8-5u-e.y

9)

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
50 C
9 M

Dal S. Lorenzo de' Princip.e [illegible] [illegible]
applicato alla Libreria del [illegible] di [illegible]

Digitized by Google



Digitized by Google

Digitized by Google

8-50-C-9

FLORES, ET FRVCTVS

PHILOSOPHICI

EX SERAPHICO PARADISO EXCERPTI,

SEV

CURSUS PHILOSOPHICI

AD MENTEM

SANCTI BONAVENTURÆ

SERAPHICI DOCTORIS.

Per R. P. F. BARTHOLOMÆVM DE BARBERIS
à CASTRO-VETRO MVTINENSEM, Prouinciæ Bononienſis
Ordinis Capucinorum Sacræ Theologiæ Lectorem:

PARS SECVNDA.

Continens totam Phyſicam, & Tractatum de Cœlo, & Mundo.



LVGDVNI,
Sumptib. LAVRENTII ARNAVD, PETRI BORDE,
IOANNIS, ET PETRI ARNAVD.

M. DC. LXXVII.
CUM PRIVILEGIO REGIS.

Digitized by Google

AD R.P.F. BARTHOLOMÆVM

DE BARBERIS

CAPVCINVM,

AVTHOREM CVRSVS PHILOSOPHICI
ex Seraphico Paradiſo excerpti.

Sereniſſimo FRANCISCO II. Eſtenſi, Mutinæ, Regij, &c.
Duci X. dicati.

IMMENSVM TANTI VIRI, TANTI OPERIS
Meritum huius Anagrammatis in Mappula delineabat

PETRVS HERCVLES DE BELLOIS I. V. Doctor.

THEMA

BARTHOLOMÆVS BARBERIVS

ANAGRAMMA.

AB OSTRI LABRO HABES VERVM.

Diſtichon

Doctor Habes Verum, Labro quod manat ab Oſtri,
Quæ pretioſa magis Philoſophia datur.

AD

Digitized by Google

AD EVNDEM.

Scribentem in D. Bonauenturam.

EPIGRAMMA.

Quàm noua dicendi facies, quàm lucida rerum
Forma, nec illa hominis, ſed tua lingua Seraph.
Omnia tempus habent, abſorbet cuncta vetuſtas,
Sed tuus extremo tempore viuet honos.
Laudibus attollit, qui te, Barbere, loquentem
Laudat ſcripta tacens, & ſtupet in calamo.

I. C.

Aliud.

AD EVNDEM.

Optima lingua tibi fuit, ô Barbere, loquendo,
Orphea viciſti, cor rapis, ille feras.
Eloquio vincis, quos Roma, & Græcia nutrit,
Inter Lyſiadas Tullius alter erat.
Flumina ab ore tuo manant prædulcia, namque
Optima lingua tibi eſt, optima penna tibi.

Idem.

FACVL

FACVLTAS REVERENDISSIMI Patris Generalis.

NOS F. STEPHANVS A CÆSENA totius Ordinis Fratrum Minorum Sancti Franciſci Capucinorum Generalis Miniſter, licèt immeritus, Opus, cui Titulus eſt, *Flores, & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica ex multiplici Seraphici Doctoris Bonauenturæ Sanctiſſimi Doctrina excerpta*, & in moderniorem vſum in tres partes ad trium Annorum curriculum diſtributa ab Admodum Venerando Patre F. BARTHOLOMÆO A CASTRO-VETRO Mutinenſi noſtri Ordinis Concionatore, ac Lectore compoſitum, à quibuſdam Theologis dicti noſtri Ordinis, quibus id commiſimus, relectum, & approbatum, vt typis mandari poſſit, ſeruatis ſeruandis Tenore præſentium facultatem concedimus, in quorum fidem his ſolito noſtro ſigillo firmatis manu propria ſubſcripſimus. Datum in Conuentu noſtro immaculatæ Conceptionis Romæ die 26. Iunij 1675.

F. STEPHANVS A CÆSENA Miniſter Generalis.

APPROBATIONES Theologorum Ordinis.

EX Commiſſione Reuerendiſſimi Patris F. BONAVENTVRÆ A RECINETO Religionis Capucinorum Commiſſarij Generalis, & à Sacris Concionibus Sanctiſſimi Domini noſtri. Clement. X. lubens vidi, hilaris legi, & jucundiſſima cum voluptate, & vberrima vtilitate accuratè introſpectum, iterum, iterumque Ego infraſcriptus relegi Opus in tres Partes diuiſum, cui Titulus, *Flores, & Fructus Philoſophici ex multiplici Seraphici Doctoris S. Bonauenturæ Doctrina excerpti*, Authore R. P. F. BARTHOLOMÆO A CASTRO-VETRO Mutinenſi Lectore in Conuentu Capucinorum S. Franciſci Ferrariæ. Huic enim Operi cenſuram metuere non debet Author, *Cenſuræ enim cauſam, & ſententiam exponit* (ait D. Ennodius huius

 Regiæ

Regiæ Ticinenſis Eccleſiæ Antiſtes, ac Orthodoxæ fidei decus amplissimum) *quiſquis quod eligit, Antiquorum Fulcris non tuetur:* Opus enim ſuum non Recentioris, ſed Antiquioris, non indeuoti, & curioſi, ſed ſanctiſſimi, & Claſſici Doctoris ſapientia tuetur, admirabili Methodo, amabili modeſtia, perſpicaci, ac perſpicua doctrina, conſilio Sydonij vtens in Epiſt. ad Claud. *potiùs implet cauſam Seraphicam, quàm paginas;* quin etiam iuxta effatum Eccleſ. *Sapiens Pater ſeipſum prodit, dum ſpiritu*, & Bonauenturæ doctrina imbutus, Bonauenturam à lumine Theologico ad Philoſophicum lumen producit. Quapropter cùm nihil in hoc opere à S. R. E. decretis, ac Orthodoxæ regulæ fidei regulis, aut à vitæ probitate alienum repererim, Scholaſtico in prælio prælo dignum cenſeo: ſic enim teſte Idelberto ſcientia huius Patris diſtributa ſuſcipiet incrementum auarum dedignata poſſeſſorem, niſi publicetur, elabitur, ſic enim cenſeo, vt typis gaudeat dictum Opus. Datum Papiæ in Conuentu Capucinorum S. Antonij de Padua die 18. May 1675.

F. Alexander à Grabedona Guardianus Capucinorum Papiæ, & Prou. Mediolani Definitor, olim Sacræ Theologiæ Lector, ac pro R. P. Inquiſitore Papiæ Librorum Reuiſor, ac venientium ad ſanctam Fidem Instructor omnium Minimus.

EX commiſſione R. P. F. BONAVENTVRÆ A RECINETO, noſtri Ordinis Definitoris, Procuratoris & Commiſſarij Generalis, necnon Sanctiſſimi D. N. Clem. X. in Palatio Apoſtolico à Concionibus, Ego F. Ignatius à Cremona Ordinis Capucinorum Prædicator, atque in noſtro Conuentu Ticinenſi Sacræ Theologiæ Lector, ea maiori, qua potui, diligentia vidi Opus mihi valdè eximium, atque laborioſum, cui Titulus eſt, *Flores, & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica ex multiplici Seraphici Doctoris Bonauenturæ Sanctiſſimi Doctrina ſcelecta*, & in moderniorem vſum in tres Partes ad trium annorum curriculum diſtributa à R. P. F. BARTHOLOMÆO A CASTRO-VETRO Mutinenſi noſtri Ordinis Lectore in Conventu Sancti Franciſci Ferrariæ

Ferrariæ, & non ſolùm nihil in eo obſeruaui, quod eſſet contra fidem, & bonos mores, ſed adeò pulchrum, ſolidum, & ita benè ordinatum mihi viſum fuit, necnon Author in eo ſuis ſubtiliſſimis obſeruationibus, & clariſſimis explicationibus ità mentem Sancti Bonauenturæ aſſequutus eſt, vt ad decorem noſtræ Religionis, atque ad cupientes faciliori via ſequi doctrinam eiuſdem Seraphici Doctoris, quam primum Typis mandetur, iudicem, & affirmem. In quorum fidem has mea propria manu ſubſcripſi. Datum Ticini Regij quinto Kalend. Iunij 1675.

Fr. Ignatius à Cremona Capucinus Prædicator,
& Lector Sacræ Theologiæ.

OPus, cuius inſcriptio eſt, *Flores, & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica ex multiplici Seraphici Doctoris Bonauenturæ SS. Doctrina excerpta*, ad moderniorem vſum in tres partes ad commodum ſtudentium diſtributa, & maximè illorum, qui cupiunt Seraphicæ Doctrinæ operam dare, à R. P. F. BARTHOLOMÆO A CASTRO-VETRO Mutinenſi noſtri Ordinis Lectore elaboratum, omnia maiori diligentia, qua potui, legi, & vidi de mandato R. P. F. Bonauenturæ à Recineto noſtri Ordinis Definitoris, Procuratoris, & Commiſſarij Generalis, necnon ſanctiſſimi D. N. Clem. PP. X. in Palatio Apoſtolico Concionatoris: Nihilque, quod fidei, bonorumque morum candorem denigret, in eo meis ſeſe oculis obiecit, immò ſingulare Authoris ingenium, & ſtudium in Seraphica Doctrina ſum admiratus, & quia nonniſi in magnam tam ſtudentium vtilitatem, quàm decorem Religionis eſſe aſpexi, dignum cenſui, vt typis quam primùm mandetur. Datum Ferrariæ in Conuentu Capucinorum S. Franciſci die 25. Nouembris 1675.

F. Bartholomæus à Zibello Guardianus
Conuentus Capucinorum Placentiæ, &
olim Sacræ Theologiæ Lector.

Approbatio

Approbatio Doctorum Sacræ Theologiæ Facultatis Pariſienſis.

LIbrum, cui Titulus eſt, *Flores, & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica ex multiplici Seraphici Doctoris Bonauenturæ Sanctiſſimi Doctrina Scelecta*, à R. P. F. BARTHOLOMÆO DE BARBERIS A CASTRO-VETRO Mutinenſi Ordinis Capucinorum, Sacræ Theologiæ Lectore, accuratè, & non ſine magna animi voluptate legi, eumque vtpotè ſanam doctrinam redolentem, fidei Orthodoxæ conformem, bonoſque mores fouentem luce dignum cenſeo. Datum Pariſiis die 26. Martij 1677.

M. GRANDIN pro Illuſtriſſimo Domino Cancellario Franciæ.

Summa Priuilegij Regis Chriſtianiſsimi.

CAutum eſt Authoritate Regis, ne quis in ſuo Regno, aliiſve locis ſuæ Ditioni ſubditis intra decem proximos annos, librum, qui inſcribitur, *Flores, & Fructus Philoſophici ex Seraphico Paradiſo excerpti, ſeu Logica, & Philoſophia Peripatetica* ad mentem Sancti Bonauenturæ Doctoris Seraphici, Authore R. P. F. BARTHOLOMÆO DE BARBERIS DE CASTRO-VETRO Mutinenſi, Bononienſis Prouinciæ Concionatore Capucino, & Sacræ Theologiæ Lectore, abſque LAVRENTIJ ARNAVD, PETRI BORDE, IOANNIS, & PETRI ARNAVD, Bibliopolarum Lugdunenſium permiſſu imprimat, aut diuendat à die publicationis horum exemplarium. Qui ſecùs fecerit, pœna indicta, prout ampliùs in Regio diplomate continetur, mulctabitur. Datum ad ſanctum Germanum in Laya die 13. Aprilis anno Domini 1677. De mandato Regis. Signatum BOVCHARD.

Primæ editionis prælum ceſſauit die prima Auguſti anno 1677.

INDEX

INDEX
LIBRORVM, TRACTATVVM, TEXTVVM, QVÆSTIONVM, ET CAPITVM,

Quæ in hac ſecunda Parte Philoſophiæ Seraphicæ continentur.

PROOEMIVM. pag. 1

TEXTVS Seraphicus pro prolegomenis Philoſophiæ. 4

Scholium ſuper Textum Seraphicum. 7

Quæſtiones proœmiales totius Philoſophiæ. 8

QVÆSTIO I. *Quid ſit Philoſophia, quotuplex, & qualis ſcientia ſit.* ibid.

QVÆSTIO II. *Quodnam ſit ſubiectum Philoſophiæ.* 12

LIBER PRIMVS PHYSICORVM.

CAPVT PRIMVM.

DE principiis rerum naturalium. p. 19

Textus Seraphicus. ibidem.

Scholium ſuper Textum Seraphicum. 24

CAPVT SECVNDVM.

De Priuatione, & Negatione. p. 25

Textus Seraphicus. ibid.

Sholium ſuper Textum Seraphicum. p. 27

CAPVT TERTIVM.

De forma. p. 27

Textus Seraphicus. ibid.

Scholium ſuper Textum Seraphicum p. 30

TRACTATVS I.

De principiis Entis naturalis. 31

QVÆSTIO I. *Quid ſit principium in communi: & quid, & quot ſint principia entis naturalis.* ibid.

II. *An Principia ſint contraria.* 37

III. *An in omni productione naturali,*

li, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali concurrant tria principia entis naturalis, Materia, Forma, & Priuatio. 39

TRACTATVS II.

De Materia. p. 41

QVÆSTIO I. *An ſit, & quid ſit Materia.* ibid.

II. *Quanam ſit eſſentia materiæ.* 46.

III. *An materia habeat à ſe, an à forma actum entitatiuum, & exiſtentialem.* 52

IV. *An materia habeat propriam ſubſiſtentiam.* 61

V. *An materia poſſit exiſtere ſine forma.* 63

VI. *De proprietatibus Materiæ: Vbi deciditur, an materia habeat proprietates, & an ſit vna.* 69

VII. *An potentia ſit eſſentia, an proprietas materiæ.* 75

VIII. *An habeat materia appetitum ad formas.* 81

IX. *An ingenerabilitas, & incorruptibilitas ſint proprietas materiæ.* 86

X. *An materia ſit cauſa corruptionis.* 90

XI. *An quantitas ſit coæua materiæ, ſeu an in materia ſint quantitates, dimenſioneſque interminatæ, ſeu an ſit corpus.* 95

TRACTATVS III.

De Priuatione. p. 101

QVÆSTIO I. *An detur Priuatio? Quid ſit? Vbi de negatione.* 102

II. *Quomodò Priuatio ſit cognoſcibilis.* 108

III. *An Priuatio ſit vna in materia, an multiplex iuxta multiplicationem formarum priuatarum.* 111

IV. *An Priuatio diſtinguatur realiter à materia, an nullo modo.* 112.

V. *An Priuatio ſit principium generationis, & an quando eſt, vel quando non eſt.* 116

TRACTATVS IV.

De Forma. p. 123

QVÆSTIO I. *An ſit, quid ſit, & quotuplex ſit Forma.* ibid.

II. *Quomodò ex materia fiat forma? Vbi de ſeminario formarum.* 126.

III. *An in eodem compoſito poſſint ſimul eſſe plures formæ ſubſtantiales: vbi de forma corporeitatis.* 145.

IV. *Quomodò producantur formæ accidentales.* 158

TRACTA

TRACTATVS V.

De Compoſito ſubſtantiali ex materia,& forma. p. 159

QVÆSTIO I. *An Vnio ſubſtantialis ſit quid diuerſum ab extremis: & an ſit idem omninò cum ipſis.* ibid.

II. *An totum realiter diſtinguatur à ſuis partibus, & quomodò.* 165

LIBER SECVNDVS PHYSICORVM.

CAPVT I.

De natura. p. 180

Textus Seraphicus. 181

TRACTATVS I.

De Natura, & Arte. 182

QVÆSTIO I. *Quid ſint Natura, & Ars: quibus competant: & qualiter differant ad inuicem.* ibid.

II. *Qualiter Natura, & Ars differant; & an Ars poſſit efficere Opera naturæ.* 195

TRACTATVS II.

De Cauſis. p. 197

CAPVT II.

De Cauſis in communi. ibid.

Textus Seraphicus, ibid.

CAPVT III.

De cauſa Efficiente. 199

Textus Seraphicus. ibid.

CAPVT IV.

De cauſa inſtrumentali, & obedientiali. 205

Textus Seraphicus. ibid.

CAPVT V.

De potentia obedientiali. 206

Textus Seraphicus. ibid.

CAP. VI.

De cauſa exemplari. 207

Textus Seraphicus. ibid.

CAP. VII

De cauſa finali. 208

Textus Seraphicus. ibid.

Scholium ſuper Textum Seraphicum. 209

QVÆSTIO I. *Quid, & Quotuplex ſit cauſa.* 210

II. *Quanam ſit cauſalitas materiæ, & Formæ.* 215

TRACTATVS III.

De Cauſa Efficiente. p. 218

QVÆSTIO I. *Quid ſit, & quotuplex ſit Cauſa Efficiens.* ibid.

II. *Quanam ſit cauſalitas cauſæ efficientis? Vbi de Actione, & Paſſione.* 221

III. *An cauſa, vt cauſet, neceſſariò debeat exiſtere ſecundùm aliquam prioritatem.* 228

IV. *An idem poſſit agere in ſeipſum.* 231.

V. *An idem effectus poſſit produci à pluribus cauſis totalibus eiuſdem generis: Vbi fit collatio cauſarum inter ſe.* 234

VI. *An agens poſſit agere in diſtans.* 249.

VII. *De concurſu Dei mediato, & immediato ad effectus creatos cauſarum particularium: defenditur vtraque Pars problematicè.* ibid.

VIII. *An ſubſtantia creata ſit immediatè alterius ſubſtantiæ productiua: Vbi ſoluitur de agente in diſtans, & de concurſu accidentium ad ſubſtantiæ, & accidentis productionem.* 265

IX. *De Cauſa inſtrumentali: quid ſit, & quotuplex ſit, & an habeat vim actiuam.* 273

X. *De cauſa inſtrumentali ſupernaturali: an detur potentia obedientialis in creaturis in ordine ad effectus ſupernaturales.* 274

TRACTATVS IV.

De Cauſa Exemplari, ſeu Ideali, & finali. Vbi de Caſu, Fortuna, & Fato. p.288

QVÆSTIO I. *Quid ſit cauſa Exemplaris, & ad quod genus cauſæ reducatur.* ibid.

II. *Quid ſit, & quotuplex ſit cauſa finalis.* 291

III. *An finis ſit cauſa realis: & quæ ſit ipſius cauſalitas.* 292

IV. *Quænam ſit ratio formalis finis. ſcilicet an bonitas, & etiam malitia.* 296

V. *An omne agens agat propter finem; ſiue an intentio ſit ſolùm in agente intellectuali, idealique, an etiam in naturali.* 298

VI. *An Caſus, Fortuna, & Fatum dentur, & quid ſint, & quid Monſtrum.* 301

LIBER TERTIVS PHYSICORVM.

De proprietatibus entis naturalis.

T*Extus Seraphicus de motu.* pag. 306.

Scholium ad Textum Seraphicum de Motu. 312

Textus Seraphicus de Quantitate, & Continuo. 313

Notationes ad Textum Seraphicum de Quantitate, & de Continuo. p.319

Textus Seraphicus de infinito. 319

TRACTATVS I.

De Motu. 320

QVÆSTIO I. *Quid ſit, & quotuplex ſit motus.* ibid.

II. *Quænam ſit ratio formalis motus.* 323

III. *An definitio motus conueniat omni mutationi tam inſtantaneæ, quàm*

quàm ſucceſſiua. 327

IV. *An motus diſtinguatur à mobili & à termino.* 334.

V. *Vnde motus habeat vnitatem.* 337

VI. *De motuum contrarietate: vbi de motu grauium, leuium, & proiectorum.* 341

VII. *Quomodò incipiant, & deſinant motus, & res per motum.* 353.

TRACTATVS II.

De Quantitate, & Continuo. pag. 360.

QVÆSTIO I. *An Quantitas ſit quid diſtinctum à ſubſtantia, & ceteris accidentibus: Vbi An materia habeat à ſe, an à quantitate partes.* ibid.

II. *De compoſitione Continui: an componatur ex indiuiſibilibus, an ex diuiſibilibus: & an dentur indiuiſibilia in continuo.* 371

III. *De terminis magnitudinis, & paruitatis rerum, nempè an res naturales habeant certos limites quantitatis.* 401

TRACTATVS III.

De Infinito. 407

QVÆSTIO I. *Quid ſit infinitum, & quotuplex, & quæ ſint eius proprietates.* 408

II. *An poſſit per abſolutam Dei potentiam dari infinitum actu.* 414

LIBER QVARTVS PHYSICORVM.

TRACTATVS I.

De Loco. 423

TExtus Seraphicus, De Loco, Locato, Vbicatione, & Vacuo. p. 424

Scholium ad Textum Seraphicum de Loco, & Vacuo. 432

Textus Seraphicus de Duratione, Tempore, & Æuo. 429

Scholium ad Textum Seraphicum de Duratione, & Tempore. 433

QVÆSTIO I. *Quid ſit, & in quo conſiſtat Locus; & quæ ſint eius proprietates.* 433

II. *An Locus ſit immobilis, & quomodò.* 438

III. *Quid ſit vbicatio, & an ſit diſtincta à loco, & re locata.* 443

IV. *Quibus rebus competat eſſe in loco.* 449

V. *An plura entia poſſint eſſe in eodem loco? Vbi de penetratione corporum.* 457

VI. *An idem corpus poſſit eſſe ſimul in pluribus locis adæquatis circumſcriptiuè.* 465

TRACTATVS II.

De Vacuo. 478

QVÆSTIO I. *Quid ſit Vacuum, & an detur.* ibid.

II. *An ſi daretur Vacuum, motus poſſet fieri in illo: & an eſſet ſucceſſiuus, an inſtantaneus.* 480

TRACTATVS III.

De Duratione, & Tempore. 483

QVÆSTIO I. *Quid ſit duratio, & quotuplex; & an diſtinguatur à re durante, & à tempore.* ibid.

II. *Quid ſit menſura, quotuplex, & quibus competat? Vbi de æternitate, de æuo, & quod æuum ſit ſucceſſiuum.* 492

III. *Quid ſit Tempus.* 499

IV. *An Tempus ſit ens reale, an rationis: & an diſtinguatur à motu.* 502

V. *An Tempus ſit vnum, an verò multiplex ſpecie, vel numero; & an ſit vnum inſtans.* 507

TRACTATVS VNICVS. TRIPARTITVS.

De Mundo, & Cœlo. p. 509

PARS I.

De Mundo in communi. p. 509

Textus Seraphicus de Mundo. 510

QVÆSTIO I. *quid ſit mundus, & in quonam ſita ſit eius perfectio.* 515.

II. *De incæptione Mundi: quomodò habuerit initium, & an vnus tantùm mundus fuerit creatus, vel an alij creabiles fuerint à Deo?* 518

III. *An Mundus potuerit eſſe ab æterno?* 520

PARS II.

De Mundo cœleſti. 530

QVÆSTIO I. *An Cœlum ſit corpus ſimplex: an compoſitum ex materia, & forma; & an eius materia ſit eiuſdem rationis cum ſublunari.* 531

II. *An Cœli ſint animati.* 537

III. *Quænam ſit forma Cœlorum? Vbi de luce multa enodantur.* 540.

IV. *An corpora cæleſtia ſint diuerſa ſpecie? Vbi de numero Cœlorum.* 549.

PARS III.

De Proprietatibus Cœlorum. pag. 553.

QVÆSTIO I. *Quid ſit lux accidentalis, & lumen, & an ſit qualitas realis, an intentionalis.* ibid.

II. *De Origine lucis: an educatur de potentia ſubiecti, & an ſit generatiua alterius lucis.* 558

III. *Soluuntur plures difficultates de luce.* 560

IV. *De motu Cœlorum, & Aſtrorum: an, & à quo principio moueantur? Vbi etiam de figura ipſorum.* 563

V. *De Influxu Cœlorum, & Aſtrorum.* 572

ELENCHVS

Digitized by Google

ELENCHUS AUTHORUM,

Qui in hac ſecunda Parte Philoſophiæ Seraphicæ citantur.

A

DIuus Ambroſius.
D. Anſelmus.
D. Auguſtinus.
B. Albertus Magnus.
Alenſis.
Alexander ab Alex.
Academia Pariſienſis.
Albertus de Sax.
Ariſtoteles.
Areſius.
Aretinus.
Auerroës.
Anaxagora.
Amicus.
Aureolus.
Achilinus.
Ariaga.
Auicenna.
Angelucius.
Ariſtarchus.
Auerſa.
Argentina.

B.

DIuus Bonauentura.
D. Baſilius.
D. Boëtius.
Baudunus.
Bañez.
Bonaſpes.
Baranzanus.
Baſſolius.
Bonetus.
Bagata.
Brulefer.
Burlæus.

C

D. Chryſoſtomus.
Caietanus.
Capreolus.
Corjolanus.
Capulius.
Cannonicus.
Carpinetulus.
Contarenus.
Copernicus.
Cabrera.
Complutenſes.
Conimbricenſes.
Coninch.
Cornejo.
Cabæus.
Cratyllus.
Concilium Tridentinũ.
Concilium Conſtantinopolitanum.
Concil. Conſtantienſe.

D

D. Damaſcenus.
D. Dionyſius.
Democritus.
Diogenes.
Durandus.

E

ÆGidius.
Euclides.
Euſtachius.

F

S. P. Franciſcus,
Franciſcus Bacconus.
Franciſcus de Raconis.
Fauentinus.
Faber.
Faſolus.
Ferchius.
Fernelius.
Ferrarienſis.
Ficinus.
Philoponus.
Fonſeca.
Fracaſtus.
Fuentes.

G

GAlenus.
Gabriel.
Gallicius.
Guarinus Mutinenſis.
Gerſon.
Gregorius.

Gomez

Elenchus Authorum.

Gomez.
Granados.

H

D. Hieronymus.
Henricus.
Heraclitus.
Heruæus.
Hermogenes.
Hurtadus.

I

Ieremias.
Ioannes à S.Thoma.
Ioannes de Magiſtris.
Ioannes Hus.
Iandunus.
Iambellicus.
Iauellus.
Iacobus Teſinus.
Iulius Iprenſis.

K

Kyperus.
Kercherius,

L

Linconus.
Lalemandet.
Cardinalis de Lugo.
Ludouicus à Dola.
Louan.
Lychettus.
Lao.
Leſſius.

M

Magiſter ſententiarum.
Maſtrius, ſeu Meldula.
Mairon.
Magneuus.
Manca.
Meliſſus.
Michaël Zanardus.
Molina.
Monteſinus.
Murandus.
Murcia.
Marſilius.
Medina.
Moriſanus.
Marcus Antonius Gal.

O

Oviedus.
Ocham.
Orbellus.
Origenes.

P

D. Paulus.
Plato.
Plutarchus.
Picus Mirandulanus.
Parmenides.
Paludius.
Paulus Venetus.
Petrus Ioan. Prouenz.
Picolominus.
Poncius.
Peretius.
Parlamentum Pariſiẽſe.
Pythagoras.
Priſcianus Lydius.

R

Rabeſanus.
Raynaudus,
Raguſæus.
Rada.
Rheita.
Richardus.
Riccius.
Ruuius.

S.

Scotus.
Sotus.
Suarez.
Sebaſtianus Baſſonius.
Sueſſanus.
Spinula.
Serbellonus.
Sforcia Pallauicinus.
Sghema.
Simplicius.
Soncinnas.
Sixtus Senenſis.

T

D. Thomas.
D.Theodorus.
Tertullianus.
Toſtatus.
Theodorus Bergomenſis.
Tellez.
Trigoſius.
Tataretus.
Trombeta.
Toletus.
Themiſtius.
Tannerus.

V

Vaſquez.
Valentia.
Valerianus Magnus.
Valleſius.
Villauerdo.
Vuendalinus.
Vtinenſis.
Vulpes.

X

Xenophanes.

Z

Zabarella.
Zimara.
Zerbius.
Zenon.

PROOEMIUM

Digitized by Google

PROOEMIUM.

IAM tandem Gangiaci fluminis curſu feliciter terminato, nempe Logicalibus vndis, licèt aduerſis & difficilibus, Seraphico adflante flamine ſuperatis, ad ſecundam Philoſophicæ ſapientiæ partem, naturalem ſcilicet Philoſophiam, Phyſicam communiter dictam, mentem, manum, & greſſus applicamus, eodémque ſanctiſſimo ductore, ac ſpiratore favente turbidos ſecundi fluminis, ſcilicet Gehonis, ſeu Nili fluctus, ſecuri ecce aggredimur nauigandos. Iuréque merito Philoſophicum curſum curſui huius fluminis comparamus; quoniam ſicut ille Æthiopiam totam circumdat, turbidam aquam euehit, ſimulque totam Æthiopicam terram inundando fœcundat; ſic & Philoſophia univerſam naturam complectitur, perdifficiles moroſaſque quæſtiones ſecum evehens, & ſimul intellectum fœcundans illorum omnium qui recto ordine, totis viribus omnes difficultatum fluctus ſuperare conantur.

Ne autem ſtudentium animus his difficultatibus ſuccumbat, neque ipſis dicatur, quod Ethnicis Hieremias *cap.2.* intonat, *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam?* audiant Seraphicum, & Sanctiſſimum Magiſtrum,

Digitized by Google

& Doctorem Bonaventuram ſuis diſcipulis dicentem *in Princ. S. Script. & de reductione artium ad S. Theol. & in Itiner. mentis , cap.* 1. *& ſeq. Quoniam nobis tranſeundum eſt ab Ægypto cum Hebræis per mare Rubrum ad terram Patribus promiſſam* : dicam ego, per hunc fluctuoſum Gehonicum fluvium ad Paradiſiaci Viridarij fructus colligendos, & hinc cum Chriſto ex hoc mundo ad Patrem, ſcilicet à cognitione creaturarum hujus Mundi ad cognitionem Dei : ideo neceſſe eſt, vt qui ad dulcedinem iſtorum deſiderabilium fructuum deguſtandam hinc volunt illuc pertranſire, non more Ethnicorum Philoſophorum ab incœpto itinere deſiſtant, & in creaturarum pura contemplatione ſiſtant; ſed ut veræ ſapientiæ amatores, verique Philoſophi Chriſtiani, juxta monitum Spiritus Sancti, *Sap. cap.* 13. à magnitudine ſpeciei, & creaturæ cognoſcibiliter videre poſſint Deum Creatorem, per eáſmet creaturas tanquam per ſcalam myſticam Iacob aſcendere conentur ad ipſum ſummum rerum omnium Opificem.

Quia enim Philoſophia naturalis verſatur tota circa rationes formales per ordinem ad materiam ſenſibilem, mediâ abſtractione à ſingularibus, tota eſt circa rerum generationem, & corruptionem ſecundùm virtutes naturales, & rationes ſeminales. Sic Mathematica verſatur circa rationes intelligibiles, & tota eſt in abſtractione harum rationum à materia, & ſingulari, & ſenſibili. Et Metaphyſica verſatur circa rationes ideales, totaque eſt circa cognitionem omnium entium, abſtrahendo eſſentias ab omni, & quacumque materia, reducendo eas ad unum primum principium, à quo exierunt ſecundùm ipſas rationes ideales, vel ad Deum ut principium, finem, & exemplar. Hinc cùm in ipſis rebus naturalibus per iſtas ſcientias conſiderentur origo, magnitudo

tudo, multitudo, pulcritudo, plenitudo, operatio, & ordo; per iſta manuducitur intellectus in cognitionem divinæ potentiæ, ſapientiæ, & bonitatis, excitaturque affectus ad hæc ſuper omnia diligendum. Quare jure merito Philoſophia, hortus deliciarum nuncupari poteſt, in quo conſita ſunt omnium odoramentorum bonorum genera, & in quo ingrediens animus invenit unde & mentem delectet, & intellectum ornet, & voluntatem repleat, & diteſcat, & totus repleatur bonis non tantùm præſentibus, ſed & futuris. Vt igitur debito, & ſecuro ordine hoc iter, ſeu navigationem arripere poſſimus, & à floribus Logicalibus ad fructus promiſſos Philoſophiæ percipiendos perveniamus; ductorem, & Doctorem Sanctiſſimum Bonaventuram ſequentes, proponemus ante omnia, & ſolvemus Quæſtiones Prolegomenas; & deinde ad ea, quæ docet Ariſtoteles in his octo libris Phyſicorum deveniemus, afferentes primò textum Seraphici Doctoris, ipſiuſque explicationem ſecundùm ordinem in Logica à nobis obſervatum ante quemlibet tractatum; & deinde ad Quæſtiones ad mentem Seraphici Doctoris elucidandas deſcendemus.

Digitized by Google

TEXTVS SERAPHICVS
PRO PROLEGOMENIS Philoſophiæ.

1\. *A.* PHILOSOPHIA ex Platone dicitur mortis meditatio. Cùm enim abſtrahat ab his ſingularibus, & ſenſibilibus, elevat ex conſequenti intellectum in contemplationem unius primæ cauſæ: contemplans enim ſenſibus carnis adjutus conſiderat primò rerum exiſtentiam actualem, & in eis pondus, per quod inclinantur ad ſitum; numerum quo diſtinguuntur, & menſuram quâ limitantur. Secundò credit rerum decurſum habitualem, nempe originem, progreſſum, & terminum. Tertiò ratiocinatur circa rerum præcellentiam potentialem quoad eſſe, vivere, & intelligere, & per hæc aſſurgit tanquam per ſcalam ad conſiderandum inviſibilia Dei, & præcipuè potentiam, ſapientiam, & bonitatem divinam relucentem maximè in rerum origine, magnitudine, multitudine, pulcritudine, plenitudine, operatione, & ordine naturali. Vnde qui tantis rerum creatarum ſplendoribus non illuſtratur, cæcus eſt; qui tantis clamoribus non evigilat, ſurdus eſt; qui ex omnibus his effectibus mundo moriens Deum non laudat, mutus eſt; & qui ex tantis indiciis primum principium non cognoſcit, & amat, ſtultus eſt. *Serm. de animabus, & op. Itiner. ment. c. 1. & op. Princ. S. Script.*

B. PHILOSOPHIA igitur, cujus principalis intentio verſatur circa rationes formales in materia, circa rationes intellectuales in anima, & circa rationes ideales in comparatione ad divinam ſapientiam, conſiderat omnes iſtas rationes in rebus ſecundùm habitudinem proportionis, ſecundùm effectum cauſalitatis, & ſecundùm medium unionis, per quas inſurgit anima ad cognoſcendum Verbum Dei natum, & incarnatum; & per ordinem univerſi ad cognoſcendum ordinem vivendi, quo poſſit homo vitæ opera facere; & per medium unionis, unionem neceſſariam animæ cum Deo. *Op. de reductione artium ad S. Theol.*

Et

C. Et quia omnes ſcientiæ, & artes adinventæ ſunt tum ad ſupplendam indigentiam hominis, tum ad perficiendum intellectum noſtrum; hinc triplex lumen à Deo inditum eſt in intellectu noſtro. Primum dici poteſt exterius, ſecundum inferius, & tertium interius. Primum illuminat ad figuras artificiales, éſtque artis mechanicæ adinuentæ ad ſupplendam corporis indigentiam; quæ quia ſervilis eſt, degenerat à cognitione Philoſophiæ: & hæc ſeptuplicatur ſecundùm ſeptuplicem indigentiam corporalem, ſuntque Lanificium, Armatura, Agricultura, Venatio, Navigatio, Theatrica, & Medicina. Secundum lumen dicitur inferius, illuminans nos ad formas naturales apprehendendas; & dicitur inferius, quia omnis cognitio ſenſuum incipit ab inferiori, & beneficio lucis corporalis: & hoc quintuplicatur ſecundùm numerum quinque ſenſuum. Tertium lumen dicitur interius, quod illuminat ad veritates intelligibiles perſcrutandas, eſtque lumen cognitionis Philoſophicæ, & dicitur interius, quia interiores cauſas, & latentes perquirit, & hoc per principia diſciplinarum, & veritatis naturalis, quæ naturaliter eſt homini inſerta. Et quia triplex eſt veritas, ſcilicet ſermonum, rerum, & morum, hinc & triplicatur ſecundùm rationem etiam cauſæ formalis, efficientis, & exemplaris exiſtentis in Deo, per quas eſt cauſa intelligendi, ſubſiſtendi, & ordo vivendi in nobis. Hinc triplex Philoſophia adinventa eſt, ſcilicet Sermocinalis, quæ eſt circa conceptus; Phyſica, & Moralis. Prima rectè dividitur in Grammaticam, Logicam, & Rhetoricam. Per primam dirigitur apprehenſiva; per ſecundam judicativa; & per tertiam motiva. Secunda dividitur in Phyſicam propriè, in Mathematicam, & Metaphyſicam. Phyſica eſt circa rerum generationes, & corruptiones, & motus ſecundùm virtutes naturales, & rationes ſeminales. Mathematica eſt circa conſiderationem formarum abſtrahibilium ſecundùm rationes intelligibiles. Metaphyſica eſt circa cognitionem omnium, quæ reducit ad unum primum principium, à quo exierunt ſecundùm rationes ideales; & ad ipſum Deum, tanquam principium, finem, & exemplar. Prima abſtrahit, purgans intellectum à ſpeciebus ſenſuum, ſeu à materia ſingulari. Secunda abſtrahit, & purgat intellectum à phantaſticis imaginibus, ſcilicet à materia ſingulari, & ſenſibili. Tertia à Phyſicis rationibus, ſcilicet à materia ſingulari, ſenſibili, & intelligibili; Phyſica enim conſiderat ſenſibilia, non prout ſunt ſingularia; Mathematica conſiderat quantitatem,

& ejus figuras ut abſtrahentes ab omni materia ſenſibili; & Metaphyſica conſiderat eſſentias rerum per ordinem ad unum primum principium, à quo exierunt ſecundùm rationes ideales. Moralis Philoſophia deinde dirigit affectivam quoad mores, & dividitur in Monaſticam, Oeconomicam, & Politicam. Prima dirigit mores ipſius hominis: ſecunda gubernat domum: tertia Rempublicam. *Lib.* 3. *diſt.* 31. *art.* 2. *q.* 3. *ad* 2. *& lib.* 1. *q.* 3. *proœm. in corp. & op. de reductione artium, in princip. & ſerm.* 4. *de præcept. Decal. & lib.* 1. *diſt.* 2. *dub.* 1.

D. PHILOSOPHIA igitur poteſt ſumi primò latiſſimè, & continet tria membra ſupradicta. Secundò minùs latè, & extenſo nomine, & continet triplicem ſuprapoſitam, ſcilicet Phyſicam, Mathematicam, & Metaphyſicam. Tertiò propriè, & continet tantùm Philoſophiam naturalem; & ſi ſumitur ſtrictiſſimè, continet tantùm illam, quam tradit Ariſt. in octo libris Phyſicorum. *Op. de reduct. artium, & ſerm.* 4. *Hexaëm. aliiſque loc. cit.*

E. EST igitur Phyſica ſcientia propriè, cujus objectum eſt ens naturale, provt habet in ſe principium motus; ideò conſiderat naturas rerum mobilium, earum principia, cauſas, proprietates, & effectus; conſiderat enim mobile, & generationem ſecundùm influentiam corporum cœleſtium, & maximè Solis in elementa, & ſecundùm ordinationem elementorum ad formam mixtionis, & ſecundùm ordinem formæ mixtionis ad formam complexionis, & hujus ad animam vegetabilem, vegetabilis ad ſenſibilem, & ſenſibilis ad rationalem, & ibi eſt finis, quia creata eſt in horizonte æternitatis, & temporis. *Itiner. ment. & op. de reduct. artium, & op. Princ. S. Script. & ſerm.* 4. *Hexaëm. & ſerm.* 1. *ibid.*

F. HINC ſupradicta in communi conſiderantur ab Ariſtotele in libris Phyſicorum: cœleſtia in libris de Cœlo & Mundo, ubi idem Ariſtoteles reducit omnem motum ad motum prefectum, ſcilicet localem. Meteorica, ſcilicet de impreſſionibus, & mineralibus, in libris Meteororum: de Elementaribus in libris de generatione, & corruptione: de Vegetabilibus in libro de Plantis: de Senſibilibus in libro de animalibus: & de Rationalibus in libris de anima cum ſuis appendicibus, ſcilicet de ſenſu & ſenſato, & de memoria & reminiſcentia, de ſpiritu & anima, de ſomno & vigilia, de morte & vita. *Serm.* 4. *Hexaëm.*

G. Vnitas autem Philoſophiæ eſt generica, ſicut dictum eſt in Prolegomenis Logicæ.

SCHOLIVM

SCHOLIVM SVPER TEXTVM SERAPHICVM.

2. Primò nota ad literam A, quod ſicut Plato, ſic & Seraphicus Doctor definiens Philoſophiam *Mortis meditationem*, loqui poteſt de vera morte, quatenus Philoſophia nobis oſtendit ortum, progreſſum & interitum noſtrum, provenientem ex compoſito ſubjecto generationi, & corruptioni. Poteſt & loqui de morte morali, quatenus anima ſe ſublevans à terrenis & creatis ad ſpiritualia, & ad Deum cognoſcendum, & amandum (ut egregiè, & ſublimiſſimè faciebat Seraphicus Pater S. Franciſcus) dicitur mori huic Mundo.

3. Secundò nota ad literam B, quod cùm reducat Seraphicus Doctor omnem Philoſophicam conſiderationem ad habitudinem proportionis, ad effectus cauſalitatis, & ad medium unionis, innuit per hæc varios modos, quibus inventæ fuerunt Philoſophicæ ſcientiæ. Nam primò per proportiones & ſimilitudines copulauit intellectus ea, quæ magis ſimilia erant; ſicque magis, & minùs univerſalia ad diverſas ſpecies, & genera reduxit. Secundò per effectus cauſalitatis, & hoc reſolvendo effectus in cauſas, & rem in ſuas partes, principia, & paſſiones, eaque ſic homines cognoverunt. Tertiò per medium unionis, ſeu compoſitionis, & conſequenter etiam per viam ſeparationis; ſic enim cognoverunt homines differentias inter ſubſtantias & accidentia, inter partes componentes, inter effectus & cauſas, & ſimilia, de quibus poſſunt videri Franc. Baccon. de Verul. *in ſuo Organo ſcientiarum*, qui hæc, & alia multa ad hanc rem fusè expendit: item & Toletus *in Phyſ. Prolegom. c.* 4. Quæ omnia tandem Seraphicus Doctor *lib.* 3. *diſt.* 74. *art.* 3. *q.* 2. *ad* 2. & *ſerm.* 3. *Hexaëm.* reducit ad radicem, nempe ad lumen innatum in anima, & ad experimenta ſenſuum; iſti enim cùm percipiant ſingularia, intellectus poſteà ab ipſis abſtrahit univerſalia.

Tertiò Nota ad literam C, & D, quod prima diviſio latiſſimè ſumpta non eſt propria, & univoca; ſed potiùs vel æquivoca, vel analoga: ſecunda verò in Phyſicam, Mathematicam, & Metaphyſicam, eſt propria, & univoca, eſtque generis in ſpecies ſubalternas. Cætera patebunt in ſequentibus Quæſtionibus.

QVÆSTIONES

QVÆSTIONES PROOEMIALES
Totius Philoſophiæ.

Qvæstio Prima.

Quid ſit Philoſophia, quotuplex, & qualis ſcientia ſit.

SVPPOSITIS iis, quæ tradita fuerunt in textu Seraphico, ponimus ſequentes concluſiones.

4. Prima conclvsio: Philoſophia quoad quid nominis dicit amorem ſapientiæ; ex φιλω. quod eſt amo, & σοφία, id eſt ſapientia. Sicque convenit hoc nomen cuicumque ſcientiæ; applicatum tamen fuit hoc nomen tantùm ſcientiæ, quæ verſatur circa ſubſtantias rerum, ex hoc quod primi inventores ipſius fuerunt dicti Sapientes. Quoad quid rei verò ab Ariſt. definitur ſic: *Philoſophia eſt cognitio rerum ut ſunt.* Sic *lib.* 10. *Metaph.c.* 3. ideſt, eſt cognitio rerum per ſuas cauſas. Vnde eſt ſcientia, quæ verſatur circa res naturales, ut docet Seraphicus Doctor *in op. de reduct. artium*, & *in ſerm.* 1. & 4. *Hexaëm.*

5. Secvnda conclvsio ex Seraphico Doctore citato ad litteram C, & D, in textu: Philoſophia primò latiſſimè diuiditur in Sermocinalem, Realem, ſeu Phyſicam, Naturalemque, & Moralem; quæ omnes admittunt varias ſubdiviſiones: Philoſophia verò, prout eſt cognitio rerum naturalium, dividitur in Phyſicam, Mathematicam, & Metaphyſicam. Hìc autem eſt ſermo tantùm de Phyſica; & hæc habet varias diviſiones in varios tractatus, & partes, ut dictum fuit ex Seraph. Doct. in textu, ad litteram F.

6. Tertia Conclvsio. Philoſophia eſt propriè, & in rigore ſcientia; & probatur ſuppoſitis iis, quæ tradita fuere à nobis in Quæſt. Proœm. Logicæ; quia Philoſophia tradit cognitionem plurimorum effectuum à priori, & per ſuas veras cauſas, & neceſſarias, ut verbi gratiâ, omne corpus eſſe mobile, quia eſt compoſitum ex materia, & forma; eſſe diviſibile, quia eſt continuum; materiam non poſſe naturaliter cohærere abſque omni forma, quia eſt pura potentia, aliáque plurima huius generis, quæ aliter non poſſunt ſe habere. Item & cognitionem cauſarum per proprios effectus, & à poſteriori, ut patet, & infrà patebit: hæcque eſt, de qua in hoc Curſu agendum eſt, & quæ propriè dicitur ſcientia naturalis, non prout contradiſtinguitur à ſupernaturali; ſic enim omnes ſcientiæ creatæ ſunt naturales; ſed quia agit de rebus ſecundùm naturale principium intrinſecum.

Obiicies primò cum Heraclito, & Cratyllo: Philoſophia eſt de rebus generabilibus, & corruptibilibus: ergo non eſt ſcientia, quæ eſt de obiecto neceſſario.

7. Reſpondetur ex Seraphico Doct.

Digitized by Google

Doct. *lib.*1. *diſt.*6. *part.*1. *art.*2. *quæſt.*2. *ad* 1. *&* 3. & *lib.*3. *diſt.*39. *art.*1. *quæſt.*2. *ad* 2. *&* 3. & *lib.*2. *diſt.*7. *part.* 2. *art.*2. *quæſt.* 1. *ad* 3. & *in Itiner. ment. cap.* 3. diſtinguendo Antecedens : Philoſophia eſt de corruptibilibus, ſi conſiderantur ſecundùm exiſtentiam, & in particulari, concedo; ſi conſiderantur ſecundùm eſſentiam, & in vniuerſali, & quatenus important neceſſariam connexionem, & perpetuam inter cauſas, effectus, proprietateſque, nego : nam ſcire corruptibilitatem per veras cauſas, eſt verè ſcire, ait S.Doctor. Vt autem hæc doctrina Seraphica intelligatur, pro ſolutione omnium aliorum obiectionum aduertendum eſt, quod ea quæ conſiderantur in Phyſica, dupliciter poſſunt conſiderari. Primò per ordinem ad demonſtrationem, ad quam aſſumuntur, vt propoſitiones. Secundò in ordine ad exiſtentiam à parte rei, hocque modo non ſunt propoſitiones, ſed obiecta remota propoſitionum, prout per ſpecies mediis ſenſibus uniuntur intellectui, per combinationemque earum poſteà fiunt propoſitiones. Primo modo conſiderantur ſolùm ſecundùm prædicati connexionem cum ſubiecto, ſiue poſtea talis connexio ſit à parte rei, ſiue non : nam eſſentiæ præſcindunt ab actuali exiſtentia, quæ ſolùm eſt obiectum ſenſuum, mediantibus accidentibus ſenſibilibus. Secundo modo verò conſiderantur, prout ſunt à parte rei, & ut ſubſunt conditionibus ſingularibus, quæ ſemper explicant contingentiam rerum. Vnde connexio prædicati cum ſubiecto poteſt eſſe contingens à parte rei, & neceſſaria ſecundùm veritatem, & certitudinem propoſitionum, & ſecundùm eſſentiam.

Obiicies ſecundò : Infinitorum non eſt ſcientia : Sed ſenſibilia ſunt infinita. Ergo.

Respondetvr ex Seraph. Doctore *lib.*4. *diſt.*34. *art.*1. *quæſt.*2. *ad* 3. concedendo Minor. de ipſis in ſingulari, & ut ſunt exiſtentia ſucceſſiuè ſe habentia velut poſſibilia actu exiſtere: negando de ipſis quoad eſſentiam.

Obiicies tertiò ex Seraphico Doct. *in Breuil. part.*1. *cap.*1. ubi docet ſolam Theologiam eſſe veram ſcientiam: ergo ad eius aures Philoſophia non eſt ſcientia.

8. Respondetvr ibi non dicere Theologiam ſolam eſſe ſcientiam, ſed eſſe perfectè ſcientiam; loquitur enim comparatiuè quoad certitudinem prouenientem ab ipſa veritate prima. Cùm autem ſcientiæ humanæ cauſentur à rebus per ſenſus apprehenſis; hinc facilè poteſt in ipſis miſceri error, deceptio, & ignorantia ob defectum noſtrum. Vide *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.*2. *cit.*

Obiicies quartò. Nihil eſt in intellectu, quin prius fuerit in ſenſu, ex Ariſt. *lib. de ſenſ. & ſenſib.* & Seraph. Doctor. *lib.*2. *diſt.*39. *art.*1. *quæſt.*2. *ad arg.* Sed ſenſus poteſt decipi : ergo & intellectus in recipiendo à ſenſibus: ergo & in notitia quacumque. Ergo non poteſt habere certitudinem, & euidentiam ſcientificam. Et confirmatur, quia ſolùm accidentium ſpecies recipiuntur, non autem ſubſtantiæ ſpecies : ergo ſaltem de ſubſtantia non erit ſcientia.

Respondetvr ex Seraphico Doct. *lib.*2. *diſt.*24. *p.*2. *art.*2. *quæſt.*1. *ad* 4. & *lib.*3. *diſt.*37. *dub.*1. nihil, ideſt nullam ſimilitudinem, ſeu ſpeciem recipi in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu, vel ſecundùm ſe, vel in ſuo ſimili; quia intellectus poteſt multa de nouo efficere. Ad minorem reſpondetur ex S.Doctore *lib.*2. *diſt.*6. *part.*2. *art.*1. *quæſt.*3.

*quæſt.*3. *ad* 1. quod eſt falſum, ſenſum in particulari, ſaluâ debitâ diſpoſitione organi, & medij poſſe decipi circa obiectum proprium, licèt poſſit decipi ſenſus communis aliquando, ſeu phantaſia, dum admiſcetur ſenſui particulari: idemque docet *lib.*3.*diſt.*23.*art.*1.*quæſt.*1.*ad ult.* de qua materia agitur fusè in libris de anima. Hinc negatur conſequentia; nam vt rectè docet S. Doctor *lib.*1. *diſt.*39. *art.*1. *quæſt.* 2. *ad* 2. *&* 3. intellectus depurando, & abſtrahendo de ſingulari facit univerſale, ob idque cognoſcens certitudinaliter connexionem neceſſariam talium univerſalium, ſcientificè cognoſcit res. Ad confirmationem communiter conceditur ab aliis Antecedens, & negatur Conſequentia ex hoc, quod per ſpecies accidentium cognoſcantur verè ſubſtantiæ, quarum ſpecies gignuntur in intellectu. Quæ reſponſio patitur graves difficultates, à quibus ſe facilè extricat Seraph. Doctor, ſuſtinens etiam ſubſtantias immittere proprias ſpecies: quod patebit in tractatu de Anima. Vnde negatur Antecedens & Conſequentia.

9. Qvarta Conclvsio: Philoſophia eſt ſcientia purè ſpeculatiua. Patet ex traditis *in quæſt. prooem. Logicæ*, & ex doctrina Seraphica, quam tradit de praxi, & ſpeculatione, *lib.*2.*diſt.*24. *part.*1.*art.*2.*quæſt.*1. *ad* 2. *& quæſt.* 3. *in corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.*1.*q.*1 & *lib.*1.*diſt.*40.*art.*1.*q.*1.*ad* 2. & *lib.*3.*diſt.*14 *art.*3. *q.*3. *ad* 5.& *lib.*3. *diſt.*23. *art.*1. *quæſt.*2. *& in comp. Theol. lib.*2.*cap.*47. Cùm enim praxis ſit operatio alterius potentiæ ab intellectu, ipsâ intellectione poſterior, ob idque & operatio voluntatis; & cùm Philoſophia ſtat in intellectu ſolo, & in contemplatione ſui obiecti abſque ordine ad opus; ſequitur, quod ſit merè ſpeculatiua. Nec quicquam valent objectiones, quæ poſſent fieri, tum ex hoc, quod Philoſophia naturalis excitat ad amorem Dei; tum ex hoc, quod poteſt imperari à voluntate. Nam id ipſi per accidens, & ſecundariò obvenit, de quo vide *in cit. quæſt.*4. *Log. proœm.* Nec etiam ex hoc, quod conſiderat actus voluntatis, quæ eſt potentia practica; nam Phyſica non præſcribit regulas, quibus rectè eliciantur; id enim ſpectat ad moralem Philoſophiam; ſed quatenus ſunt operationes vitales à principio vitali elicitæ: & ob id conſiderat radicem libertatis, vitalitatem potentiæ, & modum, quo fieri poſſunt: non tamen tradit modum ipſum, quo poſtea rectè eliciantur; ſicque nunquam diſceditur ab eſſentiæ ipſius conſideratione.

10. Qvinta Conclvsio. Philoſophia eſt una unitate genericâ tantùm. Eſt Seraphici Doct. *lib.*4.*diſt.*14. *part.*1. *art.*2.*quæſt.*1.*in fin. corp.* Scoti, & aliorum plurium: & patet, quia tractatus varij Philoſophiæ differunt ſpecie, conuenientes tamen unitate non naturali, & phyſica, ſed potiùs artificiali in ratione naturalitatis, ſeu mobilitatis, quæ eſt ratio valde generica: ergo. Probatur Antecedens, quia licèt illa ratio formalis eſſet una ſpecie, tamen cùm contineat virtualiter plures concluſiones ſpecie differentes, ſic continet virtualiter aliquas concluſiones de proprietatibus immediatè demonſtrabilibus de ſuo ſubiecto, alias mediatè, alias ex oppoſito à poſteriori: ergo licèt illa ratio ſit una ſpecie, eſt tamen virtualiter multiplex ſpecie. Vnde in cauſando eſt veluti quoddam genus.

Obiicies cum Thomiſtis: In Philoſophia datur una ratio ſpecifica abſtractionis: ergo eſt una ſpecie. Antecedens

tecedens patet, quia Philoſophia tota abſtrahit à materia ſingulari tantùm, ſicut Mathematica à materia ſenſibili, & Metaphyſica à materia intelligibili. Conſequentia probatur: Scientia ſpecificatur ab obiecto ſumpto non materialiter, ſed formaliter, & in eſſe ſcibili: Sed ſcibilitas eius eſt ipſa abſtractio obiectiua, quâ depuratur à materia ſingulari, non verò à ſenſibili; & quâ redditur ſcibile, & ſecundùm quam ſcibilitatem probantur paſſiones de ſubiecto per principia eadem ſecundùm eundem ordinem. Pro cuius abſtractionis explicatione videri poſſunt Ioan. à S.Thom. *quæſt.*27. *art.*1. *in tract. de Scientia, in Log. Complut. diſt.*19. *quæſt.*1. Riccius *quæſt.*4.*proœm.Log.* Banez Conimbric. *in proœm.Phyſ.quæſt.*1.*art.*4. & Meldul. *de Scientia diſt.* 12. *num.* 59. *& ſeq. in Log.* Hancque triplicem abſtractionem recognoſcit Seraphicus Doctor *in loc.cit. in Textu, ad literam D.* Sed clariùs in prima parte hujus Curſus, *à num.*647.

11. Respondetur, tranſeat Antedens, nego Conſequentiam; & ad probationem negando Minorem. Hæc abſtractio enim licèt ſit vera, tamen non eſt ratio formalis ſcibilitatis objecti, ſed tantùm conſtituit triplicem ordinem, ſub quo ſcientiæ conſiderantur tanquam ſub diverſis generibus denominativè tantùm. Tum quia omnia obiecta ſcientiarum ſunt immunia à ſenſibilitate, vt rectè & fusè probat Ouied. *in Log. contr.*1. *part.*3.*diſt.*2. *n.*17. nulla enim ſcientia conſiderat objectum ſenſibile, quod eſt tantùm objectum ſenſuum. Tum quia abſtractio hæc non eſt ratio, cur de ſubjecto demonſtrentur paſſiones, ſed potiùs conditio ſpectans ad ipſam intelligibilitatem objecti, ex ratione, quam adducit Seraph. Doctor *lib.*1.*diſt.*39.*art.*1.*q.*2. *ad* 2. *&* 3. Tum quia etiam Logica abſtrahit ab omni materia; & tamen diſtinguitur ſpecie à Metaphyſica. Tum quia Arithmetica agit de numero vt communi ad materialia, & immaterialia, quæ eſt abſtractio Metaphyſica; & tamen collocatur ſub Mathematica. Tum quia etiam Metaphyſica agit de principiis, cauſis, & proprietatibus, de quibus agit Phyſica: ergo talis modus ſpecificandi ſcientias eſt potiùs voluntarius, quàm rationalis; & hæc eſt ratio, quare tam laborent Expoſitores Thomiſtæ in ipſius explicatione, in qua quot capita, tot ſententiæ, ob varietatem dictorum. Quare dicendum eſt, unitatem Philoſophiæ deſumi ab ipſa unitate objecti, ut rectè docet Seraph. Doctor ex traditis. Vide quæ à nobis dicta ſunt in 3. parte Logicæ, *ad num. cit.*647.

QVÆSTIO II.

Quodnam ſit ſubiectum Philoſophiæ?

12. Primò ſupponimus ea, quæ à nobis tradita ſunt *in quæſt.* 2. *proœm. Logic.* de conditionibus ſubiecti ſcientiæ; & triplicem diuiſionem ſubiecti ſcientiæ, quam tradit Seraph. Doctor *lib.*1.*quæſt.*1.*proœm.*ſcilicet radicalem, integralem, & vniuerſalem. Radicale, & integrale ſe habent in ratione materialis; vniuerſale ſe habet in ratione formalis. Hinc quæritur de ſubiecto Philoſophiæ, quodnam ſit? In qua quæſtione eſt maxima controuerſia inter Scholas. Nam communiter Thomiſtæ volunt eſſe ens mobile in ratione mobilis.

Scotistæ volunt eſſe corpus naturale, vt naturale eſt.

Alii communiter ſuſtinent, eſſe quæſtionem potiùs de nomine. Idem enim intelligunt corpus naturale, & ens mobile, ex eo quod vtrumque importat compoſitionem ex materia, & forma, quæ ſola eſt principium motus, & competit ſolis corporibus. Sic Murandus hîc, & noſter Baudunus hîc *ſect.* 2. aliique. Meldul. hîc *art.* 1. docet ſubiectum materiale Philoſophiæ Peripateticæ eſſe corpus naturale; ſubiectum verò materiale totius Philoſophiæ ſecundùm ſe, eſſe ſubſtantiam finitam naturalem, prout eſt communis corporeis, & ſpiritualibus; rationem verò formalem ſubiecti eſſe naturalitatem.

Nos verò, qui doctrinam Seraphici Doctoris ſequimur, etiam ab omnibus ſupradictis in principiis diſcrepamus. Cùm enim Philoſophia tractet de natura, ob idque de motu, & eius principiis; & cùm materia, & forma ſint principia omnis motus: hinc id, quod habet materiam, & formam, conſtituendum eſt pro obiecto totali ipſius; & hæc eſt omnis ſubſtantia finita, prout eſt communis & corporibus, & ſpiritibus: omnia enim conſtant ex materia & forma. Et cùm accidentia ſubiaceant motui per ordinem ad materiam; hinc ens naturale, prout principaliter dicit ſubſtantiam naturalem finitam, cum citato Meldul. Cannon. *lib.* 1. *Phyſ. quæſt.* 1. Tartar. *ibid. quæſt.* 1. *not.* 4. aliiſque pluribus; & prout minùs principaliter dicit ipſa accidentia mobilia, debet recognoſci pro ſubiecto Philoſophiæ, quicquid dicat Ferchius *tom.* 1. *de Angelis*, *q.* 35. *num.* 9. vt infrà patebit ex eodem Seraph. Doctor. Pro ſolutione,

13. Primò Noto, & ſuppono, quod cùm principium motus ſit materia, & forma: hinc etiam quicquid habet materiam, & formam, habet etiam in ſe principium motus. Hinc Deus nulli motui ſubiacet, quia eſt purus actus, & ſimpliciſſima ſubſtantia: & cùm in Seraphicis principiis omne per ſe ens etiam ſpirituale ſit compoſitum ex materia, & forma, per conſequens etiam erit motui ſubiectum. Aduerto etiam ex eodem S. Doctore *lib.* 2. *diſt.* 37. *dub.* 2. quod natura ſtat non ſolùm pro per ſe ente, ſed & pro quacumque re ſpectante ad naturam, ſiue ſit ſubſtantia, ſiue accidens, ſiue proprietas, &c.

14. Secundò Noto, quod in vniuerſum duplex eſt motus, ſeu mutatio, ſcilicet ad locum, & ad formam. Motum ad locum in corporibus Seraph. Doctor appellat ad ſitum, quia eſt in loco circumſcriptiuè: in ſpiritibus appellat ad locum ſimpliciter. Sic *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *corp.* & *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *dub.* 2. & 3. & *art.* 1. *quæſt.* 1. & 2. & 3. & hoc quia Angeli ſunt in loco definitiuè, eiſque competit verus, & phyſicus motus, tum ob ipſorum finitatem, tum ob diſtantiam medij. Motus ad formam eſt generationis, augmentationis, & alterationis; qui propriè competit corporibus generabilibus, & corruptibilibus; corporibus verò incorruptibilibus non competit motus generationis, ſed benè ſunt capacia augmentationis, & alterationis. Angeli verò, & anima rationalis ſunt capacia mutationis, non corruptiuæ, ſed alteratiuæ tantùm; agunt enim, & patiuntur, & tranſeunt ab vno ſtatu ad alium per varias intellectiones, & volitiones: ſunt & capacia maioris, & minoris extenſionis in loco, modo dicto in capite de Quantitate, in Logica. Quæ veritas

veritas hîc tantùm ſupponitur, alibi tractanda fusè. Et quia ex Seraph. Doctore talis capacitas motuum prouenit tanquam à radice à materia; hinc & materia Angelorum debet contineri in ſubiecto Philoſophiæ.

15. Tertiò Noto, Philoſophiam poſſe conſiderari dupliciter. Primò prout eſt tradita ab Ariſt. ſecundò ſecundùm ſe. Primo modo continet ea tantùm, quæ ad corpus naturale ſpectant: ſecundo modo continet etiam ea, quæ ad Angelos, & animam rationalem ſpectant. Ariſtotelica Philoſophia à Seraph. Doctore *lib.2.diſt.3.part.1.art.1.quæſt.2.* ad duo capita reducitur. Primam appellat Philoſophiam inferiorem, quæ eſt de generabilibus, & corruptibilibus: ſecundam appellat ſuperiorem, ſeu magis vniuerſalem, quæ eſt de corpore vt ſic, ſiue corruptibili, ſiue incorruptibili: Philoſophiam verò vt ſic, & ſecundùm ſe appellat abſolutè eodem nomine, ſcilicet Philoſophiæ, quæ eſt de natura, ſeu ente naturali habente in ſe, vel in ſuis principiis motus principium, nempe compoſitionem ex materia, & forma. Hinc *lib.2. diſt.3. part.1. quæſt.1.* docet in Angelis eſſe naturam, quia conſtant ex materia, & forma, quæ ſunt principia naturalia omnium motuum. Idem & docet de anima rationali *lib 2.diſt.17.quæſt.2.* Idem & docet de accidentibus, quæ neceſſariò recognoſcunt pro cauſa compoſitum ex materia, & forma. Sic *lib.1. diſt.3.part.1.art.1. quæſt.1.fund.4.* Per quam diuiſionem conciliantur varia dicta Seraphici Doctoris, quæ videntur inter ſe pugnantia: nam dum aſſignat pro obiecto Philoſophiæ vniuerſalis corpus naturale, loquitur de Philoſophia Peripatetica, quæ communiter traditur: dum autem collocat inter entia naturalia etiam Angelos, & animam rationalem, vt patenter loquitur *ſerm.4. Hexaëm.* dicens, Philoſophiam agere de natura per motum, & ob id conſiderare naturas corporum cœleſtium, elementarium, mixtorum, item & naturas vegetabilium, ſenſibilium, & rationalium, tunc loquitur de Philoſophia ſecundùm ſe, & veritatem; in quo hallucinatus eſt Ferchius ſupra citatus, dum ſuſtinere nititur tanquam de mente S. Doctoris, materiam Angelorum eſſe tantùm de conſideratione Metaphyſica, quod patenter eſt falſum in doctrina Seraphici Doctor. dum *lib.1.diſt.3. quæſt.1.* collocat Angelos inter entia compoſita ex duabus naturis, ſcilicet materia, & forma; idemque & de anima *lib.2.diſt.17.* Et licèt dicat, hanc eſſe de conſideratione Metaphyſici, non per id excludit eam à ſtatu Philoſophiæ naturalis; nam ibi conſiderationem triplicem aſſignat de materia, aliam prout eſt ſubiectum generationis; ſecundò prout ſubſtat cuicumque formæ corporali; tertiò prout conſideratur ſecundùm ſe, vt abſtrahens ab omni forma, ſicque dicit eſſe de conſideratione Metaphyſici. Vult autem dicere, quod conſideratur more Metaphyſico, non tamen eſſe obiectum Metaphyſicæ quæ conſiderat tantùm ens, ſed prout eſt abſtracta ab omni forma, ſic enim eſt de conſideratione Philoſophiæ, naturalis: pro quo vide infrà *ad num.* 60. Accedit id, quod & notat Seraph. Doctor *in op. Princ. S. Scrip. & in Oper. de reductione artium*, & fusè Picus Mirandulanus *lib. 3. de ſingul.certam.ſect.6.& 7.& initio lib.13.* item & Auerſa *tom. 1. Philoſ. quæſt. 2, ſect.6.* Ægidius *in Metaph. quæſt. 21.* Iulius Syren. aliique plures cum Guarino Mutin. *diſp. proœm. expoſ.5.*

& Ouied. *cit. num.* 24. *ſeq.* Probant nempe, ante Ariſtotelem Philoſophos tractaſſe de Phyſica, & Metaphyſica ſub vno obiecto; ob idque hæc diuiſio eſt potiùs ex placito hominum; ſic enim Ariſtoteles reſtrinxit ea, quæ ſubiacent motui ſenſibili in Phyſica, & in Metaphyſica ſolùm quidditates, & eſſentias abſtractas. Sed quia multa repugnantia noſtræ fidei dixit, multa non cognouit, & immiſcuit multa quæ continentur ſub obiecto Phyſicæ in Metaphyſica, & è conuerſo; nec in Phyſica collocauit Intelligentias, quia eas reputauit immobiles, & immutabiles, & forſan tot Deos: hinc mirum non eſt, quod Ariſtotelis Philoſophia ſit tam deficiens, nec includat in ſuo obiecto niſi corpora.

16. Qvartò Noto, quod vt in Logica tradidimus, obiectum ſcientiarum eſt duplex: aliud materiale, & hoc eſt duplex, vel eſt radicale, vel integrale: aliud formale, ſiue vniuerſale. Primum, ſcilicet materiale, eſt, quod attingitur non ratione ſui: ſecundum, ſcilicet formale, eſt, quod attingitur ratione ſui, & cuius ratione attingitur materiale, ſiue radicale, & integrale: verbi gratiâ, ſciſſio venæ amatur non propter ſe, ſed ob ſanitatem. Et materia conſideratur, & forma in Philoſophia, quatenus ſunt principium motus, & conſtituunt naturam. His præiactis fundamentis ſit

17. Prima Conclvsio. Subiectum radicale, ad quod tanquam ad radicem, vel principium, vel primum elementum reducuntur omnia, quæ tractantur in Philoſophia, eſt materia prima. Eſt S. Bonauenturæ *loc. cit.* reducentis omnem motum ad materiam vt ad ipſius radicem, vt dictum eſt: & Ariſtotelis 2. *Phyſ. text.* 4. Vbi ait materiam eſſe principium, non ſubiectum motus; motus enim eſt in natura, & compoſito. Et probatur ratione, quia ſola materia eſt radix omnis motus; vbi enim eſt ratio ſuſceptiui, ibi eſt principium mutabilitatis: Sed materia eſt ratio prima ſuſceptiui: Ergo & principium omnis mutationis, ſicut litera in Grammatica, & punctum in Geometria. Vide S. Doct. *lib.* 1. *quæſt.* 1. *proœm.* & quæ à nobis tradita ſunt *in quæſt. proœm. Logicæ, à num.* 8.

18. Secvnda Conclvsio. Subiectum materiale, ſeu vt loquitur S. Doctor, integrale, eſt natura, prout dicit materiam, & formam ſimul. Deducitur ex ſuprà traditis ex Seraph. Doctore, & præcipuè *ſerm.* 1. *&* 4. *Hexaëm.* & *oper. Princ. S. Scrip. & de reduct. artium.* Vbi ſemper per naturam, quæ eſt principium, & ſimul ſubiectum motus, intelligit materiam, & formam, ſeu compoſitum ex vtriſque. Et probatur, quia quicquid in ipſa Philoſophia agitur, ad materiam, & formam reducitur, tanquam ipſius pars, vel principium, vel cauſa, vel proprietas: ergo natura eſt ſubiectum integrale.

19. Tertia Conclvsio. Subiectum formale adæquatum, ſeu vt loquitur Seraph. Doctor, viuerſale Philoſophiæ, eſt ens naturale, prout naturale eſt, ſeu vt dicit S. Bonauent. *in Itiner. ment. cap.* 1. & *ſerm.* 1. *Hexaëm.* ipſa natura virtuali diffuſione perualida, & prout eſt cauſa naturalis omnium motuum. Eſt & Guarini *cit. exp. vltim.* Trombetæ cum aliis antiquis Scotiſtis apud Meldul. *in quæſt. proœm. num.* 2. qui omnes comprehendunt in hoc ſubiecto etiam Angelos. Dicimus autem ens naturale, vt complectamur cum ſubſtantia finita naturali etiam accidentia, licèt principalius,

Digitized by Google

cipalius, & magis proprium ſubiectum ſit ſubſtantia naturalis finita.

PROBATVR primò, quia quicquid agitur in Philoſophia, tantùm eſt de natura, vt à natura procedens, & in natura exiſtens: Ergo ens naturale ſub ratione naturalitatis eſt obiectum formale adæquatum Philoſophiæ. Probatur Conſequentia, quia materia, & forma, & omnes motus, tam corporum, quàm entium ſpiritualium, tempus, locus, quies, ſunt vel principia, vel effectus, vel proprietates naturales entium naturalium, & compoſitorum ex materia, & forma: Sed iſta competunt non ſolùm corporibus, ſed etiam Angelis, & ſubſtantiæ, & accidentibus naturalibus: ergo ens commune ad omnia iſta ſub ratione naturæ eſt obiectum adæquatum. Confirmatur. Nec ſubſtantia naturalis, nec corpus naturale ſunt ſubiectum adæquatum naturalitatis: Ergo erit ens, vt quid ſuperius. Probatur antecedens, quia Philoſophus tractat non ſolùm de ſubſtantia mobili, ſed & de accidentibus, quæ ſubiacent motui, & mutationibus naturalibus.

20. PROBATVR ſecundò, & confirmatur vlteriùs allata ratio ex refutatione aliarum opinionum. Subiectum Philoſophiæ eſt maioris capacitatis, quàm ſit ens generabile, ſeu corpus naturale. Et probatur. Philoſophus tractat de cœlo, etiam de anima, & etiam de intelligentiis mouentibus cœlos: ergo. Tum quia generabilitas, & corruptibilitas poteſt à priori probari de corpore per materiam ſubiectam contrariis qualitatibus: ſed ratio formalis prætupponitur in ſubiecto, non probatur à priori. Et ob eamdem rationem rejicitur ens mobile, quia mobilitas poteſt probari à priori de ente mobili, ſiue de corpore naturali, ex hoc, quod eſt compoſitum ex materia, & forma. Ergo hæc non eſt ratio formalis obiecti.

RESPONDENT ſe loqui de mobilitate radicali, non formali: quod & nos aſſerimus modo ſuprà allato.

PROBATVR tertiò, quia naturalitas non probatur in ente naturali, ſed ſupponitur in ipſo ſecundùm ſe, & ex natura ſua: ergo hæc eſt ratio formalis.

RESPONDENT aduerſarij, non poſſe comprehendi ſubſtantias ſpirituales, ex hoc quod ipſarum motus non eſt phyſicus, ſiue ſenſibilis; Philoſophia enim agit tantùm de ente ſenſibili, &c. Et hæc eſt tota ratio, quare excluduntur Angeli ab obiecto Phyſicæ.

21. CONTRA: Obiectum Phyſicæ licèt ſit ſenſibile, non conſideratur à Phyſico vt ſenſibile eſt: ergo nulla reſponſio. Probatur antecedens, quia ſenſibilitas eſt obiectum ſenſuum externorum. Tum quia, vt rectè arguit Ouied. *in Log. contr. 1. part. 3. num. 17.* nec materia, nec forma, ſiue ſubſtantia, quæ eſt obiectum materiale Phyſicæ, nec ipſa naturalitas, quæ eſt ratio formalis obiecti, ſunt ſenſibiles: nec magis abſtrahit eſſentia hominis à ſenſibilitate, & indiuidualitate, quàm ipſa materia, & forma. Tum quia etiam Metaphyſica conſiderat materiam ſecundùm ſe, & formam ſecundùm ſuam eſſentiam: ergo vt diſtinguantur Phyſica, & Metaphyſica, aliqua ratio formalis debet ſuperaddi; hæc autem non poteſt eſſe ſenſibilitas, cùm ſit obiectum ſenſuum, & propria accidentium tantùm: ergo non poteſt eſſe niſi naturalitas, ſcilicet ordo ad motum; nulla enim alia ratio poteſt aſſignari. Tum quia Philoſophia agit de anima, quæ de ſe nullam ſenſibilitatem habet.

habet. Tum quia etiam motus Angelorum, licèt non ſint noti ſenſui in ſe, ſunt tamen noti in effectibus, vt in ſimili aduertit, & reſpondet Seraph. Doctor *lib.2.diſt.14.part.2.art.1. quæſt.3. ad vltim.* & hoc pacto ſunt aliqualiter ſenſibiles, vti ſunt, quos exercent in corporibus cœleſtibus, & aſſumptis, arreptitiis, & idolis. Tum quia ſi motus phyſicus debet eſſe ſenſibilis : ergo non naturalitas, ſeu mobilitas erit ratio formalis obiecti Phyſicæ ; ſed erit ſenſibilitas, ſeu corporeitas, quod eſt falſum. Tum quia ſicut Philoſophia ab accidentibus per ſenſus notis procedit de ſe ad cognitionem ſubſtantiarum naturalium, ita etiam ab effectibus ſenſibilibus poteſt cognoſci motus Angelorum, ex hoc quod ſunt finitæ virtutis & localitatis : & ob id non poſſunt moueri niſi per motus extenſos in loco. Tum quia motus Angelorum eſt verè naturalis, quia eſt à principio phyſico, & naturali, ſicut ſunt omnes ſenſibiles : ergo ad Phyſicum ſpectat. Probatur antecedens. Tum quia motus Angelorum oritur à materia, & forma, ſecundùm opinionem Seraph. Doctor. ſecundùm alios, quia eſt ab eſſentia Angeli, ex qua res habet poſſe moueri. Tum quia dicit talis motus ordinem ad materiam, ſcilicet ad magnitudinem, & ſpatium, ſuper quod fit ; ob idque eſt formaliter extenſus, aliquo modo ſubiectiue ſecundùm Seraph. Doctor. ſecundùm alios non ſubiectiuè, ſed in ſeipſo, quia eſt quantitas ſucceſſiua. Hinc rectiſſimè, & altiſſimè, Seraph. Doctor *in oper. de reduct. artium*, dicit, quod Phyſica illuminat intellectum ad cognoſcendas cauſas eſſendi, ob idque conſiderat in materia rationes formales, & naturales virtutes, & ſeminales, per quas conſiderat omnem motum naturalem.

22 QVARTA CONCLVSIO : Subiectum inadæquatum, ſed principalius, eſt corpus naturale. Eſt Seraph. Doctor. qui *loc. cit.* ſemper anteponit ad omnem aliam rationem obiectiuam Phyſicæ corpus naturale : & eſt communis ferè omnium, à nobis ſolùm diſcrepantium, quòd multi recognoſcunt hoc corpus naturale ſubiectum adæquatum. Et probatur, quia licèt conſideret Phyſicus omnem motum, tamen principaliùs, vt ait Seraph. Doctor. *ſerm. 1. & 4. Hexaëm.* conſiderat naturam vt principium motus ſecundùm influentias corporum cœleſtium in elementa, & ſecundùm ordinationem elementorum ad formam mixtionis, & ſecundùm ordinem formæ mixtionis ad formam complexionis, & huius ad animam vegetabilem, & huius ad ſenſitiuam, & tandem ad rationalem, in qua eſt ſtatus, quia creata eſt in horizonte temporis, & æternitatis.

23. QVINTA CONCLVSIO. Accidentia etiam ſpectant ad Phyſicum, licèt ſecundariò, quatenus originem trahunt ex compoſito phyſico ex materia, & forma : vt ſic enim ſubiacent motui, & mutationi. Eſt Seraph. Doctor. *lib.2.diſt.3.part.1.art.1. quæſt.1.in fund. vlt. & in corp.& ad vlt.*

OBIICIES contra prædictas Concluſiones primò. Corpori primò, & per ſe conuenit mobilitas, cæteris verò ratione corporis : ergo corpus naturale eſt ſubiectum adæquatum Philoſophiæ. Probatur Antecedens, quia in Phyſica agitur de principiis in fieri, ſcilicet de materia, forma, & priuatione, quæ interuenit in tranſmutatione naturali : ſed tranſmutatio naturalis ſolùm competit corporibus : ergo.

Reſpon

Respondetvr diſtinguendo Antecedens : corpori primò conuenit mobilitas, &c. & tranſmutatio quoad innoteſcentiam noſtram, concedo; quoad ſe, & ipſi ſoli, nego : nam conuenit de ſe cuicumque habenti materiam, & formam, vt dictum eſt, & ſic negatur conſequentia. Verum quidem eſt, quod tranſmutatio ſubſtantialis ſolùm conuenit corpori generabili, & corruptibili : at tranſmutatio accidentalis competit cuicumque compoſito phyſico, & ob id corporibus cœleſtibus, & Angelis etiam.

Obiicies ſecundò. Motus Angelorum non eſt Phyſicus : ergo non ſpectat ad hoc objectum. Probatur Antecedens. Tum quia non oritur à materia, quâ carent Angeli. Tum quia non eſt ſenſibilis : ergo.

Respondetvr negando Antecedens. Ad probationem reſpondetur negando, non oriri à materia. Et ad aliud reſpondetur, non eſſe neceſſarium, quod ſit ille motus ſenſibilis. Tum etiam, quia habet ſuo modo ſenſibilitatem, vt dictum eſt in tertia concluſione.

24. Obiicies tertiò : Si ens naturale eſt ſubiectum Phyſicæ, ergo vel erit ſpecies Metaphyſicæ, vel ipſi ſubalternata : Conſequens eſt falſum apud omnes : Ergo. Probatur ſequela, quia ſi ly *naturale* verè eſt differentia eſſentialis, contrahit ens, & conſtituit ſpeciem diſtinctam à Metaphyſica : ſi contrahit accidentaliter, erit ſubalternata.

Respondet Toletus hîc, ens naturale differre ab ente vt ſic per rationem magis, vel minùs expreſſam, & ſecundùm hanc rationem conſtituere ſpeciem diſparatam à Metaphyſica.

Respondetvr ſecundò, quod dicendo ens naturale, ſumitur ens non nominaliter, provt ſumitur in Metaphyſica; ſed verbaliter pro ente completo, ſeu vt loquitur S. Doctor. non ſumitur ens ſubſtantiuè, ſed adiectiuè; ſicque negatur Conſequentia. Addimuſque, rectiùs dici ens naturale objectum Philoſophiæ, quàm quod ſit ſubſtantia naturalis; quia, vt ſuprà innuimus, ſic comprehendit etiam accidentia phyſica, idque vſurpamus ob defectum vocabulorum ſignificantium aliquod ens completum.

Qværes de ordine octo librorum Phyſicæ.

Respondetvr, quia cùm ſint de Ente naturali, in primo libro tractat de eius principiis; in ſecundo de natura, & cauſis rerum naturalium; in tertio, & ſequenti de proprietatibus ipſius, ob idque in tertio de motu, & infinito, & finito; in quarto de loco, vacuo, & tempore; in quinto de ſpeciebus, vnitate, & contrarietate motus; in ſexto de diuiſione; in ſeptimo, & octauo de primo motore, eiuſque attributis.

LIBER PRIMVS Phyſicorum.

25. IN hoc primo Libro Ariſtoteles incipit agere de Principiis vniuerſalibus entis naturalis; circa quæ principia Antiqui, maximè Parmenides, & Meliſſus varia abſurda docuerunt. Hinc ipſe refutatis opinionibus ipſorum, demonſtrat, tria eſſe principia Entis naturalis. Et quia occaſione talis confutationis tangit, quod ab vniuerſalioribus, vt notioribus, eſt procedendum, & quod Ens naturale habet terminos determinatos ſuæ magnitudinis, & paruitatis, & quod ſubſtantia habet ſuas partes; hinc communiter Expoſitores proponunt, Primò quæſtionem, quodnam ſit primò cognitum: Secundò, quiſnam ſit terminus magnitudinis, & paruitatis rerum naturalium: Tertiò, an ſubſtantia habeat partes de ſe abſque quantitate: Quartò, an totum realiter diſtinguatur à ſuis partibus. Sed quia prima quæſtio eſt purè animaſtica, hinc ad libros de anima ipſam nos remittimus. Secunda conſideratur in quinto libro Phyſicorum, vbi agitur de terminis continui. Tertia ad tertium librum Phyſicorum mittenda eſt, vbi agitur de quantitate. Quarta tractanda eſt in vltima parte huius libri, vbi agetur de compoſito phyſico. Hinc ſequentes veſtigia Ariſtotelis ſecabimus hunc primum librum in quinque Tractatus, in quorum primo agemus de principiis in communi: in ſecundo de materia: in tertio de priuatione: in quarto de forma, & in quinto de compoſito phyſico.

CAPVT

Digitized by Google

CAPVT PRIMVM.

De principiis rerum naturalium.

TEXTVS SERAPHICVS.

§. I.

A. 26. TRIA principia entis naturalis ſunt neceſſariò ponenda, ſcilicet Materia, Forma, & Priuatio: de quibus agit Ariſtoteles in hoc primo libro Phyſicorum, licèt in Metaphyſica tantùm ponat prima duo, ſcilicet materiam, & formam, quia ibi reducit omnes effectus ad primum motorem, in quorum numero non eſt priuatio, cùm non ſit elementum, ſeu principium intrinſecum rerum: ob idque poteſt dici, quod in hoc ſecundo ſenſu priuatio non differat à materia, vel à forma. *Lib.2. diſt.1. part.1.dub.3.*

§. II.

B. Differvnt autem Principium, cauſa, & elementum. Nam principium propriè, & præciſè dicitur id tantùm, à quo res eſt, & à quo originem trahit. Vnde in diuinis Pater eſt principium Filij; ſic enim dicit tantùm primitatem, & ſimul ordinem principiati. *Lib. 1. diſt.20. art.1: quæſt. 1. ad arg. & quæſt. 2. in corp.* & *lib. 1. diſt. 28. art. 1. quæſt. 2. ad vltim.*

C. Cavsa verò minùs latè patet; eſt enim, quæ influit in aliud, ideſt quæ per influentiam producit aliud à ſe diſtinctum. *Lib.1.diſt.5. dub.3. & lib.1. diſt.20. art.2.quæſt.2. & lib.1. diſt.29.art.1.quæſt.1.*

D. Elementvm eſt id, quod intimè per influxum aliud conſtituit. Sic literæ ſunt prima elementa orationis; puncta in quantitate; & materia, & forma in compoſito naturali. Ad ſupradicta poteſt addi definitio primi, & radicis, maioris claritatis gratiâ. *Lib. 1. quæſt. 1. proœm. & lib.2.diſt.1. part.1.dub.3.& comp. Theol.lib.2.cap.2.*

E. Primvm dicit duplicem reſpectum; alium negatiuum ad prius ſe; alium poſitiuum ad poſterius ſe. Sic in diuinis importat prioritatem tantùm vt à quo, licèt in creatis dicat etiam prioritatem in quo, ſeu durationis. *Lib.1. diſt.27.part.1.art.1.quæſt.2. ad arg. & lib.1. diſt.9. art.1. quæſt.2. & lib.1.diſt.28.art.1.quæſt.2.ad 4.*

F. RADIX dicitur id, à quo aliud trahit fomentum, & nutrimentum, ſimulque influxum, eſtque quod incompletum; initium verò eſt id, à quo inchoat motus. Vnde dicit prioritatem durationis, longéque à diuinis. *Lib.2.diſt.42.dub.4. & lib.1.diſt.20.art.1. quæſt.1. & 2.*

G. PRINCIPIVM verò, prout dicit etiam elementi rationem, eſt id, quod ſe compatitur ſimul cum principiato. Vnde hoc modo ſola materia, & forma ſunt principia, ſimulque elementa entis naturalis, ſcilicet in facto eſſe; & ob id in hoc ſenſu priuatio non dicitur principium, eſt enim quid extrinſecum enti naturali. Cùm autem dicitur, quod principia ſunt, ex quibus omnia fiunt, ly *ex* importat vel conſtitutiuum rei, vel ordinem à quo. Secundùm primam rationem concurrunt materia, & forma; ſecundùm aliam concurrit priuatio. *Lib. 2. diſt. 1. part. 1. dub.3. & lib. 3. diſt.34. dub.1. & lib.2.diſt.7. part.2. art.1. quæſt.1.arg.5. & 6. ad oppoſ. & lib.2.diſt.1.part.1. art.1.quæſt.1.ad 6.*

§. III.

An hæc tria principia ſemper concurrant in mutatione ſubſtantiali quacumque.

H. DICENDVM, quod mutatio alia ſumitur largè, ſcilicet in qua res priùs nullo modo ſe habet, poſteriùs verò alio modo, vt res quæ ex nihilo creantur. Alia ſumitur ſtrictè, in qua res vno modo ſe habet, & poſtea alio modo: ſic res quæ generatur. In prima interuenit productio, & ſimul mutatio rei, quæ primò, & immediatè fit. In ſecunda interuenit motus ratione diſpoſitionum ſucceſſiue introductarum. Item & mutatio ratione productionis formæ quæ fit in inſtanti. Quare propriè priuatio non interuenit in prima, ſed tantùm in ſecunda mutatione. *Lib.2. diſt. 1.part. 1. quæſt. vlt. dub.3. & 6. & lib. 4. diſt.12.part.1 .art.2.quæſt.3.in arg. & lib.1.diſt.3.part.1.dub.5.*

I. AD hoc autem, vt principia ſint conſtituentia rei naturalis, requiritur primò, quod differant ad inuicem; ſecundò, quod ſint diſſimilia; tertiò, quod ſint imperfecta; quartò, quod ſint mutuò dependentia. Vnde in creatis principium, & cauſa ſunt idem; effectus enim creatus realiter diſtinguitur à ſua cauſa. *Lib.1.diſt.8.part.2.dub.5. & lib.1. diſt.29 art.1.quæſt.1.ad 3.*

§. IV.

De Materia.

K. Materia alia eſt ex qua; alia in qua; alia circa quam, vel de qua.

Digitized by Google

qua. Materia ex qua, eſt principium primum, ex quo ſimul cum forma aliquid fit. Materia in qua eſt ea, in qua tanquam in ſubiecto aliquid fit. Materia circa quam eſt, ſcilicet circa quam agens negotiatur. Materia verò phyſica ſortitur varia nomina, ſcilicet materiæ, terræ, tenebrarum, aquæ, abyſſi, &c. Materia verò poteſt conſiderari, vel ſecundùm eſſentiam (eſtque prima;) vel ſecundùm eſſe, ſcilicet prout eſt ſimul cum forma. Materiam verò dari in rerum natura, patet euidenter ex tranſmutationibus tum ſubſtantialibus, tum accidentalibus entium naturalium. Cùm enim per id differat generatio à creatione, quòd creatio non præſupponit vllum ſubiectum; generatio verò præſupponit ſubiectum, in quo recipiatur actio agentis, & forma, quæ producitur; agere enim exigit in quid; facere exigit quid; creare autem eſt facere; & generare eſt agere: quare conceptus materiæ præciſus à forma eſt, quod ſit ens ſubſtantiale, incompletum, & potentiale (& coincidit cum definitione allata ab Ariſtotele,) vt dicetur in notationibus. Vnde abſtrahit à corporeo, & incorporeo, nec de ſe eſt vel ſpiritualis, vel corporea, ſed ad vtrumque indifferens. An verò habeat actum entitatiuum, & exiſtentialem de ſe, dicetur infrà. *Lib.1. diſt.1. quæſt.1. proœm. & lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.2. & 3. & lib.1. diſt.34. art.1. quæſt.2. ad 4. & lib.2. diſt.12. art.2. quæſt.3. ad 2. & lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.2. ad 2. lib.2. diſt.3. art.1. quæſt.1. & 3. & lib.2. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.1. ad 4. & 5. & art.3. quæſt.2. & ibid. art.1. quæſt.2. & 3. & lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.2. corp. & ad 3.*

§. V.

L. CVM autem omnis res producta dicat priùs naturâ ordinem ad ſuam cauſam producentem, & poſteà ad proprium eſſe exiſtentiale; ſic enim res dicitur componi ex ente, & eſſe, ſeu exiſtere: & quia materia eſt terminus creationis; ideo conſequenter ratione primi reſpectus dicitur habere ſuum actum, ſcilicet eſſe entis: ratione ſecundi dicitur habere eſſe, ſeu exiſtere. Et ſecundùm hunc duplicem reſpectum materia dicitur habere conditiones generales entis, ſcilicet vnum, verum, bonum, eſſe actu, & hoc priùs formâ, licèt quoad eſſe completum habeat eſſe à forma, in quo ſenſu dicitur dependere eſſentialiter à forma. De ſe autem nullum habet actum, id eſt formam; ipſaque dat exiſtere formæ. Et cùm materia ſeipsâ diſtinguatur à forma, diſtinctione tamen incompletâ, per conſequens nec ipſa poteſt carere proprio proportionato actu. *Lib.1.*

diſt.1. part.1. art.3. quæſt.2. ad finem corp. & lib.1.diſt.8.part. 2.art.1. quæſt.2. corp.& lib.2.diſt.12.art.1. quæſt.1. ad 4.& lib.1. diſt.19.part.2. art.1.quæſt.3. ad vlt. & lib.3.diſt.12.art.1. quæſt.1.ad 2. & lib.2.diſt.3. part.1. art.1. quæſt.3. corp. & lib.2. diſt. 13.art.1. quæſt.1. corp. & lib.2. diſt. 18.art.1.quæſt. 3. & lib.1.diſt.19. part.2.art.1. quæſt. 3. arg. 3. ad oppoſ.

M. Ex dictis ſequitur, quod dependentia, quam importat materia ad formam, eſt per ordinem ad compleri per ipſam, ſeu ad compoſitum, & poteſt dici dependentia cum his, non ex his. Quare impoſſibile eſt naturaliter materiam poſſe exiſtere ſeparatam à quacumque forma, quæ tamen non valet per ordinem ad potentiam obedientialem Dei, licèt in materia dicatur potentia paſſiua ſecundùm quid, quia eſt per ordinem ad vim ſuper naturam. *Lib.2. diſt.12. art.1. quæſt.1. ad 3. & lib.1. diſt.8. part.2. art.1. quæſt.2. corp. & lib.1. diſt.26. art.1. quæſt.1.ad 6. & lib.1. diſt.42. art.1. quæſt.2. corp. & lib.4. diſt.11.part.1.art.1.quæſt.6.corp.* ibi, *Tertia regula.*

§. VI.

De proprietatibus Materiæ.

N. Materia de ſe habet ſuas proprietates; tum generales, vt vnitatem, bonitatem, veritatem, eſſe actu, &c. tum ſpeciales. Vnitas autem, quam habet materia, cùm ſit media inter ſpecificam, & numericam completam, poteſt dici homogeneitatis. Cùm enim de ſe nullam dicat formam, ob idque nec actum completum, non poteſt dici ſpecifica ſeu numerica, ſed quid incompletum, & perfectibile. *Lib.1.diſt.36.art.3. quæſt.2.in corp. & ad 2. & lib.2. diſt.1. art.1. quæſt.1. ad 2. & lib.2. diſt. 3.art.1.quæſt.2. & 3.*

O. Habet & potentiam, quæ verè diſtinguitur ab ipſa materia, cùm non ſit formaliter ſua potentia. Cùm autem intellectus noſter vtplurimùm cognoſcat res à poſteriori; hinc poteſt dici ſecundùm hanc rationem, quod potentia, & capacitas ſit materiæ pro forma, & in hoc ſenſu dicitur in recto pura potentia. *Lib.1. diſt. 3. part. 2. art.1.quæſt.3.ad 4.& lib.2. diſt.1.part.2. quæſt.vlt.in fine, & lib.2.diſt.3. part.1.art.1.quæſt.2.fund.4. & ad 3.*

P. Hinc ex conſequenti dicendum eſt, materiam habere appetitum ad omnes formas, ſicut econtrà forma habet inclinationem intrinſecam ad materiam. Vnde adeſt relatio mutua perfectibilis, & perfectiui. Qui appetitus licèt videatur carentia, ſeu priuatio pura; tamen

Digitized by Google

tamen eſt quid poſitiuum; eſt enim veluti quoddam pondus inclinans vnum ad aliud, tanquam ad proprium obiectum. *Lib.1. diſt.26. art.1. quæſt.1. ad 6. & lib.4. diſt.49. art. vlt. quæſt.2. ad 3.*

Q. Et licèt eius appetitus ſit indeterminatus, tamen magis appetit in communi meliores formas, quàm ignobiliores; magiſque ſub illis, quàm ſub iſtis quietatur, vt patet in Cœlis, in anima, & in Angelis. *Lib. 4. diſt. 49. cit. & lib. 2. diſt. 15. art.1. quæſt.2. ad vlt. & lib.4. diſt.45. art.1. quæſt.5. ad vlt. & lib.2. diſt.3. art.1. quæſt 1. & lib.2. diſt.17. art.1. quæſt.2.*

R. Proprietas item materiæ eſt ingenerabilitas, & incorruptibilitas. Et licèt aliquibus aliis rebus competat incorruptibilitas; id tamen eis aduenit, non quatenus ipſis inſit primitas; hæc enim in primis ineſt propriè, & per ſe; ſed eis competit provt important priuationem corruptionis prouenientem non à primitate, ſeu natura ipſarum, ſed per gratiam, vel per aliquid ſuperadditum. Provt verò ingenitum, ſeu ingenerabile dicit primitatem, ſoli materiæ inter creata ineſt, cùm ſit primum inter entia naturalia. Poteſt tamen dici generabilis non in ſe, ſed quatenus alia generantur, & mutantur in ipſa. *Lib.1. diſt.28. art.1. quæſt.1. & lib.1. diſt.8. part.1. art.1. quæſt.2. & lib. 2. diſt. 24. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad 2. & lib. 2. diſt. 1. part. 1. quæſt. vlt.*

S. Ex quibus neceſſariò inferri debet, quod materia propriè non poteſt dici principium corruptionis rerum: idque patet, quia in multis entibus incorruptibilibus adeſt materia abſque corruptione, vel corruptibilitate: ergo aliundè debet peti talis cauſa. Quare dicendum eſt, quod defectibilitas, & annihilabilitas, cùm ſint proprietates defectiuæ, alium ortum non poſſunt habere, niſi quia res ſint ex nihilo: corruptibilitas verò ex eadem radice etiam prouenit aliqualiter, ſed propriè aduenit ex pugna contrariorum exiſtentium in ſubiecto corruptibili, ſicque à qualitatibus contrariis præuiis. Hinc eſt, quod anima Angeli, & corpora cœleſtia ſunt incorruptibilia, quia carent talibus qualitatibus contrariis. *Lib.1. diſt. 8. cit. ſuprà; & lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.2. & 3. & lib.4. diſt.49 art.4. quæſt. 2. ad arg. & lib.4. diſt.12. part.1. art.1. quæſt.3. & lib.3. diſt.16. art.1. quæſt.3.*

T. Materia autem licèt de ſe non ſit corpus, vel corporea, cùm ſit indifferens ad corpus, & ad ſpiritum, ſeu ad vtramque formam; attamen loquendo de materia ſubiecta formæ corporali dicendum eſt, in ipſa ineſſe à ſui principio dimenſiones interminatas,

&

& infinitas, ſiue quantitatem interminatam, & incompletam, quæ poſteà completur per aduentum variarum formarum. *Lib.2. diſt. 3. part.1. art.1. quæſt.2. ad 3. & lib.2. diſt.2. part.1. art.1. quæſt.2. corp.*

V. Qvæ quantitas tamen non ineſt ipſi materiæ vt denudatæ à quacumque forma; nam licèt ipſi materiæ inſit à ſui principio, & ratione ſui quantitas; ei tamen nunquam infuit exiſtenti abſque forma, ſed vt indutæ aliquâ formâ corporeâ. Hinc dicendum eſt, quod cùm in principio materia fuerit creata, & ſimul duratione informata formâ corporeâ quadam incompletâ, cum ipſis etiam producta fuit quantitas hæc interminata, reddens eam corpoream, & dimenſam, licèt imperfecto modo, quæ poſtea cum ſuperuenientibus formis completis ad eſſe completum, & ad peculiarem ſpeciem quantitatis redacta fuit. Vnde remanet vera propoſitio, quod omnis extenſio eſt à materia, ſed quatenus eſt ſimul cum forma. *Lib.2. diſt.12. art.1. quæſt.3. & lib.2. diſt.3. art.1. quæſt.2. ad 4. & lib.4. diſt. 2. part.1. art.1. quæſt.3. & lib.4. diſt.11. part. 2. quæſt. vlt. & lib.2. diſt.8. part. 1. dub. 3. & lib.2. diſt. 13. art.2. quæſt. 1. & lib.1. diſt. 19. part. 1. art.1. quæſt.1. & lib.2. diſt.15. art.1. quæſt.1. ad 2.*

Notationes ſuper Textum capitis primi de Materia.

27. Primò Nota, quod multiplex doctrina deſumpta eſt à nobis ex Seraphicis ſcriptis, & applicata materiæ, quia & ad rem eſt, & propriè ipſi competit.

Secundò Nota *ad literam A*, §.1. quod dum S. Doctor negat priuationem non diſtingui à materia, ſiue forma, ibi non loquitur de priuatione, prout eſt principium rerum naturalium: quod & in tractatu de Priuatione fuſiùs dicetur de mente S. Doctor.

Tertiò Nota *ad literam H*, §. 3. quod cùm S. Doctor appellet creationem mutationem, hinc etiam aliquo modo dicendum eſt, interuenire mutationem, quatenus ſcilicet priùs naturâ intelligatur materia; & poſteriùs naturâ ſimul cum forma: quæ priuatio tamen in mutationibus naturalibus præcedere debet tempore, ratione diſpoſitionum ſucceſſiuarum.

Qvartò Nota *ad literam K*, §. 4. quod licèt S. Doctor non tractet in terminis quæſtionem, An ſit euidens dari materiam primam, tamen ex doctrina multiplici, quæ ibidem traditur, infertur ſenſus mentis S. Doctor. quod & enucleabitur fusè in quæſtionibus.

Qvintò Nota *ad literam L*, §. 5. quod S. Doctor non agitat quæſtionem celebrem de actu entitatiuo materiæ, ſed ex doctrina vniuerſali, quam tradit dicens, quod in omni re creata adeſt compoſitio entis, & eſſe, ex eo quod ratio entis priùs naturâ inſit rei per ordinem ad producentem cauſam; & ſecundariò eſſe, ſeu exiſtere: hinc & à nobis applicata

Digitized by Google

applicata fuit talis doctrina ipſi materiæ primæ.

Sextò Nota *ad literam M*, quod S.Doct. videatur dicere, eſſe impoſſibile materiam eſſe ſine forma: ſed ex doctrina, quam tradit de potentia obedientiali ibidem citata infertur patenter, ſe loqui de impoſſibilitate naturali.

Septimò Nota *ad literam R*, quod à nobis applicata fuit ipſi materiæ doctrina, quam tradit S.Doct. ſuper ingenerabilitatem Patris in diuinis; optimè enim quadrat materiæ: quod & in quæſtionibus clarè explicabitur, ſicut & alia, quæ *ad literam V*, de quantitate interminata ibi traduntur ad mentem eiuſdem S. Doct.

CAPVT II.

de Priuatione, & Negatione.

TEXTVS SERAPHICVS.

§. I.

A. 28. NEGATIO, & Priuatio formaliter conueniunt in carentia formæ. Negatio eſt triplex, alia eſt extra genus, alia in genere, alia partim in genere, & partim extra genus. Non ens eſt extra genus: non album, provt purè dicit negationem albi, eſt in genere; provt ſupponit aliquid, verbi gratiâ nigredinem, eſt medio modo. Idem & cum proportione dici debet de Priuatione. Negatio cum conſtantia ſubiecti non eſt pura negatio, ſed priuatio. Vnde per id differunt, quod negatio totum negat abſque ordine ad ſubiectum; Priuatio concernit ſubiectum aptum formæ priuatæ. *Lib.*1. *diſt.*28. *art.*1. *quaſt.*1. *corp.& ad* 1. *& lib.*1. *diſt.*7. *art.*1. *quaſt.*2. *ad* 2. *& lib.*1. *diſt.*8. *part.*1. *art.*1. *quaſt.*2. *in fine corp. & lib.* 1. *diſt.* 31. *art.* 1. *quaſt.*1. *in corp. & lib.*2. *diſt.*24. *art.*2. *quaſt.*1. *in fine*, *& lib.*2. *diſt.*12. *dub.*2. *& lib.*2. *diſt.*34. *quaſt. vlt. & lib.*2. *diſt.*37. *dub.*3. *& art.*2. *quaſt.*1. *& lib.*1 *diſt.*38. *art.*1. *quaſt.*1. *& diſt.*44. *quaſt.*1. *ad* 5.

§. II.

B. Hæc priuatio in recto dicit carentiam formæ, in obliquo dicit ſubiectum cum capacitate paſſiua; quare non eſt purum nihil, & hoc patet, quia vera eſt propoſitio de ſecundo adiacente, in qua dicitur, *Priuatio eſt*, *Malitia eſt*, ſcilicet aliquid in materia, licèt poſſit etiam dici nihil, ideſt nihil poſitiuum, cùm ſit entis non ens. *Lib.*2. *diſt.*12. *dub.*2. *& lib.*2. *diſt.*34. *q. vlt. & lib.*2. *diſt.*1. *dub.*2.

§. III.

C. Privationes autem cùm non ſint ens, ſed tantùm entis, ſolùm poſſunt cognoſci non per ſui eſſentiam, nec per propriam ſpeciem, ſed per ſpeciem alienam, ſcilicet habitus oppoſiti: ſic peccatum cognoſcitur per ideam virtutis oppoſitæ. *Lib.*3. *diſt.*34. *dub.*4. *& lib.*1. *diſt.* 36. *art.*3.*quæſt.*1.*&* 2.*& oper. Itiner.ment.cap.*3.

§. IV.

D. Cvm autem materia de ſe nullam importet formam, ob idque & cùm ſecundariò importet priuationem formæ, ſicut ipſa habet tantùm de ſe vnitatem homogeneitatis, ſic & dicendum eſt de priuatione, nempe quod ſit vna vnitate homogeneitatis, licèt poſſit multiplicari in materia conſiderata ſecundùm eſſe, ſcilicet ſub varietate formarum: & hoc pacto priuationes reducuntur ad idem genus habituum oppoſitorum. *Lib.*2. *diſt.*1.*part.*1.*art.*1.*quæſt.*2. *&* 3. *& lib.*2. *diſt.*24.*art.*2.*quæſt.*1.*in fine*, *& lib.*2.*diſt.*34. *quæſt.vlt.ad* 2.

§. V.

E. Privatio verò ſi ſumitur prout concernit materiam, vel formam in obliquo, ſic non differt ab ipſa materia, & forma, quia vt ſic connotat, vel pro connotato dicit vel materiam, vel formam; ſcilicet materiam in qua eſt; formam cuius eſt carentia. Provt verò ſumitur in recto, ſic eſt omninò differens à materia, & forma. *Lib.*2. *diſt.*1.*part.*1.*dub.*3.*& lib.*2.*diſt.*3.*cit.*

§. VI.

F. Privatio igitur hoc vltimo modo ſumpta eſt vnum ex principiis entis naturalis, eſtque tale quando eſt, non quando non eſt, nempè quia in mutationibus naturalibus dantur duo inſtantia immediata intrinſeca; alterum, in quo vna terminat: alterum, in quo alia incipit. Hinc priuatio formæ nouæ præintelligitur, & præcedit in ſubiecto per vnum inſtans, & in ſequenti adeſt noua forma in ſubiecto. Sic gratia, antequam ſit in anima, præſupponit prius tempore peccatum, quod expellitur in ſequenti inſtanti, in quo adeſt gratia: quæ duo inſtantia reſpondent vnico temporis communis. *Lib.*2.*diſt.*1. *dub.*3. *& lib.*4.*diſt.*17.*part.*1. *art.*1. *quæſt.*1.*ad* 4.*& lib.*4. *diſt.*11.*part.*1. *art.*1.*quæſt.*5.*ad arg.*

§. VII.

G. Privatio item ſi ſumitur formaliter, non poteſt recipere magis, vel minus; benè autem ſi ſumitur pro connotato, ſcilicet ratione capacitatis ſubiecti cum ſuis diſpoſitionibus: ſecundùm enim

quod

quod magis, vel minùs per formam perficitur, dicitur magis, vel minus priuatum. *Lib.2.diſt.34.art.2.quaſt.3.ad 4.& lib.4.diſt.18.part.2. quaſt.4. ad vlt.*

§. VIII.

H. An verò ſit priuatio ignobilior negatione, dicendum quod ſi eſt ſermo de Priuatione formæ debitæ ſubiecto, priuatio eſt ignobilior ob maiorem deformitatem, quam ſecum affert, verbi gratiâ cæcitas in animali, quàm in ligno: ſi verò ſumitur ſecundùm ſe, & formaliter, ſic eſt ignobilior negatio, quàm priuatio, quia hæc connotat capacitatem ſubiecti, non verò negatio. *Lib.1. diſt. 3. part. 2. art.1.quaſt.1.ad 2.*

Notationes ſuper Textum Capitis de Priuatione.

29. Primò Nota *ad literam A*, quod doctrina, quam tradit de Negatione à nobis applicatur ibi ad Priuationem; currunt enim pari paſſu, ſi ſumuntur formaliter, vt notatur *in* §.2. *ad literam B.*

Secvndò Nota, quod licèt *ad literam E*, videatur aſſerere, Priuationem non diſtingui à materia & à forma, id ſano modo intelligendum eſſe, nempe ſumptâ ſecundum connotatum, non verò formaliter, vt dicetur in quæſtionibus, in quibus etiam explicabitur doctrina, quæ traditur *ad literam F*, §.6. de duobus inſtantibus.

Tertiò Nota, ne decipiaris in lectura doctrinæ Seraphicæ, quod nos tradendo doctrinam, quam poſuimus ſuprà *ad literam F*, §. 6. de duobus dictis inſtantibus, infrà *ad num.* 181. *&* 565. vtimur exemplo duarum linearum, vt ibi videre eſt: quod exemplum videtur primâ facie reiectum à S.Doctore *in lib.4.diſt.*11. Attamen ſi rectè perſpicies, S. Doctor ipſum reiicit, quatenus ex ipſo inferri poſſit, dari duo inſtantia immediata in eodem continuo, & non aliter. Vide *num.*565.

CAPVT III.

De Forma.

TEXTVS SERAPHICVS.

§. I.

A. Dari formam, tanquam euidens debet ſupponi; ſicut
30. enim ex tranſmutationibus euidenter concluditur dari materiam, ſic & formam. *Lib.2.diſt.1.dub.3.& lib.2.diſt.7.p.2.art.2.q.1.& 2.*

§. II.

B. Formæ autem corporeæ educuntur ex materia, ita tamen, quòd neceſſariò debet dici, ipſas præexiſtere concreatas in ſeminario materiæ, & in ipſo contineri vt rationes ſeminales, & ob id cùm ibi verè ſint in potentia, ſeu in eſſe imperfecto, ab agente naturali educuntur, ita quod non recipiant ab ipſo eſſentiam, ſed tantùm exiſtentiam ſubſtantialem. Hæcque ratio ſeminalis eſt ipſa eſſentia formæ, quæ ineſt in materia, dirigitque actiuè naturam operantem, & paſſiuè ipſa tranſit ad extra recipiendo eſſe indiuiduale; ſicque optimè ſaluatur generatio actio differens à creatione. *Lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 1. 2. & 3. & lib. 2. diſt. 1. art. 1. quæſt. 1. fund. vlt. & lib. 2. diſt. 15. art. 1. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 12. art. 1. quæſt. 2. & lib. 4. diſt. 43 art. 1. quæſt. 4.*

§. III.

C. An verò plures formæ poſſint eſſe ſimul in eadem materia, dicendum quod in materia in ſui principio fuit concreata forma corporea incompleta, reddens ipſam materiam corpoream, ſeu corpus; quæ tamen ita informabat materiam, vt ſimul etiam diſponeret ad formas peculiares elementorum recipiendas. Iſtæ autem elementares diſponebant materiam ad ſubſtantialem formam completiorem mixtionis, & hæc ad formam complexionis, ſeu organizationis, & hæc ad formas viuentium, ſcilicet ad vegetantem, ſentientem & rationalem. Quare neceſſariò debent admitti in eadem materia plures formæ ſubſtantiales incompletæ ſubordinatæ. *Lib. 2. diſt. 17. art. 2. quæſt. 2. ad 6. & lib. 2. diſt. 18. art. 1. quæſt. 3. & lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 2.*

§. IV.

D. Ad hoc autem, vt compoſitum reddatur incommunicabile, requiritur, vt materiæ appetitus ita terminetur ab illa forma, vt in tali eſſe nullam dicat ordinationem eſſentialem ad compleri per formam nobiliorem: quod non habet materia cum illa forma corporea primaria, nec cum elementari, nec cum mixtionis forma, nec organizationis; nam in tali eſſe tale mixtum eſt ita actuatum, vt eſſentialiter dicat ordinem ad eſſe nobilius. *Locis cit. ſuprà, & lib. 2. diſt. 12. art. 2. quæſt. 3. ad 1. & lib. 2. diſt. 17. art. 2. quæſt. 2. ad 6.*

§. V.

E. Non poſſunt autem dari duæ formæ diſparatæ, ambæ vltimò complentes materiam, eamque collocantes in ſuo vltimo eſſe, idque ſaltem

Digitized by Google

ſaltem naturaliter; benè autem poſſunt dari duæ formæ completæ, ita quod altera tantùm vltimò compleat, vt euenit in corporibus, in quibus adeſt propria forma vltimò complens, & ſimul forma lucis ſubſtantialis vltimò non complens; hæcque exiſtit in omnibus corporibus ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem, ſeu intenſionem, ſeu radicationem. *Lib.2.diſt.13.art.3.quæſt.2.*

§. VI.

F. Cvm igitur materia, & forma vnitæ conſtituant intrinſecè compoſitum ſubſtantiale, eſt quæſtio an ſeipſis immediatè, an verò mediante vnione ſuperadditâ? Dicendum quod triplex eſt vnio, ſcilicet vnio actio, vnio paſſio, & vnio relatio. Prima eſt actio agentis; ſecunda eſt terminus, ſeu operatio paſſiua, quâ paſſiuè vniuntur materia, & forma, & quæ eſt terminus (licèt non vltimatus) agentis, & generantis; ex coniunctione enim ambarum partium reſultat forma totius, ſicque inter ipſas vnitas reſultat relatio vnionis factæ. Ex quibus ſequitur, quod vnio formaliter ſumpta eſt quid ſuperadditum extremis; idque patet, quia Verbum aſſumpſit non corpus, & animam tantùm, ſed ipſa vt vnita: & quando Chriſtus mortuus eſt, remanſit Verbum vnitum corpori, & animæ diſiunctis inter ſe. *Lib.3. diſt.1. art.1. quæſt.1.ad 2.& lib.2.diſt.57. art.1.quæſt.3. & lib.3.diſt.2. art.2.quæſt.3.corp.& lib.3.diſt.22.art.1.quæſt.1.corp. & ad part.3.4.& 7.*

§. VII.

G. Qvæ vnio non habet propriè ſubiectum in quo, ſed reſpicit ambo extrema; datur enim accidens, quod non reſpicit determinatè vnum ſubiectum, ſed plura. Sic character, & gratia: ſic ternarius reſpicit tres vnitates. *Lib.4.diſt.6.part.1.art.1.quæſt.3.ad vlt.*

§. VIII.

H. An verò compoſitum, ſeu forma totius diſtinguatur à ſuis partibus? Dicendum, quod ſpecies dicit formam, non quamcunque, ſed totius, ſcilicet formam complentem totum eſſe indiuiduorum: quæ forma communis dicitur non ſolùm ſecundùm prædicationem, ſed & ſecundùm conſtitutionem, quatenus forma totius reſpicit formam, & materiam, ex quarum coniunctione reſultat ipſa: anima, & corpus concurrunt vt cauſæ intrinſecæ ad vnam eſſentiam conſtituendam. Quæ forma dicitur communis dupliciter. Primò ſecundùm prædicationem de pluribus; ſecundò per ordinem ad partes conſtituentes per quandam informationem, & completio-

 nem,

nem. Vnde diſcrimen eſt dicere, verbi gratiâ, humanam naturam, provt ſtat tantùm pro principiis conſtituentibus, & provt ſtat pro forma hominis completiua, quæ dat ipſi ſuppoſito complementum & operationem debitam illi ſpeciei, quæ reſultat ex vnione materiæ, & formæ; in qua vnione non eſt vnitorum tranſmutatio, ſed tertiæ naturæ conſtitutio, remanentibus conſtituentibus in ſuo eſſe; & hoc quia vnibilia non habent repugnantiam, & ideo non interuenit in vnione aliqua alteratio; nec habent prædominantiam, ſicut in conſtitutione mixti. Hinc & materia, & forma in vnione habent tantùm mutuam dependentiam, inclinationemque per ordinem ad conſtituendam tertiam entitatem. *Lib.3. diſt.2. art.2. quæſt.3. corp. & lib.3. diſt.22. art.1. quæſt.1. corp. & ad 3. & 4. & lib.3. diſt.5. art.2. quæſt.4. ad 5. & lib.3. diſt. 1. art.1. quæſt. 1. ad 2. & lib.3. diſt.8. art. 1. quæſt. 2. corp. & lib.1. diſt.19. part.2. art.1. quæſt.1. ad 3. & lib.2. diſt.18. art.1. quæſt. 3. & lib.2. diſt.25. part.2. art. 1. quæſt. vlt. & lib. 3. diſt. 6. art.2 quæſt.1. corp.*

Notationes ſuper Textum Seraphicum.

31. PRIMÒ Nota, quod S. Doctor procedit diuerſis principiis in hac materia de formis corporeis, à communi Thomiſtarum, & Scotiſtarum; admittit enim ſeminarium formarum in materia: & quia hæc materia indiget maturâ conſideratione, hinc ad quæſtiones hanc remittimus.

SECVNDÒ Nota, quod S. Doctor admittit quidem formam corporeitatis, ſed diuerſo modo à Scoto; nam Scotus eam admittit tantùm in viuentibus; quam & S. Doctor recognoſcit, & appellat eam formam complexionis, & organizationis; ſed vltra hanc admittit formam corporeitatis communem in omnibus corporibus, diuerſam à propria forma peculiari rerum; quod fusè tractabitur, & probabitur in propria quæſtione.

ALIASQVE notationes, quas videtur exigere Textus Seraphicus, omittimus, quia in ſequentibus quæſtionibus dabuntur fusè, & maturiùs.

TRACTATVS

TRACTATVS PRIMVS.

De Principiis Entis naturalis.

QVÆSTIO I.

Quid ſit Principium in communi: & quid, & quot ſint principia entis naturalis.

32. PRO explicatione tituli, & ne laboremus vocis ambiguitate, ſuppono primò, quod nomen principij multipliciter ſumitur, & multoties confunditur cum nomine elementi, cauſæ, primi, initij, capitis, & radicis; cùm aliqualiter differant. Principium enim primò ſumitur latiſſimè pro omni eo, à quo aliud deriuat, ſiue ſit res, ſiue actio, vt principium à quo inchoat tempus, locus, quantitas, motus. Vnde de ratione principij vt ſic duo ſunt, ſcilicet vt ſit primum in aliquo ordine, & deinde, quod dicat relationem ad alia, quorum primum dicitur ſiue intrinſecum, ſiue extrinſecum. Principium verò propriè, prout diſtinguitur à cauſa & elemento, eſt id, à quo aliud eſt, non per influxum, aut compoſitionem. Vnde formaliter, & præcisè dicit tantùm originem, & rationem producentis, & producti; vnde admittitur in diuinis perſonis. Dicitur enim Pater principium Filij. Sic S. Bonau. *lib.1.diſt.20. art.2. quæſt.1. ad arg.* & *quæſt.2.in corp.* & *diſt.28.art.1.quæſt.2. ad vlt.* & *lib.2. diſt.1. dub.2.* & alibi ſæpe cum communi, & in hoc ſenſu etiam priuatio dicitur principium, quia eſt terminus à quo.

Cavsa verò minùs latè patet, quia addit influxum in effectum, & in effectu diuerſitatem ſubſtantialem, dependentiam, & poſterioritatem. Sic cum communi Seraph. Doct. *lib.1. diſt.5. dub. 3.* & *diſt. 20. art.2. quæſt.2.* & *diſt.29. quæſt. 1.* per idque excluditur priuatio. Sic eſt quadruplex, ſcilicet cauſa efficiens, finalis, materialis, & formalis.

33. Elementvm addit ad eſſe primum, & ad influxum etiam intimitatem, ex quo tanquam ex primo, ſiue principio partis primò incipit res. Sic punctus eſt principium lineæ, inſtans temporis, litera orationis, terminus argumentationis. Sic S.Bonau. *lib.1. quæſt. 1. proœm.* & *comp. Theol.lib.2.cap.2.* Differunt autem cauſa, & elementum, quòd cauſa ſi eſt extrinſeca, non componit cauſatum; ſi eſt intrinſeca, vt eſt materia, & forma, ſic cauſæ ſunt materialiter, & formaliter tanquam potentia, & actus effectuum: at elementum ſemper imbibitur in principiato, ſed tantùm materialiter; forma enim principiati aliunde habetur, vt patet de verbis, nominibus, & mixtis. Vnde vel pronomine primorum elementorum intelliguntur primæ partes

tes materiales; ex quo infertur, quod principium, cauſa, & elementum ſe habent vt ſuperius, & inferius. Omne enim elementum eſt cauſa, & principium; & omnis cauſa eſt principium, ſed non è conuerſo. Datur enim principium, quod non eſt cauſa, nec elementum, vt patet de priuatione, & in diuinis Pater in ordine ad Filium: nec omnis cauſa eſt elementum, vt patet de efficiente, & finali, quæ non ingrediuntur in compoſito.

Primvm autem idem eſt ac principium, & elementum aliquo modo; ſed formaliter importat duplicem reſpectum, alterum negatiuum ad prius per carentiam prioris; alterum poſitiuum ad id, quod poſt ſe eſt. Vnde importat primitatem vel à quo, ideſt originis; vel in quo, ideſt durationis; latiúſque patet, quàm cauſa, & elementum, quia poteſt eſſe aliquid primum abſque influxu. Vide S.Bonau. *lib.*1.*diſt.*27. *part.*1. *art.*1. *quæſt.*2. *ad arg.* & *lib.* 1. *diſt.*9. *art.*1. *quæſt.*2. & *lib.*1. *diſt.*28. *quæſt.* 2. *ad* 4. Latiùs etiam patet quàm principium; nam primũm propriè dicitur, quod eſt ſimpliciter tale reſpectu aliorum: vnde importat quodammodò infinitatem, vt punctus reſpectu linearum; vnitas reſpectu numerorum; & diuina eſſentia reſpectu creaturarum. Vide ibidem S.Doctorem.

Radix verò dicitur id, à quo aliud trahit fomentum, & nutrimentum; latiúſque patet ſupradictis, & dicit quid incompletum: caput verò dicit quid completum. Vide S. Bonauent. *lib.*2. *diſt.*42. *dub.*4. ſic dicitur cupiditas radix omnium malorum; & ſeptem vitia dicuntur capita, ſeu capitalia.

Initivm verò eſt id, à quo inchoat motus. Vnde dicit prioritatem durationis ad id, quod initiatur. Vide S.Bonauent. *lib.* 2. *cit.* & *lib.*1. *diſt.*20.*quæſt.*1.*ad* 1.*&* 2. quæ omnia, ſcilicet radix, caput, & initium, coincidunt cum cauſa, vt de ſe patet.

34. Pricipivm in communi autem definitur ab Ariſt. ſic: *Principium eſt primum, vnde aliquid eſt, vel fit, vel cognoſcitur.* Dicitur *Primum,* ſcilicet primitate vel negatiuâ, vel poſitiuâ, vt ſupradictum eſt. Vnde de ratione principij eſt, quod dicat prioritatem aliquam, vel à quo, vel in quo. Dicitur *vnde*, vt denotetur aliqua connexio, ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca inter principium, & principiatum, ita quod vnum ad aliud ſaltem conſequatur. Hinc Petrus natus heri Romæ, non dicitur principium Pauli nati hodie Mutinæ. Dicitur *aliquid eſt*, vt denotentur principia rerum in facto eſſe, vt ſunt materia, & forma. Additur, *vel fit*, vt denotentur principia rerum in fieri, vt ſunt materia, forma, & priuatio. Sequitur, *vel cognoſcitur*, vt denotentur principia tum incomplexa obiecti ſcientiarum, tum complexa, ſcilicet præmiſſæ. Hîc autem eſt ſermo tantùm de principiis entis naturalis, ſiue in fieri, ſiue in facto eſſe; cæteraque excluduntur ab hac præſenti conſideratione.

35. Secvndò Noto, quod res poteſt conſiderari vel in fieri, vel in facto eſſe. Licèt enim vtrumque ſit in eodem inſtanti temporis, tamen in hoc inſtanti, cùm ſint duo inſtantia naturæ, in primo intelligitur fieri generationem & compoſitum, quando intelligitur compoſitum connotare de præſenti actionem

nem actiuam agentis extrinſeci, per quam fit compoſitum. In ſecundo intelligitur factum compoſitum, quando intelligitur ceſſata actio agentis. In vtroque intelligitur ordo rei ad ſua principia. In primo dicuntur principia generationis. In ſecundo dicuntur principia compoſiti. Hîc autem eſt ſermo de principiis intrinſecis; nam principium propriè dictum debet eſſe cum re principiata aliquo modo annexum, & in eodem genere, & vt dicit S.Bonau. *lib.3.diſt.34.dub.2.* Principium, & principiatum propriè debent ſe compati in eodem, ob idque non eſt ſermo de principiis extrinſecis.

Tertiò Noto, quod generatio poteſt conſiderari provt actio eſt, & provt eſt mutatio. Primo modo dicit ordinem intrinſecum ad cauſam efficientem, à qua eſt: Secundo modo conſideratur provt eſt effectus naturæ. Hæc autem per ſe primò non eſt principium actionis in aliud, præciſè loquendo, ſed eſt principium motus eius, in quo eſt. Hinc de principiis generationis, provt mutatio eſt, nunc in præſenti eſt ſermo. His poſitis ſit,

36. Prima Conclvsio. Principia intrinſeca generationis rectè ſic definita ſunt ab Ariſtotele: *Principia naturalia ſunt, quæ ſiunt ex aliis, neque ex alterutris, ſiue nec ex ſe inuicem, ſed ex his fiunt omnia.* Sic Ariſtotel. *hic text.*42. Explicatur, & ſimul probatur concluſio, & definitio. Dicitur, *quæ non ſiunt ex aliis*, vt excludantur principia extrinſeca, ſcilicet efficiens, finalis, & exemplaris: ly enim *ex*, vt notat cum communi Seraph. Doct. *lib.2. diſt.7. part.2.art.1. quæſt.1.arg.5.& 6. ad oppoſ. & ad arg.* & *lib.2. diſt. 1. part. 1. art.3.quæſt.1.ad 6.* importat vel identitatem, ideſt aliquid conſtitutiuum tanquam principium conſtitutiuum; vel dicit ordinem à quo ad quem, vt ex mane fit meridies. Vnde propriè ens naturale non fit ex efficiente, ſed ab ipſo: nec ex cauſa finali, quia dicit propter quid: nec ex exemplari, quia dicit tantùm ſimilitudinem. Dicitur, *Nec ex alterutris, ſiue ex ſe inuicem*; quæ conditio variè explicatur. Aliqui enim dicunt, vt Ariaga, quod non debent fieri ab inuicem ſub eadem ratione, verbi gratiâ formam ex materia, tanquam ex forma; materiam ex forma, tanquam ex materia alia: quæ explicatio tamen eſt inanis, & ſuperflua. Inanis, quia certum eſt, id non poſſe vnquam ſequi: ſuperflua, quia id explicatum eſt ſuprà in prima conditione, quod non fiant ex aliis. Alij dicunt, non fieri ab inuicem mutuâ cauſalitate, verbi gratiâ, ſi forma fit ex materia, non tamen fit materia ex forma: quod tamen non poteſt ſubſiſtere, quia cùm in ſententia ipſorum forma dependeat intrinſecè à materia, ſequitur, quod non ſit abſolutè principium primum. Vnde meliùs dicitur ex principiis Seraphicis, quod non fiant ab inuicem, quia nullam dependentiam intrinſecam, & entitatiuam habent ad inuicem, ſicque materia, & forma abſolutè conſideratæ ſunt prima principia abſque dependentia mutua; & ſi habent dependentiam aliquam, hæc eſt à poſteriori, & per ordinem ad compoſitum, ut ſuo loco dicetur. Ponitur etiam hæc particula, vt excludantur quatuor elementa, quæ ex ſe inuicem generantur, vt ignis ex aëre. Vnde nec forma fit ex materia; nec priuatio

priuatio ex materia, vel forma. Dicitur, *ſed omnia ex ipſis*, ſcilicet ex his principiis omnes res phyſicas componi: hæcque eſt ratio formalis principij, vt rectè docet S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 27. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. & *diſt.* 28. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* & aliis locis citatis in notabili primo ad explicationem huius termini, *Primum:* per quam rationem dicit ordinem ad principiatum, connotando tamen duas prædictas conditiones, ſcilicet quod non fiant ex aliis, nec ex alterutris.

Hic autem diſquirunt, an hæc tria principia ſemper requirantur in productione rei Phyſicæ, ita quod ipſa conſtet ex materia, & forma tanquam ex principiis conſtituentibus; & ex priuatione, tanquam ex termino à quo.

37. Commvniter reſpondetur, quod debent deſumi illæ tres conditiones ſecundùm diſtributionem accommodam, ita quod vel omnes, vel aliquæ tantùm concurrant ad productionem entis phyſici. Vnde in productione corporum cœleſtium non interuenit priuatio, ſed tantùm materia, & forma. Sed Nos infrà ſatisfaciemus huic difficultati in propria quæſtione.

Ex quibus patet etiam alia definitio tradita ab Ariſt. Principiorum compoſiti, quæ eſt hæc: *Principia ſunt ex quibus res naturales primò, per ſe, & non per accidens conſtant, & facta ſunt.* Verificatur enim de principiis rei in facto eſſe, quæ permanent intrinſecè in ipſo compoſito. Vnde dicit S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 1. *dub.* 6. quod res naturalis conſiderata ſecundùm ſe exigit tria principia, ſcilicet materiam, formam, & compoſitionem; compoſitio verò propriè non eſt principium, ſed tantùm conditio.

Obicies primò contra primam particulam definitionis: Materia, & forma componuntur ex genere, & differentia; ſunt enim in prædicamento. Ergo conſtant ex aliis.

Respondetvr concedendo antecedens de compoſitione metaphyſica, negando de phyſica; ſemper enim verum eſt, principia in eo genere, in quo ſunt principia, non fieri ex aliis.

Obicies ſecundò contra ſecundam particulam. Forma fit ex materia, quia ex ipſa educitur habente priuationem eius. Ergo.

Respondetvr negando antecedens. In generatione enim forma non fit, ſed compoſitum; educi enim de potentia materiæ non eſt per ſe fieri, ſed in actum exire tanquam rationem eſſendi compoſiti, quod per ſe fit.

Obicies tertiò contra tertiam particulam: Ly *ex*, *vel*, dicunt partem componentem, vel ſolùm terminum à quo. Si primum: ergo priuatio non eſt principium, cùm non ſit pars componens. Si ſecundum: ergo materia non eſt principium.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 6. ly *ex*, dicere vtrumque, accommodandumque hunc reſpectum ad quodlibet principium ſecundùm propriam naturam; ad priuationem quidem ſecundùm ordinem, ad aliam ſecundùm rationem principij intrinſeci.

38. Secvnda Conclvsio. Principia entis naturalis ſunt neceſſariò tria, nec plura, nec pauciora, ſcilicet Materia, Forma, & Priuatio.

Eſt

Eſt Ariſt. *hic*, & S.Bonau. *lib.2.diſt.1. part.1. dub.* 3. & communis contra plurimos antiquos ante Ariſt. qui circa hæc principia fuerunt diuiſi in varias ſententias, & errores, quos Conimbric. *lib.1.Phyſ. quæſt.1. cap.* 7. afferunt, & confutant. Harum ſententiarum aliquæ fuerunt ſuſcitatæ his temporibus, vt infrà videbimus loquendo de ipſis in particulari. Eſt etiam contra aliquos excludentes priuationem à ratione principij, de qua infrà in proprio tractatu.

Probatvr autem ex S. Doctore *lib.2.diſt.1. ibid. quæſt. vlt.* quia generatio eſt mutatio de non eſſe ad eſſe, non autem de puro non eſſe, quia purum eſſe eſt nihil: ergo eſt tranſitus à non eſſe, quod tamen poteſt eſſe: ſed talis eſt materia cum priuatione, non habens formam per generationem inducendam, ſed tamen habere potens: ergo tria concurrunt per ſe ad generationem naturalem, ſcilicet forma, materia, & priuatio in ea exiſtens. Tum quia vt dicit S.Bonau.*lib.4.diſt.17.part.1. art.2.quæſt.1. in arg.* mutatio eſſentialiter eſt tranſitus à quo ad quem: ergo eſſentialiter includit ambos terminos: ſed generatio eſt mutatio: ergo eſſentialiter includit terminum à quo ad quem: ergo neceſſariò tria principia concurrunt ad generationem. Probatur minor, & ſimul vltima conſequentia. Per generationem non fit res naturalis ex quocumque ſubiecto, ſed ex eo quod eſt aptum recipere ſuam formam: ſed ſubiectum capax recipiendi talem formam, ad quam intelligitur diſpoſitum, dicitur priuatum antecedenter eadem forma: ergo concurrunt ſubiectum, priuatio, & poſitio nouæ formæ. Tum quia terminus à quo, & ad quem ſunt oppoſiti, ita quod per aduentum vnius alius excluditur: ergo materia præcisè non eſt terminus à quo, ſed vt priuata formâ. Probatur etiam efficaciter ex hoc, quod creatura non poteſt creare ex nihilo, ſed neceſſariò producit aliquid ex præſuppoſito ſubiecto: ergo in ſubiecto præcedit priuatio formæ, & conſequitur poſitio alicuius formæ. Ergo per tria principia fit productio compoſiti, ſcilicet per ſubiectum, priuationem, & formam.

Obiicies primò. Res naturalis dependet non ſolùm ab his tribus principiis, ſed etiam à cauſa efficiente, & à cauſa finali; ab illa enim generatur, ab iſta in cuius gratiam generatur: ergo non ſunt ſolùm tria. Probatur conſequentia, quia generatio eſſentialiter eſt actio: ergo eſſentialiter dependet ab agente, & conſequenter à fine, in quem ordinatur.

39. Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1. part. 1. dub. 3. & art.3.quæſt.1.corp.& lib.1.diſt.3.part.1. dub.6.* quod generatio poteſt conſiderari vel formaliter, ſcilicet ſub ratione mutationis, & generationis; vel materialiter ſub ratione actionis, & paſſionis. Primo modo intrinſecè ordinata eſt à termino à quo ad terminum ad quem, & vt ſic non reſpicit actionem niſi materialiter conſiderata. Vnde agens non eſt principium intrinſecum generationis, vt generatio eſt, ſed vt actio eſt; generatio enim eſt mutatio formaliter; actio verò eſt id à quo. Sic Seraph. Doct. *lib.4.diſt.17.part.1.art.2. quæſt.1.in corp.* & per id intelligitur, quod dicit Seraph. Doct. *lib.1.diſt.3.*

Digitized by Google

cit. quod ſi res conſideratur in ſe, importat tria principia, ſcilicet materiam, formam, & compoſitionem, ſcilicet tum actiuam, tum paſſiuam.

Obiicies ſecundò: Forma non fit, ſed compoſitum: ergo forma non eſt terminus ad quem, ſed erit compoſitum.

40. Respondetur ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. quod forma eſt terminus, quo compoſitum eſt; compoſitum autem eſt forma totius: forma eſt partis, quâ mediante fit forma totius, ſcilicet compoſitum; & dicitur *quod*, ſeu *qui*, ſeu *quid*. Vnde forma eſt principium; compoſitum eſt principiatum.

Obiicies tertiò cum Guarino *diſp.* 4. *Phyſ. cap.* 3. aliiſque apud Ruu. *tract.* 3. *quæſt.* 3. Priuatio, ſi eſt principium, vel principiat quando eſt, vel quando non eſt. Primum non poteſt dici, quia ſimul eſſet priuatio formæ, & ipſa forma: nec ſecundum, quia principium quando non eſt, nihil poteſt efficere.

Respondent communiter, principiare quando non eſt; id enim eſt proprium principij priuatiui, ſcilicet principiat in ratione principij, non in ratione priuationis; principiat enim non per ſuum eſſe permanens, ſed per ſuum eſſe immediatè recedens, vt terminus à quo, ſcilicet deſtructo. Aliter tamen nos reſpondemus ex principiis Seraphicis, vt videbimus in tractatu de priuatione. Pro nunc ſat ſit hæc reſponſio.

Obiicies quartò, quia etiam forma expulſa poterit dici principium generationis, cùm materia neceſſariò in generatione nouæ formæ priuanda ſit priori: ergo erunt quatuor principia.

Respondetvr negando Antecedens; eſt enim per accidens ad generationem, quod materia ſit antecedenter induta formâ: nam etiam ſi materia eſſet denudata omni formâ, poſſet ex ea generari noua forma: & ſi non eſt denudata, id eſt, quia materia ob ſui imperfectionem non poteſt eſſe ſine omni forma. Vnde eſt maximum diſcrimen inter priuationem formæ introducendæ, & formæ antecedentis. Prima enim eſt omninò neceſſaria; ſecunda nequaquam, niſi per accidens.

Obiicies quintò cum Lalemandet *diſt.* 2. *part.* 1. Forma, & priuatio pendent à materia: ergo non ſunt principia ſimpliciter Phyſica. Antecedens patet, quia priuatio eſt aliquid conſequens, & pullulans ex materia priuatiuè. Forma educitur ex materia: ergo dependet à materia. Probatur conſequentia, quia principium eſt id, à quo aliquid emanat: ergo ſi illud principium ab alio emanat, non eſt principium ſimpliciter. Tum etiam quia nec debent fieri à ſe inuicem: ergo ſolùm materia erit principium in rigore. Varij varias adhibent reſponſiones, quæ inuoluunt difficultatem, & maximè in forma, quam volunt intrinſecè dependere à materia. Nos ex principiis Seraphicis reſpondemus,

41. Primò negando formam dependere à materia niſi ex conſequenti, cùm intrinſecè ſit in ſe quid abſolutum, & independens. Secundò quoad priuationem reſpondemus non fieri ex materia, cùm ſit quid negatiuum, & neceſſariò inſit in materia conſiderata ſecundùm ſe, & prout eſt principium actuale compoſiti; debet

debet enim tranſire à priuatione ad poſitionem formæ. Sic negatur conſequentia.

Tertia Conclvsio. Principia rei genitæ, & in facto eſſe ſunt tantùm duo, ſcilicet materia, & forma. Eſt communis omnium cum Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *cit.* & *lib.* 1. *diſt.* 3. *cit.* & *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in arg.*

Probatvr, quia principia rei in fieri ſunt tria, ſcilicet priuatio, materia, & forma: ſed priuatio non permanet in genito: ergo ſunt tantùm duo.

Obicies, Seraph. Doctorem *lib.* 1. *diſt.* 3. *cit.* ponere cum materia, & forma etiam compoſitionem: ergo ſunt tria.

Respondetvr, Seraph. Doct. non collocare compoſitionem inter principia intrinſeca, ſed extrinſeca, & prout important tantùm cauſalitatem in fieri, non ſecundùm ſe, & in eſſe permanenti.

Instas ſecundò: Vnio pertinet ad intrinſecam rationem compoſiti: ergo ſunt tria principia conſtitutiua: ergo nulla reſponſio.

Respondetvr ex Hurtado negando Conſequentiam. Vnio enim eſt vt ratio formalis, per quam materia, & forma compoſitum principiant: & cùm ex principio, & ratione principiandi non conflentur duo principia, ſed vnum, quia principium per rationem formalem, ſiue vnionem reducitur in actum in ratione principij, ſicuti ex cauſa actiua, & actione non fiunt duæ cauſæ, ſed vna; hinc negatur Antecedens, & Conſequentia.

QVÆSTIO II.

An Principia ſint contraria.

42. Proponitvr hæc Quæſtio occaſione Textus Ariſtotelici, qui enumerat tria principia ex hoc, quod debent eſſe contraria. Vnde,

Primò aduertendum ex Logica, & ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 24. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *&* 3. & *lib.* 3. *diſt.* 7. *art.* 2. *quæſt.* 1. *corp.* quod contrarietas alia eſt inter poſitiua abſoluta, vt inter calidum, & frigidum; alia inter relatiua, vt inter Patrem, & Filium; alia inter poſitiuum, & priuationem, & dicitur contrarietas priuatiua, vt inter lucem, & tenebras; alia contradictoria, vt inter negationem, & poſitiuum, vt inter hominem, & non hominem.

Secvndò aduertendum, quod contrarietas poteſt ſumi vel ſtrictè pro oppoſitione eorum, quæ ſe mutuò expellunt ab eodem ſubiecto, vt ſunt primæ qualitates, calor & frigus, humidum & ſiccum. Sic S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *lib.* 3. *diſt.* 16. *art.* 2. *quæſt.* 2. *corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad arg.* & *diſt.* 19. *art.* 3. *quæſt.* 1. *in arg.* Secundò largè pro oppoſitione ei ſimili, ſcilicet eorum, quæ licèt non ſe expellant ab eodem ſubiecto, tamen habent rationes repugnantes in ordine ad ſubiectum, vel vt dicit S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 34. *cit.* opponuntur non ratione eius quod ſunt, ſed ratione eius ad quod ſunt; ideo non poſſunt eſſe ſimul in eodem ſubiecto: & hoc vel quia vna explet capacitatem ſubiecti, quo pacto di-

cuntur duæ formæ ſubſtantiales contrariæ; vel quia ratio formalis vnius excludit alterum, vt eſſe rei, & non eſſe; ad hancque reducitur oppoſitio diſparata, vt homo, & lapis. Prima oppoſitio, ſcilicet ſtrictè ſumpta tantùm reperitur inter qualitates; repugnat enim formaliter, & effectiuè, & ſecundùm effectus. Secunda verò reperitur inter formam, & ipſius priuationem in eodem ſubiecto; & hæc eſt prima contrarietas (ait Ariſt.) inuenitur enim in quolibet genere; nam genus diuiditur in duas differentias oppoſitas, quarum vna eſt alterâ imperfectior, hæcque ſe habet vt priuatio perfectionis prioris: ſic calidum reſpectu frigidi. Et hæc eſt etiam in ſubſtantiis: in quo ſenſu dixit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *dub.* 3. priuationem non diſtingui à forma, & à materia. Hinc,

43. Respondetvr, principia entis naturalis non quidem omnia, ſed aliqua eſſe contraria, non poſitiuè, ſed priuatiuè; & hac ratione inferri rectè, eſſe tria principia rerum naturalium. Sic cum Ariſt. & cum communi Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 12. *cit.* & *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 2. *quæſt.* 5. *ad* 2.

Prima pars patet, quia generatio eſt mutatio de non eſſe ad eſſe: ergo quodlibet de nouo fit ex ſui non eſſe, ſed non ex ſui non eſſe negatiuo, ſed ex ſui priuatione: ergo neceſſariò inter formam, & ſui priuationem adeſt contrarietas. Tum quia generatio, & corruptio fiunt per actionem, & paſſionem: ergo inter contraria; nihil enim agit niſi in ſuum contrarium, & non patitur niſi à ſuo contrario. Tum quia quodlibet non fit ex quolibet, nec corrumpitur in quodlibet. Non enim muſicum fit ex non albo, ſed ex immuſico: ergo productio entis naturalis debet habere pro termino à quo ſuum oppoſitum, ſcilicet priuationem ſui. Addimus, ſed priuatio debet eſſe in ſubiecto apto, quod eſt materia: ergo ex tali contrarietate rectè arguitur ternarius numerus principiorum entis naturalis, quæ eſt ſecunda pars Concluſionis.

Obicies: Subſtantiæ nihil eſt contrarium: ergo nec formæ ſubſtantiali.

Respondetvr concedendo Antecedens de contrarietate ſtrictè ſumpta; negando de alia ſuprà poſita largè ſumpta.

Obicies ſecundò. Prima contraria ſunt primæ qualitates ſupradictæ, ex quibus ſecundæ oriuntur: ergo non ſunt prima principia.

44. Respondetvr, qualitates primàs dici prima contraria in genere accidentium, non autem abſolutè; nam abſolutè prima contrarietas ineſt ſubſtantiæ, ob idque primis principiis, ad quam etiam reducuntur primæ qualitates modo dicto, & loquendo de contrarietate largè ſumpta; ex non calido enim fit calidum, ex non frigido frigidum, &c.

Obicies tertiò. Materia, & forma non ſunt contrariæ? ergo prima contrarietas non ineſt ſubſtantiæ.

Respondetvr, materiam, & formam opponi tantùm relatiuè, ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 6. & alibi ſæpè; at contrarietas, de qua magis propriè eſt hìc ſermo, eſt inter formam, & priuationem; quæ priuatio dicitur ſubſtantialis, cùm ſit in ſubſtantia.

Dices: Poteſt aliquid exiſtens reproduci

produci per abſolutam Dei potentiam : ergo tunc non aderit contrarietas.

RESPONDETVR, tranſeat Antecedens, negando conſequentiam ; tunc enim fieret tranſitus à non eſſe ſecundario ad ipſum eſſe ſecundarium.

Ex quibus infert Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *dub.* 6. quod ad hoc vt principia ſint componentia, requiritur primò, vt differant ad inuicem ; ſecundò, quod ſint diſſimilia. Per id enim partes totius integrantis differunt à principiis, quòd illæ poſſunt eſſe ſimiles ; iſta verò neceſſariò debent eſſe diſſimilia. Tertiò, quod ſint imperfecta, & ſimplicia ; ſi enim eſſent perfecta, & compoſita, non eſſent principia, ſed principiata. Quartò, quod ſint mutuò dependentia, ſcilicet ex conſequenti ; & ſi ſunt poſitiua, quod vnum habeat inclinationem vel actiuam, vel paſſiuam intrinſecam ad aliud, ſicut materia ad formam, & è conuerſo.

QVÆRES, an principia hæc aliquam conuenientiam habeant?

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* habere conuenientiam analogiæ ; nam omnibus conuenit hæc ratio formalis, quâ ab ipſis entia naturalia in fieri, vel in eſſe pendent. Sed eſt diuerſa in ſingulis, vt patet in priuatione, ſi comparetur cum materia ; & in materia, ſi compareretur cum forma ; in illa quidem vt à quo, in materia vt in quo, & in forma vt in quod, ſeu terminum.

QVÆSTIO III.

An in omni productione naturali, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali, reperiantur iſta tria principia naturalia.

45. PRIMÒ ſupponendum ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. quod quædam eſt productio, in qua productum ſe habet aliter nunc, ac priùs ; quia priùs fuit ſub vna diſpoſitione, & pòſt eſt ſub alia. Alia eſt, in qua productum aliquo modo ſe habet nunc, & nullo modo priùs. Tertia eſt, in qua productum eodem modo ſe habet nunc, & priùs. Prima eſt generatio naturalis rerum, in qua eſt motus ratione diſpoſitionum antecedentium accidentalium ; mutationis ratione exitus in eſſe, & receptionis formæ ſubſtantialis, quæ fit in inſtanti ; & productionis ratione actionis ab agente generante prouenientis. Secundò habet tantùm rationem mutationis, & productionis ; eſtque rerum, quæ ex nihilo creantur, caretque ratione motus, quia cùm non habeat materiam, nulla poteſt præire diſpoſitio ; eſt tamen mutatio ob ſubitam, & nouam formæ inductionem, & etiam productio ab agente creante. Tertia caret ratione motus, & mutationis, non verò productionis, eſtque productio diuinarum Perſonarum. Prima dicitur mutatio ab eſſe ad eſſe, & à non eſſe ad eſſe : ab eſſe ſcilicet materiæ ſub vna forma, ad eſſe ſub alia : à non eſſe formæ ad eſſe formæ ; & ideò vtrumque extremum habet, & ſubiectum. Secunda eſt ad eſſe, habetque tantùm

Digitized by Google

tantùm vnum terminum poſitiuum; eſt tamen à non eſſe ad eſſe, itaquod ſubiectum non præexiſtit cum priuatione talis eſſe, ſeu formæ, niſi forſan prioritate naturæ. Tertia verò eſt ab eſſe ad idem eſſe, in quo concurrit tantùm productio, cùm non ſit ex materiali principio, nec ex nihilo, ſed tantùm ſempiternaliter ab aliquo.

46. Prima Conclvsio. In quacumque generatione, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali naturali reperiuntur tria dicta principia. Eſt Seraph. Doctoris, & ferè communis omnium.

Probatvr primò. Non poteſt produci naturaliter aliqua forma de nouo, niſi ſupponatur aliquod ſubiectum, cum quo efficiat compoſitum: neque poteſt produci hæc forma, niſi ſubiectum ſit ipſâ priuatum; quod enim exiſtit, non fit de nouo; nec quodlibet fit ex quolibet: ergo ſuppoſito ſubiecto producitur forma ex ſui priuatione.

Probatvr ſecundò. Omnis compoſitio fit ex vnione ſaltem duarum partium; & cùm ſit vnio ſubſtantialis per receptionem vnius partis in alia: ergo præſupponitur pars recipiens cum priuatione partis recipiendæ: ergo dum ipſam recipit, amittit illius priuationem: ergo materia, quæ eſt pars recipiens, tranſit à priuatione formæ ad formam, dum fit compoſitio. Ergo tria ſunt principia compoſitionis. Confirmatur, quia iſtæ partes non poſſunt recipere vnionem, niſi intelligantur diſpoſitæ ad ipſam recipiendam; quod eſt eſſe priuatas ipſa vnione: ergo hîc etiam habemus tria prædicta principia. Idemque argumentum fieri poteſt in productione modi alicuius; cùm enim totum fiat cum mutatione ſubiecti, hinc ſequitur, quod tria ſunt principia in qualibet mutatione.

Dices: In productione accidentium ſubiectum eſt ex aliis; eſt enim quid compoſitum: ergo non tria tantùm, ſed plura requiruntur.

Respondetvr, quod in generatione ſubſtantiali tria tantùm principia prima concurrunt; at in accidentali ſubiectum eſt quid completum, ob idque minùs propriè dicitur requiri tria principia, ſcilicet ſubiectum, compoſitum, formam, & priuationem.

47. Secvnda Conclvsio: Etiam in productione ſupernaturali, qualis eſt creatio, aliquo modo concurrunt iſta tria principia, ſed non propriè, vt in naturali. Eſt S. Bonauenturæ *cit. loc.* contra communem aliorum, Ouied. *Phyſ. contr.* 1. *part.* 1. *num.* 18. *in fine*, & *contr.* 13. *part.* 3. & Morandum *lib.* 1. *Phyſ. tract.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 26. alioſque.

Probatvr, quia creatio eſt vera mutatio: ergo tria principia exigit. Conſequentia patet ex ſuprà allatis. Antecedens probatur. In creatione producitur materia, & forma in materia: ſed materia ſupponitur priùs naturâ ad formam: ergo & forma tranſit de non eſſe ad eſſe in ſubiecto. Item ſic idem numero exiſtens reproduceretur à Deo: de quo in ſecundo libro Phyſicorum. Nam in tali caſu idem de non eſſe ſecundariò tranſiret ad idem eſſe; in quo caſu tamen cùm non ſit productio naturalis, non neceſſariò exigit ſubiectum priùs priuatum formâ, vt euenit in naturali generatione.

Dices: In creatione non adeſt ſubiectum, quod tranſeat ab vna forma

Digitized by Google

forma ad aliam, & ex priuatione nouæ formæ: ergo non adſunt hæc tria.

Respondetvr, quod licèt non tranſeat ſubiectum ab vna forma ad aliam, id eſt per accidens: tranſit tamen à priuatione formæ, quæ eſt terminus *vt quo* creationis, cùm præſupponatur prius naturâ ipſa materia denudata formâ. Verum quidem eſt, quod hæc non eſt mutatio cum toto rigore ſumpta, vt euenit in generatione naturali; eſt tamen mutatio, ait S. Doct. *cit. loc.* Quæ doctrina fuſiùs traditur infrà ſuis locis.

48. Qværes, an principia ſint corruptibilia; an non.

Respondetvr cum communi ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1 *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. quod ſi ſumantur ſecundùm eſſentiam, & in vniuerſali, ſunt incorruptibilia; ſi verò ſecundùm eſſe, & in particulari, ſic poſſunt dici corruptibilia; forma quidem propriè, materia verò ſecundùm eſſe variabile per ordinem ad accidentia, & formas: quod & alibi expendetur.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Materia.

ARISTOTELES poſtquam tractauit de Principiis in communi, deſcendit ad eadem in particulari; & primò agit de materia, cùm ſit fundamentum formæ, & priuationis. Ideò & nos hoc eodem ordine procedentes, plures Quæſtiones inſtituemus, & ſoluemus: & primò ipſius naturam, & deinde proprietates explicabimus. Hîc autem admonemus Lectorem, quod ex recta intelligentia naturæ, & proprietatum materiæ ad mentem Seraph. Doct. dependet exacta cognitio plurimorum fundamentorum huius Scholæ Seraphicæ, non ſolùm ſcitu neceſſariorum pro hoc Curſu Philoſophico, ſed & pro Theologica ſapientia. Vnde mirum non ſit, ſi aliquæ ex ſequentibus quæſtionibus à nobis tradentur cum aliqua prolixitate, neceſſaria tamen.

QVÆSTIO I.

An ſit, & quid ſit materia.

49. QVia nomen materiæ eſt valde ambiguum, hinc vt omnis ambiguitas tollatur, primò ſupponendum ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *quæſt.* 1. *proœm.* & *lib.* 1. *diſt.* 34. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. materiam aliam eſſe ex qua, aliam in qua, aliam circa quam, vel de qua. Materia ex qua dicitur omne id, ex quo tanquam ex ſubiecto fit aliquid, vt ex auro fit ſtatua, & ex herbis medicina. Materia

Materia in qua dicitur id, in quo tanquam in ſubiecto aliquid ineſt: ſic tabula dicitur materia, in qua eſt pictura; ſic intellectus dicitur ſubiectum intellectionis. Materia circa quam, vel de qua, dicitur id omne, circa quod agens agit; ſic lignum eſt materia circa quam ignis comburendo verſatur; & obiectum alicuius ſcientiæ dicitur materia circa quam. Materia prima poteſt dici materia in qua, ſcilicet in qua recipitur forma, & circa quam agens agit; ſed magis propriè dicitur materia ex qua: dicitur tamen multipliciter materia ex qua, ſcilicet vel materia artis, in qua ipsâ totaliter perſiſtente fit aliqua mutatio artificialis, vt ex ligno, dum fit in ſtatuam: vel eſt materia, ex qua originaliter fluit aliquid, vt ex ſubiecto oriuntur paſſiones.

50. Vel eſt materia ex qua aliquid fit, ſcilicet educitur forma, & ſimul cùm ipſa conſtituitur intrinſecè compoſitum ſubſtantiale; & de hac hîc eſt ſermo. Hæc autem diuiditur in primam, & ſecundam. Materia prima dicitur ipſa materia conſiderata nudè, & metaphyſico more, ideſt in eſſe abſtracto, præciſâ quacumque formâ, & dicitur à Seraph. Doct. materia ſecundùm eſſentiam, ſeu metaphyſica: materia ſecunda dicitur eadem ſecundùm eſſe, ideſt provt eſt induta actu aliquo, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali. Sic S. Doct. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2. & 3.* & de vtraque, præſertim de prima, procedit quæſtio, An detur in rerum natura, & quid ſit? Et circa primam partem quæſtionis non defuerunt antiqui ante Ariſt. qui negarunt, dari materiam primam; quam poſtea aliqui denuò ſuſcitarunt in Gallia, qui tamen à Parlamento Pariſienſi proſcripti fuere, vt aduertit Pontius *diſp. 3. quæſt. 1.* ex Camerario: & hanc eandem ſuſtinent his temporibus plures recentiores, non recognoſcentes aliud pro materia prima, niſi vel quatuor, vel aliqua elementa, vt nouiſſimè docet Iacobus Teſinus Bonon. item & quidam Gomez apud Arriagam *diſp. 2. ſect. 1.* Attamen Ariſt. & ferè omnes, tum Philoſophi, tum Theologi fatentur, dari materiam primam in rerum natura: ſolùm difficultas eſt in probando hanc veritatem, & quomodo ſit cognoſcibilis. Quare,

51. Primò ſupponendum cum communi SS. PP. & Theologorum, quod agens naturale non habet vim creandi, ſcilicet producendi aliquid ex nihilo. Ratio eſt, quia cùm actio creaturæ non ſit ipſa creatura, ſed accidens realiter ab ipſa diſtinctum, ob idque ſicut implicat dari actionem immanentem in creatura, quæ non recipiatur in ipſa potentia; ſic nec dari poteſt actio tranſiens, quæ non recipiatur ad extra in aliquo ſubiecto: ſed creatio eſt actio independens à ſubiecto: ergo hæc non poteſt à creatura fieri. Hæc eſt ratio potiſſima Seraph. Doct. quæ etiam ab aliis adducitur.

Secundò ſupponendum tanquam certum experientiâ apud omnes, quod omne agens naturale aliquem finem intendit. Item quod vna forma aliam à ſubiecto expellit, vt ignis formam ligni. Item quod manent aliqua accidentia prioris rei, quæ corrumpitur, in re, quæ producitur, vt verbi gratiâ eadem quantitas ligni in carbone, & vulnera viui in mortuo. Et tandem experientiâ

rientiâ conſtat, omnia agentia naturalia adhibere aliquid aliud ad hoc vt producant, vt ad hoc quod ignis fiat, requiritur aliquod combuſtibile, & ſic de aliis. His poſitis,

52. PRIMA CONCLVSIO. Certum eſt, & euidens, dari materiam primam.

PROBATVR ab Ariſt. & ab omnibus DD. ex mutationibus ſubſtantialibus; & ſicut euidens eſt has dari, ſic & euidens eſt dari materiam primam. Sic cum communi aliorum Suarez *in Metaph. diſp.* 13. *ſect.* 1. *n.* 4. Hurtad. *diſp.* 2. *ſect.* 1. & alij.

HINC primò probatur. Dantur productiones rerum de nouo: ſed non producuntur ex nihilo: ergo ex aliquo. Maior eſt euidens; minor eſt omnium negantium creaturam poſſe creare, ſaltem ex naturali ſua potentia. Probatur Conſequentia. Si fit de nouo ignis, non fit ex igne, aliàs non eſſet nouus ignis: nec ex non igne, quia vnum contrarium non fit ex alio, tanquam ex ſui parte componente: ergo fit ex aliquo tertio: Sed hoc dicimus materiam; tum quia videmus manere commune ſubiectum & formæ expulſæ, & formæ de nouo introductæ, vt patet in accidentibus cadaueris, in quantitate ligni, & carbonis, in multis qualitatibus formæ corruptæ, quæ permanent in forma introducta. Tum quia agens naturale ſemper introducit diſpoſitiones pro forma introducenda, & quarum aliquæ ſemper permanent ſimul cum forma noua: ergo ineſſe debent in aliquo ſubiecto. Tum quia Eccleſia veneratur reliquias ſanctorum redactas ab igne in cinerem; quod non faceret, ſi aliquid de præcedenti materia non maneret: quod & fuſiùs probat Arriaga *cit. numero* 5. & 6.

PROBATVR etiam à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 1. Impoſſibile eſt, vt actio, & paſſio phyſica ab vno principio formali proueniat; non enim eo, quo agimus, eo patimur: ergo vbi eſt actio, & paſſio, ibi eſt duplex principium. Maior eſt Ariſt. *lib.* 1. *de generat. text.* 78.

53. ADDIMVS Seraph. Doctorem *lib.* 2. *diſt.* 3. *cit. quæſt.* 2. notare materiam eſſe dupliciter cognoſcibilem, & ob id dupliciter demonſtrabilem. Primò per analogiam; ſecundò per priuationem. Per analogiam eſt cognoſcibilis primò per ſimilitudinem ad formam naturalem, quia ſicut per formam ens eſt in actu, ita per materiam eſt ens in potentia: ergo ſicut cognoſcitur, quod forma eſt actus, ita quod materia eſt potentia. Secundò per ſimilitudinem ad materiam rerum artificialium, quia ſicut materia artis dicit potentiam ad formas artificiales, ad quas tranſmutatur, & ſine ea tanquam ſubiecto, nulla huiuſmodi poteſt fieri tranſmutatio, & ad quas, licèt ſit in potentia, tamen in ſe eſt verè in actu; ita & materia naturæ dicit potentiam ad formas naturales, ad quas tranſmutatur, & ſine ipſa nulla mutatio fieri poteſt; & ad quas licèt ſit in potentia, tamen reſpectu ſui eſt actu ens naturale, de quo videri poteſt Seraph. Doct. etiam *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. vbi probat, quod natura eſt quid medium inter Deum, & artem; ita quod natura præſupponit Deum creantem materiam; ars præſupponit materiam cum forma; Deuſque operatur ex nihilo, natura ex ente in potentia, & ars operatur in ens comple-

tum ex potentia, & actu. Sic etiam procedit Zabarella *lib. 1. de materia prima, cap. 4. & 5.* Secundò poteſt cognoſci materia per ordinem ad priuationem, ſcilicet conſiderando ipſam materiam, vt denudatam omni formâ, & vt tenebram intelligibilem; ſicque inuenitur eadem ſecundùm eſſentiam in omnibus entibus naturalibus: ergo cùm detur in compoſitis aliquid, in quo conueniunt; & aliud, in quo diſconueniunt, diſconuenire certum eſt in forma: ergo conueniunt in materia. Omnes iſtæ probationes etiam afferuntur communiter à DD.

54. Hic tamen aduerte, has probationes eſſe deficientes in doctrina Ariſt. & aliorum ſequacium, dum ex tranſmutatione varia inferunt euidenter dari materiam primam. Nam primò Ariſtoteles probat dari materiam primam ex tranſmutatione in communi, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali: & cùm tranſmutationes variæ inſint in corporibus cœleſtibus, & in entibus ſpiritualibus, cùm in illis ſecundùm Ariſtotelem, & in iſtis ſecundùm communem non adſit materia; hinc patet ex tranſmutatione in communi non rectè inferri, materiam primam dari, eſſeque rationem deficientem: quæ deficientia notata etiam fuit à Suarez *diſp. 13. Met. ſect. 1. num. 11. in fine, & num. 12.*

Seraph. verò Doctor, qui fuit ſublimiſſimus Philoſophus, magis adæquatè ſuper omnes procedit, & ex quacumque tranſmutatione, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali infert neceſſariò, dari materiam, non ſolùm in his entibus corruptibilibus, ſed & in corporibus cœleſtibus, & in Angelis, & in anima rationali, vt videre eſt *lib. 2. diſt. 3. quæſt. 1. 2. & 3.* quam compoſitionem infert tum ex mutatione exiſtente in Angelis, tum ex actione, & paſſione, tum ex indiuiduatione, tum ex compoſitione ex genere, & differentia Angelorum: & *lib. 2. diſt. 17. quæſt. 2.* idem infert in anima rationali: ergo in doctrina Seraphica adæquatè, & rectè ex his proprietatibus à poſteriori infertur, dari materiam primam; fatemur tamen non eſſe demonſtrabilem exiſtentiam materiæ primæ à priori, idque omnes fatentur.

55. Obiicies primò. Generatio naturalis poteſt fieri ſine materia: ergo malè infertur materia ex tali mutatione. Probatur Antecedens. Generatio eſt mutatio totius in totum, nullo ſenſibili permanente: non ſic alteratio, quia in hac remanet ſubiectum tranſmutabile.

Respondetur negando Antecedens. Ad probationem reſpondetur, quod generatio eſt mutatio totius in totum, ideſt vt dicit S. Bonau. formæ totius, & compoſiti in aliud totum cathegorematicum, nullo ſenſibili permanente, ideſt ſolùm remanente materiâ, quæ per ſe non cadit ſub ſenſu. Vnde totum producitur, ita quod non ſingulæ eius partes producuntur, ſed tantùm illud totum per ſe vnum.

Instas: In corruptione ſpecierum Euchariſtiæ generatur ſubſtantia; & tamen materia non præexiſtit: ergo.

Respondetur hanc propriam non eſſe generationem nouæ ſubſtantiæ, quia in productione noui compoſiti Deus de nouo creat nouam materiam, quam exigitur ab illis ſpeciebus. Vnde etiamſi dicatur noua generatio, ſemper ſtat firma

firma noſtra aſſertio, ſcilicet quod requiratur materia.

56. Secunda Conclusio: Materia prima rectè ſic definitur ab Ariſt. *lib.1.Phyſ. cap.9. text.82. Materia eſt primum ſubiectum, ex quo aliquid fit, cùm inſit, & non ſecundùm accidens, & ſi corrumpitur, in hoc abibit vltimum.* Explicatur hæc definitio. Dicitur *ſubiectum*, loco generis, quia conuenit cum ſubſtantia completa, quæ etiam eſt ſubiectum accidentium. Dicitur *primum*, ideſt formæ ſubſtantialis, quæ eſt prima forma, primuſque actus; & per hoc diſcernitur tum à compoſito, quod eſt ſubiectum ſecundarium, & formarum accidentalium, ob idque potiùs dicitur materia in qua, non ex qua; tum à materia artis, quæ non eſt ſubiectum primum. Diſcernitur etiam à forma, quæ non eſt ſubiectum, ſed actus primi ſubiecti. Dicitur, *ex quo aliquid fit*, vt excludantur cauſa efficiens, & finalis, ex quibus res non fiunt. Dicitur, *cùm inſit*, per quod excluditur priuatio, quæ in generatione tranſit, nec ineſt in re, quæ fit. Dicitur, *& non ſecundùm accidens*, vt excludatur id, quod fit vnum per accidens. Dicitur, *& ſi corrumpitur,&c.* vt indicetur materiæ ingenerabilitas, & incorruptibilitas.

Aliam definitionem, ſeu deſcriptionem per negationem aſſignat Ariſt. tali pacto: *Materia non eſt quid, nec quantum, nec aliquid eorum, quibus ens determinatur*; ideſt, neque eſt tota quidditas compoſiti, neque quantitas, neque forma ſubſtantialis, per quam ens determinatur ad hanc, vel illam ſpeciem completam; neque accidentalis, per quam determinatur ad ſpeciem accidentalem (addit S. Aug. *lib.11. Confeſ.*) non tamen omninò nihil, licèt propè nihil; eſt enim aliquid in omni compoſito exiſtens, ſed minima entitas in genere ſubſtantiæ, quæ excogitari poteſt, & ob id propè nihil. Admittitur autem in materiæ cognitione definitio negatiua ob ſui obſcuritatem: ſic etiam Deus per negationes definitur.

57. Ex quibus omnibus patet, quare pluribus, & diuerſis nominibus nominetur: quicquid enim per illam ſignificatur, conuenit ei; quia eſt primum ſubiectum, puraque potentia reſpectu formarum ſubſtantialium: vocatur autem à Philoſophis, & Theologis, & à S. Bonau. *lib.2.diſt.12. per totam, & lib.2.diſt.3. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 5. & alibi*, Chaos, Hyle, ſeu Abyſſus: ſic & à Magiſt. *diſt.12.* dicitur, eo quòd confusè rerum omnium formas recipiat, & contineat. Dicitur Mater, quia eſt principium, & prognatrix rerum naturalium. Dicitur Matrix, quia ſuo gremio complectitur, fouet, & conſeruat omnes formas. Turpis, ſeu incompoſita, quia ſicut ex ſe eſt pura potentia, ita caret omni decore. Dicitur malefica, quia inhians ſemper ad nouas formas machinatur cædem propriæ formæ, quam poſſidet. Dicitur per ſe ignota, & tenebra, per comparationem ad formam, à qua recipit ſpecioſitatem, & veluti lucem, per quam eſt cognoſcibilis. Dicitur elementum, & ſubiectum primum, & origo; quia eſt origo, & primum, ex quo omnia, & in quod vltimò omnia reſoluuntur. Dicitur terra, & aqua in primo capite Geneſis: Terra, quia ipſa dat ſtabilitatem formis: aqua ob veluti quandam fluxionem, ſeu inclinationem ad formam.

Patet ſecundò, materiam eſſe ſimplicem entitatem, ideſt non compoſitam ex forma, & ſubiecto; ſi enim eſſet compoſita, illud ens ex duobus componentibus, quorum vnum aliud reciperet, eſſet dicenda materia prima, & ſic aliud ens materia non eſſet; hîc enim agimus de primo omnium rerum ſubiecto. Patet tertiò, materiam primam eſſe ingenerabilem, & incorruptibilem; neque enim vllum principium corruptionis, ſiue intrinſecum, ſiue extrinſecum habet. Non extrinſecum, quia nullum agens naturale illam intendit, & valet deſtruere, neque eam creare: non intrinſecum, quia cùm ſit ſimplex, caret componentibus, ob idque & contrariis, quæ ſunt principium omnis corruptionis. Tum quia eſt fulcrum rerum, in quo omnia ſubſtentantur: de qua proprietate tamen infrà agetur.

Patet quartò, materiam primam eſſe ſubſtantiam; eſt enim ſubiectum primum: at ſi eſſet accidens, aliud ſubiectum ſupponeret, cui inhæreret. Addimus, *& cùm ſit ſubſtantia incompleta*; eſt enim primum ſubiectum, & pars compoſiti: etiam reductiuè reponitur in Prædicamento. Sic S.Bonau. *lib.2.diſt.24.part.1. art.2.quæſt.1.ad vlt.*

QVÆSTIO II.

Quænam ſit eſſentia materiæ.

58. Svpra dedimus, & explicauimus definitionem materiæ ab Ariſt. traditam: ſed quia non adhuc fuit explicatus conceptus quidditatiuus materiæ, & cùm ſit maximè ſcitu neceſſarius, vt rectè percipiantur ea, quæ in ſequentibus tradentur, & maximè in principiis Seraph. Doct. hinc proponitur hæc quæſtio, quæ vt dicit Ouied. *contr.1. Phyſ. punct.* 3. nata eſt, & adulta in Societate Ieſu, ex hoc, quod ferè nullibi inuenitur, D.D. loqui de materia, niſi phyſicè ſumpta, & per ordinem ad formam. In quo tamen nimis ſe iactat iſte Doctor, cùm à pluribus, & maximè à Seraph.Doct. *lib.2.diſt.3.part.1.quæſt.1.2.& 3.* pertractetur fusè, & acutiſſimè, vt mox patebit. Vt autem pateat ſenſus Quæſtionis,

Advertendvm, quod hîc quæritur, quid ſit materia metaphyſicè ſumpta, ideſt ſecundùm ſuam eſſentiam, & præciſa à quacumque forma, an ſit potentia formaliter, an aliquid aliud præter potentiam, & ordinem ad formam, vel compoſitum? In qua quæſtione dimiſſis deliramentis antiquorum, quorum aliqui aſſeruerunt materiam eſſe formatricem omnium corporum; alij eſſe ipſummet Deum, qui tamen non merentur adnumerari in Albo Philoſophorum, contra quos arguit Ariſt. & poſt ipſum ferè omnes Conimbric. *lib.1. Phyſ. cap. 1. art.2.* Peter. *lib.5.cap.12.* aliique, his inquam reiectis.

Prima Opinio eſt communis inter veteres Peripateticos, eſſentiam materiæ conſiſtere in potentia eductiua, & receptiua formarum. Sic etiam Suarez *diſp.13. ſect.* 8. ex hoc, quod eſſentialiter eſt cauſatiua formæ per eductionem, & receptionem paſſiuam, ſed principaliùs per receptionem ſiue formæ, ſiue vnionis. Sic etiam Hurtad. *diſt.2.ſect.2. §.19.* ab eodem Ouied. citatus, qui addit

Digitized by Google

addit *num.* 25. talem conceptum quidditariuum conſiſtere in hoc, quod eſt ſubiectum, quatenus forma illi communicat ſuum effectum formalem, denominationemque ſui ipſius. Qua ratione dicitur materia viuens, ſenſibilis, rationalis. Quæ opinio tamen non poteſt ſuſtineri. Tum quia ſubiectum inhæſionis eſt, quod recipit formam, & illam patitur; formaliterque dicitur paſſiuum. Subiectum informationis eſt, quod informatur formâ, mediâ vnione, ſiue forma educatur ex ipſa materia, ſiue creetur, vt eſt anima rationalis. Tum quia eadem materia eſſet, etiamſi ab ea non educerentur formæ, nec & vnio, ſed crearentur. Tum quia per id explicatur ratio relatiua materiæ, non entitas abſoluta ipſius. Tum quia ſi ratio formalis materiæ conſiſtit in hoc, quod à forma recipit informationem, & ſimul denominationem; è contrà, quia forma dicitur ex vnione materiata. Tum etiam quia præſupponitur materia in eſſe ad talem informationem: ergo eius conceptus formalis non poteſt in ordine ad formam deſumi. Quibus rationibus etiam rejicitur opinio Arriagæ, quæ ferè coincidit cum ſupradicta.

Secvnda Opinio eſt Ouiedi *cit. num.*28. ſentientis conceptum formalem materiæ deſumendum eſſe non per ordinem ad formam, ſed quatenus eſt pars eſſentialis compoſiti perfectibilis per aliam compartem mediâ vnione: ſicut & formæ conceptus eſſentialis conſiſtit in hoc, quod eſt pars eſſentialis compoſiti perficiens aliam compartem mediâ vnione: Additque, talem perfectibilitatem materiæ, & perfectiuitatem formæ ineſſe in ipſis immediatè, non abſque media potentia vlla: quæ opinio laborat iiſdem difficultatibus, dum exprimit conceptum eſſentialem materiæ per relationem, cum ſit quid in ſe abſolutum: quod & rectè notauit Serbell. *diſp.*1.*quæſt.*2.*art.*3.

Tertia Opinio eſt Guarini, & Serbelloni infra citat. aſſerentium conceptum formalem materiæ eſſe corpus.

Qvarta Opinio eſt Seraph. Doct. *loc.cit.quæſt.*2. & 3. materiam ſecundùm ſuam eſſentiam abſtrahere omnimodè, & abſolutè à quacumque forma, & compoſito; ob idque eius conceptus quidditariuus eſt, quod ſit ens reale, ſubſtantiale, incompletum, completum tamen in ſuo eſſe, & potentiale. Vtque hæc veritas habeatur,

59. Primò Noto ex Seraph. Doct. *lib.*2.*diſt.*3.*part.*1.*art.*1.*quæſt.*2. quod ſicut materia poteſt dupliciter conſiderari, vel ſecundùm priuationem, vel ſecundùm analogiam, & ordinem ad formam; ſic & dupliciter eſt ſcibilis, per priuationem ſcilicet omnis formæ, & per ordinem ad formam per ſuam potentiam: & hoc etiam vltimo modo poteſt conſiderari materia, vel prout præbet fulcimentum formæ in ratione entis, ideſt vt exiſtentis, vel ſub ratione mobilis. Primo modo, ſcilicet ſecundùm priuationem conſideratur ſecundùm rationem puram eſſentiæ, prout abſtrahit ab omni forma. Secundo modo per ordinem ad formam, prout exiſtit ſub forma, & formæ vnicuique tribuit per ſe exiſtere, præbens ei fulcimentum in ratione cauſæ materialis. Tertio modo prout dicit ordinem ſuæ potentiæ ad omnem formam

Digitized by Google

mam in communi, & provt eſt ſubiectum omnis tranſmutationis, quæ fit per variationem formarum. Primo, & ſecundo modo conſideratur metaphyſicè. Tertio modo phyſicè; ſed tamen hæc triplex conſideratio ſpectat ad Phyſicum, cùm ſint rationes intrinſecè incluſæ in obiecto Phyſicæ, ab ipſo Phyſico tamen ſecundùm varios modos conſideratæ: attamen puriùs eius eſſentia percipitur, provt abſtrahit ab omni forma, & conſideratur eius pura eſſentia abſoluta ſecundùm ſe.

60. Hic tamen aduertendum, & cauendum eſt, ne in Seraphici Textus lectura fiat deceptio; nam Serap. Doct. quando dicit materiam vt ſic conſiderari metaphyſicè, non ſumit eam propriè pro realitate metaphyſica, quæ eſt potentia, quæ ſimul cum actu diuidit immediatè ens, ſuntque duæ formalitates metaphyſicæ entis ab ipſo ente emanantes, & inter ſe, & ab ente formaliter diſtinctæ: ſed ſumitur materia pro entitate vera ſubſtantiali Phyſica, quæ eſt terminus per ſe phyſicæ cauſalitatis; conſiderata tamen more metaphyſico, provt eſt quid realiter diſtinctum ab omni forma. In qua conſideratione hallucinati ſunt plures, tum ſequaces Seraphicæ doctrinæ, vt Trigoſius, Coriolanus, Baudunus noſtri, qui trahentes Seraph. Doct. ad opinionem Thomiſtarum, vel Scotiſtarum, aſſerunt S.Doct. loqui de materia metaphyſica, ſcilicet de actu, & potentia; quod notauit acutiſſimè Ferchius *tom. 1. de Angelis, quæſt. 26. num. 3.* parique modo perperam intellexerunt S.Doctorem Fauentinus, aliique: quæ ipſorum aſſertio eſt patentiſſimè falſa, & extorta, vt patet legenti textum Seraphicum loco citato. Nam in prima quæſtione, *diſt. 3. & diſt. 17. q. 2.* recognoſcit in Angelis, & anima rationali compoſitionem ex actu, & potentia; & deinde aliam ex duabus naturis ſubſtantialibus, ſcilicet ex materia, & forma; quam materiam deinde probat eſſe eandem quoad eſſentiam *in quæſt. 2. & 3.* cum materia horum inferiorum. Vnde concludendum eſt, hos Authores extorſiſſe mentem Seraph. Doct. vel vt difficultates declinarent, vel potiùs amore doctrinæ aliarum Scholarum. Materia verò ſumpta in ſecunda conſideratione per ordinem ad formam, dicit eandem entitatem, ſed quatenus eſt pars componens ſimul cum forma; ſic conſideratur propriè, & ſtrictè phyſico modo; & per id etiam multiplicatur ſecundùm diuerſitatem formarum, ſiue corruptibilium corporearum, ſiue incorruptibilium, ſiue ſpiritualium. Ex quibus patet, quod materia ſecundùm eſſentiam conſiderata non eſt actu pars componens, ſed quid aliud abſolutum in ſe: Sic etiam docet ex Seraph. Doct. Ferchius *cit. quæſt. 26. num. 7. verſus finem*, vtque id meliùs percipiatur,

61. Secundò Noto ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 8. art. 1. quæſt. 2. in corp.* quod cùm materia ſit quid creatum poſitiuum, per conſequens vel eſt compoſita, vel componibilis. Compoſitio verò alicuius eſt duplex, ſcilicet vel ex his, vel cum his. Prima ex his eſt in principiis compoſitis. Secunda eſt in principiis ſimplicibus. Hæc autem componibilitas eſt quid conſequens ad ipſum principium, nec poteſt eſſe de conceptu primario principij; nam antecedenter

ter ipſum principium habet ſuum eſſe abſolutum, independens à comparte componente, vel à compoſito; taliſque eſt materia ſecundùm ſe, & præcisè ſumpta; & itidem forma ſubſtantialis. Sic etiam Serbel. *diſp.* 1. *quæſt.* 2. *art.* 7. *num.* 133. Vnde materia conſiderata ſecundùm ſe eſt entitas abſoluta independens à forma; conſiderata verò ratione finis vltimi, ad quem data eſt ab Authore naturæ, in hoc ſenſu refertur ad formam, & ad compoſitum, vt pars ſubiectiua formæ ſubſtantialis, & ſuſceptiua accidentium, & diſpoſitionum, quibus ad illam diſponatur, & ſuſtentatiua eductionis, ſiue actionis agentis naturalis creati, quod ſemper ex præſuppoſito ſubiecto operatur. Et hinc etiam elicitur ratio, quare materia naturaliter eſt ſemper ſub aliqua forma; naturæ enim ordo poſtulat, vt omnia ad ſuum finem tendant. Ex quo ſequitur, quod materia intrinſecè, & ſecundùm prædicata eſſentialia non perficitur per formam, nec forma per materiam, cùm ſint entitates reales, abſolutè per ſe, & realiter diſtinctæ, & independentes mutuâ independentiâ; & conſequenter materia quoad ſui eſſe conſtitutiuum, & perfectionem intrinſecam non dependet à forma. Sic docet Themiſtius *lib.* 1. *Phyſ.* Solùm difficultatem poteſt ingerere huic Seraphicæ doctrinæ, id quod ſubdit Seraph. Doct. dicens, quod materia, & forma intrinſecè includunt mutuam ad inuicem inclinationem, ſcilicet materia ad formam per ſuam potentialitatem, & vt eſt perfectibilis, & è conuerſo formæ ad materiam, vt ipſius perfectio per ordinem ad compoſitum. Sic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 6. & *lib.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 3. *corp.* & *alibi.* Et *lib.* 2. *diſt.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* ait, quod materia dicit habitudinem ad formam per potentiam. Hinc videtur, quod ſibi S. Doctor contradicat. Quare,

62. Tertiò Noto, quod potentia materiæ poteſt conſiderari dupliciter. Primò fundamentaliter, & radicaliter: Secundò formaliter. Primo modo eſt idem omninò realiter, & formaliter, ac materia, prout conſideratur vt principium abſolutum, radicale, ſubſtantiale, & potentiale. Secundo modo eſt quid ſuperadditum materiæ, ab ipſa aliquo modo diſtinctum, de qua S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. Et hæc, ſcilicet formalis, conſiderata in ordine ad agens in materiam, eſt vel naturalis, vel ſupernaturalis, & obedientialis: de qua potentia S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 1. *quæſt.* 3. Conſiderata verò in ordine ad formam, eſt vel naturalis, vel violenta, vel neutra: quæ diuerſitas obuenit materiæ ratione diſpoſitionum, non ratione ſui: vel vt loquitur S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. conſiderata ſecundùm eſſe, non ſecundùm eſſentiam, cùm ſit æquè indifferens ad omnes formas, quas poteſt exercere, ſcilicet vel per educibilitatem, vel per receptibilitatem, vel per informationem; licèt educibilitas, & receptibilitas communiter vſurpentur pro eodem, ex Ouiedo *Phyſ. contr.* 1. *punct.* 3. *p.* 1. & 3. vel etiam in ordine ad compoſitum. Cùm autem potentialitas hæc formalis ſit quid conſequens, & proprietas materiæ; hinc ſequitur, quod ſolùm prima radica-

lis ingreditur conceptum quidditatiuum materiæ ; hæc autem ſecundariò tantùm : ſicque patet S. Doct. non ſibi contradicere.

63. QVARTÒ Noto , quod materia poteſt conſiderari ſub triplici notione , vel ſtatu , ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2.* In primo ſecundùm ſe; in ſecundo cum priuatione formæ : in tertio ſimul cum forma. In primo ſtatu conſideratur eius pura eſſentia , quatenus ei competunt primariò prædicata quidditatiua primi modi per ſe , & ſecundariò ſecundi modi. Primi modi prædicata ſunt ens reale , abſolutum , ſubſtantiale , incompletum, eſſe primum , & vltimum omnium, primum potentiale , primum ſcilicet ordine compoſitionis , & vltimum ordine reſolutionis ; ſumpta tamen abſolutè , & radicaliter. Prædicata ſecundi modi , cùm nos lateant ex comparatione ad formam, vel ad compoſitum , affirmando , vel negando iſta venamur , & exprimimus , vt eſſe fundatiuum omnis alterius cauſabilis , & non fundabile in alio (idque eſt eſſe primum ſubiectum :) eſſe potentiale ad priuationem , & ad formam ; eſſe creabile, & annihilabile , ex S. Bonau. *lib. 1. diſt. 8. part. 1. quæſt. vlt.* eſſe terminum tranſmutationis ingenerabilem , & incorruptibilem , eſſe primum tranſmutabile , primum paſſiuum. Prædicata verò in ſecundo , & tertio ſtatu competunt materiæ per accidens ; eſt enim quid accidentarium ipſi , quod ſit cum priuatione , vel ſine priuatione formæ. De quibus prædicatis agit ſparſim Seraph. Doct. vt *lib. 2. diſt. 9. art. 1. quæſt. 3. ad 3. & 6.* & *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 3.* & *lib. 1. diſt. 19. part. 2. art. 1. quæſt. 3.* & *lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 3. quæſt. 1. corp.* aliiſque locis citatis. Hîc autem conſideratur ſecundùm primum ſtatum. Hiſque poſitis,

64. PRIMA CONCLVSIO. Conceptus materiæ non eſt corpus : neque ratio corporis includitur in ratione quidditatiua materiæ. Prima pars eſt contra Guarinum, qui docet eius conceptum eſſe corpus , prout tamen dicit quid indeterminatum per aliud determinabile. Sic ipſe *in Phyſ. diſt. 2. exp. 4. prima , & ſecunda concluſione* , & *expenſ. 5. concluſ. 1.* Secunda pars eſt contra Morandum *tract. 2. quæſt. 4. concl. 2.* & contra Serbel. *diſp. 1. quæſt. 2. art. 3.*

PROBATVR primò , quia omne corpus , vel eſt mathematicum , ſcilicet quantitas cum trina dimenſione ; vel eſt phyſicum , ſcilicet vel compoſitum ex materia , & forma corporea ; vel compoſitum phyſicum ſubſtans accidentibus ſenſibilibus , vel metaphyſicum conſtans ex genere , & differentia corporea, vel aliquâ formâ corporeitatis : ſed materia eſt nihil ex his : ergo. Non quidem primum , quia eſſet accidens : non ſecundum , quia eſſet quid compoſitum , non ſimplex , vt materia. Tum etiam , quia materia ex Seraph. Doctore eſt quid indifferens ad formam corpoream , & ſpiritualem , vt poſteà probabitur. Nec tertium , quia hîc loquimur de ente phyſico , non purè metaphyſico , & vniuerſali : ergo. Tum quia , ſi eſſet corpus , reponeretur in Prædicamento directè. Tum quia corporeitas vel eſt forma phyſica , vel differentia metaphyſica : ſed materia de ſe præſcindit ab ipſis.

RESPONDET Guarinus , ſe loqui de

de corpore, prout dicit quid determinabile incompletum.

Contrà, quia determinabilitas materiæ eſt quid conſequens, & de ſecundo modo dicendi per ſe competens materiæ: ergo falſa reſponſio. Probatur Antecedens. Materia eſt entitas abſoluta in ſe, & nullum reſpectum dicens ad aliud, niſi ſecundariò, ex ſecundo notabili: ſed determinabilitas eſt quid reſpectiuum: ergo quid poſterius: ergo non eſt eius conceptus primarius.

65. In ſolutione Obiectionum, quas varias, & multas congerunt citati Authores, non eſt cur immoremur ex hoc, quod ſupponunt id, quod falſum eſt, & contra noſtra Seraphica principia, nempe ſubſtantiam materialem opponi directè ſpirituali, ob idque idem eſſe dicere ſubſtantiam materialem, ac corpoream; & idem ſubſtantiam immaterialem, & ſpiritualem: quod dictum abſolutè negatur à Seraph. Doct. & ſuo loco probabitur, licèt admittatur prout ly *materiale* dicit materiam affectam formâ, & quantitate ſenſibili.

66. Secunda Conclusio: Eſſentia materiæ vt ſic non conſiſtit in ſua potentia formaliter ſumpta. Eſt contra D.Thomam, & Thomiſtas, tenentes materiam eſſe eſſentialiter potentiam. Eſt tamen S.Bonau. *lib.1. diſt.3.part.2.art.1.q.3. ad 4.* & *lib.2. diſt.3.part.1.art.1.quæſt.2.ad 3.* Niſi tamen potentialitas ſumatur radicaliter; in quo caſu erit quæſtio ferè de nomine.

Probatur à Seraph. Doct. *lib.1. diſt.3.cit.* Potentia dicit ordinationem ad formam cum priuatione: ſed materia eſt quid abſolutum; abſolutum autem eſt prius reſpectiuo; ergo & materia; proprietates enim ſunt reſpectiuæ, & priùs ſupponunt ſubiectum, ex S.Bonau. *lib.1.diſt.26. art.1.quæſt.3.arg.1.ad oppoſ.* Tum quia potentia eſt aptitudo: ſed aptitudo ſupponit id, cuius eſt aptitudo: ergo. Tum quia nulla res eſt ſua virtus, ſeu potentia; in omni enim re creata differunt eſſe, virtus, & operari, ex communi cum S. Bonau. *lib.1.diſt.8.part.1. art.1. quæſt.2. corp.* Sed hæc concluſio in ſequenti quæſtione fusè probabitur.

67. Tertia Conclusio: Materiæ eſſentia, & conceptus eius quidditatiuus eſt, quod ſit ens reale, abſolutum, ſubſtantiale, incompletum; & primum potentiale, ſumptâ potentialitate radicaliter. Eſt S. Bonau. & ſequitur ex dictis. Ratio eſt, quia materia eſt ſubiectum primum: ergo eius eſſe eſt primum omnium rerum creatarum, prout primum dicit quid abſolutum, ſcilicet quod à nullo alio creato habet eſſe, & à quo omnia, & in quod omnia reſoluuntur; & prout dicit primitatem abſolutam in ſe, quæ primitas infrà ad quæſtionem 8. explicabitur, &c. Tum etiam quia per talem rationem diſcernitur à forma quacumque, tam ſubſtantiali, quàm accidentali, & à compoſito, vt per ſe patet: ergo eſt vera concluſio.

Dices primò, per ly *incompletum* & *potentiale*, & *pars ſubſtantialis*, indicatur relatio: ergo non benè aſſignata eſt hæc ratio conceptus quidditatiui.

Respondetur primò, nos ſumere potentialitatem, & primitatem radicaliter, non formaliter, vt ſuprà dictum eſt. Secundò meliùs explicari rationem abſolutam materiæ per hos terminos relatiuos, & à poſteriori.

Ex quibus etiam poteſt conciliari hæc opinio cum prima, & maximè cum ſecunda opinione, ſi ſumant in materia potentialitatem, ſeu eſſe ſubiectum primum radicaliter.

Obicies cum Serbellono: Ratio communis ſubſtantiæ corporeæ eſt habere extenſionem partium extra partes cum quantitate: ſed materia eſt huiuſmodi: ergo.

Respondetvr, quod ex hoc probatur etiam, quantitatem eſſe materiam, cùm & ipſa non ſolùm tribuat, ſed habeat partes extra partes. Tum etiam, quia forma extenſa per quantitatem idem habet. Hinc negatur minor, ſcilicet quod hæc ſit ratio formalis materiæ. Alia argumenta congerit iſte Author, ſed omnia concludunt de materia conſiderata ſub forma, & quantitate, non ſecundùm eſſentiam.

QVÆSTIO III.

An materia habeat actum entitatiuum, & exiſtentiam à ſe, an verò à forma.

68. Celeberrima eſt hæc quæſtio, quæ facit etiam ad explicationem quidditatis materiæ: quæ vt rectè, & ordinatè ſoluatur, exigit explicationem multiplicis potentiæ, & actus, vt pateat, in quo ſenſu proponatur hæc quæſtio.

Primò igitur ſuppono, quod in vniuerſum triplex potentia triplici actui oppoſita recognoſcitur in rebus. Prima eſt potentia Logica: Secunda obiectiua: Tertia ſubiectiua. Prima à multis confunditur cum obiectiua, ſed malè; nam potentia Logica non eſt aliquid poſitiuum propriè, quod ſit principium actus, vel actiuum, vel paſſiuum, vel terminatiuum; ſed eſt non repugnantia, quam habet id, quod exiſtere poteſt, ita quod connexio terminorum non inuolvit contradictionem: vt, *Homo eſt animal rationale.* Et dicitur Logica, quia eſt tantùm in propoſitione complexa per ordinem ad intellectum concipientem talem negationem contradictionis; hancque deſumit Seraph. Doctor per ordinem ad intellectum diuinum cognoſcentem talem connexionem veritatis. Sic *in Itiner. ment. cap.* 3. Vide quæ à nobis traduntur ex Seraph. Doct. *in quæſt. ſexta Metaph.* de hac potentia Logica, & etiam de aliis duabus ſequentibus. Secunda dicitur obiectiua, quæ licèt parum, tamen verè diſtat à ſupradicta, eſtque metaphyſica, & à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.*42. *art.*1. *q.*4. & *lib.* 1. *diſt.*39. *art.*1. *quæſt.* 1. *ad* 3. diuiditur in duo capita, ſcilicet vel potentia ſecundùm rem, vel ſecundùm quid: & dicitur obiectiua, quatenus eſt obiectum principij effectiui, potens ab illo produci: hæcque, ſi dicit ordinem ad cauſam ſuperiorem præter, vel ſupra ordinem naturæ, dicitur obedientialis, vel ſecundùm quid, vt de trunco fieri vitulum: ſi eſt ſecundùm ordinem naturalem, vt ex aëre fieri ignem, ſic dicitur potentia paſſiua obiectiua ſimpliciter, & ſecundùm rem, quo pacto chimæra nullam habet potentiam obiectiuam reſpectu Dei. Dicitur etiam metaphyſica, quia ſi aliquo modo præſcindenda eſt ab obiecto, debet eſſe metaphyſicè, eo modo, quo præſcinduntur cæteri gradus metaphyſici identificati realiter,

realiter, non phyſicè. Hæc enim potentia ad actu eſſendum nihil aliud eſt, niſi ipſa res, ſeu ipſa rei eſſentia, & actualitas ex ſe intrinſecè, & in ſuo principio extrinſecè poſſibilis; cùm non ſit diſtincta realiter ab actu metaphyſico, nec illum realiter tanquam rem à re diſtinctam recipiat; quia nec vllum actum de ſe in ſe præſupponit, nec ad ullum actum ipſa præſupponitur tanquam eius principium poſitiuum, vel actiuum, vel paſſiuum, vel terminatiuum; ſed tantùm mera, & nuda poſſibilitas priuatiua. Dicitur etiam à multis promiſcuè potentia Logica, vt diximus ſuprà; hancque admittit Seraph. Doctor *ſerm. 4. Hexaëm. §. Tertia diuiſio*, & *lib. 1. diſt. 42. cit.* & *lib. 1. diſt. 36. q. 1.* & *lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 1. corp.* Tertia potentia dicitur ſubiectiua, ſeu phyſica, & realis, quæ propriè eſt principium agendi, vel patiendi; & hæc diuiditur in actiuam, & paſſiuam. Actiua eſt reale principium transſmutandi aliud; paſſiua principium tranſmutandi ab alio à ſe diſtincto: hæc verò ab obiectiua diſcernitur, quòd obiectiua ſumitur per ordinem ad cauſam, hæc verò per ordinem ad actum, vt ait S. Doct. Et ſi actus eſt valdè remotus, vt ex trunco fieri vitulum, dicitur potentia remota paſſiua, & ſecundùm quid; ſi eſt proxima ad actum proprium, dicitur potentia ſimpliciter. His tribus potentiis reſpondent oppoſiti actus ipſas actuantes. Vnde

69. Secundò Noto, quod primæ potentiæ, ſcilicet logicæ, reſpondet actualis complexio terminorum, vt *Homo eſt animal rationale.* Secundæ potentiæ, ſcilicet obiectiuæ, reſpondet actus exiſtentialis, quo eſſentia de potentia obiectiua, & de virtute naturali agentis tranſit ad extra. Sed quia res poteſt conſiderari dupliciter, vt ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 2. quæſt. 3. in fine corp.* & *lib. 1. diſt. 26. quæſt. 3. in fine corp.* primò per ordinem ad agens, ſecundò per ordinem ad ſuum exiſtere, primo modo præintelligitur in primo inſtanti naturæ in re ipſum produci, in quo ſtatu per actum entitatiuum res eſt completa ſecundùm ſuam eſſentiam, & dicitur à S. Doct. ens ſubſtantiuum, *lib. 2. diſt. 23. art. 2. quæſt. 2. ad vlt.* & à Scoto ens nominaliter. Secundo modo intelligitur in ſecundo inſtanti naturæ verè exiſtere per actum exiſtentialem, & dicitur à S. Doct. ens adiectiuè, à Scoto ens verbale. Primo modo eſſentia eſt talis per indiuiſionem eſſentiæ, & actus entitatiui: Secundo modo per indiuiſionem entis, & eſſe, ſeu exiſtere. Sic *lib. 1. diſt. 8. part. 1. art. 1. quæſt. 1.* & *lib. 1. diſt. 3. part. 1. dub. 7.* & *lib. 4. diſt. 14. part. 2. art. 1. quæſt. 1. in corp.* & *lib. 1. diſt. 19. part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad vlt.* & *lib. 2. diſt. 3. art. 1. quæſt. 1. corp.* Sicque primus actus, ſcilicet entitatiuus, communiter dicitur primò primus: ſecundus verò, ſcilicet exiſtentialis, dicitur ſecundò primus. Si verò ſuperadditur forma ſubſtantialis, tunc dicitur habere actum primò ſecundum; & ſi ſuperuenit forma accidentalis, dicitur habere actum ſecundò ſecundum. Ex qua doctrina ſequitur, quod cuicumque eſſentiæ phyſicè productæ neceſſariò reſpondet duplex actus, ſcilicet entitatiuus, & exiſtentialis; idemque eſt dicendum de materia, ob idque actus formalis, qui mate-

riæ ſuperuenit , eſt quid ſecundarium , & ſuperadditum. Nam potentiæ ſubiectiuæ reſpondet forma phyſica , quo actu materia eſt verè in aliqua ſpecie phyſica completa. Vide quæ tradita ſunt in Tractatu Formalitatum , *quæſt.* 1. *num.* 54. His poſitis,

70. Qværitvr , an materia ſit ita potentia , vt omnem , & quemcumque ex his actibus excludat in ſua ratione formali ? In qua quæſtione certum eſt , materiam habere in ſe actum reſpondentem potentiæ logicæ modo ſuprà explicato. Item certum eſt , non habere actum differentialem metaphyſicum , quo poni poſſit de ſe in aliqua ſpecie completa, cùm ſit pars , non totum. Item nec habere de ſe actum formalem phyſicum , cùm iſte ſolùm habeatur à forma. Vnde difficultas reducitur ad actum entitatiuum incompletum, & ad exiſtentialem , an iſtos habeat materia de ſe , an à forma?

Prima opinio eſt Thomiſtarum excludentium à materia quemlibet actum metaphyſicum , ſiue entitatiuum , ſiue exiſtentialem , licèt ſint maximè diuiſi inter ſe : nam aliqui, vt Complut. dicunt eſſe quæſtionem de nomine. Alij concedunt materiæ actum entitatiuum proprium , prout dicit quandam tranſcendentalem perfectionem entis , negantque ei propriam exiſtentiam. Sic Manca, Cabrera, aliique apud Meldul. *diſt.* 2. *num.* 6. Alij , vt dictum eſt , denegant materiæ vtrumque actum. Alij cum Ruuio , & Conimbric. docent omnem actum entitatiuum ineſſe materiæ à forma , exiſtentiam verò ex ſeipſa materia. Sic Ruu. *tract.* 1. *quæſt.* 2. Conimbric. *part.* 1. *Phyſic. cap.* 9. *quæſt.* 3. *art.* 1. aliique. Vnde patet , nullum Thomiſtarum materiam primam ita eſſe puram potentiam docere , vt eam poſuerit in ſola potentia obiectiua , vt eſt roſa in hyeme , & Antichriſtus , quæ ſunt in ſola virtute cauſæ ; ſed eam aliquid eſſe extra ſuas cauſas , &c. licèt diſcrepent in aſſignatione talis actus.

Secvnda opinio eſt Scoti , & ſequacium , & his temporibus ferè ab omnibus acceptata , tribuentium materiæ proprium actum entitatiuum , & exiſtentialem independenter à forma. Complut. tamen notant hanc differentiam eſſe potiùs de nomine , quàm de re : quod an ita ſit , & an conſequenter loquantur, infrà patebit.

Qvid verò ſentiat Seraph. Doct. eſt valde ambiguum ; attamen infrà patebit , ipſum ſtare cum ſecunda opinione , licèt à nonnullis trahatur ad opinionem Thomiſt. maximè à P. Bauduno noſtro *diſp.* 2. *ſect.* 2. *&* 3.

71. Primò Noto , & ſuppono ex Seraph. eſſentiam , & exiſtentiam non differre inter ſe realiter , ſed tantùm formaliter , vt ait Scotus, vel ſecundùm modum ſubſtantialem , vt ait Seraph. Doct. Nam vt aduertit *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.* alio modo ſe habet res ſubſtantialiter conſiderata ſecundùm eſſentiam , alio modo ſecundùm exiſtentiam, ob idque iſti actus, ſeu modi ſubſtantiales aliqualiter differunt , vt docet idem S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *aliiſque locis cit. ſuprà in not.* 2. quæ quæſtio habet proprium locum in Metaphyſica.

72. Secvndò Noto , quod Seraph. Doct. ſæpe appellat materiam puram

puram potentiam. Sic pluries *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. additque de ſe nullum actum habere, nullam formam, nec diſtinctionem, cùm diſtinctio ſit à forma. Vnde à multis trahitur S. Doct. ad opinionem Thomiſtarum, ſed immeritò; nam ſe explicat alibi, quod dum materia dicitur potentia paſſiua, talis dicitur per ordinem ad formam, quia nullam formam ex ſe intrinſecè includit, ob idque & negat ab ea omnem diſtinctionem completam, & ſpecificam, non autem incompletam; quia materia (ait ipſe *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad vlt.*) ſeipsâ diſtinguitur à forma, & ab aliis rebus, diſtinctione tamen incompleta. Et licèt *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. dicat materiam recipere omnem nobilitatem à forma, ibi loquitur de nobilitate ſpecifica. Vlteriùs *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. & *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 36. *art.* 3. *quæſt.* 2. *corp.* & *ad* 2. docet materiam de ſe habere conditiones generales entis, ſcilicet proprietates entis, verbi gratiâ Vnum, Bonum, Verum, Eſſe actu, &c. Et *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* dum dicit materiam de ſe nullum habere actum, ſubdit, *id eſt formam*; quod & notauit P. Gallicius noſter. Et *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. docet materiam, licèt incompletè dependeat à forma, tamen ipſam priorem eſſe productione, & generatione. Ergo antecedenter eſt exiſtens. Et *ſerm.* 4. *Hexaëm* dum diuidit Ens in potentiam & actum, dicit poſſe ſumi potentiam, & actum, vel pro duabus eſſentiis, vel pro duobus modis; & notat actum, qui eſt modus, quo eadem res eſt extra potentiam obiectiuam cauſæ, eſſe quid eſſentiale ipſi enti. Vnde cùm materia habeat hunc actum, ipſi eſt eſſentialis. Vt autem meliùs ſenſus Seraph. Doct. percipiatur,

73. Tertiò Noto, quod aliud eſt dicere materiam eſſe puram potentiam, aliud eſſe in pura potentia. Item aliud eſſe actum, aliud eſſe in actu; nam dicendo: Materia eſt pura potentia, ſignificatur, quod ipſa eſt principium primum paſſiuum, & ens reale, & exiſtens: dicendo verò, materia eſt in pura potentia, eſt idem ac dicere, nullum actum habere, nec vllum eſſe reale, ſed tantùm eſſe obiectiuum in ſua cauſa. Item dicendo, quod materia eſt actus, eſt idem ac materia eſt forma: & materiam eſſe in actu, eſt idem, ac eſt exiſtens. Sic Morandus doctiſſimus *quæſt.* 6. *in* 2. *concl.* hinc patet, quare vtplurimùm Seraph. Doct. dicat, materiam eſſe puram potentiam per id enim ei etiam tribuit actum entitatiuum, & exiſtentialem. Verum tamen eſt, quod aliquando etiam à Seraph. Doct. iſti termini confunduntur ad inuicem, ſcilicet eſſe in actu, eſſe actu. Vnde doctrina ſuprà data ex Morando debet intelligi accommodatè, & ſecundùm ſubiectam materiam.

74. Qvartò Noto, quod vt ſupradicta meliùs intelligantur, explicandum eſt, quid ſit id, quod materia recipit ab actu entitatiuo, exiſtentiali, & formali. Actus entitatiuus dat eſſe eſſentiæ materiæ: actus exiſtentialis ipſam ponit extra ſuas cauſas. Sed quia adhuc materia eſt ens incompletum, & principium primum paſſiuum, parſque concurrens ad conſtitutionem compoſiti ſubſtantialis; & cùm ſit potentialis, & de ſe indifferens ad formam, ſine

corpora

Digitized by Google

corporalem, ſiue ſpiritualem, vt ait S.Doct. *lib.2.diſt.3.part.1.art.1.q.2.ad* 3. hinc ad hoc vt ſit in aliqua ſpecie, & vt exerceat ſuum munus concurrendi ad conſtitutionem tertij, indiget determinari à forma. Vnde determinatio proueniens à forma in materia non eſt eſſentialis materiæ in ſe abſolutè conſideratæ, ſed tantùm in ordine ad compoſitum; de ſe enim eſt indifferens ad quamcumque formam, eiuſque priuationem, vt docet S. Doct. *lib.* 2. *diſt.3.part.1.art.1.quæſt.2.ad* 3. Hincque patet, ad quid inſeruiat actus formalis, quem forma tribuit materiæ. His poſitis,

75. Prima Conclvsio. Materia habet actum entitatiuum, & exiſtentialem independenter à forma. Eſt Seraph. Doct. vt rectè etiam notat, & probat P. Gallicius noſter *lib.1. tract.2. quæſt.*8.*&* 9. eſtque ferè omnium communis, exceptis Thomiſtis; licèt etiam multi ipſorum oppoſitum doceant.

Probatvr primò: Materia prima eſt altera pars ſubſtantialis potentialis, ſimul cum forma verè, & actu conſtituens compoſitum phyſicum. Ergo habet de ſe proprium actum entitatiuum, & exiſtentiam. Antecedens eſt certum. Probatur conſequentia, quia non poſſet actu tribuere eſſe phyſicum compoſito, niſi & ipſa haberet ſuum eſſe exiſtentiale; nemo enim dat, quod non habet.

Nec valet reſponſio Thomiſtarum, quod compoſitum recipiat eſſe exiſtentiale ratione formæ; nam eſſe exiſtentiale completum, quod ineſt compoſito, ineſt ei ſecundùm ſuam entitatem: Sed entitas eſt compoſita ex materia, & forma eſſentialiter. Ergo & habet exiſtentiam ratione concurſus vtriuſque.

76. Probatvr ſecundò ex doctrina Seraph. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.*1. *quæſt.*2. *in corp.* & *lib.2.diſt.*17. *art.*1.*quæſt.*1.*corp.*& *lib.2.diſt.*18.*art.*1. *quæſt.*3.*in corp.* & *lib.1.diſt.*19. *part.*2. *art.*1.*quæſt.*3.*in arg.*3. *ad oppoſ.* & *ibid. ad* 3. Materia dat exiſtere formæ, eſtque cauſa materialis exiſtentiæ formæ. Ergo ſupponitur exiſtens, nec recipere poteſt exiſtentiam à forma. Antecedens licèt ſit certum, probatur tamen, quia eatenus forma materialis non dicitur creari, quatenus fit dependenter à ſubiecto, quod concurrit phyſicè in genere cauſæ materialis. Hinc probatur conſequentia, quia cauſa præcedit ſuum effectum in eo genere, in quo eſt cauſa. Ergo ſi exiſteret materia per formam, materia non eſſet prima, ſed poſterior. Ergo antecedenter exiſtit. Sic S.Doct. *lib.2.diſt.*12. *quæſt.* 1. *ad* 3. *in fine.* Confirmatur, quia exiſtentia formæ cum ſua entitate continetur in virtute cauſæ materialis. Sed continentia hæc eſt proxima, cùm materia vt cauſa per ſe phyſica concurrat verâ cauſalitate ſuo modo ad eductionem, & productionem formæ. Ergo & forma ſupponit ipſam materiam exiſtentem.

Respondent Thomiſtæ, inter materiam, & formam adeſſe mutuam dependentiam in diuerſo genere: formam quidem dependere à materia ſecundùm exiſtentiam, & in hoc ſenſu præcedit materia formam: quatenus verò materia recipit exiſtentiam à forma, etiam à forma dependet quoad rationem exiſtendi.

Contrà: Materia non poteſt formam præcedere, niſi exiſtens: Ergo

Ergo nulla reſponſio. Probatur Antecedens. Materia præcedit formam, vt ipſius cauſa phyſica. Ergo vt exiſtens.

PROBATVR Tertiò. Materia eſt ſubiectum generationis: ergo exiſtit in inſtanti, in quo eſt generatio. Sed in illo inſtanti non poteſt exiſtere per formam antecedentem, cum in eo inſtanti corrumpatur. Ergo cùm in eo inſtanti amittat exiſtentiam, nec poteſt conſeruare exiſtentiam alterius; nec per formam nouam, cùm in eo inſtanti non intelligatur exiſtere. Sed tunc materia verè eſt: Ergo & per propriam exiſtentiam.

77. PROBATVR Quartò: Materia per ſe eſt terminus creationis; forma terminus eductionis, & generationis: ſed iſtæ ſunt duæ actiones realiter diuerſæ: ergo & habent terminos per ſe diuerſos: ſed materia per ſe eſt terminus ſolùm creationis; forma terminus eductionis, & generationis. Sed iſtæ ſunt duæ actiones totaliter diuerſæ. Ergo & ipſarum termini. Sed omnis actio productiua rei habet pro termino eſſentiam, & exiſtentiam, vt rectè docet S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. *fund.* 4. *& per totam*, & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *quæſt. vlt.* ergo materia vt terminus creationis importat eſſentiam, & propriam exiſtentiam diſtinctam à forma. Tum quia materia præſupponitur producta ante eductionem formæ: ergo de ſe habet propriam exiſtentiam.

RESPONDENT Complut. *diſt.* 3. *q.* 2. aliquid poſſe eſſe realem entitatem, & non eſſe in actu: primum enim habet materia de ſe; ſecundùm habet à forma. Per primum enim materia eſt extra nihil; per ſecundum eſt actus, vel in actu.

CONTRA: Ergo non eſt ſola quæſtio hæc de nomine, vt ipſi in principio dixerunt parum conſequenter, vt rectè notat etiam Meldul.

CONTRA ſecundò. Si materia eſt de ſe extra nihil, & potentiam obiectiuam: ergo de ſe habet ſuum actum correſpondentem, quo eſt extra nihil, & extra potentiam obiectiuam. Sed per id eſt extra ſuas cauſas: ergo de ſe habet ſuam exiſtentiam.

RESPONDET Ioan. à S. Thom. hîc *quæſt.* 3. *art.* 2. concedendo, materiam eſſe ens reale, & habere de ſe propriam eſſentiam actualiter, quatenus eſt extra potentiam obiectiuam; adhuc tamen non poſſe dici exiſtentem, & in actu, ſcilicet completo, quia id dependet à forma. Vnde prima prædicata competunt materiæ, prout eſt ens potentiale: ſed eſt ens exiſtentiale dependenter à forma concomitanter ſe habente; nam materia antecedenter ad formam, prout eſt à Deo, eſt entitas realis, ſed tendens de ſe ad formam, & ad ſuſcipiendam exiſtentiam per formam, actualitate concomitante ipſam materiam creatam. Vnde in illo priori, in quo intelligitur creata à Deo, intelligitur per modum potentiæ ſuſceptiuæ actus, non autem vt perfectè, & completè exiſtens in actu. Sed

78. CONTRA, quia hæc reſponſio ſaltat extra chorum quæſtionis. Quæritur enim hîc, an materia præciſâ quacumque formâ, ſit aliquid actu extra ſuas cauſas? Nam nos etiam vltrò fatemur, non habere eſſe actuale completum, niſi per formam; nec id eſt in quæſtione, cùm ſit

ſit apud omnes certum: ſed an de ſe habeat actum exiſtentialem proportionarum ſuæ eſſentiæ incompletæ: quod efficaciter probant rationes allatæ; tum ex diuerſitate actionum, quibus ponitur in eſſe actu materia, & forma; tum ex eo, quod materia producta eſt extra nihil, & ſuam potentiam obiectiuam antecedenter ad omnem formam. Addimus vlteriùs, tum etiam quia ſequeretur, quod in deſtructione formæ deſtrueretur etiam materia, & ſimul etiam de nouo crearetur materia in quacumque generatione. Probatur ſequela, quia deſinente formâ deſineret exiſtentia materiæ, & per conſequens & materia; ſicque denuò deberet creari.

Respondent negando ſequelam, quia in deſtructione vnius exiſtentiæ ſuccedit noua exiſtentia nouæ formæ.

Contra, quia implicat materiam manere, non manente eadem exiſtentiâ, quâ exiſtebat.

Respondent in tali caſu manere materiam quoad eſſentiam, non quoad exiſtentiam, quam recipit à noua forma. At hæc reſponſio eſt inintelligibilis, & falſa; inintelligibile enim, & falſum eſt, aliquam eſſentiam manere non manente exiſtentiâ; quælibet enim res ideo deſtruitur, quia deſtruitur ſua exiſtentia.

79. Obiicies Primò cum Ruuio contra actum entitatiuum: Iſte actus, ſi eſt verus, debet eſſe in aliquo genere determinato per actum particularem: Sed omnis actus particularis eſt à forma: Ergo.

Respondetur concedendo Maiorem, & diſtinguendo Minorem: Omnis actus particularis completus eſt à forma, concedo; incompletus, nego. Sic S. Bonau. *lib. 1. diſt. 19. cit.* & ratio eſt, quia nec materia de ſe, nec forma de ſe directè reponuntur in prædicamento, ſed tantùm reductiuè; illa vt quid potentiale; iſta vt actuale, quâ diſtinctione reſpondetur aliis obiectionibus Ruuij.

Obiicies Secundò contra exiſtentiam. Materia eſt ens in potentia, puraque potentia: Ergo de ſe nullum actum habet. Probatur conſequentia, quia aliàs eſſet tota actus, & in actu: in actu quidem per formam; & actus per ſuam exiſtentiam.

Respondetur negando conſequentiam: ad probationem negatur ſequela, nam materia per actum entitatiuum eſt verè ens reale habens ſuam eſſentiam; & per exiſtentiam eſt potentia, quæ eſt actu extra ſuas cauſas. Immò, vt ſuprà nos arguebamus, ex hoc, quod eſt pura potentia, principiumque paſſiuum realiter à forma diſtinctum, hinc inferri debet, habere propriam exiſtentiam.

Obiicies Tertiò cum Complut. & Ariſt. 9. *Met. text. 1. & 6. text. 4.* Omne ens reale diuiditur in actum, & potentiam: ſed in rectè diuiſo membra diuidentia mutuò ſe excludunt: ergo debet dari ens reale, quod ſit pura potentia, & aliud purus actus: ergo materia excludit quemcunque actum, ſicque poteſt eſſe realis entitas abſque actu.

80. Respondetur ex S. Bonau. *lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 1. in corp.* & *ſerm. 4. Hexaëm.* quod actus, & potentia poſſunt ſumi pro diuerſis principiis ſubſtantialibus, vel pro diuerſis modis, quibus eadem res diuerſimodè poteſt ſe habere. Si primo modo ſumitur, concedo totum argumen-

argumentum; nego tamen vltimam conſequentiam: nam ſi eſt ens potentiale extra ſuas cauſas, neceſſariò ad hoc, vt diſtinguatur ab alio ente, quod eſt actus, ſeu forma, debet habere ſuam eſſentiam, & exiſtentiam. Sic S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *ſuprà cit. ad vlt. quæſt.* 3. Si verò ſumitur ſecundùm diuerſos modos, ſic etiam conceditur totum argumentum in ſenſu allato, exceptâ vltimâ conſequentiâ; nam materia, & quodlibet ens, dum eſt in pura potentia obiectiua, non poteſt vt tale eſſe extra ſuas cauſas, niſi ſuperaddatur actus exiſtentiæ. Sicque patet euidenter, obiectionem allatam cum tanto apparatu à Complur. nihil ad rem efficere, immò contra ipſos concludere.

Obiicies Quartò: Forma dat eſſe rei, ex Ariſt. ergo dat entitatem, & exiſtentiam materiæ.

Respondet Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 19. *cit.* forma dat eſſe rei diſtinctum completè, concedo; dat eſſe entitatiuum, & metaphyſicum, nego antecedens cum conſequentia.

Instas: Forma accidentalis dat omne accidentale eſſe in genere cauſæ formalis: ergo & forma ſubſtantialis dat omne eſſe ſubſtantiale materiæ: ergo & actum entitatiuum ſubſtantialem. Probatur conſequentia; nam ſicut ſe habet eſſe accidentale ad formam accidentalem: ita & eſſe ſubſtantiale ad formam ſubſtantialem.

81. Respondetur negando conſequentiam, & paritatem. Ratio diſparitatis eſt, quia vt ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 26. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. accidens à ſubſtantia differt ex hoc, quod accidens eſt ens, & bonum, non ſibi, ſed aliis, nempe ſubſtantiæ; ob idque eſſe accidentale totum tribuit ſubſtantiæ, quod eſſe totaliter conuertitur cum ipſo accidente: at ſubſtantia eſt bona ſibi, non aliis, ob idque quælibet ſubſtantia habet ſuam perfectionem diſtinctam ab alia ſubſtantia. Sic materia, forma, & compoſitum, &c.

Obiicies Quintò: Materia eſt ens ſimplex: ergo non habet actum entitatiuum, & exiſtentialem de ſe, aliàs eſſet ens compoſitum ex potentia, & actu.

Respondetur diſtinguo Antecedens: Materia eſt ens ſimplex, & incompletum phyſicè, concedo; metaphyſicè, nego: materia enim eſt quid compoſitum metaphyſicè ex actu, & potentia metaphyſica, quia vt eſt ſubſtantia, contrahitur ab actu entitatiuo ad eſſe ens potentiale ſubiectiuum; tam enim materia, quàm forma in ſuo eſſe ſunt entia metaphyſica completa in ſuo eſſe; & materia eſt incompleta, & perfectibilis in ordine ad compoſitum.

Instabis: Ergo ex materia, & forma fieret vnum per accidens. Probatur conſequentia, quia materia eſt compoſitum ex actu, & potentia, ex conceſſis; ex duobus enim entibus in actu non poteſt fieri vnum per ſe. Confirmatur, quia exiſtentia eſt vltimus actus rei vltimatè complens rem: ergo ſi materia habet proprium vltimum actum, erit vltimatè completa.

Respondetur negando conſequentiam primam. Ad probationem reſpondetur, materiam eſſe compoſitam ex actu & potentia completè, & phyſicè, nego; metaphyſicè, concedo: nec hinc poteſt inferri, eſſe quid compoſitum ex duabus

entitatibus ; nam actus entitatiuus, & exiſtentia non eſt entitas , ſed modus intrinſecus ſupetadditus rei, quâ fit compoſitio minima in ipſa, quæ non impedit , quin poſſit fieri perfecta compoſitio phyſica : immò ſi non præcederet illa compoſitio minima, non poſſet fieri compoſitio phyſica completa. Ad confirmationem reſpondetur , exiſtentiam eſſe vltimum actum metaphyſicum complentem in ordine ad ſe, non phyſicum : vnde admittere poteſt nouam completionem phyſicam. Sic negatur conſequentia.

82. Instas : Exiſtentia materiæ cum ipſa identificatur : ergo & ipſa erit in potentia ad exiſtentiam formæ ; ſicque exiſtentia exiſteret per aliam exiſtentiam , quod eſt impoſſibile, cùm ſint eiuſdem rationis.

Respondetvr concedendo conſequentiam ptimam , prout exiſtentia cum materia identificatur ; nec id eſt impoſſibile , cùm ſint diuerſæ rationis : nam exiſtentia materiæ facit ipſam eſſe in actu in ordine ad ſe , non in ordine ad compoſitum phyſicum ; exigit enim formam exiſtentem : nec eſt abſurdum ponere plures exiſtentias in eodem compoſito , ob diuerſos effectus formales ipſarum.

Obiicies vltimò ex Complut. Nihil poteſt exiſtere,antequam cauſæ exerceant ſuas cauſalitates ; exiſtere enim eſt eſſe extra ſuas cauſas: ſed non exercent ſuas cauſalitates, antequam ſit totum : ergo nec materia exiſtit , antequam ſit totum , & conſequenter exiſtit exiſtentiâ totius , & formæ.

Respondetvr , Nihil poteſt exiſtere antequam cauſæ exerceant ſuas cauſalitates requiſitas ad productionem rei illius , concedo ; ad productionem aliarum rerum , nego. Sic negatur , quod cauſæ non exerceant ſuas cauſalitates , antequam ſit totum ; nam materia priùs exiſtit , antequam ſit totum.

Secvnda Conclvsio : Materia nullum habet actum formalem , & phyſicum , niſi à forma phyſica. Eſt communis omnium , & ſequitur , patetque ex dictis ; eſſe enim formale , & phyſicum non poteſt eſſe niſi à forma. Tum quia materia non eſt forma : ergo nec habet ſuum effectum formalem.

QVÆSTIO IV.

An Materia habeat propriam ſubſiſtentiam ?

83. Primò ſuppono ex traditis in tractatu Formalitatum,& ex tradendis in Metaphyſica , quod exiſtentia , inhærentia , ſubſiſtentia , ſuppoſitum , hypoſtaſis , & perſona ſunt modi intrinſeci entium, & ſe habent vt ſuperius , & inferius. Exiſtentia enim eſt modus competens ſubſtantiæ , & accidenti, quo res eſt extra ſuas cauſas. Inhærentia eſt modus accidentis. Subſiſtentia eſt modus ſubſtantiæ , quo ſubſtantia in ſuo eſſe per ſe exiſtit, ad differentiam accidentis , quod inhæret in alio ; quæ ſubſiſtentia ineſt in quacumque ſubſtantia indiuidua, ſiue completa , ſiue incompleta ; & ipſa eſt vltimatè in ſe completa , ita vt ſit incomunicabilis *vt quo* ; & *vt quod* dicitur ſuppoſitum , ſiue perſona. Sic ex Seraph. Doct. *lib.3. diſt. 5. art.2. quaſt. 2. & ſeq.*

Digitized by Google

ſeq. & *diſt.*10. *art.* 1. *quæſt.*1. *corp.* & *in Centil. part.*3. *ſect.*2. alibique pluries. Subſiſtentia verò poteſt ſumi tripliciter. Primò prout dicit præcisè per ſe eſſe, & non in alio, inhæſiuo modo; idque eſt proprium omnis ſubſtantiæ. Secundò prout importat independentiam ab alio, vt à ſubiecto, vel inhæſionis, vel ſuſtentationis; & hæc non ineſt formis, exceptâ animâ rationali. Tertiò eſt, quatenus indiuiduum eſt in vltima actualitate, ob idque & incommunicabile *vt quo*, ſcilicet vt pars, & forma; vel *vt quod*, & vt totum: & ſi eſt in indiuiduo rationali, dicitur perſona; ſi eſt in alia ſubſtantia completa, dicitur ſuppoſitum. Ex quibus ſequitur, quod dantur ſubſiſtentiæ partiales, quibus res terminantur quoad illud eſſe, ſecundùm quod exiſtunt, vt patet in anima rationali, quicquid dicat Vaſquez *part.*3. *diſt.*32. *cap.* 4. Quibus poſitis quæritur, an materia habeat propriam ſubſiſtentiam?

Prima Opinio eſt Molinæ *part.*1. *q.*29. *art.*2. *ad* 3. Vaſq. Fonſec. aliorumque recentiorum negantium, materiam habere ex ſe partialem ſubſiſtentiam. In hanc ſententiam trahitur à P.Gallicio noſtro Seraph. Doctor, ſed immeritò, vt infrà patebit.

Secvnda Opinio affirmatiua eſt, & eſt Suarez *tr.*2. *Met. diſp.*24. *ſect.*5. & communior inter Scholaſticos: & pro hac ſtare Seraph. Doct. infrà probabitur.

84. Primò Noto, quod hoc nomen ſubſiſtentiæ explicatur à Seraphic. Doct. & ab aliis etiam eodem modo ac ſubſtantia; dicitur enim à duplici proprietate, ſcilicet à *per ſe ſtare*, quaſi dicat *per ſe ſtantiam*; & à *ſubſtando aliis*; idque, ait Seraph. Doct. *lib.*1. *diſt.*23. *art.*1. *quæſt.*2. poteſt eſſe tripliciter. Primò ſubſtando alij inhærenti, ſcilicet accidentibus. Secundò ſubſtando alij diſtinguenti: ſic natura, ſeu ſubſtantia vt ſic, ſubſtat exiſtentiæ, & indiuidualitati, non inhæſiuo modo, ſed per identificationem: ſic & eſſentia diuina ſubſtat perſonalitatibus diuinis. Tertiò ſubſtando alij vt perficienti; ſic totum ſubſtat partibus perficientibus; ſic perſonalitas ſubſtat naturæ indiuiduæ, & ſubſtantiali. Ex quibus ſequitur, quod nomen ſubſiſtentiæ magis latè patet, quàm ſuppoſitum, & perſona, vt docet cum communi S. Bonau. *lib.*1. *diſt.*25. *dub.*1. & *in Centil. p.*3. *ſect.*2. nam nomen ſubſiſtentiæ propriè poteſt competere etiam ſubſtantiis partialibus, non verò ſuppoſitum. Ratio eſt, quia illæ habent ſuum eſſe completum in proprio genere, & eſſe, ob idque & ſuam vltimam terminationem independentem ab alio in tali eſſe. Hinc

85. Secvndò Suppono, non repugnare ſubſiſtentias partiales, quas acerrimè negat Vaſquez *in* 3. *part. diſp.* 125. *cap.*4. *num.* 17. & cum eo noſter P. Gallicius, tanquam de mente Seraph. Doct. quod tamen eſt falſum; nam S. Doct. eas admittit, vt infrà patebit clariſſimè. Ratio autem huius noſtræ aſſertionis eſt, quia vt innuimus, nomine ſubſiſtentiæ, non intelligitur aliquid vltimò terminans naturam, ita vt ipſa conſtituatur abſolutè ab omni alio independens, & perfecta in ſuo eſſe; hæc enim eſt ſubſiſtentia completa: ſed intelligimus modum, quo res terminatur in illo eſſe ſecundùm quod exiſtit. Sic anima rationalis,

Digitized by Google

licèt ſit pars, & ob id per ſe ſolam aliquod vltimò completum non conſtituens; habet tamen ſuam ſubſiſtentiam incompletam ipſam vltimò terminantem in ſuo eſſe independenti, & non in eſſe hominis. Sic S. Doct. *lib.2. diſt.17. quæſt.2. in corp.* Sic etiam quælibet pars aquæ ſuam ſubſiſtentiam partialem obtinet, alioquin quando Oceanus deperderet vnam guttam, mutaret ſubſiſtentiam, cùm non eſſet in eſſe integrali vltimo terminatus, vt erat priùs, quod eſt abſurdum. His poſitis ſit

86. Prima Conclvsio: Subſiſtentia, prout dicit ſuppoſitalitatem, vel perſonalitatem, non poteſt competere materiæ, nec formæ. Eſt communis omnium; nam hæc importat, vt docet S. Doct. *lib.3. diſt.5. & 10. cit.* incommunicabilitatem *vt quo*, & *vt quod*, ideſt quatenus de pluribus in quid non eſt prædicabilis: incommunicabilitas autem negat communicationem alteri. Sic anima rationalis licèt ſit incommunicabilis *vt quod*, non tamen *vt quo*. Sic humanitas Chriſti eſt incommunicabilis *vt quo*, non tamen *vt quod*, quia communicatur ſuppoſito diuino, à quo ſuſtentatur. Materia verò licet ſit incommunicabilis *vt quo*, non tamen *vt quod*, & vt pars toti; & forma eſt communicabilis vtroque modo. Ergo neutra habet completam incommunicabilitatem.

87. Secvnda Conclvsio: Subſiſtentia, prout dicit per ſe ſtantiam, & independentiam ab alio, vt à ſubiecto ſuſtentante, & prout dicit terminationem rei in ſuo genere, competit materiæ primæ.

Probatvr. Tum quia materia eſt quid abſolutum in ſe, & independens ab alio ſubiecto: ergo habet ſubſiſtentiam partialem. Probatur Conſequentia: Nihil à ſe exiſtit, niſi in ſuo eſſe vltimo terminato exiſtat. Sed materia in ſe exiſtit, & in ſuo vltimo eſſe. Tum quia omnia alia ab ipſa dependent in per ſe ſtando, quia ipſa eſt fundamentum omnium aliorum entium, & indiuiduationis ipſorum. Tum quia in ſuo eſſe primario eſt vltimò terminata, hincque S. Bonau. dixit *lib.1.diſt.19. part.2.quæſt.3. ad vlt.* materiam ſeipſâ diſtingui ab aliis, & ob id ſeipsâ eſſe in ſuo eſſe completam. Addimus etiam formas habere ſuam ſubſiſtentiam independentem ab alio, inhæſiuo modo, ad modum accidentium: Ergo vera Concluſio. Hæcque opinio eſt conformis aſſerentibus Theologis Verbum priùs naturâ aſſumpſiſſe corpus, & animam, & deinde totum hominem, conſequenterque tunc ſuppletam fuiſſe duplicem ſubſiſtentiam partialem.

Obiicies cum Gallicio noſtro *in Phyſ. part.1. lib.1. tract.5. quæſt.5.* D. Bonau. nullibi admittere ſubſiſtentias iſtas partiales, vt patet (ait) legenti Textus citatos: Ergo malè aſſertur S. Bonauent. pro hac opinione.

88. Respondetvr S. Doct. non quidem vti hoc vocabulo ſubſiſtentiæ partialis, ſed benè æquiualenter; idque patet præcipuè, dum loquitur de anima rationali, *lib.2.diſt.17. quæſt.2. in corp.* vbi ab ea excludit rationem perſonæ: dicit tamen, quod anima eſt hoc aliquid, & per ſe nata eſt ſubſiſtere, & agere, & pati, &c. Quid clarius? Et *lib. 2. diſt. 3. part.1. art. 1. quæſt.2. corp.* ait, quod

materia

materia prima eſt primum per ſe ſubiectum, & aliorum fulcimentum, dans formis exiſtere, & ſubſiſtere. Si ergo dat ſubſiſtere: ergo & ipſa habet ſuam ſubſiſtentiam.

Obiicies: Subſiſtentia dicit vltimam terminationem, & ab alio independentiam: ſed materia dependet in compleri à forma, & à compoſito; dicit enim ordinem eſſentialem ad aliud: ergo.

Respondetvr concedendo Maiorem, & negando Minorem, ſi materia ſumitur ſecundùm ſe, & ſecundùm primarium conceptum ſuum: ille autem ordo ad formam eſt quid conſequens ad ipſam, & per reſpectum ad compoſitum; materia enim communicatur formæ, non vt ipſi det eſſe ſuum, ſed ad faciendum compoſitum; ſicque quoad eſſe materiæ eſt incommunicabilis.

Dices: Subſiſtentia importat omnimodam incommunicabilitatem: ergo non ineſt materiæ.

Respondetvr negando antecedens; latiùs enim patet ſubſiſtentia, quàm ſuppoſitum, & perſona, vt dictum eſt: nam ſubſiſtentia reddit materiam incommunicabilem alteri, vt ſuppoſito; non autem tollit ab ea eſſe partem. Sic etiam duæ partes aquæ per ſe ſubſiſtentes vniuntur in tertio per continuationem, prout ſunt partes integrales. Vnde non repugnat, vt aliquid in ratione ſuæ naturæ ſit ſubſiſtens, & in ratione partis in ordine ad aliud; & in alio genere ſit communicabile. Vide Hurtadum *diſp.* 2. *Phyſ. ſect.* 7. qui doctiſſimè tractat hanc quæſtionem.

QVÆSTIO V.

An materia poſſit exiſtere ſine forma.

89. Qvia certum eſt apud omnes, materiam naturaliter non poſſe eſſe vnquam ſpoliatam omni formâ, vt aduertit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *q.* 1. & ratio eſt, quia materia inuoluit, licèt ex conſequenti, & ſecundariò, intrinſecam ordinationem ad formam, tanquam ad ſuum actum perfectiuum, & finem vltimum; & cùm natura habeat terminum, vltra quem non poſſit procedere, vt docet S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. agens autem naturale non poteſt agere niſi per motum, & mutationem, ob idque etiam exigit ſubiectum, in quod agat, & quod recipiat formam à ſe productam; hinc oritur coëxigentia naturalis mutua materiæ, & formæ: ergo vi ſolius naturæ non poteſt dari materia exſpoliata omni formâ; & id etiam patet à poſteriori, quia nunquam viſa fuit in mundo materia denudata omni formâ. Quare quæſtio procedit de potentia abſoluta Dei. Circa quam eſt duplex opinio.

Prima eſt D. Thomæ, & ſequacium aſſerentium, materiam per nullam potentiam poſſe exiſtere abſque vlla forma, idque implicare contradictionem. Ad quam Ruuius hîc, & Valentia pertrahunt Seraph. Doctor. ex eo, quod dixerit *lib.* 2. *diſt.* 12. *cit.* impoſſibile eſſe dari materiam ſine forma. Inuitus tamen pertrahitur ab iſtis DD. S. Doctor ad hanc partem, vt mox patebit.

Secvnda

Digitized by Google

SECVNDA opinio eſt D.Bonau. infrà citati, Scoti, & communiſſima his temporibus, aſſerentium Deum poſſe ſeparare materiam ab omni forma. Idem & docet ex Seraph. Doct. noſter P.Gallicius *hic quæſt. 9.* Ferchius inclinat *tom. 2. de Angelis, quæſt.* 80. Pro ſolutione huius Quæſtionis.

90. EXPLICANDA eſt dependentia, quam habet materia ad formam; hanc enim aliqualiter habere, & ſimiliter formam ad materiam, eſt in confeſſo apud omnes; qui tamen ipſam potiùs ſupponunt, quàm explicant. Hinc etiam Seraph. Doct. ex Ariſt. ſæpe deprædicat, materiam dicere intrinſecam ordinationem ad formam, & vice verſâ formam ad materiam. Sic *lib.1. diſt.26. art. 1. quæſt.1. ad 6.* & *lib.1. diſt.30. art. 1. quæſt. 3. in corp.* Ratio autem, quam adducit S. Doct. *lib.2.diſt.12. quæſt.1.per totam,* eſt quia naturaliter impoſſibile eſt,quod materia ſit præter locum & tempus, ob idque præter quietem & motum. Cùm autem eſſentialiter ſit entitas potentialis, & imperfecta, exigens naturaliter compleri; hinc ſi eſſet ſine forma, à qua dependet in compleri, eſſet etiam in ſtatu violento; natura autem abhorret violentum, ob idque naturaliter non poteſt ineſſe ſine forma. Sic autem exigit ordo vniuerſi, vt rectè notat S. Bonau. *lib.2. diſt.3. quæſt.1.ad 3.*

91. SECVNDO Noto, quod vt aliàs dictum eſt, aliquid poteſt dependere ab alio, vel à priori, vel à poſteriori. A priori id poteſt eſſe, vel tanquam à ſuo principio intrinſeco, vel tanquam à ſua cauſa efficiente. A poſteriori tanquam à ſuo fine, & complemento. Sic S.Bonau. *lib. 2. diſt. 12. art. 1. quæſt.1. ad 3.* & *lib.1.diſt.8. art.1. quæſt.2. corp.* quod doctiſſimè explicatur à Serbellon. *in Phyſ.diſp.1.quæſt.2.art.7. num.*131. & *num.*43. dicente, quod dependentia à priori eſt vel ratione prioritatis, & à S. Doct. appellatur *ex his*, ideſt tanquam à principiis intrinſecis: ſic totum dependet à materia, & forma, & ab his, ſcilicet à cauſa ratione influxus; & hæc dependentia eſt in quolibet effectu per ordinem ad cauſam. Sic creatura dependet à Creatore, per quem recipit eſſe, & conſeruatur in eſſe. Dependentia verò à poſteriori non poteſt eſſe in vllo genere cauſæ, quia cauſa non poteſt dependere ab effectu ratione vllius cauſalitatis exercitæ ab effectu in cauſam ſub ea ratione, quâ eſt effectus. Hæc igitur dependentia à poſteriori poteſt ſolùm intelligi, vel quia cauſa exiſtere non poſſit, quin effectus exiſtat, vt Pater à Filio, quæ eſt dependentia accidentalis, eo quòd denominetur cauſa ab effectu; ſed hæc non eſt vera dependentia à poſteriori, cùm præſupponi debeat cauſa in actu, licèt quoad denominari ſint ſimul naturâ. Vel poteſt intelligi cauſa dependere ab effectu, quando effectus non eſt per vetam efficientiam à ſua cauſa, ſed per emanationem intrinſecam, itavt eſſentia cauſæ ſit talis naturæ, vt ab ipſa fluat talis proprietas. In hoc caſu dicitur cauſa dependere ab effectu, non quatenus hæc proprietas eſt quid diſtinctum ab ea, ſed quatenus eſt ita connexa ipſa cauſa radicaliter cum ipſo effectu, vt ſi fluere non poſſet, non eſſet amplins eadem eſſentia,quia non eſſet ampliùs principium talis emanationis. Sic rationalitas dicitur dependere à riſibilitate.

Digitized by Google

tate. Vel poteſt intelligi dependere cauſa à poſteriori ab alio, tanquam à fine complente; & hoc vltimo modo ſolùm materia dependet à forma; ſed eſt dependentia conſequens, & extrinſeca, cùm vt ait S. Doct. *ibid. diſt.* 12. præſupponatur materia in ſuo eſſe producta. Vnde quando communiter dicitur à Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 26. *quæſt.* 1. *ad* 6. & *lib.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 3. & ab aliis, quod materia dicit eſſentialem ordinem ad formam, & è conuerſo; tunc ſumitur materia relatiuè, ſicut & forma per ordinem ad compoſitum, non ſecundùm ſua prædicata eſſentialia, & per conſequens, neque ſecundùm propriam exiſtentiam. Hinc ſequitur, quod in toto materia, & forma non habent rationem entis completi in ſuo eſſe, ſed partis, quia ſumuntur relatiuè; ob idque vt partes ratione totius ſe mutuò perficiunt, & vniuntur per modum duorum actuum incompletorum, quæ ſecundùm proprias exiſtentias in vnam totalem, & adæquatam coaleſcunt.

92. Tertiò Noto, quod Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. docet quidem eſſe impoſſibile, materiam eſſe ſine forma; ſed vt ibi videre eſt, loquitur de impoſſibilitate naturæ: nam *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *q.* 1. vbi quærit, an Deus poſſit facere creaturam ſimpliciter ſimplicem, & completam, ſcilicet factam ex ſola materia, vel ex ſola forma, abſque eo quod ſit compoſita ex materia, & forma? Reſpondet ad 3. quod licèt Deus id poſſit, non tamen competit naturis rerum, materiam ſtare ſine forma in conditione rerum, quamuis in miraculis faciat contra, & ſupra naturam; in conditione enim rerum non quærimus, quid Deus poſſit, ſed quid congruat naturæ ipſius creaturæ, ſicut dicit Auguſt. ergo dum dicit *lib.* 2. *diſt.* 12. *cit.* impoſſibile eſſe, &c. loquitur de impoſſibilitate naturali, non miraculoſa. Immò *in cit. loco, lib.* 2. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. apertè ſe declarat loqui de poſſibilitate naturali, ſic dicens: *Eſt loqui de materia ſecundùm ſui eſſentiam, vel ſecundùm quod habet eſſe in natura.* Primo modo eſt in formis per poſſibilitatem omnimodam, id eſt, nullo modo ſecundùm ſe importat ordinem formæ. Secundo modo non ſolùm non congruit, immò impoſſibile eſt materiam informem exiſtere per priuationem omnis formæ. Et ibidem ad 5. ait: *Ad aliud, quod dicitur, quod eſt reperire formam per ſe: ergo & materiam. Dicendum quod propoſitio illa non habet neceſſitatem, ſed tantùm congruitatem.* Clariùs autem loquitur *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. *in corp.* in improbatione 3. opinionis, vbi habet hæc verba: *Vnde etſi materia corporalium per intellectum abſtrahi poſſit à forma corporum; nunquam tamen* (nota benè) *per virtutem alicuius creaturæ poteſt exſpoliari omni extenſione, & forma corporea.* Quid clarius quoad mentem Seraph. Doct. Idem habet *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp. circa medium*, & *in exp. opin.* 2. Addimus & alium textum *ex lib.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in princip. corp.* Impoſſibile aliquid dicitur quatuor modis. Vno modo per limitationem naturalis potentiæ, vt de trunco fieri vitulum, virginem parere; &c. Secundo modo dicitur impoſſibile, non propter limitationem potentiæ, ſed propter limitationem noſtræ intelligentiæ, vt duo corpora eſſe in eodem loco, vel idem corpus in pluribus,

pluribus , vel maius in minori loco; quæ nullo modo poſſumus capere , cùm noſtra imaginatio ſemper dictet oppoſitum. Addit *lib.2. diſt.3. part.1.art.1.quæſt.3.ad 4.in fine*, quod in his oportet abſtrahere animum ab iſtis ſenſibilibus , & ſuper actum imaginationis conſcendere, vt percipiat intellectus aliqualiter rerum naturas , &c. Tertio modo ob priuationem omnis exiſtentiæ. Quarto modo ob apertam oppoſitionem rerum , &c. Et addit , quod primo, & ſecundo modo impoſſibile dicitur abſolutè , ſcilicet reſpectu noſtri, licèt non ſit tale reſpectu diuinæ omnipotentiæ , cùm Deus poſſit ſupra id , quod nos poſſimus intelligere , &c. Et tertio modo dicitur poſſibile ſecundùm quid , & verè impoſſibile ob carentiam omnis exiſtentiæ (nota :) ſed materia habet ſuam exiſtentiam, & forma ſuam, &c. Ergo ad mentem Seraphici Doct. Deus poteſt , &c. Ad ſupradicta addo id, quod docet S.Doct. *lib.1. diſt.42.art.1.quæſt.2.corp.* quod poſſibile dictum à potentia paſſiua, vel eſt poſſibile ſimpliciter, vel ſecundùm quid. Primum poſſibile eſt, quando materia eſt in potentia proxima , & reducibilis ad actum per cauſas ſuperiores , & inferiores, vt lignum poſſibile eſt ad combuſtionem poſſibilitate ſimpliciter ; reducibilis enim eſt potentia ad actum per cauſam appropinquantem , quæ eſt homo ; & efficientem , quæ eſt ignis. Poſſibile paſſiuum ſecundùm quid , eſt quando materia eſt in potentia remota ab actu , & quæ non poteſt reduci ad actum , niſi per potentiam ſuperiorem Dei , vt de trunco fieri vitulum , de cæco videntem. Sic *in lib.4. diſt.11. part.1. art.1. q.6. in corp.* ibi , *Tertia regula* , &c. Panis poteſt eſſe , vel fieri corpus Chriſti, falſum eſt ſimpliciter , & ſimpliciter impoſſibile ; poſſibile verò ſecundùm quid , quia à potentia ſuperiori poteſt fieri. Vnde non eſt concedenda propoſitio (applicando ad rem noſtram :) Materia poteſt eſſe ſine vlla forma , niſi exprimatur vel potentiâ obedientiali , vel omnipotentiâ abſolutâ Dei , &c. Patet igitur clariſſimè , quod ad aures Seraph. Doct. id quod ſecundùm vires naturæ non poteſt fieri , dicitur impoſſibile abſolutè ; & ſi id à potentia ſuperiori poſſit fieri , dicitur poſſibile ſecundùm quid. Quare S.Doct. conformiter ſemper loquitur in ſuis aſſertionibus , nec ſibi eſt contrarius. His poſitis ſit

93. Prima Conclvsio. Materia de potentia ordinaria Dei non poteſt exſpoliari omni formâ. Eſt communis omnium , idque patet tum experientiâ , quia nunquam id factum eſt ; tum ex ordine recto vniuerſi , vt dicit Seraph. Doct. ſuprà citatus in primo notabili : tum ex dependentia intrinſeca , licèt ſecundaria , quam habet materia ad formam , quatenus eſt de ſe potentia perfectibilis à forma ; & conſequenter ſi eſſet ſine forma , eſſet in ſtatu vel violento , vel non naturali , vel præternaturali.

94. Secvnda Conclvsio. Materia per abſolutam Dei potentiam poteſt ſeparari à forma quacumque, & ſeparata conſeruari in eſſe. Eſt S. Bonau. ex ſuprà traditis , Scoti, & communis.

Probatvr primò. Materia nullam dependentiam eſſentialem habet ad formam , niſi conſequutiuè, & finaliter : ergo poteſt habere eſſe ſine

ſine forma. Probatur Antecedens. Materia non dependet à forma in genere cauſæ efficientis, quia materia ſolùm poteſt habere eſſe per creationem, quæ à ſolo Deo eſt; nec materialis, nec formalis, quia materia cùm ſit primum ſubiectum, nullam formam intrinſecam includens, nec materiam habet, nec formam: ergo non poteſt dependere à forma vt à principio intrinſecè componente, eo modo, quo totum dependet à ſuis partibus: nec poteſt dependere à forma vt à ſubiecto eductionis, quia creatur, & non educitur: ergo ſolùm dependet in genere cauſæ finalis; ſed hæc non importat exiſtentiam cauſæ, ſæpè enim non exiſtente fine, exiſtunt illa, quæ ordinantur in finem: ergo non exiſtente formâ, poteſt dari materia. Tum quia hæc dependentia à forma eſt per ordinem ad compoſitum, & ob id quid ad ipſam materiam conſequens: ergo vera concluſio.

Dices. De eſſentia materiæ eſt, vt ſit receptiua formæ: ergo nequit exiſtere ſine receptione formæ.

Respondetur negando conſequentiam, quia fit tranſitus ab aptitudine ad actum ſecundum. Illa receptiuitas materiæ ex Rada *tom. 2. contr.* 12. eſt intrinſeca, actus eſt extrinſecus: ergo nulla reſponſio.

95. Probatur ſecundò. Accidens poteſt ſeparari à ſubiecto: ergo & materia, & forma. Probatur conſequentia, quia accidens magis dependet à ſubiecto, quàm materia à forma; magis enim dependet poſterius à priori, quàm prius à poſteriori. Tum quia prius independens eſſentialiter à poſteriori poteſt eſſe ſine poſteriori: ſed materia eſt huiuſmodi, ex S. Bonau. *lib. 2. diſt.* 12. *quæſt.* 1. *ad* 1. 2. *&* 3. *&* 6. ergo eſt independens à forma.

Respondetur, quod licèt materia ſit prior naturâ ipſâ formâ, eſt tamen poſterior in compleri; quod etiam aſſerit Seraph. Doct. citatus.

Contra, quia dependentia, quam habet materia à forma ad compleri, eſt quid ſecundarium, & conſequens ad ipſam entitatem abſolutam materiæ: ergo intrinſecè non dependet in exiſtere à forma.

Probatur Tertiò: Deus poteſt facere materiam cum forma: ergo & ſine forma, quia Deus poteſt ſupplere cauſalitatem extrinſecam aliarum cauſarum, ſcilicet efficientis, & finalis. Tum quia Deus immediatè creat materiam: ergo & immediatè ſine formis eam conſeruat. Tum quia materia, & forma ex æquo ſunt cauſæ concurrentes ad productionem compoſiti, & primò diuerſæ; ſeipſis enim differunt, vt ait S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 19. *quæſt.* 3. *ad vlt.* ergo neutra recipit propriam cauſalitatem ab alia, nec aliquid ad eam pertinens.

Thomistæ reſpondent omnibus iſtis argumentis per vnicam reſponſionem; nempe, quod concluderent, dummodo materia haberet à ſe propriam exiſtentiam: cùm autem ipſam mutuet à forma, hinc negant conſequentiam.

Contra, & rectè Ouied. inſurgit *contr.* 2. *part.* 6. *num.* 3. Si materia exiſteret per exiſtentiam formæ, exiſteret per exiſtentiam ſuperadditam, & ſucceſſiuè per diuerſas exiſtentias, quas ſecum afferunt diuerſæ formæ: ergo deficientibus omnibus formis, & deficientibus illis exiſtentiis, adhuc Deus poſſet ſupplere illas tribuendo materiæ aliquam

exiſtentiam diſtinctam, & diuerſam ab illis; nulla enim contradictio poteſt inueniri, quin Deus poſſit tribuere talem actum materiæ.

Respondent Complut. *hic q.6.* concedendo Deum poſſe ſupplere vires illius exiſtentiæ; attamen quia hæc exiſtentia eſt effectus ſecundarius, non primarius formæ; hinc & præſupponi debet primarius effectus formæ, qui eſt informatio materiæ, ad quem conſequitur exiſtentia, quæ ſic poteſt ſuppleri à Deo, ſed ſuppoſitâ informatione materiæ.

96. Contra Primò, quia aliud eſt effectus informationis, aliud eſt exiſtentiæ. Primus importat imperfectionem, ob idque à Deo nequit ſuppleri: ſecundus importat perfectionem, ob idque à Deo poteſt ſuppleri, cùm ſit quid extrinſecum materiæ.

Contra Secundò. Exiſtentia eſt effectus ſecundarius formæ: ergo vbi eſt exiſtentia, ibi eſt forma: ſed hoc eſt falſum etiam apud ipſos, vt patet in Deo. Tum quia falſum eſt, exiſtentiam eſſe effectum formæ; eſt enim effectus eſſentiæ.

Contra Tertiò. Exiſtentia per Thomiſtas diſtinguitur realiter ab eſſentia: ergo exiſtentia ab ipſa formæ eſſentia: ergo poterit talis exiſtentia à Deo ſuppleri, cùm ſit ſeparabilis ab eſſentia formæ, in opinione tamen aduerſariorum.

Probatvr etiam hæc concluſio omnibus argumentis ſuprà in præcedenti quæſtione allatis ad probandam propriam exiſtentiam ineſſe materiæ; nam admiſsâ tali exiſtentiâ, ſequitur etiam, quod poſſit exiſtere ſine forma.

Obiicies primò, quia ſequeretur materiam eſſe in actu ſine actu; eſſe indiuiduam, & non indiuiduam; eſſe indeterminatam ſpecie, & non eſſe: illi enim effectus ſunt prouenientes à forma, prout eſt vnita materiæ.

97. Respondetvr negando ſequelam: eſſet quidem in actu entitatiuo, ſeu exiſtentiali per propriam exiſtentiam; ſed non in actu formali, & determinatæ ſpeciei completæ, & prædicamentalis. Eſſet etiam indiuidua incompletè per propriam indiuidualitatem: eſſet quidem in ordine entis in communi, & tranſcendentalis in aliqua ſpecie incompleta, ſcilicet quatenus eſſet reducibilis ad aliquam ſpeciem per formam; vt ſic enim non ſpectat ad vllam ſpeciem determinatam, ſicut ſpectat forma, quia illa eſt determinabilis de ſe, & indifferens; iſta eſt determinans, & determinata: & in hoc ſenſu dixit Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 12. quaſt. 1.* quod materia habet ſuam propriam naturam, & eſſentiam; capacitatem verò, ſiue indifferentiam eſſe illi pro forma, ſcilicet ſpecificante in communi.

Obiicies ſecundò: Omne eſſe actuale accidentale includit formam accidentalem: ergo & omne actuale ſubſtantiale includit formam ſubſtantialem: ergo ſi materia eſt actu, eſt per formam.

Respondetvr primò, quia ſequeretur materiam eſſe formam, ſi omne eſſe ſubſtantiale includeret formam ſubſtantialem; ſic etiam ſequeretur, quod eſſe Dei, & Angelorum eſſet entitas verarum formarum.

Respondetvr ſecundò negando conſequentiam, & paritatem. Ratio eſt, quia accidens eſſentialiter ordinatur

natur ad ſubiectum, quod afficit dupliciter, ſcilicet tanquam ad ſubiectum ex quo, hæcque dependentia eſt à priori; ſecundò tanquam ad ſubiectum in quo, & cum quo, & hæc eſt conſequens, vel ſaltem concomitans. Vnde poteſt eſſe accidens ſine dependentia actuali, nunquam verò ſine aptitudinali. Cùm verò ex traditis materia dependeat à forma conſequutiuè, & à poſteriori; hinc poteſt eſſe ſine actuali dependentia.

Obiicies Tertiò. Natura habet propriam exiſtentiam, & tamen non poteſt dari abſque indiuiduo: ergo nec materia abſque forma ipſam determinante.

Respondetvr negando paritatem; nam natura exiſtit media indiuidualitate, quæ ab ea realiter non diſtinguitur; at materia, & forma ſunt entitates realiter diſtinctæ. Hinc

98. Qværes primò, an in dato caſu ſeparationis materiæ à forma, indigeret nouo concurſu, ad hoc vt conſeruaretur? Reſpondetur negatiuè; non enim mutaretur natura, & ſtatus exiſtentiæ ipſius, cùm ſit ſemper entitas realiter diſtincta à forma, & ab vnione.

Qværes ſecundò, an ſicut materia poteſt à Deo ſeparata conſeruari à forma, ſic etiam forma poſſet ſeparari à materia?

Respondetvr, quod licèt forma recipiat à materia ſuum ſubſiſtere; attamen id poſſet à Deo ſuppleri per extrinſecum concurſum, ſicut conſeruat accidentia: nec enim maior eſt dependentia formæ à materia, quàm accidentium à ſubiecto, immò minor: immò nulla cauſatiua dependentia ineſt formæ à materia, ſed ineſt ſecundariò tantùm.

QVÆSTIO VI.

De Proprietatibus Materiæ. Vbi deciditur, vtrum materia habeat aliquam vnitatem, & an materiæ inſint veræ proprietates?

Explicata naturâ, & eſſentiâ materiæ, conſequenter agendum eſt de ipſius proprietatibus ab eſſentia emanantibus.

99. Primò ſuppono tanquam certum ſecundùm veritatem, & maximè in doctrina Seraphica, materiam habere veras, & reales proprietates ab ipſius eſſentia emanantes, licèt P. Gallicius *in quæſt. 2. tract. 2.* oppoſitum docuerit, nullam afferens vel authoritatem Seraph. Doctor. vel rationem; ſed tantùm concludendo, quod aſſignare proprietates ipſi materiæ eſt omninò futile, & ſuperuacaneum. Quod aſſertum eſt mihi valde mirabile; nam cùm id apertè repugnet & veritati, & menti Seraph. Doct. cuius doctrinæ profitetur ſe fideliſſimum ſectatorem, ideo oportet dicere, quod aliquando bonus dormitat Homerus. Quod verò id ſit contra veritatem, & contra mentem Seraphicam, probatur primò, quia cuicumque rei phyſicæ competunt ſuæ formalitates, & cuicumque rei habenti prædicata primi modi, competunt & prædicata ſecundi modi, vt omnes Metaphyſici admittunt, & nos probauimus in tractatu Formalitatum: & hinc S. Doct. *lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad 4.* & *lib. 2.*

*diſt.*3. *part.*1. *art.*1. *quæſt.*2.*ad* 4. docet adeſſe in materia potentiam, ſed non in primo modo dicendi, ſed tantùm in ſecundo modo; potentia enim, ait, formaliter non eſt materia, ſeu materia non eſt ſua potentia, nec capacitas, nec relatio, quam ſecundariò importat ad formam, licèt identificetur cum ea. Sic *lib.*1. *diſt.*26. *art.*1. *quæſt.* 6. *ad* 6. Item competit ei ingenerabilitas, & incorruptibilitas: item vnitas, *ex lib.*2.*diſt.*3.*cit.* ſed omnia iſta ſunt proprietates identificatæ realiter, & formaliter diſtinctæ à materia: ergo. Et eo maximè dicta aſſertio, ſi eſſet vera, deſtrueret totam ſtructuram, vel ſaltem de principali, quam ſtabiliuit Seraph. Doctor de compoſitione Angelorum, & animæ rationalis ex materia & forma; ipſam enim materiam in his entibus ſpiritualibus, & in corporibus cœleſtibus arguit, & infert ex eo, quod in ipſis adſunt proprietates materiæ, ſcilicet potentia, paſſiuitas, mutabilitas, ſubjicibilitas, & conſimiles, vt videre quis poteſt *lib.*2. *diſt.*3. *quæſt.*1. *& ſeq.* & *lib.* 2. *diſt.*17.*q.*2. pluribuſque aliis locis.

100. Nec minùs deficit Ruuius negans ineſſe materiæ proprietates; tum ex eo quod ipſæ emanant per efficientiam ab eſſentia; materia autem nullam efficientiam habet: tum etiam quia ſolùm à principio completo poſſunt emanare. Quæ duæ rationes ſunt alienæ à veritate; nam primò non requiritur efficientia vera, quæ dicit influentiam, ad hoc vt emanent ab eſſentia, cùm fiant per reſultantiam, licèt reducatur hæc cauſalitas ad rationem cauſæ efficientis, ſed impropriè. Tum etiam quia falſum eſt, ſolùm entia completa habere proprietates, vt patet in formis, in anima rationali, & in pluribus aliis entibus incompletis. Tum etiam, quia tales entitates incompletæ ſunt incompletæ per ordinem ad tertium, non ſecundùm ſe, quia ſecundùm ſe, & in eſſe ſuo phyſico ſunt verè res, & completæ. Tum etiam quia falſum eſt, materiam nullam habere efficientiam, licèt ſit eſſentialiter potentia phyſica: idque patet tum in ordine ad proprietates ſuas, tum in ordine ad ſpeciem intentionalem ſui gignendam, tum in ordine ad relationes accidentales, vt verbi gratiâ, ſimilitudo, &c. tum in ordine ad ipſum compoſitum; non enim tota ratio actiuitatis intrinſecæ debet in formam refundi, vt rectè, & acutè adnotauit Pontius *diſt.*3. *quæſt.*8.*n.*142. Suppoſitâ igitur hac ineluctabili veritate, quia inter proprietates rerum primo loco ſe offert vnitas,

Qværitvr primò, an materia habeat vnitatem aliquam? Et quæſtio procedit de materia conſiderata ſecundùm ſuam eſſentiam; nam certum eſt, quod ſumpta ſecundum eſſe, quod habet ſub formis, diſtinguitur ſpecie in cœlis, ſublunaribus, Angelis, &c.

Prima Opinio eſt Auct. aliorumque aſſerentium omnem materiam eſſe vnam vnitate numerali negatiuâ, quatenus ſcilicet omnibus portionibus materiæ diuiſis non repugnat vnio omnium in vnum numero. In quo forſan non diſcrepat à Seraph. Doct.

Secvnda Opinio tribuit materiæ vnitatem ſpecificam atomam, ſecundùm quam diuiſa eſt numericè in plura numero. Sic Scot. Ocham, & ſequaces.

Tertia

Tertia Opinio tribuit materiæ vnitatem non purè ſpecificam, nec purè numericam, ſed quandam vnitatem materialem homogeneitatis, quæ eſt ſimilis quodammodò ſpecificæ, & numericæ, magiſque propriè, licèt comparatiuè; poteſt appellari numerica incompleta. Eſt Seraph. Doct. *lib.2. diſt.3. art.1. q.2*, & 3. Et quia in hac aſſertione fundantur multæ aliæ quæſtiones infrà tradendæ, hinc paulò fuſiùs ea examinanda, & enucleanda mens Sancti Doct. Ad quod

101. Primò Noto, quod in vniuerſum vnitas alia eſt metaphyſica, alia phyſica, & exiſtentialis. Prima vel eſt extra genus, & tranſcendentalis, eſtque paſſio entis; vel in genere, eſtque vel generica, vel ſpecifica, vel indiuidualis, provt deſumitur ex diuerſis realitatibus metaphyſicis, ſcilicet contrahibilis, & contrahentis. Seraph. Doct. appellat primas tres, ſcilicet tranſcendentalem, genericam, & ſpecificam, ſub communi nomine vnitatis & vniuerſalitatis. Sic *lib.2. diſt. 3. part.1. art.1. quæſt.2.* Secunda, ſcilicet phyſica, eſt quæ deſumitur ab ipſa entitate phyſica, prout eſt verè in rerum natura exiſtentialiter; & hæc eſt multiplex. Si enim eſt vnitas compoſiti ſubſtantialis, nempe ex materia, & forma; per quarum vnionem fit totum ſpecificum, & indiuiduum phyſicum, ſic dicitur vnum ſpecie phyſica, & indiuiduum entitatiuè, & phyſicè. Si verò eſt entis ſimplicis, erit totum phyſicum entitatiuum per actum entitatiuum; & erit etiam indiuiduum, licèt minùs propriè, ex indiuiſione ſui eſſe, & exiſtere. Sic enim eſt vnum in ſe, & à quolibet alio diuiſum, idque docet de materia Seraph. Doct. *lib.1. diſt.19. part.2. quæſt.3. ad vlt.* ſeipsâ enim differt à quocumque alio. Si verò eſt totum integrale, ſi eſt heterogeneum, dicitur abſolutè vnum integrale: ſi eſt homogeneum, dicitur vnum homogeneitatis; quod totum infertur ex S.Doct. *loc. cit. lib.2.*

102. Secundò Noto, quod totum vniuerſale, & integrale diſconueniunt per hoc, quod totum vniuerſale prædicatur de ſingulis eius partibus. Sic dicitur *Petrus eſt homo: Franciſcus eſt homo.* Totum verò integrale, vt tale eſt, non poteſt ſecundùm talem totalitatem prædicari de ſingulis eius partibus; non enim poteſt dici, *Homo eſt corpus*, vel *caput*: nec, *Hæc tota aqua eſt hæc pars aquæ.* Cum hoc tamen ſtat conuenientia, quod ſi eſt totum integrale heterogeneum, poteſt prædicari de ſuis partibus vnitim ſumptis; ſi eſt homogeneum, poteſt prædicari ſumptum quidditatiuè de ſingulis eius partibus: vt, *Hæc aqua eſt aqua, & hæc eſt aqua*; ſicque eadem pars ſignata habet rationem partis integrantis, & etiam poteſtatiuæ.

103. Tertiò Noto, quod in toto homogeneo partes integrantes nec generantur, nec corrumpuntur per vnionem, vel ſeparationem partium, vt ſi ex duabus aquis fiat vna aqua, & ex vna aqua fiant duæ, vel tres, vel quatuor aquæ; partes non amittunt ſuam propriam entitatem, ſed remanent compartes per ordinem ad totum, & conſeruant eandem relationem, ſiue vnitæ, ſiue ſeparatæ. Verum quidem eſt, quod ſeparatæ acquirunt numerabilitatem ratione quantitatis continuæ diuiſæ, & hæc numerabilitas eis aduenit

uenit per accidens, ideſt non vt ſunt partes illius totius, ſed ob alias rationes eis aduenientes. Cùm autem materia ſeparata ab omni forma ſit vnum totum homogeneum, nullum habens actum diſtinctum, nec quantitatem; hinc nec etiam aduenit numerabilitas ipſis partibus materiæ, ſi diſcontinuaretur; poteſt enim ſolùm numerari ſumpta ſecundùm eſſe, & prout eſt ſub formis, & quantitate. Quam doctrinam verè auream tradit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. & fusè explicat Ferchius *tom.* 1. *de Angel. quæſt.* 33. per quam facilè intelliguntur varia dicta Seraph. Doct.

104. QVARTÒ Noto, quod Seraph. Doct. *ibid.* loquens de vnitate materiæ, *in quæſt.* 2. tribuit ei vnitatem vniuerſalitatis, ſcilicet metaphyſicæ: & *in quæſt.* 3. loquens de vnitate phyſica notat, quod eius vnitas non eſt ſpecifica, vel generica, ſed numerica, & poſtea dicit ipſam non eſſe indiuiduam, ex eo quod talis vnitas numerica recipit maiorem multitudinem, quàm quæcumque vnitas ſpecifica: quæ duo dicta videntur implicantia. Attamen S. Doctor ibi tradens ſublimiſſimam metaphyſicalem doctrinam, optimè ſe explicat, ſupponens quod vnitas numerica alia eſt entitatiua, alia indiuidualis, & quidditatiua. Prima eſt, quam de ſe habet quælibet entitas, etiam ſimplex, & præciſâ quacumque formâ, & extenſione. Alia eſt de genere quantitatis, quæ conſequitur ad eſſe indiuidui, quæ conſurgit, ſeu potiùs conſequitur ex coniunctione materiæ, & formæ, vel ex diuiſione continui, *lib.* 1. *diſt.* 2. *dub.* 7. Differunt autem iſtæ duæ vnitates in hoc, quod prima eſt entitatiua, & potentialis, nullamque habet actualitatem per differentiam aliquam ſuperadditam, vel per formam, ob idque nec faciens numerum cum alia. Secunda verò eſt actualis, & perfecta ratione differentiæ, & formæ ſuperadditæ actuantis id, quod eſt potentiale; hæcque cum alia facit numerum. Cùm igitur materia ſit ens phyſicum, verum, & reale, & potentiale, nullam habens de ſe formam, nec quantitatem; hinc non poteſt propriè dici indiuidua, nec ſpecies, nec genus ob rationes dictas. Hincque optimè dixit Seraph. Doct. *ibid. lib.* 2. *diſt.* 3. *cit.* quod materia eſt vna numero, quia eſt ſine numero: ſicut ouis carens ſigno dicitur ſignata inter plures habentes ſignum: Eſt enim vna entitatiuè, & numero, quia nullam habet rationem diſtinguentem eam ſiue ſpecie, ſiue numero; ob idque hæc vnitas numerica entitatiua dicitur homogeneitatis, quia adeſt eadem ratio in tota materia, & in omnibus ſuis partibus; & maioris capacitatis, quia eſt potentialis, quàm ſit vnitas generica, vel ſpecifica: eſt enim capax plurium formarum differentium genere, & ſpecie; hancque *lib.* 2. *diſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* appellat vnitatem medio modo inter vnitatem vniuerſalitatis, & ſingularitatis. Et ſi quæras, an hæc vnitas ſit poſitiua, an negatiua, ſeu priuatiua? Capulius *in S. Bonau. lib.* 2. *diſt.* 3. hìc docet tanquam de mente Seraph. Doct. eſſe priuatiuam, quia eſt ſine numero. Idem & aliqui alij docent. Attamen verè Seraph. Doct. *loc. cit. quæſt.* 3. *corp. & ad* 1. & ad alia argumenta docet, eſſe poſitiuam, veram, & realem; quod & adnotauit doctiſſimus

mus Ferchius *cit. quæſt.* 36. *num.* 17. ex hoc quod conſequitur ad entitatem materiæ : Sed hæc eſt poſitiua. Ergo & vnitas. Poteſt tamen in modo explicandi dici etiam priuatiua, ex hoc, quod non habet vllam formam ipſam complentem. His poſitis ſit

105. PRIMA CONCLVSIO. Materia conſiderata metaphyſicè, ſcilicet provt abſtrahit ab omni priuatione, & forma, eſt vna vnitate metaphyſicâ vniuerſalitatis, quæ poteſt dici minùs propriè ſpecifica. Eſt S.Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. D. Auguſt. citati à Seraph. Doct. pluriumque aliorum.

PROBATVR à Seraph. Doct. In omni genere eſt reperire vnum primum, quo menſurantur omnia in illo genere contenta, ex Ariſtot. *lib.* 10. *Met.* Vnum quidem in genere entium completorum completiſſimum, ob idque maximum in genere compoſiti; & vnum minimum in genere ſimplicium, ſed vnum maximum in genere compoſitorum eſt Angelus; in genere corporum eſt primum cœlum: & vnum minimum in genere ſubſtantiæ eſt materia prima, ob idque etiam compoſita habent reduci ad hoc minimum primum: Ergo materia eſt vna vnitate vniuerſalitatis ad omnia materiata.

PROBATVR ſecundò: Quotieſcumque aliqua communis paſſio ineſt pluribus ſubiectis, neceſſe eſt, vt ipſis inſit ſecundùm aliquod commune: ſed numerabilitas ineſt æquè & corporibus, & ſpiritibus: ergo per aliquod omnibus commune. Sed hoc non poteſt eſſe forma, quia hæc facit diſtinguere: ergo erit materia. Vis huius argumenti fusè à nobis declarata fuit ex Seraph. Doct. in Logica, *in cap. de Quantitate*, agendo de quantitate in communi, & de diſcreta. Tum quia materia abſtractâ omni formâ nullum habet diſtinguens ſpecificè, vel numericè: Ergo eſt vna vniuerſalitate.

PROBATVR Tertiò, quia conſtat ex genere, & differentia proportionata: Ergo. Probatur antecedens, conſtat enim eſſentiâ, & ſuo actu entitatiuo, per quem eſt vna in ſe, & diuiſa à quolibet alio, & habet communitatem ad omnia materiata. Ergo. Tum quia omnis inæqualitas in variis partibus materiæ obuenit ei à diuerſitate formarum: ergo de ſe eſt vna vnitate vniuerſalitatis. Alias rationes adducit S.Doct. quas quiſque poteſt videre.

106. OBIICIES primò. Quantitas interminata competit materiæ corporeæ, ex infrà tradendis: ſed hæc non conuenit materiæ ſpirituali: ergo non conueniunt vniuocè.

RESPONDETVR negando antecedens; ſumimus enim materiam ſecundùm ſe, eſtque eiuſdem rationis in omnibus materiatis, differtque ſolùm per rationes ſuperadditas, vt dictum eſt.

OBIICIES ſecundò: Omnis potentia ſpecificatur per actus: ſed actus materiæ ſunt plures, nempe formæ: ergo erit multiplex.

RESPONDETVR concedendo Maiorem de potentiis actiuis, quæ ſunt determinatæ ad vnum: negando de paſſiua potentia, quæ eſt indifferens ad omnes formas. Si poſtea ſumitur materia ſecundùm eſſe, ſcilicet ſub forma, ſic admittit pluralitatem, & hac diſtinctione ſoluentur plura obiecta in contrarium.

INSTAS: Si materia de ſe habet vnitatem

vnitatem ſpecificam, vel quaſi ſpecificam: ergo conſtituet vnum per accidens ſimul cum forma, quia ſic eſt ens completum de ſe: ſed hoc eſt falſum: ergo & antecedens. Confirmatur, quia impoſſibile eſt idem vt idem eſſe in duplici ſpecie, vti eſſet materia, ſi de ſe haberet propriam vnitatem metaphyſicam; eſſet enim in propria, & in ea, quam tribuit forma.

Respondetvr negando ſequelam; nam materia, ſi conſideratur in ſe, & ſecundùm ſuam eſſentiam, habet ſuum eſſe proportionatum completum; ſi in ordine ad compoſitum, eſt ens completum: & vtrumque verificatur de materia, ſiue metaphyſicè, ſiue phyſicè ſumpta: idque patet etiam in aliis multis rebus, vt ſunt verbi gratiâ corpus, viuens, animal, &c. Secundùm vnam enim rationem ſunt ſpecies, ſecundùm aliam ſunt rationes contrahibiles. Ad confirmationem negatur eſſe impoſſibile, aliquid poni in duplici ſpecie ſecundùm diuerſas rationes, vt patet in corpore, & viuente, &c. & id maximè verum eſt de materia, cui tribuimus rationem ſpeciei minùs propriè. Vide *lib.2. diſt.12. art.1. quæſt.3. ad 3.*

107. Secvnda Conclvsio. Materia conſiderata Phyſicè vt totum integrale homogeneum, habet vnitatem numericam entitatiuam homogeneitatis, nullam verò vel genericam, vel ſpecificam, vel indiuidualem phyſicam propriam. Eſt S.Bonau. *lib.2.diſt.3.cit.quæſt.3.* contra ferè omnes: conſentit tamen ex parte Serbellon. *lib. 1. Phyſ. diſp. 1. quæſt.2.art.11 num.204.* Et probatur. Materia eſt eiuſdem rationis in omnibus materiatis, nec de ſe habet vllam formam diſtinguentem: ergo caret vnitate propriè genericâ, ſpecificâ, & indiuiduali. Probatur conſequentia, quia vt ait S. Doct. *lib.2.diſt.3.art.2.quæſt.3.ad 1.* vniuerſalia dicunt formam, nec concernunt materiam. Tum quia ad tales vnitates requiritur compoſitio ex materia, & forma, ex traditis in Logica: ergo de ſe nullam habet ex his vnitatibus. Quod verò habeat vnitatem numericam entitatiuam, patet, quia nullum habet diſtinguens de ſe, & ſecundùm eſſentiam. Tum quia ablatis omnibus formis erit vnum continuum integrale eiuſdem rationis. Tum quia etiamſi diuidatur, & adueniat illis partibus noua numeratio, id ei eſt per accidens, ideſt per aliud ſuperadditum. Tum quia vt ait S.Doct.*lib.1.diſt.19. part.2.art.1. quæſt.3. ad vlt.* de ſe diſtinguitur ab omni alia re per propriam entitatem: ergo. Addimus hanc vnitatem eſſe poſitiuam, & homogeneitatis. Tum quia conſequitur ad eſſentiam ipſius. Tum quia dicit vnam, & eandem rationem indiuiſibilem in alias. Tum quia dicit potentialitatem recipiendi diuerſitatem quamcumque per aduentum formarum: ergo eſt vna vnitate numericâ entitatiuâ, & homogeneitatis.

108. Obiicies primò. Materia conſtat ex genere, & differentia: ergo non eſt vna numero.

Respondetvr concedendo Antecedens de compoſitione metaphyſica; negando de phyſica: illa enim deſumitur ex prædicatis metaphyſicis; iſta ex diuerſitate ſubſtantiali, ſcilicet materiæ, & formæ, quâ caret materia.

Obiicies ſecundò: Vnitas numerica

merica caret diuiſibilitate in plura eiuſdem rationis: ſed materia poteſt diuidi in plura eiuſdem rationis: ergo non habet vnitatem numericam.

Respondetvr concedendo maiorem de vnitate completa, & indiuiduali, & de vnitate ad indiuiduationem conſequente; negando de entitatiua reſpiciente puram eſſentiam. Materia autem cùm de ſe non ſit compoſita ex materia & forma, nec de ſe habeat quantitatem, conſequenter de ſe caret tali vnitate, indiuidualitate, & partibilitate; & ſi diuidatur vel ſitu, vel formâ, tunc illa partibilitas aduenit ei per accidens ratione formæ vel quantitatis, non de ſe.

Contra inſtas: Verè hæc materia eſt materia, & hæc materia eſt materia, ſicque de ſingulis partibus: ergo non habet vnitatem numeralem.

Respondetvr concedendo Antedens, ſi ſumitur prout eſt cum diuerſis formis, & ſecundùm eſſe: negando ſi ſumitur de ſe, & ſecundùm eſſentiam, quia eſt eiuſdem rationis omnimodè in omnibus partibus ſubiectiuis. Argumentum autem ſumit partes materiæ affectas quantitate, & formis; ſic nihil concludit contra nos.

Obiicies Tertiò: Si de vno auro fiant duo vaſa, tunc aurum amittit ſuam vnitatem: ergo idem & de materia.

Respondetvr negando conſequentiam, & paritatem; nam aurum eſt vnum actu indiuiduum, & continuum per quantitatem; non ſic materia, quæ de ſe nullam formam, vel quantitatem habet.

Contra: Ergo oppoſita eidem materiæ obuenient, nempe vnitas, & ſimul multitudo numerica. Vnitas quidem ex ſuppoſitione concluſionis traditæ; & multitudo numerica aduenıens per formarum diuerſitatem, & diuiſionem continui: ſed conſequens eſt impoſſibile: ergo & antecedens.

Respondet S. Doct. illa oppoſita materiæ aduenire ſecundùm diuerſas rationes, ob idque & ſunt compoſſibilia; nam prima vnitas ei aduenit ratione ſuæ entitatis, quam ſemper ſeruat ſecundùm ſuam homogeneitatem: ſecunda vnitas aduenit ei ſecundùm eſſe ſub forma, vel quantitate; ſic nulla eſt repugnantia.

Contra: Materia ſpoliata omni formâ adhuc eſt diuiſibilis entitatiuè: ergo tunc poterit numerari.

Respondentvr, tranſeat Antecedens, de hac quæſtione enim erit ſermo in tertio libro Phyſicorum; ſed negatur conſequentia, nam cùm etiam datâ tali diuiſione retineant materia ſuam vnicam rationem, & illæ partes ordinem ad totum homogeneum, ob id nec talis diuiſio poteſt tollere illam vnitatem entitatiuam, vt dictum eſt.

QVÆSTIO VII.

An potentia ſit eſſentia, ſiue de eſſentia materiæ?

109. SVpra in quæſtione ſecunda dedimus ad ſecundam concluſionem ſolutionem aliqualem huius quæſiti; attamen quia id fuit veluti per tranſennam, & cùm ratio materiæ principaliter ſita ſit in potentialitate; hinc ad clariorem na-

turæ materiæ cognitionem hîc proponitur hæc quæſtio. Circa quam

Prima Opinio eſt D.Thomæ, & ſequacium, aſſerentium potentiam materiæ eſſe ipſam eſſentiam, ſeu rationem quidditatiuam materiæ: ipſorumque fundamentum eſt, quia potentia ſuperadditur ſubſtantiis, vt poſſi: prodire in ſuos actus; nulla enim ſubſtantia creata eſt ſeipsâ immediatè operatiua, vt eſt Deus; & cùm materia non indigeat tali potentiâ, cùm non ſit actiua, ſed tantùm paſſiua, & formæ receptiua, ob id non indiget aliquo ſuperaddito.

Secvnda Opinio eſt Scoti *lib.2. d ſt.12. quæſt.1.& 4.& diſt.11.quæſt.3. & diſt.43. quæſt.3.* & omnium ſequacium, pluriumque aliorum apud Meldul. hîc *diſp.2. quæſt. 5. art.5.* & Rabeſan. *hic d ſp. 3. quæſt.3.* negantium potentiam eſſe eſſentiam materiæ, ſed tantùm eſſe proprietatem conſequentem, licèt eſſentialem ipſius: quibus omnibus præiuit Seraphic.Doct. vt rectè adnotauit P.Gallicius noſter hîc, *quæſt.* 10. Pro cuius ſolutione

110. Primò Noto, quod potentia paſſiua poteſt conſiderari radicaliter, & formaliter. Priuto modo eſt idem ac eſſentia materiæ; ſecundo modo eſt quid ſuperadditum ipſi materiæ, quæ conſiderata per ordinem ad agens, eſt vel naturalis, vel obedientialis, & ſupernaturalis. Sic S. Doct. *lib.1. diſt.42. art.1. q.3.* quod & ſuprà aliàs dictum eſt. Si conſideretur per ordinem ad formam, diſtinguitur communiter in naturalem, violentam, & neutram. Prima eſt in ordine ad formam, ad quam inclinat, vt ignis ad calorem. Secunda ad oppoſitam, vt ignis ad frigus. Tertia indifferentiam importat in ſubiecto. Naturalis verò vel eſt remotiſſima, vel remota, vel proxima. Proxima eſt in materia, quando habet diſpoſitiones determinatas ad formam, vt in ligno calor vt octo ad formam ignis; & dicitur etiam potentia parricularis. Remota eſt per ordinem ad formam, quam naturaliter poteſt habere, eſtque in materia conſiderata nudè abſque diſpoſitionibus; & hæc eſt communis omni materiæ conſideratæ ſecundùm ſuam eſſentiam. Remotiſſima verò eſt per ordinem ad quaſcumque formas, quas non ſolùm naturaliter, ſed etiam ſupernaturaliter poteſt habere, vt materia Angelorum naturaliter non poteſt habere formam lapidis, benè autem ſupernaturaliter: ſic & materia cœlorum in ordine ad formas corruptibiles. Rurſus hæc potentia materiæ poteſt conſiderari in ordine ad diuerſa munera, quæ poteſt exercere ad formas, ſcilicet in ordine vel ad receptionem, vel ad ſuſtentationem formæ. Sunt enim diuerſa officia, recipit enim animam rationalem, ſed non ſuſtentat eam; recipit verò, & ſuſtentat formas corporeas. Item in ordine ad compoſitum efficiendum mediante vnione cum forma.

Hinc quæritur, an hæc potentia in materia ſit eſſentia, vel de eſſentia ipſius; & an ſit vna, an multiplex, & quomodo diſtinguatur ab ipſa materia? In qua quæſtione certum eſt, quod potentia proxima, & particularis non eſt de eſſentia materiæ, immò eſt ei accidentalis, adeſt enim, & abeſt ratione diſpoſitionum ab agente introductarum. Tum quia de ſe eſt indifferens ad quamcunque formam.

111. Secvndò

111. Secvndò Noto, quod videtur contradictio in dictis Seraph. Doct. nam *lib. 2. diſt. 12. quæſt. 1. in corp.* dicit, quod capacitas, ſiue poſſibilitas eſt materiæ pro forma, rationeque quidditatiua ipſius: & *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2. fund. 4.* dicit, quod materia non eſt ſua capacitas per eſſentiam; & *ibid. ad 3.* dicit, quod capacitas conſequitur ad eſſentiam materiæ. Et *lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad 4.* dicit, quod potentia non eſt eſſentia materiæ, quia non eſt ipſa ordinatio ad formam; eſt tamen ipſi eſſentialis, ſicut potentia actiua ipſi ſubſtantiæ: minùs tamen elongatur potentia materiæ à materia; quàm potentia actiua à ſubſtantia, quia potentia materiæ eſt paſſiua, dicens ordinem ad formam cum priuatione: actiua verò cum poſitione, ideo illa minùs addit ad materiam; ideo non ita diſtinguuntur diuerſæ potentiæ in materia, ſicut actiuæ. Item vtplurimùm materiam appellat S. Doct. puram potentiam. Si ergo potentia eſt forma, & ratio formalis materiæ, quomodo materia non eſt formaliter ſua potentia, & quomodo in recto de materia prædicatur? Attamen ſi rectè perpendantur eius dicta, clarè apparebit nullam contradictionem inuoluere, vnde pro ipſorum intelligentia

112. Tertiò Noto, quod ſicut docet cum communi Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 1. part. 2. quæſt. vlt. in fine,* intellectus noſter rariſſimè venit in cognitionem rerum, niſi à poſteriori per proprietates, & effectus: cum verò materia ſit cognitu difficillima, hinc per ordinem ad formas cognoſcitur; & ſicut cognoſcitur, ita nominatur, ſicque per nomina indicantia proprietates à poſteriori explicamus eſſentias à priori. Cùm ergo capacitas materiæ ſit prima proprietas, quæ à nobis cognoſcitur, hinc eam pro forma, ſeu pro differentia ipſius ſumimus, explicamuſque ipſius eſſentiam, quæ conſiſtit in indifferentia ad quamcunque formam, per quam diſtinguitur à quacumque alia entitate. Per quod patet, in quo ſenſu materia dicatur potentia, licèt potentia ſit eius proprietas; dicitur namque indenticè, vel ſecundùm quod ſumitur radicaliter. Hinc

113. Prima Conclvsio: Potentia materiæ ſumpta formaliter, non eſt ratio formalis ipſius, nec eſſentia; ſed tamen eſt de eius eſſentia, diſtinctaque formaliter à materia. Eſt S. Bonau. *loc. cit.* Scoti, & communior.

Probatvr prima pars. Potentia eſt ordinatio ad formam: ſed materia formaliter non eſt talis ordinatio: Ergo. Probatur minor (maior enim eſt certa.) Materia eſt quid abſolutum; potentia, & ordinatio eſt relatio: Sed reſpectus non eſt eſſentia abſoluti, vt docet Seraph. Doctor *lib. 1. diſt. 26. art. 1. quæſt. 1. ad 6.* ergo. Confirmatur. Potentia, & aptitudo eſt alicuius potentia, & aptitudo: ergo eſt quid conſequens: ergo non eſt eſſentia.

Probatvr ſecunda pars: Relatio tranſcendentalis eſt eſſentialis, cui ineſt, & eſt dependentia intrinſecè incluſa in re: ſed potentia materiæ eſt huiuſmodi. Tum quia eſt proprietas materiæ: ergo eſt ei eſſentialis in ſecundo modo dicendi per ſe, & conſequenter ex traditis *in cap. de Proprio*, in Logica diſtinguitur formaliter ab ipſa materia.

Digitized by Google

Obiicies primò, Ariſt. definire materiam per potentiam in recto, & abſtracto. Sic 2. *de anima*, *text*. 2. & 8. *Met. text*. 15. & *cap*. 9. *text*. 16. ergo conuenit ei in primo modo dicendi per ſe. Sed iam ſoluta eſt hæc difficultas in expoſitione dictorum Seraph. Doct. nam definitur à poſteriori, & per potentiam explicatur eius quidditas, tanquam per quid notius. Sic etiam dicitur eſſentialis eo modo, quo explicatur à Seraph. Doct. *lib*. 1. *diſt*. 3. *cit*. *ad* 1. nempe quatenus eſt de perfectione eſſentiali materiæ.

Obiicies ſecundò. Materia eſſentialiter eſt ens incompletum, & pars: Ergo eſſentialiter eſt potentia.

Respondetvr concedendo antecedens, ſi ſumatur materia in gradu entis; ſic enim eſt quid incompletum: ſi verò ſumatur ſecundùm ſe, vt tale ens, ſic negatur eſſentialiter eſſe quid incompletum; eſt enim de ſe in ſua eſſentia quid completum, licèt prout eſt principium, exigat talem potentialitatem ad formam in ſecundo modo dicendi per ſe: ſic enim ſecundariò ordinatur ad conſtituendum compoſitum, vt pars potentialis.

Obiicies Tertiò. Sicut ſe habet forma ad actum, ſic & potentia ad materiam: ſed actus dicitur in primo modo de forma: ergo & potentia de materia.

114. Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib*. 1. *diſt*. 26. *art*. 1. *quæſt*. 1. *ad* 6. quod ſi ſumuntur actus, & potentia formaliter, prout dicunt ordinationem, falſum eſt, quod prædicentur in recto in primo modo de forma, & materia; nam vt dicit idem S. Doct. *lib*. 1. *diſt*. 3. *cit*. ordinatio ad formam, & vice verſa ordinatio ad materiam, non eſt eſſentia, ſed benè de eſſentia, & integritate materiæ eſſentiali. Aliud autem eſt eſſe de conceptu quidditatiuo materiæ; aliud de quietatiuo intellectus. Addimus, quod poteſt dici eſſentia, ſi ſumitur radicaliter, hacque diſtinctione fit ſatis omnibus obiectionibus.

Et ſi quæras, quid propriè ſit illa potentia radicaliter ſumpta, & quid ſuperaddit?

Respondetvr, nihil aliud eſſe niſi ipſam radicem, ſeu cauſam, ſeu eſſentiam ſubiecti, à quo pullulat proprietas, explicaturque per indifferentiam materiæ ſumptam in actu primo.

Obiicies Quartò contra vltimam partem Concluſionis. Potentia materiæ eſt de genere qualitatis: ergo eſt accidens realiter diſtinctum. Et confirmatur, quia adueniente formâ perit priuatio: ergo & potentia, quæ dicit priuationem actus.

115. Respondetvr ad primum ex Seraph. Doct. *lib*. 1. *diſt*. 3. *part*. 2. *art*. 1. *quæſt*. 3. *corp*. negando antecedens: differt enim potentia de genere qualitatis à potentia ſubſtantiali; nam illa ab extra aduenit, vel eſt quid accidentarium ipſi ſubiecto, à quo per verum influxum producitur; nec propriè eſt potentia, ſed potiùs quædam diſpoſitio, vel qualitas facilitans potentiam: iſta verò immediatè per puram emanationem egreditur à ſubſtantia, & hoc maximè eſt verum de ſubſtantia actiua; nam potentia paſſiua, vt dictum eſt, minùs elongatur à ſubiecto. Vnde negatur paritas de ſubſtantia agente, & de patiente. Et ratio eſt, quia potentia actiua eſt ordinata

dinata ad actus accidentales; at paſſiua ad conſtituendum vnum per ſe ſubſtantiale, quod fit per communicationem immediatam ſui, & per receptionem in ſe formæ ſubſtantialis. Ad ſecundum reſpondetur ex Serbellone *diſt.* 1. *Phyſ. quæſt.* 2. *art.* 4. *num.* 72. quod potentia paſſiua poteſt conſiderari in materia in actu primo, & in actu ſecundo. Si primo modo, opponitur priuatiuè actui formali, & tollitur per ipſum actum eius priuatio; aufert enim ab ipſa materia rationem tendentiæ, & priuationis. Si ſumitur ſecundo modo, ſic dicit capacitatem actualem intrinſecam materiæ: & hoc pacto dicit actualem aſſequutionem, & poſſeſſionem ipſius; & hæc non tollitur per actum formalem, immò magis actus adueniens ipſam apparere facit, quia ſicut potentia actiua magis eluceſcit in exercitio ſuæ virtutis, ſic & potentia paſſiua in actuali receptione ſuæ perfectionis. Hinc tranſeat antecedens de potentia primo modo ſumpta; negatur de potentia, prout dicit capacitatem intrinſecam materiæ. Alij clariùs reſpondent, perire potentiam, quæ importat priuationem limitatam talis formæ, quæ eſt particularis; non autem potentiam, quam dicit de ſe materia, quæ eſt indeterminata ad omnes formas.

Obiicies Quintò cum Ouied. *contr.* 2. *Phyſ. part.* 2. Materia eſſentialiter ordinatur ad formam: ergo non indiget aliquo ſuperaddito.

Respondetur eſſentialiter ſecundariò ordinari ad formam, & ad compoſitum modo dicto: ſic negatur conſequentia.

Insta. Hoc ſuperadditum ſupponit ſubiectum, cui ſuperadditur, tanquam radicem illius, & propter quod intenditur à natura: ergo eſt accidens. Probatur conſequentia; quicquid enim eſt per aliud, eſt accidens; ſubſtantia enim eſt per ſe. Sic ſupponit Ouied. *ex Metaph. contr.* 6. *part.* 1. *num.* 10. Confirmat totum *ibid. num.* 4. Materia ex ſe eſt potens recipere formas ſubſtantiales, nullâ interiectâ potentiâ; ſi enim eſt immediatè receptiua formarum accidentalium, multò magis ſubſtantialium, cùm ſit immediatius ſubiectum.

Respondetur primò negando vniuerſaliter eſſe verum, quod id, quod intenditur propter aliud, ſit ſemper accidens, vt patet in cauſa inſtrumentali, immò & in creatura in ordine ad Deum, propter quem facta eſt.

Respondetur ſecundò, ſi id, quod ad aliud ordinatur, eſt realiter diſtinctum, & *vt quod*, concedo eſſe accidens, vel accidentarium illi, ad quod ordinatur: ſi non eſt realiter diſtinctum, & eſt *vt quo*, negatur antecedens, vt eſt in propoſito potentia materiæ. Et ad aliud de potentia receptiua accidentium, reſpondetur negando, materiam eſſe immediatè receptiuam accidentium abſque potentia; quod in ſequenti concluſione probabitur.

Obiicies ſextò: Si inter materiam, & formam mediat potentia: ergo forma immediatè recipitur in potentia, & mediatè in materia per potentiam; & tunc ſequeretur ipſam potentiam debere vniri ipſi materiæ per aliam potentiam; eſſet enim in potentia ad illam potentiam.

Respondetur negando conſequentias illatas, quia potentia eſt id, quo forma recipitur in materia; &

& materia eſt quæ recipit : potentia verò eſt idem realiter cum materia, ſic nec exigit aliam potentiam ad vniri ſuæ potentiæ.

116. SECVNDA CONCLVSIO. Materia ad quaſcunque formas , tam ſubſtantiales , quàm accidentales , ſi ſumitur ſecundùm eſſentiam , habet vnicam potentiam ; ſi ſumitur ſecundùm eſſe , & provt induta eſt variis diſpoſitionibus , habet multiplicem potentiam. Eſt communis, & eſt Seraph. Doct. Et quoad primam partem id aſſerit *lib.*1. *diſt.* 3. *part.*2. *art.*1.*quæſt.*3.*ad* 4. *in fine* , vbi aduertit , quod eſt diſcrimen inter potentiam actiuam ſubſtantiæ , & paſſiuam : nam illa eſt multiplex verè, quia importat plures virtutes ad diuerſos actus ; at in materia non eſt ita multiplex hæc potentia , cùm eodem modo ſe habeat ad quaſcumque formas. Secunda pars eſt etiam S. Doct. qui ponit diſcrimen ſemper inter materiam ſecundùm eſſentiam, & ſecundùm eſſe per ordinem ad formas , vt videre *lib.*2. *diſt.*3. *art.*1. *quæſt.*1.2.*&* 3. *& aliis loc. cit.* & præcipuè *lib.*2. *diſt.*12. *art.*1. *quæſt.* 3. *& art.*2.*quæſt.*1. Et *lib.*3. *diſt.* 14. *art.*3. *quæſt.* 2. *fund.*5. docet materiam non habere potentialitatem ad formam, quam actu habet : ſed ibi loquitur de potentia cum annexa priuatione, vt ibidem patet. Eſt & Scoti, & aliorum apud Meldul. *diſt.*2.*q.*5.*art.*3.

PROBATVR prima pars ex S. Doctore. Potentia materiæ pullulat ex ipſa materia, provt eſt indifferens ad omnes formas : ſed habet vnicam indifferentiam : ergo & vnicam potentiam. Probatur conſequentia, quia qualis eſt entitas principians, tale eſt principiatum : ſic etiam vna riſibilitas , & inclinatio ad quemcumque actum , licèt diuerſum quoad modum. Tum quia in ſubiecto receptiuo contrariorum vna eſt capacitas.

SECVNDA Pars etiam probatur, quia potentia peculiaris conuenit materiæ , quatenus eſt dipoſita per accidentia ſuperaddita : ergo cùm multiplex ſit diſpoſitio in ea recepta , etiam multiplicantur potentiæ proximæ.

OBIICIES primò : Actus , & potentia ſunt eiuſdem generis : ſed actus materiæ ſunt plures ſpecie: ergo & potentiâ.

117. RESPONDETVR concedendo Antecedens , provt ſunt differentiæ entis : negatur , provt dicunt potentiam actiuam , & paſſiuam, aliàs potentia ad quantitatem eſſet quantitatiua: ſic & de aliis.

OBIICIES ſecundò : Potentia eſt relatio : ſed relatio multiplicatur ad multiplicationem terminorum : ergo & potentia.

RESPONDETVR concedendo Maiorem , negando Minorem , ex traditis in Logica. Tum etiam in opinione Scotiſtarum vera eſt Minor de terminis adæquatis , non de inadæquatis , vt eſt in hoc caſu. Sic tractus nauis reſpicit plures trahentes inadæquatè ſumptos.

OBIICIES tertiò : Quia ſequeretur vnam potentiam eſſe ad infinitos terminos, ſicque eſſet infinita.

RESPONDETVR ex S. Doct. *lib.*2. *diſt.*12. *art.* 1. *quæſt.*3. *ad vlt.* concedendo talem infinitatem , ſed ſyncathegorematicam , ſcilicet ſucceſſiuè ; nihilque abſurdi ex hoc ſequi, immò potiùs ex opinione contraria, quia darentur potentiæ infinitæ numero actu.

OBIICIES Quartò : Quia ſi potentia

tentia materiæ eſt vna ad omnes formas, ergo eſt indeterminata: ergo non magis exigit vnam, quàm aliam. Ergo falſum eſt, quod infrà dicitur, materiam magis appetere nobiliores formas.

118. Hvic Obiectioni infrà in ſequenti Quæſtione, ad 2. concluſionem reſpondebitur. Pro nunc dicimus eſſe vnam per indeterminationem, ſed cum maiori inclinatione ad vnam, quàm ad aliam. Vnde vnitas ſtat à parte indeterminationis, & indifferentiæ materiæ; quatenus verò addit appetitum, & inclinationem, recipit magis, & minus.

Obiicies Quintò. Tot ſunt potentiæ in materia, quot priuationes: ſed priuationes multiplicantur ad multiplicationem formarum: ergo.

Respondetvr negando Maiorem; nam potentia formaliter non eſt priuatio, licèt priuationem connoter. Vnde poſſunt eſſe plura connotata, & vnum formale. Sic pro connotato, poterit dici potentia multiplex, non formaliter.

Dices cum Scotiſtis, potentiam ſuſtentatiuam, & receptiuam in materia ad formas, ſiue ſubſtantiales, ſiue accidentales, eſſe multiplicem formaliter: ergo non eſt vna potentia materiæ. Probatur antecedens, quia dicunt diuerſam habitudinem, & diuerſos terminos, modoſque ſimul tendendi: Ergo.

Respondetvr negando antecedens. Ad probationem reſpondetur, illos terminos eſſe inadæquatos reſpectu potentiæ indeterminatæ, nec tollere ob id vnitatem potentiæ. Tum etiam, quia ſolùm intelliguntur multiplicari illæ potentiæ in materia ſecundùm eſſe; non ſecundùm eſſentiam conſiderata, quatenus ſcilicet ſecundùm diuerſas diſpoſitiones reſpicit formas varias.

Dices: Materia eſt receptiua, & ſimul ſuſtentatiua formæ corporeæ; receptiua verò ſolùm animæ rationalis: ergo cùm iſtæ potentiæ ſeparentur, ſunt etiam diſtinctæ in materia.

Respondetvr primò, quod per hoc probatur etiam, ipſas diſtingui realiter, quod tamen non admittitur ab ipſis Scotiſtis. Reſpondetur ſecundò, materia eſt tantùm receptiua, non ſuſtentatiua quantum ex ſe, nego; ex parte formæ, concedo. Sic negatur Conſequentia. Vnde vt ait S. Doct. *lib. 2. diſt. 5. part. 1. dub. 2.* ſicut ens vt ſic non recipit magis, & minus, ſed benè vt tale ens; ſic & materia vt ſic non recipit diuerſitatem, ſecundùm eſſe verò recipit. Vide *lib. 2. diſt. 3. art. 1. quæſt. 3. in corp. & quæſt. 2. fund. 4. & ad 3.*

QVÆSTIO VIII.

An Materia appetat formas, & quomodo.

119. Primò ſuppono, appetitum propriè eſſe actum voluntatis, quo ipſa deſiderat aliquod bonum; & communiter appellatur appetitus elicitus, & à Seraphico Doct. *lib. 2. diſt. 24. art. 2. quæſt. 3.* & *lib. 4. diſt. 44. art. 1. quæſt. 2.* appellatur deliberatiuus; loquente tamen de actu elicito ab agente rationali, cui præcedit neceſſariò cognitio intellectualis; nam in brutis dicitur propriè tantùm elicitus, ſcilicet à potentia appetitiua, præcedente cognitione ſenſitiua, quo actu tra-

hitur potentia ad amandum aliquid; & quia oritur ab inclinatione innata, quam habet potentia ad bonum ſibi conueniens, hinc trahitur communiter ab omnibus Philoſophis ad exprimendam inclinationem innatam, quam res habent ad ſuum naturale bonum, vel obiectum; diciturque appetitus merè naturalis. Quare differentia tota ſtat, vt ait S.Doct. *lib.2. cit.* vel penes modum appetendi, quatenus appetitus merè naturalis inclinat ad bonum abſque præcedenti cognitione, elicitus verò ex præcedenti cognitione: ſic ſynderefis importat appetitum naturalem; voluntas deliberatiuum: vel differentia ſtat penes obiectum, cùm ſcilicet vnum eſt appetibile à potentia rationali, aliud verò à brutali. Hinc Seraph. Doct. ex iſtis differentiis notat appetitum rationalem tendere in obiectum cum vera libertate: brutalem cum quadam impetuoſitate, quæ eſt infra libertatem, & ſupra neceſſitatem: naturalem verò ex mera neceſſitate, ob idque potiùs agitur, quàm agat; dicitque potiùs paſſiuitatem, quàm actiuitatem. Sic *lib.2. diſt.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 1. Iſte autem appetitus poteſt ſumi vel per ordinem ad obiectum præſens, & poſſeſſum, & dicitur appetitus complacentiæ; vel per ordinem ad abſens, & dicitur deſiderij. Cùm autem ex potentia, quam intrinſecè importat materia ad formam, oriatur inclinatio naturalis ad illam,

Qværitvr, an verè materia habeat appetitum ad formam, & quomodo? In quo certum eſt non habere appetitum elicitum. Vnde quæſtio eſt de appetitu naturali, vel complacentiæ, vel deſiderij: in qua.

Prima Opinio eſt Auicennæ *lib.* 1. *ſuffic. cap.* 2. negantis in materia vllum appetitum ad formas, eo quòd non poteſt eſſe elicitus, vt per ſe patet; nec naturalis, eo quòd iſte ſupponit vim motiuam in ſubiecto, vt poſſit tendere ad acquiſitionem formæ. Cùm autem nulla adſit vis motiua in materia, hinc nec poteſt eſſe appetitus.

Secvnda eſt Alb. *lib.* 1. *Phyſ. tr. vlt. cap.* 17. itidem negantis appetitum in materia, cùm ipſa à Deo dirigatur, & moueatur ad formas. In quam ferè coincidit etiam Baranzanus, ſolùm recognoſcens actum vis motiuæ ad formas à quadam intelligentia applicata à Deo.

Tertia negat appetitum ad formam habitam, ſed tantùm ad habendas. Sic Guarin. Mutin. aliique.

Qvarta tribuit materiæ appetitum in particulari ad vnam formam, & ad alias tantùm ſucceſſiuè habendas, non ad omnes in communi, & in particulari.

Qvinta communis ferè omnium aliorum apud Meldul. *diſp.* 2. *quæſt.* 6. tribuentium materiæ appetitum indeterminatum ad omnes in communi, & ad ſingulas quaſcumque in particulari, ſiue habitas, ſiue habendas. Et hæc eſt Seraph. Doct. vt mox patebit. Pro ſolutione quæſtionis,

120. Primò Noto, quod cùm inſit materiæ potentia, quæ eſt eius prima proprietas, per conſequens parum diſtat ab appetitu, ſolúmque addit, ait Seraph. Doct. *loc. cit. ſuprà*, quoddam pondus, ſeu inclinationem naturalem ad id, ad quod eſt potentia. Vnde nihil aliud eſt appetitus, niſi ipſa res potentialis inclinata ad actum, à quo compleatur, & ſatietur.

Secvndò

Secvndò Noto, quod vt ſuprà diximus ex Seraph. Doct. materia conſiderata ſecundùm ſuum conceptum primarium, & formalem eſt quid in ſe abſolutum, & in ſuo eſſe materiæ quid completum, licèt ſecundariò, ſimulque intrinſecè includat identicè potentialitatem formalem, & per conſequens inclinationem ad formam: ob idque iſte appetitus neceſſariò eſt ad formam, tanquam ad ſuum actum complentem ipſam materiam, non abſolutè, ſed per ordinem ad compoſitum, ob idque ſecundariò tantùm importat talem inclinationem.

121. Tertiò Noto, quod ſicut potentia poteſt conſiderari primò in materia ſecundùm eſſentiam nudam ipſius materiæ; ſecundò prout eſt induta diſpoſitionibus peculiaribus cum aliqua forma determinata: ſic primo modo dicitur habere potentiam remotam, ſecundo modo dicitur habere potentiam proximam ad illam formam, ad quam eſt diſpoſita; ad alias verò, quibus caret, dicitur habere potentiam remotam. Hic verò addimus ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.3. art.1. quæſt. 3. fund.6. & diſt.12. art.2. quæſt.1. & lib.2. diſt.17. art.1. quæſt.2.* quod dum eſt informata vnâ formâ, non æqualiter ſe habet ad omnes formas; nam dantur aliquæ formæ, quæ ita ſunt vnitæ materiæ, & tali vinculo indiſſolubili cum materia, ſuntque tam perfectæ, quod cùm eminenter contineant perfectionem omnium aliarum, conſequenter illa materia tam perfectè actuata eleuata eſt ab illa forma ſupra eſſe omnis priuationis, & extenſionis, quod licèt de ſe dicat potentiam ad quamcunque formam ob indifferentiam naturalem, quam retinet, tamen ſtantibus diſpoſitionibus indiſſolubilibus, & tali formâ dicitur habere tantùm potentiam remotiſſimam ad alias, eo quia non poteſt inueniri in rerum natura agens tam valens, quod poſſit illud compoſitum diſſoluere: quod & pari modo dicendum eſt de appetitu. Hinc

122. Prima Conclvsio. Materia prima ſumpta formaliter ſecundùm ſe, & ſuum primarium conceptum nullum dicit appetitum ad formas. Patet ex ſupratraditis, quia materia de ſe eſt quid abſolutum, nullum includens formaliter reſpectum: ergo formaliter non importat talem appetitum. Tum quia de ſe eſt quid in ſe completum eo modo, quo ſuprà dictum eſt: ergo. Tum quia de ſe eſt formaliter indifferens ad quamcunque formam.

123. Secvnda Conclvsio. Materia identicè ſumpta importat vnicum appetitum indeterminatum ad omnes formas in vniuerſali, & ad ſingulas in particulari per ordinem ad compoſitum conſtituendum. Eſt S. Bonau. *lib. 2. diſt. 12. art. 1. quæſt.3. in corp. in fine*; ſic enim ait: *Ob talem indeterminationem materia appellatur chaos, confuſa, & permixta.*

Probatvr autem primò ratione, quia materia eſſentialiter eſt pars potentialis, ordinem dicens ad formam vt ad ſuum actum, & ad compoſitum conſtituendum: ergo intrinſecè includit inclinationem, licèt ſecundariò, ad formas, vt ad ſuum bonum: ſed omnes formæ in communi, & quælibet in particulari eſt actus materiæ, ſatians, ſeu complens talem inclinationem: ergo eas reſpicit appetitu indeterminato. Tum quia ſe habet materia ad

 formas,

formas , ſicut natura communis ad indiuidua, & ſingularia : immò maiorem vniuerſalitatem habet materia , ait S.Bonau. *lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.2. & 3.* Sed natura communis reſpicit indiuidua indeterminatè. Tum quia , dum eſt materia ſub vna forma, adhuc apperit aliam: ergo & in particulari eas appetit. Quod verò etiam formam deperditam appetat , patet ex dictis , quia etiam illa forma , vt forma eſt , eſt perfectio materiæ : ergò ad illam habet reſpectum.

124. Obiicies primò , quia ſequeretur , quod ſi appeteret alias formas, quas non habet , appeteret etiam corruptionem propriæ, quam habet: ſed appetitus reſpicit acquiſitionem boni , non eius deſtructionem : ergo.

Respondetvr negando ſequelam ; nam ad talem appetitionem aliarum formarum interuenit corruptio per accidens formæ præſentis , quatenus ſcilicet non poteſt illas habere abſque priuatione formæ præſentis ; priuationem autem non intendit per ſe.

Obiicies ſecundò : Appetitus oritur ex indigentia boni : ergo conſiſtit in priuatione : ergo non eſt proprietas materiæ.

Respondet S. Bonauent. *lib. 4. diſt.49. part.2. art. vlt. quæſt.2. ad 3.* quod hæc indigentia non eſt pura priuatio , ſed diſponens , & inclinans , importans , ſeu explicans potentiam paſſiuam cum tali inclinatione , & pondere. Sic negatur conſequentia.

Obiicies Tertiò. Si appeteret materia formam habitam , appeteret formam impoſſibilem : ſed hoc eſt abſurdum : ergo.

125. Respondetvr , quod appeteret impoſſibile extrinſecum, non intrinſecum. Deus enim poſſet eam reproducere.

Obiicies Quartò : Appetitus ad omnes formas eſt inſeparabilis à materia , & eſt cauſa corruptionis formarum : ergo in Angelis , & anima rationali adeſt iſte appetitus , ſicque radix corruptibilitatis.

Sed iam reſponſum eſt in vltimo Notabili huic obiectioni , *ad n.121.* & iterum reſpondetur ex Seraphico Doct. quod loquendo de appetitu remotiſſimo , concedo ineſſe in illa materia , prout eſt ſub eſſe illarum formarum perfectiſſimarum ; negatur autem hunc appetitum eſſe radicem corruptionis , niſi remotam ; eſt enim , vt infrà dicetur , contrarietas qualitatum.

Obiicies Quintò : Iſte appetitus eſt ad formas infinitas : ergo eſt infinitus : ergo inſatiabilis per vnam formam inadæquatam : ergo & in Angelis inhiat ad alias.

Respondetvr eſſe infinitum illum appetitum ſyncathegorematicè ; & eſſe quidem inſatiabilem , & inamiſſibilem formaliter à materia; ſed poſſe ita arctari per formam perfectiſſimam , ità quod in illa quieretur , vt eſt in propoſito. Ratio eſt, ait S.Doct. *lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.3. in corp.* quia talis infinitas dicit maximam imperfectionem , & paſſiuitatem ; ideo poteſt arctari ab aliqua forma perfectiſſima.

126. Secvnda Conclvsio: Materia , licèt habeat appetitum indeterminatum ad omnes formas , inæqualiter eas appetit , nempe magis nobiliores. Ratio eſt , quam affert S. Bonau. *lib. 4. diſt.49. part.2. art. vlt. quæſt.2. ad 3.* & *lib. 2. diſt.15. art.1.*

art. 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* quia natura ſemper deſiderat id, quod melius eſt. Ergo. Et hinc docet S. Doctor, quod materia ſub forma elementari inhiat ad formam mixtionis, & hæc ad formam complexionis, & organizationis, & deinde ad rationalem. Sic & *lib.* 2. *diſt.* 18. *quæſt.* 3.

Respondet Ruuius cum aliis hîc, concedendo Antecedens de appetitu, qui eſt cum cognitione; negando de naturali præciſo.

Contra, quia vt ait S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 1. *corp.* quilibet appetitus habet ſuum regimen; in naturis cognoſcentibus eſt vis cognitiua; in aliis eſt ipſa natura cum ſuo pondere, & inclinatione: & patet in naturalibus rebus; aqua enim refugit calorem, & appetit frigus: ergo habet vim directiuam, & reſtiticiuam.

Obiicies Primò: Materia eſt æqualiter indifferens ad omnes formas: ergo & æqualiter eas appetit. Ergo falſa poſita Concluſio.

Respondetvr, Si ly *æqualiter* excludit determinatam inclinationem, concedo; ſi excludit maiorem inclinationem ad meliorem formam, nego. Eſt quidem indifferens indeterminatè ad omnes, ſed eſt cum determinatione ad meliores formas; intra ſphæram tamen illius indeterminationis indifferentiæ.

Contra inſtant aduerſarij. Determinatio ad formam fit ab agente extrinſeco: ergo de ſe æqualiter reſpicit omnes.

Sed iam reſponſum eſt exponendo ly *æqualiter*, & licèt ab agente extrinſeco determinetur, ob indeterminationem, tamen non per id tollitur maior inclinatio.

Obiicies ſecundò: Appetere maius bonum eſt appetere cum delectu: ſed id fit præuiâ cognitione: ergo non poteſt conuenire materiæ.

Respondetvr negando vniuerſaliter Maiorem, & Minorem; nam appetere maius bonum oritur quidem aliquando à præuia cognitione, ſed aliquando ex inſtinctu merè naturali.

Obiicies Tertiò: Si id ita eſſet, materia ſolùm vnam formam appeteret, nempe perfectiſſimam.

Respondetvr negando illam ſequelam; cum appetitu enim nobilioris formæ ſtat etiam appetitus ad ignobiliores, indeterminatus tamen; & id patet, quia aliquando à nobiliori forma per actionem agentis extrinſeci fit tranſitus ad ignobiliorem, in quo non eſt violentia vlla ex parte materiæ, vt notat S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 15. *quæſt.* 2. *ad vlt.* Vnde materia, dum eſt ſub nobiliori forma, etiam habet appetitum ad ignobiliorem, dummodò non ſit forma arctans talem appetitum, & de ſe incorruptibilis, vt ſuprà diximus ex Seraph. Doct. contra conſenſum communem aliorum.

Obiicies Quartò: Appetitus conſiſtit in indiuiſibili ad omnes formas; ergo non recipit prius, & poſterius; maius, & minus.

127. Hæc Obiectio petit aliam difficultatem, an multiplicentur appetitus ad multiplicationem formarum, an verò ſit vnicus? Bruleſer *lib.* 1. *diſt.* 2. *quæſt. vlt. ad* 1. docet ex Seraph. Doct. multiplicari appetitus ad multiplicationem formarum appetitarum. Quæ aſſertio poteſt ſuſtineri eo modo, quo vniuerſale permanet in eſſe etiam ad multiplicationem inferiorum. Sic etiam appetitus in communi eſt vnus, & in-

Digitized by Google

determinatus: dum autem in actu exerceretur circa vnam, vel alteram formam, tunc dicitur multiplicari; & hinc reſpondetur obiectioni, appetitum conſideratum ſecundùm ſuam eſſentiam, ſeu aptitudinem, conſiſtere in indiuiſibili, quia reſpicit omnes formas, vt obiectum adæquatum. Illa aptitudo tamen priùs naturâ refert materiam ad formam nobiliorem, quàm ad minùs nobilem. Et hinc S. Doctor *lib.2. diſt.12. art.1. quæſt.3. corp. & ad vlt.* docet eſſe vnicum appetitum in materia indeterminatum, multiplicari verò ſecundùm varias diſpoſitiones.

Obiicies Quintò. Si materia appeteret formam nobiliorem magis, quàm ignobiliorem, ſequeretur quod eſſet falſum id, quod dicit S. Bonau. *lib. 4. diſt. 43. art.1. quæſt.5. ad vlt.* vbi docet, animam rationalem appetere vnionem cum corpore, & cum illa materia, cum qua priùs fuit vnita, etiamſi reſolutum fuerit illud corpus in elementum aliquod: ergo idem dicendum erit de quacumque alia materia, & forma, nempe appetere magis vnionem cum forma corrupta, licèt ignobiliori, quàm cum alia noua nobiliori.

Respondet S. Bonau. ibid. quod talis appetitus eſt in anima ad illam materiam, ob colligantiam, quam priùs habuit, & hoc ex diſpoſitione diuina, quæ ordinauit illud corpus ad immortalitatem: ſed negatur paritas de aliis materiebus, & formis. Tum quia ad ſummum ex tali doctrina ſequitur, materiam appetere formam rationalem, quæ eſt cæteris nobilior.

128. Ex quibus ſequitur, quod in forma adeſt non ſolùm inclinatio, ſed & appetitus ad materiam, quicquid dicat P. Gallicius *quæſt.3. num.7.* non ſatis ſibi conſtans cum iis, quæ poſteà *in ſeq. quæſt.4.* ſubdit *ad 3. dubit.* Priùs enim dicit formam abſolutè non habere appetitum ad materiam, niſi per accidens; & poſteà illum abſolutè admittit. Vnde talis eius aſſertio eſt manifeſtè contra Seraph. Doct. mentem expreſſam, vt videre eſt *lib.2. diſt.17. art.1. quæſt.2. ad 6.* & *lib.1. diſt.26. art.1. quæſt.1. ad 6.* & *lib.4. diſt.43. cit.* Et ratio euidens eſt, quia forma licèt ſit actus; tamen non eſt actus purus, ſed immixtus cum aliqua potentialitate, quæ perficitur per vnionem ſui cum materia; adeſt enim mutua inclinatio ad inuicem inter materiam, & formam. Tum quia forma à materia recipit ſtabilitatem, & ſubſiſtentiam, vt docet S. Doctor *lib. 2. diſt.3. part.1. art.1. q.2. in corp.* ergo non per accidens ſolùm, ſed propriè forma habet appetitum ad materiam, licèt non ordinetur ad tantam perfectibilitatem, ad quantam ordinatur appetitus materiæ ad formam.

QVÆSTIO IX.

An ingenerabilitas, & incorruptibilitas ſint proprietates materiæ primæ?

129. Commvniter ab omnibus reſpondetur, quod ſi materia ſumitur ſubiectiuè, ſeu denominatiuè, eſt generabilis, & corruptibilis, cùm ſit ſubiectum generationis, & corruptionis; ex ea enim, tanquam ex primo ſubiecto formæ

formæ generantur, & corrumpuntur. Si verò ſumitur formaliter, & terminatiuè, eſt ingenerabilis, & incorruptibilis. Tum quia ipſa eſt primum ſubiectum: ſed generatio, & corruptio exigit antecedenter ſubiectum: ergo. Tum quia eſt ſolùm terminus creationis: ergo. Quod Seraph. Doct. ſic explicat, ſcilicet vel eſt mutabilis in ſe, vel quia aliqua mutantur in ipſa, *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. in hocque unanimi conſenſu omnes conueniunt. Attamen quia Seraph. Doct. procedit diuerſis principiis, aliter etiam à nobis eſt incedendum, & maximè à nobis explicandum eſt, an ingenerabilitas, & incorruptibilitas ſint veræ proprietates materiæ? quod à nemine, quem viderim, explicatur; nam communiter tribuitur ingenerabilitas, & incorruptibilitas materiæ ob ſuam imperfectionem; quod tamen falſum eſt, cùm id dicat perfectionem poſitiuam. Sic etiam Serbellon. hîc ei has proprietates tribuit ob ſuam perfectionem, ſed non explicat rationem formalem talis perfectionis propriæ materiæ. Hinc

130. Primò ſupponendum ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2. quod omnis productio ad tria capita reducitur. Vel enim eſt ſine vlla mutatione, hæcque ſola eſt generatio, & ſpiratio in diuinis. Vel eſt cum mutatione, ita quod res producta non ſe habet vno modo, & nullo modo priùs; eſtque creatio. Vel eſt cum mutatione ex parte termini à quo, & ad quem; & hæc eſt propriè generatio, in qua ſubiectum vno modo ſe habet ſub forma corrumpenda, & alio modo ſub acquirenda, in qua interuenit etiam antecedenter motus ſucceſſiuus ratione diſpoſitionum antecedentium. Cùm igitur omnis productio rei creatæ ſit mutatio, vel fiat cum mutatione, per conſequens etiam creatio materiæ poteſt dici terminatiuè generabilis, ſeu potiùs mutabilis, licèt largo modo; nam ſtricto modo, & propriè ſolùm formæ, & compoſita corporea terminatiuè ſunt generabilia, & corruptibilia. Ex quibus ſequitur, quod cùm generatio poſſit ſumi multipliciter, ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 13. *dub.* 8. & *ſerm.* 11. *Hexaëm.* ſcilicet largè pro quacumque actione, in qua aliquid producitur de nouo, vel ſtrictè, in qua producitur ſimile de ſimili in natura, hæcque in diuinis eſt ſine mutatione, in creatis eſt ſemper cum mutatione propria; hinc verum eſt, quod ab omnibus dicitur, quod materia eſt generabilis, & corruptibilis ſubiectiuè tantùm; non verò terminatiuè: vtque id intelligatur

131. Secundò Noto ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *diſt.* 18. *quæſt.* 2. alibique, quod non omnis materia creata fuit à Deo cum iiſdem diſpoſitionibus; nam illam, ex qua Deus formauit Angelos, & ex qua creat in ſucceſſione temporum animas rationales, ſubiecit, & ſubjicit tantùm formæ ſpirituali, & qualitatibus ſpiritualibus. Illam ex qua formauit cœlos, ſubiecit formæ corporali, & quantitati, & aliquibus qualitatibus corporeis, non tamen contrariis; & illam ex qua formauit elementa, & mixta, ſubiecit formæ ſubſtantiali corruptibili, quantitati, & qualitatibus contrariis. Vnde ſolùm hæc vltima materia poteſt dici propriè generabilis

ſubiectiuè,

ſubiectiuè, aliæ materiæ ſupradictæ poſſunt dici mutabiles ſubiectiuè, terminatiuè verò ſunt ingenerabiles.

132. Tertiò Noto, quod ingenitum, ſeu ingenerabile eſt nomen importans priuationem, & ſimul poſitionem. Sic S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 28. *art.* 1. *quæſt.* 1. Priuationem quatenus importat aliquid, quod non generatur, nec poteſt generari: poſitionem quatenus importat ex conſequenti relationem primitatis. Ex qua doctrina ſequitur, quod hoc modo ſolùm propriè in diuinis competit Patri, in creatis verò ſolùm enti, quod eſt primum omnium, hocque eſt materia prima. Eſt enim primum, ex quo omnia; & vltimum, in quod omnia. Ratio eſt, quia quælibet ſubſtantia aut eſt per creationem, aut per generationem. Per creationem ſunt illæ, ad quarum productionem non poteſt pertingere creata potentia; hæc enim potentia creata neceſſariò ſupponit ſubſtantiam aliquam, in qua primò ſit agens, & circa quam primò operetur, vt propterea ab eo quod ſupponitur ab ipſa potentia creata, nullo modo dependeat: cùm autem in quacumque productione creata, quæ communiter dicitur generatio, debeat ſupponi aliquod ſubiectum primum ab ipſa independens, & ingenerabile, hinc materia prima, quæ eſt hoc primum ſubiectum, eſt ingenerabilis, quia prima. Hinc ſequitur, quod ingenerabilitas, provt dicit duas conditiones ſuprapoſitas, competit tantùm materiæ primæ in creatis, aliis verò rebus, ſi competit, competit ratione negationis tantùm, & non primitatis. Sic Angeli ſunt ingenerabiles, & anima rationalis, quatenus importaut puram negationem generationis terminatiuè. At ſola materia eſt ingenerabilis vtroque modo. Ex quo patet, quod ingenerabilitas propriè ſumpta in creatis ſolùm competit materiæ primæ, cæteris verò ratione materiæ primæ, & alicuius ſuperadditi conſerꝛantis vnionem partium. Hinc,

133. Prima Conclusio: Si generatio ſumitur largè pro quacumque mutatione, ſiue ſubſtantiali, ſiue accidentali; & corruptio pro quacumque deſitione, materia eſt generabilis, & corruptibilis terminatiuè; nam vt dicit S. Doct. ſolus Deus eſt immutabilis, inuariabilis, & incorruptibilis, *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. idque patet ex ſententia omnium.

Secunda Conclusio: Si generatio ſumitur ſtrictè pro productione ſimilis ex ſimili in natura, non ſolùm materia, ſed multæ creaturæ ſunt ingenerabiles, taleſque ſunt cœli, Angeli, & anima; cùm generatio ſit productio cum corruptione annexa, & cum deſitione partis ab ipſo generante: ſed hæc non poteſt ineſſe in entibus, quæ ſunt incorruptibilia vel per naturam, vel per gratiam: ergo nec generabilia ſunt, vel corruptibilia. Vide S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *q.* 1. & *diſt.* 8. *part.* 1. *cit.* & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2.

134. Tertia Conclusio: Si ingenerabilitas ſumitur propriè, provt importat priuationem generationis propriè dictæ, & ſimul primitatem, hæc eſt vera proprietas, & proprium accidens emanans à materia. Eſt S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. vbi ait, quod in ſimplicibus creatis eſt incorruptibilitas

per

per naturam, in aliis per gratiam: ſed materia eſt primum omnium entium ſimplicium: ergo propriè ineſt in materia. Tum quia propriè ingenitum importat nobilitatem, & primitatem, ſcilicet non ab alio, & à quo alia; ſed id propriè competit tantùm materiæ primæ: ergo. Tum quia, ſi eſſet generabilis, ex Ariſt. eſſet antequam fieret; & ſi corrumperetur, eſſet etiam poſt corruptionem, quod implicat. Probatur ſequela: Generatio eſt productio rei dependentet à ſubiecto; per id enim diſcernitur à creatione: ſed primum ſubiectum eſt materia: ergo generatio materiæ præſupponeret materiam. Probatur etiam de corruptione, quia non eſt annihilatio ob id, quia remanet ſubiectum. De cæteris creaturis patet.

Obiicies: Si materia eſt ingenerabilis, & incorruptibilis: ergo erit nobilior formâ.

Respondetvr primò negando conſequentiam; nobilitas enim non deſumitur ex duratione, ſed ex perfectione graduum entis.

Respondetvr ſecundò, quod materia, & forma ſe habent tanquam excedens, & exceſſum; materia quidem habet ſuam pulcritudinem, vt dicit Seraph. Doct. ex hoc, quod ipſi ſolùm inter creata competit primitas, & eſſe principium omnium rerum creatarum; ſed cùm ſit poſtea perfectibilis per ordinem ad principiata, ex hac parte eſt ignobilior formâ.

Obiicies ſecundò: Materia eſt vnum totum continuum: ſed continuum per diuiſionem deſtruitur: ergo & materia eſt corruptibilis.

Respondetvr ex traditis de vnitate materiæ, quod de ſe, & ſecundùm ſuam eſſentiam non eſt diuiſibilis, & illud totum non eſt deſtructibile; & ſi diuideretur entitatiuè, adhuc illæ partes retinerent relationem entitatiuam ad ſuum totum.

Obiicies Tertiò: Formæ quoad eſſentiam ſecundùm Seraph. Doct. ſunt incorruptibiles, & ingenerabiles, quia ſunt concreatæ in materia: ergo hæc non eſt proprietas materiæ.

Respondetvr, prout incorruptibilitas dicit puram negationem, ſic concedo; prout dicit primitatem etiam, ſic nego; ipſis enim non competit primitas, ſed tantùm materiæ. Tum etiam quia corruptio, & incorruptio eſt rerum exiſtentium, & indiuiduarum; & formis hoc pacto ſumptis competit generabilitas, & corruptibilitas.

135. Ex quibus ſequitur ſolutio illius difficultatis, quæ communiter mouetur, quare materia eſt ingenerabilis, & incorruptibilis, non verò forma. Cui communiter reſpondent, id euenire ratione ſuæ imperfectionis. Quæ reſponſio tamen rectè conſideranti eſt ferè inintelligibilis; quod & notauit acutiſſimè Serbellonus: nam cùm creatio ſit actio propria ſolius virtutis diuinæ, & creaturæ incommunicabilis, exigit etiam terminum, qui à communi ratione aliorum effectuum recedat, & ſoli Deo ob ſui perfectionem ſit tribuendus. Tum etiam, quia traheretur Deus ad ſupplendam imperfectionem materiæ, cùm tamen ſuppleat in aliis per virtutem communicatam ſuis creaturis. Tum etiam quia inexplicabilis eſt hæc imperfectio; ſi enim eſt per ordinem ad formam, quam recipit, certum eſt eam recipere non ad ſui

Digitized by Google

eſſe , & ad entitatem conſtituendam ; ſed id eſt vel ob indigentiam formæ , vel potiùs in ordine ad compoſitum. Quare ex principiis Seraphicis dicendum eſt , quod ingenerabilitas competit materiæ primæ ob ſui primitatem , & ob id ob ſui independentiam omnimodam à quacumque alia re creata , & conſequenter id eſt aliqualiter ex ſui perfectione. Secundò ſequitur ex dictis , quod modò tanta eſt materia in mundo , quanta fuit creata in principio à Deo (intellige pro mundo non hanc partem ſublunarem tantùm , ſed totum vniuerſum.) Cum enim ſit ingenerabilis , & incorruptibilis , ſemper eadem remanſit cum ſua vnitate , & exiſtentia. Excipe additionem , quæ continuè fit per creationem tot animarùm, quæ ſunt compoſitæ ex materia , & forma ; talis enim additio fit materiæ iam creatæ.

Dices : In Sacramento Euchariſtiæ tranſmutatur ſubſtantia panis in corpus Chriſti : ergo fit deperditio primæ materiæ.

Respondetur , quod in corruptione ſpecierum Deus de nouo creat illam eandem materiam , vel aliam æquiualentem. Sic negatur conſequentia.

QVÆSTIO X.

An Materia ſit cauſa corruptionis ?

136. Primo Notandum , quod quæſtio non procedit de cauſa , ſeu ratione formali ipſius corruptionis ; certum enim eſt hanc eſſe vel ſeparationem formæ à materia , vel ipſammet deſtructionem, & deſitionem illius entitatis : ſed de cauſa originali , non quidem extrinſeca ; certum eſt enim hanc eſſe quid diuerſum , manens extra rem corruptam , vt eſt verbi gratiâ, dum aqua extinguit ignem , vel quis gladio, interficit hominem ; ſed de intrinſeca , tum actiua exiſtente in ipſo compoſito , quod corrumpitur ; tum paſſiua , quatenus aliqua entitas inhiat , & inclinat ad acquiſitionem nouæ formæ incompoſſibilis cum ea , quam actu habet. Circa quam

Commvnis Opinio tum Thomiſtarum, tum plurium Scotiſtarum docet , materiam eſſe principium radicale corruptionis , ex eo quod ipſa habet appetitum interminatum ad omnes formas , ob idque & continuè molitur deſtructionem formæ, quam habet , & ad nouam acquirendam inhiat. Et licèt id non verificetur in compoſitis cœleſtibus , id euenit vel quia Deus ab extrinſeco ipſa perennat , vel quia illa materia , & forma eſt diuerſæ rationis ab aliis ſublunaribus.

Alii verò , vt Cannonicus cum aliquibus , docent , principium corruptionis eſſe ipſam formam , ſcilicet quatenus eſt talis naturæ , & expulſibilis à materia.

Seraph. Doct. diſcrepat à cæteris , ſuſtinens nec materiam , nec formam eſſe principium radicale corruptionis , ſed aliunde debere peti. Pro ſolutione quæſtionis,

137. Primò Notandum ex S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 3. & *in Ecclen. cap.* 1. *in proœmio* , quod ſicut mutatio eſt multiplex , ſic & immutabilitas. Alia enim eſt mutatio ab eſſe ad

ad aliud eſſe, & dicitur variatio, eſtque accidentalis tantùm, vt de albo in nigrum. Secunda eſt de eſſe ſimpliciter, in eſſe ſecundùm quid, ſeu in eſſe in potentia; & hæc dicitur corruptio, in qua forma deſtruitur quoad eſſe ſimpliciter, & exiſtentiale, & remanet in potentia materiæ. Tertia alia eſt de eſſe ſimpliciter, in non eſſe ſimpliciter, & dicitur annihilatio. Quarta alia dicitur de non eſſe ſecundùm quid, ſeu de eſſe in potentia, in eſſe ſimpliciter, eſtque generatio, in qua educitur forma de potentia materiæ in eſſe actu, & completè. Quinta alia eſt de non eſſe ſimpliciter ad eſſe ſimpliciter, eſtque creatio totius ex nihilo. His omnibus opponuntur propriæ immutabilitates; nam primæ, ſcilicet variationi, opponitur inuariabilitas: hæc ſoli Deo ineſt, nulli creaturæ. Secundæ, ſcilicet corruptioni, opponitur incorruptibilitas. Tertiæ opponitur repugnantia ad non eſſe, hæcque nulli creaturæ ineſt. Quartæ, ſcilicet generabilitati, opponitur ingenerabilitas. Quintæ, ſcilicet creationi, opponitur repugnantia ad eſſe. Ex his autem noſtra conſideratio eſt circa mutationem ſecundam, & quartam, an ſcilicet materia ſit principium corruptionis, & generationis? Hinc

138. Secundò Notandum ex eodem Seraph. Doct. citato, quod proprietates, quæ inſunt creaturæ; aliæ ſunt priuatiuæ, & defectiuæ; aliæ poſitiuæ. Primæ non poſſunt oriri ex radice poſitiua; vnde creatura eſt annihilabilis ex eo, quod eſt originaliter ex nihilo; eſt corruptibilis ex eo, quod ipſi deficit aliqua perfectio poſitiua ipſam conſeruans, ſeu perpetuans ipſam vnionem. Secundæ verò competunt eis ex aliqua entitate poſitiua, ſcilicet ratione materiæ, & formæ.

139. Tertiò Noto, quod incorruptibilitas conuenit quidem creaturis aliquibus, ſed dupliciter, ſcilicet vel ſecundùm naturam ipſarum, vel per gratiam. Sic *lib.* 1. *diſt.* 8. *cit.* Hic intellige per gratiam, ideſt per aliquod donum, vel ſupperadditum ipſi enti perfecto ſecundùm ordinem naturalem ipſius, vel ſecundùm ordinem ſupernaturalem. Sic ſumit gratiam hìc S. Doctor, & etiam *lib.* 2. *diſt.* 28. *art.* 2. *quæſt.* 1. *corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 4. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. Dicitur gratia, licèt ſit intra ſphæram naturæ, quatenus gratis datur, & ſuperadditum eſt naturalibus, quæ ſunt de ipſius rei conſtitutione. Primo modo, ſcilicet per naturam, ſunt prima principia entis naturalis, quia ſunt irreſolubilia in aliud, ſuntque materia, & forma. Secundo modo, ſcilicet per gratiam, ſunt Angeli, anima rationalis, corpora cœleſtia; iſta enim cùm ſint compoſita ex materia, & forma, & cùm ſint reſolubilia in aliud; ſcilicet cùm poſſit ipſorum materia ſeparari à forma, ad quod nulla adeſt repugnantia logica, ideo ſunt incorruptibilia per gratiam, ideſt per aliquod eis ſuperadditum à Deo, de quo infrà. Corpora glorioſa ſunt talia per aliquod ſuperadditum in ordine ſupernaturali.

140. Quartò Noto, quod vt ſæpe docet S. Doctor *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 28. *art.* 1. *quæſt.* 2. & 3. & alibi, & ſuprà traditum eſt, cùm adſit materia eiuſdem rationis in corporibus cœleſtibus, in Angelis, in anima, & in his ſublunaribus; & tamen in primis non

M 2 adſit

adſit corruptibilitas, neceſſariò ex alio principio, quàm ex materia, & forma debet inferri: & cùm hæc ſublunaris materia differat ab aliis materiatis per hoc, quod in ipſa adſunt qualitates contrariæ mutuò pugnantes, ab his debet peti tota ratio corruptibilitatis: ſed quia agens naturale non poteſt in prima principia, ſolùm enim per creationem poſſunt habere eſſe; hinc Deus concreauit in materia ſublunari omnes formas ſecundùm eſſentiam, ad hoc vt ſucceſſiuè fierent generationes, & corruptiones; ob idque formæ entium incorruptibilium per hoc differunt à formis horum ſublunarium, quòd illæ ſunt creatæ à Deo, & vnitæ ſuæ materiæ cum tali nexu indiſſolubili, vt à nullo agente naturali poſſet tolli: at iſtæ, cùm eſſe exiſtentiale debeant habere ſecundùm rationes ſeminales, creatæ fuerunt à Deo talis naturæ, vt eſſent ſubiectæ mutationi de eſſe ſecundùm quid ad eſſe ſimpliciter, & è conuerſo; idque principaliter ratione actionis ipſorum contrariorum concurrentium ad generationes, & corruptiones. Sic *lib.2.diſt.18. cit.* His notatis:

141. Prima Conclvsio: Cauſa radicalis intrinſeca corruptionis non eſt materia, nec forma præcisè ſumpta. Sic S. Bonau. citatus, & Auicen. *lib.1.ſuffic.cap.3.* contra omnes alios: & videtur etiam D. Thomæ ſententia, cùm *in part.1.quæſt.75. art.6.* dicat, quod dato; quod anima rationalis haberet materiam, adhuc tamen non eſſet corruptibilis ob defectum qualitatum contrariarum, vt patet in cœleſtibus corporibus.

Probatvr autem demonſtratiuè de materia. Impoſſibile eſt duo oppoſita eidem ineſſe ſecundùm eadem principia naturaliter cauſantia: ſed materia eſt de ſe ingenerabilis, & incorruptibilis, hæcque eſt eius proprietas: ergo ab eadem non poteſt vt à principio intrinſeco ineſſe corruptibilitas oppoſita; ſunt enim iſtæ duæ proprietates oppoſitæ.

Respondent Aduerſarij ex Meldul. hîc *num.170.* quod materia non eſt corruptionis cauſa de ſe, ſed tantùm prout corruptibiliter vnitur formæ.

Contra, quia ex hac reſponſione ſequitur, quod cauſa corruptionis non ſit materia, ſed vnio. Tum etiam quia poſſet dici, quod forma pari modo eſt cauſa corruptionis, quia corruptibiliter vnitur materiæ, immò potiùs ipſi formæ id eſſet attribuendum. Tum quia corruptibilitas, & incorruptibilitas conueniunt rei ſecundùm ſe, non per ordinem ad aliud. Tum, quia vbicumque eſſet materia, ibi deberet eſſe talis corruptibilitas. Tum quia ſi tribuitur talis corruptibilitatis principium materiæ, id eſt ob potentialitatem, quam habet ad formam: ſed per hanc habet recipere formam, eam ſubleuare, & facere, quod exiſtat, non vt ipſam deſtruat: ergo.

Probatvr ſecundò de forma: Forma eſt vnum ex primis principiis entis naturalis: ergo eſt incorruptibilis, aliàs eſſet reſolubilis in aliud principium eiuſdem rationis. Tum quia principia ſimplicia ex S. Bonau. *lib.1. diſt. 8. cit.* ſunt incorruptibilia.

Dices: Euidenter forma corrumpitur: ergo falſa concluſio. Tum quia reſoluitur in materiam: ergo eſt primum principium in quod omnia.

Responde

Respondetvr negando antecedens; licèt enim corrumpatur forma quoad eſſe exiſtentiale, non tamen quoad eſſentiam, vt probabitur in tractatu de Forma; & ad aliud reſpondetur, materiam eſſe primum principium ſubiectiuum, non formale; hoc enim eſt forma.

142. Secvnda Conclvsio: Cauſa corruptionis remota, & per accidens eſt ipſa materia conſiderata ſecundùm ſe, & ſecundùm ſuam eſſentiam; ſiue potiùs eſt conditio ſine qua non: cauſa autem proxima eſt contrarietas qualitatum exiſtentium in materia. Eſt Seraph. Doct. qui *lib.*2. *diſt.* 3. *art.*1. *quæſt.*2. *&* 3. & *lib.*4. *diſt.*49. *art.* 4. *quæſt.* 2. *ad arg.* & plurimis locis aliàs citatis conſiderat materiam ſecundùm ſuam eſſentiam vt formâ priuatam, & habentem indifferentiam ad quamcumque formam; ob idque ſi non haberet talem indifferentiam, & potentialitatem, nec poſſet eſſe receptiua plurium formarum ſucceſſiuè. Et *lib.* 2. *diſt.* 19. *art.*2. *q.*1. *ad* 2. docet mutuam pugnam contrariarum qualitatum eſſe ſolùm cauſam corruptionis veram; & ibidem addit, quod in corporibus glorioſis, quia non adeſt talis pugna, licèt adſint eædem qualitates, ibi nec eſt corruptibilitas. Et idem *lib.* 2. *diſt.*31. *art.*2. *quæſt.* 1. *ad* 1. vbi docet hanc contrarietatem, quæ eſt cauſa corruptionis, principaliter eſſe per prædominantiam. Secundò per influentiam, & actionem. Idem & *lib.* 4. *diſt.* 49. *art.*4. *quæſt.* 1. docet, quod in patria remanebunt operationes elementorum, & qualitatum quantùm ad conſtitutionem mixtorum, & quantùm ad conſeruationem, ad quam concurrunt per delationem caloris vitalis; non autem quantùm ad mutuam pugnam, vel quantùm ad exteriorem impreſſionem. Idem & *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 3. *in fund. & ad arg.* & *lib.*3. *diſt.*16. *art.* 1. *quæſt.*3. & pluribus aliis locis. Idem & docet ex S. Bonau. Ferchius *tom.* 1. *de Angel. quæſt.*27. *num.*69. *& ſeq.*

Probatvr autem prima pars, quia ex ſuprà traditis materia eſt generabilis ſubiectiuè: ſed id eſt ei per accidens; nam datur in multis abſque hac corruptibilitate: ergo. Hinc Ariſtot. ſemper, & præcipuè *lib.* 1. *Phyſ. text.* 82. & *lib.* 7. *Met. text.*22. & 1. *de Cœlo, text.*20. & alibi refundit cauſam corruptionis in qualitates contrarias, & ad inuicem pugnantes; & non in materiam primam: ſed docet ad corruptionem requiri tria principia, materiam primam, & duo contraria; item & qualitates contrarias. Tum quia corruptio eſt defectio: ergo non habet cauſam, niſi defectiuam; cauſa enim effectiua efficit, non deſtruit: at materia prima eſt indifferens ad formam, & priuationem: ergo eſſentialiter non dicit priuationem: ergo aliud pro cauſa debet aſſignari in corruptione. Maior patet ex doctrina, quam Theologi tradunt de concurſu Dei, & creaturæ ad peccatum. Confirmatur, quia materia prima, licèt de ſe non includat formam aliquam; attamen conſiderata ſecundùm eſſe, quatenus eſt ſub forma aliqua perfectiſſima, ſubleuatur ſuper eſſe priuationis, ob idque ipſius forma non eſt ab ea expulſibilis: ergo de ſe non dicit priuationem formæ, ſed tantùm ex conſequenti, & per accidens.

Probatvr ſecunda pars ex Ariſt. *lib. de longit.vita.* Si corruptibile poneretur ſine contrarietate, ideſt, vt exponit Seraph. Doct. ſuprà citatus, ſine pugna formali, ibi nulla eſſet corruptio: ergo ex ratione contrariorium pugnantium inter ſe. Vide infrà *num.*838.

Respondet Maſtrius, quod Ariſtot. ſubiunxit hanc contrarietatem pendere ex ſubiecto, ob idque debere refundi in ſubiectum, vt in primam cauſam.

Contra primò, quia Ariſt. ibi loquitur de incorruptibilitate Cœlorum, in quibus nullam materiam recognouit. Secundò quia certum eſt, contrarietatem requirere aliquod ſubiectum: ſed ſubiectum ad ipſam ſe habet per accidens, vt patet in cœlis, qui ſunt incorruptibiles.

Thomistæ reſpondent negando paritatem de materia cœlorum, & ſublunarium, quia illa perfectè ſatiatur, & completur à forma, non iſta; ideo, &c.

Contra, quia ex hoc ſequitur, quod cùm materia cœlorum, & ſublunarium ſit eiuſdem rationis, ipſi de ſe non poteſt tribui hæc radix corruptibiliatis.

143. Hinc Seraphicus Doct. adæquatè ſatisfacit negando hanc radicem, & cauſam ineſſe in materia, niſi remotiſſimè, & per accidens tantùm.

Obiicies primò ex Ariſt. 1. *de generat.* & alibi ſæpe docente, materiam eſſe in potentia contradictionis, ſcilicet ad ens, & ad non ens; hincque ortum eſt axioma, quod materia eſt principium, & radix corruptionis.

Respondetvr ex Seraph. Doct. Ariſt. non cognouiſſe aliam materiam, niſi ſublunarem, nihilque aliud voluiſſe, niſi quod materia eſt ſuſceptiua contrariorum, & indifferens ad omnem formam, & ad ipſius priuationem; nec ob id voluiſſe aſſerere, ipſam eſſe cauſam originariam corruptionis. Hincque rectè Serbellon notauit, hoc axioma intelligendum eſſe cum grano ſalis, vt verificetur; materia enim non dicitur radix corruptionis, quia ex ſe tendat ad deſtructionem formæ; cùm enim ſe habeat merè paſſiuè, non magis eſt addicta vni, quàm alteri: ſed talis dicitur, quia præbet acceſſum accidentibus contrariis, ex quorum pugna reſultat deſtructio formæ; ſed hæc accidit materiæ. Ex quo patet, in quo ſenſu dicatur materia prima maleſica, nouerca, adultera, &c. ſcilicet non poſitiuè, ſed negatiuè exibendo ſuam indifferentiam ad quamcunque formam. Cæterùm radix corruptionis fixa eſt propriè fundamentaliter in contrarietate formarum, radicaliter in contrarietate accidentium, quâ ſe inuicem deſtruunt, & ipſis deſtructis, cadant formæ ſubſtantiales neceſſe eſt; & formaliter eſt à priuatione.

Instat Meldul. ex Scoto *lib.* 3. *diſt.*22. vbi ait, licèt mixtum corrumpatur, quia eſt ex contrariis, non tamen eſſet mutua actio, niſi quia aliquod in potentia eſt, quod poſſit aliam formam recipere, idque eſt materia cum priuatione: idque confirmat ex Ariſt. ergo intrinſeca ratio corruptionis eſt materia. Sed ex hac authoritate nihil contra noſtram Concluſionem concluditur; nam

144. Nos etiam fatemur, quod vbi

vbi non eſt materia, ibi non poteſt eſſe mutua actio: ſed dicimus, quod licèt ſit materia ſubiectum mutuæ actionis, non per id tamen eſt cauſa poſitiua corruptionis, niſi remotè, & ſubiectiuè, non autem originaliter.

Affert Maſtrius alium textum ex Scoto *lib. 2. diſt. 12. quæſt. 1.* ubi dicit, nihil eſſe poſſe corruptibile, niſi habeat aliquid intrinſecum, ratione cuius poſſit recipere contrarium, & formam oppoſitam illi, quam habet: qui textus nihil amplius probat, niſi quod materia de ſe eſt indifferens ad quamcunque formam, &c. modo ſuprà allato. Immò ex ipſo Scoto *lib. 2. diſt. 14.* & Tartar. *in Phyſ. lib. 1. tit. 50. art. 2. dub. 2.* ob id cœlum eſt incorruptibile, quia non adeſt aliquod agens potens vincere talem formam, & vnionem; & tam forma dominatur materiæ, quod non poteſt recipere peregrinas impreſſiones.

Obiicies ſecundò. In tantùm poteſt expelli forma à materia, in quantùm ipſa habet appetitum ad omnes formas: ergo talis appetitus erit radix corruptionis.

Respondetur, ſi ly *in quantùm* dicat rationem formalem, nego; ſi dicat conditionem ſine qua non, & extrinſecam, concedo: nam forma eſt expulſibilis à materia, quia eſt facta à Deo talis naturæ, non ratione appetitus materiæ, qui de ſe eſt capax omnium.

QVÆSTIO XI.

An Quantitas ſit coæua materiæ, ſiue an in materia ſint dimenſiones interminatæ?

145. Dvplicem ſenſum primò poteſt habere titulus huius Quæſtionis. Primus eſt, an materia de ſe ſit quanta, ſcilicet diuiſibilis in partes entitatiuè ſumptas: Secundus, an materia de ſe, & à ſui principio fuerit creata cum quantitate aliqua accidentali. In primo ſenſu nunc non agitatur, ſed agitabitur in libro tertio Phyſicorum; ſed ſolùm in ſecundo ſenſu, qui tamen indiget explicatione. Nam hîc non quærimus, an aliquod accidens, quod erat in corrupto, remaneat in genito, ita quod reſolutio fiat, vel non fiat vſque ad materiam primam. Hæc enim quæſtio, licèt connexa etiam præſenti, quam nunc agitamus, habet propriam ſedem in tractatu de generatione, &c. Nec item quærimus, an quantitas completa, ſcilicet cum trina dimenſione, ſit materiæ coæua; certum enim eſt ſubiectari in compoſito toto, non in materia ſola. Sed eſt quæſtio, an materia creata fuerit cum quadam quantitate incompleta, ſeu interminata, molis, & corporea, quæ nunquam ab ipſa ſeparetur, ita quod poſſit dici corpus incompletum. Circa quam plures opiniones circumferuntur.

Prima Opinio eſt D. Thomæ, Scoti, & diſcipulorum negantium abſolutè: & ratio eorum eſt, quia cùm ſubſtantia ſit prior, & accidens omninò

omninò poſterius; hinc quantitas ſolùm conſequitur ad vnionem materiæ cum forma conſtituentibus compoſitum; citaturque S. Bonau. à P. Gallicio; ſed malè, vt mox patebit.

Secvnda Opinio eſt aſſerentium materiam primam eſſe corpus, ſuntque diuiſi inter ſe in explicando hanc rationem corporeitatis. Aliqui enim dicunt, corpus eſſe ratione formæ corporeæ, & quantitatis conſequentis. Alij ratione dimenſionis interminatæ inexiſtentis in materia; vel etiam hanc quantitatem eſſe ipſam materiam, vt videri poteſt apud Serbellonum *diſp.* 1. *q.* 2. *art.* 3. & Gallicium noſtrum *quæſt.* 6. & Toletum, Guatinum, Morandum, alioſque.

Tertia Opinio eſt ſingularis Seraph. Doct. negantis quidem materiam de ſe, & ſecundùm eſſentiam eſſe corpus, cùm ſit de ſe indifferens ad formam corpoream, & ſpiritualem. At loquendo de materia ſecundùm eſſe in corporeis ſubſtantiis, docet eſſe corpoream per formam ſubſtantialem corpoream, & per quantitatem cum ipſa materia concreatam, ſeu eductam, interminatam tamen, & incompletam. Eſt & Serbellon. *diſp.* 4. *quæſt.* 1. *art.* 2. eſt & Pererij *in Phyſ. lib.* 5. *cap.* 18. Auicen. Albert. Achilini, Zimaræ, aliorumque. Pro ſolutione quæſtionis,

146. Primò Noto, nomine quantitatis interminatæ communiter intelligi quantitatem interminatam, & incompletam, in materia exiſtentem; non quòd nullum terminum habeat actu, ſed quia, ſi ex ſe ſpectetur, non eſt complerè terminata, aut figurata. Talis enim figuratio aduenit ei ex aduentu formarum, & ex ratione compoſiti de nouo producti; ſicut videtur in globo ceræ, qui habet ſuas dimenſiones, ſimulque eſt capax plurium formarum, & figurarum de nouo aduenientium; quæ licèt non mutent eſſentialiter quantitatem illam, mutant tamen terminationes. Quare illa quantitas eſſentialiter eſt coæua materiæ. Dicitur etiam dimenſio infinita, ſeu dimenſiones infinitæ ob capacitatem ad infinitas terminationes. Exemplum affert Seraph. Doctor de embrione, *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *corp.* qui de ſe eſt quid imperfectum, capax tamen recipere formam organizationis completam.

147. Secvndò Noto, quod tota noſtra difficultas eſt circa ſenſum germanum Seraph. Doct. ob multiplicia eius dicta: nam primò docet, in materia eſſe dimenſiones infinitas. Sic *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 2. *corp.* & poſtea plurimis locis docet extenſionem eſſe à materia, prout eſt ſub forma, & cum forma vnita, & conſtituente compoſitum. Sic *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *&* *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 2. *quæſt. vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Vnde ex primo textu videtur admittere quantitatem congenitam cum materia; & ex aliis videtur ſtare cum communi opinione Thomiſtarum, & Scotiſtarum. Hinc P. Carpinet. noſter *in Phyſ. lib.* 1. *tract.* 2. *quæſt.* 7. & *de generat. lib.* 3. *tract.* 2. *quæſt.* 2. totus eſt in oſtendendo, quod ſententia Seraph. Doctoris

Digitized by Google

Doctoris eſt ipſiſſima cum communi Thomiſtarum, & Scotiſtarum. Et ad textum ſuprà primo loco citatum ex Seraph. Doct. reſpondet *in Phyſ. num.6. quæſt. cit.* ob iſtud paruulum teſtimonium non inferendas eſſe tenebras tot aliis claris teſtimoniis S. Doct. cui ſaluâ dignitate doctiſſimi viri, & verè benemeriti in doctrina Seraphici Doctoris, rectè poteſt opponi: Ergo Seraph.Doct. eſt ſibimet contrarius; quod nefas eſt dici de Seraph. Doct. à ſectatore ſuæ doctrinæ; & eo magis quia S. Doctor inter alios eſt in ſuis aſſertionibus ſemper conſtantiſſimus; & maximè dedecet talis aſſertio profitentem ipſius doctrinam, vt prætendit dictus Pater: qui cùm videat talem fugam non conuenire diſcipulo Seraph. Doct. poſteà reſpondet admittendo talem quantitatem interminatam in materia prima: ſicque ſatis ſibi non conſtat pertrahendo poſteà S. Doct. ad oppoſitam opinionem in Concluſionibus ſequentibus. Hinc vt clarè pateat ſenſus Seraph. Doct. in quo nulla, vel modica difficultas mihi occurrit,

148. Tertiò Noto, quod cùm dicat S.Doct. *lib. 2.diſt.2. cit.* omnes quantitates habere eſſe incompletum in materia, cùm in ea ſint dimenſiones infinitæ, videndum quâ occaſione hæc aſſerat S. Doct. Igitur in citata quæſtione quærit de tempore, an ſit vnum in omnibus temporalibus? Et reſpondet eſſe vnum, ex eo quod eſt vnicum ſubiectum, à quo cauſatur, nempe materia; vnde & habet ſimilem vnitatem ac materia, ſubdit S.Doct. Si autem quæras, quare non ſic eſt in aliis quantitatibus, cùm omnes reſpiciant materiam? Dicendum, ait, quod omnes aliæ, etſi incompletum eſſe habeant in materia (nam ſunt in materia dimenſiones infinitæ) tamen eſſe completum ipſarum eſt à materia exiſtente ſub forma. Tempus verò habet eſſe ex hoc, quod materia tendit ad formam propter hoc, quod cauſatur à motu, qui eſt endelechia entis in potentia; & ideo ſe tenet maximè ex parte materiæ, & ideo minimè diſtinctum. Nec dico (ſubdit) quod tempus ſit in materia omni formâ circumſcripta; id enim eſt contra Auguſt. cùm in materia nulla ſit viciſſitudo, niſi cùm in ea eſt aliqua forma; ſed quamuis ſit in materia, quæ eſt ſub forma, & ab ipſa cauſetur, magis tamen cauſatur à materia, vt tendit ad formam; & ſic eſt in materia ratione ſuæ potentiæ. Ex qua pulcherrima doctrina Seraph. Doct. habemus ſenſum ipſius in omnibus ſuis dictis; nam cùm in materia prima, prout creata fuit cum quadam forma corporea incompleta, congenita fuerit quantitas interminata, & incompleta per aduentum formarum complentium illam materiam corpoream, & ſimul cum materia conſtituentium compoſitum corporeum, recipit ſuas terminationes, variaſque figuras, & completiones: in quo ſenſu verum eſt, quod dicit S. Doct. tot locis, quantitatem, & extenſionem prouenire à materia ſub forma exiſtente; quantitatem quidem interminatam à materia exiſtente cum forma illa corporea incompleta; terminatam verò, & completam, prout eſt ſub forma completa: pro qua aſſertione quantitatis incompletæ videatur S.Doct. *lib.2.diſt.12. art. 1. quæſt. 3. & art. 2. quæſt. 1. & quæſt.3. ad 2.*

149. Et ſi quæras, quid ſit illa forma, cum qua fuit creata materia?

Respondetvr ex S.Doctore *lib.2. diſt.12. art.1. quæſt.3. corp. & ad arg. & art.2.quæſt.1.* & *lib.2.diſt.15.art.1. quæſt.* 1. quod fuit quædam formá corporea verè extenſa ratione quantitatis interminatæ inhærentis in materia, non quidem dans eſſe completum in genere corporum; ſed ita dabat corporeitatem, quod ſimul importabat potentialitatem ad alias formas complentes. Addit S. Doct. quòd cùm illa forma in materia horum ſublunarium concreauerit ſeminarium omnium formarum corporearum, quod etiam poteſt aliqualiter dici forma interminata, & ab aliis inchoatiuum, ſeu inchoatio omnium formarum: quod & aduertit Serbellonus ex ſententia aliorum *in Phyſ.diſp.1.quæſt.2.art.3.n.48. ad ſecundam ſententiam.* Quare in ſententia Seraph. Doct. illa forma incompleta ita ineſt materiæ primæ, quod eſt inexpulſibilis ab ipſa, nec corrumpitur per aduentum aliarum formarum; ſed inſeruit ſimul cum illa quantitate veluti diſpoſitio ad peculiares formas recipiendas; & hinc, vt dicemus in tractatu de Forma, vltra peculiares formas corporeas admittit in materia formam corporeitatis vniuerſalem phyſicam, quatenus informat totam materiam, vt dicetur citato loco. His poſitis,

150. Prima Conclvsio: Materia ſecundùm eſſentiam nullam quantitatem, ſeu extenſionem habet intrinſecè, nec corporeitatem, nec ſpiritualitatem, ſed tantùm indifferentiam ad vtrumque. Eſt Seraphici Doct. contra Serbellon. Morand. Guarin. alioſque aſſerentes, de ſe eſſe corpoream. Quæ concluſio tamen in ſuperioribus ſufficienter probata eſt, maximè in quæſtione ſecunda.

151. Secvnda Conclvsio: Materia prima creata fuit cum quadam forma corporea, & cum quantitate coæua interminata, cum qua inſeparabiliter ſunt ambæ connexæ. Eſt S. Bonau. *loc. cit.* Item Alenſ. *Metaph.lib.8. text.14.* Gregor. *lib.2. diſt. 12. quæſt. 2. art. 1.* Aureol. *ibid. quæſt.1.art.3.* Toſtat. *in Mathem.c.22. quæſt.23.* Zabar. *lib.2. de prima rerum materia, cap. 10.* Picolom. *lib. 3. de materia prima, cap. 10.* Conimbric. *lib.1.de gener. cap.4. quæſt. 4. art. 1.* Hurtad. *diſp.6. ſect. 6. Phyſ.* Suarez *Met.diſp.14.ſect.3. num.10. & 43.* & *in 3. part. tract.3. diſp.52. ſect. 2.* Eſt & Philoponi, Auer. Simplicij, apud Hurtad. citatum. Eſt & Perer. *Phyſ. lib. 5. cap. 18.* Albert. aliorumque: item & Serbellon. *diſp.1. q.2. art. 3.* licèt procedant ex diuerſis principiis.

Probatvr primò ex Ariſt. qui ſemper in hoc totus eſt, quod quantitas ſe tenet ex parte materiæ, non formæ; & infinitatem quantitatis deſumi à materia: ſed quia variè gloſſant aduerſarij hos, & alios textus Philoſophi; hinc probatur Concluſio. ſequentibus rationibus, præcipuè à Perer. & Serbel. & Hurtad. citatis. Probatur primò. Materia prima eſt ſubiectum formæ corporeæ extenſæ, & generationis: ergo quantitas ineſt immediatè in materia antecedenter ad formam corpoream. Antecedens eſt admiſſum ab omnibus. Probatur conſequentia. Forma ad hoc, vt generetur, & educatur, debet præſupponere materiam in ratione ſubiecti: Ergo & id, ſine quo non poteſt eſſe ſubiectum:

Digitized by Google

ctum: Sed id eſt quantitas: Ergo. Probatur Minor, quia materia ad hoc, vt ſit ſubiectum variarum partium formæ, debet eſſe extenſa: ſed per ſe non habet extenſionem: ergo per quantitatem.

RESPONDET Meldul. ſufficere quantitatem entitatiuam in materia.

CONTRA primò, quia hæc reſponſio inuoluit aliam forſan grauiorem difficultatem, nempe an ſubſtantia habeat extenſionem à ſe, an à quantitate. Vnde per reſponſionem dubiam reſoluit aliud dubium.

CONTRA ſecundò, quia ſubiectum formæ corporeæ, & maximè viuentium, etiam ex Scoto debet eſſe corpus; anima enim eſt actus corporis. Sed eſt actus non tertiæ entitatis, ſed partis potentialis: ergo præſupponitur materia, & ſubiectum extenſum. Tum quia ſi materia in ratione ſubiecti extenſi dependeret à forma, tunc eſſet falſa definitio allata ab Ariſt. quod principia non fiunt ex aliis, nec ex ſe inuicem in ratione principiandi: ergo in ratione ſubiecti extenſi non dependet à forma.

RESPONDENT Scotiſtæ concedendo materiam debere eſſe corpoream, & extenſam antecedenter ad formas viuentium; ſed non in aliis: vnde ſemper remanet verum, quod quantitas producitur in compoſito ad productionem formæ corporeæ, & ex vnione materiæ, & formæ.

152. CONTRA primò, quia non eſt maior ratio de ſubiecto corporeo in ordine ad formam viuentium, ac ad formam non viuentium: ergo falſa reſponſio. Probatur antecedens. Forma quæcumque de ſe eſt indiuiſibilis, & fit quanta ratione ſubiecti: ergo præſupponi debet ſubiectum extenſum; aliàs ſi ſubiectum fieret extenſum ex aduentu formæ, potiùs quantitas proueniret à forma, quod eſt falſum. Tum quia quantitas non recipitur in animâ rationali: ergo nec in aliis formis. Conſequentia patet, quia ſi admitteretur receptio immediata quantitatis in materia hominis, ad quid multiplicanda eſſent ſubiecta in aliis compoſitis.

RESPONDENT Recipi in toto compoſito.

CONTRA primò, quia hæc reſponſio non tollit difficultatem apud negantes diſtinctionem realem inter totum, & partes: ſecundò, quia nec compoſitum rationale poteſt dici extenſum, niſi ratione materiæ: ergo & quantum ratione materiæ extenſæ, aliàs anima rationalis, ſi reciperet quantitatem, eſſet extenſa formaliter. Tum etiam, quia videmus eandem quantitatem remanere in genito, quæ erat in corrupto, vt in ligno, & carbone. Tum quia materia, præciſâ quacumque formâ, eſt ſubiectum tranſmutationis, eſt mobilis, habet ſurſum, deorſum, replet locum: ergo eſt diuiſibilis, & extenſa. Ergo non ex vnione cum forma. Tum quia non poteſt aſſignari agens quantitatem generans: non quidem forma, cùm de ſe non ſit quanta. Tum quia quantitas eſt effectus peculiaris: ergo exigit cauſam particularem; forma autem eſt cauſa multiplex ſpecie. Nec poteſt eſſe materia, quia non eſt actiua: ergo eſt coæua ipſi materiæ. Nec eſt agens naturale, non enim poteſt agere niſi in quantum.

RESPONDET Meldul. generari non per ſe, ſed ad generationem compoſiti. At ipſe non adducit vllum principium

Digitized by Google

cipium talis generationis quantitatis: ſic remanet in ſua vi argumentum. Tum quia, ſi quantitas de nouo producitur, vel recipitur in ſubiecto quanto, vel non: hoc ſecundum eſt impoſſibile, ſcilicet quantum recipi in non quanto formaliter: ergo ſi eſt quantum, erit quantum formaliter per quantitatem coæuam ipſi materiæ. Tum quia materia in tranſmutatione manet eadem, quia eſt ſubiectum omnium tranſmutationum: ſed non poteſt eſſe tale ſubiectum, niſi mediâ quantitate, & extenſione. Tum quia ſi producitur, producitur vel ex materia non quanta, vel ex nihilo. Non hoc ſecundum: ergo primum: ſed hoc impoſſibile eſt. Et probatur: Impoſſibile eſt, vt ex eo, quod eſt indiuiſibile, prodeat aliquid longum, latum, & profundum, habenſque partes extenſas: ergo. Tum quia ſi corrumpitur quantitas, quæritur à quo? Non à contrariis, cùm quantitati nihil ſit contrarium. Tum etiam quia quantitas eſt ſubiectum commune ſecundarium, ſicut materia primarium eſt omnium accidentium: ergo ſi materia non corrumpitur ex tranſmutationibus, quæ in ea fiunt, nec quantitas. Tum quia agens naturale dependet non ſolùm à materia, ſed ab ipſa vt quanta in educere formam à materia. Probatur antecedens, quia non poteſt operari immediatè in ſubiectum indiuiſibile. Sic Serbell. citatus arguit.

153. Dicendvm igitur, quantitatem coæuam eſſe materiæ primæ, & per ipſam formaliter eſſe extenſam, extendique formas corporeas aduenientes. Alia pars Concluſionis de forma incompleta,

Probatvr etiam à S.Doct. Nunquam enim materia prima fuit ſine aliqua forma: ſed in principio mundi, ſeu in primo inſtanti temporis res non adhuc habebant eſſe completum; illud enim receperunt ſucceſſiuè per ſex dies ſequentes: ergo aderat antecedenter illa forma incompleta corporea. De quo vide S. Bonauent. *lib.2. diſt.12. per totam.* Quod verò illa forma corporea incompleta ſit naturaliter inexpulſibilis à materia, probatur etiam, quia patet materiam cœleſtem non poſſe ſubjici formis ſublunaribus, nec materiam ſublunarem formis cœleſtibus, nec corpoream formæ ſpirituali: ſed id non poteſt eſſe ratione puræ materiæ: ergo ratione alicuius diſpoſitionis ſuperadditæ exiſtentis multipliciter in materia, ob quam adſit oppoſitio ad dictas formas: ſed diſpoſitiones non ſunt in materia exiſtente in rerum natura, niſi cum forma: ergo ratione talis formæ. Hincque dixit Seraph. Doct. *lib. 2. diſt.3. part.1. art.1. q.2. ad 3.* quod materia, quæ ſemel fuit ſub forma corporea, nunquam exuitur; & ſimiliter illa, quæ eſt ſub forma ſpirituali: ſed ſemper remanet.

Obiicies primò ex Ariſt. qui pluribus locis docet, ſublatis primis ſubſtantiis nihil aliorum remanere, & ſubſtantiam eſſe priorem accidentibus, ob idque & formam, & compoſitum, & materiam ſubiectum generationis non eſſe in loco. Hæc, & alia ex Ariſt. objiciuntur ab Aduerſariis, quibus

154. Respondemvs eo modo, quo S. Doctor *lib.2. diſt.25. part.2. art. 1. quæſt. 6.* nempe, ſicut homo dicitur intelligens, licèt intellectio immediatè

immediatè inhæreat in intellectu ſolo; ſic & dicitur duplex ſubiectum, ſcilicet vel inhæſionis, vel denominationis: hoc ſecundo modo quantitas dicitur ineſſe in compoſito, in materia verò primo modo; alia verò accidentia ſunt vtroque modo in compoſito, vt albedo, &c. Pariter ad aliud reſpondetur, ſubſtantiam eſſe priorem accidentibus, vel tempore, vel naturâ, vel ratione, vel intelligentiâ: vel id eſt verum de accidentibus terminatis, non verò de interminatis. Ad aliud reſpondetur, ſumi materiam præciſè ſecundùm eſſentiam, ſicque propriè non eſſe in loco, niſi cum quantitate, & cum hac etiam eſt in loco indeterminatè; determinatur autem per motum agentis.

Obiicies ſecundò: Seraphicus Doct. dicit, quod etiam illa quantitas coæua eſt materiæ; ſed quatenus eſt cum forma ſua: ergo currunt eædem difficultates in hac opinione.

Respondetvr concedendo antecedens; attamen quantitas licèt inſit materiæ cum forma, hæc tamen congenita eſt cum ipſa materia, & in ipſa immediatè inhæret, ſeu inhæret in compoſito illo incompleto ratione materiæ principaliter.

Obiicies tertiò ex Meldul. Quantitas illa interminata terminatur per aduentum formarum: ſed hæc terminatio eſt per ſuperadditionem nouæ quantitatis, verbi gratiâ lineæ, ſuperficiei, &c. ergo malè ponitur hæc quantitas interminata.

Respondetvr negando Minorem; nam licèt accipiat nouam figurationem, tamen ſemper eſt eadem quantitas, non noua. Vnde poteſt acquirere nouam extenſionem accidentalem, ſed non nouas partes.

Instas contra ſecundam partem Concluſionis: ergo multiplex erit forma in compoſito, ſicque erit vnum per accidens. Sed hæc quæſtio agitabitur in tractatu quarto. Pro nunc concedo conſequentiam primam; negatur vltima conſequentia, ſcilicet fieri vnum per accidens: id quod ſatis ſit.

TRACTATVS TERTIVS.

De Priuatione.

155. QVia Priuatio immediatè ſequitur materiam, & præcedit formam, cuius ſubiectum eſt ipſa materia, de qua vt priuata formâ hæc educitur, ob idque cùm priuatio ſe teneat ex parte materiæ, vt docet Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 1. part. 1. dub. 3.* poſt explicationem primi principij materialis occurrit explicanda Priuatio, quæ eſt alterum generationis in fieri Principium.

QVÆSTIO PRIMA.

An detur Priuatio, & quid propriè ſit? Vbi etiam de Negatione.

DIFFICILIS valdè eſt cognitio Priuationis; cùm enim ſit carentia formæ in ſubiecto apto, per conſequens difficilè poteſt cognoſci id, quod nullam entitatem poſitiuam habet, & præcipuè quomodo verè ſit à parte rei, cùm ſit non ens.

ALIQVI antiqui crediderunt, priuationem eſſe formam quandam poſitiuam realem in ſubiecto, ab ipſo realiter diſtinctam ad modum qualitatis ſuperadditæ.

ALII dixerunt, eſſe formam quandam relatiuam inhærentem in ſubiecto, quæ caret formâ negatâ. Sic Sforcia Pallauic. *in ſuis aſſertionibus Theolog. lib.* 5. *num.* 182. & aliqui alij recentiores, qui idem docent de negatione. Alij volunt priuationes, & negationes eſſe entia rationis cum fundamento in re. Sic Soncin. *in Met. lib.* 4. *quæſt.* 15. Ocham *lib.* 1. *diſt.* 29. *quæſt.* 2.

COMMVNIS Opinio cum Seraph. Doct. ſuſtinet eſſe ens reale priuatiuum. Pro ſolutione quæſtionis,

156. PRIMÒ Noto, valde differre inter ſe negationem propriè ſumptam, & priuationem: licèt enim in vtraque importetur negatio formæ; tamen priuatio eſt neceſſariò in ſubiecto apto ad formam, quâ caret; non ſic negatio, vt rectè aduertit cum aliis Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 28. *art.* 1. *quæſt.* 1. Negatio verò propriè ſumpta, vt notat S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 7. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in fine corp.* & *lib.* 1. *diſt.* 31. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in arg.* cùm totum deſtruat, nullum de ſe dicit ordinem, ſeu connexionem ad ſubiectum; ob idque ſemper conuenit illi, de quo dicitur: ob idque nec ex pura negatione poteſt inferri affirmatiua, ſic dicendo: *Chimæra non eſt, vel non homo.* Sic enim nullus habetur reſpectus ad aliquod ſubiectum: & ſi dicitur, *Lapis non videt*, illud ſubiectum ſe habet per accidens ad negationem; quia, vt dictum eſt, totum deſtruit tam in recto, quàm in obliquo. Vnde appellatur à S. Doct. negatio extra genus, & pura; licèt poſſit cum Ruuio fieri diſtinctio negationis ſine fundamento, ſeu ſubiecto, vt *chimæra*; & cum fundamento, vt *planta non videns*: hæcque dicitur negatio in genere à S. Doct. Non ſic priuatio, quæ cùm non ſit negatio omnimoda, ſed limitata, negat aliquid in recto, & aliquid ponit in obliquo, ob idque connexionem habet cum ſubiecto, in quo ſit per receſſum formæ, retinendo capacitatem, & potentiam ad ipſam. Et materia cùm indifferenter ſe habeat ad formam, & eius priuationem, conſequenter inducitur priuatio in materia, non ratione entitatis materiæ, ſed per aliquid ſuperadditum, & extrinſecum ipſam determinans cum priuatione: non ſic negatio, vt dictum eſt, quia ſemper conuenit illi, de quo dicitur: nec inducitur ratione alicuius ab extrinſeco aduenientis, quod poſſit eſſe, & non eſſe.

ET ſi quæras, quodnam eſt iſtud determinans materiam cum priuatione?

157. RESPONDEO cauſam formalem

lem eſſe formam abſentem, efficientem eſſe formam præſentem, ratione cuius inducitur priuatio abſentis. Sic etiam dicit S.Bonau. priuationes non habere eſſe niſi per habitum, *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad vlt. in fine*: materialem eſſe ipſum ſubiectum, & finalem eſſe variationem mutationum. Quæ doctrina eſt Seraph. Doct. ſparſim tradita tum *lib.* 2. *diſt.* 24. *cit.* & *lib.* 2. *diſt.* 12. *dub.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 34. *quæſt. vlt. per totam*, præcipue *ad vlt.* & *lib.* 1. *diſt.* 28. *art.* 1. *quæſt.* 1. Ad hoc faciunt multa, quæ tradit Seraph. Doct. de concurſu ad actionem defectiuam, & ad malum, *lib.* 2. *diſt.* 37. *dub.* 3. & *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 1. *diſt.* 38. *quæſt.* 1. & *diſt.* 44. *quæſt.* 1. *ad* 5.

158. Secundò Noto, quod propriè loquendo, licèt priuatio omnis ſit in genere, ideſt dicat ordinem limitatè ad ſubiectum; tamen poteſt etiam ipſa diuidi, ſicut negatio, dicendo quod alia ſit in genere, ſcilicet proximo; alia partim in genere, & partim extra genus; & alia eſt extra genus. Sic infertur *ex lib.* 1. *diſt.* 28. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. & 3. Priuatio extra genus appellatur ab aliis remota, vt eſt in materia nudè conſiderata, quæ eſt de ſe indifferens ad quamcunque formam, & de ſe denudata quacumque formâ. Sic *lib.* 2. *diſt.* 3. *cit.* Priuatio partim in genere, & partim extra genus eſt illa, quam habet materia, prout eſt induta diſpoſitionibus, quæ ſunt indifferentes ad varias formas, vt eſt materia cum quantitate coæua, & corporea, per quam eſt indifferens ad quamcunque formam corpoream, non autem ad ſpiritualem. Priuatio in genere eſt, quæ habet diſpoſitiones proximas ad aliquam formam, & hæc multiplicatur ad multiplicationem formarum, ad quas ſucceſſiuè diſponitur. Quæ doctrina eſt conformis iis, quæ in ſuperioribus tradita fuere ex Seraph. Doct. de Materia. Quicquid dicat Zabar. *lib.* 1. *de mat. cap.* 1. admittens ſolùm in materia priuationem proximam, cæteras verò adnumerat inter negationes, verbi gratiâ carentiam hominis in lapide vult eſſe puram negationem; quod tamen eſt falſiſſimum: nam in illa materia adeſt potentia paſſiua obedientialis ad quamcunque formam, vt rectè docet S. Doctor *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 2. *quæſt.* 3.

159. Tertiò Noto ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 34. *quæſt. vlt. ad* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 3. quod copula *Eſt*, in propoſitionibus poteſt ſignificare veritatem de nouo, vel veritatem propoſitionis. Significat tunc veritatem de nouo, quando exprimit aliquod prædicatum actu ineſſe ſubiecto: vt, *Homo eſt Philoſophus*; vel, *Homo eſt*, ideſt actu exiſtit. Poteſt ſecundò ſignificare ſolùm veritatem propoſitionis, quando præcisè vult prædicatum cum ſubiecto, etiamſi ſubiectum nouum eſſe non acquirat; vt dicendo, *Chimæra non eſt homo*: ſic enim nihil acquirit de nouo chimæra, ſed potiùs ab ea aliquid remouetur. Conſiſtit igitur hæc veritas propoſitionis in ipſa terminorum ſignificatione, quæ talis eſt, vt vnum non repugnet alteri attribui, etiamſi poſitiuè verè in eo non ſit; ſicque nullum ordinem ad exiſtentiam importat (licèt veritas propoſitionis aliquàndo dicat ordinem ad exiſtentiam, ſaltem poſſibilem.) Vnde dicendo, *Malitia eſt*

eſt, Priuatio eſt, Cæcitas eſt, eſt verum veritate propoſitionis, & dicitur à Seraph. Doct. veritas eſſentialis propoſitionis, quia ly *Eſt*, habet tantùm vim copulæ abſque ordine ad exiſtentiam veram ipſius malitiæ, vel priuationis in ſe; ſed tamen (ſubdit S.Doct.) cùm priuatio non poſſit exiſtere nec per ſe, nec per accidens, nec in ſe, nec in alio, eo modo, quo aliæ res poſitiuæ, nempe ſicut ſubſtantiæ, & accidentia; hinc dicitur exiſtere ex eo, quod exiſtit aliquid, ad cuius poſitionem conſequitur. Sic vmbra dicitur exiſtere ratione exiſtentiæ corporis opaci; priuatio caloris ratione frigoris exiſtentis in ſubiecto: ſicque omnes priuationes dicuntur exiſtentiam habere ratione formarum, ad quas naturaliter conſequuntur. Hinc priuatio non dicitur ens, ſed entis, vt ibidem aduertit Seraph. Doctor. His poſitis,

160. Prima Conclvsio: Priuatio rectè definitur carentia formæ in ſubiecto apto: Negatio dicitur carentia abſoluta formæ; additur tamen ad noſtram innoteſcentiam, *in ſubiecto non apto*. Eſt communis omnium. Probatur, & explicatur. Dicitur *carentia*, loco generis, per quod conuenit cum negatione. Dicitur *formæ*, vt diſtinguatur à negatione pura, quæ nihil dicit, ſiue in recto, ſiue in obliquo; ſeu quæ eſt ſine ſubiecto, & fundamento, vt chimæra, hircoceruus. Dicitur *in ſubiecto apto*, per quod diſcernitur à quacumque negatione, quæ in ſubiecto nullam importat aptitudinem ad formam, quam priuat.

161. Secvnda Conclvsio: Priuatio datur à parte rei, nullo cogitante intellectu, dicens pro formali, & in recto negationem, & in obliquo, & pro connotato aliquid poſitiuum, ſcilicet ſubiectum aptum. Eſt S.Bonau. *lib. 2. diſt. 12. dub. 2.* & *lib. 2. diſt. 34. quæſt. vlt. ad 3. & 4.* vbi dicit priuationem eſſe entis non ens, ſcilicet poſitiuum; & eſt communis contra aliquos ſuprà citatos.

Probatvr primò ex eodem S. Doct. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2.* quia verè materia, ſi conſideretur ſecundùm ſuam eſſentiam, nullam inuoluit formam: ſi conſideretur ſecundùm eſſe, quod habet ſub aliqua forma, ſic habet priuationem verè aliarum formarum, nullo cogitante intellectu: ergo nullo cogitante intellectu datur à parte rei priuatio. Tum quia indifferentia ad duo oppoſita tollitur per poſitionem cuiuſlibet ipſorum: ſed forma, & priuatio ſunt oppoſita, & ad ambas materia eſt indifferens verè, & realiter: ergo tollitur forma per priuationem, & vice verſâ nullo cogitante intellectu. Tum quia omnes quatuor cauſæ, ſcilicet materialis, formalis, efficiens, & finalis, concurrunt ad ponendam priuationem in eſſe, vt ſuprà probatum eſt in primo notabili: ergo habet eſſe in rerum natura nullo cogitante intellectu. Et confirmatur, quia priuatio conſequitur nullo cogitante intellectu ad cauſam realem, & extrinſecam intellectui; nempe conſequitur ad formam veram, & reſultantem ad receſſum formæ antiquæ: ergo non eſt ens rationis. Tum quia, ſi non eſſet priuatio ens reale, ſequeretur, quod nulla propoſitio, in qua ponitur pro ſubiecto priuatio, eſſet vera: ſed hoc eſt contra Ariſt. 1. *Phyſ.* qui dicit priuationem eſſe principium rerum naturalium,

naturalium, eſſe vnam numero cum materia, eſſe cauſam maleficij, & ſimilia: ſic & dicitur malitia, peccatum, priuatio, tenebra eſt, vt rectè aduertit S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 34. *quæſt. vlt.* Ergo priuatio eſt aliquid. Probatur ſequela Maioris, quia propoſitio, in qua ſubiectum pro nullo ſupponit, eſt falſa; eſt enim de ſubiecto non ſupponente: ſed huiuſmodi non ſunt dictæ propoſitiones: ergo habent pro obiecto ens verum, ſcilicet priuationes, de quibus verè aliquid prædicatur. Tum quia diſtinctio entis in poſitiuum, & priuatiuum non eſt data per contradictoria; negatio enim in genere eſt infra ens, & membrum ipſius, aliàs priuatio eſſet pura negatio. Tum etiam, quia ſuperflueret oppoſitio priuatiua, vt contradiſtincta à contradictoria.

Respondent Aduerſarij cum Maſtrio, hæc omnia verificari de priuatione ſumpta pro connotato; nam ſumpta pro formali, eſt mera negatio.

Contra, quia hæc prædicata verificantur de priuatione, prout contradiſtinguitur à materia; vt ſic enim eſt principium naturale: ſed pro connotato non contradiſtinguitur à materia, vt rectè aduertit S.Bonau. *lib.*2. *diſt.* 1. *part.* 1. *dub.*2. Ergo.

Obiicies primò: Vel priuatio eſt nihil, vel eſt ens rationis: ergo falſa concluſio. Prima pars antecedentis aſſeritur à Seraph.Doct. *lib.*2. *diſt.*3. *part.*2. *quæſt.* 1. *ad* 2. Secunda pars probatur. Inter ens reale, & ens rationis non datur medium: ſed priuatio pro formali non eſt ens reale, ſeu aliquid, ſed negatio entis. Tum quia priuatio à nobis cognoſcitur ad modum entis poſitiui: ergo eſt ens rationis.

162. Respondetur Seraph.Doct. dicere, priuationem eſſe nihil, ſcilicet nihil poſitiuum, non verò nihil priuatiuum, ſicut docet *lib.*2. *diſt.* 1. *dub.*2. Ad aliam partem reſpondetur concedendo Maiorem de ente reali poſitiuo, & ente rationis; negando de ente priuatiuo. Addimus tamen, quod propriè loquendo priuatio non dicitur eſſe ens reale, quia verificatur id de ente poſitiuo; ſed proprie dicitur entis, ideſt dari à parte rei. Sic ex S.Bonau.*lib.*2.*diſt.*34.*quæſt.vlt. ad* 4. Vnde non dicitur abſolutè, priuatio eſt; ſed priuatio eſt in aliquo ſubiecto.

Secunda inſtantia petit aliam difficultatem, quomodo à nobis cognoſcatur priuatio? Quæ à nobis infrà ſoluetur. Pro nunc

Respondetur, quod licèt poſſit cognoſci ad modum entis poſitiui, in quo caſu eſt ens rationis; tamen non neceſſariò hoc modo cognoſcitur, ſed eo modo, quo eſt, vt infrà patebit.

Obiicies ſecundò: Si datur ens reale priuatiuum: ergo ens eſt quid commune, vniuocum ad poſitiuum, & priuatiuum: Sed hoc eſt falſum, cùm non detur quid commune enti, & non enti. Ergo.

Respondetur concedendo primam conſequentiam; ens enim vniuocum, analogum eſt ad poſitiuum, & priuatiuum. Et ad probationem reſpondetur ex S.Bonau.*lib.*1.*diſt.*28. *quæſt.*1. concedendo, non dari quid commune enti, & non enti extra genus; ſed negando de ente negatiuo in genere.

Obiicies Tertiò cum Angelico, & aliis: Quod eſt nihil, nihil ſibi determi

Digitized by Google

determinat; eſt enim quid tranſcendens, vel extra genus: Sed priuatio ſibi determinat ſubiectum: Ergo eſt formaliter quid poſitiuum. Et confirmatur, quia priuatio eſt verè in aliquo poſitiuo: Ergo eſt aliquid poſitiuum.

163. Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 34. *quaſt. vlt. ad* 3. quod quædam ſunt entia, & quædam ſunt entium, hæcque ſunt priuationes, quæ ſunt entis entia, ſcilicet in alio, & entia priuatiua. In quo ſenſu negatur Maior, & conceditur Minor; ſed negatur conſequentia: & eodem modo reſpondetur ad confirmationem.

Obicies Quartò: De priuatione prædicatur extremum contradictionis poſitiuum, ſcilicèt eſſe, dicendo: *Priuatio, malitia eſt.* Ergo eſt quid poſitiuum.

Respondet S. Bonau. ibidem, quod ſi ly *Eſt*, dicat prædicatum exiſtentiæ, & eſſentiæ in recto, & abſolutè, propoſitio eſt falſa: ſi verò ly *Eſt*, ſumitur vt copula, ſic ſignificatur priuatio eſſe non in ſe, ſed in altero, veluti inhærens: ſic eſt vera, & ſic ſignificatur priuatio habere ſuum eſſe priuatiuum reale in altero.

Obicies Quintò: Purum non eſſe formæ eſt priuatio: ergo nullum eſſe habet à parte rei. Antecedens patet, quia ſi eſt aliquid aliud, ergo non eſt oppoſita formæ, cùm formaliter non ſit carentia formæ. Conſequentia probatur, quia eſſe, & non eſſe opponuntur contradictoriè: ergo ſi eſt nihil, non eſt ens reale.

Respondetvr negando Antecedens; nam non eſſe competit & priuationi, & negationi; ſed tamen priuatio addit, & dicit non eſſe formæ in ſubiecto apto, per quod excluditur eſſe poſitiuum, & ponitur carentia priuatiua exiſtens in ſubiecto, & terminans in actionem directam agentis introducentis nouam formam.

Obicies ſextò: Priuatio dicit non eſſe formæ: ſed forma non exiſtit: ergo nec priuatio. Ergo eſt merum non eſſe: ergo nihil.

Respondetvr, quod priuatio conſideratur ex parte formæ, & ex parte materiæ. Ex parte formæ dicit merum non eſſe, per quod conuenit cum negatione. Ex parte verò materiæ addit capacitatem formæ, ob idque & dicitur exiſtere, licèt impropriè, in materia, quia exiſtit priuatiuo modo.

164. Tertia Conclvsio: Priuatio formaliter non conſiſtit in aliquo ente poſitiuo relatiuo, licèt importet relationem priuatiuam ad materiam, & ad formam. Sic ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *dub.* 2.

Prima pars probatur contra Pallauicinum: Priuatio non eſt ens poſitiuum: ergo nec eſt quid abſolutum, nec relatiuum poſitiuum. Antecedens patet, quia carentia entis poſitiui non poteſt eſſe quid poſitiuum. Conſequentia probatur: Relatio poſitiua ſupponit ſuum ſubiectum poſitiuum: ſed in priuatione nulla eſt entitas poſitiua abſoluta: ergo non poteſt eſſe ipſa quid poſitiuum relatiuum.

Respondent, ſubiectum non eſſe ipſam entitatem propriam priuationis, ſed materiam, in qua eſt talis relatio, & priuatio.

Contra: Relatio determinat, & ordinat ſuum fundamentum ad terminum: ſed materia non eſt determinata

minata de ſe ad aliquam formam: ergo de ſe nullam relationem inuoluit poſitiuam. Tum quia talis relatio in materia erit vel intrinſeca, vel extrinſeca. Si primum: ergo materia erit dependens ab aliqua entitate ſuperaddita, quæ aut eſſet forma, vel relatio poſitiua ipſi formæ oppoſita, quod eſt falſum, & impoſſibile; nam materia de ſe præſcindit ab omni forma, & ab omni priuatione. Si ſecundum: ergo poterit eſſe ſine relatione, & ſine forma; quo poſito, tunc vel materia erit priuata formâ, vel non. Hoc ſecundum non poteſt dici, quia eſt contra ſuppoſitionem. Si primum: ergo datur priuatio ſine relatione ſuperaddita materiæ.

Probatvr ſecundò: Oppoſitio relatiua contradiſtinguitur ab oppoſitione contradictoria, contraria, & priuatiua: ergo priuatio non eſt relatio poſitiua. Antecedens patet ex ſummulis, & etiam quia oppoſitio priuatiua habet pro termino carentiam formæ. Nec poteſt dici, quod terminus talis relationis ſit forma introducta expellens veterem, ex cuius receſſu fit priuatio; quia priuatio ſic haberet duplicem reſpectum, & ad formam priuatam, & ad nouam; à primaque dependeret priuatiuè; à ſecunda poſitiuè, ſicque haberet duplex eſſe formale, ſcilicet poſitiuum, & priuatiuum, ſicque eſſet, & non eſſet ens poſitiuum.

Probatvr Tertiò: Si nullo habito reſpectu ad relationem aliquam, non adſit forma in materia, ibi eſt priuatio: ergo priuatio formaliter non eſt relatio poſitiua. Antecedens patet, quia priuatio reſultat per receſſum formæ: ſed forma, vt recedat, non pendet à relatione aliqua; recedit enim, dum corrumpitur: ergo independenter à relatione intelligitur priuatio in materia.

165. Probatvr ſecunda pars; quia priuatio eſt in aliquo: ergo dicit reſpectum priuatiuum ad ſuum ſubiectum in quo; & eſt priuatio formæ: ergo dicit reſpectum priuatiuum ad formam, quæ non eſt. Et cùm priuatio adſit nullo cogitante intellectu, & reſpectu materiæ, vt ſubiecti, & reſpectu formæ priuatæ, ad quam opponitur priuatiuè, ſequitur, quod ſit in rerum natura nullo cogitante intellectu.

Obiicies primò cum Spinula, & Pallauic. Priuationi conceditur aliquod eſſe, ad quod conſequatur non eſſe formæ: ergo eſt quid poſitiuum. Probatur conſequentia, quia tale eſſe non poteſt eſſe non eſſe, aliàs eſſet purum nihil. Tum quia eſſe; & non eſſe opponuntur contradictoriè: ergo ſi priuatio eſt purum non eſſe, erit nihil; & ſi non eſt purum non eſſe, ergo omnimodè non opponitur eſſe formæ: ergo eſt aliquid poſitiuum.

166. Respondetvr diſtinguendo antecedens. Priuatio habet aliquod eſſe diminutum, quod eſt ipſum non eſſe formæ, concedo; quod conſequatur ad non eſſe formæ, nego. Vnde ad probationem reſpondetur, eſſe priuationis non conſiſtere in puro non eſſe; ſic enim coincideret cum negatione: ſed eſt non eſſe formæ indirectè exiſtens in ſubiecto, & terminans indirectam actionem agentis introducentis formam, ob idque connotans aptitudinem in ſubiecto; ſicque corruit tota argumentatio probans priua-

Digitized by Google

tionem eſſe purum non eſſe, cùm ſit id falſum; eſt enim non eſſe formæ.

INSTAS: Forma priuata non exiſtit vllo modo: ergo nec priuatio, cùm hæc ſit non exiſtentia formæ.

RESPONDETVR concedendo antecedens, negando conſequentiam; nam corruptio formæ eſt merum non eſſe ſuo modo identificatum cum forma non exiſtente. Priuatio verò non ſolùm ſe tenet ex parte formæ, ſed ex parte ſubiecti, etiam habentis capacitatem ad illam. Vnde prout dicit non eſſe formæ, conuenit cum negatione; provt dicit non eſſe in ſubiecto capaci, diſconuenit à negatione, in quo exiſtit per exiſtentiam ſubiecti.

OBIICIES ſecundò: Si priuatio habet eſſe aliquid, vel eſt productum, vel non. Si hoc ſecundum: ergo eſt nihil. Si primum: ergo eſt aliquid poſitiuum; productio enim terminat ad quid poſitiuum.

RESPONDETVR ex traditis ſuprà in tertio notabili ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 34. quæſt. vlt. ad 3.* priuationem habere eſſe à parte rei impropriè, ſicut & impropriè dicitur producta, quatenus exiſtit, ſeu conuenit ſubiecto ex vi termini primarij producti expellentis alterum terminum poſitiuum.

OBIICIES Tertiò: Ab æterno fuerunt negationes, & priuationes: ergo ſunt aliquid poſitiuum, vel purum nihil. Probatur conſequentia, quia ſi fuerunt ab æterno: ergo in Deo, ſicque & ipſemet Deus. Si non in Deo: ergo ſunt purum nihil.

167. RESPONDETVR, fuiſſe ab æterno negationes, ſed non priuationes; negationes enim ſunt quid commune ad ens, & non ens, quatenus totum negant: at priuationes concernunt ſubiectum, ſicque tantùm in tempore.

OBIICIES Quartò: Si priuatio eſt aliquid: ergo dantur infinitæ priuationes actu.

ALIQVI concedunt conſequentiam, nec id exiſtimant abſurdum. At nos ex Seraphicis principiis negamus conſequentiam, quia priuationes comparatæ ad inuicem ſecundùm ſuam rationem formalem non numerantur; numeratio enim eſt à forma, & actu.

OBIICIES Quintò: Tenebræ inuitantur ad laudandum Deum, dicitur enim in Cantico trium Puerorum: *Benedicite lux, & tenebræ Domino.* Ergo ſunt aliquid poſitiuum comparatum cum luce.

SERAPHICVS Doctor reſpondet *lib. 2. diſt. 12. dub. 2.* quod inuitantur tenebræ ratione ſubiecti, in quo ſunt: tum etiam, vt ait Ruuius, quia per ipſas priuationes fit ſimul cum entibus poſitiuis mirabilis conſonantia, & pulchritudo inuitans nos ad Deum laudandum. Concluditur ergo, quod ens reale diuiditur in poſitiuum, priuatiuum, & negatiuum. Primum, quod habet entitatem veram productam: ſecundum, quod habet eſſe priuatiuum, eſtque non eſſe formæ in ſubiecto apto. Tertium eſt non eſſe merum.

QVÆSTIO II.

Quomodo priuationes ſunt cognoſcibiles.

168. RATIO dubitandi eſt, quia vt notat S. Doct. *lib. 1. diſt. 3. part. 1. quæſt. 1.* & *lib. 3. diſt. 23. dub. 4.*

*dub.*4. & *lib.*1. *diſt.*39. *art.*1. *quæſt.*1. *ad* 4. & *lib.*3. *diſt.*14. *art.*1. *quæſt.*1. *ad* 2. alibique ſæpe, cùm inter potentiam cognoſcentem, & obiectum cognitum ad hoc, vt producatur cognitio, requiratur & vnio obiecti cum potentia, & aſſimilatio potentiæ cum obiecto, hæcque fit per receptionem in potentia ſpeciei ab obiecto immiſſæ, quæ eſt veluti vicaria, & ſimilitudo eiuſdem obiecti; & cùm ens priuatiuum nullam ſpeciem ſui poſſit immittere, per conſequens videtur, quod priuatio ſit incognoſcibilis. Quibus tamen non obſtantibus dicendum eſt, priuationem verè, & realiter cognoſci, vtque id pateat,

Primò ſupponendum ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 23. *dub.* 4. quod quidquid ab intellectu creato cognoſcitur, id cognoſcitur vel per ſui eſſentiam, vel per ſpeciem, vel per rem ab ipſo obiecto differentem, quatenus ad ipſam comparatur in ratione ſimilis, vel in ratione effectus. Primo modo cognoſcitur Deus, & anima cognoſcit ſeipſam. Secundo modo cognoſcuntur res immittentes ſui ſpeciem. Tertio modo cognoſcuntur per ſpeciem alienam res diſparatæ, vel etiam oppoſitæ comparatæ ad inuicem: differt autem hæc cognitio vltima à cæteris duabus, quòd per primos duos modos res directè cognoſcuntur terminando conceptum formalem ad illius rationem, quæ per propriam ſpeciem, vel immediatè eluceſcit in conceptu obiectiuo. Tertio modo verò obiectum cognoſcitur indirectè, nempe quatenus per actum tendit directè immediatè in aliquod obiectum, ex cuius cognitione poſtea aliquid aliud arguit ratione connexionis cum illo, vel ſimilitudinis, vel habitudinis. Et quod id poſſit fieri, patet tum experientiâ, tum quia, ſicut ſe habent res in entitate propria, ita & ſpecies in repræſentando: at res habent ad inuicem multoties connexionem, ita quod vna inferat aliam, vel producat aliam, vel opponatur alteri, vel priuet aliam: ita & ſpecies per primam ſui rationem in repræſentando poteſt inferre aliam. Et hinc infert Seraph. Doct. quod per cognitionem rationis formalis vnius contrarij cognoſcatur ratio formalis oppoſita alterius, vt qui cognoſcit, quod album eſt diſgregatiuum viſus, cognoſcet etiam ex conſequenti, quod nigrum eſt congregatiuum viſus; nam ſimiliter ſe habet oppoſitum ad oppoſitum, ſicut propoſitum ad propoſitum. Sic & docet, quod priuationes cognoſcuntur per ſuos habitus, & ob id ex præexiſtenti cognitione. Sic *ſerm.*5. *Hexaëm. propè finem*, & *in op. Itiner. ment. cap.*3. & *lib.* 1. *diſt.* 36. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. Poſſunt & cognoſci, ait S. Doct. priuationes per cognitionem entitatis poſitiuæ, quam important in ſubiecto. Poſſunt & cognoſci effingendo aliquid in ipſa priuatione, ſcilicet concipiendo eam ad ſimilitudinem entis poſitiui. Hinc ſit

169. Vnica Conclvsio: Priuationes poſſunt cognoſci cognitione indirectâ tribus modis. Primò cognitione omninò negatiua: ſecundò cognitione poſitiuâ reali, & his duobus eo modo, quo ſunt à parte rei: tertiò efformando ens rationis. Explicantur omnes iſti modi, & ſimul probantur.

Primvs modus eſt, quando intellectus non directè tendit ad ob-

iectum poſitiuum, ſed ab eo ſe remouet, dum deſtruitur. Sic affirmat ipſam priuationem eſſe, verbi gratiâ non videndo lucem cognoſcit tenebras, idque eſt poſſibile; nam cognoſcitur verè non exiſtentia formarum in ſubiecto: ergo & priuatio earum. Secundus modus eſt, dum directè cognoſcit lucem, & videt aërem capacem lucis, ſed ipsâ priuatam: tunc indirectè cognoſcit, quod tenebra eſt priuatio lucis: ſed his duobus modis verè cognoſcitur priuatio, ſicuti eſt: ergo vera concluſio. Probatur minor ex S. Doct. *lib.2. diſt. 3. part.1. art.1. quaeſt. 2. in corp.* Dum cognoſcitur materia, cognoſcitur etiam eius capacitas ſecundùm omnia, quæ ipſi inſunt: vel ergo eſt cum forma, vel eſt ſine forma; & ſi eſt cum aliqua forma, tunc neceſſariò ex conſequenti cognoſcitur priuata cæteris formis: ſed poteſt cognoſci priuata his formis, vel per puram negationem ipſarum, vel per cognitionem exiſtentiæ vnius formæ tantùm in materia: ergo vtroque modo poteſt cognoſci. Confirmatur, quia quotieſcunque cognoſcitur ſubiectum vt denominatum, cognoſci etiam debet forma denominans: ſed materia priuata formâ cognoſcitur vt priuata: ergo & cognoſcitur priuatio denominans. Tum quia ratio formalis priuationis eſt carentia formæ in ſubiecto apto: ſed ſubiectum aptum cum carentia formæ cognoſcitur: ergo cognoſcitur & ipſa carentia. Tertius modus eſt, quando cognoſcitur priuatio directè effingendo priuationem ad modum formæ poſitiuæ inhærentis in materia, quatenus forma efficta connotat capacitatem ad illas formas oppoſitas illi effictæ formæ, vt tenebra efficta ad modum atri coloris extenſi per aërem, oppoſiti luci Solis, &c. Qui tres modi ſic explicati conferunt etiam, & probant negationes poſſe eodem modo cognoſci: & hinc ex tertio modo oriuntur entia rationis priuatiua, & negatiua.

170. Ex qua doctrina patet, quomodo cognoſci poſſit peccatum, quod eſt priuatio boni; & quomodo etiam à Deo cognoſcatur, ſcilicet per bonum oppoſitum, quod in creatura priuat: de qua materia agunt Theologi, & Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 36. art.3. quaeſt.1. & 2.* & aliis locis plurimis.

Obiicies primò: Si ad cognitionem materiæ, vel formæ cognoſceretur priuatio, ſequeretur, quod ad cognitionem directam cuiuſcumque obiecti etiam cognoſcerentur priuationes, ſeu negationes talis rei: ſed hoc eſt falſum, aliàs nulla cognitio daretur de vno obiecto: ergo.

Respondetvr negando paritatem de obiectis diſparatis, & eorum priuationibus, ac de materia, & forma; quia iſtæ habent correlationem intrinſecam, quæ eſt de integritate ipſarum. Hinc cognitâ materiâ cum ſua capacitate, vel cognoſcitur cum forma, vel cum eius carentia, &c. Et deinde verificatur de formis, quæ habent oppoſitionem, & incompoſſibilitatem ſimultaneam.

Obiicies ſecundò: Cognoſci negatiuè eſt non cognoſci: ſed priuationes cognoſcuntur negatiuè: ergo non cognoſcuntur. Maior probatur, quia cognoſci negatiuè eſt non terminare actum cognitionis ad ſe: ſed quod non terminat

actum

actum cognitionis, non cognoſcitur: ergo.

Respondetur diſtinguendo Maiorem, non cognoſci abſolutè negat quemcunque actum, concedo; at non cognoſci negatiuè importat actum poſitiuum terminantem primariò ad primarium obiectum, & indirectè ad negatiuum coniunctum cum poſitiuo termino; ſicque per cognitionem alicuius poſitiui cognoſcitur priuatio formæ, quæ cum tali poſitiuo habet connexionem, ſcilicet vel incompoſſibilitatem, vel contrarietatem.

Obiicies tertiò: Actus realis, & poſitiuus habet terminum realem poſitiuum: ſed priuatio non eſt realiter: ergo nec poteſt eſſe terminus cognitionis.

Respondetur concedendo Maiorem de termino primario, negando de ſecundario, & indirecto.

Contra: Id quod cognoſcitur, eſt ſubiectiuè in intellectu: ſed priuationes ſic eſſe non poſſunt, quia nullum eſſe reale habent: ergo.

Respondetur, id quod cognoſcitur, eſt ſubiectiuè in intellectu realiter, nego; intentionaliter, concedo. Ad minorem reſpondetur, priuationes ſunt intentionaliter in intellectu per exiſtentiam impropriam, quâ inſunt in materia cognita, ſic negatur Minor, &c.

QVÆSTIO III.

An priuatio ſit vna in Materia, an multiplicetur ad multiplicationem formarum priuatarum.

171. Breviter reſpondetur ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.2. & 3.* quod cùm priuatio ſuo modo inſit in materia, & cùm materia poſſit conſiderari vel ſecundùm eſſentiam, vel ſecundùm eſſe; ſic etiam & eius capacitas: cùm autem materia de ſe nullam vnitatem, niſi incompletam & homogeneitatis habeat, per conſequens idem dicendum eſt de priuatione, ſcilicet vnicam ineſſe in materia eiuſdem rationis, & homogeneitatis ad omnes formas. Si verò conſideratur materia ſecundùm eſſe, ſcilicet ſub forma, tunc poteſt dici, quod multiplicatur ad multiplicationem formarum, quibus ſucceſſiuè priuatur. Et cùm priuationes reductiuè ſint, & reducantur ad idem genus, ac earum habitus oppoſiti, vt docet S.Doct. *lib.2.diſt.24.quæſt.1. in fine, art.2.* & *lib. 2. diſt.34. quæſt. vlt. ad 2.* hinc etiam in hac ſecunda conſideratione poteſt dici, quod priuationes ſpecificentur ad ſpecificationem formarum oppoſitarum; ſed tamen eſt ſpecificatio incompleta, & impropria.

Obiicies: In Materia eſt vna potentia: ergo & vna priuatio: ergo falſum eſt, quod multiplicetur. Probatur conſequentia prima, quia priuatio conſequitur ad potentiam materiæ.

Respondetur concedendo totum de priuatione materiæ conſideratæ ſecundùm eſſentiam; negando de priuatione conſideratæ ſimul cum forma, &c.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO IV.

An priuatio diſtinguatur à materia realiter, an nullo modo.

172. QVæstio hîc non procedit de diſtinctione reali, quatenus res dicitur à *ratus, ta, tum*, de qua S.Bonau. *lib.2. diſt.37. dub.1.* ad hanc enim requiruntur duo extrema poſitiua, quæ per ſe ſint terminus phyſicæ cauſalitatis: ſed procedit de diſtinctione proportionata, ſcilicet priuatiua.

Prima Opinio affirmat, diſtingui realiter. Sic Philoſophi plures apud Meldul. Serbellonum, &c.

Secvnda Opinio negat, eſtque Platonis in Timæo, Ocham, Soto, aliorumque, Perer. *lib.5.cap.2.& 24.* Fabr. *theor.50.cap.1.circa finem:* citaturque Seraph. Doct. à P.Gallicio hîc, *quæſt.2. num.9.* ſuſtinente priuationem ſolùm diſtingui ratione à materia: licèt poſtea non ſatis ſibi conſtans concedat in fine, diſtingui diſtinctione reali negatiuâ. De cuius S. Doctor. mente nunc diſſeremus. Hinc

Primò Noto, quod diſtinctio realis alia eſt tanquam rei à re; alia eſt modalis, tanquam rei à modo; differuntque, quòd ambo extrema poſſunt ſeparata conſeruari in prima; in ſecunda verò res ſeparatur à modo, & modus deſinit ab eſſe, & deſtruitur.

Secvndò Noto, quod materia poteſt conſiderari vel ſecundùm eſſentiam, vel ſecundùm eſſe. Primo modo abſtrahit à quacumque forma, & à priuatione, cùm de ſe dicat indifferentiam intrinſecam, tum ad formam, tum ad ipſius carentiam. Sic *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art.1. quæſt.2. ad 3. & in corp.* in quo ſtatu dicitur à S.Doct. materia conſiderata per priuationem omnis formæ: hîc autem non ſumit priuationem pro priuatione, prout eſt principium rerum naturalium; ſed ſumit ibi priuationem pro abſtractione ab omni forma. Priuatio autem, de qua hîc eſt ſermo, eſt quid conſequens ad potentiam materiæ, & quatenus dicit capacitatem formæ: quod verò de ſe ſit indifferens ad quamcunque formam, & ad ipſarum priuationem, patet, quia eius capacitas ad formam non eſt ex indigentia ſuæ eſſentiæ; nam forma non eſt de intrinſeca ratione materiæ, ſed eſt per ordinem ad compoſitum: hinc de ſui natura non magis exigit formam, quàm priuationem, nec è conuerſo; ſed merè paſſiuè ſe habet ad vtrumque extremorum.

173. Tertiò Noto, quod motiuum, ob quod S.Doct. à P.Gallicio, & aliis trahitur ad opinionem negantium priuationem diſtingui à materia, eſt deſumptum *ex lib. 2. diſt.2.part.1.dub.3.* vbi habet S.Doct. hæc verba: *Et dicendum, quod priuatio non differt à forma, vel materia; ſiue enim priuatio nominet* (ideſt connotet) *appetitum formæ cum eius carentia, ſiue nominet ipſam formæ eſſentiam prout in potentia materiæ, non differt à materia, & à ſpecie, ideſt forma: nam appetitus ad materiam reducitur, nec eſt aliud; & eſſentia formæ ad ſpeciem ſecundùm rem, ideſt ad formam exiſtentem, &c.* Vt autem intelligatur ſenſus S. Bonau. recolendum eſt id, quod ſuprà ex eodem S.Doctore dictum eſt *lib.2. diſt.34. art.2. quæſt. 3.* quod priuatio poteſt ſumi dupliciter,

ter, ſcilicet concretiuè, & abſtractiuè. Primo modo concernit illud, quod habet priuationem, verbi gratiâ materiam; hocque modo priuatio eſt aliquid, & habet eſſe naturæ. Secundo modo abſtractiuè poteſt ſumi priuatio in recto; ſic nihil eſt, ideſt eſt non eſſe formæ. Poteſt & ſumi in obliquo, ſcilicet priuatio alicuius vel ſubiecti, vel oppoſiti, ſeu formæ; ſicque non eſt omnimoda annihilatio, ſed ſic eſt in aliquo ſubiecto priuans actum, & relinquens potentiam. Priuationes enim ſunt entium, non ſunt entia, ideſt in aliquo exiſtentes. Hinc patet ſenſus Seraph. Doct. nempe dum dicit priuationes non differre à materia, & à forma, eas ſumit ſecundùm id, quod concernunt, ſcilicet vel ſubiectum, vel formam; & non ſecundùm ſuam ipſarum rationem formalem, quæ eſt carentia formæ: certum enim eſt, quod ſumptæ pro connotato ſubiecto, quod eſt potentia materiæ, ſic ſunt idem cum materia; vel pro connotato obiecto, ſcilicet forma in potentia, ſunt idem ac forma phyſica. Eadem eſt enim forma in potentia, & in actu, licèt differat quoad modum eſſendi. Quod verò hæc ſit mens germana Seraph. Doctor. patet, alioquin ex eius mente priuatio eſſet idem ſimul cum materia, & forma, quod eſt impoſſibile; materia enim eſt entitas phyſica realiter diſtincta à forma, ob idque id, quod identificatur cum vna, non poteſt identificari cum altera. Tum quia ipſe docet *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 2. *quæſt.* 1. & 2. & *diſt.* 3. *art.* 1. *quæſt.* 1. & 2. quod materia cœleſtium, & Angelorum, & animæ rationalis eſt ita actuata à forma tam perfecta, quod per ipſam eleuatur ſupra eſſe omnis priuationis naturalis. Addimus, quod Seraph. Doct. *ibid. lib.* 2. *diſt.* 1. *dub.* 3. dum diſtinguit priuationem à materia, & forma, ibi explicat mentem Philoſophi, qui *in* 2. *de generat.* ponit tantùm duo principia rerum: ex quo patet loquutum fuiſſe de principiis intrinſecis, quæ ſunt veluti elementa prima rerum; & ob id ait, quod in compoſito nihil remanet niſi materia, & forma; & de priuatione ſolùm remanet connotatum, nempe, capacitas materiæ; & forma de nouo adueniens. Hinc ſit

174. PRIMA CONCLVSIO: Si priuatio ſumitur materialiter pro connotato, non diſtinguitur à materia, vel à forma, niſi ratione, ſcilicet à materia, provt eſt ſubiectum connotatum; & à forma, provt eſt obiectum connotatum.

PATET prima pars de materia, quia priuatio pro connotato ſubiecto dicit capacitatem materiæ: ſed capacitas identificatur realiter cum materia: ergo. Patet etiam ſecunda pars, quia pro connotato obiecto dicit formam in potentia materiæ: ſed forma, provt eſt in potentia, & provt poſteà exiſtit, eſt eadem, differens tantùm quoad modum eſſendi, *ex lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. Ergo.

175. SECVNDA CONCLVSIO: Priuatio, ſicut & negatio, pro formali ſumpta realiter modaliter diſtinguitur priuatiuè, vel negatiuè à materia, & à forma, ideſt non ſunt idem realiter.

PROBATVR, quia priuatio, & materia, & forma opponuntur priuatiuè: ergo non ſunt idem realiter. Tum quia priuatio verè tollitur à

à materia per aduentum formæ: ergo non eſt idem. Tum quia materia de ſui eſſentia eſt indifferens ad formam, & eius carentiam: ergo de ſui natura neutrum importat, aliàs dum eſſet ſub forma, eſſet ſub ſtatu violento, & pariter dum eſſet aliquâ formâ priuata. Sed materia paſſiuè ſe habet, & indifferenter ad vtrumque extremorum: ergo priuatio non eſt idem cum materia.

Dices, non poſſe tolli omnem priuationem à materia, quia dum eſt ſub vna forma, habet priuationem aliarum.

Contra primò, quia ſucceſſiuè naturaliter poteſt tolli, quod ſufficit ad diſtinctionem realem. Tum quia diuinitus poſſet tolli per poſitionem omnium formarum; nulla enim adeſt implicantia; & hoc ſaltem in opinione plurimorum DD. vt in tractatu de Forma dicemus. Ex quo patet, quod naturaliter non poteſt tolli omnimoda priuatio à materia, ſed tantùm determinata.

Obiicies primò: Quod ineſt materiæ, circumſcripto omni eo ab ipſa, & cum qua non eſt idem realiter, realiter identificatur cum ea: ſed priuatio eſt huiuſmodi, quia forma non eſt aliquid materiæ, ſiue in primo, ſiue in ſecundo modo; & materia eſt capax illius: ergo forma circumſcriptâ materiâ identicè eſt priuata. Ergo priuatio eſt idem cum materia.

176. Respondetur diſtinguendo Maiorem: Quod ineſt materiæ circumſcripto, &c. eſt idem realiter illi, ſi materiæ per ſe in primo, vel ſecundo modo conuenit, concedo; ſi non, nego. Ad Minorem reſpondetur, quod priuatio tunc materiæ conuenit, ſed non per ſe; ſed conuenit illi ex ſuppoſitione ablationis formarum, & ex conſequenti; nam materia de ſe eſt indifferens ad formam, & priuationem; & neutra illi per ſe competit. Vnde rectè notat Meldul. in hoc argumento adeſſe fallaciam accidentis, vt ſi dicas, *Iſte homo eſſentialiter non eſt albus: Ergo eſſentialiter eſt non albus.* Fit enim proceſſus à propoſitione negatiua de prædicato finito, & determinato, ad propoſitionem affirmatiuam de prædicato infinito. Homo enim de ſe nec eſt albus, nec non albus. Sic materia de ſe non habet formam, nec priuationem: ergo à negatione formæ non valet inferri poſitio priuationis in materia de ſe conſiderata.

Obiicies ſecundò: Priuatio conuenit materiæ ex ſe; forma ab agente extrinſeco: ergo eſt ſecundùm ſe priuata, & neceſſariò, & non contingenter.

Respondetur, priuationem conuenire materiæ quidem priùs naturâ ipsâ formâ; ſed non ex ſe, & ex natura materiæ, vt dictum eſt. Sic negatur conſequentia.

Obiicies tertiò: Si priuatio contingenter ineſt materiæ: ergo adueniente forma dabitur priuatio formæ expulſæ, & ſimul ablatio priuationis eiuſdem formæ introductæ, quæ eſt negatio: ſicque dabitur proceſſus in infinitum.

Respondetur negando ſequi proceſſum in infinitum in priuationibus; nam priuatio, & ablatio priuationis eſt acquiſitio formæ facta à materia. Ratio eſt, quia negatio, & priuatio ſeipsâ negatur, & priuatur formaliter, & non per aliam negationem, quæ ipſam conſequatur. Non ſic eſt de re poſitiua, quæ ſeipsâ dicitur

dicitur non alia fundamentaliter; formaliter verò dicitur non alia per negationem conſequentem: verbi gratiâ homo ſeipſo fundamentaliter non eſt aſinus; formaliter verò dicitur non aſinus per negationem aſinitatis, quæ conſequitur ad eſſe hominem: at priuatio ſeipsâ tollitur per formam, & non per priuationem, ſeu negationem priuationis: quod in ſequenti quæſito patebit.

Obiicies Quartò: Diſtinctio realis eſt inter rem, & rem: ergo non eſt inter materiam, & priuationem.

Respondetvr concedendo Antecedens de diſtinctione reali maxima; negando de modali, ſeu de non identitate.

Obiicies Quintò ex Ariſt. 1. *Phyſ. text.* 79. Materia, & priuatio ſunt vnum numero: ergo.

Respondetvr eſſe vnum numero vnitate extrinſeca, ſcilicet ratione eiuſdem ſubiecti. Tum etiam, quia vt in ſimili ait Seraph. Doctor *lib.* 2. *diſt.* 3. *quæſt.* 3. quia ſunt ſine numero, ſcilicet ſine forma diſtinguente eas, & ſuperaddente entitatem poſitiuam.

177. Qværes, an priuatio immediatè opponatur formæ, an ſuæ priuationi, ita quod non poſſit tolli niſi per formam, vel per ſui priuationem. Ratio dubitandi eſt, quia ſicut non eſſe opponitur ſuo eſſe, & eſſe ſuo non eſſe, ſic & priuatio ſui priuationi. Tum etiam quia cùm peccatum conſiſtat in probabiliori ſententia S. Bonau. & Scoti in priuatione, vt peccatum commiſſionis opponitur præcepto negatiuo, ſic videtur priuatio opponi priuationi, ſeu carentiæ, verbi gratiâ furti; ſicque omiſſio erit priuatio priuationis. Aliqui admittunt; ſed quia ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 42. *art.* 3. *per totum*, priuatio formalis, quæ eſt in peccato, & eſt ratio formalis peccati, opponitur conformitati præcepti, quæ eſt forma oppoſitâ; hinc nec ob id debet poni priuatio priuationis: nam præceptum non furandi exigit conformitatem ad ipſum præceptum, cui furtum opponitur; furtum autem eſt carentia conformitatis poſitiuæ, ob idque non opponitur formaliter non furto, niſi ex conſequenti. Tum etiam, quia negatio negationis eſt affirmatio poſitionis; ſicque negatio negationis formæ eſt ipſa entitas formæ, ob idque priuatio opponitur immediatè formæ, licèt aliquando explicetur per negationem, vt cæcitas, quæ eſt priuatio, tollitur per ablationem cæcitatis, ideſt per viſum. Ex qua doctrina ſequitur, quod priuatio ſolùm poteſt tolli à ſubiecto per ſolam formam illi poſitiuè oppoſitam, vel per aliam continentem illam virtualiter. Et ratio eſt, quia priuatio priuationis, vt ſuprà dictum eſt; formaliſſimè ſumpta non eſt niſi forma poſitiuè oppoſita, vel formaliter, vel virtualiter: ergo non tollitur à ſubiecto, niſi per poſitionem illius in eodem: ergo tantùm poteſt tolli per aliquid poſitiuum: ergo non tollitur formaliter per priuationem priuationis, ſed tantùm ex conſequenti.

Nec valet, ſi dicas cum Hurtado *diſp.* 3. *ſect.* 1. §. 12. poſſe à Deo reddi ſubiectum ineptum; tunc enim poteſt tolli per negationem puram, & eo magis, quia per poſitionem formæ angelicæ tollitur priuatio ad alias formas, cùm materia reddatur inepta ad ipſas: & tamen illa forma

angelica virtualiter non continet eas. Non valet, inquam, quia cùm priuatio connotet capacitatem ſubiecti, quæ eſt proprietas identificata realiter cum ſubiecto, ab ipſo non poteſt auferri per vllam potentiam. Et ad id de forma angelica,

Respondetvr primò ex Seraph. Doct. quod illa forma ob ſui eminentem perfectionem continet virtualiter perfectionem aliarum. Reſpondetur ſecundò ex eodem Seraph. Doct. quod tollitur capacitas in materia conſiderata ſecundùm eſſe, non ſecundùm ſuam eſſentiam; & ob id non tollitur in ordine ad potentiam obedientialem, & ſupernaturalem: quod & ſuo loco fusè, & fundamentaliter ex principiis Seraph. probabitur.

QVÆSTIO V.

An priuatio ſit verè principium generationis, & quomodo? Et an principiet quando eſt, an quando non eſt?

178. Dvo quærit titulus quæſtionis. Primum eſt, an cùm priuatio ſit terminus, à quo incipit generatio, res enim tranſit de non eſſe ad eſſe, an ſufficiat prioritas naturæ, in qua materia præcedat quoad eſſe priuatam formâ, licèt ſimul tempore inſit & materia, & forma, vti euenit in principio mundi, quando Deus formauit creaturas, & quando factus eſt Sol; tunc enim in eodem inſtanti generauit lucem, & produxit formas cum materia: & in Sacramento Eucharistiæ, quando corrumpuntur ſpecies; tunc enim Deus creat nouam materiam, & ab ea in eodem inſtanti educit formam.

Prima Opinio ſuſtinet, neceſſariò prærequiri prioritatem temporis, in qua materia ſit ſine forma generanda. Sic Meldul. hîc, *quæſt.* 3. aliique.

Secvnda Opinio ſuſtinet ſufficere prioritatem naturæ.

De Opinione Seraphici Doctoris dicetur infrà.

Secvndvm, quod quæritur, eſt, an priuatio ſit principium, quando eſt, an quando non eſt.

Prima ſententia affirmat priuationem principiare, quando eſt, ſcilicet in eodem inſtanti temporis cum forma in ſubiecto. Ita Baccon. *lib.* 3. *diſp.* 3. *quæſt.* 2. *art.* 3. & Trombet *in formal. part.* 4. *art.* 4.

Secvnda Opinio aſſerit principiare, quando mutatio eſt, ipſa priuatio verò non eſt. Sic Hurtadus *diſp.* 3. *sect.* 2. Auerſa, aliique.

Seraphicvs Doct. diſcrepat ab omnibus aliis, eiuſque ſenſus eſt fundamentalis pro ſolutione plurium difficultatum, quæ in decurſu huius Curſus Philoſophici, tum & Theologici occurrent. Hinc pro enodatione vtriuſque quæſiti,

179. Primo Noto ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2. & *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *quæſt.* 4. *corp.* quod priuatio, de qua hîc loquimur, propriè inuenitur in mutatione ſubſtantiali naturali; mutatio autem alia eſt à non eſſe ſimpliciter ad eſſe ſimpliciter; eſtque creatio, in qua non interuenit motus, ſiue vlla diſpoſitio præcedens ſubiecti, licèt ex parte termini producti poſſit dici interuenire mutatio, ſcilicet paſſiua. Alia eſt à non eſſe

Digitized by Google

eſſe ſecundùm quid ad eſſe ſimpliciter, eſtque propriè generatio naturalis, per quam materia diſpoſita tranſit de non eſſe formæ ad eſſe formæ. In prima fit res independenter à ſubiecto, ob idque totum fit ſimul in eodem inſtanti temporis, licèt materia priùs naturâ præſupponatur ad formam. In ſecunda præſupponuntur diſpoſitiones in materia priùs tempore, ſed res, ſiue forma fit in vnico inſtanti temporis. Vnde priuatio formæ tollitur per mutationem inſtantaneam. Et quia ad has mutationes interuenit productio, hæc poteſt conſiderari à parte agentis, & actiuè. Sic præcedit naturâ ipſa productio actiua, & poteſt ſumi à parte termini, & paſſiuè: & dicitur mutatio rei, ob idque (ait S.Doct. *ibid. lib.2. cit q.2.*) res conſiderata per ordinem ad agens importat oriri prius, & deinde in ordine ad ſeipſam importat eſſe ſui. Ex quo ſequitur, quod etiam priuatio attingatur ab agente per ſuam actionem, cum hoc diſcrimine, quod materia, & forma attingitur poſitiuè per actionem, priuatio verò per receſſum; remouendo ſubiectum à non eſſe formæ, per quod conſequitur in materia talis remotio paſſiua.

180. Secundò Noto, & ſuppono ex aliàs traditis ex Seraph. Doct. aliam eſſe prioritatem temporis, aliam naturæ; primaque explicatur per exiſtentiam rei; ſecunda per præintelligi vnum ante aliud. Quæ prioritas tamen eſt vera, & realis, quia importat realem ordinem rerum. Vnde inſtans temporis communiter diuiditur in duo, ſeu in plura inſtantia naturæ.

Tertiò Noto, quod cùm contradictoria mutuò ſe expellant ab eodem ſubiecto, impoſſibile etiam eſt, quod ſimul, & ſemel inexiſtant; taliaque ſunt non eſſe, & eſſe formæ. Vnde cùm priuatio formæ non poſſit eſſe ſimul cum poſitione eiuſdem formæ, nec ſufficit prioritas naturæ ad tollendam talem incompoſſibilitatem. Difficultas oritur, quomodo poſſit priuatio eſſe principium generationis inſtantaneæ formæ, tunc in illo inſtanti ipsâ non exiſtente. Vnde hìc DD. in varias vias ſe diuertunt ad ſaluandam hanc compoſſibilitatem; communiterque dicunt, quod in eodem inſtanti deſinit, in quo fit generatio formæ; tunc enim vltimò non eſt, ſicque eſt principium, quando non eſt. Alij dicunt principiare, quando vltimò eſt. Quæ dicta ferunt ſecum inextricabiles difficultates. Nam quomodo poteſt priuatio eſſe principium, quando non eſt? Reſpondent id eſſe proprium priuationis: ſed hæc reſponſio eſt petitio principij. Tum quia impoſſibile eſt id, quod non eſt aliquid, poſſe principiare; quando enim non eſt, tunc ſe habet extrinſecè ad principiatum: ergo erit principium per accidens tantùm. Nec minorem difficultatem continet ſecundum dictum; ſi enim eſt principium, quando eſt, ergo in tempore antecedenti ad illud inſtans, in quo fit generatio, erit principium: ſed in tempore non eſt aſſignabilis vltima pars: ergo erit principium etiam in tempore longè antecedenti ad generationem. Quæ omnia, & alia, quæ poſſunt objici, & quæ à nobis etiam tradentur *in 3. lib. Phyſicorum, à num. 565.* reddunt difficillimam hanc quæſtionem; quæ difficultates tamen facillimè tollun-

tur ex principiis Seraphicæ doctrinæ. Vnde

181. Qvartò Noto, quod licèt omnia corporalia menſurentur tempore extrinſeco, ſcilicet motu primi mobilis, habent tamen quælibet ſuam propriam menſuram continuam, ſucceſſiuam, intrinſecam, continuam, & diſcontinuam, ſecundùm naturam ipſarum mutationum, per quas fiunt, vel deſinunt. Et cùm omnes mutationes, generationes, corruptiones, & productiones habeant ſuam menſuram, in qua incipiunt, & deſinunt per propria indiuiſibilia inchoantia, & terminantia, ſequitur, quod in generatione vnius, & corruptione alterius dentur duo indiuiſibilia quamlibet terminantia, quæ ſunt contigua, & conſequenter ſe habentia, in quorum primo deſinit res corrupta, & in alio incipit res generanda. Quæ duo indiuiſibilia correſpondent vni inſtanti temporis extrinſeci continui. Quod explicatur à Seraph. Doct. & à P. Labeo in ſuis meteoris, exemplo duarum linearum, quæ ſint diſcontinuæ, & habeant propria indiuiſibilia terminantia ſe tangentia; ſi ſupra ipſas traheretur alia linea continua, tunc illa duo indiuiſibilia reſponderent vnico indiuiſibili illius lineæ continuæ; nec enim maiorem faciunt extenſionem duo, vel tria indiuiſibilia, vel mille, quàm faciat vnum. Nec id eſt inconueniens, cùm ſaluetur ſemper doctrina peripatetica, quod impoſſibile ſit dari duo indiuiſibilia immediata, nempe in continuo, non autem in contiguis. Sic Seraph. Doct. *lib.4. diſt.* 11. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 5. *ad* 4. & *lib.* 4. *diſt.* 17. *part.* 1. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 4. Sed vide quæ notauimus ſuper textum, *notat.* 3. *à n.* 29. ne fiat æquiuocatio ſuper mentem S. Doct. circa exemplum duarum linearum, à S. Doct. allatum. Vide etiam infrà *num.* 565. Quibus poſitis,

182. Prima Conclvsio: Priuatio propriè ſumpta, prout connotat capacitatem in ſubiecto, non eſt principium in creatione; ſumpta verò pro negatione pura, eſt principium. Eſt Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *cit.* Prima pars patet, quia creatio eſt productio totius ex nullo ſubiecto præſuppoſito: ergo abſque præſuppoſita capacitate ſubiecti; ſed tamen eſt tranſitus à non eſſe ad eſſe: ergo vera prima, & ſecunda pars concluſionis.

Dices: Priùs naturâ præintelligitur ſubiectum, & poſteriùs naturâ intelligitur informatum formâ: ergo creatio habet pro principio priuationem propriè ſumptam.

Respondetvr concedendo antecedens, & negando conſequentiam. Nam vt dictum eſt, prioritas naturæ, licèt ſufficiat ad aſſignandum reſpectum primò ad agens, & ſecundariò ad formam; tamen non ſufficit ad inducendam mutationem naturalem, quæ præexigit ſubiectum antecedenter priuatum. Addo ex Seraph. Doct. prioritatem naturæ ſufficere etiam ad inducendam mutationem qualemcunque, & largè ſumptam, non verò naturalem generationem. Vnde ait *loco citato, quaſt.* 1. *ad* 2. *&* 4. quod eſt mutatio ſupernaturalis, & eſt propriè à non eſſe negatiuo ad eſſe poſitiuum; impropriè verò ab eſſe priuatiuo ad poſitiuum.

183. Secvnda Conclvsio: Priuatio eſt vnum ex tribus principiis entis naturalis Ariſtotelici, neceſſariò

ceſſatiò præcedens duratione ad ipſam productionem entis naturalis. Eſt Ariſt. hîc, & communis cum Seraph. Doct. pluries citato. Ratio eſt euidens, quia agens naturale non poteſt educere formam à ſubiecto, niſi præcedentibus diſpoſitionibus in ſubiecto: ſed iſtæ introducuntur ſucceſſiuè: ergo & ſubiectum præexiſtit tempore. Hinc dicit S. Doct. quod in generatione naturali concurrit motus, mutatio, & productio, vt dictum eſt in fundamento primo.

Obiicies primò: Fiunt multæ generationes abſque præexiſtentia ſubiecti, modo dicto: ergo falſa Concluſio. Probatur antecedens, quia Sol in eodem inſtanti generauit lucem: item cœlorum, & terreſtrium materia creata fuit, & in eòdem inſtanti educta fuit forma corporea: item in generatione Chriſti totum fuit in inſtanti: ergo.

Respondetvr ex doctrina, quam Seraph. Doct. tradit *lib. 1. diſt. 9. art. 1. quæſt. 1. corp.* & *ſerm. 11. Hexaëm.* quod generatio alia eſt per diffuſionem, vel per expreſſionem, ſiue impreſſionem ſuæ ſimilitudinis in alio; alia per propagationem. Prima non eſt rigoroſa generatio naturalis, ſed potiùs habet tantùm rationem productionis, vti ſplendor à luce, calor ab igne, ſpecies ab obiecto. Secunda eſt duplex; alia fit per eductionem ſpeciei conſimilis ab alio; ſic generatur elementum ab elemento, vt ignis ignem producit directè: & in hac generans non generat de ſeipſo, ſed ex alio; nam ignis de ligno producit ignem. Alia eſt productio ſimilis de ſimili, ſiue de ſeipſo; eſtque propriè in animantibus, quia generans de ſeipſo præbet materiam genito; iſtæque duæ præexigunt ſubiectum priuatum formâ, & hæc propriiſſimè eſt generatio, eſtque ſeminis à ſemine, radicis ab arbore, prolis conceptæ ab vtero materno, & filij à patre: & hæc præexigit ſubiectum priùs duratione priuatum formâ. Et ad id de forma educta à materia in principio mundi, quod & dicitur de empyreo, & de generatione Chriſti, reſpondetur, quod iſtæ ſunt mutationes ſupernaturales, de quibus non loquitur Philoſophus.

Instat hîc Auerſa: ergo generatio, vt generatio eſt, non exigit priuationem præcedentem duratione.

Respondetvr concedendo conſequentiam de generatione, prout productio eſt; & etiam prout eſt mutatio largè ſumpta; non verò prout propria, & naturalis naturali modo facta.

Ex quibus patet, quomodo rectè collocatur à Seraph. Doct. priuatio qualiſcumque vnum ex principiis entis naturalis cuiuſcumque, prout hoc vniuerſaliſſimè ponitur pro ſubiecto totius Philoſophiæ; nam prout eſt, ſubiectum Philoſophiæ Ariſtotelicæ, tantùm ſumitur priuatio propriè ſumpta antecedens duratione ad formam in ſubiecto; ſed latiſſimè ſumpta includit priuationem præcedentem prioritate naturæ tantùm in ſubiecto. Tum etiam, ſi non concurrat priuatio in productione Angelorum, & animæ rationalis, non per id tamen fit, quin ſint entia naturalia, quia compoſita ex materia, & forma. Hinc

184. Tertia Conclvsio: Priuatio poteſt aſſignari vnum ex principiis entium naturalium, quæ habuerunt,

buerunt, vel habent eſſe per creationem, vt ſunt Angeli, Animæ rationales, Empyreum, & ipſum compoſitum ex materia primò creata, & forma, de qua ſuprà diximus, fuiſſe congenitam ſimul cùm materia modo imperfecto. Infertur ex principiis Seraphicis; nam priùs naturâ præintelligitur materia illa priuata formâ, & poſteriùs naturâ induta formâ, licèt omnia ſint ſimul tempore: ergo aliqualiter concurrit priuatio in his entibus naturalibus. Sequitur ex dictis; nam vt rectè notant Conimbric. *lib.* 1. *Phyſ. cap.* 5. *quæſt.* 6. *art.* 2. *ad* 3. prioritas, & poſterioritas naturæ facit, vt admittantur contradictoria in eodem ſecundùm diuerſam conſiderationem. Sic etiàm rectè dicitur priùs Pater, & Filius non priùs in diuinis (id intellige de prioritate originis.) Sic priùs dicitur materia ſine forma, & poſteriùs cum forma, ſcilicet priùs naturâ.

Nec valet reſponſio Meldul. *cit. num.* 24. negando poſſe in illo priori materiam concipi non formatam, ſed benè non concipi vt formatam. Prima enim eſt abſtractio diuiſiua, ob idque falſa: ſecunda eſt præciſiua tantùm, quæ eſt ſine mendacio, dum intelligitur vnum aliò non intellecto. Non valet, inquam, quia prioritas naturæ, & poſterioritas important verum ordinem exiſtentem à parte rei, vt rectè docet Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 20. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in corp.* & *lib.* 4. *diſt.* 17. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. vbi habet hæc aurea verba, loquens de gratia, quando expellit peccàtum: *Gratia poteſt comparari ad principium, à quo procedit, ad peccatum, quod expellit, & ad ſubiectum, quod perficit; quæ licèt ſint ſimul tempore, tamen habent ordinem naturæ. Priùs enim intelligitur gratia habere eſſe à Deo; ſecundò expellere peccatum; & tertiò perficere ſubiectum.* Applicando hanc doctrinam ad rem noſtram, datis caſibus, priùs intelligitur materia habere eſſe à Deo per creationem, & vt non habet formam; ſecundariò poſteà intelligitur informata formâ, quæ eſt abſtractio vera præciſiuè ſecundùm ordinem naturæ, non ſecundùm præexiſtentiam realem, quæ eſt in tempore.

Et probatur etiam noſtra concluſio, quia priuatio, & forma ſunt aliquid ſuperadditum materiæ: ergo priùs eſt in ſe, quàm intelligatur cum hoc ſuperaddito: ergo etiam prius intelligitur ſub priuatione, quàm habeat formam. Probatur conſequentia, quia de ſe non habet formam: ergo per ſuperadditum aliquid tranſit de non eſſe ad eſſe. Hinc S. Bonau. dixit *lib.* 2. *diſt.* 1. *cit. quæſt.* 1. *corp.* quod prius naturâ eſt priuatio in materia in generatione, quàm ſit forma. Et loquitur ibi de generatione præcisè ſumpta abſque diſpoſitionibus antecedentibus, quia includendo eas exigitur priuatio antecedens duratione.

Dices cum Meldul. ergo aliquando materia eſt ſine forma: ſed hoc eſt falſum: ergo.

Respondetur, ſi ly *aliquando* dicit prioritatem temporis, nego; ſi ly *aliquando* ſumitur impropriè pro ſigno naturæ, concedo.

185. Quarta Conclusio. Priuatio principiat, quando recedit, ac perinde quando vltimò eſt, non verò quando non eſt. Eſt Seraph. Doctor. Eſt etiam Serbelloni, licèt poſteà diuerſificet in principiis, & in rationi

rationibus ; eſtque contra ferè omnes. Vt probetur concluſio,

Svpponendvm id quod ſuprà dictum eſt , Priuationem non eſſe purum non eſſe formæ , ſed eſſe non eſſe formæ in ſubiecto apto : quo poſito,

Probatvr primò: Si priuatio non principiat , quando eſt : ergo non eſt verè principium generationis naturalis ; quod enim non eſt , non poteſt eſſe principium , ſicque ſe habet vt quid extraneum ad principiatum.

Respondent principiare , quando vltimò non eſt : ſed

Contra eſt , quia tunc, cùm non ſit, non poteſt dici , *Nunc priuatio eſt principium generationis*. Tùm quia priuatio quando eſt, ſecundùm aduerſarios,tunc forma vltimò non eſt : ſed id eſt tempore antecedenti ad inſtans,in quo poſteà eſt forma;& tunc non erit aſſignabilis pars determinata in tali tempore , in quo vltimò non ſit forma : ergo.

Serbellonvs intendit pluribus probare , quod priuatio ſit principium , quando eſt , ex eo , quod diſtinguit inter principium priuationis, & vltimum ipſius ; primumque docet eſſe formaliter primum non eſſe formæ , & ſecundum vltimum non eſſe formæ. Sed eius doctrina eſt inintelligibilis , quia impoſſibile eſt , vt in eodem inſtanti vero, & reali hæc omnia ſint ſimul , ſcilicet non eſſe formæ , & eſſe formæ; nec ipſe admittit duo inſtantia immediata. Et cùm non poſſint eſſe in eodem inſtanti ſimul vltimum non eſſe formæ , & primum eſſe ipſius; aliàs daretur ſubiectum exiſtens nec ſub forma , nec ſub priuatione, hinc patet falſitas eius dicti.

Probatvr ſecundò. Si priuatio principiaret , quando vltimò non eſt , principiaret quando intrinſecè deſiiſſet ; inſtans enim extrinſecæ deſitionis præſupponit rem intrinſecè deſiiſſe : ſed id repugnat, vt probatum eſt : Ergo.

Probatvr tertiò : In inſtanti, quo deſinit forma vetus , in eo inſtanti eſt priuatio proxima formæ nouæ, ſeu non eſſe formæ in ſubiecto : ſed id eſt vltimum inſtans intrinſecum corruptionis , & ad id ſequitur aliud inſtans intrinſecum , in quo forma incipit : ergo datur priuatio in inſtanti antecedenti ad eſſe formæ. Probatur Minor ; quia ex traditis dantur duo inſtantia immediata in mutationibus contiguis: ergo vera concluſio , quæ magis patebit ex ſolutione obiectionum , & fuſiùs etiam hæc fundamenta à nobis trademur *in lib. 3. Phyſ.* agentibus de inceptione , & deſitione rerum.

Probatvr Quartò : Contradictoria non poſſunt eſſe ſimul in eodem inſtanti temporis : ſed eſſe , & non eſſe formæ ſunt contradictoria : ergo non poſſunt eſſe in eodem inſtanti : ergo non eſſe erit in inſtanti antecedenti.

186. Obiicies primò : Si priuatio eſt principium , quando eſt in vltimò inſtanti corruptionis formæ antecedentis , & poſteà in inſtanti immediatè ſequente eſt forma , ſequitur,quod in tempore continuo dentur duo inſtantia immediata : ſed conſequens eſt contra Ariſt. & rectam Philoſophiam , quia ſic continuum fieret ex indiuiſibilibus: ergo & antecedens.

Respondetvr negando ſequelam ; nam nos admittimus duo in-

ſtantia immediata intrinſeca in mutationibus, & actionibus contiguis; quæ tamen correſpondent vni inſtanti temporis communis, quorum vnum dicit deſitionem termini à quo; aliud inclinationem nouæ formæ. Vide *num.565*.

Contra inſtant: Si hoc eſt verum, ſequitur, quod priuationis deſitio ſe habeat impertinenter ad generationem; eſſet enim ante inchoationem generationis, nec ſubiectum eſſet determinatum ad formam, vt ſupponitur cum priuatione: ergo.

Respondetur negando ſequelam antecedentis, & ad probationem reſpondetur, quod eſt ante inchoationem non in aliquo tempore, ſed in vno inſtanti intrinſeco, in quo eſt principium à quo; tuncque ſubiectum eſſet determinatum per diſpoſitiones introductas: omnia tamen ſunt in vnico inſtanti temporis communis, cui reſpondent duo inſtantia temporis intrinſeci, vt dictum eſt.

187. Quæres primò, an priuatio recipiat magis, & minus.

Respondet S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt* 34. *art.*2. *quæſt.* 3. *ad* 4. & *lib.* 4. *diſt.* 18. *part.*2. *quæſt.* 4. *ad vlt.* quod priuatio ratione puræ negationis non recipit magis, & minus; nec item ratione capacitatis, quam connotat in materia ſecundùm ſuam eſſentiam conſiderata; ſed tamen ratione capacitatis, quæ ineſt in materia induta diſpoſitionibus, & formâ aliquâ; ſicut & ratione obiecti priuati magis, vel minùs perfecti recipit magis, & minus, vt per ſe patet. Magis enim eſt claudus, qui parum eſt offenſus in pede, quàm qui totaliter; & magis priuata formis materia ſub forma corporea, quàm ſub ſpirituali. Sic etiam magis priuatus calore, qui habet tantùm vnum gradum, quàm qui habet duos.

188. Quæres ſecundò, an ſit nobilior, vel ignobilior priuatio, quàm pura negatio.

Respondet S.Doct. *lib.* 2. *diſt.*3. *part.*2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. quod ſi loquimur de priuatione formæ debitæ ſubiecto, eſt ignobilior, quàm negatio, ob deformitatem, quam ſecum affert. Vnde deformior eſt cæcitas in homine, quàm in lapide. Si verò loquimur de priuatione in ſubiecto de ſe indifferente ad formam, & priuationem, vt eſt materia de ſe, ſic eſt nobilior priuatio, quàm negatio pura, quia illa negat, ſed ponit, & connotat intrinſecè capacitatem ad formam, quæ dicit aliquam perfectionem; iſta tollit potentiam, & actum.

Et hæc de Priuatione.

TRACTATVS

Digitized by Google

TRACTATVS QVARTVS.

De Forma.

189. FORMA tertium eſt generationis principium, quod nobis explicandum occurrit tertio loco, licèt quoad dignitatem ſit primum, cùm ſit complementum, & vltima perfectio compoſiti, quod ex priuatione, tanquam ex termino à quo conſurgit; à materia verò tanquam ex communi fulcimento, & fundamento rerum omnium; & per formam diſtinguitur ab aliis, in ſpecieque propria, & determinata conſtituitur. Hinc vt ipſius natura, & proprietates dignoſcantur, ſequentes quæſtiones inſtituimus.

QVÆSTIO PRIMA.

An ſit, quid ſit Forma ſubſtantialis, & quotuplex ſit Forma.

190. VT explicetur titulus quæſtionis, qui eſt triplicatus, primò ſupponendum, formam variis nominibus appellari, vt dicetur in calce quæſtionis: ſed potiſſimum nomen eſt hoc Formæ, quod nomen primò impoſitum eſt ad ſignificandam formam, ſpeciemque externam, quam in rebus cernimus, & per quam pulcræ redduntur; ob idque pulcrum dicitur formoſum; conſiſtitque, ait Seraph. Doctor *in Itiner. ment. cap. 2.* & *lib. 4. diſt. 1. part. 1. dub. 2.* in æqualitate numeroſa, ſeu in quodam ſitu, & ordine cum coloris ſuauitate: ſed poſteà ab Ariſt. & cæteris Philoſophis translatum eſt hoc nomen ad explicandam internam illam rationem, & eſſentiam, quâ quælibet res ſubſtantialis vltimò completur, conſtruitur, ordinemque ſeruat ſuum in mundo. Sic S. Doct. *loc. cit.* adeoque communi omnium calculo recepta fuit huius vocabuli translatio, vt formæ nomen propriè tantùm ſignificet hanc partem ſubſtantialem complentem compoſitum. Hinc de hac forma quæritur primò, an euidens ſit dari, ideſt, an ſit cognoſcibilis, ita quod euidenter intellectus cognoſcat hanc veritatem, ſicut diximus de materia; & deinde quid ſit, & quomodo explicetur eius quidditas; & tertiò quotuplex ſit.

191. ET quoad primam partem Serbellonus *in lib. 1. Phyſ. diſt. 1. quæſt. 4. art. 1.* conatur oſtendere inèuidentiam exiſtentiæ formæ ſubſtantialis: in vanum tamen laborat, vt poſtea patebit. Quare communi omnium Philoſophorum conſenſu dicendum eſt, eſſe euidens dari in rerum natura formas ſubſtantiales;

Digitized by Google

& per hoc reſpondetur primæ parti huius quæſtionis. Sic Ariſt. & alij, & Seraph. Doct. eandem veritatem ſupponit *lib.2. diſt.1. dub.3.* & *diſt.7. part.2. art. 2. quæſt.1. & 2.* & plurimis aliis locis.

Probatvr primò: Euidens eſt dari materiam primam: ergo euidens eſt dari formam ſubſtantialem. Antecedens in Tractatu 2. probatum eſt. Probatur conſequentia: Datur potentia ſubſtantialis in compoſito ſubſtantiali: ergo & actus ſubſtantialis. Probatur conſequentia, quia ſi eſſentiæ rerum conſiſterent in ſola materia, tolleretur de medio omnis diſtinctio ſubſtantialis, & eſſentialis, cùm per materiam, quæ eſt vna in omnibus vnitate homogeneitatis, vt probatum eſt, res non diſtinguantur: ergo per formam diſtinguuntur res ſubſtantialiter.

Respondet Serbellon. citatus negando conſequentiam; nam poſſunt diſtingui eſſentialiter per formam accidentalem, quâ ſi nul cum materia poſſet fieri aliquod compoſitum eſſentiale.

Contra, quia dato hoc, tunc compoſitum hoc ſolùm accidentaliter ab aliis diſtingueretur, prout diſtinguitur album à nigro: ſed res ſubſtantiales ſubſtantialiter diſtinguuntur, vt homo, leo, lignum. Tum quia plus differunt inter ſe equus, & lapis, quàm res alba, & nigra: ſed hæ differunt eſſentialiter in aliquo accidente: ergo illæ in aliquo ſubſtantiali. Tum quia ſi admittitur materia ſubſtantia incompleta: ergo debet ob rectum rerum ordinem admitti in ſuo genere actus complens ſubſtantialis; idque & habetur de fide in anima rationali: ergo & in cæteris rebus. Probatur conſequentia, quia ſi ob id in homine admittitur anima forma ſubſtantialis, quia materia prima non eſt tota ratio hominis completa, idem & debet admitti in cæteris compoſitis. Probatur etiam hæc veritas aliis rationibus deſumptis tum ex connexione alimenti in ſubſtantiam aliti, tum ex operationibus, tum ex proprietatibus formæ: ſed in re clara hæc ſufficiant.

Obicies primò, quia Ariſt. 2. *de gener. & corrupt. cap.1. & 3.* docet formas elementorum eſſe quatuor primas qualitates: & *7. Met. text.8.* dicit, quod ſola materia prima eſt ſubſtantia: ergo per Philoſophum non datur forma ſubſtantialis.

Respondetvr negando conſequentiam; nam Ariſt. docet primas qualitates elementorum formas eſſe, non quidem ſubſtantiales, ſed accidentales; quibus tamen notificantur formæ ſubſtantiales, à quibus trahunt originem, & per quas elementa ſubſtantialiter diſtinguuntur. Et ad alium textum reſpondetur, ibi loqui de mente aliquorum Philoſophorum, quos tamen arguit, dum in fine eiuſdem Textus docet, dari etiam formam ſubſtantialem, per quam ſimul cum materia fit compoſitum.

192. Obicies ſecundò: Forma inhæret materiæ, vel eſt in materia, & non eſt per ſe: ergo non eſt ſubſtantia.

Respondetvr negando formas ſubſtantiales inhærere materiæ; inhærere enim alteri, eſt cum altero facere vnum per accidens: forma eſt quidem in alio, ſcilicet in materia, tanquam ſubſtantia per informationem per ſe; per quod faciunt compoſitum ſimul cum materia.

Digitized by Google

ria. Vnde per ſe eſſe in ſubſtantia non dicit eſſe ſolitarium, & non cum alio, vt ſunt accidentia Euchariſtica; ſed importat modum contradiſtinctum ab inhærentia.

Obiicies tertiò: Formæ ſe inuicem expellunt: ergo ſunt accidentia; ſubſtantiæ enim non ſunt ſibi inuicem contrariæ.

Respondetur ſe expellere tanquam diſparatas, non tanquam contrarias; contraria enim ſunt, quæ habent eam repugnantiam inter ſe, non cum aliis, vt album, & nigrum: formæ autem ſubſtantiales ſe expellunt non ob contrarietatem mutuam, ſed ob incompoſſibilitatem ſubiecti; idque patet, quia in opinione Seraphica & Scotica dantur etiam plures formæ ſubſtantiales in eadem materia.

Obiicies quartò: Formæ ponuntur aut ob diſtinctionem rerum, aut ob conſtitutionem, aut ob operationem: ſed ad hæc ſufficiunt accidentia. Sic Serbellon. ergo ſunt ſuperfluæ. Probatur minor, quia per accidentia videmus res diſtingui; ergo & conſtitui; aliàs non videremus res diſtingui, ſi non diſtinguerentur per ſenſibilia.

Respondetur negando Minorem, ſi loquamur de diſtinctione eſſentiali, quia multa diuerſa eſſentialiter habent eadem accidentia. Tum etiam quia ex accidentibus multoties dignoſcimus eſſentias, & ſubſtantias.

Quoad ſecundam partem, nempe quid ſit?

193. Respondetur ex Ariſt. 2. *Phyſ. text.* 28. quod forma ſic rectè definitur, *Ratio ipſius quod quid erat eſſe*; ideſt ratio quidditatis rei. Sed clarius communiter ſic definitur: *Forma eſt actus ſubſtantialis vnum per ſe conſtituens cum materia, ipſamque determinans ad certam ſpeciem compoſiti.* Dicitur *actus*, loco generis, per quod conuenit cum forma accidentali; vtraque enim actuat ſuum ſubiectum, quod eſt in potentia ſubiectiua. Dicitur *ſubſtantialis*, ad differentiam formæ accidentalis. Dicitur *conſtituens vnum per ſe*, per quod explicatur formam habere eſſe incompletum, quodque ſimul cum alia comparte potentiali, ſcilicet materia, facit vnum per ſe completum. Dicitur *ipſamque determinans*, ad differentiam alicuius formæ metaphyſicæ, vt ſubſiſtentiæ, quæ non determinat materiam ad certam ſpeciem; nec per id diſcernitur à formis ſpiritualibus, vt voluit cum aliis Ruu. cùm in noſtra ſententia talis effectus proueniat etiam à formis ſpiritualibus.

Obiicies: In ſententia Seraphica dantur formæ ſubſtantiales, verbi gratiâ forma animæ rationalis, & corporeitatis, quæ non tribuunt eſſe completum materiæ, cùm adhuc illud compoſitum ordinetur ad nouam completionem: ergo malè definita eſt forma.

Respondetur concedendo antecedens, & negando conſequentiam; illæ formæ enim dant ſuum eſſe completum in tali ſpecie: ſed quia non tribuunt totalem completionem, cuius eſt capax materia, illudque compoſitum, hine vlteriùs ordinantur ad compleri per formam perfectiorem.

Quoad tertiam partem, quotuplex ſit forma?

194. Respondetur, formam diuidi primò latiſſimè, & æquiuocè, ſcilicet in metaphyſicam, &

Digitized by Google

phyſicam. Metaphyſica eſt differentia, quæ ſimul cum genere facit totum metaphyſicum, ſcilicet ſpeciem; & de hac nunc non loquimur. Phyſica eſt, quæ ſimul cum materia conſtituit totum phyſicum; & hæc eſt vel accidentalis, vel ſubſtantialis. Accidentalis eſt vel artificialis, vel naturalis, ad quam etiam reducitur cauſa exemplaris, ſeu idealis, quæ & dicitur paradigma, & directiua. De quibus S.Doct. *lib.4.diſt.1. part.1. dub.2.* & *lib.3. diſt.36.quæſt.6. ad 3.* Subſtantialis alia eſt vt motor tantùm, quæ communiter dicitur aſſiſtens, quæ à S.Doct. dicitur motor, *lib. 2. diſt. 8. part. 1. art.3. q.2.* & *diſt.14. part. 1. art. 3. quæſt. 2.* alibique, & eſt, quæ per extrinſecam aſſiſtentiam mouet corpus, quales ſunt Angeli mouentes cœlos, & corpora aſſumpta: & de hac hîc non eſt ſermo. Alia dicitur conſtitutiua, ſeu perfectio rei, ſeu informans, quæ ſeipſam communicando materiæ in ipſa imbibitur, ipſam informando, & actuando, vt forma ignis, aquæ, &c. eſtque forma partis, ſeu altera pars, quæ ſimul cum materia principaliùs conſtituit compoſitum, ipſumque ſpecificat formaliter, ad differentiam formæ totius, quæ eſt tertia entitas conſtans ex duabus dictis partibus, eſtque finis generationis; nam vt ait S. Doct. *lib.1. diſt.5. art.2. quæſt. 1.* generans intendit generare formam totius, vt in hoc: de qua etiam *lib. 3. diſt. 2. art. 2. quæſt. 3. corp.* & *lib.2. diſt.18. art. 1. quæſt. 3. corp.* de qua agemus in ſequenti tractatu. Nunc de forma partis tractatus iſte inſtituitur: quæ omnia colliguntur ex Seraph. Doct. pluribus in locis, qui in ſequentibus dabuntur. Forma verò ob ſui perfectionem non vnico nomine appellatur à DD. ſicut & à Seraph. Doct. Dicitur enim forma, eo quòd format, & decorat materiam, & compoſitum: item pulcrum, ob eandem rationem: item ſpecies: item vnum, quia vnitatem ſpecificam tribuit compoſito. Dicitur & ratio, quia ab ipſa principaliter ſumitur ratio eſſentiæ rei: item & eſſentia, natura, & quod quid rei, quia eſt præcipua quidditas rei.

QVÆSTIO II.

Quomodo forma fiat ex materia; ſiue quomodo educatur de potentia ſubiecti. Vbi de ſeminario formarum.

195. QVÆSTIO hæc eſt vna ex fundamentalibus, & ſimul ex difficilioribus totius Philoſophiæ: in cuius rei ſignum ſunt Philoſophi diſtracti in varias, & diuerſas vias, vt euitent ſcopulos difficultatum; ſed tamen in nouas, & maximas ſemper incidunt. Ratio dubitandi eſt, quia cùm ex nihilo nihil fiat; creatura enim non habet, nec poteſt habere vim creatiuam; & cùm continuè formæ producantur de nouo ob corruptiones ſuccedentes, corruptio vnius enim eſt alterius generatio; hinc quæritur, quomodo ab agente naturali iſtæ formæ fiant, & educantur à materia, ſcilicet an præexiſtant in materia, an verò de nouo ſecundùm ipſarum totam entitatem fiant: quæ duo membra inuoluunt maximas difficultates; nam ex primo dicto videtur, quod agens naturale nihil

nihil ſubſtantiale producat, ſed tantùm introducat diſpoſitiones. Ex ſecundo dicto videtur, quod ex nihilo aliquid faciat. Hinc circumferuntur variæ opiniones.

Prima Opinio eſt negantium formas præexiſtere in materia, ſiue actu, ſiue potentiâ; ſed agens naturale tantùm diſponere materiam, & deinde formas produci immediatè ab aliquo agente ſuperiori, nempe vel à Deo, vel à quadam alia intelligentia occulta, quam Plato, Auic. & Themiſtius appellabant Cholchodeam, ideſt omnium formarum datricem. Huius opinionis videtur Areſius, qui formarum producentem cauſam eſſe Deum, & Raguſeus cœlum volunt. Quæ opinio tamen ab omnibus rejicitur tanquam Philoſopho indigna, dum ab effectibus peculiaribus naturalibus excludit cauſas naturales particulares, refundendo eos in primam cauſam vniuerſalem. Quare meritò hæc opinio de Cholchodea à Pariſienſi Academia damnata, & reiecta eſt.

196. Secunda Opinio, & communiſſima, eſt aſſerentium formas produci ab agente particulari, quatenus educuntur de materia, in cuius potentia præexiſtebant: per quod differt hæc productio à creatione; creatio enim eſt productio totius entis ex nihilo, ideſt cum nulla dependentia à nullo ſubiecto præexiſtente: Eductio verò formæ eſt ex dependentia à ſubiecto præexiſtente. Hæc opinio eſt ab omnibus receptiſſima; attamen quia ſecum fert plurimas difficultates, in hac opinione adſtruenda diſtracti ſunt ipſius ſequaces in varias, & plenas pluribus, & obſcuriſſimis inuolucris.

Alii enim dicunt formas præexiſtere in materia tantùm ſecundùm aliquid ſui, totaliterque poſteà educi: de qua opinione vide Soncin. *in Metaph. quæſt.* 28.

Alii dicunt, formas præexiſtere actu, & completè in materia, & in ipſa latère, ab agenteque ſolùm detegi; tribuiturque ab Ariſtotele Anaxagoræ, & aliis.

Alii dixerunt, præexiſtere in potentia pura, recipereque eſſe actuale ab agente naturali. Sic Baccon. *lib.* 2. *diſt.* 18. *quæſt.* 1. *art.* 2.

Alii dixerunt formam præexiſtere in materia, quia forma nihil aliud eſt, niſi potentia materiæ. Sic Guarinus in ſuis placitis Philoſophicis *diſt.* 3. *exp.* 2. quam opinionem multis rationibus conatur probare, quæ tamen nihil probant directè, vt ibi videre eſt: nam contra omnes Scholas in compoſito non admittit niſi vnicam ſubſtantiam, nempe materiam; vultque agens naturale per diſpoſitiones coadiuuare tantùm materiam cum ſua potentia ad tranſeundum de vno ſtatu ad alium. Contra quam eſt Seraph. Doct. *in ſerm* 2. *Hexaëm. verſus finem*, §. *Tertia facies*, vbi dixit, quod ſic philoſophantes falsò philoſophantur.

Alii communiter dicunt, formas produci ab agente naturali, ſed dependenter à materia; ob idque dicuntur educere eas à potentia materiæ ad actum. Et hæc eſt Ariſtotelica, & communis Peripateticorum apud Meldul. *diſt.* 2. *num.* 137. *& ſeq.* Ad hanc trahit P. Gallicius Seraph. Doct. ſed immeritò.

Alii tandem ſuſtinent, formas omnes corporeas concreatas fuiſſe in materia ſimul cum materia, in

eaque

eaque veluti in ſeminario collocatas, & ineſſe ſecundùm potentiale eſſe, & ab agente extrinſeco eas educi de illo ſtatu potentiali ad exiſtentiale completum. Hæcque eſt opinio germana Seraph. Doct. planiorque, & verior. Si tamen in tanta obſcuritate, & tot inuolucris aliqua planities poteſt affirmari, pro ſoluenda, & ſtabilienda hac opinione,

197. Primò Notandum, quod aliquid poteſt intelligi præexiſtere in altero tripliciter. Primò eminenter, ſeu virtualiter, velut loquitur S.Doct. *lib.* 1. *diſt.* 36. *quæſt.* 1. ſecundùm cauſatiuam potentiam, nempe eo modo, quo effectus continentur in virtute ſuæ cauſæ. Secundò actualiter, ideſt ſecundùm actualem exiſtentiam, vt lumen in Sole, forma ignis in ſua materia diſpoſita. Tertiò in potentia, quatenus potentia, & actus dicunt non diuerſas ſubſtantias diuidentes ens, ſed quatenus dicunt diuerſos modos eſſendi, de quibus S.Bonau. *ſerm.* 4. *Hexaëm.* ſecundùm quos eadem res, quæ modò eſt in potentia, poſteà fit in actu, vt formæ ex eſſe potentiali in materia tranſeunt ad actuale eſſe. Et hoc modo eſſe in potentia dicit aliquid ipſius rei producendæ, ſcilicet quendam modum incompletum intrinſecum: & dum tranſit ad actum, alio modo intrinſeco ſe habet, vt verbi gratiâ roſa, ſeu roſea forma in globo eſt incompleta, in flore eſt completa. Cæpa de pariete ſuſpenſa emittit plantam: tunc de eſſe incompleto illa forma præexiſtens educitur ad eſſe completum; dumque eſt incompleta, eſt ſub modo potentiali ad complementum, & ſub actuali, quando complementum habet. Sic formas ſecundùm eſſentiam inchoatam ponit cum D. Auguſt. Seraph. Doct. quas appellat rationes ſeminales, ex quibus fiant formæ completæ; & cùm producitur naturaliter quidditas, nulla veritas eſſentiæ inducitur de nouo; ſed datur ei noua diſpoſitio, vt quod erat in potentia, fiat in actu. Differunt enim actus, & potentia, non quia dicant diuerſas quidditates, ſed quia dicunt diuerſas diſpoſitiones eiuſdem quidditatis. Quæ diſpoſitiones non ſunt accidentales, ſed ſubſtantiales, ex eodem Doctore Seraph. *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 1. & *lib.* 4. *diſt.* 49. *art.* 1. *quæſt.* 4. & *ſerm.* 4. *Hexaëm.*

198. Secundò Notandum, vt intelligatur hæc fundamentalis doctrina, quod vt notat S.Doct. *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *dub.* 3. & 4. & *lib.* 4. *diſt.* 43. *cir.* triplex in vniuerſum eſt agens. Aliud eſt, cuius virtus operatur tantùm exteriùs, vel amouendo, vel iungendo, vel applicando vnam naturam cum alia; ſicque eius actionis terminus eſt quid accidentale. Hoc pacto operatur artifex. Aliud eſt, cuius virtus operatur interiùs, & exteriùs, totamque rei entitatem attingit, eſtque ſolus Deus, qui ex nihilo omnia condidit. Aliud eſt, quod operatur partim exteriùs, & partim interiùs; eſtque agens naturale, cuius virtus dicitur operari extrinſecus, quatenus præſupponit in materia rationes ſeminales, & formas omnes corporeas concreatas à Deo ſecundùm eſſentiam in ſeminario materiæ. Dicitur & operari intrinſecus, quia immittit ſuam virtutem vſque ad intima paſſi: in qua immiſſione, licèt non producat formam, cùm inſit ſecundùm eſſentiam iam concreata

ta

ta in materia, ipſam tamen adiuuando ad actum perfectum perducit. De quo videatur S.Doct. *loc.cit.* & præcipuè *lib.2. diſt.15.art.1.quæſt.1.*

Dices: Ergo agens naturale nihil producit ſubſtantiæ.

Respondetvr negando conſequentiam; producit enim compoſitum, vnionem ſubſtantialem, & tribuit eſſe exiſtentiale completum, & modum nouum, dum de eſſe potentiali ad eſſe actuale perducit formam. Sic S.Doct. *lib.2.diſt.1.quæſt.1. fund.vlt.* & *lib.2. diſt.7. dub.* 4. aliiſque locis citatis.

199. Tertiò Notandum, quod ſeminarium, ratio ſeminalis, ſemen, & ratio cauſalis, licèt aliquam conuenientiam ſeruent inter ſe, differunt tamen inter ſe, ſi ſumantur propriè. Sic S. Doct. *lib. 2. diſt.* 1.7. *&* 15. *cit.* & *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& in op. Comp. Theol. lib.* 2. *cap.*28. Seminarium eſt ipſa eſſentia formarum, ſeu aggregatum ipſarum, quas Deus concreauit cum materia prima, in eaque indidit non quidem infinitas, ſed finitas ſecundùm multitudinem ſpecificam, non indiuidualem. Indiuidualitas enim oritur ex coniunctione actuali, & exiſtentiali materiæ cum forma. Hinc & appellatur tale ſeminarium ſinus formarum in materia contentus; quia in eo inſunt rationes ſeminales; & ſemina rerum. Vnde ratio ſeminalis eſt forma, quæ etiam à S. Doct. appellatur virtus ſubſtantialis formæ, dirigens naturam, vt ab aliquo fiat aliquid ſecundùm aſſimilationem naturalem. Semen verò dicit ex quo; eſt enim materia diſpoſita à ratione ſeminali, & à diſpoſitionibus introductis ad talem formam gignendam, & non ad aliam. Hinc ait *lib. 2. diſt. 15. art. 1. quæſt. 1. ad* 4. quod eſſe formam talis ſpeciei in materia, eſt à Deo ita determinatum, quod non poteſt ex ipſa altera alterius ſpeciei educi; & cùm educitur, eſt talis ſpeciei, nec poteſt eſſe aliter: & ſi aliquando degenerat forma ab illa ſpecie, id euenit, non quòd mutetur forma, ſed ob diſpoſitiones diuerſas, ob quas altera forma, quæ erat in ſeminario, educitur. Ratio verò cauſalis dicit reſpectu agentis vim valentem agere in illud ſeminarium, & ex parte ſeminarij, ſeu materiæ vim paſſiuam, ſeu obedientialem ad reduci ad actum. Hinc ſeminarium eſt veluti aggregatum formarum ſecundùm eſſentiam immixtum in tota materia; diciturque vnum, quia vt docet S. Doct. *lib. 2. diſt.18.quæſt.3.ad vlt.* eſt indifferens ad formam ignis, aëris, ligni; non quod eſſentia ignis fiat eſſentia aëris, non enim ſunt corruptibiles ſecundùm eſſentiam, ſed tantùm ſecundùm exiſtentiam, & vt ſunt ad extra in compoſito. Dicitur etiam multiplex, quia continet plures eſſentias. Vnde poteſt aliquo modo dici vniuerſalis, ex S. Doct. *lib. 2. diſt.18. quæſt.3. in fine corp.* Ratio ſeminalis eſt ipſa virtus actiuæ formæ contenta in ſeminario: ſemen eſt materia continens ſeminarium, ſed induta diſpoſitionibus per ordinem ad formam peculiarem. Exemplum habemus in bilvulis, vt in faba cùm formatur in plantam & apicem, virtute actiua ſeminali radices figit in terram, & eandem plantam latentem in ſemine videmus fieri patentem extra duas partes ſeminis: ad quod concurrit actiuè ratio ſeminalis, & virtus actiua formæ exi-

ſtentis in ſeminario; ſimulque agens vniuerſale, & particulare concurrit, & paſſiuè ipſum ſeminarium, ſeu ſemen, ſeu materia, dum ipſa planta variatur à potentia ad actum. Exemplum etiam habemus in motu animalium, vt notat S. Doct. *lib.2. diſt.15. art.1. quæſt.1. ad 2.* in quo ſe habent actiuè, & paſſiuè ratione formæ & materiæ.

200. Exemplum & habemus in Magis, *in Exodo cap 7.* qui ex virgis fecerunt egredi ſerpentes ſecundùm rationes ſeminales tantùm, vt notat S.Doct. *lib.2.diſt.7. part.2.art.2. q.2. ad 4.*& *diſt.18.art.1.quæſt.2.& quæſt.3. ad 5.* Serpens verò generat ſerpentem ſecundùm rationes ſeminales, & etiam naturales. Deus verò ex coſta formauit Euam tantùm ſecundùm rationes cauſales. Magi enim, ſeu potiùs Dæmones, introduxerunt citiſſimè diſpoſitiones ad eductionem formæ ſerpentis ex illa materia, & virtute rationis ſeminalis exierunt ſerpentes: ſerpens verò immittit ſuam virtutem, & aliquid ſui in illam materiam, per quod diſponit ſucceſſiuè, & generat ſerpentem. Vnde vt ait ibidem, & *lib. 1. diſt.9.quæſt.1.* differunt generationes animantium ab aliarum rerum inſenſitiuarum generatione; nam animal gignendo aliud animal immittit partem ſuæ materiæ cum virtute ſeminali, per quam agit in illam materiam ſimul vnitam cum materia femellæ; & diſponendo illam educit de potentia ad actum illam formam, & gignit ſibi ſimile. Homo verò tantùm diſponit materiam, & attingit vnionem compoſiti ex corpore, & anima à Deo creata. At cætera agentia tantùm agunt abſque ſuæ materiæ diſciſſione, & immittendo virtutem in ſemen, extrahunt illam formam ad actum virtute rationis ſeminalis coadiuuantis talem generationem. Hinc aliquando Seraph. Doct. præcipuè *lib.2. diſt.15. quæſt.1.* appellat hanc vim ſeminariam ſpiritualem. Sic etiam Ficinus *in Theol. Plat.lib.11. cap.4.fol.450.* & *lib.1.cap.3.de immortalit. animæ.* Sic & Contaren. *tract.2.de origine formarum.* Spiritualem, inquam, non prout ſpiritus contradiſtinguitur à corpore, ſed prout dicit quid præſcindens à forma corporeitatis, vt eſt forma ignis, aëris, quæ præcisè non ſunt corpora, ſed id habent à forma corporeitatis, vt infrà dicetur. In quo ſenſu etiam dicitur Eccl.3. *Quis ſcit, ſi ſpiritus iumentorum deſcendat deorſum?* Ex quibus patet, quomodo Seraph. Doct. & in quo ſenſu dicat, formam fieri in materia, ex materia, & à materia. In materia, quia in ea forma recipit modum eſſendi actualem, quatenus eſt eius actus receptus in ea. Ex materia, non quòd materia fiat forma, ſed quia eſt concreata in materia, ex qua agens naturale non vt ex parte, ſed vt ex conſubſtantiali educit formam in actu. Sic roſa ex globo fit roſa, & tota eſſentia ipſius ex eſſe potentiali fit in eſſe actuali. A materia ratione virtutis ſeminalis formæ coadiuuantis ipſum agens.

201. Quartò Notandum, & ſupponendum, quod creatio differt à generatione, & eductione formæ. Quæ propoſitio licet ab omnibus acceptetur, inuoluit tamen maximam difficultatem ob diuerſos modos, quibus traditur differentia inter has productiones. Conueniunt quidem in hoc omnes, quod creatio eſt productio totius ex nihilo, ideſt indepen

independenter ex ſubiecto præſuppoſito; generatio verò eſt ex præſuppoſito ſubiecto. Quare creatio mediat inter contradictoria, ſcilicet inter totum ens, & nihil: generatio verò inter priuationem, & ens, ſcilicet inter ſubiectum priuatum, & formam. Sed diſcrepant in explicando, quid ſit educi de potentia materiæ, vt poteſt videri apud Meldul. *diſt.2.quæſt.7.art.2.* vbi affert varias explicationes diuerſorum Authorum, qui tamen ferè omnes in hoc conueniunt, quod educi formam de potentia materiæ nihil aliud eſt, niſi fieri formæ neceſſariò eſſe in materia, ipſiuſque formæ eſſe neceſſariò eſt eſſe in materia. Vnde ſi detur aliqua forma, quæ fiat in materia non neceſſariò, ſed poteſt fieri, & eſſe abſque materia, & materiæ aduenire ab extra, vt eſt anima rationalis; iſta non dicitur educi de potentia materiæ. Alij communiter dicunt, educi formam ex materia, eſt eam fieri per mutationem ſubiecti, de priuatione ad formam tranſeuntis. Hinc dicunt, requiri tres conditiones ad eductionem formæ. Prima, quod prærequiritur ſubiectum ex quo, Secunda, quod eductio fiat per eandem actionem, ac producitur compoſitum. Tertia, quod agens priùs attingat paſſum, ſcilicet materiam. Sic ob defectum primæ conditionis materia non dicitur educi; ob defectum ſecundæ anima rationalis non educitur; ob defectum tertiæ formæ ſpirituales non educuntur ab anima, ſed creantur. Seraphicus verò Doct. altiùs rem hanc conſiderans ſupponit, quod educi formam de potentia materiæ exigit, vt materia concurrat ad talem effectionem in ratione cauſæ materialis, materialiter influentis in ratione ſuſtentantis, & informati. Quare requiritur primò, vt materia præexiſtat ſub alia forma: ſecundò, vt forma educibilis ſit ſimplex, non hoc aliquid. Tertiò, vt tota eſſentia formæ ſit creata in materia in eſſe imperfecto. Quartò, vt ab agente producatur de potentia ad actum. Quintò, vt forma ſit corruptibilis. Quare forma educenda habere neceſſariò debet dependentiam à ſubiecto vt ſuſtentante.

202. Vt autem hoc fundamentum ſeraphicum pareat, ſupponendum ex eodem S. Doctore aliàs citato, quod dependentia tollens rationem creationis eſt illa, quæ eſt à priori, nempe ex his, ſcilicet ex principiis intrinſecis antecedenter exiſtentibus ad compoſitum; vel ab his, ſcilicet ab agente infinito: dependentia verò cum his, nempe cum alia comparte componente, vt ineſt materiæ, & formæ in ordine ad compoſitum, eſt quid conſequens ad ipſarum partium entitatem, & ob id non valens tollere rationem creationis ab ipſis, quatenus antecedenter præſupponuntur in eſſe. Quare licet Deus producat rem, ſeu formam in ſubiecto, tamen quando iſtud ſubiectum non concurrit vel materialiter, vel formaliter, vel effectiuè, vt fit in eductione formarum naturali, tunc non tollitur creatio; & ſi ſubiectum ad ipſas requiritur, id eſt non ratione effectionis, ſed facti, ob aptitudinem, quam habent ad eſſe in ſubiecto: quod & notauit Fetchius *inueſtigat. Peripat.1.cap.3.num.40.& 44.* quæ doctrina eſt diligenter aduertenda ad euitandam æquiuocationem

Digitized by Google

nem in explicatione eductionis, & creationis. Hinc enim ſequitur, quod cùm agens naturale in educendo formam, & generando compoſitum dependeat à ſubiecto, & forma in educi dependeat à materia dependentiâ cum his, ſcilicet à poſteriori, quod forma debet præſupponi in eſſe creata à Deo, aliàs forma dependeret ab agente creato ſecundùm ſuum eſſe entitatiuum; quod eſt impoſſibile, cùm ſolùm ex puro nihilo poſſit habere eſſe, cùm entitatiuè non dependeat à materia dependentiâ ex his, vel ab his, ſed tantùm cum his. Quibus poſitis, ſit

203. Prima Conclvsio: Formæ non educuntur ex materia, ita vt priùs lateant in ea ſecundùm eſſe actuale, & exiſtentiale completum. Eſt Ariſt. hîc, & Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. & communis contra Anaxagoram, & per ſe patet, quia alioquin ſimul contraria, ſeu diſparata, ſeu incompoſſibilia eſſent actu in eodem ſubiecto; quod eſt impoſſibile, nempe diuerſæ formæ cum diuerſis diſpoſitionibus, & oppoſitis.

204. Secvnda Conclvsio: Formæ omnes corporeæ educuntur de potentia materiæ ad eſſe exiſtentiale. Eſt etiam communis omnium Peripat. cum S. Bonau. Conueniunt, inquam, in nomine eductionis, ſed diſcrepant in explicatione rationis formalis eductionis. Conueniunt etiam in hoc, quod productio formæ dicitur eductio; compoſiti verò dicitur generatio. Quod rectè notat Serbellon. *diſt.* 1. *quæſt.* 4. *art.* 4. *n.* 67. Conueniunt etiam vno, vel paucis exceptis, quod educere formam eſt fieri formæ in actu exiſtentiali dependenter à materia diſpoſita, & ab agente: diſconueniunt poſtea in hoc, quod maior pars Philoſophorum formas non præſupponit concreatas in materia; ſed volunt ipſas fieri totaliter ab agente cum dependentia à materia; Seraph. Doct. verò vult eas concreatas fuiſſe in materia. Hinc ſit

205. Tertia Conclvsio: Formæ omnes corporeæ fuerunt in principio mundi concreatæ à Deo in materia in eſſe incompleto, & potentiali, & ab agente extrinſeco naturali dicuntur educi, quatenus eis tribuit actum exiſtentialem completum. Eſt S. Bonau. (licèt P. Gallicius *lib.* 1. *Phyſ. tract.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 3. minùs rectè, & parum conſequenter dicat eſſe quæſtionem de nomine:) qui S. Doct. id conſtantiſſimè ſuſtinet, & aſſerit plurimis ſuorum operum locis, præcipueque *loc. cit. lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. 2. *&* 3. & *ibid. diſt.* 1. *quæſt.* 1. *fund. vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. & alibi ſæpè. Eſt D. Auguſt. qui fuit anteſignanus huius ſententiæ, vt videre eſt apud S. Bonau. *loc. cit.* & præcipuè *ſerm.* 13. *Hexaëm.* qui ſuper illa verba Gen. cap. 1. *Germinet terra herbam, &c. & lignum cuius ſemen in ſemetipſo ſit*, affert S. Auguſt. *tract.* 3. *lib.* 6. *de Gen ad litt. cap.* 3. dicentem: *Quis poteſt ſcire infinitatem ſeminum, cùm tamen in vno ſint ſylua ſyluarum, & poſteà infinita ſemina?* Et *lib.* 5. *cap.* 23. Eſt & Alb. Magni *Phyſ. lib.* 1. *tract.* 3. *cap.* 3. *&* 15. Baccon. *lib.* 2. *diſp.* 18. *quæſt. vnic.* Zerbij *in* 7. *Met. quæſt.* 9. Sueſſan. 7. *Met. quæſt.* 11. Angelucij *de Inſtit. Met. cap.* 25. Contareni ſuprà citati, Capulij *in* 2. *Sent. diſt.* 7. *&* 18. Alenſ. Lincon. Auicen. aliorumque plurium

Digitized by Google

plurium apud Ferchium *lib.*1. *defenſionis*, *cap.*10.*num.*71. Capreol. *lib.*2. *diſp.*17. *quæſt.*1. Baranz. *diſp.*1. *de forma*, *quæſt.*3. Dur. *lib.*2. *diſt.*16. *quæſt. vlt.* & hæc eadem eſt ſententia Platonis apud Marſil. Ficin. ſuprà citatùm, vbi plura ad hanc veritatem confirmandam diſſerit.

Probatvr primò ex textu Ariſt. *lib.* 2. *de generat.* & 2. *de gen. anim. text.* 3. vbi docet Ariſt. quod ſola mens ab extra venit, aliæ formæ veniunt ab intrinſeco, ideſt à ſeminario. Et *lib.*7. *Met. text.*26. & *ſeq.* & *lib.*12. *text.* 12. vbi probat formam non fieri, nec generari, ex eò quod generatio eſt ex aliquo ſui: Ergo erit ex forma, & illa ex alia; ſicque dabitur proceſſus in infinitum: ergo ex Ariſt. forma non fit, ſed ſupponitur facta. Et ibidem *lib.*7. dicit materiam eſſe aliquam partem rei faciendæ.

Respondent communiter Scotiſtæ apud Fabrum *in Met. lib.* 7. *diſp.* 13. formam propriè non fieri, ſed compoſitum; forma enim non eſt terminus generationis *vt quod*, ſed tantum *vt quo*.

Contra, quia vt rectè arguit Albert. Mag. *de Anim. tract.* 1. *cap.* 1. & 3. generatio naturalis denominatur à natura, vt à per ſe termino: ſed iſta propriè eſt forma, ex Ariſt. 2. *Phyſ. text.* 14. Tum quia compoſitum ſecundùm ſe totum non generatur: ergo propriè non generatur: ergo forma tantùm, vel in gratiam formæ tantùm dicitur generari. Ad alium Textum reſpondet Meldul. *diſt.*2. *num.*130. Ariſt. ibi non loqui de materia, nec de formarum inchoationibus, vt benè ponderat Suarez *diſt.*15. *ſect.*2. *num.* 8. ſed de ſemine; & per partem coagentem generationi formæ intelligit virtutem quandam accidentalem, nempe diſpoſitiones in materia exiſtentes.

Sed contrà, quia hæc expoſitio eſt patenter extorta, cùm diſpoſitiones non poſſint dici pars rei faciendæ, cùm ſint quid extrinſecum, & extraneum, & accidentaliter requiſitæ.

206. Probatvr ſecundò: Forma ſi in ſuo eſſe dependet à materia, ergo dependentiâ à priori: ſed hoc eſt impoſſibile: ergo. Probatur Minor. Dependentia agentis à priori eſt vel ex his, vel ab his: ſed non eſt ex materia vt ſui parte, vel principio; & materia eſt quid extrinſecum ipſi. Non eſt à materia, cùm ſit ſolùm paſſiua: ergo eſt à Deo immediatè: ſed dependentia formæ à materia eſt cum his, ſcilicet à poſteriori: ergo præſupponitur antecedenter ad eductionem ipſius, & compoſitionem cum materia; eductio enim & compoſitio, & productio compoſiti eſt eademmet actio.

Probatvr tertiò: Forma ſubſtantialis non poteſt corrumpi: ergo eſt ingenerabilis; quicquid enim corrumpitur, à contrario corrumpitur, ex Ariſt. Sed forma non habet contrarium: ergo nec poteſt generari.

Respondent habere contrarium priuatiuum.

Contra: Priuatio eſt nihil: ergo non poteſt corrumpere formam. Nec poteſt dici corrumpi à diſpoſitionibus; iſtæ enim ſunt contrariæ accidentibus, non ſubſtantiæ. Tum quia accidentia ſunt poſteriora ſubſtantiâ: ergo non præualent in prius ab ipſis dependens. Tum quia ſi corrumperetur, eſſet accidens

dens, quia adeſſet, & abeſſet præter ſubiecti corruptionem.

PROBATVR Quartò: Si forma non præexiſtit in materia, ſequitur quod agens naturale in generatione compoſiti ipſam creet: Conſequens eſt falſum, & impoſſibile: ergo & antecedens. Probatur ſequela, quia forma non præexiſtit in materia ſecundùm ſe, nec ſecundùm aliquid ſui: ergo ex nihilo.

207. RESPONDENT communiter, quod licèt nihil formæ præexiſtat; tamen quia producitur cum dependentia ex ſubiecto, id ſufficit ad tollendam creationem; creatio enim eſt productio totius entis ex nihilo, id eſt ex nihilo ſui, & ex nullo præſuppoſito ſubiecto, à quo dependeat in fieri. Vnde anima rationalis dicitur creata, quia licèt facta ſit in ſubiecto, facta eſt tamen independenter à ſubiecto vt ſuſtentante, in cuius potentia aliæ formæ inſunt. Serbellonus reſpondet ob id non eſſe creationem, tum ratione agentis dependentis in operari à ſubiecto, tum ratione formæ dependentis à ſubiecto, & à diſpoſitionibus; creatio enim eſt ex nihilo, id eſt ex nullo ſubiecto præſuppoſito. Vnde anima rationalis creatur, quia licèt fiat in ſubiecto, tamen independenter ab ipſo.

CONTRA primò: Si datur agens independens in operari à ſubiecto, tunc ex parte agentis illa productio erit creatio: ergo formæ in principio mundi productæ fuerunt concreatæ.

RESPONDENT, requiri etiam independentiam formæ à ſubiecto.

CONTRA, quia poteſt Deus creare immediatè vnum bouem ex materia, & forma, abſque ſubiecto præſuppoſito: ergo illa forma tunc habebit eſſe ex puro nihilo. Tum quia Deus poteſt creare formas ſeparatas à materia: ergo tunc eſſent creatæ; & tamen intrinſecum ordinem dicent ad ſubiectum.

208. RESPONDENT, non poſſe dici creatas ob iſtum ordinem ad ſubiectum.

CONTRA: Hæc dependentia eſt quid poſterius ipsâ formâ: ergo præintelligitur in ſe abſolutè, antequam ſit in ſubiecto. Tum quia talis dependentia eſt formæ intrinſeca, vel ſaltem quid ſecundarium, præſupponens entitatem formæ; eſt enim in ſe quid abſolutum. Et hinc notauit Ioan. S. Thoma *in part.* 1. *quæſt.*44. *diſp.* 18. *art.*3. *num.* 4. hanc dependentiam, cùm ſit quid poſterius, non tollere creationem à productione formæ; triplex enim in vniuerſum eſt dependentia (vt ſuprà diximus ex Seraph. Doct.) Prima eſt ex his, ſcilicet ex principiis intrinſecis: Secunda ab his, ſcilicet ab agente producente. Tertia eſt cum his, quatenus productum dicit ordinem ad compoſitionem tertij, ſed ſolùm cum concurſu alterius partis. Prima, & ſecunda eſt à priori: tertia eſt quid poſterius. Forma igitur non poteſt dependere à materia primo modo, quia non componitur ex materia: nec ſecundo modo, quia non fit à materia. Tertia verò eſt quid conſequens ad ipſam, & ob id omnis dependentia formæ ad materiam, cùm non ſit intrinſeca, & à priori, ſed à poſteriori, cùm ſit quid in ſe abſolutum, & independens; hinc præſupponi debet in eſſe, antequam materia exerceat ſuam cauſalitatem in formam. Hincque rectè infert Ouied. *contr.* 3. *part.* 4. *num.*7.

num. 7. in fine, entitatem formæ non dependere à materia, vt à cauſa per verum influxum: ergo creatur. Et confirmatur, quia omne abſolutum ex Scoto & communi, eſt prius, quàm ſua relatio in ipſo fundata: ſed hæc dependentia formæ ad materiam eſt relatio: ergo præſupponit formam in eſſe. Patet id in anima rationali, quæ etiam dependet in fieri à ſubiecto, tanquam à conditione ſine qua non. Tum etiam, quia dependet dependentiâ à poſteriori, ſcilicet cum his. Tum quia Deus per aduerſarios poteſt creare vnionem, quæ dependet ab extremis: item & actus vitales dependentes à potentia: ergo & formas.

209. Hvic argumento reſpondet Meldul. *in Met. diſp. 12. num. 95.* hoc argumentum poſitum in confirmatione, in qua innititur totus diſcurſus ſuprà factus, probare nimis, ſcilicet nullum effectum dicere dependentiam à ſua cauſa, cùm cauſa, & effectus ſint quid abſolutum in ſe: & ob id verificatur Maior, ſi ſumitur abſolutum fundamentaliter, non verò formaliter, & in ratione denominantis. Tum etiam quia ex noſtro diſcurſu ſequitur, quod forma prius in materia ſit, eamque informet, quàm educatur, fundetque vnionem ad ipſam; quod nec nos admittimus. Sed reuerà reſponſio Meldul. eſt mera fuga, non ſolutio, nec effugit vim argumenti; nam ex noſtro diſcurſu non intendimus probare formam priùs eſſe in materia, ipſamque informare, & priùs eductam eſſe in eſſe eſſentiæ, & exiſtentiæ, quàm vniatur materiæ. Nec enim id ſequitur, nec id nos intendimus; ſed intendimus probare, quod ad hoc vt educatur forma ex materia, ad hoc vt ipſi vniatur, ad hoc vt in ipſa ſuſtentetur, neceſſariò debet ipſa præexiſtere ex hoc, quod talis dependentia, quam inuoluit hæc eductio, informatio, vnio, & ſuſtentatio, eſt quid conſequens ad formam. Affert deinde idem Maſtrius *ibid. num. 96.* multiplicem ſolutionem ad aliud argumentum factum à Ferchio, quod ferè coincidit cum ſuprà allato, quo probat cauſalitatem materiæ in formam non eſſe intrinſecam, ſed extrinſecam, & quid ad ipſam conſequens. Reſpondet materiam duplicem cauſalitatem exercere in formam; aliam intrinſecam, reſpectu tamen compoſiti, hæcque eſt quid poſterius; aliam extrinſecam, quæ dicitur cauſalitas ſubiectiua, quatenus in ſuo eſſe, & fieri, & conſeruari dependet à materia neceſſariò, & indiſpenſabiliter: quæ licèt non ſit cauſalitas intrinſeca formæ, cùm ipſam non componat per modum partis; poteſt tamen dici intrinſeca, quatenus per eam neceſſariò vnitur formæ, & neceſſariò eſt cum ipſa coniuncta, quamdiu forma exiſtit. Affertque etiam Zerbium idem dicentem.

Sed hæc reſponſio verè non effugit vim doctrinæ, & diſcurſus Seraphici: immò eſt potiùs petitio principij; nam admittendo cauſalitatem materiæ in formam eſſe per ordinem ad vnionem, & conſequenter ad compoſitum, ſemper hæc dependentia eſt quid conſequens, & extrinſecum ipſi formæ, cùm non ſit ex his, nec ab his, ſed tantùm cum his, ſeu in his, & in hoc.

210. Probatvr Quintò: Si forma ſit ex materia, ly *ex*, vel dicit partem formæ, vel dicit tantùm ipſam

ſam materiam. Non primum : ergo ſecundum ; & ſi hoc : ergo materia, cùm ſit quid extrinſecum formæ, nihil facit ad impediendam creationem formæ. Patet conſequentia; nam forma non fit ex materia ; ſunt enim duæ entitates abſolutæ realiter diſtinctæ.

Respondent negando conſequentiam, quia non ſufficit ad creationem negatio formæ, ſed etiam requiritur negatio ſubiecti præſuppoſiti, à quo dependeat forma, tum in recipi, tum in ſuſtentari : quod dicit dependentiam eſſentialem.

Contra, quia hæc dependentia eſt quid poſterius, vt ſuprà probatum eſt : ergo nulla reſponſio.

Probatvr Sextò. Forma fit in materia : forma non fit ex aliquo ſui : ergo ex nihilo ſui ; nihil enim, & non aliquid æquipollent. Amplius : Forma non fit ex nihilo : forma non eſt ex aliquo : ergo forma non fit ſimpliciter, ſed tantùm ſecundùm quid, quia fit in materia.

Respondent negando conſequentias ob ſubiectum neceſſariò præſuppoſitum. Sed

Probatvr Septimò contra reſponſionem : Generatio præſupponit ſubiectum vel cum pura negatione formæ, vel cum priuatione ſimul cum potentia.

Respondent cum priuatione formæ, & cum potentia materiæ.

Contra : Sed priuatio cum potentia eſt reſpectus ad formam : ergo præſupponit terminos à quo, & ad quem, ſcilicet materiam, & in materia formam iam creatam ; aliàs eſſet à negatione formæ ad poſitionem formæ ; ſicque eſſet creatio.

211. Serbellon. *in Phyſ. diſt.* 1. *q.* 4. *art.* 4. poſt examen rationum noſtrarum conatur ipſas euertere, dicens, quod ideo productio formæ non eſt creatio, quia agens naturale dependet in operari à ſubiecto, in quod terminatur actio ; & quia in ſubiecto prærequiruntur diſpoſitiones antecedentes, & ex parte formæ, quia forma dependet à ſubiecto in ſuſtentari, ob idque anima noſtra creatur, quia non recipit à corpore ſubſiſtere : hæcque eſt ratio, quare anima diſtinguitur ſpecie ab aliis formis, quia iſta creatur, illæ educuntur dependenter à ſubiecto. Sed reuera nihil nouum affert ab allatis à cæteris, qui omnes, vt conſideranti patet, petunt principium in his reſponſionibus, non afferentes rationes, quare forma, cùm ſecundùm ſe educatur de nihilo ſui, non creetur.

Sed reſpondent, non creari, quia fit in materia, & ex materia.

Contra quos denuò efficaciter inſurgimus tali pacto : Forma annihilari poteſt remanente ſubiecto : ergo & creatur ; ex eo enim res producitur, in quod reſoluitur, ait Ariſt. ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in arg.* ſunt enim actiones oppoſitæ mutuò ſe inferentes.

Respondent non annihilari, quia remanet ſubiectum cum priuatione, ob idque remanet in eius potentia.

Contra : Annihilet Deus totum compoſitum, deinde reproducat eandem numero materiam ; tunc erit forma annihilata ex ſuppoſito facto ; & non erit annihilata, quia erit in potentia materiæ.

Respondet Serbellon. *num.* 80. quod ſi in ſubiecto non adſint diſpoſitiones, & neceſſitas ſubſtantiæ à materia ; tunc verè dicetur annihilata ;

hilata; ſi adſunt diſpoſitiones, & neceſſitas ſubſiſtentiæ, tunc remanebit in potentia materiæ, ſicque non dicetur annihilata; hæc enim tria ſimul concurrentia tollunt rationem creationis, ſcilicet potentia materiæ, diſpoſitiones, & dependentia formæ in ſubſiſtere à materia.

212. CONTRA, quia hæc eſt petitio principii. Tum quia diſpoſitiones ſunt quid extrinſecum formæ, nec ipſam attingunt; poſſet enim Deus creare materiam cum dictis diſpoſitionibus; & tamen forma eſſet annihilata. Tum quia illud ſubſiſtere, quod recipit forma, eſt quid conſequens ad ipſam formam; prius enim eſt in ſe ſubſtantia abſoluta ab omni alio intrinſecè dependens. Vnde hæc dependentia à materia eſt quid conſequens, vt ſuprà probatum eſt: ergo debet forma præhabere eſſe, antequam intelligatur ineſſe in materia per vnionem. Confirmatur, quia actio eductiua formæ terminatur ad formam, non ad materiam, licèt materia attingatur vt patiens, & vt ſubiectum: ſed attingentia materiæ, & diſpoſitionum eſt quid extrinſecum formæ: ergo & actio eductiua: ergo non impediet, quin ſit creatio.

RESPONDET Serbellon. *ibid. n.* 82. idem repetendo, ſcilicet illam formam non poſſe dici annihilatam remanente ſubiecto, & diſpoſitionibus, à quo ſubiecto ipſa dependet intrinſecè in ſuſtentari.

213. CONTRA primò, quia ex ipſo *ibid. num.* 25. conceptus quidditatiuus formæ eſt eſſe ſubſtantiam complentem materiam, ipſam determinantem ad ſpeciem conſtituentem ſimul cum materia compoſitum: ergo ſubſiſtere, quod recipit à materia, eſt quid ſecundarium. Tum quia forma in eſſe non dependet à materia, vt ipſe fatetur *ibid. num.* 86. ergo nec in educi, ſeu fieri. Probatur conſequentia, quia eadem forma ſecundùm ſuam eſſentiam eſt, dum fit, & dum facta eſt, ſeu continuatur in eſſe; nec mutatur intrinſecè, ſed tantùm extrinſecè: ergo illa dependentia eſt ei extrinſeca. Tum quia ſequeretur, quod eadem forma tranſiret ab annihilatione ad corruptionem, ſi annihilaretur cùm materia, & poſtea reproduceretur materia; ſed id eſt impoſſibile. Probatur Minor, nam ſequelam maioris admittit citatus Author *num.* 82. Id quod ens in ſe abſolutum eſt, non mutatur intrinſecè ad mutationem alterius extrinſeci: ſed materia eſt quid extrinſecum formæ ſecundùm ſe: ergo annihilatâ materiâ, & poſteà reproductâ, ipſa forma intrinſecè non mutatur: ſed ex Aduerſariis intrinſecè mutaretur; intrinſecè enim differunt res, quæ habent eſſe per creationem, & generationem, ex ipſis Aduerſariis. Et confirmatur, quia mutatio annihilationis eſt indiuiſibilis: ergo non poteſt mutari, & tranſire ad eſſe mutationis, diuerſæ ſcilicet corruptionis.

RESPONDET Serbellon. *num.* 82. negando annihilationem formæ eſſe indiuiſibilem, cùm integretur ex deſtructione materiæ, quâ reproductâ non amplius remanet annihilatio formæ.

CONTRA, quia illa annihilatio eſt vnica mutatio inſtantanea, & vna numero: ergo non admittit diuiſionem, & ſemper infertur materiam eſſe quid intrinſecum formæ,

Digitized by Google

quod eſt falſum; intrinſecèque eſſe coniunctam formam, quod nec ipſe Serbellonus admittit contra Thomiſtas.

Probatur Octauò: Si forma non annihilatur, maximè quia remanet id, ex quo facta eſt, ſcilicet materia: ſed hoc nihil concludit: ergo. Probatur Minor: Fieri ex quo, vel ideo tollit annihilationem, quia ly *ex quo* dicit cauſam materialem; vel ideo materia tollit annihilationem, quia ſola eſt id ex quo. Si primum, committitur petitio principij. Quæritur enim, quare remanente materiâ tollitur annihilatio. Si ſecundum, id etiam eſt falſum, quia dari poteſt deſtructio corporis Chriſti omninò, & reproductio ſubſtantiæ panis, ex qua factum eſt corpus Chriſti.

Respondet Serbellon. negando eſſe petitionem principij; nam remanet materia, à qua intrinſecam dependentiam habet forma, ex quo ipſa habet eſſe, vt à ſuſtentante.

Contra, vt eſt probatum, quia hæc dependentia eſt extrinſeca. Tum etiam quia hæc dependentia eſt in fieri, non in eſſe formæ. Sic etiam anima fit in ſubiecto priuato cum capacitate, quæ nihil formæ ſunt. Sed vide à nobis dicta *in lib. 2. Phyſic. num. 416. & 425.*

214. Obicies primò. Materia in generatione tranſit de priuatione, ſeu de non eſſe formæ, ad eſſe formæ: ergo forma ante generationem non erat in materia, nec ſecundùm ſe totam, nec ſecundùm aliquid ſui, ſiue eſſentiæ, ſiue exiſtentiæ.

Respondetur diſtinguendo Antecedens, tranſit de non eſſe abſolutè, nego; de non eſſe ſecundùm quid, concedo. Priuatio enim non opponitur contradictoriè, & abſolutè poſitioni formæ, ſed tantùm ſecundùm quid; & per id differt à negatione, quòd iſta negat formam abſolutè, illa tantùm ſecundùm quid; eſt enim aliquid entis, & poteſt (ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 34. art. 2. quæſt. 3. ad 4.* & *lib. 4. diſt. 18. part. 2. art. 1. quæſt. 4. ad vlt.*) recipere magis, & minus. Magis enim dicitur priuatus, qui habet vnicum gradum caloris, eo qui habet duos gradus. Hinc priuatio formæ in ſubiecto, & eſſe formæ opponuntur ſecundùm aliquem gradum entis, ſcilicèt per eſſe in potentia, & incompleiè, & eſſe completè, & in ſubiecto quoad non informari, & informari. Hinc argumentum peccat in fallacia à ſecundùm quid ad ſimpliciter. Materia eſt priuata formâ: ergo in materia non eſt forma abſolutè; eſt priuata quoad informationem, non quoad eſſe, &c.

Immo retorquemus argumentum in aduerſarios. Per vos priuatio omnimodè tollit formam: ergo eſt pura negatio formæ totius entis, & termini à quo: ergo eſt creatio.

Negant conſequentiam, cùm dicat priuatio aptitudinem in ſubiecto.

Contra hoc eſt, quia acceſſus ad ſubiectum, vt ait S. Doct. non tollit negationem contradictoriam: ergo non eſſe formæ, & non eſſe in ſubiecto opponitur æqualiter ad eſſe formæ: ergo licèt talis negatio ſit in ſubiecto, non tollit creationem, ex ſententia aduerſariorum.

Instat Meldul. *in Met. diſt. 12. num. 129. & ſeq.* & ſimul probat conſequentiam: Forma non dicitur eſſe in materia, niſi per informationem,

ex

ex Ariſt. *lib.4.Phyſ.text.*43. Ergo ante generationem vel non præexiſtebat quoad ſuum eſſe ſimpliciter, vel ei erat vnita per informationem; nec alius modus inexiſtentiæ formæ in materia fuit admiſſus ab Ariſt. & iure merito: nam omne recipiens debet eſſe denudatum à natura recepti. Tum quia ſi præfuit forma in materia ſecundùm eſſe ſuum ſimpliciter: ergo ſecundùm ſuum eſſe actuale, non autem poſſibile tantùm; quia eſſe rei ſimpliciter eſt eſſe actuale, & exiſtentiale. Tum quia ſi formæ inſunt antecedenter ad generationem in materia ſecundùm aliquem gradum entis, & non ſunt materiæ vnitæ: ergo ſunt per ſe ſubſiſtentes, etiam & accidentales. Tum etiam quia plures formæ ad inuicem incompoſſibiles eſſent ſimul in materia.

215. Sed reſpondetur primum antecedens Ariſt. intelligi debere de forma exiſtente actu completo, non incompleto, & potentiali: ſic negatur conſequentia. Et ad textum Ariſt. omne recipiens debet eſſe denudatum naturâ recepti: Reſpondetur eodem modo, debet eſſe denudatum vel ſimpliciter, vel ſecundùm aliquem gradum: ſic & materia non eſt denudata ſimpliciter formâ ſubſtantiali, ſed ſecundùm aliquem gradum, ſeu modum; forma enim ſubſtantialis recipit magis, & minus, ex S.Doct. ſuprà citato. Tum etiam, quia recipit varios modos, ſcilicet eſſe incompletum, & poſtea completum. Et ad aliud negatur, quod eſſe ſimpliciter dicat eſſe actuale, & completum; nam completio, & incompletio eſt per diuerſos modos, quibus poteſt idem eſſe ſimpliciter, & variari. Ad aliud negatur conſequentia, quod eſſent per ſe ſubſiſtentes; ſunt enim in ſeminario ſecundùm eſſe incompletum. Ad aliud de eſſe exiſtentiali:

Respondetvr ex doctrina S.Bonau. *lib.2. diſt.*18. *art.*1.*quæſt.*3. *ad* 4. docentis formas habere eſſe partim actu, partim in potentia in materia. Vnde duplex eſt exiſtentia, etiam ad aures Scoti, ſcilicet communis, ſeu non vltimata; & particularis, ſeu vltimata. Prima conuenit rebus communibus, vtputà homini, leoni, equo, tanquam modus intrinſecus illarum, & ſecundùm illam denominantur exiſtere: ſecunda eſt, quæ conuenit rebus particularibus, vt modus intrinſecus illarum, ſecundùm quam indiuidua dicuntur exiſtere. Prima præcedit ſecundam, & hæc competit formis exiſtentibus incompleto modo in ſeminario: ſecundam verò acquirunt, dum ad extra informando ſubiectum, ipſique ſe vniendo producuntur. Quæ reſponſio etiam fuit allata à Contareno hanc exiſtentiam appellante etiam potentialem apud Meldul. citatum: & quod magis eſt notabile, etiam à Scoto *lib.*2. *diſt.*3. *quæſt.*3.*& quæſt.*2. *ſub littera G*, apud Rabeſanum *in Log diſp.*5.*ſect.*2. licèt Maſtrius immeritò ipſam derideat, cùm ſit doctrina Scoti.

Idem Meldul. adhuc inſtat, quod illa exiſtentia potentialis vel eſt obiectiua, vel ſubiectiua. Non prima: ergo ſecunda, eſtque illa, quam & ipſi concedunt.

Sed reſpondetur ex Ferchio *lib.* 1. *defenſ. cap.*11. *num.*79. neutrum eſſe, ſcilicet nec eſſe entitatem ſubiecti, nec eſſe entitatem cauſæ efficientis, ſed eſſe potentiale ipſius formæ, ideſt eſſe ipſam formam exiſtentem

S 2 extra

extra nihil, & extra cauſas, ſed ſub modo incompleto, & ob id potentiali, in quo ſtatu ad eſſe formæ conſequuntur duo reſpectus: alter ad efficiens, à quo poteſt forma extrahi ad eſſe perfectum: alter ad materiam, quam poteſt informare ſecundùm eſſe perfectum; & in hoc ſenſu poteſt dici habere eſſe poſſibile obiectiuum, & ſubiectiuum, vel potiùs poſſibile informatiuum. Immò ex hoc poteſt retorqueri contra aduerſarios: Poſſibile ſubiectiuum eſt nihil formæ, ſed eſt entitas materiæ relata ad formam: ergo nihil ponit in forma: Sed materia, & forma ſunt primò diuerſa: ergo forma producta erit de puro nihilo, ob idque creata. Ad aliud de incompoſſibilitate formarum: Reſpondetur eſſe incompoſſibiles vel ratione diſpoſitionum, vel ſecundùm eſſe completum, & informatiuum, non ſecundùm eſſe potentiale. Sic negatur Conſequentia.

Obiicies ſecundò ex Toleto, & aliis: Si formæ præexiſtunt in materia, vel præexiſtunt ſecundùm ſe totas, vel ſecundùm partem. Si primum: ergo agens nihil facit. Si ſecundum, illa pars vel eſt eadem numero cum forma, quæ fit, vel non. Si primum: ergo agens nihil facit, vel totum facit. Si ſecundum: ergo alia pars creatur. Hæc obiectio nihil concludit contra nos, & procedit ex falſa intelligentia noſtræ ſententiæ.

216. Respondetur autem, formas ſecundùm ſe totas præexiſtere in materia, & educi de ſtatu potentiali ad exiſtentialem ab agente naturali. Et cùm arguunt: Vel educitur forma ex parte ſui, vel ſecundùm ſe totam. Reſpondetur, ly *ex*, non dicere partem, ſed conſubſtantialitatem, ſcilicet totam educi de potentia, in qua erat tota ad actum ſubſtantialem: ſic nihil contra nos.

Obiicies Tertiò. Sequeretur, quod formæ infinitæ eſſent in materia, vel quod daretur vniuerſale Platonicum diuiſibile in infinitas particulares formas.

Respondetur negando ſequelam; nam dicimus formas eſſe finitas quoad ſpecies, infinitas numero ſyncathegorematicè. Ad ſingularia verò habenda in infinitum non eſt neceſſe ponere ſingulorum indiuiduorum ſingulas rationes ſeminales; nam ipſe gradus ſpecificus formæ ex coniunctione cum hac materia efficit vnum ſingulare; ex coniunctione cum alia materia fit aliud ſingulare, ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 19. part. 2. art. 1. quæſt. 2.* aliiſque pluribus locis. Sic etiam reſpondet Contarenus ex Ferchio *lib. 1. defenſ. cap. 11. num. 76.*

Obiicies Quartò ex Scoto apud Pelbartum *verb. Semen, part. 2.* Si dantur in materia tales inchoationes formarum, ſeu formæ in ſeminario materiæ: Quæro, aut eſt vna omnium formarum, aut vna plurium, aut ſingula ſingularum. Non primum, nec ſecundum; quia eſſet ſimul inchoatio contrariorum: nec tertium, quia ſingula forma exiſtens in materia ipſam informat, ſicque eſſet ſimul pluribus informata, quod etiam implicat, ſaltem naturaliter. Addo ad maiorem abundantiam, tum etiam, quia ſi tales formæ ſunt in materia, vel ſunt vnitæ cum ipſa, vel ſeparatæ. Si primum, ſequitur multiplex informatio ſimultanea; ſecundum enim non poteſt eſſe, ſcilicet quod ſint in materia,

teria,

Digitized by Google

teria, & quod cum ea non ſint vnitæ. In hac obiectione coacernantur potiores difficultates, quæ occurrunt in hac quæſtione difficillima.

217. Pro reſponſione aduertendum ex S. Doct. *lib. 2. diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& hîc ibid.* quod ratio ſeminalis, quæ eſt in materia, eſt quædam virtus actiua, eſtque ipſâ forma exiſtens vt in ſeminario in materia, quæ cùm ibi adſit cum gradibus ſpecificis finitis in ſeminario latentibus, per conſequens pro quālibet ſpecie rerum adeſt hæc virtus, ſeu ratio ſeminalis; & cùm ibi habeat aliquam exiſtentiam, nec ibi ſit ſecundùm ſitum, vel ſecundùm ordinem ad ſitum, nec cum differentia indiuiduali, non habet numerari: numeratur autem, dum ipſe gradus ſpecificus formæ ex coniunctione ſui cum materia hac efficit vnum ſingulare, & ex alia coniunctione eiuſdem gradus ſpecifici cum eadem portione materiæ fit aliud ſingulare, & aliud, & aliud. Vnde in illo ſeminario, cùm ſit partim in actu, partim in potentia, non eſt numerabilis. Vnde reſpondetur, quod ſeminarium eſt vnum in materia; ratio ſeminalis eſt multiplex ſecundùm multiplicitatem ſpecierum, quæ multiplicatur per aduentum diſpoſitionum ab agente introductarum, & quatenus tribuitur ipſi exiſtentia completa per vnionem ipſius cum materia, ex qua ſequitur informatio materiæ; numeratio enim eſt tantùm indiuiduorum. Facit ad hoc id, quod affert S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *dub.* 4. *& art.* 2. *quæſt.* 2. loquens de ſpeciebus. *Species* (ait) *ſi comparentur ad ſubiectum, in quo ſunt, dicuntur multiplicari ad multiplicationem ſubiectorum; & ſi plures ſunt in eodem ſubiecto, propriè non multiplicatur, quia non habent ſitum, nec ordinem ad ſitum, nec aliud per quod indiuiduentur; & maximè ſi comparentur ad obiectum, à quo ſunt, verbi gratiâ ſpecies huius hominis exiſtens in intellectu Petri, & Pauli, non dicuntur duæ, ſed vna, ratione ſui principij.* Itidem poſſumus dicere de iſtis formis, ſi comparentur ad ſuum principium, non ſunt plures, ſed vna ratio ſeminalis; ſi verò ad ſubiecta, ſeu indiuidua, in quibus actu, & completè exiſtunt, ſunt plures.

Obiicies quintò: Exiſtentia eſt modus intrinſecus identificatus cum eſſentia: ergo non poteſt auferri remanente eſſentiâ: ſed in formis aufertur illa exiſtentia, quam recipiunt per agens naturale, remanente eſſentiâ: ergo vel dicendum eſt non manere eſſentiam formarum, vel non identificari exiſtentiam cum eſſentia. Vtrumque eſt contra principia Seraphica: ergo.

218. Respondetvr, exiſtentiam indiuidui non poſſe tolli remanente indiuiduo: poſſe quidem remanere eſſentiam cum ſua exiſtentia propria, nec hinc ſequitur, non identificari exiſtentiam, & eſſentiam: exiſtentia enim eſſentiæ cum ipſa identificatur; exiſtentia indiuidui identificatur cum ipſo indiuiduo, quo deſtructo deſtruitur ipſa eſſentia, vt indiuidua eſt: ſed hæc exiſtentia non eſt de intrinſeca ratione eſſentiæ formæ, ſed quid conſequens ad eius eſſentiam, & etiam ad eſſe indiuidui.

Obiicies ſextò ex Serbellon. *num.* 68. Formæ productio non eſt ex nihilo ſui, nec ſubiecti: ergo non eſt creata. Antecedens probatur, quia forma materialis intrinſe-

cè dependet à diſpoſitionibus , & ab ipſo ſubiecto : ergo.

Respondetvr negando antecedens vtriuſque enthymematis , ex rationibus adductis : Immò hoc ſuum dictum eſt nouum , nempe formas intrinſecè dependere à diſpoſitionibus , quæ ſunt accidentales.

Obiicies ſeptimò : Actio eductiua formæ eſt dependens à ſubiecto: ergo non eſt creatio.

Respondetvr concedendo de actione naturalis agentis per ordinem ad eductionem formæ præexiſtentis in materia ; at productio formæ eſt actio terminans ad formam, non ad materiam , niſi ex conſequenti.

219. Svperest ſoluere vnum dubium , quod occurrit in quodam dicto Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *cit. quæſt.* 3. *ad vlt.* vbi dicit , quod potentia illa actiua non eſt forma ſingularis, nec ignis, nec aëris ; ſed eſt indifferens ad vtrumque , & ideo ex illa quælibet earum poteſt educi, & in illam quælibet earum poteſt reſolui , & illa dici poteſt ratio ſeminalis. Hæc Seraph. Doct. Ex quibus videtur negare iſtas formas ſecundùm ſpecies ineſſe in materia, quod eſt contra dicta in aliis locis. Attamen ex doctrina , quam tradit S.Doct. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. ſuprà poſita *in* 3. *not.* & quam explicat Ricardus ipſius diſcipulus *ibid.* habetur eius ſenſus : dicit enim, quod ratio ſeminalis poteſt ſumi in toto rigore, ſicque non eſt indifferens ad quamlibet formam educibilem, ſed ad vnam determinatam ſpeciem : poteſt & ſumi communiter, & magis latè, prout dicit vim paſſiuam principaliter cum ſua vi actiua , ſecundùm quam eſt indifferens ad quamcunque formam educibilem , ſiue potentiâ naturali, ſiue obedientiali , ob aliquam impreſſionem externam , & connaturalem in ipſa receptam. Et ſic in materia vnius elementi eſt ratio ſeminalis ad formam alterius elementi : ſic ex coſta Adæ formatum eſt corpus Euæ : ſic aliquando ex grano tritico generatur lolium ;& in hoc ſenſu loquitur Seraph. Doct. non quòd vna forma conuertatur in alteram, ſed quia in illa materia adeſt indifferentia ad quamcumque formam, adeſt & ratio ſeminalis multiplex ; & ob id aliquando ex materia illa ſeminali , verbi gratiâ ex illo ſemine, alia forma diuerſa educitur ob impreſſiones externas , vel alias diſpoſitiones mutantes illum ordinem, quem exigebat natura.

Dices : Si formæ omnes corporeæ ſunt in ſeminario materiæ : ergo Angeli , & Dæmones poterunt educere pro libito iſtas formas , ſicque generare bouem , aſinum , leonem , &c. Patet conſequentia, quia vt dictum eſt , poteſt illa materia recipere impreſſiones externas , & diſponi , tuncque naturaliter forma exit in eſſe , & fit compoſitum.

220. Respondet S.Doct. *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. *&* *quæſt.* 5. *ad* 4. diſtinguendo conſequens ; ſi forma eſt de genere imperfectarum , ideſt quæ exigunt imperfectam organizationem , & diſpoſitionem , concedo conſequentiam maioris ; harum enim vis productiua data eſt Terræ vt matri ; Soli vt patri , cum adiutorio aliorum corporum elementarium,

Digitized by Google

rium, & cœleſtium, ob idque ob ſui imperfectionem non indigent neceſſariò cauſâ particulari ad ſui productionem; ſicque Angeli poſſunt vt artifices introducere diſpoſitiones neceſſarias, & educere illas formas; ſed tamen non vt agentia naturalia. Hoc pacto Magi conuertere fecerunt virgas in ſerpentes, gignere faciunt in aëre pluuias, & grandines. Si verò ſunt formæ perfectæ viuentium, vt animalia perfecta, nego ſequelam; ad iſta enim requiritur virtus agentis conſimilis in ſpecie, quia indigent maiori actualitate, ratioque ſeminalis cùm difficultate exit in actum; & hoc, tum quia materia eſt in potentia magis remota ad formam tam perfectam; tum quia agens debet illi communicare aliquid, per quod fiat ſimile in natura per propagationem. Et quia talis virtus reſidet in lumbis maſculi, & in matrice fœminæ, ideo ſine horum parentum concurſu non poſſunt generari, ob idque ad hæc non peruenit virtus Angelorum, cùm ex ipſis non poſſit decidere materia, nec virtus ſeminalis, quæ reſidet in materia deciſa à generante. Ratio autem huius diſcriminis eſt, ait S. Doct. ob limitationem agentium cum tali ordine, quod Deus, natura, & ars cum ſubordinatione operentur, vt dictum eſt ſuprà *num.* 198. Secundò ratione modi: tertiò ratione ordinationis diuinæ. Vide S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 7. *cit.* vbi ſubtiliſſimè hanc materiam tractat, & à nobis fuſiùs alibi examinabitur. Vult enim Deus, quod non quodlibet ex quolibet producatur, aliàs vix poſſet cognoſci, à quibus cauſis effectus proueniant.

Qværes, an in principio mundi formæ eductæ fuerint ex materia prima, quibus completa eſt vniuerſitas creaturarum in illis ſex diebus; an verò à Deo concreatæ fuerint in materia, & ſimul vnitæ ipſi materiæ?

221. Commvniter à DD. reſpondetur, fuiſſe eductas, non creatas, ex hoc quod illæ formæ, etiamſi ex nihilo eſſent factæ, tamen ſunt factæ cum dependentiâ à materia, & in materia; hinc dicuntur eductæ. At nos ſuprà reiecimus hoc fundamentum, cùm hæc dependentia ſit conſequens; ſicque reſpondemus cum fundamento Seraphico *lib.* 2. *diſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. & 2. & *diſt.* 7. & *diſt.* 15. aliiſque locis citatis, concreatas fuiſſe omnes formas corporeas in materia in eſſe imperfecto, & in ea vt in ſinu collocatas, & mixtas inſeparabiliter. Sic etiam S. Aug. ex Seraph. Doctore.

Secvndò dicimus, formas corporeas in decurſu ſex dierum de illo eſſe incompleto eductas fuiſſe à Deo ad eſſe completum. Ratio eſt, quia materia in principio creata tranſiit de priuatione ad formam, idque eſt conformius menti SS. PP. & ſacro Textui, vt docet S. Doctor *lib.* 2. *diſt.* 15. *quæſt.* 1. Excipimus tamen formam Empyrei, & illam formam imperfectam, cum qua producta fuit materia. De Empyreo patet, quia quatuor coæua à Theologis creata fuiſſe communiter aſſeritur, ſcilicet Empyreum, Angeli, materia prima, & tempus. De alia forma infrà agemus.

222. Tertiò dicimus, accidentia educta fuiſſe ex illa materia, nempe qualitates, & quantitatem. Sic S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. &

& art. 2. *quæſt.* 1. aliiſque pluribus locis. Excipimus tamen aliquas formas, quæ aliud pro ſubiecto, aliud pro cauſa habent, vt lux Solis, ſpecies intentionales, & gratia Dei, quæ alio modo habent eſſe, vt ſuo loco patebit, & docet S.Doct. *lib.*2. *diſt.*26. *quæſt.*4. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.*3. *quæſt.*2. *&* 3. alibique. Excipimus etiam accidentia propria, quæ fiunt per emanationem, identificanturque cum ſuo ſubiecto. Item & formas relatiuas, quæ ab exteriori proueniunt, nempe ex poſitione extremorum. Item & artificiales, quæ vt ait S.Doct. *lib.*2. *diſt.*7. *part.*2. *art.*2. *quæſt.* 2. conſiſtunt in ſola diſpoſitione exteriori, ad quas non eſt motus, fiuntque vel à mouendo, iungendo, vel vniendo vnam rem cum alia. Vnde Dæmones, & Angeli poſſunt iſtas formas producere.

Ex quibus omnibus ſequitur, quod Seraph. Doct. non coincidit cum Anaxagora; quod & probatur fusè à Ferchio tali pacto.

223. Primò Anaxagoras duo poſuit principia, vnum efficiens, ſcilicet diuinus intellectus; & alterum materiale, ſcilicet chaos, in quo dicebat eſſe infinita corpora ſimilaria, fierique quodlibet ex quolibet: quod eſt alieniſſimum à mente Seraph. Doct. vt patet ex traditis.

Secvndò Anaxagoras non ponit diſtinctionem materiæ, & formæ, ſed corpuſcula minima in vltimo actu. S. Bonau. ex D. Auguſt. ponit materiam, & formam ſubſtantialem, tanquam duas eſſentias diſtinctas; for namque in duplici diſpoſitione. In prima eſt ratio ſeminalis: in ſecunda vt factum ex ratione ſeminali.

Tertiò Anaxagoras generationem, & corruptionem corpuſculorum ſubſtantialem negat. S. Bonau. docet corpora ſubſtantialia generari, & corrumpi.

Qvartò Anaxagoras infinita corpora alterius, & alterius rationis poſuit, vt particulas eiuſdem materiæ. S. Bonau. formas finitas pro numero rerum naturaliter producendarum, ipſaſque formas extra eſſentiam, ſeu diſtinctas realiter à materia.

Qvintò Anaxagoras ſegregationem, & congregationem corpuſculorum inuexit, quæ eſt mera iuxtapoſitio, non ſubſtantialis mutatio. S. Bonau. poſuit ſubſtantialem mutationem materiæ ex priuatione ad formam ſubſtantialem in eſſe actuali, & completo.

Sextò Anaxagoras cenſuit, ex nihilo nihil fieri, ac proinde omnia in rebus eſſe, & quodlibet ex quolibet fieri. S. Bonau. aſſerit, materiam ex nihilo factam, item rationes ſeminales ex nihilo factas, inditaſque materiæ ab initio ſeculi, & in decurſu temporis formas fieri ab agente ſecundo, cum concurſu primi agentis ex rationibus ſeminalibus.

224. Et ad hanc opinionem adſtruendam ductus fuit Seraph. Doct. ex multiplici motiuo.

Primò, vt euitetur creatio noua formarum, ſi de nouo producantur.

Secvndò, vt ſaluetur doctrina Ariſtotelis dicentis, formam non fieri, ſed compoſitum.

Tertiò, vt pateat formam educi ab eſſe poteſtatiuo, & confuſo, ad eſſe diſtinctum, & actuale.

Qvartò, vt materia mutetur ſubſtantialiter à non ſubeſſe formæ ad

ad ſubeſſe formæ, à qua recipiat eſſe formale, & denominationem formalem.

Qvintò, vt forma tranſeat à non informare ad informare ſubiectum.

Sextò, vt generetur, non creetur compoſitum de nouo.

225. Hanc opinionem Scotus 7. *Metaph.* appellat famoſam, traditque ſex modos, quibus poſſet defendi, quorum quintum, & ſextum rejicit vt improprium, nempe quibus poſſet dici, materiæ potentiam paſſiuam eſſe rationem ſeminalem, ſimulque cauſam efficientem.

Primvs modus diſtinguit vniuerſale in genus, & ſpecies ſubalternas, & ſpecialiſſimas. Primo modo forma generis eſt concreata in materia, eſtque ratio ſeminalis, quæ non fit de nouo. Secundo modo verò fit de nouo. S. Bonau. *lib.2.diſt.*18. *quæſt.* 3. *corp.* affert hanc opinionem, quam tamen non tenet, probabilem tamen putat.

Secvndvs modus ponit vnam partem formæ in materia, quæ eſt ratio ſeminalis, & ſecundùm aliam fit de nouo.

Tertivs modus ponit formam præexiſtentem in materia, ſed non ipſi vnitam, vnirique in generatione; eſtque opinio Contareni ponentis ſeminarium formarum in materia vnitum ſecundùm aliquem gradum ſpecialem determinatum; alios verò latentes gradus affirmat non vnitos per informationem, ſed vniri actione agentis naturalis.

Qvartvs modus ponit formam præexiſtere vnitam materiæ, ſed in eſſe incompleto: & hæc eſt ſententia S. Bonau. ait enim, formam non fieri de nouo quoad eſſentiam, ſed quoad modum, quia antea delitescebat in materiæ ſeminario ſecundùm eſſe incompletum, & potentiale; quare in materia forma habet quodammodo eſſe actu, & quodammodo in potentia, ideſt ſecundùm exiſtentiam incompletam, vt *lib.2.cit.ad* 4. docet.

QVÆSTIO III.

An in eodem compoſito ſint, vel poſſint eſſe plures formæ ſubſtantiales: vbi de forma corporeitatis.

226. Qvæstio hæc non procedit de formis accidentalibus, cùm certum ſit apud omnes, poſſe, & de facto ineſſe in eadem materia, & compoſito ſimul plures formas accidentales, vt patet de albedine, & dulcedine in lacte. Cùm enim actuent materiam extrinſecè tantùm, nec etiam poſſunt replere, vel determinare intrinſecè eius potentiam ſuperiorem.

Nec item quæſtio procedit de formis partialibus corporis organici ipſum integrantibus; de hac quæſtione enim agitur in libris de generatione & corruptione. Sed quæſtio procedit de formis totalibus ſubſtantialibus, vel ſubordinatis, vel diſparatis: nempe primò, an admitti debeant de facto plures formæ ſubordinatæ in eodem compoſito, verbi gratiâ forma elementaris ſubordinata formæ mixtionis, & organizationis; & hæc formæ viuenti. Secundò, an de facto, vel ſaltem de poſſibili poſſint eſſe in eodem compoſito plures formæ non ſubordinatæ, ſed diſparatæ, vt forma ligni, lapidis, &c.

Digitized by Google

Et circa primam partem quæſtionis Thomiſtæ negant, ſed admittunt tantùm in compoſito vnicam formam ſubſtantialem. Scotus idem concedit in compoſitis non viuentibus, at in viuentibus ſuſtinet dari formam corporeitatis ſubordinatam formæ viuentium.

S. Bonav. contra omnes ſuſtinet, dari formam corporeitatis in quolibet compoſito ſubſtantiali corporeo, ſubordinatam formæ peculiari ipſius compoſiti.

227. Qvoad aliam partem prima opinio negat, poſſe dari in eodem compoſito plures formas ſubordinatas, & id implicare contradictionem. Sic Fuentes, Aretinus, aliique apud Meldul. *Phyſ. diſp.* 5. *num.* 57. *in fine*, & Thomiſtæ.

Secvnda Opinio admittit de poſſibili. Sic Sghema, aliique ibidem citati.

S. Bonav. verò contra omnes admittit aliquas de facto naturaliter, concedit de aliis ſupernaturaliter. Pro ſolutione

Primò Notandum, quod corpus poteſt ſumi metaphyſicè pro conſtituto ex genere, & differentia corporeitatis, diuidens immediatè ſubſtantiam, & de hoc hîc non eſt ſermo. Poteſt & ſumi Phyſicè pro compoſito ex materia, & forma corporeitatis: forma autem corporea aliqua dicitur, quatenus eſt ſubiecta extenſioni quantitatiuæ ſecundùm longitudinem, latitudinem, & profunditatem, quæ eſt tertia ſpecies quantitatis continuæ, quæ dicitur corpus quantitatiuum. Vt autem intelligatur, cuinam formæ propriè competat talis extenſio, ſciendum eſt ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3 *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4. quod quælibet forma ſubſtantialis de ſe conſiſtit in ſimplici eſſentia, nullamque de ſe dicit extenſionem, ſed tantùm per accidens, ideſt ratione quantitatis aduenientis; hæcque formis conuenit magis, vel minùs ſecundùm maiorem, vel minorem ipſarum nobilitatem. Sed quia hæc extenſio videtur competere omnibus formis materialibus, videbitur etiam alicui, omnes formas poſſe dici propriè corporeas, ſeu corporeitatis; quod tamen non eſt verum niſi impropriè, ſeu denominatiuè: nam propriè tantùm eſt illa, quæ concreata fuit in materia in principio mundi, ex S. Doct. quæ dicitur corporeitatis. Hinc

228. Secvndò Notandum, quod ſolùm duobus modis aliquid poteſt participare quantitatem, ſcilicet vel quia recipit quantitatem, vel quia recipitur in quantitate. Sic Suarez *in Met. diſp.* 14. *ſect.* 3. *num.* 43. forma verò cùm ſit ſimplex eſſentia, non poteſt ſubiectiuè præcisè recipere quantitatem, ſed tantùm materia, & ratione materiæ affectæ quantitate etiam forma.

Vnde in principio mundi in materia concreauit, ſeu eduxit immediatè Deus quantitatem interminatam, & in eodem inſtanti temporis ſuam formam incompletam corporeitatis; ob idque & illa forma per quantitatem recepit extenſionem: & quia aliæ formæ dicuntur habere eſſe in compoſito actuale, & exiſtentiale, hinc ratione compoſiti terminantis quantitatem iam in materia exiſtentem interminatam, aliæ formæ dicuntur extenſæ per accidens, ſeu potiùs denominatiuè, quatenus ſcilicet compoſitum eſt tali, vel tali modo extenſum. Sic

colligo

colligo ex Seraph. Doct. *lib.2.diſt.3. part.1.art.1.quæſt.2. ad* 4. & *lib.* 2. *diſt.12.art.1.quæſt.1. fund.* 4. & *lib.1. diſt.8.part.2. art.1.quæſt.3.ad* 1. vbi aſſignat varios gradus extenſionis per accidens formis materialibus, & viuentium. Ex qua doctrina ſequitur, quod propriè illa prima forma dicitur corporea, & extenſa.

229. Tertiò Notandum, quod formæ ſubſtantiales aliæ ſunt ſubordinatæ, ſe inuicem ſupponentes; aliæ diſparatæ. Subordinatæ ſunt, quæ in afficiendo materiam ita ipſam actuant, vt etiam diſponant eam ad perfectiorem formam; vel ſecum afferunt tales diſpoſitiones, quod ſimul ſic actuata facit vt tale compoſitum dicat potentialitatem ad vlteriorem perfectionem. Sic illa forma, quæ concreata fuit cum materia prima in principio mundi (ait Seraph. Doctor *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.1.quæſt.3.& art.2. quæſt.1. per totam*,) ſic actuabat materiam, quod ſimul erat diſpoſitio ad formas vlteriores. Et *ibid. ad* 3. *&* 5. *art.* 1. *quæſt.* 3. addit, quod ob illam formam materia erat corporea, licèt in genere incompleto, cùm diceret ordinem ad alias formas corporeas perfectas. Hinc cùm hæc forma ſimul cum quantitate ſit à materia inſeparabilis naturaliter, & ipſi coæua, fit vt quæ ſemel eſt ſub eſſe corporali, nunquam ipſo exuitur. Sic *lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.2. ad* 3. quæ doctrina priùs fuit tradita ab Auicenna *lib.1. ſuffic. cap.* 2. apud Suarez *Metaph.diſp.13.ſect.3.num.4.* Quare ſubdit S. Doct. *lib.* 2. *diſt.*17. *art.2. quæſt.2. ad* 6. & *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.1. quæſt.* 3. & *lib.2. diſt.* 1. *part.2. art.1. quæſt.* 2. *ad* 2. quod ſecundùm ordinem rectum, ſuppoſitâ dictâ formâ corporeitatis incompletâ in materia, *ex lib.2. diſt.12.cit.* aduenit primò forma elementaris, deinde mixtionis, deinde complexionis, & organizationis, & tandem viuentis, ſiue vegetantis, ſiue animantis, ſiue rationalis. Aliæ formæ ſunt diſparatæ, & ſunt illæ, quæ ordinem inter ſe non habent ſecundùm ſub, & ſupra, ſed quælibet terminat totam dependentiam, quam habet illa potentia ſubiectiua in tali ordine ad actum, vt forma ligni, lapidis, &c. Vt autem intelligatur tradita doctrina de ſubordinatione formæ, vlteriùs eſt aduertendum, quod ſubordinatio formarum ex duplici radice prouenire poteſt. Primò ratione formæ, ſcilicet quando forma ſuperior non habet vllo modo perfectionem inferioris. Sic anima rationalis non habet eſſe formæ corporeæ. Secundò ratione materiæ, quando diſpoſitiones prærequiſitæ à forma ſuperiori non poſſunt eſſe niſi à forma inferiori, vt eſt etiam in exemplo allato de corporeitate: in quo caſu ſuperior habet continentiam inferioris eminentialem, ſcilicet per exceſſum, non verò formaliter. Sed pro clariori intelligentia,

230. Qvartò Notandum, quod ad hoc vt forma nobilior poſſit exercere munera inferioris, non ſufficit, vt eminenter ſit perfectior, ſed etiam requiritur, vt ſit formaliter talis, ſcilicet *vt quo*, licèt in gradu nobiliori. Sic anima rationalis, quia eſt formaliter vegetatiua, & ſenſitiua, ideo exercet actus iſtarum formarum. Hinc forma ſuperior, quæ formaliter non habet actum, ſeu virtutem inferiorum, non poteſt tribuere tale eſſe. Ratio eſt,

quia tribuit eſſe formale ſeipſam formaliter tribuendo materiæ: ergo & formaliter talem actum formalem ei communicando. Hinc cùm anima rationalis non ſit formaliter corporea, nec per ſe, nec per accidens, vt cum communi docet S.Doct. *lib.1. diſt.8.cit.* nec poteſt tribuere eſſe corporeum.

231. Qvintò Notandum, quod incompoſſibilitas duarum formarum poteſt in eodem ſubiecto prouenire, vel ex ratione entitatis, informationiſque, vel ratione diſpoſitionum contrariarum. Vnde duplex effectus ex forma prouenire poteſt; alter primarius, eſtque ipſa informatio materiæ; alter ſecundarius, eſtque expulſio alterius formæ. Ratione primi effectus oritur incompoſſibilitas ſimul duarum formarum in eodem ſubiecto, quando ita ſunt in eodem ſubiecto, vt ambæ illud totaliter compleant. Sic S.Doct. *lib.3. diſt.14. art.3. quæſt.2. fund.4.* Si autem daretur, quod altera illarum non daret vltimum actum, tunc eſſet compoſſibilis alteri, vt euenit, ait S. Doct. *lib.2. diſt.13. art.2. quæſt.2.* in forma ſubſtantiali lucis exiſtentis in quolibet corpore ſimul cum formâ propria cuiuſlibet corporis; de quibus aliàs agetur. Cùm autem ſunt incompoſſibiles ratione diuerſarum diſpoſitionum, poterit Deus ſuſpendere concurſum, ne ſequatur effectus ſecundarius, ſcilicet expulſio alterius.

232. Sextò Notandum, quod vt docet S. Doct. *lib.2. diſt.18. art.1. q.3.* differenti modo procedit Metaphyſicus in cognitione à Phyſico. Cùm enim egreſſus ſpecierum à genere procedat ab vniuerſalioribus ad minùs vniuerſalia; egreſſus verò formarum à potentia materiæ ſit primò ſecundùm formam ſpecificam vltimam indiuiduatam, imperfectiorem, & per quam procedit ad perfectiores: ſic primò eſt forma elementaris, ſecundò mixtionis, tertiò complexionis, & organizationis, & deinde viuentis. Hinc fit, quod ſecundùm eſſe phyſicum quælibet ſpecies eſt ſpecialiſſima, & vltima, conſequenterque cùm materia ſpecificetur à forma, vna forma poteſt dare vnicam ſpeciem materiæ, non plures ſpecies; hincque patet, quomodo anima rationalis non poſſit tribuere niſi vnum eſſe ſpecificum rationalis, non autem eſſe corporeum: idemque dicendum de cæteris. Nec valet, quod det eſſe ſenſitiuum, & vegetatiuum; nam iſtæ ſunt virtutes, & potentiæ animæ rationalis, non conſtituentes diuerſas ſpecies, ſicut facit forma corporea. Vide S. Bonauent. *lib.2. diſt.31. art.1. quæſt.1. ad vlt.* His poſitis,

233. Prima Conclvsio: In non viuentibus datur forma corporeitatis diuerſa à qualibet alia forma peculiari dante peculiare eſſe ſpecificum. Eſt S. Bonauent. *lib.2. diſt.12. art.1. quæſt.3. corp. & ad 3. & 5.* & Auicennæ ſuprà citati, contra omnes alios.

Probatvr euidenter. Corpus Phyſicum eſt ſpecies phyſica diſtincta à qualibet alia ſpecie phyſica: ergo eſt à forma ſpecifica realiter diſtincta à qualibet alia forma; forma enim eſt, quæ phyſicè ſpecificat materiam: ſed ſpecies elementorum ſunt diſtinctæ realiter, & peculiares ſpecies: ergo realiter diſtinctæ à ſpecie corporis: ergo datur alia forma corporeitatis diſtincta ab ipſis elementaribus, & à quacumque

cumque alia. Probatur conſequentia, & confirmatur tota argumentatio. Si forma corporeitatis eſſet formaliter à forma elementorum, elementa eſſent vbicumque eſt corpus: ſed in cœlis non adſunt: ergo dicendum eſt, talem ſpecificationem prouenire à propria forma corporeitatis. Tum etiam, quia cœli ſunt verè corpora, & elementa ſunt pariter corpora: ergo hæc ſpecificatio aliunde, quàm à peculiaribus ipſorum prouenit. Quod verò corpus ſit ſpecies phyſica ab aliis diſtincta, patet; nam ſicut datur ſpecies metaphyſica corporis, ſic & datur in genere phyſico; in illa enim genus deſumitur à materia, & differentia à forma. Tum quia verè corpus phyſicum differt ſpecie à ſpiritu phyſico.

234. Dices: Illa forma in tantùm dicitur corporea, in quantùm eſt extenſa per quantitatem: ſed omnes formæ materiales ſunt extenſæ per quantitatem: ergo omnibus competit ratio corporeitatis.

Respondetvr concedendo maiorem, ſi ſumitur forma prout extenſa eſt ſubiectiuè; negando prout ſumitur denominatiuè tantùm. Ad minorem concedendo denominatiuè, ſeu etiam terminatiuè; negando ſubiectiuè. At forma propriè corporeitatis, ex traditis in notabili primo, eſt ſubiectiuè extenſa, provt eſt coniuncta cum materia prima, & cum quantitate interminata. Cæteræ verò formæ extendi dicuntur denominatiuè, quatenus conſtituunt compoſitum, quod eſt extenſum, & quod terminat, & complet quantitatem interminatam exiſtentem in materia prima; & ſic dicuntur extendi per accidens tantùm, vt ait S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1.

Respondetvr ſecundò ex doctrina, quam tradit S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. *&* 5. quod aliæ formæ dicuntur corporeæ, quatenus dant eſſe completum corpori conſtituto per materiam, & formam, & quantitatem interminatam, & incompletam. Vnde terminatiuè poſſunt dici corporeæ, licèt propriè prima ſit illa, quæ in principio fuit concreata cum materia, quæ tribuit eſſe ſpecificum phyſicum corporis; aliæ verò dant aliud eſſe differens.

Probatvr ſecundò: Corpora cœleſtia, & elementaria conueniunt in forma corporeitatis, & diſconueniunt in peculiari ratione: ergo non habent eſſe corporeum per peculiares formas; idem enim non poteſt facere differre, & conuenire; nec eadem forma poteſt conſtituere diuerſas ſpecies: ergo. Hinc ſequitur à fortiori,

235. Secvnda Conclvsio: Datur forma organizationis, quæ eſt ſubſtantialis in omnibus viuentibus, diuerſa realiter à forma viuenti, ob idque eſt neceſſarium reperiri in compoſitis corporeis plures formas ſubordinatas. Eſt Seraph. Do. *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *corp. & ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& ſeq.* & *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 2. *corp. & ad* 5. & *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* & *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 2. *quæſt.* 1. aliiſque pluribus locis. Eſt & Scoti, & plurium aliorum, licèt nos à Scoto diſcrepamus, quòd Scotus hanc formam organizationis appellat corporeitatis,

tis, ob idque ſolùm in viuentibus eam admittit. Seraph. Doct. verò illam corporeitatis admittit in omnibus corporibus; hanc verò, quam appellat complexionis, & organizationis, admittit in omnibus viuentibus, cui ſubordinantur forma corporeitatis, elementaris, & mixtionis, & quæ ſubordinantur formis viuentium.

Probatvr autem primò: Forma, quæ non eſt formaliter talis, non poteſt tribuere effectum formalem, niſi ſecundùm ſuum eſſe formale; forma enim formaliter tribuit eſſe formale per informationem: ſed formæ viuentium non ſunt formaliter organicæ, ideſt tribuentes eſſe organicum, nec formaliter mixtum, nec elementare: ergo aliæ formæ debent ſupponi tribuentes tale eſſe. Maior patet ex 4. notabili: Minor patebit *in lib. de Anima*, vbi probabitur, omnes tres animas eſſe indiuiſibiles. Tum quia ſunt actus corporis organici: ergo præſupponunt corpus organicum.

Respondent Thomiſtæ, præſupponi formam embrionis, quæ ad aduentum animæ à ſubiecto expellitur, vel corrumpitur.

236. Contra, quia forma, cùm non ſit contraria formæ, & maximè quando ſunt ſubordinatæ, ipſam non expellit, niſi forſan formaliter, non effectiuè, ſed tantùm ratione contrariarum diſpoſitionum, cum quibus non poteſt ſubſiſtere forma noua: ſed diſpoſitiones embrionis non ſunt contrariæ formæ viuentium, immò diſponunt ad formam viuentis, ipſamque conſeruant: ergo per has illa forma non poteſt expelli. Maior patet ex natura formæ, & maximè quando vna eſt ſubordinata alteri, tunc non habent oppoſitionem, immò vt ait S. Doct. *lib. 2. diſt. 12. art. 1. quæſt. 3. corp.* forma inferior, verbi gratiâ embrionis, per vim naturæ eſt perducibilis ad perfectam completionem: ergo non expellitur per nouam formam, ſed perficitur. Tum quia in viuente ſunt plures mutationes ſubſtantiales: ergo & plures formæ, quæ ſunt termini dictarum mutationum; neceſſariò enim omnis actio habet ſuum peculiarem terminum: ſed alia eſt mutatio ad eſſe organicum, alia ad eſſe viuens; & cùm tendant ad eſſe nouum, non autem ad deſtruendum vetus eſſe, ſed ad illud perficiendum, ſequitur quod non corrumpatur forma vetus. Tum quia ex diuerſis operationibus infertur varietas formarum, quando tales operationes ſunt ita diuerſæ, quod non poſſint ab vnâ forma prouenire: ſed in mixto ſunt huiuſmodi operationes variæ: ergo. Probatur minor; nam in viuente adeſt dimenſio, corporeitas, poſitio, & productio partium heterogenearum, & organicarum, quæ ab anima viuente formaliter non poſſunt prodire, cùm formaliter non ſit talis, vt ſuprà probatum eſt: ergo. Patet etiam, verbi gratiâ, in motu de turri, qui conſequitur ad grauitatem corporis, nec poteſt eſſe ab anima ſenſitiua, à qua tantùm motus progreſſiuus eſt: ergo ab alia forma. Confirmatur, & ſimul probatur antecedens probationis ſuprà datæ Minoris contra reſponſionem, quam dant communiter Thomiſtæ; nempe formam viuentis eſſe eminenter talem. Nam forma dat tale eſſe compoſito, qualis eſt eius eſſentia: ſed dat eſſe formale per informationem

mationem formalem : ergo debet habere tale eſſe formaliter, nec ſufficit eſſe eſſentialiter : ſed non eſt formaliter extenſa corporea: ergo.

237. Probatur ſecundò principaliter. Si non datur hæc forma complexionis, ſeu organizationis, ſeu corporeitatis ſubſtantialis, ſequuntur contradictoria in eodem ſubiecto. Probatur aſſumptum. Animâ abeunte remanet corpus organizatum : ergo ſi eſt corpus organizatum per animam, erit ſine anima, & cum anima, cùm organizationis actus ſit effectus formalis animæ, per aduerſarios.

Respondent, generari nouum corpus, quod dicitur cadauer, per formam nouam cadauereitatis tantùm. Arriaga hîc, *diſp.3.ſect.6. ſubſect.3. num.73.* Ouied. *contr.3.part.2.* reſpondent (præcipuè Arriaga) quod hoc argumentum nullum eſt : & affert inſtantiam de carbone ignito, & pòſt extincto, & petit, quis illam nouam formam carbonis introduxit ? & de vino conuerſo in acetum, quod habet eandem formam, quis ergo eam produxit ? Aſſignent ipſi (dicit Arriaga) agens producens tales formas, quod & nos aliàs producens formam cadaueris, nempe eſſe ibi quaſdam diſpoſitiones valde conſimiles, quæ poſitæ in materia faciunt, vt educatur illa forma : ſed rectè iſte Author non reſpondet adæquatè, nec per tales inſtantias euadit difficultatem propoſitam ; nam in aſſignatis rebus, ſcilicet in carbone, remanet illa forma mixtionis, quæ ibi erat antecedenter, & in aceto noua forma introducitur cum ſuis diſpoſitionibus, quæ ſucceſſiuè introducuntur. At cùm exſpiret in inſtanti animal, in inſtanti non poſſunt introduci diſpoſitiones nouæ cadaueris, nec illa accidentia conſimilia; cùm falſum ſit, diſpoſitiones cadaueris eſſe conſimiles diſpoſitionibus formæ viuentis. Cùm igitur non poſſint aſſignari cauſæ producentes nouam formam, accidentia, & diſpoſitiones nouas, dicendum eſt remanere formam, quæ priùs ibi erat.

238. Probatur tertiò : In homine anima, cùm ſit ſpiritualis (idem & dicitur proportionaliter de aliis duabus animabus, ſenſitiua, & vegetatiua, in opinione Seraph.Doct.) non poteſt complere materiam in ratione corporis vegetabilis, vel corporis vt ſic : ergo alia forma prærequiritur. Probatur antecedens. Anima formaliter non eſt extenſa: ergo.

Respondet Arriaga, animam quidem non eſſe corpoream, ſed quia complet materiam in ratione corporis phyſici, quia corpus phyſicum completum ſolùm dicit materiam, & formam, vel ex ipſis duabus compoſitum ; hinc & anima in ratione formæ materiam complet in ratione corporis prædicamentalis. Quæ reſponſio verè eſt mera fuga, & petitio principij. Primò, quia reſpondet, quod eſt in quæſtione. Secundò, quia effugit ad corpus prædicamentale, ſeu metaphyſicum, cùm quæſtio ſit de corpore phyſico, & quæritur, quomodo materia ſit verum corpus phyſicum per animam rationalem, quæ eſt quid ſpirituale, & informat ipſam materiam corpoream ? Et reſpondet eſſe corpoream, quia ipſa eſt forma corporis.

Contra : Ergo anima non dat ipſi materiæ eſſe corporeum ; & tamen oportet, vt ſit corporea, ad hoc

Digitized by Google

hoc vt informetur ab anima : ergo id habet ab alia forma.

Hinc Suarez recurrit ad ſubiectum primum, dicens illa accidentia ſubiectari in materia prima, & ob id conſeruari eandem corporeitatem, adueniente, vel abeunte formâ.

Contra, quia dantur accidentia, quæ remanent poſt diſceſſum animæ, & quæ ſubiectabantur in toto compoſito; non enim vulnus infligitur materiæ, ſed toti homini. Tum quia quæſtio eſt de corpore phyſico ſubſtantiali, non accidentali : vnde reſponſio non eſt ad rem.

Obiicies primò contra dictas duas concluſiones, præcipuè contra primam : Fruſtra ponitur illa forma corporeitatis in materia, quia dantur formæ elementares, quæ ſunt corporeæ, habentque eſſe extenſum, & dimenſum : ergo.

239. Respondetur negando antecedens : ad probationem reſpondetur, formas elementares, & alias corporeas dici corporeas completiuè, ex Seraph. Doctore *lib.2. diſt.12. art.1. quæſt.3. ad 3. & 5.* ideſt terminatiuè, quatenus ſimul cum materia conſtituunt compoſitum elementare, complens illam materiam interminatam, & etiam illam formam incompletam, ſeu potiùs illud corpus incompletum. Hinc negatur, quod illa ſit ſuperflua, immò eſt neceſſaria, vt dictum eſt.

Obiicies ſecundò cum Arriaga *cit.num.58.* nomen hoc, *corpus*, dicere tantùm materiam primam cum hac organizatione, & accidentibus externis; neque enim, ait, Romani inuentores huius vocabuli attenderunt, vtrum detur forma aliqua corporeitatis, quæ ante quatuor dies à nonnullis eſt inuenta; ſed molem illam externam cum his accidentibus conſiderantes, corpus vocarunt. At certè iſte Author, alioquin verè doctiſſimus, & acutiſſimus, multa efficta ex proprio cerebro affert hîc, cùm hæc ſua nouiter inuenta expoſitio à nemine afferatur, & cùm Ariſtoteles, & antiquiores Philoſophi, & Theologi intellexerint ſemper nomine corporis phyſici veram ſubſtantiam ex materia, & forma, vt probat Meldul. infrà citatus, idque eſt conformius principiis noſtræ fidei, cùm in Sacramento Euchariſtiæ vi verborum adſit talis ſubſtantia corporea, & ſic ſumpta ab omnibus Theologis ſumatur; vnde verè dicit ante quatuor dies hoc nomen inuentum fuiſſe, ſcilicet ab omnibus antiquis vſurpatum, qui nomine corporis organici intellexerunt molem carnis cum aliis partibus ſubſtantialibus heterogeneis, & non ſolùm cum accidentibus; ſicut ex oppoſito eius noua expoſitio inuenta eſt poſt quatuor dies, ſcilicet ex eius cerebro. Addit plura alia *in loc. cit.* quibus nimis mendaciter, vt ait Meldul. & cum magno aliorum contemptu rejicit verbis tantùm ludendo noſtram opinionem, quam appellat contra communem, & ob id ſingularem, & nouam, licèt ſit Seraph. Doctoris, Alenſis, Scoti, & plurimorum aliorum ex aliis ſcholis, & etiam Doctorum Societatis. Sed videatur Meldul. *de gener. diſp.5.quæſt.3.art.1.* vbi ſolidè & doctiſſimè confutat hoc inuentum Arriagæ. Nos autem pergemus ad alias obiectiones, quæ videntur facere contra ſententiam Seraphici Doctoris.

Obiicies Tertiò : Vnius entis eſt

vnum

Digitized by Google

vnum eſſe actuale : ſed hoc eſt à forma : ergo ab vna forma.

240. Respondetvr diſtinguendo maiorem, vnius entis eſt vnum eſſe actuale completum, concedo; incompletum, nego : ſicque & à multiplici forma habetur hoc multiplex eſſe.

Obiicies Quartò : Ad hoc, vt forma det aliquod eſſe, non oportet, immò nec debet eſſe talis formaliter : ſic albedo non dicitur alba, quæ tamen dat eſſe album : ergo cùm ponatur, animam rationalem dare eſſe vegetatiuum, & ſenſitiuum, id erit ob continentiam tantùm virtualem. Idem & dicendum de corporeitate.

Respondetvr, quod aliud eſt eſſe eminenter perfectius ob exceſſum perfectionis, vt dicitur rationalitas hominis contineri in Angelo; aliud effectum inferioris contineri in ſuperiori; ad hoc enim vt effectus inferioris proueniat à ſuperiori, debet hæc eſſe formaliter talis, licèt in gradu nobiliori. Hinc cùm forma ſuperior non ſit formaliter corporea, nec organica, nec poterit tale eſſe dare materiæ. Vnde albedo non dicitur formaliter alba *vt quod*, dicitur autem alba formaliter *vt quo*. Sic & cæteræ formæ.

Obiicies Quintò. Sicut ſe habet materia ad materiam, ita forma ad formam : ſed materia non poteſt informare materiam : ergo nec forma informari à forma : ſed forma informaretur à forma, ſi darentur tales formæ ſubordinatæ : ergo.

241. Respondetvr concedendo maiorem, ſumendo materiam, & formam præcisè; negando ſumendo ſimul cum alia comparte. Materia enim cum forma in anima rationali conſtituit formam completam, quæ eſt hoc aliquid, quod informat corpus : ſic & forma ſuperior informat compoſitum inferius ex materia, & forma incompleta, quæ ipſi materiæ dat actum; ſed ſimul diſponit compoſitum ad vlteriorem perfectionem. Sed de hoc dubio agetur, cùm de compoſitione animæ rationalis in Tractatu de Anima.

Ex quibus patet, neceſſariò dari plures formas ſubſtantiales ſubordinatas in cōpoſitis ſubſtantialibus, ex Seraph. Doct. nempe primò formam illam corpoream incompletam concreatam cum materia: ſecundò formas elementares : tertiò formas mixtorum : quartò formam complexionis, & organizationis : quintò formas viuentium, ſcilicet vegetantem, ſentientem, & rationalem.

242. Tertia Conclvsio : De potentia Dei abſoluta poſſunt plures formæ ſubſtantiales diſparatæ, & completæ ſimul eſſe actu in eadem materia, & compoſito. Eſt Scoti apud Meldul. *diſp. 5. quæſt. 6.* Suarez *in Metaph. diſp. 15. ſect.* 10. Gregor. Ruuij, & communis contra Vaſquez 3. *part. diſp.* 29. *cap.* 4. *num.* 23. Rabeſanum, alioſque alios. Eſt & Seraph. Doct. qui de facto aliquas formas diſparatas admittit in compoſito naturali, vt mox patebit. Vnde à fortiori id admittit de potentia abſoluta, & infertur ex iis, quæ tradit *lib.* 2. *diſt.* 42. *art.* 1. *quæſt.* 4. vbi docet, quod potentia obedientialis materiæ ad id, quod ſecundùm cauſas naturales non poteſt ad actum reduci, dicitur potentia ſecundùm quid; ſed eſt verè potentia. Et ibidem *quæſt. 3. in corp* quod Deus poteſt ſupra limitationem noſtræ

noſtræ intelligentiæ. Clariſſimè verò id infertur ex *lib.1. diſt.37.part.2. dub.4.* vbi ait, quod eſſe in pluribus diſtinctis omninò non conuenit vni, & eidem creaturæ, niſi per miraculum: & ibi loquitur de formis, docens poſſe vnam formam eſſe in pluribus ſubiectis ſimul & ſemel: ergo multò magis plures formæ ſimul in eodem ſubiecto. Hinc

Probatvr primò: Si adeſt repugnantia, vel eſt ratione materiæ, vel ratione formæ, vel ratione diſpoſitionum: alia cauſa non poteſt excogitari id impediens. Sed nullis ex his modis poteſt argui talis repugnantia: ergo. Probatur Minor. Primò non ratione materiæ, quia materia ex ſuprà traditis habet potentiam infinitam, interminatam ſimul ad omnes formas: vnde dum vnam habet, retinet capacitatem ad aliam, & aliam: ergo ex hac parte non oritur repugnantia. Secundò nec ratione diſpoſitionum; ſunt enim extrinſecæ formis, & Deus poteſt etiam exiſtentibus diſpoſitionibus vnius formæ aliam contrariam introducere. Tertiò nec ratione formarum. Tum quia naturaliter vna forma adueniente, altera expellitur: ſed hic eſt effectus ſecundarius, qui poteſt à Deo impediri, vt ſuprà probatum eſt, & patet ex duobus corporibus ſimul in ordine ad eundem locum: ergo. Tum quia forma non eſt formæ contraria. Tum quia dantur plures formæ ſubordinatæ in eodem compoſito: ergo in ratione formæ ipſæ formæ non ſunt ſimul incompoſſibiles.

243. Addimvs ex Seraph. Doct. quod de facto naturaliter dantur plures formæ diſparatæ in eodem compoſito, ita quod tamen vna tantùm eſt vltimò completiua. Sic docet lucem formam ſubſtantialem adeſſe in omnibus compoſitis corporeis ſimul cum forma propria cuiuſcumque corporis. Sic *lib. 2. diſt.13.art.2. quæſt.2.* & nos in libris de cœlo fusè id probabimus. Ratio eſt, quia poſſunt dari diſpoſitiones conſimiles, & non contrariæ plurium formarum in eodem ſubiecto; in quo caſu non aderit expulſio alterius formæ. Idque etiam probabile exiſtimat Arriaga *Phyſ.diſp.3. ſubſect.6.ſect.5.* eo quòd in ferro ignito poſſunt ſtare duæ formæ ſubſtantiales diſparatæ. Tum etiam quia in ſententia Seraphica adſunt in eodem mixto formæ omnes elementares ſecundùm proprium eſſe reale, vt proprio loco videbimus. Tum quia, vt rectè notat Bonaſpes *diſp.3. Phyſ. num.* 76. poteſt dari monſtrum aliquod habens duo pectora, duo capita: tunc duæ animæ occuparent eoſdem pedes, manus, & alia membra.

Obiicies primò: Implicat dari vnum per ſe, quod ſit multiplex per ſe: ergo & quod ſint diuerſæ formæ ſubſtantiales in eadem materia.

244. Respondetvr concedendo antecedens ſecundùm eandem rationem adæquatam, negando ſecundùm diuerſas rationes inadæquatas, & maximè in ſubiecto capaci multiplicis formæ.

Obiicies ſecundò: Implicat, quod vnum dependens dependeat ſimul à pluribus cauſis totalibus; vnde implicat, quod eadem natura ſit ſuppoſitata à pluribus ſuppoſitis, verbi gratiâ humanitas Chriſti à ſuppoſito Verbi, & Patris: ergo nec materia poteſt dependere à pluribus formis

formis ſimul in informati. Et confirmatur, quia in tali caſu ſuppoſitum, verbi gratiâ ignis reddit incommunicabile *vt quo*, & *vt quod* totum, quod ipſi ſubjicitur.

Respondetvr concedendo antecedens, ſi ſumitur dependentia ad plures cauſas ſecundùm eandem rationem; negatur, ſi ſecundùm diuerſas. Ad exemplum allatum, in cuius aſſertione valde dubitat Seraph. Doct. *lib.3.diſt.1.art.1.quæſt.3. ad 3.* & propendet ad negatiuam, negatur paritas. Ratio eſt, quia dependentia formæ à materia eſt quid conſequens, ob idque non affert illi incommunicabilitatem, ſicut nec ſuppoſitalitas, niſi ſecundùm illam rationem, quâ actuatur, non ſecundùm aliam, quæ remanet inſatiata, ſicut & triplex perſonalitas ineſt in diuina natura, vt notat S. Doctor *lib.1.diſt.19.part.2.dub.3.* Aliud enim eſt, quod ſuppoſitum ſit multiplex, aliud quod natura ſit multiplex, & ſubiecta pluribus ſuppoſitis ſecundùm diuerſas rationes. Nec hinc ſequitur, eſſe vnum, & multiplex ſimpliciter; ſed eſt vnum ſecundùm quid, & multiplex ſimpliciter; ad multiplicationem enim formæ, & ſuppoſiti multiplicantur concreta, quæ abſtrahunt à ſubiecto, vt rectè docet Seraph. Doctor *lib. 1. diſt. 4. art. 1. quæſt. 1. corp.* Nec item ſequitur, quod ſit vnum per accidens; nam vna forma nullum dicit ordinem ad aliam ad conſtituendum tertium, ſed vnaquæque exercet ſuum peculiare officium in materia apta recipere plures actus.

Obiicies Tertiò, quia ſequeretur dari operationes ſimul oppoſitas, verbi gratiâ velle, & non velle; & ſi eſſet forma ouis, & lupi, & canis, illa fugeret; lupus & canis perſequerentur ſe mutuò.

Respondetvr ex Meldul. quod ſi ſermo eſt de operationibus inorganicis, poſſunt dari plures actus ſimul oppoſiti, vt velle ab vna anima, & non velle ab alia: ſi de organicis, tunc validior forma vinceret aliam.

Et ſi inſtes: Poſſet quis vulnerare lupum, tunc vulneraretur & agnus.

245. Respondetvr ex doctrina, quam tradit S. Bonau. *lib. 4. diſt. 11. quæſt. vlt.* quod accidentia, quæ competũt compoſito abſolutè, competunt ei abſolutè, tuncque compoſitum vulneraretur, & ſic vterque vulneraretur. Non ſic accidentia, quæ competunt reſpectiuè ratione animæ, vel formæ, vt dictum eſt.

Obiicies Quartò cum Complut. Effectus indiſpenſabilis à Deo eſt expulſio alterius formæ ex aduentu nouæ: ergo. Probatur antecedens. Poſitâ vnâ formâ & vno eſſe, indiſpenſabiliter ponitur negatio alterius formæ & eſſe: ergo & expulſio.

Respondetvr negando antecedens. Ad probationem reſpondetur, quod negatio alterius eſſe eſt indiſpenſabilis, non verò expulſio; aliud enim eſt negatio eſſendi, aliud negatio eſſendi cum alio. Primum connectitur cum eſſentia rei; ſecundum nequaquam, ſed eſt quid conſequens, & ob id à Deo impedibile.

Contra Inſtant: Implicat prædicari de eodem eſſe aliud diuerſum, & diſparatum eſſe, verbi gratiâ quod homo ſit aſinus: ſed in tali caſu poſſunt fieri prædicationes tales: ergo talis caſus implicat.

Respondetvr concedendo ma-

Digitized by Google

iorem ſecundùm eandem rationem formalem abſolutam, negando ſecundùm connotationem, vt dicendo, *Hic eſt homo, in cuius materia eſt equus*; & ſecundùm hoc poteſt dici, *Iſtud compoſitum eſt homo, & equus.* Sic & fiunt prædicationes de Deo, & homine in Chriſto, vt docet S. Bonau. *lib.3.diſt.6. art.1.quæſt.3.*

Tandem Objicies contra aliam partem Concluſionis Seraphicæ: Impoſſibile eſt naturaliter dari duas formas diſparatas, quæ non conferant proprium eſſe vltimatum, ſicque erit multiplex ſimpliciter illud compoſitum; quod non admittitur in natura. Et ſi dicas cum Seraph. Doct. vnam tantùm dare vltimatum eſſe; alteram verò in eſſe remiſſo; contrà eſt, quia forma non recipit magis, & minus.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.13. art.2. quæſt.2. ad 3. & 5.* admiſsâ reſponſione inter objiciendum data, quod forma ſecundùm eſſentiam non recipit magis, & minus, ſed bene vt in hoc, ſcilicet vt in actuari, vt patet etiam in formis elementaribus, in mixto, in quo ſunt in eſſe remiſſo, ſeu refracto: ſed de hac materia agetur fuſiùs alibi proprio loco.

246. Qværes, an forma vna poſſit ſimul informare plures materias?

Et ſermo eſt de formis corporeis; nam formæ ſpirituales ſunt ſimul in pluribus materiebus, inadæquatis tamen: ſic anima eſt in capite, & pedibus tota; & ſi ſermo eſt de iſtis, etiam dubium erit de pluribus materiebus ſeiunctis.

Commvnis Opinio eſt, quod naturaliter id eſt impoſſibile. Ratio eſt, quia forma eadem non poteſt eſſe ſimul in pluribus locis diſtinctis. Tum quia vnio partium materiæ eſt ſimpliciter neceſſaria ad informationem. Tum etiam, quia poteſt eadem forma in vna materia corrumpi, & in alia remanere in eſſe; quod repugnat. Sic S. Doct. *lib.1. diſt.8. part.2. art.1. quæſt.3. ad 6.*

Qvoad potentiam ſupernaturalem Dei, Scotiſtæ communiter negant id poſſe fieri, cum Complut. aliiſque apud Meldul. *diſp. 5. quæſt. 7. num. 72.* Oppoſita ſententia eſt Seraph. Doct. *lib.1. diſt.37. part.2. dub.4.* veriorque, & ſimul conformis principiis Seraphicis, ex hoc, quod docet dependentiam formæ à materia eſſe quid poſterius, & conſequens ad ipſam; ob idque non tantùm dependet ab hac materia, quin poſſit dependere ab alia in compoſitione compoſiti. Tum quia poteſt Deus facere eandem rem præſentem pluribus locis: ergo & poterit facere præſentem formam eandem per informationem ad plures materias. Tum etiam, quia poſſet in eadem materia eſſe compenetrata alia materia: ergo tunc poterit eadem forma eſſe in illa duplici materia. Sic legitur de D. Dionyſio, aliiſque Sanctis, qui remanſerunt viui poſt decollationem capitis, caputque erat informatum eadem formâ.

Obiicies contra primam partem Concluſionis, poſſe eſſe naturaliter eandem formam in pluribus materiebus, quia materia poteſt habere naturaliter plures formas: ergo & forma vna plures materias.

247. Respondetvr negando paritatem. Ratio eſt, quia materia habet appetitum interminatum paſſiuum; forma verò habet terminatum, cùm ſit actus determinatus.

Reſponde

Reſpondetur ſecundò ex principiis Seraphicis, quod loquendo de materiebus, & formis ſubordinatis, conceditur paritas; loquendo de diſparatis, negatur vtraque pars, ſcilicet Antecedens, & Conſequentia.

INSTAS: Materia naturaliter habet plures formas diſparatas ex Seraph. Doct. ergo & forma plures materias diſparatas.

RESPONDETVR vt ſuprà, negando paritatem.

DICES, quod in decollatione aliquando caput præciſum ſaltat: ergo eſt viuum.

RESPONDETVR id fieri tum virtute ſpirituum animalium, & vitalium in ipſo capite reſidentium: tum virtute impetus impreſſi antecedenter ab anima; quia caput tunc non eſt informatum ab anima.

OBIICIES ſecundò, quod in annuloſis animalibus poſt ſectionem viuunt ambæ partes: ergo vna anima ambas partes diſciſſas informat.

RESPONDENT communiter, illas formas eſſe diuiſibiles. At S.Bonau. docet, quod ſi pars vna eſt præcipua, & maior pars animalis, retinet ſuam priſtinam animam, & in alia parte ſtatim educitur noua anima; & hoc quia tales formæ ſunt imperfectiſſimæ, exigentes paruas diſpoſitiones, quæ cùm ibi ſint, ſtatim educitur forma: ſed de hac materia agetur fuſiùs *in lib. de Anima*, vbi probabimus omnem animam eſſe indiuiſibilem, *ex lib. 1. diſt.* 8. *part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad* 1.

OBIICIES Tertiò contra ſecundam partem, ex Meldul. citato *num.* 77. Si plures materias adæquatas poſſet informare vna forma, ergo infinitas: ergo haberet infinitam virtutem, ex regula Scotica, *Vbi pluralitas numerica requirit maiorem perfectionem, ibi infinita pluralitas infinitam perfectionem exigit.* Confirmatur, quia continens virtualiter infinitas perfectiones, illud eſt infinitæ perfectionis.

248. RESPONDETVR primò negando ſequelam; cùm infinitum actu creatum repugnet, ob idque eſſet ſemper finita virtus illa formæ. Reſpondetur ſecundò negando, debere multiplicari nouam virtutem in forma; ex ſuppoſitione enim, quod ſit eadem forma, quæ informat hanc numero materiam, erit etiam eadem virtus; cur enim multiplicanda eſt virtus formæ, ſi non multiplicatur forma? Vnde erit multiplicatio extenſiua, non intenſiua. Sic etiam reſpondet Ruuius cum aliis. Nec inſtantiæ à Meldul. citato allatæ oppugnant hanc reſponſionem veram. Tum etiam, quia dato hoc miraculo replicationis præſentiæ, & informationis formæ, poſſet Deus etiam proportionaliter multiplicare ſuam virtutem, cùm non adſit vlla repugnantia, quod Deus ab extrinſeco non poſſet augere illam virtutem. Sed hæc concluſio magis patebit in ſecundo libro Phyſic. vbi probabitur, plures cauſas totales poſſe producere eundem numero effectum; & è contra idem effectus à pluribus cauſis totalibus, & multiplex effectus totalis ab vna cauſa produci. Sufficienterque patet ex prima ratione ſumpta ex replicatione eiuſdem formæ, & eiuſdem virtutis.

Ex quibus omnibus infertur primò, quod in quolibet compoſito ſubſtantiali completo corporeo neceſſariò debent dari plures formæ

Digitized by Google

ſubordinatæ : Secundò , quod in eodem compoſito poſſunt dari plures formæ diſparatæ, tum ſupernaturaliter, ita quod quælibet actuet completè materiam ; tum naturaliter, ita tamen quod vna tantùm det eſſe vltimatè completum. Tertiò, quod vna forma naturaliter non poteſt informare plures materias etiam inadæquatas diſciſſas, & multò minùs adæquatas ; benè autem ſupernaturaliter.

QVÆSTIO IV.

Quomodo Formæ accidentales producantur?

149. COMMVNITER DD. apud Meldul. *diſp.3.num.69.* dicunt formas accidentales omnes, ſiue naturales, ſiue ſupernaturales, ſiue artificiales educi de potentia ſubiecti ex hoc, quod dependenter à materia, vel ſubiecto producuntur. Sed quia Seraph. Doctor diuersâ viâ procedit, vt vidimus de eductione formarum ſubſtantialium, hinc & diuerſimodè procedendum eſt.

PRIMÒ Notandum ex eodem S. Doct. *lib.2.diſt.26.art.1.quæſt.3.corp.* & *lib.2. diſt. 37. art.2. quæſt. 2. ad 2.* aliiſque pluribus locis, quod accidens aliud eſt, quod vnum habet pro ſubiecto, aliud pro cauſa : aliud eſt, quod recognoſcit idem pro ſubiecto, & pro cauſa. Primi generis accidentia ſunt gratia diuina, quæ à Deo immediatè creatur in anima; ſic & virtutes infuſæ ſupernaturales, lux, quæ à corpore luminoſo ortum habet, & diffunditur per medium ; & ſpecies intentionales, quæ ab obiecto originem trahunt, & diffunduntur per medium vſque ad potentiam, de quibus agetur ſuo loco fusè, *in lib. de Anima.* Secundi generis ſunt alia accidentia, quæ educuntur à ſubiecto, & in eodem ſubiecto recipiuntur.

SECVNDÒ Notandum, quod hoc diſcrimen inter cætera verſatur inter formam accidentalem, & ſubſtantialem, quòd forma ſubſtantialis, licèt includat reſpectum tranſcendentalem ad materiam, vt docet S.Doct. *lib.1. diſt.26. art.1. quæſt.1. ad 6.* iſte tamen reſpectus, quem dicit ad materiam, eſt quid conſequens ad ipſam formam, quia eſt per ordinem ad compoſitum. Vnde dicit dependentiam cum his. At accidens intrinſecè dicit ordinem ad ſubiectum, à quo exit, & in quo ſubiectatur, vt docet S.Doct. *lib.1. diſt. 8. part.1. dub.8.* & *lib. 2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.1. fund. vlt.* aliiſque locis. Aliud diſcrimen etiam eſt, quod forma ſubſtantialis ſecundùm eſſentiam non poteſt ab agente naturali produci, cùm non poſſit in eſſentias rerum, ſed tantùm eſt terminus creationis ; non enim poteſt eius virtus pertingere ad productionem eſſentiarum ſubſtantialium. At agens naturale poteſt verè producere per ſuam virtutem immiſſam in paſſum accidens, ſed cum dependentia intrinſeca à paſſo, & à materia. Hinc

CONCLVSIO Vnica : Accidentales formæ, quæ idem pro ſubiecto, & pro cauſa habent, verè per eductionem producuntur ab agente naturali. Patet. Tum quia ipſæ ſunt terminus ſufficiens virtutis creatæ accidentalis ; accidens enim poteſt producere accidens, vt in ſecundo libro patebit. Tum quia producuntur

cum

Digitized by Google

cum dependentia intrinſeca à ſubiecto : ergo. Aliæ verò, quæ habent aliud pro cauſa, & aliud pro ſubiecto, non educuntur de potentia ſubiecti, ſed tantùm producuntur per generationem diffuſiuam, vt alibi patebit, nempe in libris de Anima, *à num.* 205.

TRACTATVS QVINTVS.

De Compoſito ſubſtantiali ex materia, & forma.

250. HVc vſque de principiis entis naturalis in fieri egimus, ſingillatim de ipſis agentes : ſupereſt, vt de ipſis prout ſub vnione conſiderationem faciamus, & conſequenter de compoſito in facto eſſe. Hîc autem omittemus quæſtiones, quæ tangunt compoſitionem peculiarem Angelorum, & Animæ rationalis: licèt enim inter entia naturalia ipſa collocauerimus, tamen quia ſunt altioris negotij, ad alia loca remittemus ipſorum conſiderationem. Verum tamen eſt, quod etiam hæc, quæ infrà ſubjicimus, poſſunt ipſis ſuo modo applicari.

QVÆSTIO PRIMA.

De Vnione.

An Vnio ſubſtantialis ſit quid diuerſum ab extremis: & an ſit idem omninò cum ipſis?

PRIMA Opinio eſt Nominalium contendentium præter indiſtantiam, ſiue intimam præſentiam materiæ cum forma, tanquam conditionem ſine qua non, nihil ſuperaddendum : nempe negant vnionem eſſe aliquid ab extremis diſtinctum, ſed ſeipſis immediatè vniri. Sic Gregor. Gabr. Ocham, Aureolus, aliique huius Scholæ.

SECVNDA Opinio eſt communis omnium realium, D. Bonauent. D. Thomæ, Scoti, & ſequacium apud Meldul. *diſp.* 5. *num.* 86. vnionem eſſe medium realiter diſtinctum ab extremis. Diſcrepant tamen inter ſe; nam aliqui, nempe D. Thom. & Thomiſtæ cum Seraph. Doct. volunt eſſe modum abſolutum, includentem tamen reſpectum tranſcendentalem extremorum: Scotiſtæ verò eſſe relationem extrinſecus aduenientem. Poteſt videri quæſtio 3. *de Relationibus*, in Logica, vbi fusè agitatur quæſtio hæc contra Nominales. Pro ſolutione huius quæſtionis,

251. PRIMÒ Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. quod vnio poteſt ſumi præciſè, prout abſtrahit ab inferioribus vnionibus, ſicque ſolùm dicit conuenientiam,

nientiam, ſeu coniunctionem duorum in tertio, ſiue tertia entitas conſtituatur, ſiue non. Vnde in diuinis eſt vnio, & in Chriſto abſque conſtitutione, ſeu compoſitione tertij. Prout verò ſumitur pro vnione materiæ, & formæ, propriè dicitur compoſitio, quia per ipſam conſtituitur tertia entitas diſtincta, quæ eſt forma totius.

252. Secundò Notandum, quod hæc compoſitio ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.*37.*art* 1.*quæſt.*3.*in corp. & fund.*3. & *lib.*3. *diſt.*21. *art.*1. *quæſt.* 3. poteſt ſumi tripliciter. Primò pro vnione actione, quæ propriè dicitur vnitio: Secundò pro vnione paſſione, eſtque terminus actionis agentis: Tertiò pro vnione relatione reſultante inter extrema vnita. Hinc quatuor concurrunt ad vnionem in creatis. Primò vnio actio: Secundò extrema vnita: Tertiò vnio paſſio; hæcque eſt actualis nexus, qui eſt medium nectens extrema, & dicitur ab aliis, & à S.Doct. diſpoſitio, ideſt noua poſitio, ſeu compoſitio, ſeu coniunctio, ſeu nexus, ſeu glutinum, *ſe. m.* 2. *Hexaëm.* ſeu conuenientia. Sic *lib.*3.*diſt.*6. *art.*2. *q.*1. *ad* 3. vbi diſtinguit inter reſpectum vnitorum, & conuenientiam duorum per vnionem in tertia entitate. Eſtque modus ſubſtantialis abſolutus relationem (quæ eſt quartum ex propoſitis) includens tranſcendentalem. Vnde ait S. Doct. *lib.* 2. *diſt.*1.*quæſt. vlt. ad* 2. quod eſſe vnibile non dicit relationem, ſed includit relationem: ſic vnio non eſt formaliter relatio, ſed modus abſolutus includens ſecundariò relationem, ob idque poteſt eſſe terminus actionis productiuæ; quæ vnio producitur eâdem actione eductiuâ, non per diuerſam, vt infrà patebit. Addimus tandem, ad hæc conſequi vnionem relationem inter vnita, quæ eſt quid conſequens. His poſitis,

253. Prima Conclusio: Vnio eſt modus ſubſtantialis ſuperadditus extremis, ab ipſiſque realiter modaliter diſtinctus. Eſt S. Bonau. D. Thom. Suarez, & communior.

Probatur primò argumento ab omnibus huius ſententiæ authoribus allato. Si vnio nihil aliud eſt niſi extrema vnita, ſequitur, quod vel nunquam poſſint extrema inter ſe ſeparari, quod patet eſſe falſum in morte hominis; vel quod ſemper manebunt vnita. Patet ſequela, quia manent extrema ſeiuncta: ergo ſi vnio nihil aliud eſt, niſi extrema, erunt vnita, & non vnita. Conſequens eſt contradictorium: ergo & antecedens falſum.

Respondent Nominales negando ſequelam, quia requiritur ad hoc vt extrema ſint vnita, non vnio medians, ſed approximatio, ſeu intima præſentialitas, tanquam conditio ſine qua non. In qua reſponſione notat Arriaga *diſp.*6. *ſect.*1. *num.*4. quod Aduerſarij, ne cogantur admittere nouam entitatem, quam nos contendimus probare, recurrunt ad nouas phraſes: verbi gratiâ in argumento facto, & contra reſponſionem, ſi in ipſos vrgeatur. Hæc approximatio, ſeu eſſe ſimul eſt aliquid ab vtroque extremo diſtinctum, quid ergo illud eſt? Reſpondent eſſe formam, prout eſt in materia. Et ſi quæras, quid eſt hoc eſſe in materia? Reſpondent formam informare materiam, ſicque per circulos quærunt euitare vim argumentorum. Hinc contra ipſos ex Ouied. *contr.*2. *part.*1. *num.*2. rurſus argumen-

argumentor. Materia, & forma ſeparatæ verè exiſtunt, & dicuntur vnitæ, ſecundùm aduerſarios poſitâ approximatione: ergo approximatio non eſt conditio, vt exiſtat vnio identificata cum materia, & forma: ergo erit conditio, vt exiſtat alia vnio diſtincta à materia, & forma. Probatur antecedens, & conſequentia: Vnio identificata cum materia, & forma nihil aliud eſt, niſi materia, & forma: ſed approximatio non eſt conditio, vt exiſtant materia, & forma: ergo non eſt conditio, vt exiſtat vnio identificata cum ipſis. Probatur conſequentia, quia non eſt conditio, vt materia, & forma exiſtant: ſed vnio identificata eſt cum exiſtentia materiæ, & formæ: ergo approximatio non eſt conditio, vt ſint vnitæ; & ſi eſt conditio, vt ſint vnitæ, erit conditio, vt exiſtant. Confirmatur: Materiam, & formam vnitas exiſtere, vel dicit aliquid ſupra exiſtentiam materiæ, & formæ, vel tantùm dicit vtramque exiſtentiam. Si primum, habemus intentum: ſi ſecundum, ergo quod eſt conditio, quod exiſtant vnitæ, erit conditio, vt exiſtant: & quod non eſt conditio, vt exiſtant, nec erit conditio, vt exiſtant vnitæ: ergo approximatio non eſt conditio vnionis, cùm non ſit conditio exiſtentiæ materiæ, & formæ, à quibus nullo modo diſtinguitur vnio.

Respondent approximationem non eſſe conditionem, vt exiſtat ſecundùm entitatem vnio identificata cum materia, & forma, vt probant argumenta allata; ſed vt exiſtat ſecundùm formalitatem, ideſt vt actu exerceat officium vnionis; tunc enim eſt formalitas vnionis, & ablatâ approximatione, tunc non adeſt talis formalitas, & exercitium, licèt adſit ſecundùm exiſtentiam, quia adſunt extrema exiſtentia.

254. Contra: Vnio ſecundùm actuale exercitium, & formalitatem non diſtinguitur vllo modo ab extremis; ſed exiſtentibus ipſis, ſecluſo quocumque alio, eſt vnio ſecundùm entitatem phyſicam: ergo eſt formaliter tota formalitas, quam habere poteſt, & ſecundùm actuale exercitium vniendi; & ſic remanet in ſuo robore vis primi argumenti.

Probatur Secundò: Deus poteſt facere formam intimè præſentem materiæ abſque informatione: tunc non eſſet vnio: ergo vnio eſt quid ſupperadditum extremis approximatis.

Probatur Tertiò: Partes vnitæ mutantur in vnione: ergo aliquid de nouo acquiritur.

Probatur Quartò ex myſterio Incarnationis Dominicæ: Deus erat intimè præſens humanitati, & tamen non erat ipſi vnitus: ergo de nouo aliquid acquiſitum eſt in humanitate, præter approximationem, & præſentiam intimam, de qua videri poteſt tractatus de Relatione in Logica, *quæſt. 3. concl.* 1. vbi hæc ratio fusè examinatur.

Respondent negando paritatem; nam vnio ſuperaddita acquiſita eſt in humanitate Chriſti, non in materia, & forma; quia in his adeſt proportio, & inclinatio, non in illa.

Contra: Hæc proportio, & inclinatio reddit vnionem naturalem; improportio reddit ſupernaturalem tantùm. Tum quia eſt naturalis proportio inter potentias vitales, &

Digitized by Google

obiecta, nec per id tollitur neceſſitas medij vnientis, ſcilicet actuum. Tum quia, vt docet S.Bonau. *lib.3. diſt.1. art.1. quæſt.1. ad 5.* proportio ſufficit quidem ad vnionem illam, quæ non dicit conuenientiam in tertio, vt creaturæ ad Deum: at vbi eſt participatio tertij, requiritur aliquid aliud.

255. Obiicies primò. Ex Ariſt. 8.*Metaph.text.15.*& 2.*de An.text.2.* habetur, quod materia, & forma immediatè vniantur, quia ſunt per ſe actus, & per ſe potentia: ergo vnio non eſt quid ab ipſis diſtinctum.

Respondetvr concedendo antecedens; vniri immediatè *vt quod*; negando *vt quo*: immò quia immediatè vniuntur, requiritur vnio, & nexus.

Contra: Ergo ſi eſt media vnio, non ſunt immediatè vnitæ.

Respondetvr vt priùs, negando conſequentiam, ob rationem allatam.

Obiicies ſecundò: Materia, & forma ſunt ſeipſis proportionatæ: ergo non indigent vnione.

Respondetvr, indigere vnione, non vt proportionentur, ſed vt vniantur formaliter.

Obiicies Tertiò: Vnio eſt accidens: ergo indiget aliâ vnione.

Respondetvr, tranſeat antecedens, negando conſequentiam; nam vnio eſt ratio *vt quo*, non *vt quod*. Id autem, quod eſt alteri *quo*, ipſum non eſt *vt quod*: ſic actio non agit, ſic oculus immediatè videt obiectum mediâ viſione. Tum ſecundò negando eſſe accidens propriè; eſt enim quid ſubſtantiale, ſaltem reductiuè, vt docet S. Doctor *lib. 2. diſt.24.part.1.art.2.quæſt.1.ad 7.*

Obiicies Quartò: Hæc vnio vel præcedit, vel concomitatur, vel ſubſequitur extrema. Non primum, nec ſecundum: ergo præſupponit extrema vnita. Probatur Minor, quia vnio eſt relatio ſupponens extrema actu.

256. Respondetvr vnionem concomitari extrema, & præſupponere ea priùs naturâ, tuncque dici vnita fundamentaliter tantùm, & poſteriùs naturâ dici formaliter vnita. Nec enim omnis relatio ſupponit extrema actu ſemper. Tum quia hæc vnio non eſt formaliter relatio, ſed modus antecedens relationem, vt dictum eſt in ſecundo notabili. Cùm autem conſtet vnionem eſſe aliquid realiter modaliter diſtinctum ab extremis, aliqua alia de ipſa breuiter hîc enucleabimus per breuia quæſita. Igitur

Qværitvr primò, in quonam ſubiectetur vnio?

257. Respondetvr, ſi eſt ſermo de vnitione, ſeu cauſalitate vtriuſque extremi, quod eſt duplex, & quælibet ſubiectatur in ſuo principio. Si verò ſermo eſt de vnione pro formali, vt modus eſt, cùm ſit diſpoſitio vtriuſque, propriè non habere ſubiectum, ſed ineſſe in toto compoſito. Ratio eſt, quam adducit in ſimili Seraph.Doct.*lib.4.diſt.6. part.1.art.1.quæſt.3.ad vlt.* quia illud accidens, quod determinatè non reſpicit vnam potentiam, ſeu vnum ſubiectum, ſed plura ſecundùm quod dicunt ordinem ad vnum, non exigit peculiare ſubiectum, ſed poteſt eſſe in pluribus. Sic character Sacramentorum dicitur eſſe in potentiis: ſic ternarius in tribus numeris. Sic *lib.2.diſt.26.art.1.quæſt.5. corp. & ad 3.* gratia eſt in anima, & potentiis;

potentiis ; quando enim ea ſubjiciuntur accidenti vt diuerſa , tunc non poteſt eſſe in pluribus ſubiectis : quando verò ſubjiciuntur ſecundùm eandem rationem , tunc poteſt eſſe in pluribus , quatenus vniuntur in vnum : ſicque materia , & forma , provt vniuntur in vnum compoſitum , ſunt ſubiectum vnionis.

258. Qværitvr ſecundò , qua actione producatur vnio.

Respondetvr , quod ab agente producitur per eandem actionem, quâ educitur forma , ſicut motus producit terminum. Vnde propriè non producitur tanquam terminus proprius ; ſed eſt id , quo compoſitum fit.

Dices ex Arriaga *diſp.* 4. *ſect.* 4. *num.* 103. Actio , quâ in primo inſtanti producitur verbi gratiâ ignis, eſt eadem ac illa , quâ conſeruatur in eſſe : ſed dum conſeruatur , non fit vnio , ſed præſupponitur : ergo per diuerſam actionem.

Respondetvr inferri per hoc argumentum, vnionem non eſſe actionem productiuam rei , quod & nos vltrò admittimus ; ſed dicimus eadem actione , quâ res producitur, eadem & produci vnionem , non tamen vt terminum vltimatum : & eadem , quâ conſeruatur res, conſeruatur & vnio.

259. Qværitvr Tertiò , an ſit vnica vnio , an duplex?

Respondetvr vt ſuprà dictum eſt , quod ſi ſumitur vnio pro cauſalitate , alia eſt vnitio actio agentis , alia eſt cauſalitas , per quam materia vnitur , & recipit formam; alia quâ forma informat materiam: ſed ſumpta formaliter eſt vnica communis vtrique extremo ; vnio enim eſſentialiter eſt duorum. Sic & in myſterio Incarnationis vnica interuenit vnio , ſcilicet vltra vnionem corporis , & animæ eſt alia vnio vnica compoſiti ad Verbum. Sic *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 5. nam vt rectè docet S. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.* & *lib.* 1. *diſt.* 10. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. in qualibet vnione eſt conſiderare diſtantiam vnibilium ; vnionis principium , ſeu cauſam ; terminum , qui eſt compoſitum , ſeu vnitas reſultans ; & vnitorum vinculum , hocque eſt vnicum. Verum quidem eſt , quod ſi ſumitur vnio pro relatione reſultante in compoſito in facto eſſe , hæc eſt duplex , ſcilicet relatio mutua, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. At loquendo de vnione formaliter ſumpta , quæ eſt modus ſubſtantialis , hæc eſt vnica, ait S. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. quia ambo extrema per vnicam vnionem concurrunt ad vnitatem compoſiti. Idem & ibidem *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 5.

Dices , per vnionem materia recipit formam , & ab hac perficitur; & forma per vnionem actuat materiam, & vtraque ſe mutuò circumincedit : ergo per duplicem vnionem. Probatur conſequentia , quia per duplicem cauſalitatem totum id fit : ergo.

Respondetvr, aliud eſſe cauſalitatem extremorum , aliud vnionem; vnio enim eſt modus vtrumque ſimul modificans ; & quia in hac vnione materia perficitur non abſolutè in ſe, ſed vt eſt pars , & forma; vt pars perficit , & ob id per ordinem ad vnum compoſitum , hinc per vnicam vnionem in tertiam entitatem ordinantur.

260. Qværitvr Quartò, an vnio ſit de quidditate compoſiti, an verò materia & forma, an verò ſolùm forma.

Prima Opinio docet, totam quidditatem compoſiti eſſe à forma. Sic Bacon. Peter. aliique.

Secvnda docet, materiam, & formam partis eſſe de quidditate compoſiti; ſed principaliùs formam; formam verò totius eſſe totam quidditatem. Sic Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 2. *quæſt.* 1. & 2. & *lib.* 3. *diſt.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 3. & alibi ſæpè. Item & Gallicij noſtri *part.* 1. *tract.* 6. *quæſt.* 2. eſtque ferè communis.

Probatvr de vtraque parte. Compoſitum eſſentialiter dicit partes intrinſecè conſtituentes: ergo partes concurrunt intrinſecè ad quidditatem compoſiti. Tum quia ſi forma eſſet tota quidditas hominis, Beata Virgo non poſſet dici Mater Chriſti. Quod verò forma ſit principaliter pars, patet, quia eſt actus ſpecificans materiam. De forma totius patet etiam, quia compoſitum eſt vnum habens vnicum eſſe formale: ergo vnam formam totius.

Qvoad vnionem patet etiam eſſe non quidditatem compoſiti, ſed tamen eſſe de eius eſſentiali ratione; non poteſt enim eſſe compoſitum ſubſtantiale, niſi per vnionem; hincque vnio dicitur, modus ſubſtantialis reductiuè de prædicamento ſubſtantiæ, vt dictum eſt ſuprà, licèt entitatiuè ſit accidens; eſt enim ratio *vt quo* eſt compoſitum ſubſtantiale. Sic S. Bonau. *ſerm.* 2. *Hexaëm.*

261. Qværitvr Quintò, quomodò per vnionem ex materia, & forma fiat vnum per ſe.

Respondetvr, quod vnum per ſe phyſicum has tres conditiones importat. Prima, vt ſit ex entibus incompletis, per quod excluditur aggregatum plurium entium completorum: ſecunda, quod ſint ordinata, & vnibilia ad inuicem per modum potentiæ, & actus, per quod excluditur totum coaleſcens ex pluribus entibus in actu, vt tota linea. Tertia, quod ſint eiuſdem ſpeciei, vel prædicamenti, per quod excluditur concretum accidentale. Hinc ex materia, & forma mediâ vnione fit vnum per ſe vnitate eſſentiali, & conſtitutiuâ; & patet, quia materia, & forma ſunt duæ partiales ſubſtantiæ, quarum vna ſe habet per modum per ſe potentiæ, alia per modum per ſe actus.

Et ſi petas, vnde habeant, quod dent vnitatem compoſito per ſe, quod non habent ſubiectum, & forma accidentalis?

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *fund. vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 17. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 2. *quæſt.* 1. & 2. quod id habent ex hoc, quod materia eſt prima per ſe potentia, & forma ſubſtantialis primus per ſe actus, ad quas omnes aliæ potentialitates, & actus ſecundariò reducuntur. Hinc illæ dant per ſe primò vnitatem ex hoc, quod materia, & forma ſe inuicem mutuò tradunt, & altera in altera imbibitur. Aliæ autem habent dare eſſe ſecundarium tantùm.

262. Dices: Potentia, & actus ſunt maximè diſtantia: ergo non poſſunt conſtituere vnum per ſe.

Respondet S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 1. quod ſunt valde diſtantia quantùm ad entitatem, non verò quoad influentiam, cauſalitatem,

Digitized by Google

tem, dependentiam, & inclinationem.

QVÆRITVR ſextò, an vnio materiæ, & formæ ſit maxima omnium?

RESPONDETVR negatiuè; illa enim eſt maxima, quæ eſt ſine imperfectione, vt eſt vnio Perſonarum Diuinarum, & vnio Verbi cum humanitate. At iſta eſt cum compoſitione, dependentia, & indigentia. Inter creatas tamen compoſitiones, nempe ex parte vtriuſque extremi creati, eſt maxima. Sic ex S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 2. *dub.* 2. & *art.* 1. *quæſt.* 1. & *diſt.* 10. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1.

QVÆRITVR ſeptimò, qualiter differant vnio, & vnitas.

RESPONDETVR ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 10. *dub.* 6. & *lib.* 3. *diſt.* 21. *art.* 1. *quæſt.* 3. quod vnio eſt inter partes, quæ eis conuenit tanquam modus ſuperadditus realiter diſtinctus. Vnitas verò eſt compoſiti, proprietaſque conſequens ad compoſiti eſſe, potiuſque effectus vnionis; vnio enim ordinatur ad vnitatem tanquam ad effectum, ait S. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 1. *fund.* 4.

QVÆSTIO II.

An compoſitum, ſeu totum diſtinguatur à ſuis partibus, & quomodo?

163. CVM certum ſit, ex vnione materiæ, & formæ fieri vnum per ſe, tanquam ex per ſe potentia, & per ſe actu, ex hoc quod vna ordinatur ad alteram per mutuam inclinationem, & dependentiam, vt ait Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 2. *quæſt.* 1. alibique ſæpe; hinc quæritur iure merito, an hoc totum ſit idem quod ipſæ partes, an verò quid diuerſum?

Ex quo patet proponi quæſtionem non de toto logico, quod eſt ens rationis; nec de toto metaphyſico, quod coaleſcit ex genere, & differentia, quæ ſunt realitates importantes tantùm diſtinctionem formalem, vel rationis; ſed de toto phyſico. Et quæſtio procedit de partibus non diuiſim ſumptis, quia certum eſt ipſas diſtingui à toto; ſi enim ſeparentur, tunc deſtruitur totum, & poſſunt remanere partes, vt patet in morte hominis; ſed de partibus vnitim ſumptis, ſiue in fieri, ſiue in facto eſſe: & quia totum phyſicum eſt triplex, ſcilicet aliud eſſentiale, quod conſtat ex per ſe potentia, & per ſe actu, ſcilicet ex materia, & forma: aliud eſt integrale, ſiue heterogeneum, ſiue homogeneum, quod conſtat ex diuerſis partibus quantitatiuis, ſiue integrantibus: aliud eſt totum per accidens, quod conſtat ex ſubſtantia, & accidente, vt album, inhæret enim albedo in pariete, de hoc triplici toto procedit quæſtio.

ET quoad hoc tertium totum, ſcilicet per accidens, communis opinio omnium (vno duntaxat Fuentes excepto) eſt non diſtingui realiter, nec formaliter à ſuis partibus.

QVOAD totum integrale, plures Scotiſtæ affirmant diſtingui realiter: alij negant apud Meldul. *diſp.* 5. *num.* 151. & Rabeſan. hîc *diſp.* 2. *ſect.* 2.

QVOAD totum eſſentiale, in quo verſatur principale intentum quæſtionis,

PRIMA opinio eſt communis Thomiſtarum (exceptis Herueo *quodl.* 2.

 quæſt. 15.

*quæſt.*15.Capreol. *lib.*3.*diſt.*2.*quæſt.*1. Caiet.3. *part. quæſt.*6. *art.*4. *&* 5.Ferrar. 4. *contra gentes*, *cap.* 81.) aſſerentium diſtingui tantùm ratione: quam ſequuntur ferè omnes Recentiores,Neoterici,Suar. Ruu. Arriag. aliique Ieſuitæ.

264. Secvnda ſententia eſt Scoti, & Scotiſtarum, admittentium diſtinctionem realem inter totum, & partes vnitim ſumptas; diſcrepant tamen inter ſe in admittendo hanc diſtinctionem. Aliqui enim negant eſſe mutuam, volunt enim partes vnitas diſtingui realiter à toto, ſed non è conuerſo, ex hoc quod totum eſſentialiter conſtat partibus. Alij admittunt diſtinctionem mutuam ex parte vtriuſque termini. Alij, vt Faber, volunt diſtingui partes vt vnitas in fieri à toto, ſed non in facto eſſe, quia vult ipſas tranſire in tertiam entitatem, amittendo propriam. Alij volunt diſtingui tantùm formaliter.

Qvid ſentiat Seraph. Doct.nunc, ipſo ſanctiſſimo Magiſtro adiuuante, explicabo, euidenter probando, admittere diſtinctionem realem. Sed antequam ad ipſius mentem explicandam, & ad fundamenta quæſtionis procedam, nobis P.Gallicius noſter aliàs doctiſſimus aliqua conſideranda objicit in hac quæſtione, quam ibi proponit *lib.* 1.*Phyſ.tract.*6. *quæſt.*9.

Totvs igitur eſt iſte Author in trahendo Scotum ad opinionem Thomiſtarum, ex hoc quod Scotus *lib.*3. *diſt.*2. *quæſt.*2. deridet eos, qui volunt totum realiter diſtingui à ſuis partibus per excluſionem ipſarum partium. Vnde infert, Scotum admittere in toto quoddam medium, & tertium, non quidem per excluſionem, ſed per incluſionem partium, ipſarumque participationem. Vnde poſtea deducit *ibid. n.*11. *&* 12. tanquam de mente Scoti, & Seraph. Doct. totum non diſtingui à ſuis partibus, niſi ratione, ex hoc quod partes eſſentialiter includantur in toto. In qua tam conſtanti aſſertione mihi valde mirum eſt, quomodo iſte Author, & cum eo P.Baudunus, non aduerterint, poſſe ſtare ſimul diſtinctionem realem inter extrema,quorum vnum eſſentialiter includatur in alio: & hæc inaduertentia meo videri eſt cauſa, quare pertraxerint Seraph. Doct. & Scotum ad opinionem Thomiſtarum: quam compoſſibilitatem dedi in tractatu Formalitatum, & infrà iterum dabo. Hinc pro ſolutione quæſtionis, & elucidatione mentis Seraphicæ,

265. Primò Noto, quod totum phyſicum aliud eſt cathegorematicum, aliud ſyncathegorematicum. Totum cathegorematicum ſumitur ſubſtantialiter pro toto, ſeu pro compoſito reſultante, & conſtituto ex duabus partibus per ſe vnitis: ſyncathegorematicum verò eſt totum, ſeu vniuerſale adiectiuè tentum, & ſumptum; quod additum termino communi,diſtribuit illum in ſuis inferioribus; vt totus homo albus ſtat pro omni parte, quæ eſt alba, vel ſumendo totum phyſicum ſecundùm ſuas partes, ſcilicet materiam, & formam, in quo ſenſu communiter dicitur, quod generatio eſt productio totius in totum, ſumendo totum non ſyncathegorematicè, ſcilicet ſecundùm omnes partes, nam materia non generatur; ſed cathegorematicè pro toto reſultante, ſcilicet pro conſti-

tuto

Digitized by Google

tuto ex vnione partium, & de hoc eſt quæſtio. Vt autem meliùs percipiatur, in quo ſenſu hæc quæſtio proponatur de toto ſic ſumpto,

266. Secvndò Notandum, quod cùm hìc quæritur, an totum diſtinguatur à ſuis partibus vnitim ſumptis, poteſt intelligi de partibus vnitis in duplici ſenſu. Primò, prout ſunt in fieri vnionis: Secundò, prout ſunt in facto eſſe. Quæſtio procedit in hoc ſecundo ſenſu, ſcilicet prout iam ſunt vnitæ. Iterum hoc ſecundo modo poſſunt adhuc ſumi dupliciter. Primò, vel prout ſunt vnitæ collectiuè ſumptæ, vel prout diſtributiuè. Primo modo prout vtraque pars ſimul ſumitur vt cauſans compoſitum: Secundo ſumuntur diſtributiuè, ſeu diuiſim, ſcilicet vna in ordine ad aliam partem, vt materia vt informata formâ eſt cauſa compoſiti: & ex alia parte forma vt vnita materiæ cauſat idem compoſitum. Hurtad. hìc §. 13. *&* 14. explicat hunc ſecundum ſenſum exemplo aceruì lapidum; nam vnus lapis non cauſat aceruum, ſed omnes ſimul adunati: ſed ſingillatim ſumpti vnus in ordine ad alium componunt aceruum, non collectiuè; nam aceruatim, & collectiuè ſumpti non ſunt aliud, niſi ipſe aceruus. Hinc dicunt Thomiſtæ, partes ſumptas hoc ſecundo modo eſſe cauſam compoſiti, non verò primo modo; ſed eſſe idem ac ipſum compoſitum: quod tamen negamus, ſed dicimus partes vnitas ſingillatim ſumptas non eſſe cauſam compoſiti, niſi partialiter, ſed tantùm collectiuè ſumptas integrare vnam cauſam totalem producentem compoſitum, & tertiam entitatem realiter diſtinctam.

267. Tertiò Notandum ex S. Doct. *lib. 3. diſt. 6. art. 2. quæſt. 1.* vnionem aliam eſſe, in qua eſt conuerſio vnius vnibilis in alterius naturam, vt aqua poſita in amphora vini; aliam eſſe, in qua eſt tantùm vnibilium alteratio, & tertiæ naturæ productio, vt mixtio ex elementis; aliam eſſe, in qua non eſt vnitorum tranſmutatio, ſed tertiæ naturæ conſtitutio. In prima eſt repugnantia, & prædominantia excellens vnius in alterum. In ſecunda eſt aliqualis, ſed non totalis repugnantia, & prædominantia in eſſe remiſſo. In tertia non eſt repugnantia, nec prædominantia, ſed eſt mutua inclinatio, & dependentia, hæcque eſt in materia, & forma; vtraque enim ad aliam ordinatur mutuò, & viciſſim mutuò dependent per ordinem ad conſtitutionem tertiæ entitatis. Et hinc ſequitur, quod materia, & forma in conſtituendo tertiam entitatem, propriam non amittunt, ſed eam retinent intactam, quicquid dicant in contrarium Faber *theor. 21. cap. 3.* & Lalemandet *in Phyſ. diſp. 3. part. 3. clypeo* 4. qui malè ſupponit hoc tanquam euidens, & miratur aliquem dicere oppoſitum; in quo euidenter ipſe hallucinatur, nam vt dicit Seraph. Doct. ad tranſmutationem ſubſtantialem requiritur alteratio, & prædominantia excellens, quæ nullo modo interuenit in vnione materiæ, & formæ, quia deberet corrumpi ipſarum entitas; quod euidenter patet eſſe falſum in homine. Nec eſt maior ratio de aliis in quolibet alio ente ſubſtantiali.

268. Qvartò Noto ex traditis in tractatu Formalit. quod diſtinctio realis eſt inter ea, quæ habent diuerſas exiſtentias, ſuntque terminus phyſicæ

Digitized by Google

phyſicæ cauſalitatis per ſe: cùm autem aliâ ratione fiat vnio partium, aliâ productio totius entitatis; illa enim eſt terminus non vltimatus, iſta vltimatus; hinc patet, habere diuerſas exiſtentias totum, & partes vt vnitas. Sed quia tota, vel principalior difficultas in hac quæſtione eſt intelligere, quomodo materia, & forma ſint partes eſſentiales intrinſecè conſtituentes totum phyſicum, & ob id idem ipſi eſſentialiter, & tamen diſtinguantur realiter; hinc

269. QVINTÒ Notandum, quod aliqua poſſunt dici idem eſſentialiter triplici modo. Primò, quatenus ſunt vna eſſentia in recto completa: ſic homo, & animal rationale. Secundò, quatenus aliqua habent eandem rationem formalem, ſeu quidditatem eſſentialem: ſic rationale, & homo. Tertiò, quatenus aliqua ſunt de eſſentia conſtitutiua alterius, vt materia, & forma conſtituunt hominem. Pari modo ex oppoſito aliqua dicuntur diſtingui eſſentialiter, quatenus habent diuerſas eſſentias, vel ſunt diuerſæ eſſentiæ vt homo, & lapis; materia, & forma. Secundò, quatenus habent diuerſas rationes formales quidditatiuas, vt animalitas, & rationalitas. Tertiò, quatenus vnum non eſt de eſſentia alterius, vt rationalitas non eſt de eſſentia animalis, vel bouis. Hinc patet, quod eſſe idem, vel diuerſum eſſentialiter, eſt nomen æquiuocum, & poteſt vtrumque continere, vel excludere diſtinctionem realem. Vnde illa, quæ habent identitatem eſſentialem primo modo, non poſſunt diſtingui realiter, licèt poſſint admittere diſtinctionem à parte rei, ſcilicet formalem; ſic enim animalitas, & rationalitas in homine dicunt vnicam eſſentiam completam, & tamen diſtinguuntur formaliter. Ex oppoſito ea, quæ habent diuerſitatem eſſentialem primo modo, diſtinguuntur realiter ob diuerſitatem eſſentiarum habentium diuerſas exiſtentias. Quæ verò ſecundo modo ſunt idem, non diſtinguuntur, nec etiam formaliter. Quæ verò ſunt diuerſa, diſtinguuntur formaliter, hocque modo ſecundo identitas, & diſtinctio eſſentialis coincidit cum formali ex natura rei. Quæ verò ſunt idem tertio modo, poſſunt eſſe idem eſſentialiter, id eſt de eſſentia alterius, & ſimul etiam diſtingui realiter. Vt autem redeamus ad rem noſtram, materia, forma, & tertia entitas ſunt diuerſæ eſſentiæ habentes diuerſas exiſtentias, ſicque diſtinguuntur realiter primo modo, & multò magis ſecundo modo. Si verò tertio modo, ſic materia, & forma ſunt de ratione conſtitutiua intrinſeca totius, in ipſaque continentur intrinſecè, tanquam quid eſſentiale: quo non obſtante diſtinguuntur realiter totum, & ipſæ partes, quia ſunt non quidem eſſentia, ſed de eſſentia totius, & in ipſo inſunt per continentiam, non per identitatem, cùm retineant ſuam ipſarum entitatem, etiam vt vnitæ. Et hinc non poteſt dici, *Homo eſt corpus, Eſt anima, &c.* De prima loquitur S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 10. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. vbi ponit in ſecundo gradu diſtinctionem eſſentialem, ſcilicet eſſentiarum ſubſtantialiter differentium; & alibi appellat eam diuerſitatem naturarum, *lib.* 1. *diſt.* 16. *dub.* 2. & de eadem loquitur *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. vbi dicit, quod

quod quantitas virtutis non differt à ſuo quanto eſſentialiter ; quantitas verò molis differt eſſentialiter. Item *lib.* 1.*diſt.*19.*part.*2.*art.*1.*quæſt.*1.*ad* 3. dicit, quod totum, & partes conſtituentes diſtinguuntur eſſentialiter : & *ibid. ad vlt.* aduertit, quod totum differt à partibus, non ratione conſtitutionis, ſed diſtinctionis, ideſt quia ſunt eſſentialiter conſtituentia : ſecundùm hanc rationem ſunt de ipſius eſſentia. Sic *lib.* 1. *diſt.*3. *part.*2. *art.*1.*quæſt.*3. *ad* 1. Diſtinguuntur tamen etiam eſſentialiter, & realiter, quia ſunt diuerſæ eſſentiæ. De ſecunda diſtinctione loquitur *ibid.lib.*1.*diſt.*3. *ad* 1. *&* 4.

270. Ex quibus patet, quâ æquiuocatione laboret P.Gallicius citatus in pertrahendo Scotum, & Seraph. Doct. ad partes Thomiſtarum, ex eo, quod Scotus rejicit tenentes totum diſtingui realiter à ſuis partibus per excluſionem ; quod iure merito facit. Sed tamen idem vult diſtingui realiter totum à ſuis partibus cum incluſione, ſiue continentia eſſentiali ipſarum in toto ; aliud enim eſt includi in aliquo per continentiam eſſentialem, aliud per identitatem. Includuntur quidem in toto partes, quia ſunt de ratione conſtitutiua ipſius ; ſed retinendo ſuam propriam entitatem realiter diſtinctam, & non ſe identificando cum toto.

271. Sextò Notandum, quod valde differunt vnio, & vnitas; item vnio, & compoſitio ; compoſitio actiua, & paſſiua : nam vnio, & vnitas differunt per hoc, quod vnio eſt partium, & in ipſis recipitur; vnitas verò eſt compoſiti, & in illo recipitur vt eius propria paſſio, & illud denominat vnum, ſcilicet indiſtinctum in ſe, & diſtinctum à quolibet alio, quod non eſt ipſum. Vnio eſt vel modus partibus ſuperadditus, vel relatio : vnitas verò eſt paſſio realiter identificata cum compoſito. Item compoſitio eſt duplex, ſcilicet actiua, quâ partes cauſant totum, quod componunt, recipiturque in illis vnitis, & illas denominat componentes, non compoſitas, cùm ſit actiua, & terminatur ad totum, nec eſt formaliter, nec realiter idem cum vnione, quia vnio eſt inter partes, non inter partes, & totum : cauſalitas verò eſt inter partes, & totum. Compoſitio tandem paſſiua eſt compoſiti, & in compoſito recipitur, denominatque illud compoſitum. Sic ex S.Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.*3. *in corp.* & *lib.*3.*diſt.*21. *art.*1. *quæſt.*3. & *lib.*3.*diſt.*6.*art.*1.*quæſt.*3. vbi aduertit, quod in qualibet vnione eſt conſiderare diſtantiam vnibilium, ſcilicet partium ; vnionis principium, eſtque cauſalitas vnibilium actiua ; & vnionis terminum, eſtque compoſitum ; & vnitorum vinculum, eſtque ipſa vnio. Et *lib.*1. *diſt.*8. *part.*2. *art.*1.*quæſt.* 2. *ad* 1. aduertit, quod vnitas, & vnum dicit præcisè proprietatem entis. Per quæ patet æquiuocatio Hurtadi hîc *diſp.*6.*ſect.*1.qui confundit vnionem cum vnitate, & compoſitionem cum vnitate, vt in ſolutione obiectionum patebit. His præiactis ſit

272. Prima Conclvsio : Totum phyſicum ſubſtantiale realiter diſtinguitur diſtinctione mutuâ à ſuis partibus vt vnitim ſumptis, non ſolùm in fieri, ſed in facto eſſe. Prima pars eſt communis Scotiſtarum : Secunda pars de diſtinctione mutua,

mutua, eſt plurium etiam Scotiſtarum contra alios Scotiſtas. Tertia pars eſt contra Fabrum, & Lalemandet citatum; eſtque Seraph. Doct. hanc diſtinctionem adſtruentis pluribus locis, à quo non diſſentit Ferchius *in S. Bonau. tom.* 1. *de Angelis, quaſt.* 45. licèt hanc concluſionem non probet ex Seraph. Doct. ſed remittat ſe ad Scotum.

PROBATVR autem ex Seraph. Doct. nam *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. *& ad vlt.* docet, quod vbi conſtitutio eſt, ibi conſtituentia minùs habent, quàm totum, quod conſtituunt; & ita eſſentialiter differunt ab inuicem: ſed materia, & forma non ſunt conſtituentia, niſi vt vnita: ergo partes vt vnitæ, & totum differunt eſſentialiter ab inuicem, & mutuò. Et *lib.* 3. *diſt.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 3. dicit, quod homo ſecundùm conſtitutionem dicit formam totius, quæ ſimul reſpicit, & refertur ad animam, & corpus, ex quorum coniunctione reſultat tanquam tertia eſſentia. Hinc eſt, quod conſtitutus ex anima, & corpore, habet humanam formam ſpecificam communem ſibi, & aliis ſic conſtitutis per prædicationem communem partibus conſtituentibus per quandam informationem, & completionem. Et *lib.* 3. *diſt.* 22. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. docet, quod nomine humanæ naturæ aliquando veniunt principia conſtituentia, ſcilicet vt vnita; aliquando venit forma hominis completiua, quæ dat illi ſuppoſito complementum, & operationem debitam illi ſpeciei. Et *ibid. in corp.* ait, quod ad hoc vt aliquis ſit homo, præexigitur, vel coëxigitur vnio carnis, & animæ; cùm homo dicat formam totius, ſiue conſequentem totum compoſitum, ſcilicet in fieri: hancque formam *ibid. ad* 4. appellat tertiam naturam, & entitatem. Et *lib.* 3. *diſt.* 10. *art.* 1. *quaſt.* 3. *ad arg.* dicit, quod ex concurſu, vel cauſalitate principiorum ſubſtantialium conſtituitur indiuiduum, & reſultat forma totius, quæ eſt forma ſpecifica. Idem & habet *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quaſt.* 4. *ad* 5. & *lib.* 3. *diſt.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 2. & *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 1. *quaſt.* 2. *in corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quaſt.* 3. *corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *quaſt. vlt.* Ex quibus patet, quod hæc opinio, quæ communiter appellatur Scotica, fuit priùs conſtantiſſimè tradita à Seraph. Doct. Quibus poſitis,

PROBATVR prima pars hac ineluctabili ratione. Omnis effectus realis realiter differt à cauſa reali: ſed totum ſubſtantiale eſt effectus realis materiæ, & formæ vt vnitarum: ergo diſtinguitur realiter ab ipſis. Maior eſt Ariſt. & communis, quam & tradit, & ſupponit Seraph. Doct. *loc. cit.* & præcipuè *lib.* 1. *diſt.* 29. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. *& in corp.* vbi notat, quod principium, & cauſa in creatis ſunt vnum, & idem, quia productum differt vt effectus à cauſa producente. Vbi nota ly *differt*, abſolutè. Mos enim eſt Seraph. Doct. indicantis diſtinctionem realem per hos terminos abſolutè prolatos, *differt*, *eſt diuerſum*, *diuerſificat*. Et *lib.* 1. *diſt.* 19. *cit.* dicit, *differt eſſentialiter*: fundamentumque huius propoſitionis maioris eſt, quia nihil poteſt producere ſeipſum, & ob id admittitur diſtinctio realis inter perſonas diuinas. Confirmatur dicta Maior, quia cauſa, & effectus reales habent diuerſas exiſtentias, & ſunt termini diuerſarum cauſalitatum: ergo di-

ſtinguun-

ſtinguuntur realiter. Minor etiam patet, quia materia, & forma ſunt duæ ex quatuor cauſis phyſicis: ſed non ſunt cauſæ actu, niſi ſub vnione: ergo.

Commvnis reſponſio Thomiſtarum eſt, quod vera eſt maior de cauſis extrinſecis; falſa de intrinſecis: & hoc, quia ex modo cauſandi ipſarum remanent in effectu, quem cauſant per exhibitionem propriæ entitatis.

Et hinc Arriaga, & Hurtadus negant materiam, & formam propriè cauſare ſuum effectum, cùm ipſum conſtituant ſeipſas communicando ipſi.

273. Contra: Tum quia hoc eſt deſtruere vnum ex principiis Philoſophiæ, auferendo duas cauſas de medio à quatuor ab omnibus aſſignatis. Tum quia, ſi ſunt cauſæ veræ: ergo influunt in aliud à ſeipſis diuerſum. Tum quia inter cauſam, & effectum intercedit vera relatio realis. Tum quia quicumque effectus eſt poſterior ſuâ causâ, & ab illa dependens.

Respondet Ruuius hîc cum aliis recentioribus, eſſe veras cauſas, & verè influentes mutuò in ſeipſas, ſcilicet materia in formam, & forma in materiam; ſicque ſumi debent, licèt vnitæ, diſiunctim tamen, ſcilicet quatenus quælibet ſecundùm ſe cauſat, non tamen collectiuè, quia collectiuè ſumptæ nihil aliud ſunt, niſi ipſum totum: afferuntque exemplum aceruí lapidum, in quo omnes lapides aceruati ſimul non ſunt cauſa aceruí, ſed ſunt aceruus ipſe; omnes autem lapides ſimul adunati, ſed ſingillatim ſumpti vnus in ordine ad alium, componunt aceruum, ſed collectim ſumpti ſunt ipſe aceruus. Sic materia vt vnita formæ cauſat compoſitum, item & forma vt vnita materiæ ſingillatim ſumpta: ſimul autem, & collectiuè ſunt ipſum totum, & ipſæ cauſantur; ſicque ſunt cauſa totius, vt vnitæ ſunt, ſed diuiſim. Sic ex Meldul. *num.* 156.

274. Contra: Tum quia, ſi cauſalitas materiæ, & formæ eſt talis, ſequitur quod ſint cauſæ extrinſecæ; id enim, quod materia cauſat in forma, eſt quid extrinſecum ſuæ entitati, & vice verſâ. Tum quia partes vnitæ diſiunctim ſumptæ non ſunt cauſa compoſiti: ergo nulla reſponſio. Probatur antecedens: Partes diſiunctim ſumptæ vnitæ ſunt cauſæ partiales, non totales: ergo non ſunt cauſa propria, & adæquata compoſiti. Confirmatur, quia partes vnitæ diuiſim ſumptæ partialiter tantùm reſpiciunt totalem cauſam, ſicut cauſa partialis, & inadæquata reſpicit totalem, & adæquatam: ergo ſub collectione tantùm integrant vnam cauſam adæquatam.

Serbellonvs *diſp.* 2. *quæſt.* 5. *n.* 76. dat mirabilem reſponſionem, dicens: Partes non cauſant totum, neque vt formaliter diuiſæ, nec vt formaliter vnitæ. Non vt diuiſæ, quia vt ſic non ſe præbent totas toti: non vt vnitæ formaliter, quia formalitas vnionis appellat compoſitum, ac proinde totum, quod eſt terminus ipſius: conſideratur autem aliquid medium inter vtramque rationem, ſcilicet inter rationem vnionis, & ipſas partes; idque eſt, vt quælibet pars exhibet ſeipſam in toto, connotando aliam compartem: taliſque exhibitio appellat in recto partem, quæ ſe exhibet, &

alteram in obliquo : vnio autem dicit in recto vtramque partem, quamuis in modo dicendi exprimatur forma ineſſe materiæ , quia non magis vnitur forma materiæ , quàm materia formæ. Conatur deinde probare multis verbis iſte Author hoc ſuum inuentum , ex hoc quod in cauſatione materiæ materia dicit in recto in actu primo ſuam capacitatem paſſiuam, & in obliquo formam, cuius eſt capax : & vice verſâ forma in recto dicit exercitium ſui actus , & in obliquo connotat materiam receptiuam. Qui diſcurſus nec eſt ad rem ad tollendam poſitam difficultatem, nec aliquid concludit.

Nam contrà primò , quia ſemper materia ſumpta cum exercitio ſui concurſus abſque collectione alterius cauſæ cauſantis , eſt partialis, & inadæquata , & ſemper reſpiciens in obliquo quidem ratione ſui exercitium actus formæ , quatenus eſt ipſa capax ; tamen per ordinem ad conſtituendum compoſitum , dicit in recto aliam cauſam partialem , vt ex ipſis fiat vna cauſa totalis : ergo tantùm ſub collectione ſumptæ vt vnitæ ſunt cauſa compoſiti. Tum etiam quia falſum eſt , vnionem appellare in recto compoſitum , ſed appellat partes ipſas vnitas ; vnio enim eſt partium , vnitas verò eſt compoſiti. Vnde benè Hurtad. *cit.* §. 11. fatetur impugnationem allatæ rationis eſſe difficilem , quam tamen impugnat , ſed non expugnat, dum coincidit cum reſponſione allata à Serbellone , negando materiam , & formam eſſe cauſas compoſiti , & ſolùm prout mutuò ſeipſas reſpiciunt.

275. Probatvr ſecundò principaliter ex Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & 3. & *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. & 2. & ex Ariſtot. 1. *Phyſic. text.* 64. & 7. *Met. text.* 27. Compoſitum ſubſtantiale, & forma totius , ſeu tertia natura, & entitas per ſe primò terminat generationem , & corruptionem , non materia , & forma , etiam vt vnitæ: ergo totum eſt aliqua ſubſtantia præter materiam , & formam ſimul ſumptas. Probatur antecedens. Illud per ſe primò terminat generationem , cui competunt per ſe operationes , & proprietates ſpeciei : ſed materiæ , & formæ vt vnitis non competunt : ergo. Probatur Minor, quia materia , & forma vnitæ nihil ſubſtantiale ſuperaddunt ſuis entitatibus , cùm vnio ſit accidens , quod adeſt , & abeſt : ergo ipſis vt vnitis non competunt dictæ proprietates, & operationes. Sic & infert S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Tum quia vnio partium eſt terminus *vt quo* , non *vt quod* ; iſte enim eſt vna per ſe ſubſtantia.

Nec valet reſponſio , quam aſſignant , iſtas operationes competere toti denominatiuè tantùm , formaliter verò ratione alicuius ex partibus , vt ratiocinari, intelligere, pati , &c. Non valet , inquam , eſtque merum effugium. Nam totum habet ſubiectiuè proprietates , & operationes proprias , quæ non poſſunt competere partibus ; anima enim ſeparata non ridet , nec eſt animal rationale , nec corporea ; nec corpus ſe mouet , ſed eſt totum coniunctum.

276. Probatvr Tertiò : Omnis per ſe vnitas habet aliquam per ſe entitatem propriam , tanquam proprium fundamentum , & ſubiectum

ſtum diuerſum à quibuſcumque aliis: ſed vnitas compoſiti per ſe vnius eſt vnitas per ſe vna: ergo habet proprium fundamentum, & entitatem per ſe propriam: ſed hæc non poteſt eſſe materia, & forma, etiam vt vnitæ, quia non ſunt per ſe vnum, & ſunt plures, cùm fundent vnionem: ergo aliud debet aſſignari, ſcilicet totum realiter diſtinctum.

Secvnda Pars verò, quod ſit diſtinctio mutua, patet ex traditis; nam ſi totum eſt effectus realis cauſæ realis: ergo eſt diſtinctio mutua.

277. Tertia Pars verò etiam patet, & ſuprà etiam probatum eſt, quod ſcilicet partes non tranſeant in tertiam entitatem; nam vt ait S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 6. *cit. in* 3. *not.* vbi non eſt alteratio cum prædominantia, nec ibi eſt tranſmutatio: ſed in vnione partium nihil horum interuenit, ſed tantùm mutua entitatis propriæ exhibitio: ergo. Tum quia generatio eſt mutatio vera: ergo remanet ſubiectum talis mutationis. Tum quia materia, & forma ſunt cauſæ; totum eſt effectus, qui ab ipſis dependet: ergo ad hoc, vt adſit diuerſitas, & dependentia, requiritur realis entitas extremorum. Tum quia materia toties deſineret, quoties compoſitum corrumperetur. Tum quia, vt ait Seraph. Doct. de fide eſt, Verbum aſſumpſiſſe verè corpus, & animam vnita, cùm aſſumpſit naturam humanam: ergo retinent ſuam ipſarum entitatem. Sic S.Doct. *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 5. *ad* 3. Vnde, ait, aſſumpta fuit humanitas, & coaſſumptæ fuerunt partes, ſcilicet corpus, & anima. Et *ibid. quæſt.* 4. *ad* 5. *&* *diſt.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. Quare priùs naturâ aſſumpſit humanitatem, quàm partes, cùm ipſæ dicantur coaſſumptæ.

Obiicies primò. Totum, & partes vnitæ non ſunt terminus diuerſæ cauſalitatis: ergo nec habent diuerſam exiſtentiam: ergo nec diſtinguuntur realiter. Probatur antecedens, quia eadem actione, quâ fit vnio, fit etiam generatio totius: ergo.

278. Respondet Meldul. eſſe vnam actionem, ſed formaliter multiplicem.

Nos verò ex principiis Seraphicis reſpondemus negando antecedens; aliâ actione enim fit eductio formæ, & ipſius cum materia vnio, quæ vt ait S.Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 1. *corp.* præexigitur, vel coexigitur *vt quo*, & aliâ actione fit compoſitum, & totum *vt quod*; generatio enim non terminatur ad vnionem, ſed ad naturam tertiam vt ſingularem, vt notat *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1.

Et ſi quis ſuſtinere valeret, fieri per eandem actionem; nec tamen ſequitur, quod non diſtinguantur realiter, cùm eadem actio phyſica per continuationem habeat per ſe terminos plures, vnum *vt quo*, alium *vt quod*; & cùm ad iſtum vltimatum concurrant materia, & forma propriâ cauſalitate phyſicâ diſtinctâ à cauſalitate, quam inter ſe mutuò exercent, & quâ vniuntur ad inuicem; hinc ſunt etiam totum, & partes vt vnitæ per ſe terminus diuerſæ cauſalitatis.

Obiicies ſecundò: Totum quidditatiuè non poteſt concipi nec præciſiuè, nec diuiſiuè ſine partibus: ergo non diſtinguitur realiter à ſuis partibus, immò nec fundamentaliter per rationem.

Digitized by Google

Respondetur primò negando antecedens; poteſt enim præſcindi à partibus, licèt non diuiſiuè, quia intrinſecè illud conſtituunt: at ex inſeparabilitate non infertur negatio diſtinctionis realis.

Respondetur ſecundò, tranſeat antecedens, negando conſequentiam; nam etiam relatiuum non poteſt concipi ſine ſuo correlatiuo; & tamen diſtinguuntur realiter. Tum etiam quia totum licèt coëxigat partes ad ſui eſſentiam intelligendam, tamen eas non coëxigit vt ſui eſſentiam in recto, & vt ipſius definitionem in recto, ſed tantùm in obliquo ratione continentiæ, non identitatis: ſic negatur conſequentia. Et in hoc ſenſu duplici aliquando ſumitur humanitas pro partibus conſtituentibus, aliquando pro tertia entitate, vt notat S. Doct. *lib. 3. diſt. 5. art. 2. quæſt. 5. corp.* & *diſt. 22. art. 1. quæſt. 1. ad* 3.

Obiicies tertiò ex Hurtad. Vnitum nihil addit ſupra vnionem, & partes vnitas; partes enim denominantur vnitæ ab vnione in illis recepta: ſed vnitum idem eſt re, & ratione ac compoſitum: ergo formaliſſimè partes vnitæ ſunt idem ac vnitum, & vnum. Confirmatur, quia compoſitum eſt vnum, non quidem ſimplex: ergo ratione vnionis: ſed vnio eſt compoſitio: ergo vnitum eſt compoſitum.

279. Respondetur ex ſexto notabili, hæc & ſimilia argumenta, quæ coaceruat Hurtadus, laborare maximâ æquiuocatione, ſicut & doctrinam, quam tradit Serbellon. citatus. Hinc ſuppoſitâ doctrinâ in dicto fundamento tradita, reſpondetur concedendo maiorem, & negando minorem; aliud enim eſt eſſe vnum, & compoſitum philoſophicè ſumptum; aliud eſſe vnitum, & compoſitum grammaticaliter. Compoſitum enim grammaticaliter ſumptum dicit poſitionem ſimul plurium, ſicque verificatur etiam de partibus ſyncathegorematicis. Compoſitio verò philoſophica eſt actiua cauſalitas partium in ordine ad totum; paſſiua verò eſt in ipſo compoſito, ex qua reſultat eius vnitas vt effectus compoſitionis actiuæ. Hinc vnio cadit in partibus, vnum in compoſito reſultante. Sic ex S. Bonau. *lib. 2. diſt. 37. cit. & lib. 3. diſt. 1. q. 1. ad* 2. Quod quidem dicitur compoſitum, non quòd non dicat entitatem ſimplicem, ſed quia ſupponit incluſionem plurium vnitorum ad inuicem. Et ad id, quod vnio eſt compoſitio, reſpondetur negando abſolutè; ad totum enim conficiendum præexigitur, vel coëxigitur vnio, vel vnitio, & compoſitio actiua, ait Seraph. Doct. ex qua ſequitur compoſitio paſſiua partium, quæ dicitur vnio paſſio à S. Doct. & deinde ſequitur compoſitum, & tertia entitas, & vna per ſe.

Obiicies Quartò: Definitio dicit totam rei eſſentiam, eſtque conceptus adæquatus definiti: ſed definitio totius non continet niſi partes vt vnitas; ſicut enim dicitur metaphyſicè, *Homo eſt animal rationale;* ſic phyſicè, *Homo eſt corpus, & anima.*

280. Respondetur ex S. Bonau. *lib. 3. diſt. 7. art. 1. quæſt. 1. ad* 2. negando minorem; falſum enim eſt, quod definitio hominis ſit anima, & corpus; ſed eſt ſubſtantia habens corpus, & animam. Vnde ſequitur, quod ſint de eſſentia, non eſſentia in recto. Ratio eſt, quia homo eſt concretum,

concretum; corpus, & anima ſunt quid abſtractum; ideo non poſſunt prædicari in recto, cùm non importent in recto hominis eſſentiam.

Obiicies Quintò: Si partes vt vnitæ, & totum diſtinguuntur realiter, vel hoc totum diſtinguitur ab eis ſecundùm ſe totum, vel ſecundùm partem. Si primum, ergo diſtinguitur ab omnibus ſuis partibus ſecundùm omnem ſui partem; quod implicat, cùm per eas intrinſecè conſtituatur. Si ſecundum: ergo ſecundùm vnam partem diſtinguitur realiter ab omnibus ſuis partibus, quod implicat.

281. Respondetvr, Totum ſe toto cathegorematicè ſumpto diſtingui à ſuis partibus vnitim ſumptis; nec illa duo abſurda ſequuntur, cùm arguatur à toto cathegorematicè ſumpto ad totum ſyncathegorematicè ſumptum. Scilicet totum quidem ſecundùm ſe, & ſuam entitatem diſtinguitur à ſuis partibus vnitis, & non ſecundùm ſuas partes; quia ſic ſumitur ſyncathegorematicè, & diſtributiuè, & diuiſim ſecundùm ſuas partes: totum enim eſt tertia entitas coaleſcens ex vnione partium.

Et vt intelligatur hæc reſponſio, & ſoluantur aliæ obiectiones, quæ ferè coincidunt cum ſupradicta, aduerto, quod vnum poteſt diſtingui ab alio ſe toto, & adæquatè dupliciter; vel quia vnum non eſt alterum, nec aliquid vnius eſt aliquid alterius. Sic diſtinguitur Angelus à lapide, & omne diſparatum ab alio. Vel ſe toto aliquid diſtinguitur, quia ratio formalis vnius non eſt ratio formalis alterius, licèt vnum ſit aliquid alterius. Primo modo totum non diſtinguitur à partibus; ſunt enim aliquid ipſius; ſed ſecundo modo, ſic enim includens diſtinguitur ab incluſo ſecundùm ſe totum cathegorematicè ſumptum, & ſecundùm ſuam rationem formalem. Poteſt autem ſtare incluſio vnius in alio per conſtitutionem cum continentia reali abſque identitate: ſicque incluſio eſſentialis, ſeu continentia realis non opponitur diſtinctioni, ſed tantùm excluſioni reali.

Instat hîc Arriaga, & ait eſſe argumentum demonſtratiuum, & euidentiſſimum, quo ſolo contentus putat ſe probare intentum oppoſitum noſtræ concluſionis, quod eſt etiam argumentum aliorum. Vel illud totum, quod ſuperaddit ad partes, & vnionem, eſt aliquid ipſius compoſiti, vel non. Si non: ergo compoſitum non dicit illam tertiam entitatem. Si ſic, ergo eſt pars compoſiti: ergo intrat in numerum partium compoſiti: ergo nihil ſuperaddit ad partes compoſiti. Et confirmatur ab aliis. Additum aliquibus non includit illa, quibus ſuperadditur; idem enim contra ſeipſum non numeratur, nec ſibiipſi ſuperadditur: ergo ſi totum ſuperadditur partibus, illas realiter non includit.

282. Respondetvr primo argumento Arriagæ, hoc additum ſupra partes non eſſe aliquid compoſiti, ſed tertiam eius, & totam entitatem; non enim additur per modum partis, ſed per modum totius, includentis tamen partes. Sic Baſſolius. Et ad confirmationem, valere aſſumptum, quando additum eſt pars illius, cui additur, non quando eſt totum ex partibus conſtitutum, & ipſas partes includens, ob

idque

idque non numeratur cum illis, nec contra ſeipſum , cùm ipſas intrinſecè includat : & cùm hæc tertia entitas non ſit pars , ſed totum ex partibus conſtitutum ; ſic nec facit aggregationem cum ipſis , ſed eſt entitas tota reſultans ex compoſitione partium. Quæ doctrina eſt diligenter aduertenda , cum qua reſpondetur pluribus obiectionibus ab Hurtado , aliiſque allatis : arguunt enim ſemper à toto cathegorematico ad totum ſyncathegorematicum , ſcilicet ab eſſentia , vt ſic includente partes , ad ipſas diuiſim ſumptas , & veluti excluſas. Homo enim dicit tertiam entitatem realiter diſtinctam à corpore , & anima vnitis; ipſa tamen eſſentialiter includentem per continentiam eſſentialem, & cauſalem,non per identitatem.

Obiicies ſextò. Omne abſolutum , quod eſt res , poteſt eſſe ſine eo , à quo realiter diſtinguitur : ſed totum nequit eſſe ſine partibus: ergo.

283. Respondetvr ex S.Bonau. *lib.2.diſt.12.quæſt.1.ad arg.3.* & Scoto negando maiorem , quando prius dependet eſſentialiter ab alio , ſic eſt totum , &c. inſeparabilitas enim non ſemper infert identitatem realem , vt aliàs dictum eſt.

Contra inſtat Auerſa : Saltem partes , quia ſunt priores toto , & à toto independentes , poterunt vnitæ eſſe abſque eo , quod reſultet tertia entitas.

Respondetvr negando conſequentiam ex Seraph. Doct. cit. licèt enim ſint priores toto , attamen (ait S. Doct.) priùs non poteſt eſſe ſine poſteriori , quando à poſteriori dependet , vel quando ad poſterius habet neceſſariam ordinationem , vel quando vnum eſt prius ſecundùm vnam conſiderationem , & poſterius ſecundùm aliam. Partes autem vnitæ habent neceſſariam connexionem cum compoſito , cùm ſint cauſæ intrinſecæ , quarum effectus non poteſt à Deo impediri.

Instabis ex Scoto *lib. 2. diſt. 1. quæſt.5. & quodlib. 2. quæſt.2.* Inſeparabilitas , quando eſt ab intrinſeco in rebus , vel eſt , quia ambæ ſunt ſimul naturâ , vel quia prius à poſteriori dependet , vel ob identitatem realem. Hæc non eſt primo, vel ſecundo modo : ergo tertio modo: ergo non diſtinguuntur realiter partes , & totum.

Respondetvr diſtiguendo conſequens , quando inſeparabilitas venit ab intrinſeco , concedo conſequens ; quando venit ab extrinſeco , nego : modò partes vt ſic poſſunt ſeparari à toto , vt vnitæ non poſſunt ratione vnionis ipſis ab extrinſeco aduenientis. Vnde vt vnitis competit ab intrinſeco , ſed non abſolutè.

Obiicies ſeptimò cum Lalemandet : Materia , & forma vltra vnionem mutuam etiam compenetrantur ad inuicem : ergo vltra eſſe vnitas important tranſitum in tertiam entitatem. Probatur conſequentia, quia partes ſolùm vnitæ , & non tranſactæ , ſe habent ad tranſactas ſicut ſe habet aqua ad vinum , in ipſum non adhuc conuerſa : ſed poſt tranſitum amplius non eſt aqua : ergo nec partes.

Respondetvr ex doctrina Seraphica , quod non ſufficit penetratio ad hunc tranſitum , ſed requiritur alteratio , & prædominantia vnius ad aliud. Vnde negatur paritas de aquæ conuerſione in vinum , & de materia,

Digitized by Google

materia, & forma in tertiam entitatem, vt dictum eſt in tertio notabili.

Obiicies Octauò, quia ſequeretur, quod homo abſolutè non poſſet dici corporeus, nec intelligere, niſi partes tranſirent in tertiam entitatem. Probatur ſequela, quia ſi remanent partes diſtinctæ, homo non eſt corpus, nec anima: ergo nec corporeus, nec intellectiuus.

284. Respondetvr negando ſequelam maioris. Ad probationem reſpondetur, illam tertiam entitatem eſſe conſtitutam ex illis duabus partibus, ob idque ipſi competunt prædicata in concreto, & obliquo partium. Immò ſequeretur, poſſe illas partes prædicari in recto de homine, dicendo *Homo eſt corpus, & anima*, ſi tranſeunt in illam tertiam entitatem: immò ſequeretur, quod illa tertia entitas nihil eſſet, cùm non eſſet corpus, nec anima; nec viueret, cùm corpus, & anima deſinant eſſe. Vnde dicitur corporeus, intellectiuus homo ratione partium denominantium ipſum totum; proprietates enim conueniunt toti ratione partium radicaliter, & principiatiuè.

Obiicies Nonò: Si partes intrinſecè non tranſeant in tertiam entitatem, ſequitur, quod non differant ab extrinſecis, quæ retinent proprium eſſe.

Respondetvr negando ſequelam, nec per id differunt tales cauſæ, ſed per hoc, quod intrinſecè cauſant quidem compoſitum, ſed tamen vt inexiſtentes toti, ſiue ſuo effectui, cui ſe intimè communicant, non ſic extrinſecæ.

Obiicies Decimò: Materia, & forma intrinſecè conſtituunt compoſitum: ergo fiunt compoſitum; nihil enim aliud eſt in compoſito præter materiam, & formam, & vnionem.

Respondetvr concedendo antecedens, & negando conſequentiam. Nec id ſequitur, ſed benè, quod compoſitum fiat ex partibus, non quod partes fiant compoſitum. Ad probationem reſpondetur negando nihil aliud eſſe in compoſito; eſt enim tertia entitas realiter diſtincta.

Obiicies Vndecimò, Seraph. Doct. *loc. cit.* docere partes in toto mutari: ergo.

Respondetvr mutari non quoad entitatem, ſed quoad eſſe magis completum participatiuè, participando eſſe totius: ſed cum hoc retinent proprium eſſe.

285. Tandem arguit Ruuius ex Symbolo D. Athan. dicentis, *Sicut anima rationalis, & caro vnus eſt homo, ita Deus, & homo vnus eſt Chriſtus.* Ergo totum non eſt quid diuerſum à partibus.

Respondetvr illam authoritatem, & alias ſimiles habere veritatem ſolùm per continentiam, vel conſtitutionem, non per identitatem; totum enim includit partes in ſui eſſentia tantùm. Vnde cùm partes, & totum habeant diuerſam eſſentiam, licèt contineantur partes in toto ſecundùm propriam eſſentiam, hinc diſtinguuntur realiter, & ſimul eſſentialiter in ipſo continentur. Sic S. Bonau. *lib. 3. diſt. 7. art. 1. quæſt. 1. ad 2.* propriè enim partes conſtitutiuæ non prædicantur de toto, nec de ſe inuicem. Tùm etiam quia ſignificantur in abſtracto; vnde tantùm poſſunt prædicari in concreto. Vide ibidem per totam quæ-

ſtionem ; immò ex hoc infertur ex S.Doct.*ibid.in corp.* noſtra concluſio, quia quæ ſunt eadem vni tertio, ſunt & eadem inter ſe : at partes non ſunt idem inter ſe : ergo nec illi tertio.

286. Secvnda Conclvsio: Totum integrale,tam homogeneum, quàm heterogeneum , diſtinguitur realiter à ſuis partibus. Eſt S.Bonau. *lib.1.diſt.19. part.2. art.1.queſt.1. per totam* , præcipuè *ad* 3. Item Pariſienſium , aliorumque Scotiſtarum contra Trombetam hîc , *num.176.* alioſque. Quod verò S.Bonau. id aſſerat, patet ex hoc, quod dicit, vbi eſt totum integrale , ibi conſtituentia minùs habent , quàm totum conſtitutum ; & ob id eſſentialiter , ideſt realiter differunt.

Probatvr autem ex allatis in præcedenti Concluſione. Tum quia partes integrantes verè cauſant totum integrale : ergo diſtinguuntur realiter vt cauſa , & effectus.

Respondet Meldul. partes integrales facere compoſitionem cum his, non ex his ; ob idque negat paritatem de toto eſſentiali, & integrali.

Contra , quia etiam partes vt vnitæ in conſtituendo toto eſſentiali dicunt compoſitionem cum his, & totum ex his : ſed partes integrales vniuntur ad inuicem , & totum ex his conſtat : ergo currit paritas.

Nec valet inſtantia Meldul. quia idem ſequeretur de aceruo lapidum; non enim currit paritas , cùm nulla adſit vnio phyſica inter lapides , ſicut inter partes integrantes. Tum quia , vt probauimus in Logica, tractatu de Quantitate, omnis quantitas , tam continua, quàm diſcreta, habet per ſe vnitatem , & partes per ſe vnionem veram.

Obiicies primò : Sequeretur materiam eſſe generabilem , & corruptibilem ; ſi enim diuidatur , tunc illa totalitas deſtruetur ; & ſi vniatur alteri , generabitur totum.

287. Respondetvr negando hanc ſequelam ; nam , vt diximus, materia de ſe præciſè ſumpta ſeruat ſuam vnitatem , ſiue diuiſa , ſiue continua : quare ſi diuidatur, id erit ratione formæ , & quantitatis , ob idque in ratione tantùm continuantis , non in ratione entitatis.

Obiicies ſecundò : Sequeretur, quod per additionem vnius guttæ aquæ ad aquam maris generaretur de nouo entitas ſubſtantialis per totum mare, & eam auferendo eadem entitas totius maris corrumperetur. Tum quia idem poſſet pluries produci , & corrumpi : ſed conſequens eſt abſurdum : ergo, &c.

Respondet Rabeſanus concedendo totum , nec id eſt inconueniens , cùm nec ſit inconueniens admittere per relationem nouam multiplicari infinitas relationes , nec etiam quod idem bis producatur , cùm id ſit in poteſtate agentis. Sed cum Seraph. Doctore reſpondetur admittendo primam ſequelam; negando ſecundam , ſcilicet quod idem bis produceretur. Nam vt rectè docet S.Doct. *lib.4.diſt.43.art.1. q.4. ad vlt.* quando principia permanentia non ſunt eadem , nec compoſitum eſt idem numero , ſicque per poſitionem , & ablationem nouæ, & nouæ guttæ aliud , & aliud totum produceretur.

Obiicies Tertiò : Sequeretur duas libras coniunctas magis ponderare , quàm diuiſas ; quia duæ libræ coniunctæ cauſarent tertiam entitatem , quæ haberet etiam propriam grauita-

Digitized by Google

grauitatem diſtinctam à grauitate partium. Tum quia ſuperaddendo eidem animali per nutritionem aliquam partem carnis, non eſſet idem numero animal, quæ omnia ſunt falſa: ergo.

288. Respondet Rabeſanus ex Tatareto negando ſequelas: & primò, quia tertia entitas non habet aliam grauitatem, quæ ſit ſibi propria, ſed tantùm grauitatem partium; grauitas enim eſt paſſio conſequens ipſas partes, quæ licèt denominare poſſit totum ob incluſionem partium eſſentialem, non tamen ex illis conficitur tertia paſſio; cùm paſſiones ſint identificatæ ſubiecto, ob idque nullam cauſalitatem de ſe habent diſtinctam. Tum etiam, quia cùm illa tertia entitas non ponatur in numero cum partibus, cùm ſit forma totius, nequit participare ſaltem in recto paſſiones partium, vt patet etiam de materia, quæ eſt ingenerabilis; & tamen compoſitum generatur. Ad ſecundum abſurdum negatur ſequela; animal enim eſt totum, & heterogeneum; quod ideo non poteſt mutari ob additionem partis homogeneæ, ſed debet eſſe aliquod totum heterogeneum principale, alioquin non mutaretur totum heterogeneum, ſed ſolùm homogeneum.

Obiicies Quartò ex Pontio, quia nulla eſt neceſſitas admittendi hanc diſtinctionem realem, ſicut in toto eſſentiali, quia de ipſo verificantur aliqua, quæ non poſſunt verificari de partibus.

Respondetur negando Antecedens, & ad probationem reſpondetur duplicem neceſſitatem adeſſe ponendi hanc diſtinctionem realem, ſcilicet à priori ob rationem cauſalitatis partium, & à poſteriori, quia de toto verificantur aliqua, & non de partibus: verbi gratiâ, numerus binarius differt ſpecie à ternario, non ratione vnitatum: ergo ratione tertiæ entitatis. Sic & totum heterogeneum dicitur moueri motu progreſſiuo, & non competit manibus, capiti, &c.

289. Tertia Conclusio. Totum per accidens realiter non diſtinguitur à partibus ſimul ſumptis.

Probatur primò. Tum quia totum per accidens non eſt per ſe vnum, ſed eſt multiplex. Tum quia inter partes vnitas per accidens non interuenit compoſitio ex his, & cum his; illa enim ordinatur ad aliquod tertium, iſta eſt inter partes ad inuicem, & non ad aliquod tertium præciſè; ſed iſta præſupponit illam, ob idque & vnionem per ſe: ergo cùm adſit in his vnio tantùm accidentalis, non diſtinguitur ab illo tertio realiter. Tum quia totum eſt perfectius ſuis partibus: ſed totum per accidens non eſt huiuſmodi: ergo.

Obiicies primò: Omnis tranſmutatio eſt per ſe vna, habens terminum per ſe vnum: ſed alteratio eſt tranſmutatio per ſe vna, eiuſque terminus eſt totum per accidens: ergo eſt per ſe vnum.

Respondetur maiorem eſſe veram de termino formali, qui eſt vnum accidens, per quod differt à mutatione ſubſtantiali, quæ dicitur per ſe vna à termino totali. Sic alteratio eſt vna ratione termini accidentalis, verbi gratiâ calefactio ratione caloris, non ratione ſubiecti, quod ſit calidum. Sic negatur conſequentia.

Et hæc de primo Libro Phyſicorum, ad laudem Dei, Beatæ Virginis Immaculatæ, & Seraphici S. Bonau.

LIBER SECVNDVS Phyſicorum.

290. IAM vidimus in primo Phyſicorum libro cum Seraph. Doct. principia entis naturalis: ſed quia non ſolùm ſunt principia, ſed etiam cauſæ, hinc de ipſis vt ſunt cauſæ, & de cæteris cauſis entis naturalis, à quibus tum extrinſecè, tum intrinſecè completur, diſputationes texendæ ſunt. Et quia ens naturale eſt idem ac habens naturam, hinc primò agendum eſt de natura, & incidenter aliqua dicemus de arte, tanquam ipſius naturæ æmula: Secundò de cauſis in communi, earumque cauſalitatibus: Tertiò de cauſis ipſis ſingillatim, maximè de efficiente, & finali; pauca enim ſuper ſunt dicenda de materia, & forma: Quartò de cauſis per accidens, ſcilicet de caſu, fortuna, & fato.

CAPVT PRIMVM.

De Natura.

TEXTVS SERAPHICVS.

A. NATVRA multipliciter poteſt vſurpari. Primò enim dicitur natura vniuerſalis, & omnium prima, eſtque ipſe Deus, qui dicitur natura naturans. Secundò pro quacumque eſſentia, & quidditate rei, quæ intellectu capi poteſt. Tertiò pro re, quæ poteſt agere, vel pati. Quartò pro omni re

re creata, vel vniuerſitate rerum creatarum. Quintò pro vi inſita rebus ex ſimilibus ſimilia procreandi; & propriè dicitur à naſcendo. Sextò pro ſpecifica differentia vnamquamque rem complente, ſiue pro natura, & forma totius. Septimò pro partibus conſtituentibus naturam, ſeu ens naturale; ſuntque materia, & forma: ſicque dicitur natura, quod eſt principium motus, & quietis per ſe, & non ſecundùm accidens; nam ab his duobus res habent moueri tanquam à principio intrinſeco. *Lib.* 3. *diſt.* 8. *dub.* 2. *& diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& lib.* 1. *diſt.* 20. *art.* 2. *quæſt.* 2. *corp. & lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. *& lib.* 2. *diſt.* 32. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 6. *& lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 5. *in arg. & lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp. & lib.* 3. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 33. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& diſt.* 37. *dub.* 2.

B. Et hinc natura phyſicè conſiderata ſumitur hoc vltimo modo; per id enim differt natura ab eſſentia, quòd eſſentia nominat rei formam in quadam abſtractione, & metaphyſico more: Natura verò eam nominat vt entem in motu, & vt principium naturalium operationum, tum actiuum, tum paſſiuum: & ob id dicitur de materia, & forma propriè, quibus analogicè competit talis ratio communis: & ob id etiam poteſt dici de natura compoſita phyſicè ex materia, & forma; hæc enim eſt in ſuppoſito. *Lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad vlt. & in corp. & lib.* 1. *diſt.* 20. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad arg. & lib.* 1. *diſt.* 31. *part.* 2. *dub.* 4. *& lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 2. *quæſt.* 3. *corp. & lib.* 2. *diſt.* 16. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. *& lib.* 4. *diſt.* 50. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.*

C. Ex quibus ſequitur, quod naturale dicitur etiam multipliciter. Primò enim dicitur naturale, quod opponitur voluntario. Secundò, quod opponitur ſpontaneo, ideſt quod fit ab anima, vt motus lapidis deorſum. Tertiò, prout opponitur violento, quod eſt contra inclinationem naturalem. Quartò, prout opponitur ſupernaturali. Quintò, prout opponitur ei, quod fit à caſu, vel à fortuna, ſcilicet ei, quod fit contra, vel præter intentionem agentis. Sextò, prout opponitur artificiali formaliter ſumpto. *Lib.* 1. *diſt.* 42. *dub.* 5. *& lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad arg. & lib.* 2. *diſt.* 19. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad arg. & lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& diſt.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. *&* 4. *& lib.* 3. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. *& lib.* 2. *diſt.* 32. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 3. *& lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad arg. & lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 2.

D. Quare dicendum eſt propriè, naturam eſſe materiam, &

Digitized by Google

formam, ſiue partis, ſiue totius, eſſeque principium motus, & quietis. *Locis cit. ad literam A, & B.*

E. Ars verò, cùm ſit principium differens à natura, nec poteſt producere opera naturæ, ſicut nec natura opera artis. Sic enim Deus ordinauit agentia creata, naturalia quidem valentia ex ente in potentia ſuos effectus producere; artificialia verò valentia ſuper ens completum. Vnde cùm ſit quid conſequens ad naturam, præſupponit ipſius effectus in eſſe. Differunt autem, quòd agens naturale aliquid ſubſtantiale impartitur paſſo, artificiale verò nihil, ſed aufert, vel mutat locum, vel componit localiter. Et hinc dæmones non poſſunt veras formas naturales producere, ſed tantùm poſſunt vt miniſtri diſponere materiam ad formam. Conueniunt tamen in hoc, quod natura producit ſibi ſimile in ſubſtantia, ars verò ſibi ſimile producit in ratione exemplaris, vel idealiter. *Lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 2. & lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 1. quæſt. 1. ad 3. & lib. 2. diſt. 16. dub. 4. & lib. 1. diſt. 1. art. 1. quæſt. 1. ad vlt. & lib. 1. diſt. 37. part. 1. art. 3. quæſt. 1. corp. & quæſt. 2. ad 2. & op. de reductione artium.*

Hæc omnia fuſiùs explicabuntur in quæſtionibus, ideo ſuperſedeo à notationibus.

TRACTATVS PRIMVS.

De Natura.

A Natura deſumitur ratio formalis obiecti Philoſophiæ, & de hac in principio huius ſecundi Libri agendum eſt, quatenus eſt principium intrinſecum omnis motûs entium naturalium.

QVÆSTIO PRIMA.

De Natura, & Arte: quid ſint, & quibus competant, & qualiter differant ad inuicem.

291. PRIMÒ ſupponendum, quod natura multipliciter à Philoſophis, & à Seraph. Doct. ſumitur, ob id quia eſt vox æquiuoca.

PRIMÒ enim natura ſumitur pro Deo authore naturæ, & dicitur natura naturans, ſiue architectans omnes res naturales, ſiue naturæ Conditor. Ab Hurtado dicitur natura parturiens, ſicuti res productæ à Deo dicuntur natura naturata, ſiue natura condita. Sic ex S. Bonau. *lib 3. diſt. 8. dub. 2. & lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2.*

art. 2. *quæſt.* 2. *corp.* Secundò ſumitur pro eſſentia cuiuſlibet rei; quo pacto dicimus vnam naturam eſſe in tribus Perſonis diuinis. Differt tamen ipſam appellare eſſentiam, & naturam (ait Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *lib.* 1. *diſt.* 20. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. & 2. & *lib.* 1. *diſt.* 31. *part.* 2. *dub.* 4.) nam eſſentia nominat ipſam rei formam, & quidditatem in quadam abſtractione, ſiue metaphyſicè; & dicitur etiam ſpecies per ordinem ad noſtram cognitionem; natura verò nominat ipſam eſſentiam vt entem in potentia, ideſt prout eſt principium naturalium operationum; & hinc oritur alia differentia: nam natura poteſt ſumi pro partibus conſtituentibus intrinſecis ipſum compoſitum, & poteſt ſumi pro ipſa forma totius reſultante ex vnione ipſarum partium. Sic *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* & *lib.* 3. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Alio modo ſumitur etiam natura pro viuentium generatione, ſeu pro vi inſita rebus ſibi ſimilia procreandi; & dicitur natura à naſcentia. S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 20. *art.* 2. *quæſt.* 2. *corp.* & *lib.* 3. *diſt.* 5. *cit.* & *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *q.* 2. *ad* 5. & *lib.* 2. *diſt.* 32. *art.* 1: *quæſt.* 2. *ad* 6. & *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 5. *in arg.* Et cùm hoc pacto natura dicat naturalem originem, ſeu principium operationum; hinc hoc nomen eſt tranſlatum ad ſignificandum internum principium cuiuſcumque rei, ſiue ſit viuens, ſiue non; & hoc pacto hîc ſumitur natura; alias autem acceptiones naturæ omittimus non facientes ad rem noſtram.

292. SECVNDÒ ſupponendum, & ſequitur ex traditis, quod etiam aliquid dicitur naturale ex multiplici ratione. Primò enim dicitur, prout opponitur voluntario: Secundò, prout opponitur violento; nam naturale primo modo dicitur, quod eſt intrinſecè determinatum ad agendum; voluntarium verò eſt, quod eſt principium ſeipſum determinans liberè. Vnde ambo reſpiciunt principium actiuum. Violentum verò eſt, quod ineſt ſubiecto contra propriam inclinationem: naturale verò è contra ineſt ſubiecto iuxta propriam inclinationem. Addunt Scotiſtæ membrum tertium, ſcilicet neutrum, quod nec eſt iuxta, nec eſt contra inclinationem, vt eſt in motu cœlorum; quod Seraph. Doct. appellat voluntarium, ideſt indifferens. Sic *in compend. Theol. lib.* 1. *cap.* 19. Vnde naturale, & violentum reſpiciunt ſubiectum receptiuum operationis: de quibus S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 5. afferens textum Ariſtotelis, quod violentum eſt, cuius principium eſt ab extra, nihil conferente vim paſſo. Tertiò naturale aliquid dicitur, prout opponitur ſupernaturali; illud enim coëxigit natura, iſtud eſt ſupra, vel contra coëxigentiam naturæ. De quibus S. Doct. *in comp. Theol. lib.* 1. *cap.* 28. Quartò ſumitur naturale, prout opponitur artificiali; hoc enim prouenit à principio extrinſeco: de quo infrà. Naturale igitur hîc ſumitur, prout opponitur artificiali; an verò etiam violento? eſt in quæſtione. Plures enim id aſſerunt, quatenus violentum importat poſitionem alicuius repugnantis naturali inclinationi ſubiecti, vel agentis; ob idque naturale propriè eſt id, quod in ſuo actuali exercitio, vel aptitudinali conformatur naturæ.

ræ. Nos verò oppoſitum ſuſtinemus, vt dicemus infrà. His ſuppoſitis tanquam communiter ab omnibus admiſſis, quæritur, quid ſit natura, & conſequenter quibuſnam rebus competat ratio naturæ phyſicæ. In qua quæſtione eſt multiplex opinio.

NAM aliqui hîc aſſerunt, ſumi naturam tantùm pro principio paſſiuo: alij etiam volunt ſumi pro actiuo: alij ex conſequenti volunt competere tantùm materiæ: alij tantùm formæ: alij vtrique: alij etiam volunt competere ipſi tertiæ entitati reſultanti ex vnione materiæ, & formæ. Quam diuerſitatem opinionum poterit quiſque videre apud Meldul. *diſt.6.quæſt.*1. Ruuium, alioſque.

VT verò pateat opinio Seraph. Doct. quæ eſt diuerſa in principiis aliorum.

293. PRIMÒ Noto, quod Natura ab Ariſt. rectè definitur tali pacto: Natura eſt principium, & cauſa motus, & quietis in eo, in quo eſt primò, & per ſe, & non ſecundùm accidens. Super quam definitionem ortæ ſunt plures quæſtiones, & varia placita Philoſophorum, an talis definitio competat ſoli materiæ, an ſoli formæ, an vtrique, an etiam compoſito, an animæ rationali, an Angelis etiam. In quibus omnibus docet Seraph. Doctor adeſſe rationem veram naturæ, aliis ex aduerſo reluctantibus. Hinc ex eodem S. Doctore aduertendum, quod aliud eſt motum fieri à natura, aliud ſecundùm naturam, aliud præter naturam, aliud contra, vel ſupra naturam. Illa ſunt à natura, quæ ſunt à principio naturali: ea ſunt ſecundùm naturam, quæ ſunt ſecundùm eius appetitum, & in poteſtate naturæ, & ſecundùm ordinem naturæ. Sic productio ſerpentum ex virgis in deſerto fuit à natura, ſed non ſecundùm naturam. Sic conceptio Chriſti fuit à natura, ſed non ſecundùm naturam, quia omnia facta fuere in inſtanti. Præter naturam eſt, quod nec eſt contra, nec iuxta ordinem naturæ, & dicitur à Scotiſtis ſecundùm potentiam neutram. Contra naturam ſunt, quæ fiunt vſu contrario naturæ, vt cæcum videre. Supra naturam ſunt, quæ non habent ſimile in natura, vt animam Deum videre: de quibus modis ſparſim agit S. Bonau. *in op. comp. Theol. lib.*1. *cap.*28. & *lib.*3. *diſt.*18. *art.* 1. *quæſt.*3. *ad* 4. & *art.*2. *quæſt.*1. *ad vlt.* & *lib.*2. *diſt.*18. *art.*1. *quæſt.*2. & *lib.*4. *diſt.*43. *art.*1. *quæſt.* 5. Quare patet, quod poteſt eſſe aliquis motus à natura, ſed non ſecundùm naturam, vt eſt motus ignis in orbem: hoc ſecundum eſt accidentale, primum eſt eſſentiale naturæ. Sic & Ariſt. *lib.*2. *Phyſ. text.*5. *in fine*: & in hoc diſcrepamus à Scotiſtis, qui ſuſtinent naturam eſſe tantùm principium motuum paſſiuum, quia eſt principium tantùm motuum, ad quos mobile habet paſſiuam inclinationem. Nos verò dicimus, non neceſſariò requiri inclinationem formalem, ſed tantùm capacitatem, vt mox patebit.

294. SECVNDÒ Notandum, quod valde differunt mouere, aut moueri, & eſſe principium mouendi. Mouere enim, & moueri eſt entis completi, quia actiones ſunt ſuppoſitorum, & agentis extrinſeci. Eſſe autem principium motus eo modo, quo de natura dicitur, nihil aliud dicit, quàm eſſe id, ratione cuius intrinſecè mobile habet, vt ſe moueat,

Digitized by Google

ueat, vel moueatur, vel quieſcat. Sic ex Seraph. Doctore P. Gallicius *lib. 2. tract. 1. quæſt. 4. num. 4. & quæſt. 6. num. 3.* & per id patet diſcrimen inter naturam, & cauſam efficientem. Nam natura eſt ratio intrinſeca, quare ens completum ſe mouere, vel moueri poſſit, vel quieſcere: at efficiens eſt id, vnde ab extrinſeco productum recipit eſſe, & naturam, quæ eſt intrinſecum principium mouendi. Exemplum habemus de gratia in anima, quæ eſt à Deo, & in anima recepta eſt ratio, quare anima moueatur ad opera ſupernaturalia. Sic & natura producitur ab agente extrinſeco, & producta facit, vt productum, ſeu genitum poſſit intrinſecè mouere, & moueri. Quare ad hoc, vt aliquid ſit natura, requiritur, vt ſit in alio. Sic materia, & forma ſunt naturæ, quia ſunt in compoſito. An verò forma totius, quæ eſt in ſuppoſito, ſit natura, eſt in quæſtione. Attamen id etiam aſſeritur à Seraph. Doct. vt in Concluſionibus patebit.

295. Tertiò Notandum, quod natura cùm ſit principium motus, diſcrepant DD. de quo motu ſit principium; alius enim eſt corporeus, alius ſpiritualis; ſcilicet alius eſt corporei entis, alius eſt entis ſpiritualis. Primus eſt ſubiectus ſenſibus, quatenus ſit in materia affecta ſenſibilibus qualitatibus: ſecundus ſit abſque tali ſenſibilitate. Hunc excludunt communiter ex Serbellone *diſp. 2. quæſt. 1. art. 1. n. 7.* à ratione naturæ, ex eo quod, vt aiunt, exercetur ab Angelo, & anima rationali abſque dependentia à materia. At meliùs loquitur Seraph. Doct. dum videns motum localem, & multiplicem mutationem ineſſe in Angelis, & animabus ſeparatis, taleſque motus recipi verè in ipſis, & per conſequens in ipſis infert adeſſe principium motus, tum actiuum, tum paſſiuum; hinc docet, motus, & mutationes, tam in ſpiritibus, quàm in corporibus æquè prouenire à materia, & forma, ex quibus componuntur. Sic *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 1. & ſeq.* & *lib. 2. diſt. 17. art. 1. quæſt. 2.* nec illa ſenſibilitas qualitatum facit, quod in corporibus debeat procedere motus à materia, & forma; non verò in ſpiritibus: & dum dicunt motum in ſpiritibus fieri independenter à materia, aſſignant pro ratione, quod eſt in quæſtione. Tum etiam, quia ſic deberent aſſignari duplex principium, & ſubiectum intrinſecum mutationum, quæ inſunt in corporibus, & in ſpiritibus; & conſequenter mutationes, quæ ſunt proprietates eiuſdem rationis, non haberent vnum ſubiectum intrinſecum, ad quod reducendæ ſunt omnes mutationes, motuſque, ſiue naturales, ſiue ſubſtantiales, ſiue accidentales tanquam ad primam radicem, ſicut etiam omnis acquiſitio termini naturalis, ſiue quietis.

Ex quibus ſequitur, quod illa ſenſibilitas in motu nec facit, nec tollit eſſe phyſicum in motu, vt diximus etiam in quæſtionibus proœmialibus Phyſicæ de ipſius obiecto; ſufficit enim ad hoc, vt aliquid ſit phyſicum, quod vel fiat modo phyſico, ſcilicet per verum influxum realem; vel quod productum habeat proprietates phyſicas, ſcilicet quod exerceat naturales operationes, vel quod ſit verè principium, & cauſa, à qua res habet verè, & realiter, & intrinſecè moueri, & mouere,

Digitized by Google

mouere, quieſcereque, quodque habent Angeli, & animæ ſeparatæ. Sic etiam docet P. Gallicius *cit. quæſt.5.num.5.*

296. QVARTÒ Notandum, quod principium intrinſecum motus eſt duplex, ſcilicet actiuum, & paſſiuum; & vtrumque eſt vel *quod*, vel *quo*. Primum, ſcilicet *quod*, eſt ipſum ſuppoſitum: ſecundum, ſcilicet *quo*, eſt radicale, ſcilicet materia, & forma. Materia, quo ſuppoſitum poteſt moueri, & recipere motum: forma, quo poteſt ſe mouere. Hic tamen aduertendum, quod cùm materia habeat vnitatem homogeneitatis, quæ eſt, vt diximus, numerica, imperfecta tamen, in ipſa etiam adeſt quædam forma generalis, quam S. Doct. *lib.2.diſt.13. in expoſ. textus*, appellat formam lucis: & *art.2.quæſt.2.* & *lib.2.diſt.12.art.1. quæſt.1.& 3.* formam corporeitatis incompletam, & generalem, ſeu vniuerſalem, tribuentem inclinationem, & quandam diſpoſitionem, ſeu actiuitatem ordinatam ad bonum vniuerſale totius vniuerſi: quæ materia tamen multiplicatur inadæquatè per aduentum formarum peculiarium, retinendo ſuam vnitatem homogeneitatis, & veluti quandam vnitatem continuitatis in omnibus materiatis, ob idque ipſis ſuas proprietates communicat: ſequitur, quod licèt per formam determinetur in particulari ad ſpecialem rationem principii motus in mobili, attamen cùm talis determinatio ſit quid conſequens ad ſuam potentialitatem generalem, & indeterminatam, ipſique ſubordinata, ſecundùm quam potentialitatem dicitrationem, ſeu inclinationem ad motum naturalem in communi, & ad bonum commune totius naturæ, hinc duplex principium motus, & quietis debet in rebus materiatis recognoſci; aliud reſpiciens bonum commune naturæ proueniens ab ipſa materia ſecundùm ſe, & ratione formæ vniuerſalis ab ea inſeparabilis; aliud reſpiciens bonum peculiare compoſiti, procedens ratione determinationis à forma materiam determinante. Et per id habetur fundamentum, quare aliquando corpora moueantur contra peculiarem inclinationem ad replendum vacuum; id enim fit, quia in corporibus adeſt materia cum illa inclinatione naturali, & vniuerſali ad bonum commune totius vniuerſi; nec tunc poteſt impediri ille motus à natura particulari; hæc enim cum ſuis motibus ſubordinatur illi inclinationi vniuerſali materiæ. Et licèt videantur oppoſitæ inclinationes, tamen non eſt verum; nam in vnione materiæ, & formæ mutuò ambæ ſibi communicant ſuas proprietates, ob idque & materia actuata illa formâ vniuerſali communicat formæ particulari illam inclinationem vniuerſalem ad bonum commune naturæ, licèt poſtea ipſa forma determinet inadæquatè, & cum ſubordinatione materiam ad bonum particulare; ob idque in neceſſitate boni communis hæc inclinatio peculiaris non valet reſiſtere maiori, & vniuerſaliori inclinationi, & motui; & ceſſante tali neceſſitate materia ſequitur inclinationem, & determinationem formæ. Quæ doctrina infertur ex principiis Seraph. Doct. nempe tum ex illa vnitate homogeneitatis materiæ, tum ex eo, quod materia actuata formâ illâ vniuerſali, quam S. Doct. recognoſcit

in

in omni materia corporea, *lib.2. diſt.13.cit. & art.2. quæſt.2.* communicat omnibus materiatis ſuas proprietates communes, & vniuerſales: tum ex eo quod idem S. Doct. docet *lib.2.diſt.20.quæſt.vlt. ad 2.* ſcilicet naturam ſemper deſiderare id, quod melius eſt: tum *ex lib.2.diſt.39. dub.3.* dicens, quod natura non aſſueſcit in contrarium, ſcilicet ad id quod eſt contrarium bono vniuerſali. Vnde ſequitur, quod detur naturalis inclinatio vniuerſalis ordinata ad hoc bonnm vniuerſale; cùm oppoſitum inclinationi naturali multoties videatur fieri in naturis particularibus. Quam doctrinam verè Seraphicam, & ſublimiſſimam tradidit etiam Serbellon. *in Phyſ. diſp.2.quæſt.1.art.6.* & cum eo Baranzanus *diſp.1.quæſt.1. de natura*, licèt non tam adæquatè ſicut Seraph. Doct. qui vltra materiam recognoſcit etiam formam vniuerſalem in ea, per quam determinatur ad hoc bonum commune, licèt indeterminato modo, & vniuerſali.

297. Qvintò Notandum, quod diſcrimen inter Scotum, Scotiſtaſque ex vna parte, & alios cum Seraph. Doct. ex alia eſt, quia Scotus vult naturam propriè ſumptam eſſe principium paſſiuum tantùm, ex hoc quod motus tantùm naturalis poteſt dici, ſecundùm quem paſſum natum eſt moueri paſſiuè: aptitudo enim propriè dicit propenſionem, & inclinationem ad aliquid recipiendum, non verò ad agendnm: & huius ſignum eſt, quod remoto principio paſſiuo, & poſito ſolo actiuo in aliquo ente mobili, ille motus non eſſet naturalis, ſed vel violentus, vel neuter. Vnde calor receptus in aqua dicitur ei violentus, non ab igne agente, ſed ab ipſo recipiente non habente ad ipſum vllam inclinationem, ſed potiùs oppoſitionem. Alij verò docent, naturam eſſe principium tum paſſiuum, tum actiuum motus naturalis ex hoc, quod ſi ignis, verbi gratiâ, calefacit aquam, tamen cùm proueniat à principio naturali ignis, ipſi erit naturalis, & actiuè proueniens.

Ex principiis verò Seraphicis alio modo procedendum eſt. Cùm enim inferat materiam, & formam in Angelis, & anima rationali ex mutationibus, quibus ſubſunt; hinc dicendum eſt, quod motus dici poteſt naturalis dupliciter. Primò naturalis completè, & totaliter, quatenus eſt à principio, tum actiuo, tum paſſiuo, ad quem habet non ſolùm capacitatem receptiuam, ſed & inclinationem: & iſte dicitur & à natura, & ſecundùm naturam. Secundus eſt naturalis, licèt non totaliter, & completè; qui eſt quidem à natura, ſed non ſecundùm naturam, vt eſt motus ignis in orbem, & motus lapidis ſurſum. Licèt enim ſit contra eius inclinationem, non tamen contra eius capacitatem: habet enim principium paſſiuum, ob quod poteſt ipſum recipere, ſicque eſt à natura paſſiuè ſumpta, licèt ab agente extrinſeco. Vnde licèt naturale, & violentum habeant aliquam oppoſitionem, provt naturale ſumitur & à natura, & ſecundùm naturam; tamen provt naturale dicitur tantùm à natura, non habent oppoſitionem: violentum enim propriè, & rigoroſè opponitur tantùm libero, non naturali: hincque Ariſtoteles definit violentum, *Violentum eſt, cuius principium*

Digitized by Google

eſt foris, nihil prorſus eo conferente, cui vis eſt illata. Sic 3. *Ethic. cap.* 1. ex S.Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 5. Vnde violentus motus eſt totus ab extrinſeco, cui nullam cauſalitatem intrinſecam confert ipſum paſſum, & coactum. Cùm verò nullus detur motus, quin naturaliter recipiatur in mobili, & ad quem non concurrat cauſalitas paſſiua materiæ, ſolúmque ab hoc ſit immunis voluntas, cuius eſt mouere, & determinare ſeipſam; hinc violentum, & liberum opponuntur contradictoriè, ait S. Doct. Vide *lib.* 2. *diſt.* 39. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in fine corp.* Hinc principium naturale motus verificatur de actiuo, & paſſiuo. Sic S.Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *ſupracit.* & *lib.* 4. *diſt.* 48. *art.* 2. *quæſt.* 2. *corp.* de quo vide P.Gallicium, qui doctiſſimè ex Seraph. ſoluit hoc quæſitum hîc *quæſt.* 6. Quibus poſitis ſit

298. Prima Conclvsio: Natura rectè definitur ſic ab Ariſt. Natura eſt principium, & cauſa motus, & quietis in eo, in quo eſt primò, & per ſe, & non ſecundùm accidens. Quæ definitio ab omnibus Philoſophis eſt acceptata, & à S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad vlt.* & explicatur, & ſimul probatur. Dicitur *principium, & cauſa*; loco generis; copulatque ſimul principium, & cauſam, quia definitur tantùm natura creata; in creatis enim principium eſt etiam cauſa, ait S.Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 29. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 3. & *diſt.* 20. *art.* 2. *quæſt.* 2. Tum etiam quia per cauſam excluditur priuatio, quæ propriè non eſt natura. Dicitur *motus, & quietis*, vbi ly *&*, debet ſumi copulatiuè, non disiunctiuè, vt dicunt aliqui: hæc enim duo competunt cuicumque, & ſoli enti naturali; cùm quodcumque habeat intrinſecè moueri ad proprium finem, & centrum, vbi quieſcit. Vnde per quietem ſumitur non quidem priuatio motus, ſed poſitiua conſiſtentia in ſuo eſſe, vel complemento, vel centro, ad quod inclinat, vt notat S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 1. & ad id habent ſuum principium originale directiuum. Dicitur *in eo, in quo eſt*, ad excludendas cauſas extrinſecas, quæ quidem ſunt principium eliciriuum motuum; natura verò non eſt principium eliciriuum, ſed eſt id, quo ens completum poteſt principiare motum, vel ipſum recipere. Sic S.Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *q.* 2. *in corp. & ad* 5. Tum etiam, quia cauſæ extrinſecæ cauſant motum in alio, vt ignis calefaciens aquam; & ob id præciſè non dicuntur natura. Verum quidem eſt, quòd ipſæ cauſæ extrinſecæ habent elicere motum in alio ab intrinſeco, ſcilicet ratione naturæ in ipſis exiſtentis. Dicitur *primò, & per ſe, & non ſecundùm accidens*, ad excludendas formas artificiales, & ea, quæ inſunt in mobili per accidens, verbi gratiâ medicus muſicus ſanat, non vt muſicus. Ex quibus ſequitur ſequens concluſio.

299. Secvnda Conclvsio: Natura propriè ſumpta eſt principium motus naturalis, ſiue actiuè, ſiue paſſiuè, prout opponitur artificiali tantùm, non verò violento. Prout verò etiam naturale ſumitur largo modo, opponitur etiam violento. Eſt Seraph. Doct. contra ferè omnes. Eſt & P.Gallicij citati.

Prima pars probatur, quia motus violentus verè recipitur in paſſo: ſed non poteſt aliqua forma recipi

cipi in ſubiecto, niſi habeat capacitatem receptiuam: ergo datur capacitas paſſiua naturalis ad motum violentum: ſed hæc eſt materia, quæ eſt ſubiectum primum paſſiuum: ergo naturale non opponitur propriè violento. Et hinc rectè Seraph. Doct. recognoſcit in Angelis patientibus pœnam, & in cæteris recipientibus qualitates, materiam, & formam, quia vbi receptio paſſiua, ibi ſubiectum habet materiam. Tum quia datur motus, qui eſt à natura, & non eſt iuxta naturam, & inclinationem. Sic eſt motus ignis in orbem: ſic ſunt motus cœlorum. Tum quia ens naturale, & ens mobile conuertuntur; ſed ens mobile importat capacitatem tantùm, præciſè verò non dicit inclinationem. Hincque infertur, quod licèt natura ſit principium actiuum, & paſſiuum, principaliùs tamen paſſiuum.

Obiicies primò ex Scoto, & Meldul. *diſp.* 3. *num.* 6. *& diſp.* 6. *n.* 21. quia ſi naturale dicitur id, quod eſt tantùm à natura, & non ſecundùm naturam, & inclinationem, ſequitur, quod nullus detur motus violentus; nec contra principium actiuum, nec contra paſſiuum: Conſequens patet experientiâ eſſe falſum, quia violentum eſt id, quod eſt ab agente extrinſeco totaliter contra propriam inclinationem. Sic motus lapidis ſurſum eſt violentus, quia eſt à projiciente, non ab ipſo lapide.

Respondetur, quod ſi ſermo eſt de principio naturali rigoroſè ſumpto, concedo ſequelam; ſufficit enim, vt ſit à natura, vel actiuè, vel paſſiuè, vt in motu lapidis ſurſum. Verum quidem eſt, quod actiuè eſt à projiciente, attamen nec poſſet ipſe lapis projici, niſi haberet capacitatem naturalem paſſiuam: & in hoc ſenſu violentum non opponitur naturali, ſed tantùm libero. Si verò ſumitur naturale largo modo, prout dicit vtrumque principium actiuum, & paſſiuum, ſic dicimus, quod ille motus, cùm non ſit iuxta naturam lapidis, eſt violentus, ſed nihil contra nos. Vnde hæc obiectio cum reſponſione probat ſecundam partem concluſionis noſtræ.

Obiicies ſecundò: Accidens eſt principium motus, verbi gratiâ localis, augmentationis, intenſionis, &c. ergo eſt à natura; & tamen non habet materiam.

Respondetur, accidens eſſe principium formale *quo*, non radicale, à quo debet deſumi tota ratio originalis motus; eſtque tantùm materia, & forma, vt aliàs probatum eſt. Vide in Logica *à num.* 189.

Obiicies Tertiò: Cœli ſunt capaces motus ab extrinſeco, non verò quietis, niſi Empyreum; & tamen habent materiam, & formam. Hic multi multa dicunt in varias vias incedentes.

Seraphic. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 1. *& quæſt.* 2. *ad* 1, ſic optimè reſpondet, quod ad hoc vt motus, & quies ſit à natura, & naturalis, etiamſi ſit à principio extrinſeco, ſufficit, vt virtus intrinſeca cooperetur virtuti actiuæ; ideſt cooperetur vel actiuè, vel paſſiuè: hinc motus cœlorum dicitur naturalis, & quies Empyrei eſt etiam naturalis, ſicut eſſet etiam, ſi moueretur; omne enim creatum eſt mutabile ex S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. & ſi quieſcit

perpetuò, id eſt per gratiam, cùm ſit factum, vt eſſet locus quietis Beatorum, vt notat S.Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. Quare licèt poſſit admitti aliquo modo motus neuter Scotiſtarum, tamen in rigore omnis motus procedens à natura eſt naturalis.

300. Qværes, an ſicut contra principium actiuum datur violentia, detur etiam contra paſſiuum? Et videtur, quod non, cùm materia ſit indifferens ad recipiendam quamcunque formam.

Vasqvez *part.* 2. *diſp.* 25. *cap.* 2. Mol. *part.* 1. *quæſt.* 12. *art.* 1. Granados 1. 2. *diſp.* 5. *de voluntario*, negant dari violentiam contra principium paſſiuum.

Svarez *part.* 2. *diſp.* 2. *de volunt. ſect.* 1. Monteſin. *diſp.* 1. *quæſt.* 1. Cornejo *q.* 6. *diſp.* 12. *dub.* 1. affirmant apud Ouiedum *Phyſ. contr.* 6. *part.* 3 *num.* 5.

Nos verò conſequenter ad principia Seraphica procedentes reſpondemus, quod ſi materia ſumitur ſecundùm ſe, & ſuam phyſicam capacitatem, ſic non datur motus contrarius ipſi, ſiue violentus: ſi verò ſumitur, prout eſt à forma determinata cum talibus diſpoſitionibus vltimis, & ſecundùm eſſe, quod ex ipſis habet, ſic verè datur violentia etiam in ordine ad potentiam paſſiuam. Si enim ipſi ſuperueniret in tali ſtatu forma, vel actus oppoſitus, ei inferretur violentia. In quo ſenſu dixit Seraph. Doct. quod forma Angeli non poteſt poni in lapide, &c. Et cum hac diſtinctione poſſumus conciliare Seraphicam ſententiam cum cæteris, & admittere violentum motum in mobili, quando ineſt ei ab extrinſeco contra propriam inclinationem.

Dices: Ergo magis propriè motus eſt naturalis, qui eſt à natura, & ſecundùm naturam, quàm qui eſt à natura tantùm: ergo iſte impropriè dicitur naturalis; quod eſt contra concluſionem allatam.

Respondetvr negando conſequentiam. Ratio eſt, quia talis violentia potiùs eſt contra diſpoſitiones, quàm contra ſubiectum; illæ enim exigunt determinatam formam, & motum; ſubiectum verò de ſe ſemper eſt indifferens. Vnde licèt illa determinatio à diſpoſitionibus fiat in materia ad determinatum actum, & motum; tamen potiùs talis neceſſitas eſt ratione agentis naturalis non valentis agere abſque talibus diſpoſitionibus in ſubiecto: & hinc radicaliter erit naturalis motus violentus, licèt ſecundariò ratione diſpoſitionum ſit violentus.

301. Tertia Conclvsio: Materia, & forma in compoſito, & tertia entitas, ſiue forma totius Phyſica eſt verè natura: materia quidem vt principium paſſiuum; forma vt actiuum; & tertia entitas ſecundùm vtramque rationem. Prima, & ſecunda pars expreſsè traditur à Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 5. *art.* 2. *q.* 1. Tertia pars eſt eiuſdem Doct. ſuprà citati in principio quæſtionis.

Probatvr de materia. Tum quia materia eſt pars eſſentialis conſtituens ens naturale completum: ergo eſt natura. Probatur conſequentia, quia de ratione naturæ eſt, quod ſit cauſa intrinſeca per ſe influens in motum, ſiue per modum principij paſſiui, ſiue actiui: ſed materia eſt huiuſmodi: ergo. Probatur Minor, quia ratione materiæ inclinat ens naturale ad bonum ſibi proportionatum recipiendum, tum ad motum

tum

tum recipiendum in ſe: tum quia eſt ratio (ait Seraph. Doct.) quare res ſunt mutabiles.

Probatvr ſecundò de forma, quia ipſa eſt ratio, quare mobile actiuè mouetur ad terminum acquirendum; idque maximè patet in anima, quæ eſt ratio nutritionis, augmentationis, ſenſationis compoſiti. Idem & dicimus de anima rationali, quia conſtat ex materia, & forma, & eſt principium motus in corpore. Vide P. Galliciuni *fol.* 307. Tum quia vtraque primò ineſt in compoſito, per quas compoſitum habet ſe mouere, & moueri. Et hinc infert S. Doct. *loco cit.* materiam, & formam in anima rationali, & in Angelis: ergo. Nota, quod aduertenter dixi formam in compoſito, ſcilicet in facto eſſe, naturam dici, non autem formam in fieri, & in generatione, cùm ſit tamùm terminus, & finis motus, non principium: ſolùm enim in compoſito eſt natura, ſcilicet principium motus actiuum. Sic cum communi Meldul. *diſp.6.num.*15.

Probatvr tertia pars de compoſito: Compoſitum ſubſtantiale eſt tale ex actu, & potentia: ergò eſt natura completa. Tum quia eſt in ſuppoſito, & eſt ratio, quare actiones ſunt ſuppoſitorum: tum quia Chriſtus aſſumendo humanitatem aſſumpſit naturam humanam: ergo.

302. Addimvs, quòd Scotiſtæ dicunt, formam eſſe principium paſſiuum naturæ, ſcilicet eſſe rationem, quare ens naturale magis inclinetur ad hunc motum, quàm ad alium, & hoc paſſiuè, verbi gratiâ lapidi tendere ſurſum. Alij verò, vt Meldul. tribuunt formæ & rationem paſſiuam principaliùs, & actiuam minùs principaliter.

Nos verò cum Seraph. Doct. dicimus, formam ſolùm eſſe rationem actiuam entis naturalis, quâ ſe mouere poſſit; materiam verò eſſe rationem paſſiuam, quâ poſſit moueri.

Et vt id intelligatur, aduertendum, quod cùm duplex ſit principium motus, ſcilicet actiuum, & paſſiuum, aliquando ſunt diſiuncta, vt in calefactione aquæ principium calefaciens aquam eſt ignis ſciunctus; aliquando ſunt coniuncta, vt in animantibus. Hinc in primis communiter dicitur materiam, & formam eſſe tantùm principium paſſiuum: in ſecundis eſſe & actiuum, & paſſiuum.

At S. Doct. docet oppoſitum, nempe in quocumque motu naturali (ideſt quod fit à principio naturæ) materiam concurrere paſſiuè, & formam concurrere actiuè ſimul cum efficiente extrinſeco. Sic docet de motu Cœlorum facto ab Intelligentiis, vt ſuprà dictum eſt *ex lib.*2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. *ad* 1. Et ſi motus eſt violentus, tunc ſolùm concurrit virtus paſſiua procedens à materia ad receptionem ſolùm talis motus, & per quam eſt capax talis motus: in quo ſenſu dicitur eſſe à natura, non ſecundùm naturam. Hincque docet S.Doct. de motu animalium, quod procedat à principio actiuo, & paſſiuo in ipſis exiſtente ratione materiæ, & formæ. Sic *lib.*2. *diſt.*15. *art.*1. *quæſt.* 1. *ad* 2. *& quæſt.* 3. *& dub.* 1. *&* 2. *& diſt.*14. *cit. ad arg. & diſt.* 24. *art.* 2. *quæſt.*2. *ad* 3. *& diſt.*26. *quæſt.*6. *ad* 2. & *lib.*1. *diſt.*37. *part.*2. *art.*1. *quæſt.* 1. *ad* 4. & patet, quia nutritio, augmentatio,

mentatio, progreſſio localis ſunt à principio actiuo: at id non poteſt eſſe à materia: ergo à forma. Nec in his quærenda eſt pars mota, & mouens, vt natura; cùm motum, & mouens ſit ens completum; ſed id quo ens naturale ſit ſe mouens, & motum, nempe eſt materia, & forma, vt naturæ ſunt.

Respondent Scotiſtæ præſupponi ad tales motus aptitudinem paſſiuam.

Contra: Aptitudo eſt quidem in ſubiecto: ſed hæc eſt vel actiua, vel paſſiua, ſcilicet vel ad agendum, vel ad recipiendum: ergo vel actiua, vel paſſiua.

303. Addimus hîc ex Seraph. Doct. *loc.cit.* præcipuè *lib.2. diſt.14. part. 1. art. 3. quæſt.2. in fund. & ad 1. 2. & 4. & diſt. 15. art. 1. quæſt.1. ad 2.* & *lib.2. diſt.38.art.2.quæſt.1. in corp.* & *lib.1.diſt.37.part.1. art.1. q.1. ad 2.* quod motus actiuus, & paſſiuus differt in animatis, & inanimatis: nam in inanimatis forma quidem eſt principium motuum, ſed non ſufficiens; requiritur enim concurſus extrinſecus etiam. At in animatis forma eſt principium ſufficiens, quo mouet ſe, & quod habet & mouere ſe, & moueri ratione formæ & materiæ. Sed de hac materia agendum eſt alibi.

Obiicies primò, quod materia non ſit natura, quia quod eſt in potentia ad naturam, non eſt natura: ſed materia eſt in potentia ad naturam, ſcilicet formam: ergo.

Respondetur diſtinguendo Maiorem; quod eſt in potentia ad naturam abſolutè, ita quod nullam aliam rationem habeat, concedo; ſi aliam rationem habeat præter eſſe ſubiectum, nego: at materia vltra eſſe ſubiectum formæ, eſt etiam principium paſſiuum motus: ſic negatur minor, & conſequentia. Materia enim non eſt in potentia ad omnem naturam, ſed ad illam tantùm, quæ eſt ſuus actus.

Obiicies ſecundò: Materia non eſt principium actiuum, vt de ſe patet: nec paſſiuum, quia motus recipitur in compoſito: ergo nullo modo.

Respondetur eſſe rationem, quare in compoſito adeſt receptibilitas motus: ſic negatur conſequentia.

Obiicies Tertiò, quia ſequeretur nullum dari motum violentum, cùm materia ſit capax omnium motuum. Conſequens eſt falſum: ergo.

Respondent communiter alij, vt Meldul. *diſp.6. num.37. in fine*, Serbellon. *num.* 30. quod cùm materia dicitur capax omnium motuum, ſumitur ſpecificatiuè tantùm, non vt natura: at ſumendo eam vt natura eſt, ſic eſt determinata per formam ad proprium motum: ſic negant ſequelam.

304. Nos verò ex ſuprà traditis dicimus, quod ſi ſumantur motus per ordinem ad materiam, etiam vt natura eſt, quia eſt talis intrinſecè, concedimus nullum dari motum violentum, ſcilicet qui non ſit à natura, licèt ſint aliqui non ſecundùm naturam, & inclinationem: ſi verò ſumitur materia, vt eſt à forma actuata cum ſuis diſpoſitionibus, tunc admittimus dari motus violentos, & non naturales, idest non ſecundùm exigentiam talis naturæ. Hîc verò ſumitur primariò materia vt ſic, vt principium vniuerſale naturæ; ſecundariò verò vt eſt à forma actuata. Et ratio eſt, quia forma non

Digitized by Google

non tribuit rationem formalem materiæ patiendi, ſed id habet ex ſe, vt natura eſt vniuerſalis; immò ipſa forma aliquo modo recipit à materia ſibi vnita rationem paſſiuam, & receptiuam diſpoſitionum, ob idque ei ſubordinatur aliquo modo, licèt ex alia parte poſteà partialiter determinetur ad talem motum peculiarem, retinendo tamen capacitatem ad alios. Quæ doctrina eſt ſuprà tradita ex Seraph. Doctore.

Obiicies Quartò: Generatio eſt motus naturalis, ſed non eſt à forma, cùm per ipſam generationem acquiratur forma: nec eſt à materia, cùm ſit ab agente extrinſeco: ergo nec materia, nec forma ſunt principia omnium motuum.

305. Respondent, communiter dici naturalem, quia fit ſecundùm inclinationem generantis, non quia ſit natura. At nos ex Seraph. Doct. reſpondemus, dici naturalem, quia eſt à principio intrinſeco, ſcilicet à materia, & à forma præexiſtente in materia ſecundùm rationes ſeminales, quæ habent rationem actiui.

Obiicies Quintò, animam rationalem non eſſe naturam, quia anima non eſt determinata ad vnum, ſicut debet eſſe natura.

Respondetur negando naturam quamcunque eſſe determinatam ad vnum motum, vt patet in compoſitis naturalibus.

Obiicies ſextò: Naturalia non defatigantur in ſuis motibus, cùm operentur iuxta ſuam inclinationem: at corpora ab anima mota defatigantur: ergo anima non eſt principium naturale talium motuum.

Respondetur primò negando, vt ſuprà dictum eſt, ſemper motum naturalem debere eſſe iuxta inclinationem. Reſpondetur ſecundò hominem defatigari in dictis motibus, non quia fiant contra inclinationem hominis, ſed quia fiunt contra inclinationem partium, quæ cùm ſint graues, conantur deſcendere deorſum, non ſurſum. Vnde cùm ex motu conſumantur ſpiritus animales, qui ſunt inſtrumenta animæ ad mouendum corpus, anima cogitur adhibere maiorem conatum ad idem corpus mouendum, & ad ſupplendum defectum ſpirituum conſumptorum. Hinc animal ſentit moleſtiam, & defatigationem, idque patet in motu progreſſiuo, & etiam diſcurſiuo.

306. Qvarta Conclvsio. Datur natura vniuerſalis, vna numero vnitate homogeneitatis, ſiue continuitatis, diſperſa per omnia corpora naturalia. Eſt Seraph. Doct. citati *in* 3. *not.* & aliorum Authorum ibidem citatorum: eſt & Platonicorum apud Serbellon. *cit num.* 68.

Probatvr primò ex Ariſt. qui *lib. de inceſſu anim. cap.* 9. docet naturam nihil contra naturam facere. Et 2. *cæl. text.* 38. naturam facere ſemper, quod eſt optimum. Et *Phyſ. lib.* 8. *text.* 10. naturam eſſe cauſam ordinis in omnibus: at iſti textus (ait Baranzanus) non poſſunt accommodari naturis particularibus, cùm pugnent ad inuicem, & multoties cauſent confuſionem, & viciſſim deſtruantur: ergo intelligendi ſunt de aliqua natura vniuerſali.

Probatvr ſecundò. Dantur aliqui effectus naturales, qui non poſſunt eſſe à naturis particularibus; & tamen ſunt à principio intrinſeco: ergo debent eſſe à natura communi,

Digitized by Google

quia cuicumque effectui debet aſſignari cauſa propria, cùm effectus eſſentialiter dependeat à ſua cauſa. Antecedens patet in motu corporum contra inclinationem peculiarem ad replendum vacuum, grauia tendunt ſurſum, leuia deorſum: ſed cùm ſemper in his caſibus moueantur eodem modo, ſequitur moueri à cauſa intrinſeca. Tum etiam quia agentia extrinſeca creata non ſunt tantæ virtutis, vt ſemper ſint parata ad expellenda corpora è propriis ſedibus, vt accurrant ad impediendum vacuum. Tum quia ſi non mouerentur intrinſecè ad impediendum vacuum, natura non abhorreret vacuum, cùm non poſſet pertingere ad ipſum impediendum propriis viribus.

Respondent à Deo moueri vt authore naturæ.

Contra, quia indignum eſt Philoſopho recurrere in effectibus peculiaribus ad cauſas vniuerſales; aliàs, ſicut aſſignantur intelligentiæ aſſiſtentes corporibus cœleſtibus, deberent etiam aſſignari his inferioribus.

Dices moueri ab intrinſeco iſta corpora, ſed ab inclinatione naturali, quam habent à natura particulari ad bonum commune vniuerſi. Hæc eſt communis reſponſio.

Sed contrà, quia ab eodem principio non poſſunt eſſe duæ inclinationes oppoſitæ omninò; inclinatio enim eſt proprietas naturæ, quæ ſi eſt naturalis, eſt ad vnum tantùm, vt notat S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 1. ergo nulla reſponſio.

Nec valet effugium aduerſariorum, quod corpora particularia, vt ſunt partes vniuerſi, habent inclinationem contrariam ab alia, quam habent vt corpora particularia. Non valet, inquam, quia ratio partis in ipſis corporibus ſuperaddit tantùm reſpectum extrinſecum ad reliqua corpora extrinſeca, cum quibus ordinem vniuerſi componunt: ergo talis ratio partis non poteſt tribuere intrinſecam inclinationem oppoſitam alteri propriæ, nec minuere repugnantiam ipſorum motuum. Sic etiam poſſet dici aqua principium frigoris, & caloris ob diuerſos effectus in diuerſis ſubiectis. Ergo dicendum eſt, dari naturam vniuerſalem, à qua prouenit talis inclinatio. Tum quia ſi per aduerſarios potior eſt inclinatio partium ad bonum vniuerſi: ergo potiori iure ipſis competit natura vniuerſalis æqualis in omnibus, ſicut & partes totius corporis diuerſæ continent inclinationem ad bonum totius, procedentem à forma vniuerſali, ſcilicet ab anima. Tum quia partes vniuerſi non conſtituunt vnum per accidens, hoc enim non intenditur à natura per ſe, ſeu à cauſis vniuerſalibus: ergo conuenire debent in aliquo principio communi, quod ipſis tribuat vnitatem per ſe intrinſecam ipſis, & ad quod pertineat vnionem partium conſeruare, tribuendo ipſis inclinationem ad talem motum, *quo* accurrere poſſint, vt ſeſe inuicem contineant in vnione, & continuatione: ſed in hoc conſiſtit natura communis: ergo. Aliàs, ſi partes vniuerſi conſeruarent tantùm vnitatem ab extrinſeco, talis vnitas ſecundùm ſe ſumpta eſſet per accidens, & non ſolùm non mouerentur naturaliter, ſed potiùs violenter à proprio ſtatu ad ipſam conſeruandam.

307. Obiicies primò. Natura non diſtinguitur ab eſſentia rei: ſed

ſed eſſentia eſt multiplex : ergo.

Respondetvr, Eſſentia eſt multiplex particularis, concedo; vniuerſalis, nego: hæcque eſt, in qua omnia conueniunt, ſcilicet materia.

Obiicies ſecundò: Entia partialia in ratione materiæ diſtinguuntur inter ſe: ergo nulla reſponſio.

Respondet S. Bonau. concedendo antecedens, ſi ſumitur materia, provt eſt induta formis variis: negando, ſi ſumitur ſecundùm ſe. Vnde cùm partes materiæ diſtinguantur inadæquatè, conueniunt ad conſtituendam vnitatem homogeneitatis.

Obiicies tertiò: In eodem ſuppoſito non poſſunt eſſe duo gradus oppoſiti inter ſe: ergo neque duæ naturæ tendentes ad oppoſitos actus.

Respondetvr concedendo totum de oppoſitione propriè dicta, quorum vnum dicit poſitionem, alterum carentiam ipſius: hæcque eſt inter formas æquales. Negatur de oppoſitione impropriè dicta, quæ eſt inter gradus ſuperiores, & inferiores; hæc enim non importat repugnantiam, ſed potiùs impedimentum operationis vnius gradus per operationem alterius. Sic paſſiones vegetatiuæ poſſunt impedire operationes ſenſitiuæ, licèt propriè non contrarientur. Natura verò vniuerſalis, & particularis non ſunt contrariæ, ſed vna dicitur ſuperior ad alteram; & quando vna operatur, impeditur altera, quod eſt proprium eorum, quæ dicunt ſubordinationem. Vtraque autem determinatur ex præſentia ſui obiecti; natura quidem vniuerſalis ad præſentiam boni communis, quod maximè ab vnitate corporum dependet: particularis verò, dum proponitur bonum proprium illius, quod ſemper cedit bono communi; ideo vniuerſale magis præualet.

Qværes primò, an æquè, & vniuocè ratio naturæ competat materiæ, & formæ.

Respondet S. Bonau. *lib. 3. diſt. 5. cit.* conuenire analogicè, ſcilicet per prius, & principaliùs formæ, & poſteriùs materiæ. Ratio eſt in promptu; quia materia actuatur à forma: ergo à forma actuante dependet quodammodo, ad hoc vt ſit principium motus.

Qværes ſecundò, an priuatio ſit natura?

Respondetvr negatiuè; natura enim eſt id, quo ens naturale mouet, & mouetur: at priuatio non eſt huiuſmodi, ſed eſt id, à quo, vt à termino incipit motus: ergo.

QVÆSTIO II.

Qualiter differat ars à natura; & an ars poſſit efficere opera naturæ?

308. Primò ſupponendum, artem aliam eſſe diuinam, ſuntque ideæ diuinæ, quibus Deus producit res, de quibus S. Bonau. *lib. 1. diſt. 35.* aliam eſſe humanam, eſtque habitus cum recta ratione factiuus, ideſt eſt ratio dirigens artificem ad efficiendam formam artificialem, & extrinſecam. Sic ex Ariſt. S. Bonau. *oper. de reduct. artium*, aliiſque locis citatis in textu *ad literam E.* Conueniunt autem natura, & ars primò, quòd vtraque præſupponit ſubiectum: ſecundò, quòd vtraque producit ſibi ſimile; natura quidem ſibi ſimile in ſubſtantia; ars ſibi ſi-

mile ſecundùm ideam mentis. Sic *lib.2.diſt.1.quæſt.1.ad 3.* Conueniunt etiam in aliis, ſed tamen accidentalibus: differunt verò primò, quòd natura eſt principium intrinſecum rei; ars extrinſecum tantùm. Secundò natura verè facit rem; ars tantùm adumbrat, ſeu imitatur extrinſecè naturam, vt dum fit ſtatua hominis; vel perficit extrinſecè motus elicitos à natura, vt ars ſaltandi, canendi, &c. Tertiò natura aduenit enti incompleto; ars enti completo, ob idque illa facit ens naturale; illa artificiale, accidentale, & extrinſecum. Hinc,

Respondetur primò, quod ſi ars, & natura comparentur ad inuicem diſiunctim, natura eſt nobilior arte, quia illa producere poteſt ſubſtantiam rei; ars verò tantùm accidens. Si verò ſumitur ars cum natura, ſic eſt quid perfectius, quàm ſola natura, quia naturæ ſuperaddit nouum eſſe accidentale, ſeu vt ait S.Doct. benè eſſe, ob idque eſt perfectior ſecundùm quid, non abſolutè.

Respondetur ſecundò, artem nunquam poſſe producere opera naturæ, ſed tantùm iuuare, & diſponere; nam vt notat S.Doct. *lib.2. diſt.7. part.2.art.1.quæſt.2.* Deus cum tali limitatione diſpoſuit agentia, ſcilicet ſeipſum omnia valentem facere, naturam valentem ſibi ſimilia in eſſentia producere, & artem ſibi ſimilia ſecundùm ideam tantùm. Et licèt videantur per artem multa fieri ſubſtantialia, vt Chymici aurum conficiunt per artem chymicam; circa quod tamen ferè omnes negant chymicam eſſe veram artem: & Magi ſerpentes producunt ex virgis: id tamen certum eſt fieri, vel factum eſſe per applicationem actiuorum paſſiuis; & in his producendis natura ipſa per rationes ſeminales operatur. De qua materia vide S.Bonau. *loc.cit.* in textu, & ſuprà *à num.*198.

Respondetur Tertiò formam artificialem, quæ eſt terminus artis, nihil aliud eſſe niſi ordinem, & diſpoſitionem partium factam ab artifice, vt in imagine Crucifixi, in qua eſt relatio partium ipſarum ſic ſecundùm artem diſpoſitarum, & diſpoſitionis ad imaginatum, ad quod ars tantùm concurrit directiuè, non effectiuè.

Digitized by Google

TRACTATVS SECVNDVS.

De Cauſis.

CONSIDERATO Ente naturali ſecundùm principia, & eius naturam; ordo doctrinæ poſtulat, vt de cauſis fiat ſermo, in quibus ratio principij contracta reperitur, & natura ratione cauſalitatis inter ipſa enumeratur.

CAPVT II.

De Cauſis in communi.

TEXTVS SERAPHICVS.

309. A. CAVSA propriè eſt id, ad cuius eſſe ſequitur aliud; quare ratio cauſæ duo dicit, ſcilicet emanationem alicuius rei, & anteceſſionem ex parte cauſæ; ob idquê debet cauſa eſſe prior effectu. Ratione emanationis importat diuerſitatem ſubſtantialem in effectu; & cùm non adſit talis prioritas in diuinis, nec diuerſitas, hinc remouetur ratio cauſæ à diuinis emanationibus, non verò ratio principij: in hoc enim importatur ordo naturalis originis vt *à quo:* ratio verò cauſæ importat prioritatem naturæ vt *in quo. Lib.1. diſt.5. dub.3. & lib.1. diſt.20. art.2. quæſt.2. ad arg. & lib.1. diſt.38. art.1. quæſt.2. corp. & lib.1. diſt.29. art.1. quæſt.1.*

B. Licèt autem cauſa ſecundùm ſe ſit prior naturâ (ideſt fundamentaliter ſumpta,) prout tamen ſumitur in actu, & formaliter, quia dicit correlationem cum effectu, ſic cauſa, & effectus ſunt ſimul naturâ: provt enim generatio præciſè ſumitur vt à cauſa, ſic intelligitur prior effectu; provt verò intelligitur producens, & operans, intelliguntur ſimul eſſe naturâ. *Lib.1 diſt.27. art.1. quæſt.2.*

C. Sed quia hæc ratio cauſæ, ſcilicet quatenus aliud ſequitur, diuerſimodè pluribus conuenit; hinc & multiplex ratio cauſæ aſſignari debet. Nam alia dicitur cauſa per ſe, alia cauſa per accidens. Cauſa per ſe eſt, quæ cauſat per id, quod ab ipſa eſt, ideſt ſecundùm ſuam naturam. Cauſa per accidens eſt, quæ cauſat per id, quod non eſt ab ipſa, ſed aliunde, ideſt non ſecundùm ſe, & ipſius naturam. Prima dicitur propriè cauſa: ſecunda impropriè. Hîc tamen aduertendum, quod cauſa dicitur per accidens, non quatenus accidens eſt differentia entis, ſecundùm quam ens diuiditur in ſubſtantiam, & accidens; in quo ſenſu cauſa accidentalis eſt verè cauſa per ſe; ſed prout dicit differentiam cauſæ ſecundùm priuationem intentionis intrinſecæ. *Lib.* 1. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. *& lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. *& lib.* 4. *diſt.* 15. *part.* 1. *dub.* 3.

D. Cavsa per ſe diuiditur primò in cauſam intrinſecam, & extrinſecam; & vtraque deinde in materialem, formalem, efficientem, & finalem. De primis duabus, ſcilicet intrinſecis, verificatur axioma commune, *Contrariorum cauſæ ſunt oppoſitæ*; non de ſecundis, ſcilicet de extrinſecis, quæ ſunt efficiens, & finalis: excipe tamen cauſam vniuerſalem, & æquiuocam. *Lib.* 1. *in proœm. & lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. *& in Breuil. part.* 1. *cap.* 1. *& oper. Hexaëm. ſerm.* 3. *& lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. *& lib.* 1. *diſt.* 40. *art.* 4. *quæſt.* 2. *ad* 6.

E. Istæ autem quatuor cauſæ ita ſe habent ad inuicem, quòd materia, & forma nunquam poſſunt coincidere in idem; efficiens verò, forma, & finis, ſicut & cauſa exemplaris, poſſunt in idem coincidere ſpecie; efficiens verò, & finis in idem numero. *Lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. *& lib.* 3. *diſt.* 27. *dub.* 1.

F. Cavsa per ſe verè in aliud influit, vt dictum eſt ad literam A: & ideo quælibet harum quatuor cauſarum habet propriam influentiam; materia quidem per ordinem ad formam, ſecundùm quam eſt principium paſſiuum, & quid incompletum, ſimulque eſt fundamentum exiſtentiæ formæ. *Lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *& lib.* 1. *diſt.* 26. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 6. *& lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp. & lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 3.

G. Forma item influit in materiam ipſam informando, & perficiendo. Vtraque verò, ſcilicet materia, & forma, dicunt ordinem influentiæ ad compoſitum, & hoc per compoſitionem actiuam, ad quam

quam coëxigitur, vel præexigitur vnio ſubſtantialis: forma tamen primariò, & perfectiùs dicitur conſtitutiua compoſiti, quatenus eſt concauſa, ſed principalis ſimul cum materia ipſius compoſiti: quæ materia eſt cauſa minùs principalis, ſiue actualis per ordinem ad compoſitum. *Lib.1.diſt.8.part.2.art.1. quæſt.3. ad 1. & 2. & lib.3.diſt.5. dub.2. & lib.1. diſt.26.art.1.quæſt.1.ad 6. & lib.2.diſt.37. art.1. quæſt.3. corp. & lib.3. diſt.22. art.1. quæſt.1. corp. & lib.1. diſt.19. part. 2. art. 1. quæſt.3. ad 2.*

Cætera, quæ reſpiciunt materiam; & formam, ſuprà in præcedenti primo libro dicta ſunt.

CAPVT III.

De Cauſa Efficiente.

310. Cavsa Efficiens, quæ dicitur cauſa ad extra, ſeu extrinſeca, eſt id, ad cuius eſſe, ſcilicet in actu, ſequitur aliud, ſcilicet effectus. Hæc enim dupliciter conſideratur. Primò ſecundùm ſe, & in actu primo, ſeu ſecundùm rationem eſſendi, ſiue in potentia: ſecundò in effectu, & operatione, concurſuque, & in actu ſecundo. *Loc. cit. in præced. cap. ad lit. A. & lib.2. diſt. 1. part. 2. dub.1. & lib.1. diſt.40. art. 1. quæſt.1. ad 1. & lib.1.diſt.45.art.2.quæſt.2. ad 2. & lib.1.diſt.8. part.1. art.2. quæſt.1. fund.3. & lib.2. diſt.1. part. 1. art.1. quæſt.2. ad 4.*

A.

B. Cavsa efficiens primò diuiditur in vniuerſalem, & particularem. Prima vel eſt increta, vel creata. Increata eſt vniuerſaliſſima, quæ differt à cauſa vniuerſali, quòd increata eſt prima, & vniuerſaliſſima, & actualiſſima; ideoque poteſt in totum rei effectum, & rei ſubſtantiam etiam ſine adminiculo alterius cauſæ; nec aliqua cauſa poteſt aliquid vel modicum ſine ipſa, ideóque eſt immediata in omni actione. Creata verò vniuerſalis differt à particulari, quòd illa eſt prima & vniuerſalis, non tamen habet omnimodam potentiam, & actualitatem; ideo licèt plus influat quantùm ad intimitatem, quàm particularis; attamen quantùm ad actualitatem, & ad ea, quæ ſunt rei propria, minùs influit, indigetque concurſu cauſæ particularis. Vnde increata nec habet inſufficientiam, ſicut cauſa vniuerſalis creata; nec limitationem, vt particularis; nec

ineuita

ineuitabilitatem, vt cauſa neceſſaria; nec vertibilitatem, vt contingens. Prima dicitur æquiuoca, quia producit effectus diuerſos ſpecie: ſecunda, ſcilicet particularis, dicitur vniuoca, quia eſt ad vnum effectum vniuocum. *Lib.1.diſt.40.dub.7. & diſt.45. art.2.q.2.& lib.1. diſt.12. art.1. quaſt.1. ad arg.& lib.2. diſt.1. art.2.quaſt.2.ad 3. & lib.3. diſt.34.part.2.art.2.quaſt.1.ad 4. & lib.1.diſt.35.art.1.quaſt.2.ad 3.*

C. Cavsa efficiens vel eſt totalis, vel partialis. Prima, quando producit totalem effectum, idque poteſt eſſe etiam à duabus cauſis ſubordinatis, ſicuti Deus producit totaliter effectus creatos, eoſdemque & producit cauſa particularis creata: ſecundá eſt, quæ partialiter tantum producit effectum, vt duo trahentes nauem. *Lib. 1. diſt.45.art.2.quaſt.2.& lib.2.diſt.14.part.1.art.3.quaſt.1.& lib.3. diſt.11. art.1.quæſt.3.ad 4.*

D. Cavsa item alia eſt principalis, alia inſtrumentalis. Prima eſt, quæ propriâ virtute; ſecunda, quæ virtute alienâ producit effectum, & vtraque eſt vel phyſica, & propriè cauſa; vel moralis, ob idque & communiori, latiorique modo dicitur cauſa. Ad hanc reducitur cauſa inducens, diſponens, conſulens, ordinans, mouens, conſeruans. *Lib.4.diſt.43.art.1.quaſt.1.ad 3. & quaſt.6.ad 1. & lib.2.diſt.8.part.1.art.2.quaſt.2.ad 2.& lib.4.diſt.4. part.1.art.1.quaſt.2. ad 4. & lib.4.diſt.22.art.1. quaſt.1.ad arg. & lib.4. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.4.& lib.4.diſt.15.part.1.dub.3.& lib.1.diſt.38 art.1. quaſt.2. corp. & lib.2. diſt. 34. dub. 1.& 2. & lib.3. diſt. 11. art.1.quaſt.3.& diſt. 19. quæſt.1.& lib.2.diſt.27.art.2.quaſt.1.ad arg.*

E. Cavsa inſtrumentalis alia eſt ſeparata, alia eſt coniuncta cum agente principali, habetque aliquam conformitatem ad principalem, ſimulque aliquam actiuitatem in ordine ad effectum. Ad hanc reducitur cauſa artificialis, quatenus vtitur inſtrumentis ad operandum. *Lib.2.diſt.8.& lib.4. diſt.43.ſupracit. & lib.2.diſt.7.part.2. art.2 quæſt.2.corp.& lib.3.diſt.4.art.1.quæſt.1.& 2. & lib.1.diſt.45.art.2. quæſt.1.corp.*

F. Cavsa alia eſt naturalis, neceſſariáque; alia eſt voluntaria, & libera. Prima eſt, quæ agit, quantùm poteſt: ſecunda verò agit, quando, & quomodo vult; ſic eſt Deus in productione creaturarum. Prima contradiſtinguitur à contingente; prima enim importat ineuitabilitatem, ſecunda vertibilitatem. *Lib.1.diſt.43.art 1.quæſt.3. ad 2. & lib.1. diſt.40. art.2. quæſt.1. corp. & lib.1. diſt. 45. art.2. quæſt.1. ad argument.*

G. Cavsa

G. CAVSA efficiens item alia eſt immediata, & proxima; alia mediata, & remota. Prima eſt immediata vel ſubſtantiâ, ideſt ſuppoſito, vel diſpoſitione, vel actu. Mediata eſt vel per excluſionem immediationis, vel per incluſionem ordinis cauſalitatis, diuerſitatiſque agentium, vel ordinis tantùm. *Lib.1.diſt.8.part.1.art.2. quaſt.1. ad 4. & lib.1. diſt.12. art.1. quaſt.3. ad 1. & lib.1. diſt.45. art.2. quaſt. 2. ad 2. & dub.2. & lib.2. diſt. 28. art. 2. quaſt. 3. & lib. 2. diſt. 37. dub.1. & art.1. quaſt.1.*

H. CAVSA ſecunda creata in operando ita ſubordinatur primæ, vt neceſſariò indigeat huius immediato concurſu. Deus enim eſt cauſa primordialiſſima, vniuerſaliſſima, & actualiſſima; ideo eſt vniuerſaliſſimæ influentiæ. Et quia creatura omnis eſt defectiua, tum in eſſe, tum in operari, tum in conſeruari; hinc neceſſariò ad omnia Dei concurſus requiritur. Et licèt multæ actiones ſint malæ, attamen cùm defectio, & obliquitas non recognoſcat niſi cauſam defectiuam, ideo iſtæ ſunt à Deo ſecundùm ſuum eſſe poſitiuum, & reale, quod habent; defectio verò, & curuitas tantùm eſt à creatura. Quare ponere concurſum Dei ad actiones creaturarum immediatum eſt magis conforme tum eminentiæ diuinæ potentiæ, tum indigentiæ potentiæ creatæ: qui concurſus Dei eſt idem, ac voluntas diuina volens actu operari; tunc enim dicitur cauſa actu, quando vult facere, ita quod actualitas in cauſando referatur ad voluntatem, non pro inſtanti, in quo habet voluntatem, ſed in quo facere vult; idque conſiſtit in coniunctione principij effectiui cum fine; quæ coniunctio eſt ratio cauſandi in effectu. Verum quidem eſt, quod opinio ſentientium, Deum concurrere concurſu mediato, fuit magnorum etiam virorum, & adeò rationabilis, quod Magiſter ipſe non auſus fuerit determinare, quænam ſit verior: attamen, vt dictum eſt, probabilior exiſtimanda eſt, quæ fatetur Dei voluntatem eſſe primam cauſam, & immediatam omnium effectuum creatorum; talis enim dicitur illa cauſa, quâ nulla alia eſt prior, & quæ eſt in totum effectum per actionem ſuam, taliſque eſt Dei voluntas, & hoc non propter indigentiam ipſius, ſed ob ſummam ſuam liberalitatem, quæ non tantùm dedit rebus eſſe, ſed & operationem, & diffuſionem; & ſecundariò propter ordinem rerum vniuerſi ad inuicem, tum etiam ob indigentiam creaturæ. Et ſi quæras, quænam differentia ſit inter operari creaturæ, & Dei? Ad hoc reſpondeo, quod Deus operatur abſque materia præiacente, &

Digitized by Google

diſpoſitione; ideo agit, quando, & quomodo vult: at creatura non poteſt agere niſi ſecundùm materiam præiacentem. Et hinc deſumitur ratio, quare creatura non poſſit eleuari ad creandum, cùm eius actio neceſſariò indigeat recipi in ſubiecto. *Lib.2. diſt.37. art.1. quæſt.1. per totam, & ſeq. & art.2. per totum, & lib.1. diſt.45. art.2. quæſt.1. & 2. & lib.1. diſt.40. art.1. quæſt.1. ad 5. & lib.2. diſt.7. part.2. dub.3. & art.2. quæſt.1. & lib.3. diſt.20. art.1. quæſt.2. ad vlt.*

I. Post examen cauſæ efficientis ſecundùm ſe poteſt quæri, qualis habitudo ipſi inſit per ordinem ad ſuam cauſalitatem, & effectus. Et quidem quoad cauſalitatem dicendum eſt conſiſtere in actione, ſiue ſit immanens, nec tranſiens ad extra; ſiue ſit tranſiens, & ad extra terminans. Cùm enim in effectu hæc tria ordinatè ſe habeant: Primò rem oriri per actionem, ſecundò rem eſſe, tertiò referri vt productum ad producens; hinc actio dicit ordinem ad agens vt *à quo*: quare præcisè ſumpta nullum ſubiectum dicit, & deinde provt paſſio dicit ſubiectum vt *in quo*; & vltimò eſt referri. Quare actio mediat inter cauſam, & effectum, eſtque quid abſolutum importans relationem, eſtque idem cum paſſione. *Lib.1. diſt.40. art.1. quæſt.1. ad 2. & lib.1. diſt.26. art.1. quæſt.3. & lib.2. diſt.1. part.1. quæſt. vlt. & lib.1. diſt.39. art.1. quæſt.1. ad 5. & lib.4. diſt.17. part.1. art.2. quæſt.1. & lib.3. diſt.21. art.1. quæſt.3. & lib.3. diſt.6. art.2. quæſt.1. & lib.1. diſt.37. art.1. quæſt.3. corp. & lib.1. diſt.35. dub.4.*

K. Et cùm ratio eſſentialis cauſæ in hoc ſiſtat, quod influendo producit aliud, ob idque importat diuerſitatem ſubſtantialem in effectum (vt *in cap.2.* dictum eſt *ad literam A*,) hinc ad hoc vt cauſet, debet primò præexiſtere ſaltem naturâ ad poſitionem effectus. Vnde cauſa non exiſtens, nec habens eſſe, nullum aliud eſſe alteri poteſt dare. Secundò, quod non poſſit agere agens in ſeipſum producendo; generare enim, & generari dicunt relationem per modum mutationis, & actionis, & paſſionis; ob idque important diſtinctionem realem inter extrema: inintelligibile enim eſt, quod ille, qui eſt ab alio, ſit à quo eſt, in quantum poſitiuè dicitur aliquis ab alio. Tum etiam quia, vbi eſt emanatio, ibi eſt plurificatio, multiplicatio, & diſtinctio; & eo maximè, quia in creatis generatio fit mediâ diuiſione, corruptione, diſciſſione materiæ, & dependentiâ; tranſmutabilitas enim materiæ attenditur neceſſariò, & indiſpenſabiliter in iis, quorum vnum ex alio generatur. An verò

idem

idem effectus poſſit ſimul à pluribus cauſis totalibus produci, valde dubium ĕſt in Seraphica doctrina. *Lib.1.diſt.20.art.2.quæſt.1. & lib.4. diſt.4.part.1.art.2. quæſt.3.arg.2.ad oppoſitum, & lib.1.diſt.34.art.1. quæſt.1.& lib.1.diſt.5.art.2.quæſt.1. & 2. & lib.2.diſt.14.part.2.art.2. quæſt.1.corp.*

L. AD hoc autem, vt effectus poſſit produci ab ipſa cauſa, requiritur, vt contineatur in virtute ipſius vel formaliter, vel virtualiter; & cùm in cauſa adſit præcellentia ad omnes effectus, ob idque & virtus vniuerſalis, conſequenter dicendum eſt, cauſam de ſe habere indifferentiam vniuerſalem ad omnes, & è conuerſo effectus dicit ordinem indifferentiæ ad quamlibet cauſam valentem ipſum producere: & cùm Deus poſſit plus facere, quàm nos intelligere; ideo concludendum eſt, eundem effectum numero potuiſſe ab alia conſimili cauſa produci. Itidem & dicendum, quod licèt naturaliter loquendo vnius effectus ſit vna cauſa immediata totalis; attamen ſupernaturaliter vnus effectus poteſt eſſe ſimul à pluribus cauſis totalibus: in quo caſu dependentia ab vna eſſet eſſentialis, & ab altera cauſa eſſet accidentalis, vt euenit in vnica relatione ad plures terminos totales. Itidem eſſet multiplex actio, ſed vnicus terminus. Debemus etiam dicere, nullam adeſſe implicantiam, quod idem effectus numero corruptus non valeat reproduci, ſaltem per abſolutam Dei potentiam. Patet in poſitione Chriſti in hoſtia, quæ habet ſimilitudinem tum cum creatione, ob carentiam ſubiecti communis; tum cum generatione, quia eſt rei præexiſtentis vno modo, & poſteà alio modo: tàm enim eſt productio mutatio rei illa, quæ habet priuationem antecedenter, quàm illa, quæ nullam priuationem antecedenter habet. Patet etiam in reſurrectione mortuorum, in qua iidem homines reſurgent, qui per aliam productionem iamdudum habuerunt eſſe. *Lib.2.diſt.14.part.1.art.2.quæſt.2. ad 3. & ibid. in corp. & lib.1.diſt.42.art.1.quæſt.3.& 4. & lib.2.diſt.45. art.1.quæſt.2 ad 1. & lib.2.diſt.37.art.2.quæſt.2.ad 3. & lib.1.diſt.17. part.2.art.1.quæſt.2.ad 1. & lib.2.diſt.38.art.1.quæſt.3.corp. & lib.3. diſt.8.art.2.quæſt.2.ad 2. & quæſt.1. & lib.4 diſt.43.art.1.quæſt.4.ad vlt. & lib.4.diſt.11.art.1.quæſt.2.& lib.2.diſt.1.part.1.art.3.quæſt.2.*

M. ET ſi quæratur, à quonam cauſa determinatur potiùs ad hunc, quàm ad alium effectum numero producendum? Ad hoc dicendum, quod cùm multitudo rerum ſecundùm ſpeciem veniat à forma, ſecundùm numerum verò vĕniat à principio extrinſeco,

quod eſt abſolutè primum, & vnum, & infinitum; & cùm agens creatum habeat virtutem limitatam, & arctatam, & ſit indifferens ad hunc, & ad alium effectum (idem verò ſimiliter ſe habens natum eſt habere tantùm idem,) non ſic eſt cauſa prima illimitata, à qua venit multitudo rerum: & cùm ſummè habeat influere, & determinare effectus creatos, hinc & ipſa influit in determinationem actuum in indiuiduo: quod & dicendum in actionibus malis; eas enim Deus in indiuiduo determinat quoad entitatem veram actus, non quoad malitiam: quæ ſolùm eſt à voluntate deficiente: in his enim facit, quod ſunt; in bonis actibus verò facit, & quod ſunt, & quod boni ſunt. Poteſt & quæri, an ſubſtantia ſit immediatè productiua tum ſubſtantiæ, tum accidentis; quod dupliciter poteſt intelligi. Primò, an poſſit agere in diſtans, non agendo per medium. Secundò, an immediatè agens creatum poſſit producere aliam ſubſtantiam. *Lib. 2. diſt. 1. part. 2. art. 1. quæſt. 1. & lib. 1. diſt. 27. art. 1. quæſt. 2. ad arg. & lib. 2. diſt. 37. art. 1. quæſt. 1.*

N. SCIENDVM, quod per id agens creatum differt ab increato, quòd increatum eſt ſuamet actio: & cùm ſit in omnibus per eſſentiam, potentiam, & præſentiam; ideo ſolus ipſe Deus non poteſt agere, vbi non eſt præſens, & hoc ob ſui maximam perfectionem infinitam: agens verò creatum agit mediâ actione, & ſuâ virtute, quæ eſt duplex, ſcilicet vel ſubſtantialis, vel accidentalis, per quam pertingit ad paſſum: neceſſariò enim agens, & paſſum, motor, & mobile debent eſſe coniuncta, vel ſecundùm ſubſtantiam, vel ſecundùm virtutem, tum ſubſtantialem, tum accidentalem. Hinc concluditur, quod omne agens creatum neceſſariò agit mediante virtute ſua; nec tamen ob id poteſt dici ipſum non agere immediatione ſuppoſiti, quando ſcilicet inter ipſum, & paſſum non mediat aliud ſuppoſitum. Hæc virtus autem ſubſtantialis, cùm habeat modum accidentium, & eſſe diminutum, poteſt ſe diffundere, & multiplicare per medium, & ingredi in paſſum agendo, & ſimul cum accidentali virtute diſponendo ipſum, & in eo producendo effectum. Et quoad aliud quæſitum dicendum, nullam creaturam poſſe in rei principia intrinſeca, & ob id ſolùm à Deo poſſe produci per creationem. Hinc & dictum eſt ſuprà in libro primo, Deum concreaſſe in materia omnes formas ſubſtantiales, quæ poſtea ab agente naturali educuntur, tribuendo ipſis eſſe exiſtentiale completum, & indiuiduale. *Lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. quæſt. 3. & lib. 1. diſt. 37. art. 1. quæſt. 1.*

Digitized by Google

quæſt.1. & lib.1. diſt.42. quæſt.1. & lib. 2. diſt.7. part. 2. dub. 3. & lib.2. diſt.13. art.3. quæſt.1. & lib.2. diſt.31. art.1. quæſt.1. & lib.2. diſt.37. part.1. art.1. quæſt.1. ad 4. & art.3. quæſt.2. & lib.4. diſt.43. art.1. quæſt.4. ad 1. & lib.1. diſt.8. part.1. art.2. quæſt.1. ad 4. & lib.2. diſt.7. part.2. art.2. quæſt.1. & lib.2. diſt.30. art.3. quæſt.1. in improbat.3. opin.

O. Cvm autem accidens in quocumque ſtatu conſideratum ſit inferioris ordinis ad ſubſtantiam, ob idque ſolum eſſe ſecundarium, non primum poteſt dare; hinc concludendum eſt, non poſſe attingere productionem ſubſtantiæ, ſed tantùm accidentium, & diſpoſitionum: alia enim eſt cauſa diſponens, alia efficiens, & perficiens. *Lib.2. diſt.29. art.1. quæſt.2. ad 3. & lib.3. diſt.34. dub.1. & lib.2. diſt.34. dub.1. & lib 3. diſt.11. art.1. quæſt.3.*

P. Non eſt tamen deneganda virtus accidenti producendi aliud accidens etiam virtute propriâ, licèt intrinſecè quoad entitatem ſuam includat dependentiam à ſubſtantia. *Lib. 2. diſt. 26. art.1. quæſt.3. & lib.2. diſt.29. art.1. quæſt.2. ad 3. & lib.2. diſt.13. art.2. quæſt.2. ad 2. & lib.1. diſt.3. part.2. art.1. quæſt.3. ad 5. & art.2. quæſt.3. ad arg. & lib.4. diſt.12. part.1. art.2. quæſt.3. ad arg.*

CAPVT IV.

De Cauſa inſtrumentali, & obedientiali.

311. Instrvmentvm eſt aliqua res aſſumpta à principali motore, & agente, in cuius virtute inſtrumentum operatur, ſcilicet non virtute propriâ, ſed alienâ. *Lib.2. diſt.8. art.1. quæſt.2. corp. & diſt.7 part.2. art 2. quæſt.2 corp.*

A.

B. Instrvmentvm autem eſt duplex; vel eſt ſeparatum, vel coniunctum. Primum eſt ſeparatum à cauſa principali: ſecundum, ſcilicet coniunctum, vel ad aliquam operationem faciendam, vt eſt calor in igne, vel ad vnam formam conſtituendam, vt caro, & ſanguis in homine. Vtrumque autem diuiditur ſecundùm triplicem rationem agentium vniuerſi, quæ ſunt Deus, & natura, & ars. Sic etiam aliud eſt inſtrumentum ſupernaturale, aliud naturale, aliud artificiale. *Lib.4. diſt.43. art.1. quæſt.1. ad 3. & quæſt.6. & lib.4. diſt.15. part.2. art.2. quæſt.2. ad 4. & lib.2. diſt.7. & 8. cit. & diſt.7. dub.3.*

C. Cvm autem artifex nihil actiuitatis paſſo impertiatur, ſed

Digitized by Google

tantùm aufert, vel mutat ſecundùm locum, vt patet in forma compoſitionis, & figura inciſionis, & in corpore fabricato ab Angelo per lineamentorum protractionem, ſecundùm illius conformitatem ad aliquas operationes exercendas: hinc in his inſtrumentis dicendum eſt nullam actiuitatem ineſſe, ſed merè paſſiuè ſe habere ad motus, & mutationes materiales: & hæc eſt ratio potiſſima, quare corpus aſſumptum ab Angelo non remunerabitur, vt corpus vnitum animæ. Idem & dicendum de inſtrumentis ſupernaturalibus, quæ ſunt tantùm ſigna, vt ſunt Sacramenta, & columba, in cuius ſpecie apparuit Spiritus ſanctus. Inſtrumenta verò naturalia habent aliquam vim actiuam; ſemen enim eſt inſtrumentum generantis, concurrens actiuè ad ipſam generationem: ſic & virtutes accidentales ſubſtantiæ. *Lib.2. diſt.7. part.2. art.2. quæſt.2. corp. & diſt.8. part.1. art.1. quæſt.2. ad 4. & art.2. quæſt.1. ad 2. & lib.3. diſt.18. art.1. quæſt.3. corp. & lib.4. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.4. & quæſt.2. ad 2. & lib.1. diſt.16. quæſt. vlt.*

CAPVT V.

De Potentia obedientiali.

312. QVIA in creatura aliquid poteſt fieri vel ſecundùm rationes ſeminales, & cauſales ſimul, vel ſecundùm cauſales
A. tantùm. Primo modo fiunt generationes rerum, ſiue fiant modo naturali, ſiue modo excedente vires naturæ. Secundo modo fiunt ea, quæ à Deo concurrente concurſu peculiari per creaturam eleuatam producerentur, quatenus habent conformitatem cum tali effectu. Primo modo facti fuerunt ſerpentes ope Magorum in deſerto; & conceptio Chriſti facta fuit in inſtanti, ob idque fuit ſupernaturalis quoad modum. Secundo modò facta fuit Eua ex coſta Adæ; in qualibet enim creatura eſt potentia obedientiæ, ſeu obedientialis, tum paſſiuè pura, vt in coſta Euæ; tum etiam actiua inchoata, vt in B. Virgine, cuius virtus eleuata fuit ad concipiendum Chriſtum in vnico inſtanti. Quando enim datur potentia ſuperior, nullo modo conſonante naturâ, tunc eſt merè paſſiua: quando adeſt conſonantia actiua etiam potentiæ inferioris, vel quoad rem, vel quoad modum, tunc eſt etiam actiua. *Lib.2. diſt.18. art. 1. quæſt.2.*

& lib.1. diſt.42. art.1.quaſt.3.& 4. & lib.1. diſt.44. quaſt. vlt. & lib.3. diſt.4.art.3.quaſt.1.& 2.

B. Hæc autem eſt ſubiectio creaturæ ſecundùm omnimodum imperium Creatoris ad id, quod Deus vult: & quoad potentiam paſſiuam Deus poteſt facere quicquid vult in creatura ratione ſuæ capacitatis vniuerſalis: quoad actiuam poteſt tantùm id, ad quod aliquam conformitatem habet. *Lib.1. diſt.44. art.1. quaſt.1. ad 3. & lib.1. diſt.42. cit.*

C. An autem ſit in quolibet ad quodlibet? Reſpondetur diſtinguendum eſſe; nam aut effectus ſic eſt à Deo, quod creatura nullam habet potentiam in eo; aut ſi habet, ſolam potentiam obedientiæ habet (intellige paſſiuam,) vt cùm mundus de nihilo creatus eſt, vbi nulla potentia eſt creaturæ; vel cùm multi panes multiplicantur ex pane vno, vbi eſt ſola potentia obedientiæ, & hæc fiunt ſecundùm rationes cauſales. Sed attendendum eſt, quod illa potentia naturæ ad iſtos effectus, aut eſt propinqua, & ſufficiens, ſic dicitur habere in ſe rationem ſeminalem; aut eſt remota, & inſufficiens, vt eſt in pane, vel alimento, vt ex eo fiat homo, & ſic minùs propriè dicitur in eo eſſe ratio ſeminalis: quæ ſi mediatè reducitur ad vltimum ſtatum, tunc fit naturaliter; ſi immediatè, fit ſecundùm rationes cauſales, & per potentiam obedientiæ. Ex quibus patet, quod potentia obedientiæ actiua non eſt ad quodlibet. *Lib.2.diſt.18.art.1.quaſt.2.corp.*

CAPVT VI.

De Cauſa Exemplari.

313. *A.* Cavsa Exemplaris, ſeu idealis, eſt ratio in mente artificis, ſecundùm quam aliquid eſt formabile ad extra ſecundùm propriam rationem eius. *Lib.3.diſt.11 art.1. quaſt.2. corp.& lib.4. diſt.1.dub.2.& lib.1.diſt.35.*

B. Idea eſt in nobis ſimilitudo accepta à rebus, importans intrinſecè imitabilitatem, & dirigibilitatem. Sic ratione primæ conditionis eſt conceptus formalis; ratione ſecundæ eſt obiectiuus. *Lib. 1. diſt.35.quaſt.1. & lib.1. diſt.6. art.1. quaſt.5.ad 4. & lib.1. diſt.8.part.1. art.1. quaſt.1. ad arg. & lib.1. diſt.31.part.2. quaſt.1. & diſt.36. art.1. quaſt.1.*

quaſt.1.ad 2. & lib.2. diſt.1.part.1. art.1. quaſt.1.ad 3.& lib.3.diſt.11. art.1. quaſt.2.

C. Idea propriè non ſpectat ad vllum genus cauſæ, quia coincidit aliquando cum efficiente, cum fine, & cum forma. *Lib.1. diſt.19 part.2.art.1.quaſt.3.ad 2. & in comp. Theol. lib.1.cap.25.*

CAPVT VII.

De Finali Cauſa.

314. Finis eſt id, cuius gratiâ aliquid fit; eſtque vera cauſa phy-
A. ſica, quia mouet agens ad operandum verè: cuius obiectum eſt ſolum bonum; nemo enim intendens ad malum, malum operatur. *Lib.2.diſt.1.part.2.dub.1.& 2 & lib.2.diſt.34.art.1.quaſt.3.fund.5. & lib.2.diſt.34.art.1.quaſt.3.fund.2. & corp. & lib.2.diſt.38 per totam.*

B. Et cùm finis habeat mouere appetitum, & cùm triplex ſit appetitus, ſcilicet rationalium, brutorum, & inſenſibilium, ſeu naturalium; quilibet autem iſtorum appetituum habet ſuam vim directiuam, principaliter rationalis, minùs principaliter bruta, & minùs propriè naturalia; hinc & ad tria capita hæc reduci habet hæc motio finis; conſequenterque omnia agentia, quæcumque illa ſint, agere propter finem dicendum eſt, vel ex præcedenti cognitione, vel ſine tali: quare in finis cauſalitate ſunt duo. Primum eſt cauſare actionem agentis intentionaliter: ſecundum eſt oriri ex inclinatione voluntatis in finem; ob idque & efficiens, & finis, & exemplar multoties coincidunt in vnum. *Lib.2.diſt.38.art.2. quaſt.1. & lib.1.diſt.19.part.2.art.1.quaſt.3.ad 2.& lib.2.diſt.14.part.2.quaſt. vlt. ad 2.*

C. Eidem autem actioni poſſunt præfigi plures fines, dummodo vel ſint ſubordinati, vel diſparati, ſed compoſſibiles, nullo autem modo quando ambo ſunt principales. *Lib.2.diſt.38.art.1.quaſt.3. & lib.3.diſt.27.art.2.quaſt.3.*

D. Finis autem multiplicem admittit diuiſionem. Primò vel enim eſt vt in obiectum (communiterque dicitur finis *cuius*,) aut in terminum (& dicitur finis *cui* ab aliis.) Secundò diuiditur in finem principalem, & in finem ſub fine. Tertiò in finem *quo*, & *qui*. Quartò in finem operis, & operantis. Primus eſt, in quem ex natura ſua ordinatur

ordinatur actio: ſecundus eſt, ad quem voluntas ordinat actionem ſuam. Quintò in finem *intra*, ſcilicet generationis; & *extra*, ſcilicet rei genitæ. *Lib.3.diſt.27.art.2.quæſt.3.& lib.1.diſt.1.dub.15.& lib.2.diſt.15.art.2.quæſt.1.& lib.2.diſt.38.art.1.quæſt.3.& 4.& dub.4.& art.1.quæſt.2.ad 3.& lib.2.diſt.41.art.2.quæſt.2.ad 2.& diſt.38.art.1.quæſt.1.corp.& lib.4 diſt.7.part.2.art.2.quæſt.2.corp.*

E. Post finem reſtat agere de Caſu, & Fortuna, quæ ſunt effectus præter intentionem agentium euenientes. Hinc licèt reſpectu Dei non detur aliquid caſuale, vel fortuitum; Deus enim omnia præuidet, & ad omnes effectus dirigit ſuum generalem concurſum; reſpectu tamen agentium particularium datur fortuna, & caſus, tales enim effectus ſunt ex concurſu cauſarum ad aliud incœptarum, ſcilicet aliud intendentium, & ob id important priuationem intentionis, & præcognitionis. *Lib.2.diſt.37.art.2.quæſt.2.& lib.1.diſt.45.dub.4.& in Ecclen.cap.9.*

F. Ad hoc caput etiam poteſt redigi formatio monſtrorum, quæ vtplurimùm eueniunt vel ob ſuperabundantiam, aut deficientiam materiæ. *Lib.1.diſt.45.dub.6.& lib.4.diſt.44.part.2.dub.1.& lib.2.diſt.37.art.1.quæſt.3.*

G. Contrarium caſui, & fortunæ eſt Fatum, quod eſt ordo in rebus mobilibus immobilis, inhærens, diſtribuens ſingula in motum, locis, formis, & temporibus. *Lib.2.diſt.14.part.2.art.2.quæſt.3.ad 1.*

H. Fatum igitur non ſumitur eo modo, quo Philoſophi admittebant, nempe ordinem prouenientem ex poſitione ſyderum, & conſtellationum, ſecundùm quam cuncta euenire neceſſariò dicebant; ſed prout refertur in diuinam prouidentiam ordine immutabili omnia gubernantem. *Lib.2.diſt.14.cit.*

Notationes ſuper Textum Seraphicum.

315. Primò Nota *ad cap.2.* de cauſis in communi, quod iuxta mentem Seraphici Doctoris, ex definitione cauſæ, ſcilicet quod effectus debet eſſe aliud, infertur diuerſitas inter cauſam, & effectum, ob idque remoueri debet à Deo, nec idem poteſt ſeipſum producere. Nota etiam *ad literam A*, Sanctum Doctorem vti hoc nomine emanationis, vt exprimat cauſalitatem per influxum, quem habet cauſa in cauſando. Vnde ſumit hîc emanationem in communi, prout conuertitur cum productione, ſeu cauſatione, non propriè pro reſultantia metaphyſica, ſecundùm quam dicuntur proprietates emanare ab eſſentia. Eſt enim ſui moris

ſæpe vti hoc nomine in caſu propoſito. Cætera, quæ ſpectant ad hoc caput, explicantur in quæſtionibus.

Secvndo Nota *ad cap.* 3. quod Seraph. Doct. non aſſignat ſpecialem definitionem cauſæ efficienti; ſed rectè explicatur per communem competentem omnibus quatuor cauſis.

Tertiò Nota *ad literam L*, nos non ſumpſiſſe Textum de verbo ad verbum; ſed tantùm ſenſum Seraphici Textus ibi citati, ſicut & *ad literam M*. Nihilque hîc ſupereſt addere ad explicationem Textus, cùm ſatis per ſe pateat, & cùm fusè explicetur à nobis Sancti Doctoris mens in quæſtionibus.

Qvæstio Prima.

Quid, & quotuplex ſit cauſa.

316. Primò ſupponendum, quod nomen cauſæ plures acceptiones improprias admittit; ſed propriè ſumitur tantùm pro omni eo, quod operatur, vel concurrit ad effectum: & in hoc ſenſu quæritur, quid ſit cauſa phyſica? In qua quæſtione, cùm Ariſtot. nec hîc, nec *in 5. Metaph.* vbi ex profeſſo agit de cauſis, nullam directè definitionem cauſæ tradiderit, diſtracti ſunt Philoſophi in varias ſententias circa definitionem adæquatam cauſæ: nam Suarez *diſp.* 12. *Met. ſect.* 2. ait cauſam eſſe *Principium per ſe influens in aliud.* In qua definitione à pluribus objicitur, quod cauſa tali pacto ſumpta poteſt competere etiam Patri in diuinis, qui influit eſſe in aliud, ſcilicet in perſonam à ſe realiter diſtinctam. Tum etiam, quia aliquis poteſt de abſoluta Dei potentia ſeipſum producere, vt ipſe Suarez docet de Chriſto in Euchariſtia. Alij alias definitiones afferunt, quæ omnes patiuntur aliquam difficultatem, vt videre eſt apud Conimbr. Hurtad. Arriag. Serbellonum, Spinulam. Nos verò in re parui momenti non immorabimur, cùm omnes difficultates conſiſtant in ſolo modo dicendi, non in re; & cùm Ariſtoteles verè definierit cauſam, vt mox patebit. Vnde rectè ab Ariſtot. & Seraph. Doct. definita eſt tali pacto: *Cauſa eſt, ad cuius eſſe ſequitur aliud.* Sic ex Ariſt. *5. Metaph. text.* 2. S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 5. *dub.* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 20. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad arg.* & *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 1. *quaſt.* 2. *in corp.* clariùs ipſam definit: *Cauſa eſt, quod dat alteri eſſe, ſcilicet per verum influxum ſequitur aliud.* Quam definitionem explicat *lib.* 1. *diſt.* 29. *art.* 1. *quaſt.* 1. *per totam*, & coincidit in re cum ſuprà allata à Suarez. Vt autem intelligatur hæc definitio,

317. Advertendvm primò, quod ſicut in ratione principij debet conſiderari aliquid ſe tenens ex parte ipſius, & aliquid ex parte principiati: ſic & in ratione cauſæ, & cauſati, ſiue effectus. Ratio autem principij dicit id, vnde aliquid vel fit, vel eſt, vel cognoſcitur, vt diximus in primo tractatu Phyſicæ. Quare aliquid poteſt eſſe principium alterius abſque eo, quod dicat prioritatem ſiue temporis, ſiue naturæ; ſed ſufficit, vt ſit prioritas à quo. Et hinc admittitur in diuinis ratio principij; licèt enim differant realiter perſonæ diuinæ, tamen vna verè non eſt alterâ prior, niſi vt à quo: & quia principiatũ præcisè non habet eſſe per verum influxum, hinc

Digitized by Google

hinc priuatio poteſt eſſe principium. Item & Pater principium Filij, qui ſecundùm eſſentiam non differt à Patre. Cauſa verò ex ſui parte dicit neceſſariò prioritatem, ſaltem naturæ, vt *in quo*: importat & influentiam, ſeu deriuationem principiantem. Ex parte verò cauſati importatur conſequutio in eſſe, & dependentia; & ex conſequenti diſtinctio realis ſecundùm eſſentiam à cauſa: & hinc non admittitur in diuinis. Sic S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 1.

318. Hinc explicatur definitio: Cauſa dicitur *principium*, vel *id*, ideſt tranſcendentaliter, loco generis. Dicitur, *ad cuius eſſe, ſequitur*; per ly *ſequitur*, importatur non conſequutio logica, quam S. Doct. appellat cauſam inferendi, vel dicendi; ſed ratio eſſendi: ſic *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 1. *q.* 2. *corp.* ideſt ad cuius eſſe ſequitur per veram influentiam cauſatum. Dicitur *aliud*, ideſt effectus debet habere eſſe reale, & eſſentiale realiter diſtinctum à ſua cauſa. Differunt enim *aliud*, & *alius*, ſeu *alter*, quòd aliud importat diuerſitatem in eſſentia, alius verò, vel alter importat diuerſitatem proprietatum. Sic *lib.* 1. *diſt.* 4. *dub.* 2. *&* 9. *& quæſt.* 1. *&* 2. *& diſt.* 9. *dub.* 1. *& diſt.* 21. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad vlt.* Dicitur etiam cauſa, *eſt id ad cuius eſſe, &c.* vt denotetur cauſam eam eſſe, quæ ſuo eſſe, & virtute propriâ habet hoc, quod ex ipſa aliquo modo emanet, & producatur aliud. Sic etiam Toletus *lib.* 2. *Phyſ. quæſt.* 7. & P. Gallicius noſter hîc: per quæ excluditur ratio cauſæ in diuinis proceſſionibus. Et per tradita patet, quod obiectiones allatæ ab aliis nihil concludunt contra nos. Non quidem prima allata contra Suarez, quod etiam Filius haberet eſſe in diuinis per veram influentiam; id enim eſt falſiſſimum, cùm influentia dicat cauſalitatem à cauſa diſtincta, quod in diuinis non poteſt eſſe.

Et ad aliud, quod de potentia Dei abſoluta poteſt quis verè producere ſeipſum.

Respondetur ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 5. *dub.* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 34. *art.* 1. *quæſt.* 1. negando id poſſe fieri: ſed dicimus implicare contradictionem, vt infrà ſuo loco probabitur.

319. Ex quibus ſequitur primò, quod conceptus eſſentialis cauſæ in actu primo conſiſtit in hoc, quod eius eſſe includat virtutem productiuam alicuius actus ſecundi, ſiue effectus; & quod effectus ſit producibilis verè.

Hic tamen diſquirunt, an de ratione cauſæ ſit, quod effectus ſit ſaltē poſſibilis? Et hoc diſquiritur non ſolùm de cauſis creatis, ſed & de increata. Affirmant plures: negant alij apud Arriag. *diſp.* 7. *Phyſ. ſect.* 5. *ſubſ.* 1. & Ouied. *in Metaph. contr.* 10. *part.* 4.

Nos reſpondemus diſtinguendo, quod cauſa, ſi ſumitur vt cauſa, formaliter implicat, quod ſit cauſa exiſtente impoſſibili effectu: ſi verò ſumitur ſpecificatiuè vt talis entitas, ſic cùm nullam dependentiam dicat ab effectu, poteſt eſſe exiſtentibus effectibus impoſſibilibus. Sed de hoc in Theologia.

Et ex conſequenti, ſecundò ſequitur, quod inter cauſam, & effectum debet intercedere diſtinctio realis eſſentialis.

Tertiò ſequitur, quod in cauſa, vt cauſa eſt, includitur reſpectus tranſcendentalis ad effectum cum cauſa identificatus; & quia hæc re-

latio reſpicit effectum non neceſſariò exiſtentem, ſed poſſibilem tantùm; hinc talis relatio eſt potiùs aptitudinalis, ſiue potentialis, de qua S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. *& quæſt.* 3. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 40. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1.

Dices: Cauſa in actu primo eſt quid abſolutum: ergo non includit reſpectum. Probatur, quia cauſa cum illa virtute eſt ſubiectum tantùm talis accidentis: ergo non includit reſpectum ad aliud.

Respondetur, poſſe conſiderari cauſam vt ſubiectum virtutis: ſic concedo eſſe quid abſolutum; ſed quia cum tali virtute eſt etiam productiua, hinc inuoluit reſpectum tranſcendentalem.

Dices: Ergo eſt vnum per accidens.

Respondetur negando conſequentiam; ille enim reſpectus identificatur cum cauſa.

310. Quartò ſequitur, quod cauſa dicit prioritatem vel durationis, vel naturæ per ordinem ad effectum; quod tamen intelligendum (vt aliàs ex Seraph. Doct.) ſumendo cauſam, & effectum non formaliter; ſic enim ſunt ſimul naturâ, quatenus ſunt correlatiua, ait cum communi Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 27. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* ſed materialiter, & fundamentaliter; nam ſecundùm ſuam entitatem cauſa priùs incipit influere, quàm intelligatur effectus in eſſe. Vide Meldul. *diſp.* 8. *num.* 29. *& ſeq.* Sed de hac materia infrà agemus, vbi de cauſa efficiente.

321. Quintò ſequitur, cauſam per ſuum reſpectum tranſcendentalem identificatum cum ipſa, reſpicere non hunc effectum in particulari, ſed omnes indeterminatè, & vagè, in particulari tamen, & in indiuiduo. Nam effectus eſſentialiter dependet à ſua cauſa, non ſolùm quoad eſſe ſpecificum, ſed etiam indiuiduale. Tum etiam, quia cauſa reſpicit effectus eo modo, quo ſunt producibiles: ſed ſunt producibiles non ſecundùm eſſe vniuerſale, ſed particulare: ergo. Idque eſt contra Arriag. hic *diſp.* 7. *ſect.* 3. Hurtadumque, volentes reſpicere tantùm vnum effectum in particulari ex hoc, quod quilibet eſt terminus adæquatus cauſalitatis. At reſpondetur, eſſe terminum quidem, ſed non adæquatum; & hinc ſequitur, cauſam non ſpecificari ab effectibus, ſeu à termino, ſed à ſuo modo intrinſeco tendendi in effectum, ſcilicet à ſua propria entitate cum tali virtute peculiari. Et licèt dicatur communiter, potentiam ſpecificari per obiectum, id debet intelligi à poſteriori, ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 19. *dub.* 2. priùs enim diſtinguuntur per actus, quando circumplectuntur totam potentiam, ſcilicet prout in actu primo conſiderantur.

322. Sextò ſequitur, effectum dependere quoad eſſe receptum à cauſis dependentiâ à priori; ſiue vt loquitur S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. dependentiâ ab his, & ex his.

Dices, dari plura, quæ dependent in eſſe ab alio; & tamen non ſunt effectus: ſic ens naturale in fieri dependet à priuatione, relatio à termino, eſſentia à ſuis prædicatis: ergo hæc conditio non ineſt in cauſa, & effectu, vt ipſis propria.

Respondetur ens naturale dependere à priuatione, vt à termino tantùm; relationem à termino ad quem, non tanquam ab influente ipſum eſſe, vt eſt in cauſa; eſſentia

tia verò dependet à ſuis prædicatis metaphyſicè, non phyſicè: ſic negatur paritas, & conſequentia.

323. SEPTIMÒ ſequitur, quod cùm cauſa debeat eſſe prior, & effectus dependeat ab ea eſſentialiter, cauſæ non poſſunt eſſe ſibi inuicem cauſæ: quod intelligendum eſt ſecundùm eandem rationem cauſalitatis; nam certum eſt, in diverſo genere poſſe eſſe ſibi inuicem cauſas. Prima pars patet; quia implicat idem ſecundùm idem eſſe ſimul cauſam, & cauſatum: nec idem poteſt ſecundùm idem eſſe prius, & poſterius. Secunda pars etiam patet: ſic labor eſt cauſa bonæ valetudinis; & bona valetudo cauſa laboris: ſic vinum effectiuè calefacit ſtomachum, & à ſtomacho calefit. An verò à duplici cauſa totali poſſit prodire effectus idem numero, ſoluetur in tractatu de cauſa efficiente.

324. QVÆRES, an cauſæ poſſint coincidere in idem.

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. quod materia, & forma conſtitutiua non poſſunt coincidere in idem numero, neque in idem ſpecie, quia ens diuiditur in potentiam, & actum tanquam in duas ſpecies: forma verò efficiens, & finis poſſunt coincidere in idem ſpecie, non numero, vt patet in igne generante, & igne genito: efficiens verò, & finis poſſunt coincidere in idem numero. Sic Deus eſt cauſa efficiens ad ſui gloriam.

325. AD ſecundam partem quæſtionis, nempe quotuplex ſit cauſa?

RESPONDETVR cum communi, & cum Seraph. Doct. quatuor eſſe genera cauſarum, ad quas cæteræ omnes reducuntur, ſuntque materia, forma, efficiens, & finis: ſic S. Bonau. *lib.* 1. *in proœm.* & *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. idemque ſemper ſupponit; aliquando tamen addit ad iſtas quatuor etiam exemplarem, ſicut infrà expendemus. Verum tamen eſt, quod prima diuiſio cauſæ rectiùs ſit in extrinſecam, & intrinſecam, & vtraque poſtea in dictas quatuor. Intrinſecæ ſunt materia, & forma; & extrinſecæ ſunt efficiens, & finalis. Ratio autem huius ſufficientiæ eſt ſequens, nempe in omni re naturali reperiri debet id quod eſt, ſeu id quo res eſt; idque eſt forma, per quam res eſt. Sed quia forma eſt actus, ideò requirit potentiam, eſtque materia: & quia forma non ſemper eſt actu, nihilque ſeipsũ poteſt producere; hinc requiritur cauſa efficiens: & cùm natura nihil faciat fruſtra, ſed cum intentione, & fine; hinc cauſa finalis. Tum etiam, quia quatuor ſunt modi interrogandi cauſam alicuius rei. Primò ad quid res eſt; & ecce Finis. Secundò ex quo; & ecce Materialis cauſa. Tertiò à quo; & ecce Efficiens. Quartò per quid, vel quo res eſt; & ecce cauſa Formalis: ſuper quam diuiſionem proponuntur ſequentia quæſita.

326. QVÆRITVR primò, an ratio cauſæ vniuocè conueniat omnibus?

PERERIVS cum aliis vult eſſe analogam: ſed cum Seraph. Doct. ex P. Gallicio *quæſt.* 2. dicimus eſſe vniuocam. Et ratio eſt, quia quælibet iſtarum cauſarum importat verum influxum in effectum realiter diſtinctum, vt rectè docet S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 29. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* & *ad* 3. Addimus tamen non eſſe perfectam vniuocationem, ſed analogam ſe-

Digitized by Google

cundùm prius, & poſterius: datur enim maior, & minor dependentia effectus ad vnam, quàm ad aliam.

Qværitvr ſecundò, an omnes cauſæ reducantur ad hæc quatuor genera?

327. Videtvr Seraph. Doctor diſtinguere cauſam exemplarem à quatuor dictis cauſis. Sic *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. & *in Breuil. part.* 2. *cap.* 1. Attamen cauſa exemplaris verè reducitur ad dicta quatuor genera, ſicut & quælibet alia, vt probabitur in calce huius ſecundi libri. Hinc conſequenter ſubjicimus multiplicem diuiſionem cauſarum.

328. Cavsa Primò diuiditur in cauſam per ſe, & in cauſam per accidens. Prima eſt, quæ verè de ſe eſt cauſa influens in effectum, vt materia, & forma: Secunda eſt, quæ per accidens cauſat, vt Logicus Muſicus ſyllogizat, non vt Muſicus, niſi per accidens. Vbi aduerte, quod differunt cauſa per accidens, & cauſa accidentalis; nam cauſa per accidens eſt (vt dictum eſt) quæ per accidens ſe habet ad effectum: cauſa verò accidentalis eſt, quæ verè cauſat accidens.

Rvrsvs cauſa per ſe diuiditur in quatuor ſupradictas, ſcilicet in materiam, formam, efficientem, & finalem.

Rvrsvs quælibet ex dictis quatuor cauſis diuiditur in cauſam phyſicam, & moralem. Phyſica eſt, quæ per ſe, & proprio influxu phyſico producit effectum: moralis eſt, quæ per ſe non eſt apta talem efficere effectum, ſed aliunde habet, quia ad eum ordinata eſt. Sic S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. cum Scoto docet Sacramenta eſſe cauſam moralem gratiæ, quia per ipſorum applicationem Deus confert gratiam.

Rvrsvs cauſa phyſica alia eſt æquiuoca, quæ ſcilicet producit effectus ſpecie diuerſos à ſeipſa; & hæc eſt vel cauſa prima vniuerſaliſſima, ſcilicet Deus; vel cauſa ſecunda creata, vt eſt ſol, cœlum, &c. Alia eſt vniuoca, quæ producit effectus eiuſdem ſpeciei cum ipſa cauſa, vt homo generat hominem.

Rvrsvs ad materiam reducuntur omnia, quæ idoneam materiam operationi, & ſuſceptioni formæ reddunt, vt priuatio, appetitus, potentia, quantitas, diſpoſitiones, & ſi quæ ſunt ſimilia. Ad formam omne, quod ſe tenet ex parte actus, & ad hanc reducitur exemplaris cauſa ab aliquibus, & à Seraph. Doctore *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. & ab aliis reducitur etiam ad efficientem; de quo poſtea ſuo loco. Ad finem omnia, quæ ordinantur in finem; de quibus ſingulis proprio loco agetur.

Rvrsvs materia alia eſt ſenſibilis, alia intelligibilis. Prima eſt affecta ſenſibilibus qualitatibus: ſecunda abſque ipſis conſideratur, qualis eſt in Angelis. Vtraque vel eſt prima, ſcilicet denudata omni formâ; vel eſt ſecunda, eſtque cum forma. Prima dicitur etiam communis; ſecunda particularis. Item alia eſt materia partis, alia totius. Materia partis eſt materia prima; materia totius eſt indiuiduum: de quibus omnibus ex Seraph. partim in ſuperioribus dictum eſt, & partim in ſequentibus dicetur. Hic diſquirendum eſſet, quænam ſit cauſalitas cauſarum in communi? Sed quia infrà agentes de cauſalitate efficientis

ficientis ipſius naturam examinabimus, hinc nunc ſolùm dicendum eſt de cauſalitate materiæ, & formæ.

QVÆSTIO II.

Quænam ſit cauſalitas materiæ, & formæ.

329. HVRTADVS *diſp.5.Phyſ. ſect.3.* & Amicus ſuſtinent cauſalitatem materiæ ad formam conſiſtere in ſuſtentatione actionis agentis educentis ex materia ipſas formas: quod & fatetur Serbellon. *diſp.2. quæſt.5. art.1.* per id enim volunt generationem diſtingui à creatione.

COMMVNIS opinio oppoſitum docet, nempe conſiſtere in receptione formæ paſſiua, & ſuſtentatione formarum, loquendo de illis, quæ indigent ſuſtentatione. Nos pro ſolutione quæſtionis iuxta principia Seraphica,

PRIMÒ ſupponimus, quod cùm communiter ab aliis aſſeratur formam ſpiritualem, ſcilicet animam rationalem, nullam cauſalitatem recipere à materia, niſi receptionem, & informationem paſſiuam; S. Doct. tamen cùm ſuſtineat animam rationalem eſſe compoſitam ex materia, & forma, ſicut & Angelos; conſequenter aſſerere debet, illam materiam, quâ componuntur anima, & Angelus, exercere ſuam cauſalitatem per receptionem paſſiuam, & ſuſtentationem ipſius formæ, ſicut fit in quacumque materia reſpectu aliarum formarum. Quare ſit

330. PRIMA CONCLVSIO: Loquendo de formis corporeis cauſalitas, quam habet materia ad ipſas, conſiſtit principaliter in concurſu eductiuo, explicato per habitudinem, ex quo aliud, quatenus ipſa materialiter, & ſubiectiuè ſe habet in ipſarum eductione, & aliquo modo etiam efficienter, ratione virtutum ſeminalium in ipſa exiſtentium, & minùs principaliter in recipiendo, & ſuſtentando ipſas. Per ordinem ad formas ſpirituales, ſcilicet animæ rationalis, & ad formam Angelorum, quibus componuntur, ſe habet materia modo materiali ſubiectiuo, & etiam ſuſtentatiuo, non verò eductiuo; materia verò partis, quæ eſt corpus per ordinem ad totam animam ipſam rationalem compoſitam ex materia, ſe habet tantùm modo receptiuo, ſeu ſecundùm informationem paſſiuam; non verò ſuſtentatiuo modo. Probatur ſecundùm omnes partes.

PROBATVR prima pars. Materia enim eſt cauſa: ſed eſt talis, quatenus ab ea educuntur formæ corporeæ ad conſtituendum compoſitum: ergo hæc eſt potior ratio eius cauſalitatis; materia enim eſt id, ex quo aliquid fit, ſcilicet forma. Tum quia in tantum formæ educuntur ad eſſe, in quantum continentur in materia, vt in ſeminario, & ex ipſo educuntur: ſed ad huiuſmodi eductionem concurrit materia in ratione ſubiecti materialis, & ratione virtutis ſeminalis etiam aliquo modo efficienter, licèt minùs propriè: ergo.

SECVNDA pars, quod minùs principaliter conſiſtat in recipiendo, & ſuſtentando formas, probatur; quia vt ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 2. corp.* materia eſt id, quo, vel per quod formæ corporeæ

reæ exiſtunt: ſed id eis ineſt ratione receptionis, & ſuſtentationis; quæ ratio militat etiam in forma partis animæ rationalis, & Angelorum, licèt non adſit ratio eductiua, cùm immediatè ſint creatæ. Tertia pars verò, quod anima rationalis non recipiat cauſalitatem ſuſtentationis, ſed tantùm receptionis, patet; quia anima rationalis eſt per ſe ſubſiſtens.

331. Secvnda Conclvsio. Cauſalitas formæ conſiſtit in vnione eius ad materiam, ſeu in informatione actiua: & patet ſecundùm omnes, quia poſitâ informatione actiuâ formæ ad materiam, materia recipit cauſalitatem omnem, ad quam erat ordinata: ergo.

Obiicies primò: Si varias cauſalitates materia exercet ad varias formas: ergo ſunt diuerſæ cauſalitates materiæ, ratio eductiua, ratio receptiua, & ratio ſuſtentatiua; quod in ſuperioribus in quæſtione de potentia materiæ reiecimus contra Scotiſtas.

Respondetvr diſtinguendo conſequens; ſunt variæ cauſalitates realiter diſtinctæ, nego; virtualiter, concedo: materia enim de ſe eſt indifferens ad quamcunque formam, ſeque habet ad eam vt materia ipſam materializando; & ob id materia cum eadem vna potentia indeterminata terminare poteſt varias cauſalitates, aptando ſe ſecundùm indigentiam recipientium.

Obiicies ſecundò: Si cauſalitas formæ ad materiam eſt vnio actiua: ergo & materiæ cauſalitas ad formam erit vnio paſſiua; ſunt enim correlatiuæ.

Respondetvr negando paritatem, & conſequentiam; nam maior eſt cauſalitas materiæ ad formam, cùm ab ipſa dependeat in educi, & exiſtere; & hoc antecedit ipſam vnionem paſſiuam: forma verò ſolùm materiæ dat per vnionem actiuam eſſe ſecundarium materiæ.

332. Tertia Conclvsio: Cauſalitas materiæ, & formæ per ordinem ad compoſitum non conſiſtit in vnione mutua, ſed in influxu, quem habent vt cauſæ ad conſtituendum compoſitum, ſeu tertiam entitatem: quam cauſalitatem appellat S. Doct. *lib. 2. diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 3. *corp.* compoſitionem actionem, ſeu cauſalitatem componentium; cui cauſalitati prærequiritur, vel coëxigitur quidem vnio vt conditio ſine qua non: ſic docet *lib.* 3. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 1. *corp.* & Scotus contra Suarez, Serbellon. alioſque recentiores ſuſtinentes conſiſtere in ſola vnione: & patet, quia per aliam actionem fit vnio, & per aliam fit compoſitum, & compoſitum conſtituitur ex partibus vt antecedenter vnitis: ergo illarum cauſalitas non conſiſtit in vnione partium, ſed eſt influxus in tertiam entitatem. Probatur antecedens, quia per vnionem dicuntur partes vnitæ tantùm, materiaque dicitur eſſe ſimul cum forma, non verò præcisè loquendo dicuntur intrinſecè aliquid ex compoſito, cuius ſunt partes, niſi per habitudinem illarum ad totum. Tum quia cauſalitas ipſarum ad compoſitum eſt ratione dependentiæ ipſius ab ipſis, vt ex his: vnius verò dicit tantùm dependentiam cum his: ergo ipſarum cauſalitas non conſiſtit in vnione.

Obiicies primò. Materia, & forma in tantum cauſant compoſitum, in quantum ſeipſas ipſi compoſito

poſito communicant: ſed dum forma vnitur materiæ, fit talis communicatio: ergo conſiſtit in vnione. Confirmatur, quia forma ſe communicando materiæ, & materia recipiendo formam conſtituunt compoſitum: ergo.

Respondetvr concedendo maiorem, & negando minorem; per mutuam enim communicationem materia, & forma denominantur vnitæ, & ad inuicem referuntur; non verò ad compoſitum, niſi ſub habitudine cauſarum. Vnde cùm per vnionem fiat communicatio mutua, & ex conſequenti ſequatur conſtitutio totius reſultans ex ipſis partibus vt vnitis; hinc patet vnionem eſſe ſolùm conditionem ſine qua non.

Obiicies ſecundò, quia ſi id eſſet verum, ſequeretur, quod cauſalitas cauſarum extrinſecarum non differret à cauſalitate cauſarum intrinſecarum; illæ enim cauſant quid diuerſum, quia ſeipſas non communicant intrinſecè cauſato: at materia, & forma communicant ſe intrinſecè, quatenus vnitæ: ergo.

Respondetvr, quod in hoc nulla eſt differentia inter extrinſecas, & intrinſecas, ſcilicet quoad habitudinem, & influxum in effectum; vtræque enim cauſant aliquid realiter diſtinctum: ſed differunt in hoc, quod extrinſecæ ſeipſas non communicant cauſato; intrinſecæ verò vnitæ ſe communicant.

333. Qværes, an eductio formæ, vnio partium, & conſtitutio compoſiti ſint vnica actio, an multiplex?

Respondetvr, eſſe diuerſas cauſalitates; eductio enim eſt tranſitus formæ ab eſſe potentiali ad eſſe actuale: Vnio eſt communicatio mutua materiæ, & eſt tranſitus *vt quo*; conſtitutio verò tertiæ entitatis eſt terminus *vt quod*, & complementum. Sic infertur ex S. Doctore, qui *lib. 2. diſt. 1. part. 1. quæſt. vlt.* ait in generatione concurrere motum ratione diſpoſitionum; mutationem ratione eductionis formæ; & productionem ratione compoſiti: idem & *in ſerm. 3.* ex *lib. 2. diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt. 3. corp.*

Qværes, quænam ſint conditiones neceſſariæ ad hoc, vt materia, & forma exerceant ſuas cauſalitates.

Respondetvr ad duo capita reduci: Ad primum ſpectant diſpoſitiones, ſcilicet approximatio cauſarum cum ſuis diſpoſitionibus proportionantibus materiam, & formam inter ſe; applicatio, ipſarumque exiſtentia. Ad ſecundum caput ſpectat vnio, & mutua communicatio, ad quod etiam requiritur concurſus alicuius cauſæ extrinſecæ creatæ, vel increatæ ipſas applicantis.

Qværes, an Deus poſſit ſupplere cauſalitatem materiæ, & formæ.

Respondetvr, Deum non poſſe; tales enim cauſalitates important imperfectionem maximam, quatenus intrant in compoſitionem, & admittunt informationem actiuam, & paſſiuam. Poteſt tamen aliquid ſupplere per modum efficientis, vt verbi gratiâ producere formam abſque materia, accidens ſine ſubiecto; quæ eſt cauſalitas tamen extrinſeca, de quo alibi.

TRACTATVS TERTIVS.

De Cauſa efficiente.

POST Cauſas intrinſecas,inter extrinſecas primo loco ſe offert cauſa efficiens, quam per ſe notum eſt dari, ſicut per ſe notum eſt dari effectus; & de hac in præſenti tractatu agemus, conſiderantes primò ipſius naturam, eiuſque cauſalitatem; deinde ipſius conditiones ad agendum neceſſarias, & inde ipſam per ordinem ad effectus.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid, & quotuplex ſit Cauſa efficiens.

334. QVOAD primam partem cauſa efficiens ſic definitur: *Id vnde principium primum mutationis, aut quietis:* ſeu vt alij dicunt: *Eſt principium primum, à quo eſt mutatio, & quies.* Sic Auerſa, & Meldul. Dicitur *principium*, loco generis. Dicitur *primum*, vt importetur primitas in cauſa efficiente in tali genere, per quod diſtinguitur ab inſtrumentali, à cauſa per accidens, à finali, quæ non eſt prima in exequutione, licèt ſit in intentione: item à forma, quæ eſt terminus mutationis: & à materia etiam, quia licèt materia præſupponatur quoad entitatem, tamen quoad recipere formam dependet ab influxu cauſæ efficientis; vnde ipſa ſola eſt prima primitate naturæ. Dicitur *vnde, & à quo*, per quod diſtinguitur ab aliis cauſis, vt dictum eſt. Dicitur *mutationis, vel quietis*, ideſt non ſolùm rei in fieri, ſed in facto eſſe: per quod comprehendit cauſam efficientem, à qua dependet effectus in fieri; & cauſam conſeruantem, à qua aliquando dependet effectus. Tum etiam vt per duas has particulas explicetur duplex cauſalitas efficientis, ſcilicet per ordinem ad ſubiectum, quod tranſmutat; & ad effectum, quem producit: ſicque duplex correlatio ſignificatur in cauſa. Hæc ex Meldul. *diſp.* 7. *quæſt.* 1. Seraph. verò Doct. *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 2. *in corp.* breuiùs ſic definit: *Cauſa eſt, quæ dat alteri eſſe.* Quæ definitio tamen poſſet competere etiam aliis cauſis; vnde ſuprà dicta Ariſtotelis eſt adæquata: nec enim intendit S.Doct. tradere perfectè naturam cauſæ efficientis.

335. QVOAD ſecundam partem, cauſa efficiens primò diuiditur in cauſam per ſe, & in cauſam per accidens. Prima eſt, quæ ſecundùm ſe, & vt talis cauſat effectum, vt medicus per ſe curat infirmum. Secunda eſt, quæ per accidens ſe habet ad effectum, vt ſi medicus ſit muſicus; muſica enim nihil confert

ad curationem. Sic S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2.

Secundò diuiditur cauſa efficiens in cauſam phyſicam, & moralem. Phyſica eſt, quæ realiter influit producendo effectum, & à S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 2. appellatur cauſa propriè. Cauſa moralis eſt, quæ non vt talis influit realiter in effectum, ſed vt ab alio aſſumpta, & ordinata ad effectum, ſecundùm morem talis ordinationis dicitur eundem effectum producere, quia videlicet ei imputatur effectus, ac ſi realiter per ſuam virtutem produceretur ab ea, dum ad eiuſdem poſitionem ponitur etiam effectus ex pacto, ſeu ordinatione, ſeu conuentione facta ab ordinante, & aſſumente eam, ſe obligante per eam ad talem effectum. Vnde hic modus cauſandi eſt verus, ac per ſe, quia verè influit, licèt non per ſe, ſed imputatiuè, & ex alio; appellaturque à S. Doct. cauſa diſponens, ordinans, inducens, &c. *lib.* 2. *diſt.* 34. *dub.* 1. & *lib.* 3. *diſt.* 11. *art.* 1. *quæſt.* 3. & *diſt.* 19. *quæſt.* 1. Sic Sacramenta dicuntur cauſa moralis gratiæ, ſeu cauſa diſponens, vel ordinans. Sic S. Doctor *lib.* 3. *diſt.* 40. *dub.* 3. & *lib.* 4. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. in vltimo quæſito laterali. Sic & opera noſtra meritoria dicuntur cauſa noſtræ ſalutis. Ad hoc caput reducuntur ſequentes à Theologis moralibus aſſignatæ, maximè in materia de furto:

Iuſſio, conſilium, conſenſus, palpo, recurſus.
Qui recipit, mutus, non obſtans, non manifeſtans.

Item & conditio ſine qua non, *lib.* 4. *diſt.* 15. *part.* 1. *dub.* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* & appellantur huiuſmodi cauſæ à S. Doct. cauſa communiter, ſeu communiori modo dicta, *lib.* 1. *diſt.* 38. *cit.*

Tertiò diuiditur cauſa phyſica in principalem, & inſtrumentalem. S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. & *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. Prima eſt, quæ propriâ virtute operatur, nec exceditur à virtute effectus: Secunda, quæ operatur virtute aliena, exceditúrque à virtute effectus, vt eſt calor naturalis ad opera nutritionis; & hæc alia eſt coniuncta, ſcilicet principali agenti, alia ſeparata: *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3.

336. Quartò diuiditur cauſa principalis in primam, & ſecundam. Prima eſt, quæ non dependet ab alio, ſed cætera ab ipſa; eſtque illa, quæ habet primitatem, & actualitatem ſecundùm ſe; eſtque ſolus Deus. Secunda eſt, quæ indiget concurſu primæ, & actualitate inferiorum. Cauſa item diuiditur in vniuerſalem, & particularem. Vniuerſalis eſt, quæ vel concurrit ad omnes effectus, vt Deus; vel ad plures, vt Sol, cœlum, &c. Particularis eſt, quæ particularem effectum, & determinatum producit. Prima, ſcilicet vniuerſalis, & creata, & increata, dicitur cauſa æquiuoca, quæ producit effectus diuerſos ſpecie à ſeipſa: ſecunda, ſcilicet particularis, dicitur vniuoca, quæ producit effectus eiuſdem ſpeciei. Sic ignis ignem producit. Sic S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 12. *quæſt.* 1. *ad arg.* & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. & *lib.* 3. *diſt.* 34.

Digitized by Google

part. 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. & *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 14. *art.* 1. *quæſt.* 2.

337. Qvintò cauſa efficiens item alia eſt immediata, alia mediata, ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 4. Immediata eſt duplex; alia immediata immediatione ſuppoſiti; alia immediatione virtutis: ſic & itidem cauſa mediata eſt duplex. Immediata immediatione ſuppoſiti eſt, vel in eſſendo, ſiue ſecundùm ſubſtantiam, quæ ſcilicet immediatè ſecundùm eſſentiam intrat in paſſum, ſeu effectum; ſicque ſolus Deus, qui eſt intimè præſens omnibus: de quo *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. & 2. & *art.* 2 *per totum.* Vel eſt immediata in cauſando, quando ſcilicet producit effectus immediatè ab ipſa ſubſtantia, non mediante alio ſuppoſito, vt Sol producens immediatè in viſceribus terræ mineralia; & dicitur à S. Doct. immediata immediatione reſpectu diſpoſitionis, ſeu accidentium. Mediata verò mediatione ſuppoſiti in eſſendo eſt, quando cauſa loco diſtat ab effectu, vt Sol agens in viſceribus terræ per ſuam potentiam immediatè egredientem à ſubſtantia: de quo S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *corp.* Mediata mediatione ſuppoſiti in cauſando eſt, quando mediat virtus accidentalis, vt ignis calefacit lignum calore, qui eſt ſua virtus. Sic S. Doct. *ibid.* Immediata cauſa immediatione virtutis eſt, quæ agit virtute propriâ, non aliunde acceptâ, vt ignis calore ſuo agit. Mediata verò eſt, quæ agit virtute aliunde acceptâ, vt eſt inſtrumentum.

338. Sextò cauſa item alia eſt totalis, ſeu adæquata; alia partialis, ſeu inadæquata. Prima eſt totalis vel totalitate cauſæ, & cum ſeipſa totum effectum producit, vt eſt Deus, dum creat aliquid; vel totalitate effectus, vt dum nulla eſt pars effectus, ad quem non concurrat, licèt ſit cauſa partialis, vt duo trahentes nauim: ſic & partialis vel partialitate cauſæ, quæ cum alia eiuſdem ordinis producit effectum, vt obiectum, vel ſpecies ſimul cum potentia producit actum vitalem, vel partialitate effectus, vt duo fabricantes nauem, vnus enim facit vnam, alius aliam partem. Sic S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. & *diſt.* 37. *art.* 2. *q.* 3. *ad* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *lib.* 3. *diſt.* 11. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 4.

Septimò: Cauſa item alia eſt vt quod, ſcilicet ſuppoſitum; alia vt quo ſcilicet actio, vel inſtrumentum. Item alia eſt efficiens tantùm, alia eſt etiam conſeruans, *lib.* 3. *diſt.* 11. *cit.* & *lib.* 4. *diſt.* 27. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 2.

Octavò: Item alia eſt producens ſolùm; alia producens ſimul, & conſeruans: ſic *lib.* 2. *diſt.* 32. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3.

Nonò: Item cauſa alia dicitur ſecundùm extrinſecam denominationem; alia ſecundùm intrinſecam. Prima eſt, quæ ſolùm terminat dependentiam effectus ad ipſam, ideoque in ipſa non eſt relatio ad effectum: ſic Deus in ordine ad creaturas. Secunda eſt, in qua eſt vera relatio ad effectum per aliquid in ſe de nouo acceptum: ſic cauſæ creatæ ad ſuos effectus.

339. Decimò: Item alia cauſa dicitur Efficiens per veram efficientiam, & influxum; alia per reſultantiam, & emanationem. Prima eſt, quando per verum influxum producitur

citur effectus realiter diſtinctus: ſecunda eſt, quando aliquid promanat à principiis intrinſecis ſubiecti, & in eodem per identitatem remanet tanquam quid ſibi connaturale, & ex conſequenti, vt ſunt proprietates, & potentiæ immediatè emanantes à ſubſtantia. De quibus S.Doct. *lib.1.diſt.3.part.2.artic.1.quæſt.3*. Et hæc reſultantia, & emanatio propriè ſumpta eſt metaphyſica, licèt ſit à principio phyſico. Eſt & alia emanatio minùs propria, quando ſcilicet aliqua per verum influxum phyſicum producuntur, ſed tamen ſunt connaturalia, & connaturaliter debita ipſi cauſæ, vt eſt quantitas, qualitas in ſubſtantia, virtus accidentalis connaturalis ignis: & hæc eſt vel neceſſaria indiſpenſabiliter, vt poſito fundamento, & termino reſultat phyſicè relatio, ita quod per nullam potentiam poteſt impediri; vel non eſt neceſſaria, poteſtque à Deo impediri, vt eſt quantitas, qualitas ad poſitionem ſubſtantiæ. In prima adeſt productio relationum abſque influxu realiter diſtincto à fundamento, ſed tantùm cum dependentia ipſi relationi identificata, cùm ſint id, quo fundamentum refertur. In ſecunda adeſt vera influentia. Videatur Meldul. *diſp.7.num.9. & ſeq.*

Vndecimò: Alia dicitur cauſa præciſa, alia non præciſa. Prima eſt, quâ poſitâ ponitur effectus, & quâ ablatâ remouetur effectus, vt humanitas eſt cauſa riſibilitatis. Secunda eſt, quâ poſitâ non neceſſariò ponitur effectus, licèt remoueatur remotâ ipſâ, vt animal non eſt cauſa hominis; at ablato animali, nec eſt homo.

QVÆSTIO II.

Quid ſit cauſalitas cauſæ efficientis, an ſit relatio, an quid abſolutum? Vbi de cauſalitate aliarum cauſarum: & quid ſit formaliter Actio, & Paſſio.

340. IN præcedenti tractatu probauimus, conceptum eſſentialem cauſæ in actu primo conſiſtere in ipſa entitate cauſæ ſimul cum ſua virtute, & potentia ſibi realiter identificata, vt docet S.Bonau. *lib.1. diſt.3.part.2.art.1.quæſt.3*. Nunc conſideranda eſt in actu ſecundo, quatenus verè cauſat effectum, an eius cauſalitas ſit quid ab ipſa cauſa diſtinctum. Et quia communiter ab omnibus dicitur, quod actio ſit cauſalitas efficientis, hinc examinabimus, an formaliter cauſalitas cauſarum, & præcipuè efficientis, conſiſtat in relatione pura, an non? Et hac occaſione, quid ſit formaliter actio, & paſſio.

Prima Opinio eſt Nominalium ſuſtinentium cauſalitatem nihil ad entitatem ſuperaddere cauſæ, ſed tantùm connotationem effectus; citantur etiam pro hac ſententia Heruæus *quodl.1.quæſt.9.art.3*. Iauell. *5.Metaph.quæſt.3*. quæ opinio communiter rejicitur; patet enim, quod cauſa actu cauſans de nouo acquirit aliquid.

Secvnda Opinio eſt Scoti, & Scotiſtarum apud Medul. *Phyſ.diſp.5. quæſt.2.num.6.* & *diſp.7.quæſt.3.per totam*, & apud Fabrum *theor.41*. ſuſtinentium conſiſtere cauſalitatem in pura relatione; hancque duplicem

volunt eſſe: alteram tranſmutantis ad tranſmutatum, ſcilicet ad ſubiectu, antecedentem in actione tranſeunte ipſam productionem effectus, ex qua productione reſultaţ alia relatio prædicamentalis inter producens, & productum. Primam verò, ſcilicet tranſmutationis, volunt eſſe extrinſecus aduenientem, & conſtituentem prædicamentum actionis, & paſſionis; diſtinguunt enim cauſam vt tranſmutantem ſubiectum, & vt producentem effectum. Primam cauſalitatem explicant per habitudinem à quo, vel vnde aliud, vel quod in aliud, ſcilicet tranſmutatur. Secundam per habitudinem à quo aliud, ſcilicet effectus. Sic Meldul. *Phyſ diſp.7.num.*41. Et qui aliter dicunt (ait Scotus) falluntur in imaginatione, concipientes cauſalitatem antecedentem ad productionem effectus, cùm ſit quid poſterius reſultans ex poſitione ipſius effectus producti.

Tertia Opinio eſt Thomiſtarum, qui tamen ſunt diſtracti in varios modos explicandi rationem cauſalitatis: conueniunt tamen in hoc, quod eſt quid medium inter agens, & effectum: maiorque pars ipſorum ſuſtinet eſſe modum abſolutum includentem relationem tranſcendentalem. Sic Suarez *diſp.* 48. *ſect.* 4. Ruuius, aliique.

Cum hac tertia opinione eſt Seraph. Doct. licèt in aliquibus diſcrepet ab ipſis Thomiſtis, vt mox patebit. Pro ſolutione quæſtionis, & explicatione mentis Seraphicæ,

341. Primò Notandum, quod nomen Actionis, & Paſſionis eſt æquiuocum, diuerſimodéque vſurpatum & ab Ariſtotele, & ab aliis, ſicut & à Seraph. Doct. *lib.2.diſt.*38.*quæſt. vlt.ad* 2. & alibi ſæpe: nam actio aliquando ſumitur radicaliter pro ipſa cauſa cum ſuo habitu, vel virtute productiua; aliquando pro ipſa actione, vel re acta, ſeu termino producto; aliquando pro ipſa relatione, vt eam ſumunt Scotiſtæ modo ſuprà explicato: aliquando pro ipſa influentia, & cauſalitate exeunte ab ipſa cauſa, & hoc modo ſumitur à Thomiſtis, & à Seraph. Doct. quæ in cauſis intrinſecis dicitur vnio actio, & vnio paſſio; & in efficiente dicitur actio: ſic etiam à Seraph. Doct. Sic etiam paſſio ſumitur vel pro conceptu mentis, vel pro proprietate conſequente eſſentiam rei, vel pro qualitate perfectiua, vel corruptiua; vel pro relatione tranſmutantis ad tranſmutatum, & è conuerſo; propriè verò pro termino actionis paſſiuo purè. Sic Seraph. Doct. ipſam appellans paſſionem, vel vnionem paſſionem.

342. Secundò Notandum, quod actio alia eſt immanens, alia tranſiens. Prima appellatur à Seraph. Doct. actio ſecundùm modum: ſecunda ſecundùm rem, *lib.*1. *diſt.*40. *art.*1. *quæſt.*1. *ad* 2. & alibi. Prima remanet in ſuo principio; ſecunda tranſit ad extra in aliud, ſcilicet ad terminum. Vnde prima, ait S.Doct. habet terminum diſtinctum ſecundùm modum, ſcilicet diuerſo modo ſe habet, provt eſt actiua, & provt recipitur vt intellectio, & volitio recepta in ſua potentia: Secunda habet terminum diſtinctum ſecundùm rem. Hic verò oritur diſcrimen inter Scotiſtas, & Thomiſtas; nam Scotiſtæ admittunt quidem præfatam diuiſionem actionis in immanentem, & tranſeuntem, provt dicunt ordinem ad terminum: at ſi conſideren

conſiderentur ſecundùm ſe, volunt, quod omnis actio ſubiectetur in ipſo agente; & hanc appellant actionem transſmutatiuam, quæ conſtituit prædicamentum actionis; aliam verò, quam appellant productiuam, volunt eſſe de genere relationis, differentiaque inter has duas eſt ratione rei actæ; nam actio dicitur immanens, quando res acta recipitur in agente, eſtque de genere qualitatis, vt viſio, intellectio: dicitur verò tranſiens, quando res acta non recipitur in principio, ſed in paſſo, eſtque qualitas recepta in paſſo, vt dealbatio, calefactio.

Ex quibus inferunt, quod actio formaliter ſumpta eſt relatio fundata, & recepta in agente, reſultans, ſi eſt tranſmutatiua, ex tranſmutatione paſſi inter agens, & paſſum; ſi eſt productiua, reſultans ex productione termini, ſeu formæ inter cauſam, & effectum. Prima eſt extrinſecus adueniens: ſecunda eſt prædicamentalis. Hæc Scotiſtæ; nos verò cum Seraph. Doct. & Thomiſtis dicimus, non conſiſtere in relatione, ſed iſtas relationes conſequi ad actionem tranſmutatiuam, & productiuam: immò S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 1. *ad* 3. vult interuenire ſemper mutationem, ſolo Deo excepto. Verum quidem eſt, ſubdit S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 15. *quaſt.* 2. *ad* 4. quod datur actio, quæ ſolùm reſpicit paſſum, vt *Percutio te*; alia verò, quæ reſpicit paſſum, & alium terminum, vt *Doceo Grammaticam:* ſed tamen quælibet eſt tranſmutatiua.

343. Tertiò Notandum ex S. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 21. *art.* 1. *quaſt.* 3. *&* *diſt.* 6. *art.* 2. *quaſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quaſt.* 3. *corp.* quod cùm in productione compoſiti concurrant hæc ordinatè, ſcilicet vnio actio, vnio paſſio, tertiò compoſitio, & diſpoſitio rei compoſitæ, ſiue terminus productus; & vltimò eſt relatio reſultans ex tali productione inter producens, & productum: hinc ſequitur, quod in effectu, primò eſt rem oriri ab alio per actionem: ſecundò rem eſſe: tertiò referri. Sic *lib.* 1. *diſt.* 26. *art.* 1. *quaſt.* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *quaſt. vlt. in fine corp.* ob idque actio primò dicit ordinem ad principium à quo: ſecundò ad ſubiectum in quo, tertiò ad quem, *ex lib.* 4. *diſt.* 17. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 1. quare in actione primò eſt ipſam oriri, & egredi à ſuo principio; & deinde recipi in ſubiecto, & paſſo; & tertiò fieri terminum, ſcilicet effectum; & tandem reſultare relationem: vnde ait *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 4. quod generatio, relatio, & actio ex alia, & alia cauſa habent numerari: hincque rectè notauit S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 5. quod actio præcisè dicit tantùm vt à quo: idem & *lib.* 1. *diſt.* 35. *dub.* 4. dicens, quod actio non videtur aliquid dicere in agente, ſed ab agente.

344. Quartò Notandum, quod ad aures Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *quaſt. vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quaſt.* 3. alibique ſæpè adſunt accidentia duplicis generis: alia quæ habent idem pro ſubiecto, & pro cauſa, ob idque in fieri dependent à ſuis cauſis actu influentibus: in facto eſſe dependent à ſubiecto vt à ſuſtentante, in quo verè inhærent. Sic calor productus in ligno ab igne, in fieri dependet ab influxu ignis actuali, & à concurſu cauſæ materialis: ſed in facto eſſe conſeruari poteſt abſque influxu actuali, cùm inhæreat in ſubiecto

ſubiecto ſuſtentante. Alia accidentia ſunt, quæ habent aliud pro cauſa, & aliud pro ſubiecto; hæcque dependent ab ipſo principio actualiter influente, vt lumen exiens à corpore luminoſo, & diffuſum per aërem: hoc non dependet à ſubiecto, quia in ipſo eſt non inhæſiuo, ſed tantùm adhæſiuo modo, & per modum deferentis tantùm. Vnde tale accidens tranſit de ſubiecto in ſubiectum, ideſt de principio in ſubiectum, non ſubiectiuè, ſed emanatiuè, & productiuè per diffuſionem. Vult enim S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 5. *corp.* & *ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 13. *quæſt. vlt.* quod à principio exeat virtus ſubſtantialis cum tali accidente, & diffundatur per medium: cùm autem doceat actionem præciſè ſumptam eſſe influxum dicentem ordinem eſſentialem à ſuo principio vt à quo, non vt in quo, ſic *lib.* 2. *diſt.* 38. *quæſt. vlt. ad* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 39. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 5. facere enim, ait, eſt actus vt actus, & vt egrediens, dicens potiùs vt à quo, non vt in quo; ob idque non faciens perfectionem, ideſt non informans ipſum agens vt in quo: hinc ad aures S. Doct. actio eſt potiùs de genere ſecundò accidentium ſuprà allato, habens aliud pro cauſa, & principio; aliud pro ſubiecto, quia cauſa eſt agens, ſubiectum verò eſt paſſum, in quod terminat. Ex qua ſubtiliſſima, & verè Seraphica doctrina patebit, quid dicendum ſit in hac quæſtione; vnde ſit

345. Prima Conclvsio: Cauſalitas cuiuſcumque cauſæ phyſicæ, quæ lato nomine à nobis appellabitur ad faciliorem captum ſub nomine communi actionis, non conſiſtit in relatione conſequente ad eſſe paſſi, & producti, ſed eſt quid antecedens, & medians inter agens, & effectum. Eſt S. Bonau. citati ſuprà *in fund.* 3. Vnde poteſt ſic definiri: *Id quo medio vt via, effectus recipit eſſe à cauſa.*

Probatvr ex Ariſt. qui 9. *Met. text.* 16. clarè docet, actionem eſſe ens abſolutum: & Seraph. Doct. ait *lib.* 1. *diſt.* 35. *dub.* 4. aliquid dici relatiuè dupliciter, aut quia ſignificat relationem, hæcque eſt relatio prædicamentalis, cuius eſſe eſt totum ad aliud; aut quia habet reſpectum annexum. Sic eſt actio, quæ habet reſpectum annexum ad paſſum, ſiue factum, & paſſum; ſicque actio, & paſſio videntur eſſe eadem. Hinc ex S. Doctore patet, cauſalitatem eſſe quid abſolutum, habens tamen relationem tranſcendentalem annexam.

Probatvr ſecundò: Quod eſt via ad terminum, non eſt de genere relationis, quæ ſupponit extrema actu: ſed actio eſt huiuſmodi: ergo. Probatur minor; maior enim eſt certa. Effectus phyſicus producitur mediante influxu proueniente à cauſa: ſed talis influxus priùs naturâ dicit rationem vt à quo, debet enim exire à ſuo principio: ergo eſt quid antecedens ad effectum.

Probatvr tertiò: Ad abſolutum in cauſa ſequitur abſolutum in effectu: ergo ante relationem debet acquiri de nouo, & produci aliquid abſolutum: ergo & debet cadere mutatio aliqua in cauſa, quæ ſit principium talis acquiſitionis, per quam de non agente fiat agens: ſed id eſt ſolùm actio, ſeu influxus vt à quo: ergo hæc antecedit omnem relationem.

346. Respondet Meldul. *diſp.* 5. *quæſt.* 2.

Digitized by Google

*quæſt.2.num.*15. prioritatem cauſæ, eiuſque mutationis non menſurari per inſtantia naturæ, ſed temporis: & in eodem inſtanti temporis, ſi eſt productio inſtantanea, totum fit, ſcilicet & mutatio, & productio effectus; ob idque & in eodem etiam eſt relatio: hinc negat, rectè inferri non eſſe relationem.

CONTRA: Prioritas naturæ eſt vera prioritas, vt in quo, etiam ad aures Scoti, & Scotiſtarum; ob idque importat verum ordinem rerum, licèt non diuerſitatem exiſtentiarum: ſed priùs naturâ eſt mutatio agentis de non agente, & effectus poſterius naturâ, & inde relatio conſequens: ergo illa mutatio, cùm ſit per actionem, eſt quid antecedens relationem.

PROBATVR Quartò: Actio eſt vſus, & exercitium in actu ſecundo ipſius agentis: ſed vſus non eſt relatio: ergo nec actio.

Ex quibus ſequitur contra Nominales, quod cauſalitas eſt quid ſuperadditum cauſæ, cùm ipſam verè mutet de non agente in agentem.

347. SECVNDA CONCLVSIO: Actio, & paſſio ſunt vnus motus realiter, diſtinguunturque formaliter. Eſt S.Bonau. *cit. lib.*1. *diſt.*39. vbi docet, quod ſunt idem; licèt *lib.*2.*diſt.*1.*part.*1. *art.*3. *quæſt.*1. *ad* 1. videatur dicere oppoſitum, nempe verbum actiuum, & paſſiuum non ſignificare idem, cùm dicant diuerſa genera. Attamen ibi loquitur de creatione actiua Dei, & paſſiua creaturæ, in qua verum eſt diſtingui realiter: at loquendo de actione creata, ſunt vnum, & idem realiter, licèt cùm ſint diuerſa genera, diſtinguantur formaliter ex eo, quod tradit *lib.* 2. *diſt.*3. *part.*1.*art.*2. *quæſt.*2.*ad* 2. vbi docet aliqua identificata realiter poſſe eſſe in diuerſis prædicamentis.

PROBATVR, quia idem actus eſt, qui egreditur ab agente, & recipitur terminatiuè in paſſo: ſed egredi, & recipi ſunt diuerſæ formalitates ipſius actus: ergo importatur per ipſas diſtinctio formalis. Probatur minor, & ſimul conſequentia, quia nullo cogitante intellectu actus, prout egreditur ab agente, non recipitur in paſſo, & è contra: ergo. Quod verò ſint idem realiter, patet etiam, quia actus non eſt in agente, vt mox patebit: ergo eſt in paſſo.

348. TERTIA CONCLVSIO. Actio præcisè ſumpta vt eſt ab agente, non eſt in ipſo vt in ſubiecto, ſed in paſſo inhæſiuè; vnde vt ſic nullum dicit, vel exigit ſubiectum. Eſt S. Bonau. citati *in fund.* & P.Gallicij *lib.*3. *Phyſ. tract.*1. *quæſt.* 12. & communis Thomiſtarum apud Ruuium *lib.*3.*Phyſ.tract.*1.*quæſt.*6. & Suarez *diſt.* 48. *Met. ſect.* 4. contra Scotiſtas.

PROBATVR primò ex Ariſt. qui id manifeſtè docet 2.*de An.text.*140.& aliis locis, apud citatum Ruuium, à quo etiam probatur hac ratione, vt ait, efficaciſſimâ: quia ſi actio eſt in agente, ergo illud mutat: ergo agens primum agendo mutaretur, quod eſt impoſſibile: manens enim immobile dat cuncta moueri.

PROBATVR ſecundò: Omnis actio eſt motus: ſed motus eſt in mobili: ergo & actio.

RESPONDENT eſſe totum verum de operatione, ſeu re acta; non de actione propria, & tranſmutatiua.

CONTRA, quia etiam operatio eſt ab agente, & eſt ſemper cum mutatione, *ex lib.*1.*diſt.*8. *part.*1.*art.*2.*quæſt.*1. *ad* 3. ergo nulla reſponſio.

PROBATVR tertiò, quia datur actio, quæ inhæſiuè non eſt in agente, nempe actio Dei: ergo actioni, vt actio eſt,

eſt, non competit eſſe in ſubiecto inhæſionis. Tum quia actio non denominat inhæſiuo modo agens, ſed tantùm dicit vt à quo: ergo non exigit præcisè ſumpta ſubiectum, ſed eſt idem realiter ac paſſio: ergo ſubiectiuè eſt in paſſo.

Sed pro pleniori huius veritatis intelligentia videantur à nobis tradita in Logica, in prædicamento Actionis.

349. Obiicies contra vtramque concluſionem primò ex Scoto, & Meldul. citatis: Actio vt actio eſt, refert agens ad paſſum: ergo eſt relatio. Antecedens patet, quia agens reſpicit paſſum: ergo relatione: ſed non poteſt aliud aſſignari niſi actio: ergo actio eſt relatio.

Respondetvr negando antecedens abſolutè ſumendo actionem præcisè, quia tantùm importat id à quo; & licèt illud denominet, eſt tamen denominatio extrinſeca per modum originis, & egredientis, vt dicit Seraph. Doct. Et licèt includat relationem, ideſt ex conſequenti, quatenus ipſa refertur ad ſuum principium, & quatenus etiam recipitur in paſſo terminatiuè. Sic S.Doct. *lib.* 1.*diſt.* 15.*art.*1.*quæſt.*2.*ad* 4.

Instat Meldul. *ibid.diſt.*7. *num.*20. hæc duo in actione ſunt diſtincta, ſcilicet vt à quo, & vt ad quem: ergo actio eſt relatio; eſt enim id, quo agens vt à quo reſpicit paſſum. Confirmatur, quia idem eſt ſubiectum relationis, & eius fundamentum: ſed relatio agentis ad paſſum eſt in agente: ergo & eius fundamentum: ſed fundamentum eſt actio: ergo. Tum quia actio eſt perfectio agentis: ergo eſt in illo, cuius eſt perfectio.

Respondetvr concedendo primum antecedens ſecundùm diuerſas realitates; & negando conſequentiam: nam agens per actionem non reſpicit præcisè paſſum, niſi tanquam per medium effectiuum, & antecedens effectum; non verò vt per rationem quo, ſeu per relationem: per actionem verò dicitur principium tantùm ipſius, & per productionem effectus reſpicit conſequenter paſſum. Et ad confirmationem reſpondetur negando actionem eſſe fundamentum relationis agentis; ſed eſt ipſa potentia actiua cum entitate cauſæ. Et ad aliud negatur, quod præcisè actio ſit forma perfectiua agentis, ſed eſt atteſtatiua, ſeu denominatiua tantùm ipſius potentiæ, vt aduertit S.Doct. *lib.*1. *diſt.*18. *art.*1. *quæſt.* 3. *ad* 3. & *diſt.*39. *art.*1.*quæſt.*1. *ad* 1.

Obiicies ſecundò: Poſito quod vnus, & idem ignis comburat duo ligna, vel id fiet per duas actiones, vel per vnam. Non primum, cùm ſit vnum agens. Si per vnam: ergo eſt in agente, cùm duo ſint paſſa.

350. Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *quæſt. vlt. ad arg.* quod eſt vnica actio præcisè ſumpta, & provt dicit à quo; terminatiuè verò eſt duplex: hinc non ſequitur, quod ſit in agente inhæſiuè, ſed ab agente.

Contra: Actio eſt perfectio agentis: ergo eſt in agente. Reſpondetur negando antecedens, vt dictum eſt; ſed eſt tantùm atteſtatiua perfectionis agentis. Vnde in eo dicitur eſſe denominatiuè tantùm.

Obiicies Tertiò: Ad abſolutum in cauſa ſequitur abſolutum effectus: ergo antequam referantur, ſunt in eſſe cauſa, & effectus.

Respondetvr concedendo antecedens, & conſequentiam in ſenſu ſuprà allato; vnde ad antecedens dico, quod neceſſariò, vt ſit effectus, debet per influxum antecedentem recipere eſſe: immò ex hac ratione conuincitur vera noſtra Seraphica poſitio; non enim poteſt ab agente creato produci effectus, niſi

medio

Digitized by Google

medio influxu antecedenter ſe habente, per quem mutatur de non agente in agens, ad quod poſteà reſultat relatio.

Obiicies quartò: Ergo accidens tranſit de ſubiecto in ſubiectum, ſcilicet ab agente in paſſum; ſi enim eſt ab agente: ergo ab ipſo tranſit in paſſum; ſed non poteſt aliquid tranſire ab aliquo, niſi ſit in eo: ergo eſt in agente.

Respondetvr concedendo, tranſire non ſubiectiuè, ſed productiuè, & diffuſiuè, vt ab agente terminando in paſſum: ſed iſte propriè non eſt tranſitus de ſubiecto in ſubiectum.

Obiicies quintò: Si actio ſubiectatur in patiente: ergo actiua crucifixio, & blaſphematio Iudæorum fuit in Chriſto, quod eſt abſurdum.

Respondetvr ex doctrina Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. quod vera eſt noſtra Concluſio in genere naturæ, non verò in genere moris; nam actio, vt dicit à quo, importat diuerſitatem formalitatis ab ipſa, prout recipitur in paſſo: & ſecundùm hanc ſecundam acceptata fuit à Chriſto voluntate complacentiæ; reiecta verò ſecundùm primam formalitatem, prout erat actio. Gregor. Arimin. aliter reſpondet conformiter ad ſua principia: Sed hæc reſponſio eſt magis vera, & adæquata.

Obiicies ſextò: Actio immanens eſt in ipſo agente: ergo idem poterit dici de quacumque actione, cùm conueniant vniuocè.

Respondetvr, actionem etiam immanentem præcisè dicere tantùm vt à quo; quod verò ſecundùm aliam formalitatem recipiatur in ipſo agente, vel in alieno, eſt per accidens.

351. Ex quibus omnibus ſequitur primò, quod actio vt ſic dicit tantùm præcisè id à quo, ſeu actum vt egredientem; prout verò eſt paſſio, dicit vt in quo: & cùm ſit quid antecedens ad productionem effectus, ſiue etiam ad tranſmutationem paſſi, non poteſt in ea conſiſtere relatio, ſed erit modus, ſiue actus abſolutus, dicens quidem ordinem ad agens; & paſſio alter modus abſolutus, dicens ordinem ad paſſum recipiens.

Secvndò, quod relatio tranſmutantis ad tranſmutatum, & è contra, ſicut & relatio producentis ad productum, præſupponunt actionem, & paſſionem vt medium, per quod fit tranſmutatio paſſiua, & productio effectus.

Tertiò, quod cauſalitas omnium cauſarum conuenit in hoc, quod eſt influxus in effectum: diſtinguuntur autem per diuerſam dependentiam effectus à cauſa; ob idque effectus efficientis dependet ab ea extrinſecè in fieri, ſcilicet ratione actionis: finis cauſalitas conſiſtit in influxu per modum mouentis; formæ in actu formali intrinſeco; & materiæ in actu materiali, & ſubiectiuo. Quod totum explicatur hoc exemplo: Pater generat filium. Primò adeſt cauſa finalis mouens patrem ad producendum ſibi ſimile: ſecundò eſt pater actiuè generans exeundo in actum per actionem, & dicitur agens: tertiò eſt tranſmutatio actiua ipſius materiæ de vna forma ad aliam: quartò eſt tranſmutatio paſſiua recepta in paſſo: quintò eſt relatio tranſmutatiua: ſextò eſt productio actiua, & paſſiua effectus: ſeptimò eſt relatio producentis ad productum, & è conuerſo; ad quæ concurrit vnio actiua formæ, & paſſiua materiæ, & influxus intrinſecus vtriuſque in productione compoſiti.

De Conditionibus cauſæ efficientis.

352. Cvm alia ſit conditio cauſæ, vt cauſa eſt, ſcilicet reſpiciens ipſam

entitatem cauſæ; alia ſit conditio cauſandi, ad hoc vt cauſare poſſit; hinc etiam de ipſis diuerſimodè diſcurrendum eſt. Conditio autem cauſæ in ratione entitatis, & præcipua, & proxima cauſantis eſt, vt ſit ſingularis; actiones enim ſunt ſuppoſitorum, ait Ariſt. ſcilicet formæ, vt eſt in ſingulari, vel ſuppoſito, vt exponit cum communi Seraph. Doct. *lib.3. diſt.5.art.1.quæſt.4. corp.* ſuppoſitum enim, ait S. Doct. *lib.3. diſt.10. art.1. quæſt. 3.* eſt æquiuocum, aliquando ſtans pro indiuiduo ſubſtantiali tantùm, & dicitur de quo; aliquando ſtat pro ſuppoſito perſonali, & totaliter incommunicabili, & dicitur ſuppoſitum in quo, ſcilicet in quo totum rei eſſe ſtabilitur: modò actiones ſunt quidem naturæ, ſed quia non datur natura niſi ſingularizata, vt docet *lib.1. diſt.5. art.2. quæſt. 1.* hinc dicitur actiones eſſe ſuppoſitorum, ſiue ſingularium; ſingularitas enim eſt conditio naturaliter inſeparabilis à principio agente, de quo videri poteſt Meldul. *in Metaph. diſp. 11. num.128. & ſeq.* & Ferchius *in S. Bonau. tom.2. de Angelis, quæſt. 99.* Conditiones verò ad cauſandum actu ſunt, quæ non includuntur in ratione proxima cauſandi, neceſſariò tamen vel prærequiruntur, vel concomitanter ſe habere debent ad ipſam cauſam, dum actu cauſat; & licèt non ſint aliquid ipſius cauſæ, ſunt tamen ſpectantes ad complementum ipſius cauſalitatis ad hoc, vt cauſa exeat in actum; & appellantur communiter conditio ſine qua non, & à S. Bonauent. *lib. 1. diſt.38. art.1. quæſt.2.* appellantur cauſa communiter dicta, ſiue conditio ſine qua non, ideſt ſine qua effectus non eſt, & reducuntur ad quatuor capita. Prima conditio eſt, vt cauſa actu exiſtat, & præexiſtat ad effectum: ſecunda, quod paſſum ſit diſtans ab agente: tertia, quod paſſum ſit in debita diſtantia approximatum agenti: quarta, quod paſſum ſit diſſimile. De hac quarta agetur in libris de generatione, an verbi gratiâ calidum vt duo poſſit agere in calidum vt duo. Hinc autem ſuper primas tres proponemus ſequentes quæſtiones.

QVÆSTIO III.

An cauſa, vt cauſet, debeat neceſſariò exiſtere? Vbi de prioritate neceſſaria in cauſa ad hoc, vt cauſet.

353. PRIMA Opinio eſt Cabreræ, aliorumque paucorum aſſerentium, quod ad productionem effectus ſufficit vt cauſa præextiterit immediatè: idemque aſſerunt Thomiſtæ de potentia Dei ſupernaturali, ſicque volunt Sacramenta producere phyſicè gratiam, dum non actu exiſtunt; fiunt enim ſucceſſiuè, & in vltimo ipſorum inſtanti, dum non ſunt, producitur gratia.

SECVNDA Opinio eſt S. Bonau. Scoti, & communis aliorum negantium omninò id eſſe poſſibile, ſed requiri actu cauſam exiſtentem in productione effectus. Pro ſolutione

PRIMÒ Notandum ex Seraph. Doct. *lib.1.diſt.20.art.2. quæſt.1.* quod anteceſſio, ſeu prioritas reſpectu alterius eſt triplex, ſcilicet vel tempore, vel naturâ tantùm, vel origine tantùm. Prioritas temporis reſpectu alterius eſt in eo, quod in aliqua differentia temporis præcedit aliud: Prioritas naturæ eſt in eo, quod præintelligitur ſecundùm ordinem naturalem ad aliud. Hancque Scotus reduxit ad duo capita, nempe vel eſt prioritas naturæ ſecundùm eſſe, ſeu inconuertibilitatis, ſeu præſuppoſitionis,

tionis, à qua non conuertitur ſubſiſtendi conſequentiâ, ideſt ſecundùm quam non ſe mutuò conſequuntur, vt *Si fumus eſt, ignis eſt*, non è conuerſo. Vel eſt prioritas cauſalitatis, ſcilicet vel phyſicè, vt in exemplo allato ignis; vel metaphyſicè, vt rationalitas eſt prior riſibilitate, quæ ab illa conſequitur emanatione metaphyſicâ. Et ad hanc reducitur etiam illa ſecundùm quam vnum recognoſcit aliud prius; quod licèt non ſit cauſa, tamen ordinatè ſic ſe habet, quod cùm ſit prius, ſi aliud cauſaretur, à nullo alio cauſaretur, niſi ab illo priori. Sic Scotiſtæ dicunt de infinitate Dei præcedente incomprehenſibilitatem, immenſitatem, &c. Addunt aliqui etiam aliam prioritatem, ſcilicet dignitatis, & perfectionis. Tertia eſt originis, quæ ſi ſumitur præcisè, eſt tantùm in diuinis, & dicitur prioritas vt à quo. Sic Pater origine dicitur prior filio: in creatis verò eſt ſimul cum prioritate naturæ, ſiue vt in quo. His poſitis ſit

354. Prima Conclvsio: Cauſa vt cauſa eſt, non importat prioritatem temporis, niſi ſumatur in actu primo, & antecedenter ad exercitium cauſalitatis. Eſt communis, & patet, quia dum eſt tempore antecedenti ante effectum, tunc nullam importat influentiam, nec exercet cauſalitatem, nec effectus dependet ab ipſa, nec adeſt relatio inter ipſa. Ergo hæc prioritas nihil confert ad eſſe cauſæ, vt cauſa eſt.

355. Secvnda Conclvsio: Cauſa ad hoc vt ſit cauſa in actu ſecundo, debet eſſe neceſſariò prius naturâ, & origine. Eſt S. Bonau. & communior. Pater Gallicius tamen *lib. 2. tract. 3. quæſt. 3. num. 7.* negat tanquam de mente Seraph. Doct. hanc prioritatem naturæ, recognoſcens ſolùm prioritatem originis, quod patenter eſt falſum: nam S. Doct. *lib. 1. diſt. 20. art. 2. quæſt. 1. & 2. ad arg.* docet, quod in creaturis neceſſariò cauſa importat emanationem, & anteceſſionem: additque hæc clariſſima verba *ibid. quæſt. 2 ad 1. & 2.* Vnde omne, quod emanat in his inferioribus, eſt effectus; & quod producit, eſt cauſa: & ideo dicitur cauſa, ad cuius eſſe ſequitur aliud; & quia aliud in natura, ideo poſterius in natura. Et *ibid. ad 3.* & ideo in his ordo poſterioritatem ponit, hancque appellat *ibid. quæſt. 1. ad 5. & 6.* ordinem dependentiæ in effectu, & in cauſa anteceſſionem. Eandem prioritatem clariſſimè admittit in mutatione per ordinem ad terminum, *lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 2. in corp.* Affert idem P. Gallicius pro ſe textum Seraph. Doctoris *lib. 4. diſt. 17. part. 1. art. 2. quæſt. 1. in corp.* vbi refert ex S. Doct. hæc verba, quod hæc prioritas cauſæ eſt prioritas rationis. Sed verè S. Doct. non habet hæc verba, & ibi expreſsè per totam quæſtionem admittit in cauſa prioritatem naturæ reſpectu effectus. Vnde ſat ſit pro ſenſu Seraphico.

Probatvr autem ex eodem S. Doct. *lib. 1. diſt. 20. cit.* Vbi eſt ordo verus, ibi eſt prioritas, & poſterioritas: ſed in cauſa, & effectu adeſt ordo: ergo. Sed non eſt prioritas temporis, vt probatum eſt, nec ſolius originis, quia hæc ſolùm eſt in Deo, ex communi SS. PP. & Seraph. Doct. citati: ergo naturæ. Tum quia prior eſt actio ipſo effectu, vt ſuprà probatum eſt: ergo.

Obiicies cum citato P. Gallicio. Si cauſa eſt prior naturâ effectu: ergo in illo priori denominabitur cauſa agens, & in actu prius, quàm aliquid cauſet. Conſequens eſt abſurdum; quia in tantum agens eſt actu agens, in quantum agit: ergo.

Respondetur negando ſequelam; denominatio enim, quam admittit agens, reſpicit tempus, non inſtans naturæ: licet enim ſit cauſa prior naturâ, non tamen tempore. Reſpondetur ſecundò, poſſe denominari agens etiam in illo priori, prout intelligitur ab eo emanare actio medians inter ipſam, & effectum; nec eſt vllum abſurdum: tunc enim denominatur agens per rationem *vt quo*.

Obicies ſecundò: Relatiua ſunt ſimul naturâ: ergo cauſa non eſt prior naturâ.

Respondetur relationem reſultare ex poſitione effectus, & anteceſſione influxus, & cauſalitatis; & in hoc ſenſu conceditur antecedens, & conſequens: ſed nos non ſumimus cauſam, vt iam produxit effectum, ſed prout eſt in actu ſecundo, quatenus ab illa exit actio, & cauſalitas, quâ fit effectus, vt in præcedenti quæſtione dictum eſt.

356. Tertia Conclusio: Prioritas naturæ cauſæ phyſice influentis ſupponit realem exiſtentiam illius in eodem inſtanti temporis reali, ita quod impoſſibile eſt cauſam non exiſtentem actu poſſe producere effectum. Concluſio eſt ferè communis omnium, exceptis paucis Thomiſtis, & eſt Seraph. Doct. *lib.4.diſt.4. part.1.art.2.queſt.3. in arg.2. ad oppoſ. & ibid. ad 2. & diſt.1. part.1.art.1. queſt.4.*

In probanda hac concluſione multas rationes coaceruant communiter DD. vt videre eſt apud Maldul.*diſp.7.num.*49. Ouied.*contr. 7. part.*4. Arriag. *diſp.7. ſect.7.* aliosque, pro quibus omnibus ſufficiat hæc: Nemo dat, quod non habet: Sed cauſa non exiſtens non habet eſſe: Ergo nec poteſt dare eſſe effectui; quod enim non eſt, nullum eſſe habet. Nec valet reſpondere, quod cauſa actu non exiſtens habet eſſe virtualiter, & continet virtualiter effectum; quia non exiſtens habet ſolùm eſſe logicum, ſeu eſt in potentia logica: & id quod non eſt, nihil poteſt continere in virtute, cùm non ſit. Tum quia poſſe, cùm ſit proprietas, ſupponit eſſe: ergo agens nihil poteſt, niſi actu ſit. Nec valet dicere, quod ſufficit contiguitatis contactus, vt patet in contiguitate loci; nam cauſa in vltimo inſtanti, quo non eſt, tam non eſt, quàm quod nunquam fuit; fuiſſe enim, & non eſſe, importat denominationem tantùm extrinſecam. Nec valet paritas de contiguitate loci, quia quod exiſtit in hoc loco, verè eſt, & ob id poterit producere in loco contiguo effectum.

357. Obicies primò, quia cauſa finalis non exiſtit, & tamen cauſat: ergo.

Respondetur negando antecedens; cauſa enim finalis, ad hoc vt moueat, debet exiſtere ſuo modo intentionali.

Obicies ſecundò: Inſtans temporis, & mutatum eſſe cauſantur à tempore non exiſtente, & à motu iam præterito: item & elementa corrumpuntur, dum fit mixtum; ſemen producit viuens, dum eſt iam corruptum: Sacramenta cauſant gratiam, dum actu non ſunt; lapis poteſt moueri proiectus, non exiſtente projiciente.

Respondetur hæc exempla nihil concludere; nam indiuiſibilia dicta cauſantur ab efficiente, ſcilicet à primi cœli motore, & ab efficiente motum. Ad illud de mixto negatur ex Seraph. Doct. elementa corrumpi. Tum etiam, quia mixta cauſantur ex elementis, tanquam ex materia, dato etiam, quod corrumperetur forma. Ad illud de motu lapidis: Reſpondetur lapidem moueri non à projiciente, ſed ab impulſu impreſſo,

preſſo, concurrente grauitate, vel formâ, de quo alibi erit ſermo. Ad illud de ſemine, reſpondetur ex Seraph. Doct. ineſſe virtutem generantis in ipſo, per quam fit viuens, & in quo adeſt forma, & ratio ſeminalis. Ad illud de ſacramentis notat Arriaga, & rectè, Thomiſtas committere circulum vitioſum; probant enim Sacramenta poſſe ipſis non exiſtentibus producere gratiam, & deinde probant per operationem Sacramentorum poſſe dari cauſam, quæ non exiſtat, & producat. Hinc nos rectè ex Seraph. Doct. & Scoto dicimus, Sacramenta ob hinc implicantiam eſſe cauſam moralem tantùm gratiæ.

Dices, Deus poteſt ſupplere cauſalitatem cauſæ non exiſtentis.

Respondetur ſe ſolo quidem poſſe producere effectum, at ſimul cum cauſa ſecunda, ipsâ non exiſtente, id implicat, cùm non-adſit aliquid, in quod poſſit imprimere, vel vnire ſuam cauſalitatem.

Qvare concludendum eſt, quod licèt hanc conditionem poſuerimus inter eas, quæ reſpiciunt modum cauſandi; attamen potiùs eſt conditio cauſæ, vt cauſa eſt, cùm ſit modus intrinſecus: ſed quia ſpectat ad rationem cauſandi, poteſt etiam dici conditio ſecundùm modum cauſandi.

QVÆSTIO IV.

An idem poſſit agere in ſeipſum.

358. Secvnda Conditio cauſæ efficientis fuit poſita, quod inter agens & paſſum debeat intercedere diſtinctio realis; hinc mouetur ſuper ipſam hæc quæſtio. Vt autem explicetur titulus quæſtionis, & in quo conſiſtat principaliter difficultas,

Advertendvm, quod duplex eſt actio, alia naturalis, alia accidentalis. Prima terminat ad productionem ſubſtantiæ; ſecunda ad productionem accidentis. Vtraque eſt vel vniuoca, vel æquiuoca, ex S. Bonau. *lib. 3. diſt. 34. p. 2. art. 2. q. 1. ad 4.* Vniuoca, vt homo generans hominem, & calor calorem: æquiuoca, vt Sol generans hominem, & calidum virtualiter, verbi gratiâ vinum frigidum formaliter producit calorem. Et in his certum eſt primò agens poſſe mouere ſeipſum, cùm habeat id, quo poteſt ſe mouere, & moueri à ſeipſo, ſcilicet ratione formæ, & materiæ. An verò calidum formaliter poſſit ſeipſum facere calidum, examinabitur in tractatu de generatione, an ſimile agat in ſimile.

Qvæstio igitur reducitur ad actionem æquiuocam, tam ſubſtantialem, quàm accidentalem, verbi gratiâ, an idem ſeipſum poſſit producere, & an ſeipſum poſſit tranſmutare formaliter. Et quoad actionem æquiuocam accidentalem conueniunt omnes, poſſe agere in ſeipſum; nam id poteſt fieri, vt ait S. Bonau. quia in agente adeſt principium actiuum, & paſſiuum. Sic *lib. 2. diſt. 24. art. 2. quæſt. 1. ad 4. & diſt. 26. art. 1. quæſt. 6. ad 1. & 2.* Quoad actionem ſubſtantialem generatiuam eſt maior difficultas, in qua

Prima Opinio eſt aliquorum aſſerentium idem poſſe producere ſeipſum, idque naturaliter in cauſis intrinſecis; materia enim, & forma cauſant compoſitum, quod eſt idem realiter cum ſeipſis; ſupernaturaliter verò quoad cauſam efficientem, & loquendo non de prima generatione, ſed de ſecunda, ſcilicet de conſeruatiua ſui: ſic, ait Suarez *diſp. 26. in Metaph. ſect. 5. & in 3. part. tom. 3. diſp. 19. ſect. 1. & diſp. 50. ſect. 4.* humanitas Chriſti cleuata à Deo conſeruat ſeipſam in Euchariſtia.

Secvnda

Secvnda Opinio negat, id vllo modo poſſe fieri, ſed implicare contradictionem: ſic S. Bonau. *lib. 1. diſt. 24. q. 1. in corp.* & *lib. 1. diſt. 9. art. 1. quæſt. 2. & diſt. 5. art. 2. quæſt. 1. & 2.* & aliis locis: Scoti apud Meldul. *diſp. 8. quæſt. 2. art. 1.* & communior. Pro ſolutione quæſtionis

359. Primò Notandum, quod ad hoc, vt aliquid poſſit ab alio produci, requiritur ex parte effectus, vt non habeat repugnantiam ad eſſe; ex parte cauſæ, vt contineatur in eius virtute, ob idque & vt cauſa præſupponatur in eſſe, & quod effectus dependeat intrinſecè ab influxu cauſæ in ſuo eſſe: de quo vide, quæ infrà traduntur in ſequenti quæſtione, *fundam. 1.*

360. Secvndò Notandum, quod hæc differentia eſt inter productiones ſubſtantiales in diuinis, & in creatis, quod in diuinis terminus formalis non producitur, ſed tantùm communicatur per generationem, per quam generatur ſuppoſitum tantùm; hæc enim productio fit abſque imperfectione, ſcilicet abſque ſeparatione, diuiſione, propagatione, corruptione, & dependentia: in creatis verò neceſſariò fit mediâ diuiſione, corruptione, & dependentiâ. Sic S. Bonau. *lib. 1. diſt. 5. art. 2. quæſt. 1. & 2.* Vnde in creatis producitur non ſolùm terminus totalis *vt quod*, ſed & formalis, ſcilicet natura, & eſſentia, ſiue forma. Quibus poſitis ſit

361. Prima Conclvsio: Implicat contradictionem, quod idem poſſit ſeipſum producere actione ſubſtantiali. Eſt S. Bonau. *lib. 1. diſt. 5. dub. 3. & art. 2. quæſt. 1. & 2. & diſt. 9. art. 1. quæſt. 1. & diſt. 20. art. 2. quæſt. 2. ad arg. & diſt. 29. art. 1. quæſt. 1.* & aliis locis citatis: Scoti *lib. 2. diſt. 23. quæſt. 1. L,* aliorumque plurium apud Meldul. *diſt. 8. num. 21.*

Probatvr primò ex S. Bonauent. *lib. 1. diſt. 5. dub. 3.* impoſſibile eſt, vt idem omninò ſit principium, & principiatum: ergo impoſſibile eſt, vt idem ſeipſum producat. Antecedens eſt patens; nam ex hoc infertur diſtinctio realis inter perſonas diuinas. Tum quia, vt docet Scotus citatus, relationes omnes, quæ important dependentiam eſſentialem inter relata, vt inter cauſam, & cauſatum, repugnant in eadem natura, & ſuppoſito, & relationis origini repugnant, ſi non in natura, in ſuppoſito eodem tamen, quia nullum ſuppoſitum producit ſe. Tum quia cauſa eſt, ad cuius eſſe ſequitur aliud: ſed aliud importat diuerſitatem, ſaltem numericam, & in creatis diuerſitatem etiam eſſentiæ, cùm vt notat S. Doct. *loc. cit. diſt. 5. & 9.* generatio in creatis non poſſit fieri, niſi cum tranſmutatione, diuiſione, & corruptione annexa: ergo neceſſariò debet intercedere diſtinctio realis inter producens, & productum reale. Tum quia vt rectè arguit S. Doct. *ibid. diſt. 9. quæſt. 2.* generare, & generari dicunt relationem per modum actionis, & paſſionis; per conſequens important diſtinctionem realem inter extrema, alioquin idem diceret ordinem ad idem ſecundùm idem; idem eſſet, antequam eſſet: eſſet prius, & poſterius ſeipſo.

Respondent aduerſarij, & præcipuè Amicus *tract. 14. quæſt. 4. dub. 1* & Arriaga *diſp. 7. Phyſ. ſect. 11* concedendo, quod idem non poteſt ſeipſum producere in diuinis; negando in creatis, loquendo non de prima productione, ſed de ſecunda, quæ eſt actio conſeruatiua, ſimulque productiua: quia licèt relatio realis exigat extrema realiter diſtincta, non tamen influxus cauſalis, qui poteſt habere rationem principij, & effectus cum diſtinctione rationis: nec ſequuntur illa contradictoria ſecundùm idem,

quia

Digitized by Google

quia in dato caſu adeſſent diuerſæ actiones, ratione quarum verificarentur.

362. Contra: Tum quia influxus eſt via à quo ad quem: ergo influxus realis exigit duo extrema realia. Tum quia eadem exiſtentia cauſæ eſſet prior, & poſterior. Tum quia ſemper verificaretur prius, & poſterius ſecundùm idem, licèt darentur duæ actiones diuerſæ, quia eſſet idem principium, & terminus. Tum quia productio eſſentialiter eſt tranſitus de non eſſe ad eſſe: ergo ſi cauſa eſt, non poteſt reproduci. Tum quia infirmantur per hanc aſſertionem aduerſariorum principia noſtræ fidei docentia, dari debere diſtinctionem inter principium, & principiatum in diuinis, quia nihil poteſt producere ſeipſum, aliàs poſſet quis proteruus negare talem diſtinctionem.

Obiicies primò: In diuinis non datur diſtinctio realis ratione principij formalis *quo*: ergo eſt poſſibilis & in creatis, cùm id non implicet contradictionem, quia aliàs etiam implicaret in diuinis, ſi id haberet ex ſua ratione: ergo in creatis poterit etiam dari identitas realis inter principium *vt quod*, & principiatum. Probatur conſequentia, quia eadem relatione, quâ principium formale generationis refertur ad principiatum, refertur etiam ipſum ſuppoſitum *vt quod*.

Respondetur ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt*. 5. *&* 9. & aliis locis negando conſequentiam, & paritatem in diuinis, & in creatis: nam vt dictum eſt, in diuinis per generationem communicatur principium formale, & *quo*, ſcilicet natura, & generatur perſona: in creatis verò generatur vtrumque, ob rationes adductas, quia in creatis neceſſariò, & intrinſecè interuenit diſciſſio, diuiſio, corruptio, propagatio, & diſtinctio naturæ, & ſuppoſiti.

363. Obiicies ſecundò: Si idem non poteſt producere ſeipſum, maximè quia idem eſſet prius, & poſterius: ſed id non obſtat, cùm omnia fiant in eodem inſtanti temporis.

Respondetur negando minorem; nam licèt agens ſit tantùm prius naturâ, tamen debet præſupponi exiſtentia agentis in illo priori ratione dependentiæ effectus à ſua cauſa exiſtente; ſicque eſſet prius, & poſterius, ideſt dependens, & independens; ob idque negatur illam ſecundam actionem poſſe exerceri in eodem inſtanti, in quo agens habet primum eſſe.

Obiicies Tertiò: Nulla eſt implicantia, nec ex parte cauſæ, nec ex parte effectus, nec ex parte modi agendi, nullaque alia poteſt aſſignari: ergo. Probatur antecedens; non ex parte cauſæ, quia ſupponitur exiſtens; non ex parte effectus, quia cauſa prima, & ſecunda totaliter influunt in eundem effectum: ergo eſt capax duplicis effectus totalis. Non tertium, quia in eodem inſtanti temporis poteſt cauſa vt exiſtens per primam productionem dici prior, & poſterior poſteà per ſecundam: ergo nullo modo implicat.

Respondetur implicantiam eſſe ex parte effectus, qui vel ſit capax duplicis effectus totalis, vel non, de quo in ſequenti quæſtione; non eſt tamen capax influxus prouenientis à ſeipſo, cùm ſit contradictio, quod idem quoad eſſe ſibi ipſi præſupponatur, ob rationes adductas.

Obiicies Quartò: Sub obiecto cuiuſcumque cauſæ vniuocæ continetur quodlibet indiuiduum eiuſdem ſpeciei: ergo & ipſum agens.

Respondetur concedendo antecedens, ſi eſt ſermo de indiuiduo diſtincto à cauſa realiter; negando, ſi non eſt diſtinctum: continetur enim indiuiduum

dum quodlibet, quod poteſt verè produci productione phyſica, quæ intrinſecè exigit in creatis diſtinctionem, & ſeparationem, vt dictum eſt. Ratio autem fundamentalis huius dicti affertur infrà quæſtione ſequenti, *ad n.* 366. *& ſeq.*

Obiicies Quintò ex Ariſt. 2. *de An. text.* 47. Idem non poteſt generare ſeipſum; poteſt tamen conſeruare: ergo per actionem conſeruatiuam poterit reproducere ſeipſum; eſt enim idem conſeruatio, & productio; & hinc Theologi plures dicunt, Chriſtum in Euchariſtia conſeruare ſeipſum: ergo.

364. Respondetvr, quod conſeruatio eſt duplex; alia propria, quæ dicit propriè influxum verum, & continuum; hæcque eſt realiter idem ac productio, ſcilicet noua; alia impropria, quæ eſt per diſpoſitiones, & accidentia emanantia à ſubſtantia, tuentia ſubſtantiam ab actione contrarij. De quibus agetur in tractatu de Generatione. Conceditur de iſta, negatur de illa. Et ad illud de Chriſto in Euchariſtia tranſeat, quod ſeipſum conſeruet; id tamen eſt in virtute primæ productionis, ſeu tranſubſtantiationis, quæ tamen non eſt noua reproductio. An verò tranſubſtantiatio ſit vera productio, examinabimus hoc quæſitum infrà *in lib.* 4. in quæſtione, Quomodo vnum corpus poſſit eſſe in pluribus locis? Vbi probabitur ex S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 2. *quæſt.* 1. quod licèt corpus Chriſti ponatur in pluribus hoſtiis, & locis; tamen non fit de nouo, cùm ibi ſit per actionem adductiuam præſentiæ.

Dices: Si verè non eſſet in rerum natura corpus Chriſti, per verba conſecrationis ponitur in eſſe: ergo eſt reproductio.

Respondetvr, tranſeat antecedens, de quo ibidem erit ſermo: negatur conſequentia, & paritas; cùm enim iam exiſtat, non poteſt dici de nouo produci.

QVÆSTIO V.

An idem effectus poſſit produci à pluribus cauſis totalibus eiuſdem generis? Vbi ſit collatio cauſarum inter ſe.

365. In quæſtione præterita, in qua quæſitum fuit, an idem poſſit produci à ſeipſo, appellatur præſens quæſtio: nam ſi idem poſſet producere ſeipſum, eſſet etiam idem effectus capax duplicis influxus totalis plurium cauſarum: hinc examinabimus hanc difficultatem per ordinem ad diuerſas cauſas; per quod magis patebit ſolutio antecedentis. Vt autem pateat ſenſus tituli quæſtionis,

Advertendvm primò, quæſtionem non procedere de eodem effectu ſpecie: certum enim eſt, poſſe produci à pluribus cauſis, etiam diuerſis ſpecie, vt calor ab alio calore, à Sole, ab igne: ſed eſt quæſtio de eodem effectu numero.

Secvndò moueri quæſtionem non de cauſis diuerſi ordinis; certum enim eſt primam cauſam cum ſecundis producere eundem effectum numero, de quo infrà ſuo loco: ſed de cauſis in eodem ordine, ſcilicet de cauſis ſecundis creatis, & totalibus; non verò partialibus, vt duo trahentes nauem; id enim certum eſt poſſe fieri.

Tertiò quæſtionem moueri non de cauſis intrinſecis; certum enim eſt, quod mutatis ipſis mutatur & effectus, ſcilicet compoſitum; vnitas enim numerica pendet intrinſecè ab hac, & hac cauſa:

Digitized by Google

cauſa: ſed de extrinſecis, præcipuè de cauſa efficiente, an idem effectus numero poſſit dependere, & fieri à pluribus cauſis totalibus. Quæ quæſtio poteſt habere plures ſenſus. Primò, an idem effectus numero poſſit eſſe à pluribus cauſis totalibus, non ſubordinatis, vel diuiſim, vel vnitim ſumptis. Diuiſim, an hic homo productus ab vno, potuerit produci idem ab alio. Vnitim, an idem homo poſſit ſimul produci à pluribus vel naturaliter, vel ſupernaturaliter. Secundò, an idem effectus iam productus poſſit denuò reproduci? Et quoad primum ſenſum, ſcilicet per ordinem ad plures cauſas totales diuiſim ſumptas,

PRIMA Opinio eſt Scoti *lib.2.diſt.20. quæſt.2.* & *lib.4. diſt.43. quæſt.2.* Suarez *in Met. diſp. 26. ſect. 3.* Ruuij 2. *Phyſ. quæſt.25.* Nominalium, & aliorum aſſerentium, potuiſſe fieri naturaliter, vt idem effectus numero ab vna cauſa produci potuiſſet ab alia cauſa, ſi fuiſſet ſub eiſdem circumſtantiis: eſtque Opinio Seraph. Doct. vt infrà patebit.

SECVNDA Opinio negat id potuiſſe fieri, ſiue naturaliter, ſiue per potentiam Dei ſupernaturalem; eſtque Perer. *lib.8. Phyſ.cap.15.* Conimbric. 1.*Phyſ. cap.9. quæſt.11.art.4.* Ioan. à S. Thom. *q.10.art.5.* plurimque Thomiſtarum.

TERTIA Opinio media negat id poſſe fieri naturaliter, concedit ſupernaturaliter. Ita Marcia 2.*Phyſ.diſp 4.quæſt.8.* Franc. de Raconis, Guarinus *diſp.6.expoſ.9.* aliique.

QVOAD ſecundum ſenſum de cauſis vnitim ſumptis,

PRIMA Opinio eſt Nominalium aſſerentium id poſſe fieri naturaliter, & multoties id euenire. Sic Ochami *quodlib.4. quæſt.12.* & *lib.3. quæſt.1.* Hurtad. *diſp.13.de An.ſect.7.* Suarez *diſp.26.in Met.ſect.5.num.32.* aliique.

SECVNDA opinio negat id poſſe fieri etiam per abſolutam Dei potentiam: ſic Scot. aliique apud Meldul. *diſp.8. n.60.*

TERTIA Opinio negat id poſſe fieri naturaliter, concedit ſupernaturaliter: ſic Suar. *cit.ſect.4.* Ruu. 2. *Phyſ.tract.7. quæſt.1.* Hurtad. *diſp.8.ſect. 10.* Arriag. *diſp. 7. ſect. 10.* eſtque etiam Seraph. Doct. vt infrà patebit.

QVOAD tertium ſenſum concedunt plures recentiores apud Suarez *diſp.26. ſect.5.* cum Seraph. Doct. poſſe eundem effectum numero denuò reproduci de potentia Dei abſoluta. Sic etiam Conimbric. aliique apud Meldul. *de gener. diſp.5.n.180.* Negat cum aliis ipſe Meldul. *loc. cit.* citans ſeipſum in Phyſica *diſp.8. quæſt.2. art.1.* ſed ibi diſquiritur, an idem poſſit producere ſeipſum, quod eſt valdè diuerſum ab ea quæſtione, in qua quæritur, an idem poſſit reproduci à cauſa diuerſa? De effectu verò iam corrupto, an poſſit idem reproduci, communiter affirmatur ſupernaturaliter, negatur naturaliter, licèt aliqui etiam negent vtroque modo: & in vtraque quæſtione quid ſentiat Seraph. Doct. infrà patebit.

366. PRIMÒ Notandum, quod vt ſuprà dictum eſt, ad hoc vt effectus poſſit poni in eſſe, requiritur primò, vt non habeat repugnantiam ad eſſe, quo pacto chimæra non poteſt eſſe effectus: Secundò, vt contineatur in virtute vel formali, vel eminentiali ſuæ cauſæ: ſic S.Bonau. *lib.2.diſt.14.part.2. art.2.quæſt.2.ad 3.* Differunt autem iſtæ duæ continentiæ in cauſa, quod cauſa continens formaliter virtutem producendi omnes effectus in ſpecie, non poteſt dici habere continentiam totalem, & adæquatam omnium effectuum in particulari, cùm ipſe ſit pars tali ſpeciei, nec poſſit producere ſeipſum, vt ſuprà probatum eſt: at cauſa eminenter

continens virtutem talem, eſt verè adæquata, totalis, & vniuerſalis, valens producere omnes effectus in particulari: & hoc, ait S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. quia eſt altioris ordinis, habens virtutem præcellentem, & vniuerſalem ad omnes effectus talis ſpeciei, & etiam ad alios, ſicut eſt Deus, Sol, Cœlum: ſi tamen cauſa peculiaris conſideretur per ordinem ad alios effectus præter ipſam, æqualiter ſe habet ad ipſos, ac cauſa vniuerſalis, cùm ſit indifferens ad quoſcumque, & è conuerſo effectus dicat indifferentiam ad ipſam, & ad quamcumque aliam valentem ipſum producere. Quæ doctrina diligenter eſt aduertenda.

367. Secundò Notandum, & ſequitur ex doctrina tradita, quod in effectu poteſt conſiderari indigentia, & neceſſitas, quam habet per dependentiam, ad hoc vt ponatur in eſſe ab aliqua cauſa, & ſimul tollatur indifferentia, quam habet ad quamlibet cauſam valentem ipſum ponere in eſſe: quare licèt ſufficienter ponatur in eſſe, & ſuccurratur ipſius effectus indigentiæ per dependentiam ſui paſſiuam, & per cauſalitatem actiuam vnius cauſæ; tamen per ipſam non euacuatur, & tollitur indifferentia, quam habet ad alias cauſas eo modo, quo diximus in Logica de vniuerſali Metaphyſico, quod de ſe eſt indifferens ad eſſe in hoc, vel illo indiuiduo: & licèt contrahatur per hanc differentiam indiuidualem, non tamen deperdit ſuam intrinſecam indifferentiam, quam ſecum fert ad eſſe in quocumque alio. Idemque dicendum de cauſa per ordinem ad effectum, quæ de ſe importat indifferentiam ad quemcumque effectum in particulari contentum in ſua virtute; & cùm adſint plures cauſæ valentes talem effectum producere, ſequitur, quod ſi applicetur hæc numero cauſa ad producendum hunc effectum, hæc quidem dicetur cauſa adæquata, quatenus adæquat producibilitatem effectus reſpondentem ipſius indigentiæ; non verò poteſt dici in rigore cauſa per ſe: cauſa enim per ſe, propriè, & in rigore eſt illa, ſine qua effectus omninò non poteſt eſſe. Vnde cùm effectus productus ab hac cauſa potuerit habere eſſe ab alia cauſa, hinc potiùs, dicitur hæc cauſa per accidens, ideſt non omninò neceſſaria abſolutè, quatenus poterat non applicari, & applicari altera ad producendum talem effectum.

368. Addimus, cùm autem indifferentia, quæ ineſt in pluribus cauſis in actu primo ad producendum talem effectum, contrahatur non ex neceſſitate intrinſeca effectus, ſed potiùs per accidens; hinc fit, quod parum intereſt, ſi vna tantùm, vel plures etiam applicentur in actu ſecundo, dummodò repugnantia plurium cauſalitatum non proueniat à ratione intrinſeca effectus, ſed aliunde, & ab extrinſeco, verbi gratiâ ex incompoſſibilitate duarum actionum, vel cauſarum, vel ex negatione concurſus Dei ad plures cauſalitates. Sicut de facto ex hac vltima ratione oritur, quare vnus effectus non poſſit dependere ſimul à pluribus cauſis totalibus, non verò ex incapacitate intrinſeca ſui. Et hinc ſequitur, quod licèt etiam impoſſibilis ſit naturaliter applicatio duarum cauſarum totalium, quia vel vna excludit aliam, vel quia Deus non decreuit concurrere, cùm poſuerit limitationem in agendo in cauſis naturalibus, vt docet S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 7. *cit.* ſi in aliquo caſu applicarentur, Deo permittente, tunc naturaliter effectus poſſet eſſe à duabus cauſis totalibus, cùm ipſe effectus habeat capacitatem

tatem naturalem, & indifferentiam intrinſecam ad ipſas: quæ doctrina conformis principiis Seraphicis etiam traditur à Serbellone *diſp.2.quæſt.2.art.8.*

369. Tertiò Notandum ex Seraph. Doct. *lib.4. diſt.43. art.1. quæſt.4.* & *lib.2. diſt.7. part.2. art.2. quæſt.1. & 2.* quod Deus conditor naturæ poſuit ordinem inter agentia valentia producere res; ſuntque Deus, natura, & ars, quod & aliàs à nobis notatum eſt: ſed quia eſt doctrina fundamentalis pro ſententia Seraphici Doctoris in hac materia, ideo nunc ipſam repetere eſt neceſſarium. Deus igitur (ait Seraph. Doctor) operatur ex nihilo; natura non poteſt ex nihilo, ſed ex aliquo tantùm producere ſubſtantiam ſimilem: ars verò producit aliquid accidentale ſimile ſecundùm ideam; vnde natura, & ars differunt, quòd ars nihil impertitur paſſo, ſed tantùm operatur auferendo, vel mutando locum: natura verò in agendo aliquid impertitur paſſo; & ſi eſt generatio viuentis, impertitur aliquid ſui, ſcilicet partem materiæ in qua eſt vt in ſeminario forma educenda. Hinc ait S. Doct. *lib. 1. diſt.5. art.3. quæſt.1. & 2.* & *diſt. 9. quæſt. 1.* quod generatio neceſſariò in creatis fit per diſciſſionem partis ſubſtantiæ generantis cum tranſmutatione, corruptione, & conuerſione annexa: & ſi eſt generatio non viuentium, nec poteſt fieri niſi per immiſſionem virtutis ſubſtantialis agentis in intima paſſi, cuius vi educitur forma ſimilis in natura: de qua immiſſione agetur infrà ſuo loco, *à num. 418.* & eam ſupponit S. Doct. *lib.1. diſt.3. part.2. art.1. quæſt.3.* & *lib.2. diſt.13. quæſt. vlt.* & *lib.2. diſt.1. art. 3. quæſt. 1. & 2.* & *lib.4. diſt.43. cit.* Ex quo oritur operatio ſecundùm naturam, quâ aliquid ſimile in natura, & ſpecie ab agente poteſt produci: quare cùm natura aliquid reparat, vel reproducit, non idem, ſed nouum neceſſariò producit, ex quo numeratio effectuum productorum dependet ex illo modo ſubſtantiali, qui ab agente effectui impertitur mediâ ſuâ virtute ſubſtantiali, vel mediâ illâ parte materiæ diſciſ à, & formâ ab ipſa educta. Cùm autem effectus dependeat à ſua cauſa per ſe quoad eſſe ſpecificum, quatenus ipſum continet in virtute vel formaliter, vel eminenter, vt ſuprà diximus, non verò quoad eſſe indiuiduale, agens enim intendit tribuere naturam communem, ait S. Doct. *lib. 1. diſt.5. art.2. quæſt. 1.* & cùm non poſſit operari niſi vt in hoc, ideo etiam ei tribuit eſſe indiuiduum; hinc quoad eſſe indiuiduale ſecundùm indigentiam ſuam reſpicit quidem cauſam per ſe valentem ipſum producere, ſed quoad ſuam indifferentiam non magis reſpicit hanc, quàm illam cauſam. Sic calor non magis reſpicit ignem, quàm Solem, & quàm alium calorem. Et hæc eſt ratio, ait S. Doct. *lib. 4. diſt.43. cit.* quod Deus reſurgere faciet in die iudicij eadem corpora, vniendo materiam, & formam eandem abſque immiſſione ſuæ virtutis, ſiue materiæ; quia talis modus operandi eſt ex limitatione naturæ operantis, & ex indigentia effectus, non verò ex limitatione dependentiæ, cùm hæc ſit indeterminata ad quamcunque cauſam valentem ipſum producere.

370. Qvartò Notandum, quod eſt maxima concertatio inter DD. vndenam oriatur determinatio effectus ad hunc, vel hunc numero: verbi gratiâ intellectus poteſt elicere plures actus, quare potiùs hunc producat, quàm alium, ſecundum, & tertium, quem poterat producere, & qui omnes reſpiciuntur æqualiter à virtute agentis. Nec quæritur, vnde indiuiduentur; nam vt diximus

diximus in Logica, *cap. de Subſtantia*, indiuiduantur formaliter per propriam differentiam indiuidualem: ſed quæritur, quare potiùs producat hoc indiuiduum, quàm aliud, & à quonam ad illud producendum determinetur. Certum eſt autem, vt notauit Meldul. *diſſ.* 8. *num.* 39. *& ſeq.* quod ad determinationem effectus in ſpecie, quando à cauſa æquiuoca producitur, concurrit varietas diſpoſitionum, & circumſtantiarum, quæ inſunt in materia, ſeu paſſo: verbi gratià Sol liqueſcens ceram, & indurans lutum, &c. quod probat Seraph. Doct. *tom.* 3. *ſerm.* 1. *Dom. infrà oct. Natiuit.* & fuſiùs *ſerm.* 2. *de S. Andrea*, & *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in fine*. Certum eſt etiam, maximè in doctrina Seraphica, & Scotiſtica, cauſas liberas ſeipſas determinare liberè ad certum actum in ſpecie, verbi gratiâ amoris, vel odij, vel ad negationem actus: primaque determinatio appellatur libertas contrarietatis, ſiue ſpecificationis, ſcilicet ad contrarios actus poſitiuos: ſecunda ad poſitionem, vel omiſſionem actus, dicitur libertas exercitij, ſiue contradictionis. Seraph. Doct. tamen *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 2. *quæſt.* 1. *in fine corp.* ponit tres gradus in rebus talis determinationis, ſcilicet in rationalibus eſt libertas directiua libera; in puris naturalibus, vt in lapide ad centrum, eſt totalis determinatio, & directio ab extra; in ſenſitiuis eſt ſupra neceſſitatem, & infrà libertatem, & dicitur impetuoſitas, quia non poſſunt ſe omninò reprimere, & tamen poſſunt ad oppoſitas partes tendere. Vnde difficultas reducitur ad hoc punctum, nempe à quonam agens determinetur in pluribus actibus tantùm differentibus numero, potiùs ad hunc, quàm ad illum.

371. Prima Opinio eſt Fonſecæ *in Met. cap.* 2. *quæſt.* 14. Vaſq. *tom.* 1. *in* 3. *part. diſp.* 74. *cap.* 8. aliorumque aſſentientium determinari cauſas à circumſtantiis, & conditionibus indiuiduantibus obiecti, & diſpoſitionum, verbi gratiâ ignis circa hoc lignum hoc loco, & tempore ſibi approximatum, non poteſt niſi hunc effectum numero producere, huncque calorem inducere; hæc materia cum talibus diſpoſitionibus hanc numero formam.

Secvnda eſt Nominalium *lib.* 2. *diſp.* 34. *quæſt.* 2. & plurium Scotiſtarum, aliorumque communis eſt, quod à Deo determinentur cauſæ: ſic & Suarez *diſp.* 5. *Met. ſect.* 3. *num.* 14. Conimbric. *Phyſ.* 2. *cap.* 7. *quæſt.* 15. Hurtad. *diſput.* 10. *Phyſ. ſect.* 4. eſtque Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 1. & clariùs *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. Quibus præiactis ſit

372. Prima Conclvsio: Idem effectus numero poteſt eſſe diuiſim à multiplici cauſa vniuoca, & æquiuoca, in cuius virtute continetur, ita quod hic calor modò productus ab igne poterat produci à Sole; & hic homo genitus à Petro, poterat generari à Paulo. Eſt Scoti *lib.* 2. *diſt.* 20. *quæſt.* 2. qui ſuſtinet eoſdem prædeſtinatos genitos ex patre reprobo, in ſtatu innocentiæ fore generandos ex alio patre electo. Eſt & omnium Scotiſtarum, Fabri *theor.* 42. & *lib.* 5. *diſp.* 6. *in Met.* Meldul. *diſp.* 8. *num.* 50. Suarez *diſp.* 26. *ſect.* 5. Rouij 2. *Phyſ. tract.* 7. *quæſt.* 2. Auerſæ, Ouiedi, aliorumque plurimorum contra Thomiſtas. Perer. Conimbric. Quam concluſionem licèt expreſsè S. Bonau. non tradat, tamen ex eius principiis ſuprà allatis infertur, nempe quia docet, quod ad hoc vt effectus poſſit produci, neceſſe eſt vt vel formaliter; vel eminenter contineatur in cauſa. At ſubinfero ego, quilibet effectus ſpecificus continetur in iiſdem cauſis ſpecificè conuenientibus

bus in tali virtute productiua: ergo & à qualibet poteſt produci.

Confirmatur ex aliis principiis Seraphicis; nam eadem materia ſecundùm eſſentiam eſt in vniuerſo, & ob id vna numero, & homogeneitate; & in omni materia in principio creata ſublunari adſunt vt in ſeminario omnes formæ corporeæ: ergo ſi adſit agens habens virtutem productiuam, poterit idem effectus produci. Tum quia ſi non adeſt repugnantia ex parte cauſæ, vt dictum eſt, quia in hoc omnes ſunt æquales per ordinem ad effectus eoſdem ſpecie, nec ex parte effectus poteſt adeſſe, cùm de ſe dicat indifferentiam reſpectu cuiuſcumque cauſæ propriæ; mutuò enim ſe habent indiuidua vnius ſpeciei, & virtus ſpecifica cauſæ, & vtraque importat indifferentiam mutuam. Tum etiam, quia in reſurrectione mortuorum à Deo reproducentur omnes homines iam corrupti: ergo.

Respondent Thomiſtæ, contineri quidem in virtute cauſæ omnes effectus, qui ſecundùm ſpeciem ſunt idem; non verò ſecundùm rationem indiuidualem, ſecundùm enim hanc rationem petunt hanc numero cauſam.

373. Contra: Si continentur in iiſdem cauſis omnes effectus ſecundùm ſpeciem: ergo & ſecundùm rationem indiuidualem. Probatur conſequentia, quia ſpecies deſumitur ab indiuiduis: ergo ſi aliqua indiuidua non continentur in vna cauſa, & continentur in virtute alterius, ſequitur quod nec contineantur ſecundùm ſpeciem in illa. Confirmatur, quia hæc determinatio indiuiduorum in ordine ad vnam cauſam vel oritur ex parte formæ petentis hanc numero materiam, vel ex parte materiæ petentis hanc ſeriem numeralem formarum. Non primum, quia videmus in nutritione eandem numero formam informare ſucceſſiuè aliam, & aliam materiam numero differentem. Tum etiam, vt rectè notat Hurtad. *diſp.* 10. *ſect.* 4. §. 69. ſi conſtituatur aliqua ſeries animarum, quæ poſtulet informare corpus tali, vel tali pacto organizatum, verbi gratiâ corpus gibbum, hoc nihil aliud eſt, ait Ariſtoteles, niſi conſtituere animas gibbas, ſimas, & eoclites. Nec ſecundum, quia videmus eandem materiam recipere ſucceſſiuè hanc, vel illam formam: nec poteſt dici prouenire à tali agente, quia quodcumque agens habens in actu primo virtutem agendi, ſi eſt neceſſarium, poſitâ materiâ diſpoſitâ, & applicatâ, neceſſariò producit effectum: ergo chimærica eſt hæc determinatio. Et ſi dicatur prouenire à decreto Dei,

Contra, quia decretum Dei eſt quid extrinſecum: ergo omnia indiuidua intrinſecè ſe habent æqualiter ad proprias cauſas eiuſdem rationis. Et ſi dicatur hanc repugnantiam prouenire à conditionibus indiuiduantibus, tanquam à ratione intrinſeca,

Contra: Tum quia rationes indiuiduales ſe habent vt quid extrinſecum ad entitatem effectus, vt probatum eſt in Logica, in quæſtione de indiuiduatione. Tum quia nec poſſet fieri à Deo, quod idem effectus produceretur ab alia cauſa, quod nec admittunt aduerſarij: ergo vera eſt noſtra Concluſio.

Obijcies primò: Mutatâ cauſâ, mutatur actio: ſed mutatâ actione mutatur effectus: ergo mutatâ cauſâ mutatur effectus: ergo. Maior patet, quia actio vnius cauſæ non poteſt eſſe actio alterius. Minor probatur, quia hæc actio tendit neceſſariò in hunc numero effectum, cùm ſit terminus formalis ab ipſa actione productus: ergo.

374. Respondetur ex Seraph. Doct. infrà citando, mutatâ cauſâ inadæquatâ

æquatâ mutatur actio, nego; adæquatâ, concedo. Ad minorem, mutatâ actione paſſiuâ actâ, mutatur effectus, tranſeat; mutatâ actione actiuâ mutatur effectus, nego. Ratio eſt, quia per actionem non indiuiduatur effectus; vnde actio ſe habet ad effectum vt quid extrinſecum. Tum etiam quia quælibet actio per ſe ſumpta à cauſa conſimili inadæquatè ſe habet ad effectum, & ob id negatur debere mutari effectum: idque patet ex reſurrectione mortuorum; prima enim productio hominis fuit per vnam actionem, & reſurrectio erit per aliam; & tamen erit idem effectus. Vnde ait S. Doct. *lib. 4. diſt. 43. art. 1. quæſt. 4. ad vlt.* licèt defluxus, & operatio, & duratio ſit alia, & alia; tamen quia effectus numeratur non ex actionibus, vel duratione, ſed ex ipſa entitate, & principiis intrinſecis rei, hinc poteſt eſſe idem.

Obiicies ſecundò: Cauſa vt cauſa dicitur talis, quia reſpicit effectus, quos poteſt producere: ergo dicitur talis numero, quatenus reſpicit talem ſeriem effectuum determinatorum: ergo nullus horum effectuum poterit ab alia produci cauſa.

Respondetvr negando antecedens. Cauſa enim dicitur talis, & hæc numero, quatenus eſt indiuidua: dicitur verò cauſa, quia habet virtutem determinatam ad omnes effectus conuenientes in tali ſpecie; hinc negatur vtraque conſequentia.

Obiicies tertiò, quia ſequeretur, quod idem effectus numero iam productus non eſſet per ſe ab hac numero cauſa, quia poſſet per ſe dependere ab alia.

Respondetvr hoc argumentum nimis probare, quia ſi concluderet, nullus effectus eſſet per ſe à cauſa ſecunda, cùm poſſit eſſe per ſe à cauſa prima. Reſpondetur tamen negando ſequelam; nam ad hoc vt effectus ſit à cauſa per ſe adæquata, ſufficit vt ſit ab illa, quæ ipſum valet producere, ſiue ſit hæc, ſiue alia conſimilis.

Dices: Talis effectus importaret duplicem dependentiam ad duplicem cauſam, & hoc intrinſecè; quod eſt impoſſibile.

Respondetvr ex doctrina Seraph. Doct. *lib. 3. diſt. 8. art. 2. quæſt. 2. ad 2.* & ad alia ſequentia, quod effectus ſecundùm indigentiam ſuam intrinſecam eſſentialiter dependet ab vna cauſa; ſecundùm indifferentiam verò extrinſecè dependet à pluribus, ſcilicet quatenus potiùs applicatur hæc, quàm illa, quæ poterat applicari; vnde alia ſe habet veluti accidentaliter. Quæ reſponſio magis patebit ex ſequenti concluſione.

Dices: Ergo effectus dicitur eſſe ab illa cauſa per accidens, à qua habet eſſe: ſed hoc eſt falſum; cauſa enim per ſe eſt, quæ per propriam virtutem intrinſecam agit, ex Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 12. art. 1. quæſt. 3. ad 2.*

Respondetvr, quod duplex eſt cauſa per accidens; alia eſt, quæ propriè eſt accidentalis ad effectum, vt ædificator muſicus in ædificatione domus; alia eſt, quæ licèt propriâ virtute producat, tamen non habet effectus tantam connexionem cum ipſa, vt non poſſit habere eſſe aliunde: & in hoc ſenſu dicitur cauſa per accidens, id eſt non abſolutè neceſſaria; & in hoc ſenſu admittitur conſequentia.

375. Secvnda Conclvsio: Idem effectus numero naturaliter non poteſt produci à pluribus cauſis totalibus diſparatis ſimul, & ſemel; per potentiam tamen Dei abſolutam poteſt produci, ita tamen quod ſi Deus permitteret applicationem duarum cauſarum totalium, effectus naturaliter ab vtraque

vtraque poſſet produci. Prima pars eſt contra Nominales, & Serbellonum docentes id poſſe fieri naturaliter: eſt tamen D.Thomæ, Scoti, & communis cum Seraph. Doct. qui *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* docet repugnare, poſſe præfigi duos fines principales diſparatos ſimul, & ſemel eidem actioni. Et *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. docet, quod ſi plura lumina applicentur ad illuminandum aërem, augetur illuminatio, quia licèt ſint plura, & diuerſa, tamen vniuntur per modum vnius cauſæ in vnum ſuſceptibile. Vnde maioritas eſt, quia ſuſceptibile eſt capax nouæ entitatis, per quod rejicitur fundamentum Nominalium ex exemplo luminum allatum. Et *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 1. docet, quod vnius effectus eſt vna cauſa immediata, ſi cauſa eſt totalis, & naturalis. Et *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. patenter id aſſerit. Et *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 2. *quæſt.* 2. docet, quod vnica relatio ineſt etiam multiplicatis terminis formalibus: quod verò id poſſit fieri ſupernaturaliter, infero ex doctrina, quam tradit S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 1. *quæſt.* 3. & 4. de quo infra.

PROBATVR autem prima pars, quia vna actio ex illis eſſet omninò ſuperflua, cùm per quamlibet ſatis, ſufficienterque effectus recipiat eſſe; natura autem abhorret à ſuperfluo.

RESPONDET Serbellonus concedendo naturam nihil facere fruſtrà in ordine ad ea, quæ intrinſecè pertinent ad rei conſtitutionem; non verò in ordine ad ea, quæ ſunt extrinſeca rei; ſicut ſunt operationes extrinſecæ agentis. Vnde ſi applicantur vna, vel duæ, vel plures ad eundem effectum, id non tollit, quin poſſint recipi ea, quæ ſunt intrinſeca rei; naturaliter autem quælibet cauſa totalis eſt applicata ad producendum effectum in ſpecie, non in indiuiduo; ad hoc enim poſſunt applicari plures. Quæ reſponſio non eſt contra noſtram rationem; idem enim & nos dicimus, nempe non poſſe produci vnum effectum à duabus cauſis totalibus naturaliter, ex eo quod non poſſunt ipſæ ſimul naturâ applicari; eſſet enim ſuperflua applicatio alterius cauſæ; id tamen non oritur ex incapacitate intrinſeca effectus, ſed data applicatione facta à Deo permittente, vel efficiente, vt contingit in conſecratione facta eiuſdem hoſtiæ à pluribus Sacerdotibus: tunc dicimus naturaliter ab ambabus produci effectum, ob idque impoſſibilitas eſt extrinſeca effectui, nempe ex ratione cauſarum, quæ ſunt determinatæ, & limitatæ à Deo.

HINC ſecundò probatur ex Seraphico Doctore *lib.* 1. *diſt.* 5. *art.* 2. *quæſt.* 1. Natura eſt determinata in ſpecie: ergo & in indiuiduo. Probatur conſequentia ex doctrina Seraph. Doct. Natura in productione effectus non poteſt producere ipſum, niſi in indiuiduo; non enim datur communis natura abſtracta phyſicè: ergo ſi eſt determinata in ſpecie, erit & determinata in indiuiduo. Tum quia ſpecies deſumitur ab indiuiduis.

376. SECVNDA Pars eſt communis recentiorum contra Scotum, & Scotiſtas, aſſerentes implicare contradictionem. Probatur doctrinâ Seraphicâ *ex lib.* 1. *diſt.* 42. *cit.* Deus plus poteſt facere, quàm nos cogitare, & quidquid non inuoluit manifeſtam repugnantiam: ſed duas cauſas totales concurrere ad eundem numero effectum non inuoluit contradictionem: ergo. Probatur minor primò, quia argumenta Scotiſtarum reddunt ſolùm probabilem ipſorum opinionem, nec demonſtratiuè concludunt: ergo non eſt euidens

dens implicare contradictionem. Tum quia multi ſuſtinent id poſſe fieri naturaliter: ergo multò magis ſupernaturaliter.

Probatvr ſecundò, quia plures Sacerdotes ex D. Thoma, & communiori verè conſecrant eandem hoſtiam, eundem baptizant hominem.

Dices cum Maſio, hoc poſſe eſſe in cauſis inſtrumentalibus, non verò in principalibus.

Contra, quia & cauſæ inſtrumentales ſunt totales in ſuo genere, & verè attingunt effectum, etiamſi ſunt cauſæ morales per ſe.

Probatvr Tertiò, quia nulla adeſt repugnantia ex parte cauſarum, vt per ſe patet; nec ex parte effectus, cùm intrinſecè inuoluat indifferentiam reſpectu plurium cauſarum, nec totaliter per cauſalitatem vnitam determinatur, ſiue repletur talis indifferentia eo modo, quo diximus de indifferentia naturæ contractæ in hoc ad eſſe in alio. Tum quia Deus poteſt per poſitionem duorum corporum ſe penetrantium replere locum: ergo nulla eſt implicantia: repletio enim loci eſt effectus poſitionis corporis in loco. Tum quia effectus eſt capax actualis cauſalitatis duplicis à cauſa prima, & à ſecunda, quarum quælibet eſt ſufficiens per ſe ad ponendum effectum: ergo abſolutè effectus poteſt terminare duplicem cauſalitatem. Nec valet, ſi dicas, iſtas eſſe ſubordinatas, & ob id nec valere paritatem. Non valet, quia vterque influxus eſt per ſe ſufficiens: ergo currit paritas. Quod argumentum eſt ſolidum, vt fatetur Meldul. *num.* 73. & ipſum verè inſolutum relinquit. Ex quo ſequitur, quod Deo ſic volente, datâ applicatione duarum cauſarum totalium, naturaliter etiam prodiret effectus, cùm ipſe ſit capax duplicis influentiæ totalis.

Obiicies contra primam partem concluſionis, quia nulla adeſt repugnantia ex parte cauſarum, nec ex parte effectus, cùm de ſe ſit indifferens ad vtramque cauſalitatem: vnde ſi duo ignes æqualiter applicentur eidem materiæ, poterit ignis ab vtraque produci; & duo lumina applicata eidem aëri eodem modo, cùm non habeant aliquid contrarium, nec incompoſſibilitatem, poterunt producere eundem effectum. Probatur ſequela, quia in tali caſu vna cauſa in agendo non ſubordinatur alteri, & ambæ operantur: ergo.

377. Respondetvr concedendo antecedens, nullam adeſſe repugnantiam intrinſecam, ſed tantùm extrinſecam prouenientem à voluntate Dei gubernante naturam, & impediente nihil otioſum eſſe in natura: & ad exempla allata reſpondetur primò, quod reddunt probabilem iſtam partem de poſſibilitate naturali, etiam in ſententia Seraphica idem docente de illuminatione aëris. Attamen poteſt ſolui difficultas ex doctrina ab ipſo ſuprà allata, ſcilicet illos duos ignes tunc ſe habere veluti cauſas naturales partiales, & plura lumina concurrere in vnum per modum vnius cauſæ in vnum ſuſceptibile: ob idque etiam augetur intenſio effectus, idque naturaliter loquendo.

Obiicies contra ſecundam partem concluſionis ex Scoto, quia ſequeretur, eundem effectum numero dependere ab vtraque cauſa, & à neutra, quod implicat. Probatur euidentiſſimè, ait Meldul. A nullo dependet aliquid eſſentialiter; quo non exiſtente, nihilominus illud eſſet: ſed poſito hoc effectu, verbi gratiâ igne producto ab hoc igne, ablato hoc igne cauſante, adhuc tamen effectus eſſet ab alia cauſa; ſicque ſequitur à neutra eſſentialiter dependere. Hoc argumentum eſt Achilles Scotiſtarum, cui

Digitized by Google

cui tamen facilè ex traditis in fundamentis occurritur adæquatè. Vnde,

378. Respondetur diſtinguendo maiorem: Dependeret ab vtraque, & à neutra ſecundùm diuerſas rationes, concedo; ſecundùm eandem, nego. Dependeret quidem ab vtraque dependentiâ extrinſecâ ſupra indigentiam effectus, cùm eius indigentia dicat ſolùm ordinem ad vnicam cauſam: at ſecundùm indifferentiam dicit ordinem ad plures cauſas; in quo caſu vtraque dependentia actualis eſt extrinſeca: & poteſt etiam dici cum Seraph. Doct. quod dependentia ab vna eſt eſſentialis, & ab alia eſt accidentalis, vt docet S. Doct. *lib.3. diſt.8. art.2. quæſt.2. ad* 2. de relatione vna plurium filiationum ad vnum terminum; altera enim dicitur eſſentialis, aliæ accidentales. Facit ad hoc doctrina Scoti *lib.1. diſt.2. quæſt* 2. & ſuprà notauimus, quod ad cauſam per ſe non eſt neceſſe, quod effectus ab alia non poſſit poni in eſſe; aliàs idem calor non poſſet eſſe à Sole, ab igne, &c. Per ſe autem eſt talis effectus à cauſa, quando continetur in virtute ipſius: quod poſtea poſſit ab alia eſſe, & dependere, eſt illi cauſæ per accidens. Cùm autem effectus dicat indifferentiam, & potentialitatem ad plures cauſas, hinc per potentiam obedientialem poteſt eſſe ſimul à pluribus. Immò contra Scotum ſequeretur, nec eundem effectum poſſe prouenire à pluribus cauſis totalibus diuiſim ſumptis; ſi enim dependentia ab vna includit excluſionem alterius dependentiæ, ſequitur, quod nec poſſit à Deo tolli.

Respondet Meldul. negando paritatem: ſic *num.*70.*& num.*55. nec vllam affert rationem: vnde hæc reſponſio eſt petitio principij; admittit enim dependentias plures in cauſis diuiſim ſumptis; negat in vnitim ſumptis, ex hoc, quod idem effectus poteſt produci diuiſim à pluribus, non verò vnitim: quare argumentum rectè concludit contra Scotum, probans in eodem effectu admitti ſimul plures dependentias. Nec tollitur vis illationis per id, quod ſubdit Meldul. iterum, ſcilicet relationem dependentiæ effectus fundari in indigentia effectus, quæ cùm actuetur per vnicam cauſalitatem, non poteſt admittere aliam cauſalitatem. Non tollitur, inquam, quia fundatur dependentia non in indigentia, ſed in indifferentia, & in potentia obedientiali effectus: vnde per vnam tollitur indigentia, non indifferentia.

Obiicies ſecundò, quia ſequeretur, maiorem eſſe virtutem cauſæ, quàm exigat effectus.

Respondetur, eſſe maiorem extenſiuè, non intenſiuè; vniuntur enim illæ cauſæ in numero, & pluralitate agentium; non in qualitate, & virtute agendi: ſic negatur ſequela. Vnde in tali caſu vtraque per ſe ageret, & produceret totum effectum.

Contra: Ergo idem effectus bis produceretur, quod eſt falſum. Probatur ſequela, quia diuerſarum operationum diuerſi ſunt termini: ſed in tali caſu ſunt diuerſæ actiones: ergo. Tum quia bis importat & geminationem actus, & duplicem terminationem: ergo.

379. Respondetur ex doctrina Seraph. Doct. *lib.3. diſt.8. art.2. quæſt.1. per totam*: & *lib.4. diſt.43. art.1. quæſt.4. ad vlt.* quod numeratio actuum naſcitur, vel quia eſt in alio, & alio ſubiecto, vel in alio, & alio termino, vel in alio, & alio tempore: cùm autem in allato caſu duæ actiones dicerent tantùm duplex principium vt à quo, non tamen vt in quo, nec ratione termini, nec durationis; hinc eſſet duplex actio:

Digitized by Google

ſed effectus diceretur vna vice productus; vnde ſi ly *bis*, dicit actiones duas vt à quo, concedo; ſi dicit vt in quo, & in diuerſo tempore, nego.

Instas: Bis in actione importat geminationem actus, & ſimul terminationem: ergo bis dicetur terminus productus. Patet conſequentia, quia actio terminata ad Petrum eſt differens ab alia ad ipſum Petrum terminata: ergo dicitur bis genitus: ergo erit duplex terminus.

Respondetur ex Seraph. Doct. *lib.3. cit. quæſt.1. ad 3. & 4.* quod bis importat terminationem actus duobus modis, vel ex deſitione, vel ex completione, ſcilicet quatenus vtraque actio terminat ad vnum quid completum, ſicque importat vnum modum numerandi in termino; & hinc negatur conſequentia, licèt ratione actionis, vt dicit *ab*, poſſit aliquo modo dici bis genitus, ſed impropriè, cùm ſit vnus tantùm terminus, & idem omninò, & eodem modo.

Instas: Actio actiua, & paſſiua ſunt correlatiuæ: ergo ſi duplex actio, & duplex erit paſſio, & terminus.

380. Respondetur ex doctrina tradita à Seraph. Doct. ſuprà citato, & *lib.1. diſt.5. art.2. quæſt.1.* actionem hanc duplicem attingere formaliter ipſam naturam ſpecificam tanquam terminum, & ex conſequenti entitatem indiuidualem tanquam ſubiectum illius rationis formalis; & hinc cùm natura ſpecifica ſit capax duplicis terminationis, ad ipſam terminant actiones, licèt completiuè ad indiuiduum etiam.

Dices: Ergo duo accidentia numero diſtincta, nempe duæ actiones, recipientur in eodem ſubiecto.

Respondetur negando conſequentiam; nam duæ actiones non ſunt formæ receptæ in paſſo, ſed tantùm dicuntur recipi, quatenus attingunt terminatiuè ipſum productum, tuncque integrant vnam rationem.

Obiicies tertiò contra vltimam partem concluſionis: Eſt impoſſibilis applicatio duarum cauſarum totalium: ergo & productio eiuſdem effectus à duabus cauſis totalibus. Antecedens patet, quia vna cauſa excludit aliam, nec poteſt dari applicatio virtutis ambarum abſque penetratione vnius in aliam, & vtriuſque virtutis, & ſimul in paſſo.

Respondent Nominales negando antecedens, & quod ſequeretur penetratio cauſarum, vel virtutis: ſed reſponſio eſt gratis data. Nos verò reſpondemus ex doctrina ſuprà tradita ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.14. cit.* quod dato antecedente, negatur tamen conſequentia, & ſequela antecedentis probationis: nam in dato caſu effectus totaliter produceretur ab vtraque, recipiendo vtramque cauſalitatem: ſed quia non fit communiter talis applicatio ſupernaturaliter à Deo, hinc ſi aliquando duæ cauſæ totales naturaliter applicentur, vt plura lumina eidem aëri illuminando, tunc dicendum eſt agere naturaliter, vt duas cauſas partiales, quæ vniuntur in vnum, provt recipitur influentia in paſſo, ob idque etiam augetur effectus: & data totali intenſione in effectu, tunc vna cauſa ſe haberet veluti non agens, & otioſa. Hinc Deus, vt auferat talem ſuperfluitatem, limitauit agentia.

381. Tertia Conclvsio: Idem effectus numero corruptus naturaliter non poteſt reproduci, ſed tantùm ſupernaturaliter. Eſt communis Thomiſtarum, & Scotiſtarum cum Seraph. Doct. infrà citando, contra Durandum admittentem tantùm concluſionem de potentia Dei abſoluta quoad reſurrectionem

nem mortuorum, ſed in aliis vult implicare contradictionem; & contra Hurtad. Conimbric. Serbell. Morandum aſſerentem id etiam poſſe fieri naturaliter, licèt Deus impediat creaturas ab hac reproductione.

Hæc Concluſio habet ſuum locum proprium in tractatu de Generatione, ob idque contenti vna, vel duabus rationibus à Seraph. Doct. allatis, ad eundem tractatum hanc remittimus.

Probatvr primò, quia agens naturale tribuit eſſe exiſtentiale effectui: ſed hoc eſſe exiſtentiale vel non diſtinguitur à duratione rei, vel concomitatur ipſam: ergo ſi producere poteſt effectum corruptum, ei tribuet nouum eſſe exiſtentiale, & aliam durationem: ergo non erit idem numero.

Probatvr ſecundò, quia Deus reſurgere faciet eoſdem homines, in quibus ſunt eadem principia ſubſtantialia vnita abſque immiſſione alicuius nouæ entitatis, quæ neceſſariò requiritur in agente naturali: ergo.

381. Qvarta Conclvsio: Idem effectus numero exiſtens poteſt per potentiam Dei abſolutam tantùm reproduci. Eſt contra Vaſquez *part.* 1. *diſp.* 176. *num.* 36. Baudunum noſtrum, Ruuium *tract.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 93. volentes implicare contradictionem. Idem & aſſerunt Scotiſtæ cum Meldul. *de gener. diſp.* 5. *num.* 180. & *ſeq.* Concluſio tamen elicitur ex principiis Seraphicis, quæ ſunt contra principia Scotiſtica, & aduerſariorum, qui tenent id implicare contradictionem, quia productio eſſentialiter eſt tranſitus à non eſſe ad eſſe; nempe ſi eſt creatio, à non eſſe ſimpliciter; ſi eſt generatio, à non eſſe priuatiuo: ergo cùm exiſtat res, non poteſt tranſire à non eſſe ad eſſe.

Contra quos ſic argumentor ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2. Productio rei non neceſſariò exigit antecedenter priuationem, & non eſſe rei: ergo corruit fundamentum aduerſariorum.

Respondent concedendo de productionibus diuinis; negando de creatis.

Contra, & probatur antecedens de productionibus creatis. Generatio creata habet rationem productionis, mutationis, & motus. Motus ratione diſpoſitionum in tempore introductarum; mutationis, quatenus ſubiectum mutatur; & productionis ratione termini producti. Sed diſpoſitiones ſunt extrinſecæ generationi, & poſſunt à Deo introduci in inſtanti; generatio verò ipſa eſt inſtantanea, in qua priùs naturâ intelligitur res ſub vno ſtatu, & diſpoſitione, & poſteriùs naturâ iam producta: ergo non exigit antecedenter non eſſe, cùm omnia eſſentialia fiant in vnico inſtanti temporis. Sed ſi res iam exiſtens reproduceretur de vno eſſe, tranſeundo ad aliud, tunc tranſiret de tali non eſſe nouo ad ipſum eſſe: ergo poteſt reproduci, etiamſi non præcedat priuatio. Tum quia, vt ait S. Doct. *ibid. ad* 6. *in fine*, productio rei non ponit neceſſariò inchoationem rei, ſed tantùm ordinem, ſcilicet de vno eſſe ad aliud: ergo. Antecedens patet primò in proceſſionibus diuinis: ſecundò in poſitione Chriſti in hoſtia, quæ ſecundùm plures Theologos eſt vera actio productiua, & ſecundùm Scotiſtas eſt adductiua, terminans tamen ad ſubſtantiam: & ſecundùm Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* hæc mutatio habet ſimilitudinem cum creatione, quia non habet ſubiectum commune cum generatione, quia eſt rei præexiſtentis: & in confeſſione iterata peccatorum, quæ denuò in confeſſione expreſſa condonantur. Tum quia cùm

Digitized by Google

omnes formæ ſecundùm ſpeciem phyſicam ſint immixtæ in materia, eadem forma ſaltem ſupernaturaliter poterit educi de hac, vel illa materia. Tum quia poteſt poni idem corpus in pluribus locis per reproductionem nouam, vt multi Theologi, & Philoſophi probant, de quo ſuo loco. Tum quia creatio, & recreatio ex S.Doct. *lib.2.diſt.26. art.1. quæſt.2. ad arg.* ſunt vnamet actio; & tamen recreatio eſt rei exiſtentis. Tum quia creatio, & conſeruatio ſecundùm communem opinionem aduerſariorum ſunt vnamet actio; & tamen conſeruatio eſt rei præexiſtentis. Sic S. Doct. *lib.2. diſt.37. art.1. quæſt.2. ad* 3. Tum quia, vt dicit S.Doct. *lib.1.diſt.9. art.* 1. *quæſt.* 4. *ad vlt.* non eſt verum, quod generatio importet ſemper nouitatem eſſendi; radius enim continuè generatur, & tamen eſt ſemper idem. Tum quia, vt probat S. Doct. *lib.* 1. *diſt.7. quæſt. vlt.* poſſe creari, & generari, licèt quoad connotatum differant quoad principale ſignificatum, tamen quod eſt recipere eſſe, ſunt quid vniuocum, & vnum quid in creatura: ergo terminus à quo, ſiue ſit negatio pura, ſiue priuatio, ſiue poſitio eſſentiæ, non impediunt, quin res poſſit recipere nouum eſſe, & idem de nouo.

Obiicies primò: Quælibet generatio, & productio ſubſtantialis eſſentialiter eſt à non eſſe ad eſſe: ergo idem non poteſt ſubſtantialiter reproduci.

383. Respondetvr primò ex S. Bonau. *lib.2. diſt.*1. *cit.* tranſeat antecedens de generatione naturali, negando de ſupernaturali. Reſpondetur ſecundò negando antecedens abſolutè; nam dari poteſt generatio rei, vt probatum eſt, abſque eo quod præcedat priuatio. Tum etiam, quia in Seraphica doctrina, generatio eſt productio formæ iam præexiſtentis in materia de vno modo ſubſtantiali in alium. Reſpondetur tertiò ſecundam productionem eſſe de non eſſe non abſolutè ſumpto, ſed de non eſſe ſubſtantiali ſecundario ad ipſum eſſe; vnde talis inceptio eſt ſecundùm eſſe ſecundarium. Vnde patet hanc obiectionem non eſſe euidentiſſimam, vt dicit Meldul. citatus. Et ratio euidens eſt, quia generatio præcisè dicit productionem; ſecundariò verò, & accidentaliter connotat terminum à quo priuatiuum, vt patet in diuinis.

Obiicies ſecundò, quia effectus dependeret per duplicem dependentiam totalem, quod implicat. Sed hoc argumentum eſt ſolutum ſuprà in prima, & ſecunda concluſione; nam idem effectus habet indifferentiam ad multiplicem dependentiam totalem.

Cvm igitur probabiliter ſuſtineri poſſit hæc opinio, & cùm abſque euidentia contradictionis non debeat effectus denegari omnipotentiæ diuinæ ex regula Seraphica *lib.* 1. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 3. & 4. vbi docet, quod tantùm denegandum eſt reſpectu omnipotentiæ Dei id poſſe effici, quod eſt impoſſibile ſecundùm illuſtrationem veritatis æternæ, & ordinem diuinæ ſapientiæ, ſcilicet ſecundùm diſciplinas ſcientificas, & vbi eſt patens contradictio ſecundùm idem; hinc infertur, quod noſtra concluſio eſt probabilior, & magis pia, & magis conferens ad exaltandam diuinam potentiam.

384. Qvinta Conclvsio: Cauſa, tam libera, quàm neceſſaria à prima cauſa determinatur magis ad hunc effectum numero, quàm ad alium; ad effectus verò in ſpecie, ſi eſt naturalis, determinatur ex variis cauſis, & circumſtantiis ſecum concurrentibus: ſi eſt libera, à ſeipſa determinatur.

Prima pars eſt contra Durandum, Fonſecam, alioſque citatos: eſt tamen Scoti,

Scoti, & S. Bonau. quod deduco *ex lib.1. diſt.27. art. 1. quæſt.2. ad arg.* vbi docet cauſam primam, & ſummam, quæ eſt ſimpliciter talis, ſummè per omnem modum habere influere: ex quo ſequitur, Deum influere etiam in determinationem actuum in indiuiduo. Et *lib.2. diſt.1. part.2. art. 1. quæſt. 1. per totam*, dicit, quod multitudo rerum ſecundùm ſpeciem venit à forma; multitudo rerum in indiuiduo venit à principio extrinſeco, quod eſt abſolutè primum, & vnum, & infinitum; & ideo creatura, cùm habeat virtutem limitatam, eſt indifferens ad hunc, & hunc effectum; idem enim ſecundùm idem ſe habens, ſemper idem efficit: at non ſic cauſa prima, & illimitata, & infinitæ virtutis; ideo ab ipſa venit multitudo rerum in indiuiduo. Ex qua doctrina patet Seraph. Doct. mens circa hanc primam partem.

Secvnda pars eſt ferè communis omnium apud Meldul. *num.39.* & Serbellon. *cit. num.4.*

Probatvr igitur prima pars ratione: & primò de cauſis neceſſariis, quod determinentur à Deo ad hunc numero effectum, quia dum nequit aſſignari cauſa naturalis alicuius effectus, fieri debet recurſus ad vniuerſalem ſupplentem defectus ſecundæ: ſed ſumus hîc in tali caſu: ergo. Maior eſt communis, quia Deus eſt conditor naturæ ipſi præſidens. Minor probatur: Non poteſt aſſignari pro ratione, ſeu cauſa determinante ad hunc potiùs effectum, quàm ad alium: Primò non ipſa entitas cauſæ; ſecundò nec ipſa virtus ſibi intrinſeca cauſæ; tertiò nec ſubiectum circa quod operatur; quartò nec aliæ circumſtantiæ: ergo nihil manet ampliùs aſſignandum præter cauſam primam. Et primò non ipſa entitas, quia abſolutè ipſa entitas eſt in ſe determinata ad ſui conſiſtentiam per exiſtentiam receptam ab agente: non à virtute ſibi intrinſeca, quia de facto eſt indifferens ad plures actus eiuſdem rationis; nec à ſubiecto recipiente, ob eandem indifferentiam paſſiuam; nec à circumſtantiis loci, & temporis, quia continent indifferentiam ad omnes effectus eiuſdem rationis: ergo.

385. Probatvr ſecundò de cauſa libera, quia de ſe non habet, cur potiùs hunc actum, quàm alium producat, cùm ſit indifferens ad omnes; & ſi mouetur à bono propoſito, hoc bonum proponitur illi in ſpecie, non vt indiuiduum eſt, quia mouetur ob bonum præcognitum vt bonum. Tum etiam, quia quælibet ratio boni indiuidua à quolibet actu poteſt attingi; idemque dicendum de circumſtantiis: ergo hæc determinatio reducenda eſt in primam cauſam.

Obiicies Primò. Cauſa determinata in ſpecie eſt etiam indiuidua: ſed cauſa neceſſaria eſt huiuſmodi: ergo. Maior probatur, quia determinatio in ſpecie eſt per ordinem ad actionem realem: ſed talis actio neceſſariò eſt determinata in indiuiduo: ergo cauſa determinata in ſpecie eſt etiam in indiuiduo.

Respondetvr, cauſam determinatam in ſpecie eſſe etiam in indiuiduo ſecundùm eandem rationem, nego; ſecundùm diuerſas rationes, concedo, vt dictum eſt: ſic negatur conſequentia.

Obiicies ſecundò ex Ariſt. 2. *Phyſ. text.* 38. Particulares effectus à cauſis particularibus ſunt: ergo.

Respondetvr concedendo antecedens, ſed negando determinationem dictam eſſe ab ipſis cauſis particularibus.

Instas: Cauſa naturalis non eſt determinata ad producendos omnes effectus,

ctus, ſed vnum poſt alium ſucceſſiuè: ergo vnum poſt alterum: ergo à ſeipſa.

Respondetvr concedendo totum: ſed aliud eſt producere effectus determinatè, & ad hoc cauſa naturalis ſe habet determinatè ad omnes, indeterminatè ad hunc potiùs, quàm ad alium; aliud eſſe determinatum ad producendum hunc, vel illum.

Obicies Tertiò, quia tolleretur libertas noſtra, & auferretur meritum. Tum quia Deus eſſet author peccati; cùm enim non ſit libera ad hunc actum, ſed determinetur à Deo, ſequitur, quod ſi actus eſt bonus, non erit liber, nec meritorius: & ſi eſt ad malum, quod Deus ſit cauſa mouens ad peccatum.

386. Hæc obiectio tangit maximam quæſtionem, quæ eſt inter Thomiſtas, & Scotiſtas: illi enim intendunt ſaluare libertatem tum contrarietatis, ſiue ſpecificationis, verbi gratiâ ad actum amoris, vel odij: tum contradictionis, ſeu exercitij, verbi gratiâ ad actum amoris, & ipſius negationis poſitiuè per ordinem ad obiecta, & ad actus oppoſitos, vt volo audire ſacrum, nolo audire; & ob id ſemper adſunt cum contingentia, conſequenterque excludunt omnes actus neceſſarios à ratione libertatis. Scotiſtæ verò addunt tertium membrum, in quo conſiſtit eſſentialitas libertatis, eſtque dominium, quod habet voluntas ſuper actum ſuum, indifferenterque ſe habet ad neceſſitatem, & contingentiam; non enim liberum opponitur neceſſario, ſed coactioni, & etiam naturalitati: quæ doctrina eſt Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 25. *part.* 2. *per totam*, præcipuè *quæſt.* 5. ſolúmque differt à Scoto, quòd id, quod à Scoto appellatur naturale oppoſitum libero, S. Doct. appellat neceſſarium intrinſecè determinatum ad vnum; de quo in libris de anima fusè.

Hinc reſpondetur negando ſequelas allatas; non enim ſequitur ablatio libertatis, cùm in nobis ſit libertas contrarietatis, & contradictionis ad eliciendum actum, verbi gratiâ amoris, vel odij, vel ad ſuſpenſionem actus, non verò ad eliciendum potiùs hunc, quàm illum actum in indiuiduo, in quo etiam exercetur libertas ad ipſum eliciendum cum tanta, vel tanta intenſione. Et patet etiam ad inſtantiam de merito, quid dicendum ſit; nam cùm actiones liberè producantur, vel omittantur ſecundùm ſpeciem, & etiam ſecundùm indiuiduum, licèt quoad hunc, vel illum determinetur; hinc habet meritum, vel demeritum. Et ad id de peccato, negatur hinc ſequi, Deum eſſe authorem peccati; nam vt docet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. 4. *&* 5. & *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 1. 4. *&* 6. Deus determinat entitatem actus in indiuiduo, non malitiam, niſi permiſſiuè; peccatum enim, vt tale eſt, dicit non entitatem actus, ſed deordinationem, & modum, quo producitur, qui eſt per deuiationem à prima regula.

Dices: Ideo voluntas creata potiùs elicit hunc actum, quàm alium, eo quia Deus determinauit illum, & non hunc: ergo Deus eſt cauſa, quod homo committat potiùs hoc, quàm aliud peccatum.

Respondetvr ex Seraph. Doctore *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad vlt.* quod Deus diuerſimodè concurrit ad opera bona; & ad alia naturalia: nam ad prima concurrit concurſu generali, & etiam ſpeciali, priùs excitando voluntatem ad opus bonum; ad naturalia verò exhibet concurſum generalem ex hoc, quod eſt in omnibus rebus per eſſentiam, præſentiam, & potentiam. Cùm

Cùm igitur iſte concurſus ſi generalis, & indifferens, quo parato] voluntas ſeipſam determinat liberè ad actum bonum, vel malum, licèt data determinatione voluntatis creatæ Deus poſteà potiùs hunc determinet, quàm illum; hinc negatur ſequela, quod Deus eſſet cauſa peccati, &c. Sed de hac materia ſatis; eſt enim altioris conſiderationis, ſpectans ad alium locum.

QVÆSTIO VI.

An agens poſſit agere in diſtans.

387. TERTIA conditio cauſæ in ratione cauſandi eſt, quod paſſum ſit debitè applicatum agenti, ob idque approximatum; quæ conditio vt eluceſcat, excitat quæſtionem valde celebrem, an hæc conditio ſit omninò neceſſaria; ita quod nullo modo agens poſſit agere in diſtans abſque eo, quod agat per eandem virtutem in medium, verbi gratiâ Sol producens aurum in viſceribus terræ, licèt per virtutem accidentalem diſponat terram, tamen immediatè poſteà producat ſubſtantiam auri.

SCOTVS cum ſequacibus ſuſtinet id in multis cauſis euenire.

D. THOMAS negat: ſed quia hæc quæſtio eſt connexa cum alia, quæ infrà exagitabitur, an ſubſtantia immediatè ſit productiua alterius ſubſtantiæ; & cum alia, an mouens, & mobile debeant eſſe ſimul per contactum, quæ communiter tractatur *in 7. Phyſ.* hinc ad dictam quæſtionem remittimus ſolutionem huius quæſtionis.

PRO nunc tamen aſſerentes cum Seraph. Doct. & Scoto, poſſe dari, & de facto eſſe aliquas cauſas immediatè producentes ſubſtantiam in paſſum ſibi diſtans, probationes dabimus in dicta quæſtione.

DE qua materia videri poſſunt Suarez *in Met. diſp.* 18. *ſect.* 7. & 8. *per totam*, Gallicius *lib.* 3. *tract.* 4. *quæſt.* 1. Serbel. *diſp.* 2. *quæſt.* 3. *art.* 6. Ruu. *de cauſa effic. quæſt.* 6. Ioan. à S. Thom. *Phyſ. quæſt.* 12. *art.* 2. Complut. *diſp.* 10. *q.* 4.

HINCQVE declaratis ſufficienter conditionibus cauſæ efficientis pro opportunitate materierum, quas exagitauimus, remanet inquirendum, quibus, & quomodo ratio cauſandi efficienter competat. In quo primo loco ſe offerunt prima omnium cauſa concurrens ad effectus quoſlibet creatos, & deinde aliæ cauſæ ſecundæ, ſcilicet principalis, & inſtrumentaria, &c. ſuper quas proponuntur ſequentes quæſtiones.

QVÆSTIO VII.

De concurſu Cauſæ primæ cum ſecundis, nempe an Deus concurrat cum creatura ad ſuas actiones concurſu immediato, an mediato.

388. HÆc eſt illa celebris quæſtio, quæ fusè à Philoſophis in hoc ſecundo libro Phyſicorum per ordinem ad opera creata naturalia, & à Theologis in primo libro Sententiarum, per ordinem ad ſupernaturalia, & moralia agitatur, eſtque valde neceſſaria, vt animus noſter eleuetur in cognitionem tot beneficiorum, quæ inceſſanter à Deo optimo omnium rerum authore percipimus; in ipſo enim ſolo viuimus, mouemur, & ſumus. Tum etiam, quia quæſtio hæc eſt fundamentalis eorum, quæ traduntur à Theologis in materia de prædeſtinatione, & libertate

Digitized by Google

libertate humana. Quare à nobis non curſim, ſed fuſiori, & diligentiori calamo eſt tradenda. Pro cuius tituli intelligentia,

Primò ſupponendum tanquam certum, & euidens, dari vnam primam cauſam, à qua omnes aliæ creatæ dependent: cùm enim quicquid mouetur, ab alio moueatur, ne detur proceſſus in infinitum, deueniri debet in vnam primam, immobilem, & improductam, à qua cæteræ moueantur. Hîc autem quæritur, quo concurſu fiat talis motio.

389. Secundo ſupponendum, quod concurſus Dei in actu primo eſt diuina omnipotentia cum voluntate parata ipſam applicandi ad actum: in actu verò ſecundo eſt ipſa actualis operatio Dei producentis vel ſe ſolo, vel ſimul cum creatura effectum. Hic autem concurſus in actu ſecundo eſt duplex, vel immediatus, vel mediatus. Immediatus eſt vel immediatione ſuppoſiti, ſiue ſubſtantiæ, vel virtutis, ſiue diſpoſitionis, vt loquitur S. Bonauent. *lib.*1.*diſt.*8.*part.*1.*art.*2.*quæſt.*1.*ad* 4. & *lib.*1.*diſt.*12.*art.*1.*quæſt.*3.*&* *diſt.*45.*art.*2. *quæſt.*2. Mediatus item, vel mediatione ſuppoſiti, vel virtutis. Concurſus immediatus immediatione ſuppoſiti, & virtutis eſt, ſi Deus (cum ſit intimè per eſſentiam, præſentiam, & potentiam in qualibet creatura) concurrit ſuâ immediatâ virtute, & actione ad quemlibet effectum, quem producit creatura: mediatus verò erit, ſi Deus producat in creatura non ſolùm eſſentiam, ſed & virtutem illi tribuat agendi, eamque ſolùm conſeruet abſque eo, quod ſe ingerat in productionem effectuum creatorum, vt producendo ignem, & illi tribuendo virtutem comburendi, ignisque abſque eo, quod Deus ampliùs concurrat immediatè ad combuſtionem, exerceat ſuos actus naturales, tunc dicetur Deus concurrere mediatè tantùm, & remotè, licèt ſemper ſit per ſuam eſſentiam præſens omnibus rebus, vt ipſas conſeruet in eſſe. Quare in hoc ſecundo ſenſu Deus concreauit res immediatè; ipſis etiam dedit, & concreauit virtutem proportionatam exercendi in actus ſuos proprios; tuncque dicitur concurrere ad tales actiones, & ad effectus producendos mediatè tantùm, & immediatè talem virtutem, & effectus conſeruando. Hinc orta eſt hæc celeberrima quæſtio, an Deus concurrat concurſu immediato, & identificato cum actione creaturæ; an verò concurſu remoto, & mediato. In qua triplex opinio circumfertur.

390. Prima eſt aliquorum negantium cauſas ſecundas aliquid operari: per quod patet, quàm verum ſit commune prouerbium: *Nulla fœditas ſine amatore, nulla fatuitas ſine patrono.* Iſtique ſunt inter ſe diuiſi in adſtruenda hac opinione: nam aliqui dicunt, Deum omnia agere ad præſentiam cauſæ ſecundæ, & ob id cauſis ſecundis imputatiuè tantùm tribui effectus, eo ferè modo quo ad aures S. Bonau. & Scoti Sacramenta dicuntur efficere gratiam; iſtique ſuppreſſo nomine citantur à D. Bonau. *lib.*2.*diſt.*7.*part.*2.*art.*2.*quæſt.*1.*corp.* & à D. Thoma *lib.*2.*diſt.*1.*quæſt.*1.*art.*4. & *lib.* 3. *contra Gent. cap.* 69. *&* *part.* 1. *quæſt.* 105. *art.* 5. & à Suarez *Met. diſp.* 18. *ſect.* 1. quam opinionem appellat probabilem Gabriel *lib.*4.*diſt.*1.*quæſt.*1.*art.*3. *dub.* 3. & Seraph. Doctor appellat falſam. Alij hanc vim effectricem tribuunt agentibus ſpiritualibus, denegant corporeis. Alij admittunt in creatis effectionem accidentium, non verò ſubſtantiæ, quorum anteſignanus eſt Auicenna, ſuſtinens ſubſtantias fieri ab intelligentia quadam ſeparata.

391. Secunda Opinio eſt Durandii

randi negantis in Deo concurſum immediatum, & tribuentis tantùm mediatum & remotum. Quæ opinio à pluribus recentioribus notatur vt hæreſi proxima, erronea, & temeraria; ſed nimis audacter, cùm Durandus fuerit vir optimè meritus de Eccleſia Dei, Epiſcopus Catholicus, nec vnquam hæc ipſius opinio fuerit taxata, vel condemnata in aliquo Concilio, nec à Papa, ſeu à Sacra Congregatione. Immò & Seraph Doct. *lib.2. diſt.47.art.1. quæſt.1. corp.* licèt eam non teneat, aduertit ſuo tempore fuiſſe magnorum virorum, & adeo rationabilem, vt nec Magiſter auſus fuerit definire, quænam ſit verior. Quare patet, quàm audacter, & temerariè hanc opinionem, (quam non auſi fuerunt condemnare Magiſter Sententiarum, D. Bonau. D. Thomas, Scotus, Papa, Concilia, & Sacra Congregatio Cardinalium) definierint vt temerariam, & hæreſi proximam Suarez *in Metaph. diſp. 22. ſect.1.* Valentia, Hurtad. *diſp.10.§.30.* Guarinus *in Phyſ.diſp.6.de cauſis, exp.4.* qui dicit hanc fuiſſe damnatam in Concilio Tridentino, abſque eo quòd afferat vllum locum, vel textum Concilij, quem nec poterat citare, cùm nullibi fuerit damnata. Semiſopita quidem iacebat præſens ſententia præteritis ſeculis; ſed nouiſſimè ab aliquibus, & præcipuè à P. Ludouico à Dola Capuccino in ſua quadripartita diſputatione verè aurea, fusè, & doctiſſimè propoſita, & propugnata fuit, vbi oſtendit facillimè cum hac ſententia poſſe dirimi litem, quæ eſt inter Prædeterminantes, & aſſertores Scientiæ Mediæ; licèt à Serbellono *in Phyſ. diſp.2.quæſt.4. art.2.* derideatur tanquam in hoc deceptus; in quo tamen magis, & verè meretur ipſe Serbellonus derideri, cùm non aſſequutus fuerit mentem P. Dolæ, vt in decurſu quæſtionis patebit: quam notam etiam ipſe P. Dola præuidit, & confutauit *in part.1. cap.9.num.5.& 6.*

392. Tertia Opinio eſt communior, vt aduertit S.Bonau. citatus, aſſerentium Deum concurrere immediatè ad omnes actiones creaturarum, itavt totus effectus dependeat à Deo, & à creatura ſimul: à Deo vt à cauſa prima; à creatura vt à cauſa particulari. Et quia hæc quæſtio inuoluit plura, quæ ſunt ſummoperè neceſſaria pro faciliori captu eorum, quæ in ſequentibus tradenda ſunt, & maximè poſtea in Theologia, in materia de Prædeſtinatione, de Gratia Dei, de libero arbitrio, de peccato, & de motionibus Dei; hinc ſub hoc titulo de concurſu Dei ad actiones naturales, ſiue neceſſarias, ſiue liberas hanc quæſtionem problematicè pertractabimus, diuidentes eam in duas partes.

In quarum prima ſuſtinebimus probabiliter, opinionem communem contra Durandum, & Dolam: in ſecunda oppoſitam opinionem Durandi defendemus. Pro ſolutione igitur primæ partis quæſtionis, ſcilicet pro affirmatiua de neceſſitate concurſus immediati, & ſimultanei, principaliter iacienda ſunt ſequentia fundamenta, quorum doctrina etiam poterit aliqua ex parte inſeruire pro altera opinione Durandi ſtabilienda.

393. Primò igitur Notandum, quod cùm duplex ſit agens, ſcilicet naturale, & liberum, etiam duplicis generis dantur actiones, aliæ naturales, aliæ liberæ; & morales: ambæ tamen continentur ſub ratione communi naturalitatis, prout naturalitas contradiſtinguitur à ſupernaturali: ad naturales Deus concurrit vt author naturæ; ad morales, & ſupernaturales vt author gratiæ, quatenus naturalitati ſuperaddit

gratiæ donum eleuans eas à proprio ſtatu. Hîc autem procedit quæſtio de concurſu Dei ad opera naturalia, qui etiam dicitur concurſus naturalis, ad differentiam concurſus ſpecialis, quem tribuit Deus operibus ſupernaturalibus.

394. SECVNDÒ Notandum, quod cauſa efficiens diuiditur in vniuerſalem, & particularem. Cauſa vniuerſalis diuiditur poſteà in increatam, & creatam, differuntque inter ſe ex eo, quod cauſa vniuerſalis creata, vt cœlum, Sol, &c. & particularis, vt Petrus, hic equus, ſe habent in cauſando ſecundùm excedens, & exceſſum; nam cauſa vniuerſalis creata quantùm ad intimitatem magis influit, quia eſt potior; quantùm ad actualitatem verò, & quantùm ad ea, quæ ſunt propria rei, minùs influit: vniuerſalis enim non habet omnimodam actualitatem, nec perfectam potentiam, ideoque non poteſt peruenire ad formam ſpecialem, niſi per accidens, ideſt per formam agentis particularis, quæ non eſt ab ipſa. Cauſa verò increata vniuerſalis eſt prima, vniuerſaliſſima, & actualiſſima; ideo poteſt in totum effectum, & in totam rei ſubſtantiam ſine adminiculo alterius cauſæ; nec aliqua cauſa aliquid, vel modicum poteſt ſine ipſa, ideo neceſſe eſt, vt ſit immediata in omni actione, & re: ſic Seraphic. Doctor *lib. 1. diſt. 45. art. 2. quæſt. 1.*

395. TERTIÒ Notandum, quod communiter ab aſſertoribus communioris huius opinionis docetur, ad eundem effectum concurrere Deum, & creaturam eodem concurſu ſimultaneo, & identificato, Deo ſe ad exigentiam creaturæ operantis accommodante. Attamen diuiſi ſunt inter ſe ſummoperè digladiantes: nam vna Pars (eſtque Thomiſtarum Dominicanorum) ſuſtinere conatur, quod vltra talem actionem, ſeu concurſum identificatum cum actione creaturæ Deus præbet quendam alium influxum ipſi cauſæ, ſiue naturali, ſiue liberæ impreſſum, quam appellant qualitatem prædeterminantem, habentem eſſe verum reale, accidentale, incompletum tamen, intentionaleque, profluens, ſeu tranſiens cum ipſa operatione, ad eum ferè modum, quo colores in aëre, ſeu ſpecies obiectorum in potentiis circa ipſa obiecta operantibus inſunt, & virtus artis in inſtrumento artificis; & ab iſta qualitate agentia creata mouentur, excitantur, applicantur, prædeterminanturque efficaciter ad agendum ſecundùm vnam contradictionis partem, tanquam ab effectiuo eorundem agentium inſeparabili principio inferente operationem ipſam quadam neceſſitate naturali: & hinc huius opinionis aſſertores appellantur Prædeterminantes.

ALIA verò Pars, eſtque Ieſuitarum, aliorumque recentiorum, negat hanc prædeterminationem phyſicam, tanquam fruſtratoriam, & in cauſis liberis auferentem libertatem; ſed docet Deum ſolum concurrere concurſu identificato ſupradicto, abſque eo, quod attingat ipſam cauſam, ſed tantùm effectus productionem: & hoc pacto dicunt debere intelligi illas propoſitiones communes inter Theologos, verbi gratiâ, *Cauſa ſecunda applicatur à prima ad operandum: Cauſa prima excitat ſecundam ad operandum: Cauſa ſecunda non agit niſi mota à prima: Cauſa ſecunda ſubordinatur primæ*, & ſimiles. Hæc quoad ſenſum aliorum DD. Quid autem ſentiat Seraph. Doctor, modò eſt aperiendum.

396. QVARTÒ Notandum, Seraph. Doctorem medium inter hæc duo extrema procedere, aſſerendo concurſum hunc generalem Dei cum ſecundis

cundis cauſis ad earum operationes, ſiue bonas, ſiue malas, ſiue liberas, ſiue neceſſarias, eſſe quidem realiter diſtinctum à concurſu creaturæ, in quo cum Durando, & Dola conuenit; non tamen eſſe remotum tantùm, atque mediatum, in quo ab iiſdem diſtat; ſed eſſe immediatum, & proximum, in quo cum Thomiſtis, & Ieſuitis ſentit: non eſſe verò identicum, & indiſtinctum, ſiue cum prædeterminatione, ſiue ſine ea, ſed eſſe concomitantem tantùm, & ſimultaneum ſine vlla præmotione determinante, in quo ab iiſdem diſſentit, & ſentit cum Durando, & hunc concurſum non aliud eſſe vult, quàm actum intrinſecum, ſeu immanentem voluntatis Dei, quo vltra actum immediatum conſeruationis eſſentiæ, & virtutis creatæ ad agendum, attingit immediatè etiam actionem, & effectum quemlibet à tali eſſentia, & virtute procedentem, dum ipſe Deus applicat virtutem, & voluntatem ſuam ad immediatè toties, quoties opus eſt agendum, virtuti creatæ, & ad ſimul cum ea operandum, & efficiendum quicquid illa iuxta naturam ſuam neceſſariò, vel liberè, benè, vel malè agit, operatur, & efficit: quod ipſum agens creatum ſine tali ſimultanea, & immediata cooperatione diuina facere non poſſet propter dependentiam eſſentialem, quam in ſuo eſſe, poſſe, & operari habet à Deo: & hic concurſus primæ cauſæ ita eſt ſimultaneus, vt nullo inſtanti, vel temporis, vel naturæ, ſeu cauſalitatis præcedat, ſed tantùm prioritate ordinis, ſeu dependentiæ. Dicitur prior concurſu, & cauſalitate creata, eo quòd hæc ſit illi ſubordinata, & & ab illo dependens. Vnde ſunt ſimul naturâ cauſalitas creata, & increata; ſimulque naturâ attingunt effectum, licèt cum dependentia creatæ ab increata. Immò in hac cauſalitate increata ſimul ineſt dependentia etiam ipſius cauſalitatis creatæ ab increata, non quatenus ipſa ſit terminus vltimatus talis concurſus, ſed quatenus eſt effectus eiuſdem cauſalitatis increatæ, vt conſideratus in facto eſſe, & ob id quatenus & ipſa producitur ab agente dependente intrinſecè à prima cauſa quoad eſſe, & ratione conſeruationis ipſius virtutis factæ à Deo. Ex quibus patet, quod hic concurſus Dei generalis, licèt ſit immediatus ratione ſubſtantiæ, ſuppoſiti & virtutis, eſt etiam mediatus ratione ordinis, & differentiæ, tum ſuppoſiti, tum virtutis creatæ; à Deoque impenditur interuentu ſcientiæ conditionatæ, quæ à Seraph. Doct. *in Breuil. part. 1. c.8.* & *lib.1.diſt.35.dub.2.& 3.& diſt.38. per totam*, dicitur præuiſio, præſcientia, & diſpoſitio, ſcilicet futurorum omnium ſub tali conditione entium præuiſorum, ſi videlicet præter cætera omnia requiſita etiam hunc concurſum generalem habuerit ſimultaneum, & immediatum voluntatis increatæ. Scio quidem Hurtadum *in Phyſ. diſp.10. ſect.3. §.23.* notaſſe, neminem ex antiquis vidiſſe ſectatorem huius ſententiæ mediæ, ſcilicet aſſerentium, concurſum Dei diſtinctum, ſimulque ſimultaneum cum concurſu, & cauſalitate creaturæ. Ex Recentioribus verò duos tantùm reperiſſe ait, quos ſuppreſſo nomine citat, hoſque ſubdit retuliſſe pedem, quia apud Theologos Durandiſmum ſapit hæc opinio, contra quam Serbellonus *diſp.2. quæſt.4. art.3.* plura affert à nobis in ſolutione quæſtionis examinanda.

397. Qvod verò hæc fuerit opinio Seraph. Doct. id infero primò *ex lib.1.diſt.45. art.2. q1.& 2.* vbi docet, quod Deus eſt idem, ac eius voluntas, & voluntas dicitur operans, in quantum vnitur cum effectu, ita quod actua-

Digitized by Google

litas in cauſando referatur ad voluntatem, non pro inſtanti, in quo habet ipſam, ſed in quo facere vult: & *ex lib.* 1. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. vbi docet, quod Deus eſt cauſa mediata effectuum productorum à creaturis, quatenus ibi eſt ordo cauſarum, ſcilicet cauſa ſecunda dependens à prima, item & diuerſitas virtutum: alia enim eſt virtus cauſæ primæ, alia ſecundæ; non tamen eſt ſeparatio, cùm Deus intimè agat, & per ſeipſum; ipſius enim virtus, & actio eſt ipſemet Deus, ait *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. & nihilominus per virtutem creatam agit, quæ eſt ab ipſo Deo dependens: igitur ex S. Doct. ſeipſo agit, & actione immanente, non aliâ cauſalitate diuerſa à ſeipſo: ergo non cauſalitate identificata cum cauſalitate creata. Et *lib.* 1. *diſt.* 8. *cit.* & *diſt.* 35. *dub.* 4. & *lib.* 1. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. docet, quod actio Dei eſt idem, quod ipſa eſſentia diuina, nec ab ipſa differt: actio verò creaturæ realiter differt ab ipſa, & vt eſt à quo, & vt in quem. Vnde cùm in creatura agente mediet actio inter ipſum agens, & effectum, non verò inter Deum agentem, & rem actam; hinc impoſſibile eſt, quod cauſalitas, & concurſus Dei identificetur cum concurſu, & actione creaturæ. Et *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. ait, quod quorumdam Deus eſt tota cauſa, & quorumdam eſt cauſa cum alia particulari, quia Deus concurrit non propter indigentiam diuinæ voluntatis, ſicuti habetur talis indigentia in cauſis vniuerſalibus creatis (vt ibid. in corp.) ſed ob ſummam liberalitatem, quæ non tantùm dedit rebus eſſe, ſed operationem, & diffuſionem, & propter ordinem, & connexionem vniuerſi adinuicem: nec vna cauſa derogat alteri, ſed totus effectus eſt à cauſa creata, & totus ab increata voluntate infinita: clariùs autem *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 5. Ad illud, quod dicitur, totam actionem eſſe à Deo, & totam à libero arbitrio. Reſpondetur non eſſe intelligendum, quod Deus cooperetur libero arbitrio, ſicut cùm duo ferunt lapidem, vnus cooperatur alteri; ſed quia Deus eſt intimè agens in omni actione, & intimus eſt ipſi potentiæ operanti, ita quod potentia ipſa in nihil exit, quod non ſit ab ipſo, talique actioni dat bonitatem naturæ. Hinc infero, Deum dici agere omnia, quia eſt intimè præſens in omnibus, & ipſi actioni, & potentiæ, dans illi eſſe naturale, non cooperando cum creatura, ita quod vterque agens faciant vnam actionem. Et *ibid. ad* 2. operatio dupliciter poteſt dici. Vno modo opus operans, alio modo opus operatum. Opus operans in creatura eſt bonum, ſi eſt à voluntate bona; eſtque quid ab ipſa realiter diſtinctum: in Deo eſt ipſemet Deus. Opus verò operatum eſt terminus actionis, quæ dicitur actio acta ab aliis. His poſitis ſit

398. Prima Conclusio: Cauſæ ſecundæ verè, & realiter cauſant, & operantur. Eſt communis SS. PP. & Theologorum, & S. Bonau. qui *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. docet, quod poſitio negantium hanc concluſionem eſt inintelligibilis: ab aliis dicitur ſtulta, & erronea.

Probatur autem. Tum quia aliàs agentia creata eſſent otioſa, & ſuperflua in natura. Tum quia Deus non poteſt ſe ſolo producere actus vitales, tum potentiarum ſpiritualium, tum ſenſibilium. Tum quia Concilium Tridentinum damnat vt hæreticam opinionem dicentium, voluntatem creatam nihil agere.

Respondet Gabriel, quod talis modus agendi à Deo procedens admittitur

titur in Sacramentis, quorum effectus ipſis tantùm attribuuntur imputatiuè; quare ergo non poteſt admitti in cæteris? Sed reſpondetur, admitti in Sacramentis, quia tales effectus ſunt ſupernaturales. Tum quia Sacramenta ſunt inſtrumenta pura; non ſic agentia, & cauſæ ſecundæ ad effectus proprios, & connaturales.

Obiicies primò: Deus ſufficienti concurſu influit in effectum: ergo omnis alia cauſa eſt ſuperflua.

399. Respondet Vulpes 2. *part. tr.* 2. *diſp.* 7. *art.* 6. concurrere Deum ſufficienti concurſu in effectum quoad rem, non quoad modum; ideſt, licèt concurſus Dei ſit de ſe ſufficientiſſimus; tamen quoad modum eſt inſufficiens, quatenus ipſum accommodat cum concurſu cauſarum ſecundarum, quas aſſumit communicando eis eſſe, & virtutem ad operandum, vt rectior ordo in rebus patefiat. Sed clariùs explicatur hæc reſponſio ex doctrina, quam tradit Seraph. Doct. ſparſim. Et primò notat *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. quod agens ex tota ſua potentia, ſi eſt per naturam, agit tantùm, quantùm poteſt: ſi eſt per deliberationem, & voluntarium, ſicut Deus non agit niſi ſecundùm ordinem, & quantùm vult: ergo licèt concurſus Dei de ſe eſſet ſufficientiſſimus; tamen Deus id non vult. Et *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *fund.* 1. notat, quod immenſitati potentiæ, ſapientiæ, & bonitatis hoc competit, vt Deus communicet virtuti creatæ actum, ideſt virtutem quam ipſa nata eſt ſuſcipere; ſic enim exigit rectus ordo vniuerſi. Addit egregiè *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. quod Deus concurrit cum cauſa particulari, ita quod particularis etiam verè agit, non quod concurſus primæ cauſæ ſit de ſe inſufficiens, vt euenit in concurſu cauſarum vniuerſalium creatarum, quæ indigent actuari à particulari: ſed eius concurſus eſt perfectiſſimus, & actualiſſimus, concurrens ob ſuam liberalitatem; dedit enim eſſe rebus, & operationem, ideſt virtutem operatiuam, & diffuſionem: tum etiam propter ordinem, & connexionem rerum vniuerſi ad inuicem: nec vna cauſa derogat alteri, ſed totus effectus eſt à cauſa creata, & totus ab increata; per quod patet falſitas ponentium inſufficientiam in concurſu diuino.

Obiicies ſecundò: Cauſa prima priùs agit, quàm ſecunda: ergo ſecunda eſt ſuperflua.

Respondetur antecedens eſſe verum quoad operari independenter, loquendo de cauſa prima; dicitur enim prima non prioritate temporis, vel naturæ, ſed dependentiæ, & ordinis, vt dicit S. Doct. Videatur *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 2. *& loc. cit. in fine* 4. *not.* hinc negatur conſequentia.

Obiicies tertiò: Effectus plures non dependent in conſeruari à cauſa ſecunda: ergo nec in fieri. Antecedens patet, quia creatura non poteſt in ſui conſeruationem: conſequentia probatur, quia actio productiua, & conſeruatiua ſunt vnum, & idem.

Respondetur ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp. & ad* 2. & 4. quod licèt creatura non habeat vim completam conſeruationis ſui, habet tamen aliquam virtutem ſui conſeruatiuam, dependentem tamen ab actione conſeruatiua Dei. Addit, quod multi effectus, licèt fiant à creatura, quia ipſa non poteſt in principia intrinſeca rei, ob id non poteſt in totam rei ſubſtantiam. Deus autem totum facit; ideo à Deo conſeruante omnes effectus dependent; ſed non omnes à cauſa creata quoad conſeruari, licèt dependeant

quoad

quoad fieri. Hinc negatur paritas de actione effectiua, & conſeruatiua.

400. SECVNDA CONCLVSIO: Cauſa prima increata concurrit ad omnes effectus creatos concurſu immediato immediatione ſuppoſiti, & virtutis, ſeu cauſalitatis. Eſt S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 1. & 2. & *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 2. pluribuſque aliis locis: D.Thomæ, Scoti, & communiſſima contra Durandum.

PROBATVR ex pluribus textibus ſacræ Scripturæ, & SS. PP. à S. Bonau. & aliis allatis, & præcipuè ex Iſaia *cap.* 26. vbi dicitur, *Omnia opera noſtra operatus es Domine:* & Iob. *cap.* 16. *Manus tuæ fecerunt me.* De quibus videantur S.Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 28. *quæſt. vlt.* aliique Theologi.

PROBATVR primò ratione: Omne ens per participationem dependet ab ente per eſſentiam: ſed quilibet effectus cauſæ creatæ eſt ens per participationem: ergo quilibet effectus debet eſſe à prima cauſa, tanquam ab ente per eſſentiam: Sed non ſufficit mediata dependentia: ergo debet eſſe per immediatam, quæ reſultat per concurſum ſimultaneum cum cauſa ſecunda. Probatur minor ſubſumpta; quia propria dependentia eſt immediata, ſicut propria cauſa eſt proxima, non remota; hæc enim eſt impropria: ſed ens per participationem dependet ab ente per eſſentiam, tanquam à propria cauſa: ergo debet eſſe ab ipſa immediatè. Tum etiam quia ens per participationem dependet propriè ab ente per eſſentiam: ergo immediatè. Ex qua ratiocinatione ſequitur, quod ſi Deus non eſt cauſa immediata omnium effectuum creatorum, erit cauſa tantùm impropriè, & effectus impropriè dependebunt à prima cauſa, & erit Deus cauſa per accidens, & non per ſe, cùm tantùm adſit dependentia propria in cauſa creata à prima, non verò in effectu.

PROBATVR ſecundò à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *cit.* omnis creatura de ſe eſt defectiua, nec ſufficientiſſima, nec actualiſſima, ob idque nec purè actiua: ergo indiget causâ per eſſentiam ipſam actuante concurſu immediato: quæ doctrina fusè affertur à P. Raynaudo in examine nouæ Theologiæ contra Dolam.

PROBATVR tertiò à Scoto. Si Deus non concurrit immediatè ad omnes actus creatos, ſequitur, quod non ſit omniſciens, & omnipotens. Probatur ſequela de omniſcientia; quia Deus in tantum ſcit talem actum creatum infallibiliter euenturum, in quantum nouit determinationem ſuæ voluntatis concurrendi ad talem actum: ſed in dato caſu nulla eſſet determinatio diuinæ voluntatis, cùm voluntas creata ſit libera, & indifferens ad oppoſitos: ergo. Probatur item de omnipotentia. Voluntas omnipotens, quando aliquid vult, illud producit in eſſe: ſed ſi non concurrit immediatè ad actus creatos, poſſet velle aliquid, & voluntas creata poſſet velle oppoſitum: ergo.

ARRIAGA *diſp.* 10. *Phyſ. ſect.* 2. *n.* 11. rectè admittit has, & conſimiles authoritates, & rationes non conuincere euidenter, cùm verè poſſint ſolui, & verè ſoluantur à P.Dola, & aliis; ideo reddunt hanc aſſertionem tantùm probabilem, & forſan probabiliorem, & magis piam. Vnde ſolùm reſtat ſoluere rationes oppoſitas, remittendo tamen fuſiorem de ipſis conſiderationem ad librum 1. Sent. in materia de Prædeſtinatione.

OBIICIES primò, quia ſequeretur, Deum eſſe cauſam partialem: ſed hoc importat imperfectionem.

401. RESPONDETVR primò negando

Digitized by Google

gando ſequelam: nam vt dicit S. Doct. Deus eſt cauſa totalis in ſuo genere; & cauſa particularis etiam eſt in ſuo genere totalis. Reſpondetur ſecundò, Deum attemperare ſuam cauſalitatem ſecundùm indigentiam creaturæ, nec hinc infertur imperfectio in Deo, immò maxima liberalitas, ait Seraph. Doctor *lib.2.diſt.14.part.1.art.2.quæſt.1 fund.1.* & *lib.1.diſt.45.art.2 quæſt.2.ad 1.*

Obiicies ſecundò: Cauſa ſecunda eſt totalis totalitate cauſalitatis, & effectus, & de ſe ſufficiens; ſi enim eſt æquiuoca, excedit virtute ſua effectum: ſi eſt vniuoca, eſt æqualis virtutis: ergo non indiget alia concauſa.

Respondetvr eſſe totalem in ſuo ordine naturali: ſed quia eſt creata, indiget alia concauſa ſuperiori, à qua dependet: ſic S.Doct. *lib.1. diſt. 45. art. 2. quæſt.2.ad 1.* Vnde non eſt totalis totalitate abſoluta.

Obiicies Tertiò: Deus non concurrit immediatè cum omnibus cauſis creatis: ergo dependentia hæc non ponit neceſſariò talem concurſum. Probatur antecedens: Non concurrit immediatè cum materia ad receptionem formæ, nec cum forma ad informationem materiæ; hæc enim important maximam informationem; & tamen iſtæ cauſæ habent eandem dependentiam à Deo, ac cæteræ: ergo.

402. Respondent communiter Deum concurrere cum qualibet cauſa, non tamen ſecundùm quodlibet genus cauſæ, ſed vt cauſa efficiens tantùm; nam vt talis eſt propriè prima cauſa, ſicque ſuâ efficientiâ efficit, vt materia, & forma exerceant ſuas cauſalitates. Ex qua reſponſione communi, quæ verè non ſatisfacit, patet quàm vera ſit aſſertio Seraph. Doct. quod concurſus cauſæ primæ cum ſecundis non eſt identificatus cum earum concurſu. Quare in opinione aduerſariorum eſt obiectio ferè inextricabilis, vt reſtè notat Fuentes *2.Phyſ.quæſt.5. diffic.4.art.1.& 2.* Et licet Mastrius *diſp.8.num.12.* dicat hanc obiectionem ſolui perfectè ex data reſponſione, etiam ſtante concurſu identificato, tamen verè non ſoluitur; nam ſi identificatur concurſus Dei cum concurſu materiæ, & formæ, accommodando ſe tali concurſui: ergo concurſus Dei eſt per receptionem, & informationem. Soluitur autem nodus dicendo cum Seraph. Doct. concurſum Dei eſſe in genere efficientis, quia eſt diſtinctus à concurſu materiæ, & formæ, ob idque ſine imperfectione. Ex qua ratione, & ex ſequentibus patet, quàm rationabilior ſit opinio Seraphici Doct. de concurſu immediato quidem Dei, ſed diſtincto à concurſu creaturæ.

Obiicies Quartò: Quia ſequeretur, Deum concurrere ad formalitatem peccati. Probatur ſequela, quia dantur actus intrinſecè mali, vt mendacij actus, blaſphemiæ, & odij Dei: ergo ſi iſtos actus intrinſecè malos Deus immediatè producit, facit etiam peccatum, quod eſt maxima blaſphemia, & contra Concil. Trid. *ſeſſ.6. can.6.* vbi excommunicationem fulminat in dicentes, Deum ita concurrere ad mala opera, ſicut ad bona.

403. Hvic obiectioni varij varias adhibent reſponſiones. Arriaga putat ſe euadere dicendo Deum exhibere concurſum indifferentem, & indeterminatum ad bonam, & ad malam actionem; determinari autem à voluntate creata, & per hoc non poſſe Deum dici propriè cauſam peccati. Sed hæc reſponſio verè non effugit vim argumenti; nam illa indeterminatio verè non tollit efficientiam diuinam ad actum peccati, cùm ſit identificata cum creata.

Serbellonvs *diſp.2.quæſt.4.n.28.& ſeq.*

Digitized by Google

ſeq. cum aliis Doctoribus diſtinguit in actu peccati rationem poſitiuam , & priuatiuam : & quia iſtæ duæ rationes diſtinguuntur ratione, licèt non realiter, hinc talis diſtinctio ſufficit, dicendo Deum concurrere ad poſitiuum, non ad priuationem ; quæ reſponſio etiam non tollit efficientiam peccati à Deo, cùm in illo poſitiuo à Deo facto verè, & realiter, & inſeparabiliter ſit ille defectus peccati. Nec valet id, quod ſubdit, nempe non intendi à Deo illam priuationem , & defectum , quia cùm actus ſit intrinſecè malus , non tollitur malitia per defectum intentionis ; finis enim bonus operantis non minuit rationem malam intrinſecam operis, vt aduertit S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 46. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.*

Hinc Seraph. Doct. reſpondet *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *per totum*, & *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 46. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* & *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 12. *art.* 1. *quæſt.* 3. quod duo ſunt in actu malo, & ratio poſitiua , & ratio defectiua , quæ ſunt realiter diſtincta ; & cùm Deus diuerſo actu concurrat ad actiones, hinc Deus concurrit ad primum , non ad ſecundum , cùm ſint ſeparabilia , maximè in agente infinito ; malitia enim, ait S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 6. eſt à voluntate, non vt deliberatiua , ſed vt defectiua & moraliter operante.

404. Obiicies Quintò : Sequeretur priuatio libertatis à voluntate creata. Probatur ſequela , quia ad hoc vt non lædatur libertas noſtra, debet habere vim modificandi concurſum diuinum, & determinari ad hunc, vel illum actum ſingularem, prout ipſa voluerit: ſed concurſus immediatus non poteſt modificari à creatura , ita quod poſſit in oppoſitum actum verti, cùm non poſſit fieri aliter : ergo.

Respondetur negando ſequelam, & ratio eſt, quia vt diximus *in fund.* & docet S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 28. *quæſt. vlt.* Deus licèt cooperetur actioni creaturæ, non tamen id facit per immiſſionem alicuius qualitatis in cauſam creatam, ſed quatenus cùm de ſe talis concurſus ſit indeterminatus , vt docet *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. veluti determinatur ab actione creaturæ : vnde creatura ſemper remanet libera.

Dices : Idem eſt facere aliquid in ſe, & facere aliquid, quo facto neceſſe eſt illud fieri : ſed ponere concurſum Dei ad ſubſtratum peccati, eſt facere id, ad quod neceſſariò ſequitur malum: ergo.

Respondet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 32. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 2. quod vera eſt maior, quando ad effectum conſequens directè conſequitur ad illud factum intermedium , & ſecundùm ordinationem operis, & ſecundùm intentionem agentis, vt in eo , qui aperit feneſtram , vt illuminetur domus. Deus autem non intendit malum ; ſed relinquendo hominem in ſua libertate , vt agens vniuerſale concurrit ad omnem actionem veram poſitiuam, non ad defectum , & priuationem , quæ ſunt ſeparabilia , vt dictum eſt.

405. Quare concludimus, hanc opinionem eſſe probabiliorem , quæ in ſumma conſiſtit , quod nulla creatura poteſt moueri ad agendum , ſiue naturaliter, ſiue ſupernaturaliter , ſine immediato concurſu Dei : ſi enim agens eſt naturale , ſcilicet per naturam , & eſſe, & virtutem operatiuam , neceſſariò habet , & conſeruatur à Deo , nec poteſt aliquid operari , niſi cooperante Deo ſuo immediato influxu , abſque eo tamen, quod Deus immittat aliquam nouam qualitatem in ipſa cauſa , vt ex traditis patet ex S. Doct. *loc. cit.* & *lib.* 1. *diſt.* 17.

*diſt.*17.*part.*1.*art.*1.*quæſt.*1.*ad* 5. ſed tamen terminando ſuum concurſum in effectum, in quo ſenſu dicitur à S.Doct. mouere cauſam creatam, quatenus ei tribuit virtutem operandi, & concurrit cum ea ad effectum: ſic *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *corp.* & *lib.* 1. *diſt.*12. *art.*1. *quæſt.* 3. *corp.* Si verò eſt agens liberum, poteſt quidem in opera naturalia, eo modo quo dictum eſt de agente per naturam: ſed ad opera ſupernaturalia indiget auxilio ſupernaturali recepto in anima: ſic *lib.* 2. *diſt.* 28. *quæſt.vlt.* & *lib.*1. *diſt.*17. *cit.* Neceſſitas autem huius concurſus ex duplici capite oritur, ait S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.*2.*quæſt.*2. *corp.* & *lib.*1.*diſt.*8. *part.*1. *quæſt.vlt. ad* 8. & *lib.*2. *diſt.*37. *quæſt.*1. *& diſt.* 14. *part.*1. *art.*3. *quæſt.* 1. nempe tum ex perfectione Dei, tum ex imperfectione creaturæ; Deus enim eſt cauſa primordialiſſima, vniuerſaliſſima, & actualiſſima, ob idque & maximæ influentiæ in cauſas ſecundas, adeoque, vt cùm penetrat totum, nihil ab ipſis poſſit prouenire abſque eo, quod Deus ibidem concurrat: creatura verò cùm ſit ex nihilo, ob idque & cùm habeat proprietates defectiuas, nempe deficientiam, inſtabilitatem, & vanitatem, indiget causâ non ſolùm tribuente eſſe, ſed & adiutorio ipſam conſeruante: & cùm hæc ratio concurrat in qualibet re creata, hinc & dicendum eſt, Deum concurrere ad omnes actiones, & effectus. Pro clariori autem intelligentia doctrinæ traditæ in notabili 4. ſubditur ſequens quæſitum.

An actio Dei, & actio creaturæ in productione effectus ſint vnamet actio, & ſimul identificatæ? An ſint diuerſæ? Et ſermo eſt de actione tranſeunte, non de immanente Dei.

Commvniter reſpondetur affirmatiuè, & Serbellonus fusè hanc identificationem intendit probare *lib.*2. *diſt.* 2. *quæſt.*4.*art.*3. At nos cum Seraph.Doct. citato *in* 4. *not.* oppoſitum ſuſtinemus. Et ratio euidens eſt, quia vel ſumitur actio immanens Dei, & de hac certum eſt eſſe idem ac Deus; vel tranſiens, & hanc certum eſt non mediare inter effectum, & Deum, ſicut mediat actio creata; vnde eâ dependentiâ, quâ effectus dependet à prima cauſa, etiam dependet actio creata. Tum etiam quia, vt ſuprà dictum eſt, actio Dei non poteſt eſſe identificata cum cauſalitate materiæ, & formæ, cùm ſint diuerſi generis.

Obiicies cum Serbellone citato: Actio creaturæ ſeipsâ eſt dependens à cauſa: ſed ſi dependeret ab actione Dei diſtincta, eſſet dependens per aliam actionem, & non ſeipsâ à prima cauſa; ſicque eſſet dependens à cauſa prima per aliud, & non per ſe: ergo eſt eadem cum actione Dei.

Respondetvr, quod ponendo in actione creaturæ talem dependentiam mediatam à prima cauſa, nullum abſurdum ſequitur; quia ſic conſideratur in facto eſſe, & vt terminus cauſalitatis diuinæ: at in fieri immediatè dependet à Deo vt à prima cauſa ſimul concurrente propriâ actione ad actionem, & effectum creatum.

Soluitur eadem Quæſtio pro Durando, & P. Dola, problematicè procedendo.

406. Qvia vt diximus in præcedenti quæſtione, P. Dola poſt Durandum ſuſcitauit opinionem oppoſitam de concurſu mediato; & quia, vt notauimus, nulla ratio allata à DD. euidenter conuincit pro oppoſita ſuprà allata, nec adeſt vllus textus Concilij ſeu S. Scripturæ ipſam manifeſtè probans,

licèt nimis audacter notetur à Suarez, & ab aliis vt hæretica, vel erronea, & temeraria, ſed abſque fundamento vllo euidente: hinc ſtante hâc incertitudine pro P. Dola ſuſtinere intendimus probabiliter ipſius opinionem. Pro cuius ſolutione

Primò Notandum, quod hæc propoſitio, *Deus concurrit mediatè ad actiones creaturarum*, eſt media inter duas extremas hæreſes, & ſimul inter duas extremas ſententias Catholicorum. Media quidem inter hæreſim Pelagianorum, & Lutheranorum: Pelagius enim dicebat, Deum creaſſe hominem propriâ, & tantâ virtute præditum, quod abſque alio auxilio ſuperaddito poteſt prodire in opera ſupernaturalia: Lutherus è contra docebat, Deum ita concurrere ad opera noſtra, quod Deo ipſi imputanda ſunt bona, & mala; non verò creaturæ.

Media item eſt inter ſententiam PP. Dominicanorum, & Ieſuitarum. Primi enim dicunt, Deum non ſolùm concurrere ad actiones, ſed etiam immittere in cauſam creatam qualitatem prædeterminantem ad talem actionem; in qua qualitate videt Deus ſcientiâ conditionatâ omnes effectus conditionatos, & ſcientiâ viſionis omnes futuros. Ieſuitæ negant talem immiſſionem, ſed dicunt Deum concurrere concurſu immediato, & identificato ad actiones creaturarum, omneſque eas præuidere vel abſolutè ſcientiâ viſionis, vel conditionatè ſcientiâ mediâ, & conditionatâ in decreto vel abſoluto, vel conditionato ſimultaneè concurrendi ad eos, præuidendo hominem poſitum in tali, vel tali ſtatu, cum tali, vel tali motione congrua, & vocatione, tali, vel tali modo operaturum.

407. Noſtra autem aſſertio mediat inter duas prædictas hæreſes; nam contra Pelagium docet, creaturam habere quidem virtutem producendi effectus naturales, ſed ad ſupernaturales docet requiri aliquod auxilium ſupernaturale. Et contra Lutherum negat Deum concurrere ad opera mala, niſi remotè. Eſt & media inter duas Catholicorum opiniones ſupradictas: aſſerit enim, Deum indidiſſe in quacumque cauſa virtutem propriam, & perfectam producendi ſuos effectus naturales, abſque eo, quod requiratur alius Dei concurſus immediatus ad actiones naturales, ad ſupernaturales autem requiritur, vt dictum eſt, in voluntate aliquod auxilium ſupernaturale ipſam eleuans ad eſſe tale. Deus autem ſuâ perſpicacitate videt quicquid creatura operatura eſt, abſque eo quod vel minimùm derogetur libertati humanæ, vel puritati diuinæ quoad opera mala. Serbellonus hîc *diſp. 2. quæſt. 4. num.* 8. aduertit ſe valde mirari, Patrem Dolam prætendere euertere fundamenta dictarum duarum opinionum poſitione talis concurſus mediati; nam (ait ipſe) poſito tali concurſu mediato, adhuc reſtat inquirere, quomodo Deus cognoſcat futura libera conditionata. At ego magis miror, quod vir tam doctus ſic parum fideliter afferat Dolam, & quod non aſſequutus fuerit eius mentem: nam P. Dola non docet, Deum præuidere futuros euentus, dato concurſu remoto; ſed totus eſt in hoc, quod facillimè ex opinione concurſus remoti euitantur difficultates, in quas dictæ duæ ſententiæ incidunt pro ſaluanda libertate humana, & pro remouendo à Deo immunitatem à peccato, vt infrà meliùs patebit. Nec minùs deficit P. Raynaudus Ieſuita, qui multa in examine nouæ Theologiæ affingit, & imponit falſa; quæ nec ipſe Pater Dola ſomniauit: de quo dictus Dola religiosè conqueritur in præfatione ad Lectorem.

408. Secvn

408. Secundò Notandum, quatuor modis poſſe dici aliquid veram cauſam actionis, ex Toleto hîc. Primò quatenus tribuit virtutem operandi: ſic equus dicitur generare equum, quatenus tribuit virtutem ſemini. Secundò, quia conſeruat virtutem, quâ aliquis alius operetur, vt medicina dicitur cauſa viſionis, quia conſeruat virtutem videndi. Tertiò, quia applicat aliquid ad agendum, vt apponendo ſtuppæ ignem. Quartò mouendo inſtrumentum, quo mediante aliquid producitur, in qua cauſatione eſt duplex cauſa, & cauſalitas, principalis, & inſtrumentalis; effectus tamen vnus, ſicut & vnica operatio terminatiuè ſumpta. Ex quibus patet, quod Deus tribuendo virtutem agendi creaturæ, eamque conſeruans, verè dicitur cauſa effectuum, remota tamen.

409. Tertiò Notandum, quod in omni cauſa efficiente poteſt conſiderari primò cauſa ipſa, ſcilicet ipſa ſubſtantia, & entitas cauſans: ſecundò virtus ipſa, ſeu potentia reddens cauſam valentem producere effectum: tertiò propenſio ipſa, ſeu procliuitas addens virtuti quendam veluti conatum: quartò cauſalitas, ſeu concurſus, quo datur eſſe effectui; qui eſt effectus *vt quo* tantùm, & propriè actio.

410. Quartò Notandum, celebrem quæſtionem eſſe inter Philoſophos, & Theologos, an actio productiua, & conſeruatiua rei ſint vna ſola, an duæ? Et ſermo præcipuè eſt de actione productiua, & conſeruatiua Dei extrinſeca, & terminatiuè tantùm conſiderata; certum enim eſt ex parte Dei eſſe idem ac Deus. Communiter tenetur, eſſe vnicam, ſolumque differre penes connotata. Seraph. tamen Doct. Henric. Aureol. & Gregor. cum aliis apud Meldul. *diſp.7.num.*43. tenent eſſe formaliter diuerſas. Ratio euidens eſt, quia vt docet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. creatio eſſentialiter eſt tranſitus à non eſſe ad eſſe; conſeruatio verò eſt ab eſſe ad eſſe per durationem, ſeu dat permanentiam in eſſe. Tum quia productio rei in inſtanti, in quo eſt, non eſt continuatio, ſed tantùm in toto tempore ſequenti. Tum quia alioquin ipſa productio eſſet conſeruatio continua, quod eſt falſum. Tum quia Deus ſe ſolo conſeruat creaturas, non verò ſe ſolo eas producit. Tum quia in nulla creatura eſt potentia ad dandum ſibi eſſe, benè autem eſt aliqualis ad ſui conſeruationem: in quo ſenſu ex S.Doct. dicit Chriſtus Ioan. cap.5. *Pater meus vſque modò operatur, & ego operor*; ſcilicet, vt exponit Chryſoſtomus, quoad conſeruationem rerum iam factarum in principio mundi: quare creatio, & conſeruatio poſſunt dici vna actio realiter, diuerſa formaliter ratione terminorum.

411. Quintò Notandum, quod à Theologis admittitur ſcientia ſimplicis intelligentiæ, quæ eſt omnium poſſibilium, vt talia ſunt; ſcientia viſionis, quæ eſt omnium futurorum; & ſcientia conditionatorum, ſcilicet eorum, quæ nunquam erunt, ſed eſſent, ſi aliqua conditio poneretur in eſſe: verbi gratiâ, ſi Petrus poneretur in tali, vel tali ſtatu, Deus præuidet, quid operaturus eſſet; & appellatur communiter ſcientia media, quam omnes admittunt, ſed differenti modo: nam Prædeterminantes volunt, Deum iſta videre in decreto prædeterminantis qualitatis: Ieſuitæ verò in decreto conditionato concurſus immediati, & identificati. Nos verò cum Durando, & Dola dicimus, Deum præuidere omnia non in decreto talis concurſus, ſed in ipſis effectibus,

ex perſpieacitate ſui intellectus, vel vt loquitur Seraph. Doct. in ſpeculo infinito ſuæ eſſentiæ, in quo relucent omnia poſſibilia, & abſoluta, & conditionata, & futura: & hoc pacto optimè ſaluatur libertas humana, & immunitas diuina à peccato. Et hinc patet Serbellonum noluiſſe percipere mentem P. Dolæ. His poſitis,

412. Prima Conclvsio: Sententia Durandi, & P.Dulæ de concurſu remoto Dei ad opera creata eſt catholica, & valdè probabilis, contra aliquos audaces, nimis audacter ipſam condemnantes vt temerariam, abſque fundamento vllo rationabili. In quam ſententiam valde inclinat Scotus *lib.* 2. *diſt.* 37. & *lib.* 3. *diſt.* 17. *ad* 1. & S.Bonau. eam appellat valde rationabilem, vt diximus in principio: & eſt D Anſelmi à S.Doct. citati, Aureol. *lib.*2. *diſt.*37. *art.*1. qui *ibid.* notat fuiſſe ſuo tempore valde ſolennem, & celebrem: idemque docuerunt plures alij apud Lalemandet *in Phyſ. diſp.*4.*part.*4. *clyp.*3.

Probatvr primò: Si rejicienda eſt hæc opinio, maximè quia per ipſam non ſaluatur omnimoda dependentia, & perfectior creaturæ ad Deum; hæc enim eſt potiſſima ratio, & fundamentum aduerſariorum: ſed hæc ratio non cogit: ergo. Probatur minor, quia etiam in hac ſententia ſaluatur omnimoda dependentia actionis creatæ à Deo, ex hoc quod actio dependet immediatè à cauſa, & virtute creata dependente eſſentialiter à prima eo modo, quo ſuprà dictum eſt: per quam dependentiam immediatam etiam à Deo recognoſcitur talis actio, licèt remotè. Tum quia in omni cauſa, & virtute, & actione creata adeſt dependentia immediata in conſeruari à Deo.

Probatvr ſecundò, quia alioquin Deus eſſet author peccati. Probatur ſequela, quia in actibus peccaminoſis intrinſecè, ſi Deus concurrit immediato concurſu, ſequitur immediatè etiam concurrere ad malitiam.

Respondent, vt ſuprà dictum eſt, concurrere ad materiale phyſicum, non ad formale peccati, quod eſt priuatio rectitudinis debitæ.

Contra primò, quia priuatio non aliter fit, niſi producendo entitatem poſitiuam, ad quam conſequitur: ſed Deus producit entitatem poſitiuam peccati: ergo & priuationem; per aduerſarios enim eodem modo Deus, & creatura ſunt cauſa talis entitatis: ergo & priuationis.

Respondent non imputari peccatum Deo, quia ipſi non eſt prohibita talis actio.

413. Contra, quia hîc quæritur de cauſa peccati, non verò an Deus peccet? Sequitur autem ex tali diſcurſu, quod Deus dicendus ſit author peccati.

Respondent Serbellonus, Arriag. & alij, ideo non imputari peccatum Deo, quia voluntas creata ſeipſam determinat, & ſe determinando determinat concurſum Dei indifferentem, & generalem.

Contra primò, quia in Opinione Thomiſtarum voluntas creata determinatur à Deo.

Contra ſecundò, quia iſti Authores intendunt ſoluere difficultatem maximam per reſponſionem non inferioris difficultatis; an ſcilicet Dei concurſus poſſit determinari à creatura? Et maior pars DD. negat, cùm vt ait S. Doct. *lib* 1. *diſt.*45. *cit.* concurſus Dei ſit vniuerſaliſſimus, actualiſſimus, ob idque nec determinabilis à creatura. Tum quia talis concurſus ſecundùm ipſos eſt identificatus cum concurſu creaturæ, & ſimultaneus, ob idque & determinatus:

Digitized by Google

terminatus; quæ identificatio addicit actum ad actum: ergo ſi concurſui creaturæ imputatur malitia, etiam & concurſui Dei. Tum quia aut Dei concurſus determinatur à cauſa ſecunda, aut è conuerſo: ſed neutrum poteſt dici. Probatur Minor: non primo modo, quia vel tunc Deus voluntariè nec coageret, nec concurreret ad actionem peccaminoſam, nec ad alias, quia Deus in illa determinatione ſe haberet paſſiuè ad determinationem actiuam creaturæ; quæ determinatio eſt actus poſitiuus determinans concurſum Dei indifferentem: vel deberent multiplicari concurſus Dei, ſcilicet alius indeterminatus, & alius determinatus ad determinationem creaturæ: ergo Deus non concurrit immediatè. Sed nec ſecundum, alioquin voluntas creata determinaretur à Deo ad peccatum. Sed quia hæc conſideratio eſt merè Theologica, ideo ibidem eam remittentes, aliam ſubinferimus probationem, quæ eſt ſimul & Philoſophica, & Theologica.

414. Probatvr Tertiò, quia ex poſitione concurſus identificati læditur humana libertas. Probatur ſequela, quia ne lædatur libertas, debet poſſe modificari concurſus Dei à voluntate creata, quod eſt impoſſibile; nam concurſus Dei, verbi gratiâ ad actum odij Dei, eſt ita identificatus cum actu voluntatis humanæ, vt impoſſibile ſit eſſe addictum ad oppoſitum; identificatio enim illa dicit determinationem, & tollit indifferentiam: ergo tollitur libertas. Confirmatur, quia Deus decreuit antecedenter concurrere ad talem actum: ergo de ſe eſt talis concurſus determinatus.

Respondet Serbel. *num.* 36. Deum non decreuiſſe abſolutè concurrere, ſed præſuppoſitâ determinatione voluntatis creatæ: quæ reſponſio fert ſecum maximas, & ferè inextricabiles difficultates examinandas in Theologia.

Contra quam inſurgo, quia nec voluntas creata poteſt præuideri determinans concurſum diuinum, niſi præuideatur operatura: ſed non poteſt præuideri operatura, niſi præſuppoſito concurſu Dei identificato, & ſimultaneo, & determinato ad talem actum: ergo nulla reſponſio. Et iſtæ, & aliæ graues difficultates euitantur ex poſitione noſtræ concluſionis de concurſu mediato.

Et hinc rectè Arriaga *diſp.* 9. *ſect.* 1. *ſubſect.* 2. notat aduerſarios ſibi contradicere, dum intendunt probare ſuam opinionem ex ſacra Scriptura, & Conciliis, & poſteà fatentur ſe opinatiuè tantùm loqui, & etiam in multis probationibus, & reſponſionibus petere principium: ſic *num.* 18. editionis vltimæ, quæ omnes contradictiones expenduntur fusè, & doctiſſimè à P. Dola in quarta parte ſui opuſculi, & à nobis tradentur, Deo dante, in Theologia. Quare ſupereſt ſoluere obiectiones aduerſariæ ſententiæ.

Obiicies Primò ex S. Bonau. ſuprà allato: Creatura non eſt purè actiua, quia eſt de ſe defectiua: ergo indiget actuali concurſu Dei.

415. Respondetvr negando antecedens abſolutè; & illa defectio indiget concurſu Dei conſeruante ipſam virtutem actiuam, nec ampliùs requiritur.

Obiicies ſecundò: Omne agens per participationem dependet per ſe, & non per accidens ab ente per eſſentiam: ſed dependentia per ſe eſt immediata, & proxima; quæ ratio eſt principalior aduerſariorum, cui tamen facillimè occurritur.

Respondetvr igitur ex doctrina Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 2. diſtinguendo de cauſa immediata,

&

Digitized by Google

& mediata; & de cauſa per ſe, & per accidens, quod cauſa per accidens eſt, quando aliquid producitur per aliud, quod non eſt ab ipſa; quando verò eſt per aliud, quod eſt ab ipſa, tunc licèt ſit remota, & mediata, tamen eſt cauſa per ſe, quia eſt cauſa cauſæ & virtutis eius: ſic eſt Deus reſpectu effectuum productorum à creaturis. Hinc patet, quod eſſe cauſam mediatam, & per accidens, non ſunt idem; vnde negatur minor, & conſequentia. Reſpondetur ſecundò, omne ens per participationem dependet ab ente per eſſentiam, diſtinguo, vel à Deo creante, & conſeruante, concedo; à Deo vt ab immediato producente, nego: producit enim per creaturas.

Instat Serbellonus *cit. num.* 23. quod ſequeretur magis pendere cauſam ſecundam à prima, quàm actionem; quod eſt falſum. Sed

Respondetvr nullum eſſe abſurdum, quod entitas cauſæ magis dependeat, cùm ſit terminus *vt quod*, quàm actio, quæ eſt terminus *vt quo*: in hac enim ſufficit dependentia remota, & ſecundùm ſuam naturam. Reſpondetur ſecundò, quod eodem modo dependet vtraque à Deo quoad conſeruari in eſſe proportionato à Deo per participationem communicato.

Obiicies Tertiò: Omne ens, quando eſt, indiget conſeruari: ſed actio creaturæ, quando fit, eſt ens: ergo tunc indiget conſeruari à Deo: ſed conſeruari eſt idem, ac immediatè dependere à Deo in eodem inſtanti, in quo actio fit: ergo immediatè Deus concurrit ad ipſam actionem, immediatè quando fit.

Respondetvr concedendo totum de actione conſeruatiua Dei, quæ eſt differens à productiua, & ideo nihil concludit contra nos.

Obiicies Quartò: ſequeretur, Deum non eſſe omniſcientem, nec omnipotentem, vt probatum eſt in prima parte quæſtionis.

Respondetvr negando ſequelam; nam Deus eſt omniſciens ex eo, quod videt omnia verè in ſpeculo ſuæ eſſentiæ, vt dictum eſt in vltimo notabili. Item Deus poſſet impedire omnem actionem creaturæ, vel auferendo ei virtutem, vel aliis modis, & è contra inducendo creaturam ad operandum variis modis efficacibus; & ideo hæc obiectio nihil concludit contra nos.

Obiicies Quintò, quia ſecundùm nos Deus eſt cauſa per accidens peccati: ergo & cuiuſcumque actionis; concurrit enim eodem modo: quod reprobatum eſt à Concil. Tridentino.

Respondetvr eodem modo Deum eſſe cauſam remotam omnium actionum noſtrarum, prout dicunt eſſe poſitiuum; ſecundum eſſe morale verò dicitur cauſa propriè bonarum, quia confert aliud auxilium ipſi voluntati; & iſte eſt ſenſus Concilij Tridentini. Et hæc dicta ſufficiant pro nunc, remittendo fuſiorem conſiderationem huius quæſtionis ad Theologiam.

416. Qværes, an Deus poſſit facere creaturam omninò independentem à ſeipſo.

Reſpondetur ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 2. negatiuè. Ratio eſt, quia creatura intrinſecè importat hanc dependentiam; ex hoc enim, quod aliunde habet eſſe, cùm ſit ex nihilo, ideo etiam habet eſſe vanitati ſubiectum, ideo indiget ſuſtentante, & conſeruante.

QVÆSTIO

QVÆSTIO VIII.

An ſubſtantia ſit immediatè operatiua tum ſubſtantiæ, tum accidentis.

417. QVæstio hæc non procedit de materia, & forma ſubſtantiali reſpectu compoſiti; iſtæ enim ſeipſis immediatè conſtituunt compoſitum: ſed procedit de cauſa efficiente. Et ratio dubitandi eſt, quia cùm omnis ſubſtantia ſit affecta accidentibus actiuis, videtur quod mediantibus his producat res. Poteſt autem habere multiplicem ſenſum.

Primvs, an agens poſſit agere in diſtans, an verò neceſſariò debeat paſſum eſſe ipſi immediatum.

Secvndvs, an ſubſtantia ſit immediatè productiua alterius ſubſtantiæ, an verò requirat accidentia, per quæ attingat productionem ſubſtantiæ, & etiam accidentium.

Tertivs, & conſequenter, an accidens virtute propriâ, vel virtute ſubſtantiæ poſſit producere ſubſtantiam, vel aliud accidens. Quæ omnes ſub vnico titulo propoſito in hac quæſtione per plures Concluſiones ſoluentur. Hinc

Primò Notandum circa primum quæſitum ex Seraph. Doctore *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *corp.* quod tripliciter aliquid dici poteſt indiſtans ab alio. Primò ſecundùm præſentialitatis indiſtantiam: ſic contentum continetur in continente, vt aqua in vaſe. Secundò per intimitatis exiſtentiam: & vterque modus dicitur communiter contactus mathematicus, ſitualis, & formalis: quo pacto materia imbibitur in forma, & vice verſâ. Tertiò ſecundùm virtutis influentiam, & dicitur contactus phyſicus, ſeu virtualis, ad quem reductiuè ſpectat etiam moralis, eſtque agens per virtutem immiſſam in paſſum diſtans. In quo certum eſt, non ſemper agens agere medio contactu mathematico; id enim non eſt neceſſarium, ignis enim calefacit abſque tali contactu: ſic & Sol, & alia plura agentia. Certum eſt etiam agens ita agere aliquandò per medium, vt primò, & immediatè agat in medium, & deinde per medium agat in diſtans. Sic Sol primò illuminat partem proximiorem, & per talem illuminationem agit in extremum: ſic & ignis. Vnde quæſtio tota reducitur ad hunc ſenſum, an agens aliquando agat in medium, & per aliam actionem in diſtans, ita quod actio per medium ad nihil ipſi inſeruiat ad productionem effectus in extremum, vt Sol, ſi producat immediatè aurum in viſceribus terræ abſque eo, quod actio per medium ad nihil ei inſeruiat in tali productione.

Scotvs cum ſuis id affirmat: D. Thomas cum ſuis negat. P. Gallicius noſter *lib.* 3. *tract.* 4. *quæſt.* 1. affert pro Thomiſtis S. Bonau. qui tamen ab vtraque Schola valde diſſentit, vt mox patebit.

418. Secvndò Notandum, quod communiter accipitur vt verum axioma in ſcholis, *Agens, & paſſum; motorem, & mobile non debere diſtare.* Id tamen debet intelligi, ait Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. *&* *art.* 3. *quæſt.* 2. vel ſecundùm ſubſtantiam, vel ſecundùm virtutem. Et quia agere ſecundùm præſentiam ſubſtantiæ mathematicam non eſt neceſſarium, vt dictum eſt, ſed tantùm ſecundùm virtutem, ſiue ſecundùm contactum phyſicum; ideo hæc propoſitio debet rectè explicari; nam vt ſubdit, & docet S. Doct.

S.Doct. *lib.1.diſt.3.part.2.art.1.quaeſt.3.* & *lib.1. diſt.37. art.1. quaeſt. 1.* & *lib. 1. diſt.42.art.1.quaeſt.1. corp.* & *lib.2.diſt.7. part. 2. dub. 3.* & *lib. 2. diſt. 13. art. 3. quaeſt. 1.* & *lib.2.diſt.31. art.1. quaeſt.1.* & *lib.4. diſt.43. art.1. quaeſt.4.ad* 1. per id differt agens creatum ab increato, quòd increatum ſeipſo agit; eius enim virtus, & actio eſt ipſemet Deus, ob idque agit tantùm, vbi eſt intimè præſens ob ſuam immenſitatem, & ſimplicitatem: creatum verò agit per virtutem à ſeipſo differentem; hæcque virtus eſt duplex. Alia eſt ſubſtantialis; alia accidentalis. Prima eſt quædam tenuis ſubſtantia, quæ egreditur à ſubſtantia, eo ferè modo, quo ſpiritus vitales, & animales egrediuntur à ſuo principio, habetque diffundi per medium modo ferè accidentali. Secunda eſt accidens ab ipſa ſubſtantia diſtinctum, quod egreditur ab ipſa, diffunditurque per medium per propagationem, vt eſt calor exiens ab igne. Prima virtus à S. Doct. appellatur differentia ſubſtantialis cauſæ, quatenus ſcilicet ponit eam non ſolùm in actu primo, & completo, ſed & in actu ſecundo. Hincque oritur diſcrimen inter S.Bonau. ex vna parte, & Thomiſtas, Scotiſtaſque ex alia. Nam Scotus vult ſubſtantiam diſponere paſſum per accidentia à ſe immiſſa, & immediatè poſteà producere ſubſtantiam, Deo ſupplente abſentiam formæ ſubſtantialis agentis. D. Thomas vult ſubſtantiam producere ſubſtantiam, non immediatè, ſed mediis accidentibus. D. Bonau. verò vult ſubſtantiam diſponere quidem paſſum per virtutem accidentalem, ſed immediatè producere ſubſtantiam, mediâ tamen virtute ſubſtantiali ſupradicta à ſe immiſſa, & penetrante in intima paſſi.

419. Tertiò Notandum, quod agere immediatè poteſt eſſe vel immediatione ſuppoſiti, vel virtutis, vt ſuprà aliàs dictum eſt. Agens autem per virtutem immiſſam in paſſum abſque eo, quod mediet alia ſubſtantia, vel ſuppoſitum, dicitur etiam agere immediatione ſuppoſiti, ex Seraph. Doctore *lib.1.diſt.8.part.1.art.2.quaeſt.1.ad* 4.

Qvartò Notandum, nullam creaturam poſſe de nihilo facere aliquid; ad creationem enim requiritur virtus infinita ex hoc, quod creatura indiget ſubiecto præexiſtente, in quo recipiatur eius actio tranſiens. Quare generatio, & creatio differunt non penes principium agens, vel modum, ſed penes terminum à quo: illa enim eſt ex aliquo, iſta ex nihilo. Et hinc ſequitur, quod agens creatum non poteſt aliquid facere ſecundùm ſubſtantiam totalem; vnde non poteſt producere materiam, nec item formam ſubſtantialem. Cùm enim eductio formæ fiat dependenter à materia, & hæc dependentia ſit quid conſequens, & extrinſeca ipſi formæ; hinc ad eductionem præſupponitur in eſſe, vt à Deo creata. Vnde tribuit tantùm ipſi modum ſubſtantialem, & exiſtentialem eo modo, quo aliàs dictum eſt in quæſtione de ſeminario formarum, ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt. 30. art.3. quaeſt.1.* & *lib.2.diſt. 1. part.1. art.3. quaeſt. 1.* & *lib. 1. diſt. 42. art. 1. quaeſt. 2.* & *lib. 3. diſt.14 art.3. quaeſt.3. corp.* & aliis locis in citata quæſtione adductis. Et hoc eſt, quod ſæpe S. Doct. ſupponit, nempe creaturam non poſſe in rei principia, quia ſunt ſolùm terminus creationis.

Advertendvm etiam, ſupradicta intelligi de productione ſubſtantiarum, non accidentium, vt infrà dicetur ex Seraph. Doctore in vltima concluſione. His poſitis ſit,

420. Prima Conclvsio: Agens naturale agit per actionem actualiter ab ipſo fluentem in diſtans, licèt adiuuetur etiam

etiam à qualitatibus in medio impreſſis. Eſt S. Bonau. D. Thomæ, & communior.

Conclvsio patet pluribus experientiis: ſic calor in aëre proueniens à fornace accenſa, ſi occludatur fornax, ſentitur ab aſtantibus minor calor: ergo ille calor producitur per medium ab agente. Sic & patet omne agens creatum retardari in ſua actiuitate interpoſito corpore incapaci illius effectus, vt inter Solem, & nos; inter obiectum, & potentiam: quod non fieret, ſi poſſet agens in diſtans agere, non operando in medio.

Probatvr etiam ratione, quia accidentia ideo data ſunt ſubſtantiæ, & ab ea producuntur, vt ipſi inſeruiant ad agendum: ergo per ea diſponere habet. Tum quia aliàs eſſet agens creatum infinitæ virtutis, quia poſſet agere in quodcumque diſtans.

Obiicies: Magnes attrahit ferrum diſtans, & non aërem: ergo operatur in diſtans non operando per medium.

421. Respondetvr à magnete produci qualitatem per medium, & in eo recipi, licèt non attrahatur aër, ſicut ferrum, ob incapacitatem internam aëris: idque patet, nam ſi in medio interponatur aliquod corpus opacum, magnes non attrahit ferrum; & ſi attrahit, id eſt valde difficilè, & lentè. Idemque dicendum eſt de aliis experientiis à Scotiſtis allatis.

Obiicivnt enim de tarantula, quæ inficit veneno ſuæ naturæ conſono eos, quos mordet, putà ſaltandi, cantandi, ridendi, flendi; quæ ſi moritur, etiam ipſum venenum perit, & ſanatur ab eo veneno ægrotus. Sic ſi ex aliena carne naſus addatur alicui, mortuo illo, naſus marceſcit: & de duobus gemellis, ſi vnus infirmatur, & alius ſæpe ægrotat. Item ex neruis lupi inſtructa cithara, citharæ inſtructæ ex hœdinis fidibus nunquam concordat. Ignis item ebullire facit aquam; & fundus lebetis tepeſcit: ergo agens agit in diſtans abſque eo, quod agat in medio.

Respondetvr in talibus caſibus eandem virtutem cum ſubſtantia diuidi in duo; & cùm earum natura ita petat tandiu durare, ſimili modo affici, contraria auerſari, hinc videntur ſimiles effectus: non tamen ex hoc ſequi agens agere in diſtans. Sic Guarinus *diſp.6. cap.* 11. Et ad id de fundo lebetis, Arriaga fatetur, ſe id expertum fuiſſe, & inueniſſe eſſe falſum. Reſpondet tamen id prouenire ob exhalationes craſſas, & frigidas, quæ ebulliente aquâ in fundum decidunt, cauſantque tepiditatem.

422. Secvnda Conclvsio Agens producens ſubſtantiam in diſtans, neceſſariò agit per medium, immittendo à ſe virtutem ſubſtantialem, & etiam accidentalem; per hancque diſponit ſubiectum, & per illam producit ſubſtantiam. Eſt Seraph. Doct. citati in ſecundo notabili. Eſt & Antonij Darij in ſua Phyſica vniuerſali, *lib.8.cap.*1. probantis immitti ab agente ſubſtantiam tenuem, quâ producit ſubſtans.

De virtute accidentali diſponente patens eſt concluſio, & ab omnibus recepta; quia non poteſt edueí naturaliter forma ſubſtantialis, niſi in materia diſpoſita: ſed immediatè agens ſeipſo non poteſt id facere, cùm ſit diſtans: ergo media virtute. Sic videmus ignem diſponere materiam ligni per calorem immiſſum per medium, & in ligno impreſſum: vnde ſolùm ſupereſt probare aliam partem de virtute ſubſtantiali.

Primò: Tum quia videmus generari multos ſpiritus animales, & vitales, quæ ſunt ſubſtantiæ tenues, & quæ per

totum corpus diffunduntur, tum ad motum, tum ad vitam, tum ad nutritionem faciendam, & conſeruandam: ſed non eſt maior ratio de vna ſubſtantia, quàm de alia, cùm quælibet habeat aliquam fœcunditatem actiuam, & ſubſtantialem: quod & in vino eſt manifeſtum, in quo adſunt ſpiritus ipſum conſeruantes, & in quorum virtute aqua in vinum conuertitur. Idem in ſemine emiſſo à generante, cum quo immittitur & eadem virtus ſubſtantialis. Et hæc eſt ratio, quare cauſa poteſt agere in diſtans per ſuam virtutem, ipſa actu non concurrente. Sic arbor generat arborem, planta plantam.

423. Obiicies, quia hæc virtus ſubſtantialis diffunditur per medium: ergo eſt accidens.

Respondetvr ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *cit.* hanc virtutem ſubſtantialem eſſe diminutam ſubſtantiam, ob idque modo accidentali ſe extendere per medium, ſicuti dictum eſt de ſpiritibus animalibus.

Obiicies ſecundò: Sequeretur ſubſtantiam agentem paulatim diminui, & tractu temporis ſe conſumere.

Respondetvr primò diſtinguendo de agente; vel enim eſt incorruptibile, vel corruptibile: negatur ſequela de incorruptibili, conceditur de corruptibili, nempe quod paulatim fiet diminutio ſuæ propriæ virtutis, vt patet experientiâ in generatione viuentium. Reſpondetur ſecundò, & meliùs, negando ſequelam; agens enim habet virtutem fœcunditatis, & vim emittendi, generandi, & multiplicandi ſuam ſubſtantialem virtutem magis, quàm habeat obiectum producendi ſpecies ſui abſque ſui præiudicio. Et licèt in generatione viuentium interueniat diminutio, id euenit, quia fit per diſciſſionem ſuæ ſubſtantiæ partialis, non præcisè ob immiſſionem illius virtutis. Et licèt hæc virtus ſubſtantialis ſubiaceat corruptioni, id tamen non præiudicat incorruptibilitati corporum aliquorum, vt cœlorum, & Solis; eſt enim tenuis, ac inferioris gradus, & ſphæræ, vt euenit etiam in radiorum deperditione. Hinc patet in doctrina Seraphica, ſubſtantiam poſſe dici producere aliam ſubſtantiam, & immediatè, & mediatè, ideſt mediante hac virtute ſubſtantiali.

Obiicies tertiò: Sequeretur dari penetrationem vnius ſubſtantiæ cum alia, ideſt illius virtutis ſubſtantialis; quod eſt impoſſibile.

Respondetvr talem virtutem eſſe ſubſtantiam diminutam, & habere modum accidentis, & ideò poſſe dari hanc penetrationem, quæ non eſt formalis; de quo agetur in tractatu de Mixtione. Quâ doctrinâ, & concluſione Seraphicâ tolluntur è medio plurimæ difficultates ferè inextricabiles, in quas incidunt aliæ Scholæ.

424. Tertia Conclvsio: Nulla ſubſtantia creata quoad ſua principia intrinſeca poteſt produci ab alia, ſed tantùm à Deo creatore. Eſt S. Bonau. *loc. cit. in vlt. notab.* & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. per totam, præcipuè *ad* 3. *&* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 30. *art.* 3. *quæſt.* 1. *in improb.* 3. *opin.* eſtque contra Thomiſtas, & Scotiſtas.

Conclvsio hæc probatur omnibus rationibus allatis in quæſtione de ſeminario formarum exiſtente in materia.

Rvrsvsqve probatur, quia creatura non poteſt agere niſi ex ſuppoſitione materiæ, in quam recipiatur actio, vt rectè cum communi aduertit pluries S. Bonau. & præcipuè *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad vlt.* & *lib.* 1. *diſt.* 9. *quæſt.* 1. *& aliis loc. cit. in* 1. *not.* ergo ſupponit materiam: ergo non poteſt in totam

totam rei ſubſtantiam, nec producere materiam.

425. Probatvr ſecundò de forma, in qua eſt potior difficultas; quia nulla aſſignari poteſt cauſa naturalis creata formæ: ergo non poteſt produci. Probatur antecedens, quia hæc cauſa vel eſt vniuerſalis, & hoc non, quia natura deficeret in neceſſariis, ſi non prouidiſſet cauſas particulares particularium effectuum: vel eſt particularis; & hoc non. Probatur, quia hæc cauſa vel eſt accidens, vel ſubſtantia. Non accidens, quia accidens non poteſt producere ſubſtantiam, vt infrà patebit: nec ſubſtantia, quia eam crearet ex nihilo; dependentia enim, quam habet forma à materia, eſt extrinſeca; quod & notauit & admittit contra ſua principia Meldul. *diſp. 2. Phyſ. quæſt. 3. art. 2. num.* 43. ad hoc enim, vt aliquid non creetur, requiritur ſubiectum ex quo: ſed forma non fit ex materia: ergo. Tum quia ſubſtantiæ ſpirituales non habent hanc vim productiuam formæ, vel ſubſtantiæ: ergo multò minùs aliæ. Antecedens eſt omnium aduerſariorum. Probatur conſequentia, quia agentia ſpiritualia vltra intellectum, & voluntatem habent aliam potentiam operatiuam perfectiorem potentiâ rerum corporearum: ergo ſi id non poſſunt ſubſtantiæ ſpirituales, multò minùs corporeæ.

Nec valet, quod reſpondent Aduerſarij apud Meldul. *Phyſ. diſp. 7. quæſt. 6. art. 1. num.* 87. *& ſeq.* & *de gen. diſp. 5. num.* 147. nempe negando conſequentiam, & paritatem ex hoc, quod Angeli agunt dependenter ab intellectu, & voluntate, quæ potentiæ ſunt tantùm productiuæ actuum accidentalium, & vitalium. Non valet, inquam, quia actus generationis agentis corporei eſt accidentalis, & vitalis; ergo hæc diſparitas nihil officit; quod & ipſe Meldul. fatetur: quam tamen argutè affert S. Bonau. *lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 2.* eſtque, quia cùm entia ſpiritualia ſint incorruptibilia, productio verò ſubſtantiæ habeat annexam tranſmutationem, & corruptionem ſubſtantialem, hinc illa non poſſunt generare, ſed tantùm iſta corruptibilia. Quare firma ſtat noſtra concluſio, quod formæ omnes concreatæ fuerunt à Deo in materia, & ad harum productionem non poteſt peruenire vlla creatura: & concludimus cum Seraph. Doct. quod in productione ſubſtantiæ ſubſtantia concurrit mediâ ſuâ virtute ſubſtantiali ab ipſa immiſſa, & per quam nec materia, nec forma verè producuntur, ſed tantùm tribuitur ipſi exiſtentia ſubſtantialis, attingiturque vnio ſubſtantialis, & productio tertiæ entitatis reſultantis ex vnione materiæ, & formæ.

426. Obiicies primò: Generans facit tranſire rem de non eſſe ad eſſe totale, & completum: ergo agens verè producit ſubſtantiam.

Respondetvr ex traditis ex Seraph. Doct. in citata quæſtione de ſeminario formarum, diſtinguendo antecedens; facit tranſire de non eſſe exiſtentiali ſubſtantiali ad eſſe completum, concedo; de non eſſe abſoluto quoad principia ſubſtantialia intrinſeca, nego. Agens enim creatum non poteſt in hæc; ſed tantùm his præſuppoſitis poteſt tribuere eſſe completum; & per hoc ſoluitur alia inſtantia de productione tertiæ entitatis quæ eſt ſubſtantia. Reſpondetur enim, quod ſuppoſitis principiis creatis, poſſit agens creatum ipſis mediis producere ſubſtantiam ſecundariam, mediaque virtute ſubſtantiali. Quæ omnia, & alia, quæ ſoluunt cæteras obiectiones, in citata quæſtione de ſeminario formarum, traduntur fuſiùs, ad quam remitto Lectorem.

Digitized by Google

427. Tertia Conclvsio: Accidens nec virtute propriâ, nec vt inſtrumentum, ſeu virtus ſubſtantiæ poteſt propriè attingere productionem ſubſtantiæ, ſed tantùm diſpoſitiuè. Eſt S. Bonau. *lib.2. diſt.13.art.2.quæſt.2. ad 2.* vbi docet, quod agens per ſe poteſt agere abſque eo, quod accidentalis qualitas ſit eius immediatum principium actionis. Et *lib.2. diſt.29. art.1. quæſt.2. ad 3.* docet accidens cauſare in ſubſtantia non eſſe primum, ſed ſecundarium, ſeu eſſe tale, quale, &c. Eſt & Scoti, & ſequacium apud Mastr. *Phyſ. diſp 7. num.87.* contra D.Thomam, & alios plures ſuſtinentes ſubſtantiam attingere productionem ſubſtantiæ per accidens, tanquam per inſtrumentum.

Hic autem P. Carpenetulus noſter *lib.2. tract. 3. quæſt. 2.* conatur trahere Seraph. Doct. ad partem Thomiſtarum, eo quòd *lib. 1. diſt. 3. part. 2. art. 1. quæſt.3. ad 5.* ait, quod accidens agit in virtute ſubſtantiæ: & *lib. 4. diſt. 12. part.1. art.2. quæſt.3. ad vlt.* dicit, quod ſpecies Euchariſtiæ ſeparatæ à ſubſtantia partim miraculosè operantur, quia per ſe operantur. At pace doctiſſimi viri, mala eſt hæc interpretatio & illatio; nam *in lib.1. diſt.3. cit.* loquitur de accidente, prout eſt principium actus, & alterius accidentis, vt clarè poteſt videri *loc. cit.* & *lib.3. diſt.34. dub.2.* & *lib.2. diſt.34. dub.1.* & *lib. 3. diſt. 11. art. 1. quæſt.3. corp.* docet, quod cauſa alia eſt diſponens, alia eſt efficiens, & perficiens, hæcque eſt nobilior, perfectiorque effectu: & cùm ſemper diſtinguat cauſam diſponentem ab efficiente, & producente, hinc, &c. Et *lib.2. diſt.34. art.2. quæſt.2. in corp.* docet, quod cùm aliquis effectus eſt à cauſa aliqua ſub diſpoſitione ſuperaddita, poteſt eſſe tripliciter; aut quod talis diſpoſitio ſit aliquid præambulum ad illum effectum, aut aliquid annexum; aut quia dicit eundem effectum vt informantem, ſeu denominantem ipſam cauſam. Primo modo lumen in aëre eſt à Sole lucente; lucere enim eſt actus præambulus ad illuminare. Secundò modo lumen eſt à Sole calefaciente; calor enim concomitatur lumen. Tertio modo lumen eſt à Sole illuminante, ſed tamen quatenus Sol eſt illuminatus, habens in ſe lumen, quatenus illuminat, lumen à ſe emitit. Ex quibus patet Sanctum Doctorem ſemper ſupponere, cauſam diſponentem ſemper differre à cauſa efficiente.

428. Probatvr igitur prima pars ex Scoto: Omne agens efficiens, vel eſt æquiuocum, vel vniuocum. Si primum, eſt nobilius ſuo effectu, excedens in virtute, & perfectione entitatem effectus. Si eſt vniuocum, eſt æqualis perfectionis, & vt cauſa eſt ſuperior ipſo effectu. Sic cum communi S.Bonau. *lib.3. diſt. 33. art. 1. quæſt. 5. ad 3. & diſt.34. part.1. dub.2.* & *lib.2. diſt.3. part.1. art.1. quæſt. 1. ad vlt.* Sed accidens quoad eſſe, & virtutem eſt ignobilioris, & debilioris virtutis quacumque ſubſtantiâ: ergo non poteſt eſſe productiuum ſubſtantiæ.

Respondent Thomiſtæ concedendo maiorem de cauſa principali, negando de inſtrumentali, quale eſt accidens, quod in virtute ſubſtantiæ agit: & vt tale eſt, eſt nobilius effectu ipſo. Qui etiam inſtant de materia, & forma, quæ ſunt cauſa compoſiti; & tamen compoſitum eſt nobilius. Inſtant & de gratia, lumine, &c.

Contra primò ad inſtantiam, quia hæc propoſitio eſt vniuerſaliter vera: omnis cauſa ordinata ad producendum effectum, non verò ad compoſitionem, eſt nobilior ſuo effectu; taleſque ſunt cauſa efficiens, & finalis, ait S. Doct. *lib.2. diſt.3. cit.* & *lib. 3. diſt. 33. art. 1. quæſt.5.*

quæſt.5. ad 3. Et ad id de gratia, & lumine reſpondet S.Bonau. *lib.2. diſt.29. ſuprà cit.* quod gratia, & lumen dant bene eſſe accidentale, non primum eſſe ſubſtantiale; & ſecundùm hoc eſt nobilius agens, & effectus ſubſtantialis,&c.

CONTRA ſecundò ad reſponſionem principalem, quia ſi accidens operatur virtute ſubſtantiæ, vel illa virtus eſt quid differens à ſubſtantia, vel non. Si primum: ergo accidens operatur per aliud accidens. Si ſecundum: ergo accidentia ſunt virtus ſubſtantiæ; ſic enim ſumitur virtus tranſitiuè, ſicque ſubſtantia de ſe nullam vim habebit, præciſis accidentibus. Tum etiam quia accidens agens per virtutem ſubſtantiæ, ideſt vt eſt virtus ſubſtantiæ, ſemper eſt imperfectius ſubſtantiâ, cùm ſit eſſentialiter accidens. Tum quia accidentia, quæ in paſſo recipiuntur, ſe habent ſecundum Thomiſtas vt principia actiua ſubſtantiæ; & tamen, cùm in compoſito ſubiectentur in inſtanti generationis, non ſunt: ergo non poſſunt actualiter cauſare formam. Tum quia accidentia agentia in virtute ſubſtantiæ,etiam vt eleuata à ſubſtantia ſunt ſemper inferioris ordinis.

429. PROBATVR ſecunda Pars,quia ad hoc vt forma introducatur in materia, requiritur vt ſit debitè diſpoſita per qualitates neceſſarias: ergo iſtæ ſunt diſpoſitiuæ ad producendam ſubſtantiam.

OBIICIES Primò, quia ſi prærequiruntur diſpoſitiones intermediæ ad productionem ſubſtantiæ: ergo non eſt agens immediatum producens ſubſtantiam immediatè.

RESPONDETVR eſſe mediatum, & immediatum ſecundùm varios reſpectus, nempe eſſe mediatum quoad diſpoſitiones; eſſe immediatum, quia vt ait S. Doct. *lib.1. diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *q.*1.*ad* 4. non intercedit aliud ſuppoſitum: eſſe item mediatum,quia intercedit virtus ſubſtantialis, vt dictum eſt ſuprà.

OBIICIES ſecundò: Semen eſt inſtrumentum generandi viuens: ſed poteſt dari, quod generans poſt emiſſionem ſeminis moriatur: ergo tunc accidens produceret ſubſtantiam.

RESPONDETVR ex S Bonau. ſemen dici inſtrumentum lato modo; eſt enim ſubſtantia, in qua tanquam indifferente adeſt virtus ſubſtantialis, per quam generatur alia ſubſtantia: ſic negatur conſequentia; quod & patebit in tractatu de generatione.

OBIICIES Tertiò: Ferrum candens producit ignem: ergo calor producit ſubſtantiam.

RESPONDETVR in ferro eſſe ignem: ſic negatur conſequentia; quod tamen alibi examinabitur, S. Doct. enim eſt problematicus: & dato, quod ibi non eſſet ignis, tunc calor diſponit tantùm materiam, & tunc virtute cauſatum vniuerſalium exit forma ignis latitans in materia.

OBIICIES Quartò: In actione tranſmutatiua adeſt contrarietas: ergo in ſolis accidentibus: ergo ſubſtantia tantùm per accidentia aliud tranſmutare poteſt: ergo immediatè non agit ſubſtantia.

RESPONDETVR accidentia quidem concurrere, ſed diſpoſitiuè tantùm, non verò in productione ſubſtantiæ: ſic conceditur totum argumentum.

INSTAT P.Gallicius: Subſtantia non pertingit ad aliam ſubſtantiam immediatè: ergo mediis accidentibus.

RESPONDETVR, pertingere mediâ virtute ſubſtantiali: ſic negatur conſequentia in ſenſu allato; accidentia enim pertingunt diſpoſitiuè tantùm.

430. QVARTA CONCLVSIO: Accidentia aliqua poſſunt produci à ſubſtantia immediatè; item & ab aliis accidentibus.

PRIMA

Digitized by Google

PRIMA pars eſt communis cum Seraph. Doct. *lib.2.diſt.26. art.1. quæſt.3. & diſt.29. art.1. quæſt.2. ad* 3. & alibi ſæpè; & clarè *lib.2.diſt.13.art.2.quæſt.2. ad* 2. docente accidentia aliqua habere idem ſubiectum pro cauſa, & pro ſubiecto; aliqua habere aliud pro ſubiecto, aliud pro cauſa, vt lumen, &c. Et probatur, tum quia experientiâ patet aquam calefactam, remoto extrinſeco calefaciente, reducere ſe ad priſtinam frigiditatem, quod accidens non poteſt produci ab ambiente extrinſeco, quod multoties eſt affectum contrariâ qualitate: nec à qualitate occulta, vt volunt Iauellus, & Auerſa, niſi forſan ſit ſubſtantialis: ergo à ſubſtantia eſt immediatè. Tum quia potentiæ vitales producunt immediatè actus vitales; quæ potentiæ ſunt idem realiter cum anima. Tum quia ſubiectum producit naturaliter ſuas proprietates. Tum quia forma complens compoſitum, debet habere virtutem in ſe producendi quicquid ſpectat ad complementum ipſius, ob idque & vim productiuam accidentium aliquorum.

ADDIMVS ſubſtantiam poſſe producere accidentia in diſtanti ſubiecto, vt patet de ſole, & de igne producente calorem in alieno ſubiecto.

OBIICIES ex Ariſt. 12. *Metaph.* 26. & 28. Actus, & potentia pertinent ad idem genus: ſed ſubſtantia, & accidens ſunt diuerſi generis: ergo ſubſtantia non habet potentiam producendi accidens, quod eſt actus.

RESPONDETVR axioma illud debere intelligi de potentia obiectiua, & actu entitatiuo, & exiſtentiali; non de potentia virtuali, ſeu ſubiectiua, & actu formali, ſeu forma, quæ poteſt eſſe etiam accidens. Tum etiam, quia poteſt dici, potentiam, & actum eſſe eiuſdem generis virtualiter, non realiter, ſcilicet quatenus effectus continetur in virtute ſuæ cauſæ; licèt enim quoad entitatem non ſit proportio, eſt tamen in ratione actiui, & paſſiui, ſeu ratione eminentialis continentiæ.

431. SECVNDA pars, nempe accidentia producere alia accidentia, patet experientiâ, & ab omnibus admittitur in qualitate: nam cætera propriè non ſunt actiua, vt ſunt quantitas, relatio, vbi, &c. Diſſenſio tamen eſt, an producant virtute propriâ vt cauſæ principales, an virtute ſubſtantiæ? Aliqui dicunt, virtute propriâ; alij negant. Sed quæſtio hæc eſt de nomine, vt aduertit Serbellonus *Phyſ. diſp.* 2. *quæſt.*3. *art.*7. *num.* 113. Nam authores affirmatiuæ volunt cauſam principalem eſſe illam, quæ virtute ſibi propriâ, & connaturali producit effectum. Authores negatiuæ volunt cauſam principalem eſſe illam, quæ ita agit, vt non ſit virtus alterius, neque ordinatur ad complendam virtutem effectiuam radicalem, & inchoatam; & ob id cauſam inſtrumentalem eſſe illam, quæ agit per entitatem, quæ eſt virtus alterius, vel quæ eſt ordinata ad complendam virtutem effectiuam alterius radicalem, & inchoatam, vt eſt oculus in potentia radicali viſiua: ſic S.Bonau. *lib.4.diſt.49. art.3. quæſt.2.ad* 1. Hinc Seraph. Doct. *lib.1.diſt.3.part.2.quæſt.3. ad* 5. & *art.2. quæſt.3. ad arg.* & *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.2. in fund.* & *lib.4. diſt.12. part.1. art.2.per totum*, præcipuè *quæſt.3.ad arg.* docet, quod accidens exiſtens in ſubiecto, cùm ſecundùm entitatem dependeat à ſubiecto, etiam in operari debet dependere: ſi verò eſt ſeparatum, habet ſuas operationes naturales. Sic accidentia Euchariſtica mouent ſenſum: in quo tamen aduertendum, quod S. Doct. ob hanc dependentiam non vult, quod accidens ſit inſtrumentum ſubſtantiæ

ſtantiæ in productione aliorum accidentium, ita quod vnicâ actione ſubſtantiæ, & accidentium producantur accidentia: ſed vult, quod virtute non ſubſtantiæ, vel in ſubſtantia exiſtente, ſed vt ſibi propria, & connaturali ea producant, licèt includant ſemper talem dependentiam. Quæ concluſio etiam magis patebit in ſequenti quæſtione de cauſa inſtrumentali, &c.

QVÆSTIO IX.

De Cauſa Inſtrumentali. Quid ſit cauſa inſtrumentalis, quotuplex, & an habeat actiuitatem vllam?

431. IN hac quæſtione plures latiſſimè ſcribunt, & immeritò; nam ferè tota eſt de nomine. Nos breuiter ex Seraph. Doctore ipſam expediemus.

Primò ſupponentes, cauſam inſtrumentalem differre à cauſa principali per hoc, quod cauſa principalis eſt illa, quæ eſt æqualis, vel maioris perfectionis cum ſuo effectu, habetque proportionem naturâ ſuâ ad illum, explicaturque eius formalitas per id, à quo aliud propriè. Inſtrumentalis verò eſt, quæ eſt imperfectior ſuo effectu, non habens naturaliter virtutem ad illum, ſed eget eleuatione, & præcipuè quando effectus non requirit eam cauſam ex ſe. Vnde præciſè loquendo, ad hoc vt cauſa aliqua ſit inſtrumentalis, non eſt neceſſe primò ipſam non attingere immediatè effectum, vt dixerunt aliqui: ſecundò nec ipſam operari aliquid præuium ad effectum: tertiò nec accipere aliquem impulſum, ſeu qualitatem, quâ mediâ operetur; ſic enim humanitas Chriſti fuit cauſa inſtrumentalis miraculorum, ipſa attingendo immediatè abſque eo, quod aliquid præuium operaretur, vel reciperet aliquam qualitatem ſuperadditam. Cùm igitur reſtitutio viſionis, verbi gratiâ, non requireret eam cauſam ex ſe, dicitur producta inſtrumentaliter ab ipſa humanitate vt eleuata à diuinitate ad talem effectum: ſic aqua baptiſmalis in opinione Thomiſtarum eſt inſtrumentum productiuum gratiæ; & è contra viſio beata producitur ab intellectu beato, & eleuato. Sed quia talis viſio requirit ex ſe, prout eſt actus vitalis, talem cauſam, hinc intellectus non dicitur inſtrumentalis, ſed principalis cauſa.

433. Secundò ſupponimus, cauſam inſtrumentalem diuidi ſecundùm triplicem rationem agentium, quæ ſunt in vniuerſo, vt ait S. Doct. *lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 2. quæſt. 2.* quæ ſunt Deus, natura, & ars; ſicque alia eſt cauſa inſtrumentalis ſupernaturalis per ordinem ad effectus ſupernaturales; alia naturalis ad effectus naturales; alia artificialis per ordinem ad artefacta.

Tertiò ſupponimus, inſtrumentum diuidi in coniunctum, & in ſeparatum: ſic S. Doct. *lib. 4. diſt. 43. art. 1. quæſt. 1. ad 3. & 4. & quæſt. 6.* & *lib. 4. diſt. 15. part. 2. art. 2. quæſt. 2. ad 4.* & *lib. 2. diſt. 8. part. 1. art. 2. quæſt. 2. in corp. & ad 2.* Coniunctum eſt omne inſtrumentum artis, quod non operatur, niſi actu moueatur ab artifice: ſeparatum ſunt omnes diſpoſitiones naturales, quæ etiam ſeparatæ ab agente principali operantur, vt calor, ſemen, &c. Quæritur igitur de his, an habeant aliquam actiuitatem.

434. Primò reſpondetur, inſtrumenta artificialia non habere vllam actiuitatem. Id colligo ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 7. part. 2. dub. 3. & art. 2. quæſt. 2.*

& diſt. 8. & *lib.* 4. *cit.* In quibus locis docet, quod artifex nihil impertitur actiuitatis paſſo, ſed tantùm aufert, vel mutat ſecundùm locum; hineque Angeli aſſumunt corpora, vt circa illa exerceant operationes, ipſiſque vtuntur vel ratione quantitatis, vel figuræ, vel duritiei, vel motus, quæ non ſunt qualitates actiuæ. Et hæc eſt ratio potiſſima, quare corpus aſſumptum ab Angelo non remunerabitur, ſicut corpus vnitum animæ. Sic S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 4.

Obiicies: Inſtrumentum eſt vnitum artifici: ergo participat actiuè de actione artificis.

Respondetvr eſſe vnitum non ſecundùm eſſe, ſed tantùm ſecundùm cauſalitatem, quatenus indiget actuali concurſu, vel motu, vel applicatione ad hoc, vt ſit inſtrumentum. Et hinc multi rejiciunt inſtrumenta artis à ratione vera cauſæ inſtrumentalis, cùm nihil operentur.

Respondetvr ſecundò, inſtrumenta naturalia habere vim actiuam, ſed diſpoſitiuam, eo modo, quo diximus accidentia ſe habere ad productionem ſubſtantiæ: ſic ait S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *in corp.* ſemen concurrere diſpoſitiuè efficienter ad productionem viuentis. Addimus tamen etiam aliquando inſtrumentum poſſe attingere productionem effectus intenti à principali agente, ſaltem per potentiam Dei abſolutam, quo pacto aiunt Thomiſtæ, inſtrumenta Sacramentorum attingere productionem gratiæ: quod in ſequenti quæſtione meliùs patebit. De ſupernaturalibus verò dicendum eſt, nullam actiuitatem habere ea, quæ ſunt propriè inſtrumenta, vt ſunt ſigna ſacramentalia: ſic S. Doctor *lib.* 4. *diſt.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *quæſt.* 4. *quæſtio vlt.* Quæ verò ſunt minùs propriè inſtrumenta, vt gratia, gloria, &c. habent actiuitatem propriam, quod alibi probabitur.

QVÆSTIO X.

De cauſa inſtrumentali ſupernaturali: an detur potentia obedientialis in creaturis in ordine ad effectus ſupernaturales.

435. Primò ſupponendum, quod in cauſis creatis duplex virtus recognoſci poteſt; altera naturalis, per quam ex propriis viribus poteſt recipere, vel operari aliquid; altera ſupernaturalis, quæ dicitur obedientialis, & à Seraph. Doct. dicitur potentia obedientiæ, per quam poſſunt operari, vel recipere, prout à Deo eleuantur, vel confortantur auxilio ſpeciali ipſis indebito ſecundùm ordinem naturæ, ad diſtinctionem concurſus generalis, qui cuilibet cauſæ in ordine ad quamlibet operationem debetur: quo ſuppoſito plura quæruntur hîc. Primò, quid ſit hæc potentia obedientialis, an ſit quid ſuperadditum ipſi creaturæ, an verò ipſa entitas creaturæ. Secundò, an ſit non ſolùm paſſiua, ſed etiam actiua. Tertiò, an ſit in quolibet ad quodlibet. Pro ſolutione quæſtionis

436. Primò Notandum, quod potentia paſſiua, de qua hîc eſt ſermo, non conſideratur per ordinem ad formam; hoc pacto enim eſt vel naturalis, vel violenta, vel neutra: hæc tamen in opinione Seraphica conſiderata radicaliter, cùm ſit ratione materiæ, eſt naturalis, & à natura, vt dictum eſt *in quæſt.* 1. *lib.* 2. *Phyſ.* ſed conſideratur per ordinem ad agens: quæ potentia obedientialis dicitur, ſiue obedientiæ, vt docet

Digitized by Google

docet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 5. quia importat ſubiectionem ad agens intellectuale valens de ipſa facere, quicquid vult, dummodo non implicet contradictionem. Et licet detur potentia obedientialis in rebus per ordinem ad agens naturale creatum, vt eſt in materia artis, tamen cùm ſit valde limitata, & reſtricta, hîc non conſideratur, ſed tantùm per ordinem ad Deum, non quidem vt eſt author naturæ, & vt concurrit ad opera naturalia; ſed vt eſt agens ſupra naturam producens effectus ſupernaturales, vel inducens in rebus formas, ad quas natura non poteſt peruenire: & ob id ad tales effectus requiritur concurſus ſpecialis Dei, non quidem debitus ex naturæ lege, ſed ſupernaturalis, vel quoad rem, vel quoad modum. Ex quibus ſequitur, quod nomine potentiæ obedientialis intelligitur ſubiectio quædam creaturarum, quâ dicunt aptitudinem ad ſeruiendum Deo creatori volenti ipſis vti ad effectus ſupra naturæ vires; ſicque importatur in creatura per hanc potentiam reſpectus tranſcendentalis ad Deum, vt cauſam effectuum excedentium vires naturæ, ſecundùm quos omnes creaturæ reſpiciunt Deum vt ſummum, & primum ens, & vt authorem naturæ, & concurrentem cum ipſis ad effectus naturales concurſu ordinario, & generali.

437. Secundò Notandum, quod dupliciter intelligi poteſt creatura ſubiectionem habere diuinæ voluntati, ſeu aptitudinem ad ipſi ſeruiendum. Primò, vt nullam actiuitatem habeat, neque radicalem, neque remotam, ſeu inchoatam; ſed merè paſſiuè ſe habeat, non ſolùm recipiendo diuinam virtutem, ſed etiam in ordine ad effectum, cui deſeruiat ſecundùm vim ſubiectiuam, & ſuſtentatiuam tantùm, deferendo eam virtutem, per quam ſolus Deus ipſe ſit, qui agat, & producat. Secundò vt ipſa creatura per eleuationem à Deo factam, & receptam, vel per aliquam virtutem, & qualitatem immiſſam in ipſa compleatur in ratione principij effectiui, vt mediante illa virtute, vel eleuatione operetur, & producat effectum excedentem propriam rationem, & naturalem vim; ita quod effectus non ſit totaliter à prima cauſa, ſed à ſecunda eleuata à prima per concurſum potiorem, vel per virtutem receptam ab ipſa: in quo caſu hæc virtus non eſt illa, quæ operatur, ſed ſub qua, vel per quam operatur creatura eo modo, quo agentia creata dicuntur agere per formam ſubſtantialem. In vtroque ſenſu dicitur creatura agere obedientialiter, ſed in primo, quando creatura ſe paſſiuè ſolum habet, agere dicitur moraliter tantùm, quia ſe habet vt cauſa applicans virtutem principalis agentis, vt aſſeritur à Seraph. Doct. & à Scoto euenire in Sacramentorum effectibus. In ſecundo ſenſu dicitur operari phyſicè, ſicuti dicunt Thomiſtæ aquam Baptiſmatis producere gratiam, & Theologi aſſerunt produci viſionem beatam ab intellectu informato per lumen gloriæ, vel quatenus abſque lumine infuſo viſio eleuatur per concurſum ſpecialem ad hoc, vt attingere poſſit Deum viſum. Et hinc orta eſt diſſenſio inter Philoſophos, & Theologos, quænam ex his concedenda ſit creaturæ.

Prima Opinio eſt Scoti, & plurium Scotiſtarum cum Fauentino *lib.* 4. *diſt.* 2. *quæſt.* 4. Coninch, Vaſquez: eſt & aliorum etiam Thomiſtarum apud Meldul. *diſp.* 7. *num.* 122. negantium hanc ſecundam phyſicam cauſam actiuam: quam ſententiam de potentia actiua ſuſtinet Seraph. Doct. cum Scoto, negans eſſe in Sacramentis in ordine

ad effectus, ipſam admittens tamen in cæteris.

Secunda ſententia eſt plurium Thomiſtarum admittentium ſecundam potentiam phyſicam actiuam in creaturis. Suarez *3. part. tom. 1. diſp. 31. ſect. 5.* & *in Met. diſp. 43. ſect. 4. num. 6.* Huttad. *in Phyſ. diſp. 9. ſect. 14.* & *de Incarn. diſp. 57. ſect. 3.* Arriag. *diſp. 9. Phyſ. ſect. 4. ſubſect. 3.* Serbellon. *Phyſ. diſp. 2. quæſt. 3. art. 8.* Meldul. *diſp. 7. num. 125.* citans pro ſe Scotum: quibus omnibus præiuit Seraph. Doct. vt infrà patebit, licèt hanc actu non admittat in Sacramentorum effectibus, vt dictum eſt.

438. Tertiò Notandum, quod maximum diſcrimen eſt inter potentiam paſſiuam obedientialem, & actiuam in ordine ad effectum ſuperiorem, & indebitum; nam paſſiua non connotat agens ſuperius, tanquam compricipium talis receptionis, ſiue in genere cauſæ materialis, ſiue efficientis; ſcilicet hæc potentia paſſiua non exigit informationem aliquam virtutis ſupernaturalis, ſed connotat tantùm virtutem agentis, cui ſubordinatur, applicantem effectum, ſeu formam, vt deinde per potentiam naturalem, quam habet, recipere ipſam poſſit: quæ potentia dicitur obedientialis per ordinem ad virtutem ſuperiorem valentem ipſam formam producere, & ſuperimponere in illa potentia paſſiua, vti eſt in materia reſpectu illarum formarum, quæ ſolùm ab agente ſupernaturali poſſunt introduci: quare totus concurſus, quem præſtat cauſa prima ad potentiam paſſiuam, eſt ex parte applicationis effectus, ſeu formæ, ſeu actus ad ſubiectum, non verò ex parte ſubiecti, cùm non poſſit Deus concurrere materialiter, neque immutet potentiam ipſam receptiuam, quam relinquit in ſua capacitate naturali. In potentia verò actiua concurſus eſt per ordinem ad operationem, vel ex parte virtutis eiuſdem potentiæ, quæ operatur eleuando ipſam per qualitatem ſupernaturalem, vel per potiorem concurſum in genere cauſæ efficientis, concurrendo cum ipſa, quomodo ſuppleri poteſt lumen gloriæ à diuina eſſentia, quæ cùm ſit forma infinitè perfecta, virtutem habet eleuandi per potiorem concurſum intellectum ad ſtatum ſupernaturalem per immediatam vnionem ſui ipſius gerentis vices diſpoſitionum, & formæ eleuantis: quod complementum tributum virtuti inchoatæ naturali non conſiſtit in hoc, quod reſpondeat partialiter effectui, ſed vt cauſa ponatur in debita proportione cum effectu, ita quod tota ratio producibilitatis effectus dicere debet ordinem ad virtutem inchoatam. Ex quo ſequitur, quod non eleuatur creatura aliqua ſecundùm potentiam actiuam, niſi in ipſa ſupponatur virtus aliqua radicalis, & remota, ex ſe impotens ad effectum attingendum; quæ tamen completur per ipſam eleuationem, per quam cauſa prima tanquam comprincipium concurrere dicitur vel mediatè, vel immediatè, ita quod per talem eleuationem virtus, quæ erat imperfecta, ponitur in debita proportione cum effectu, vt ſi iſte ſit ſupernaturalis, ponatur & cauſa in tali ſtatu, ob idque eleuatio in potentia actiua ſit per poſitionem formæ ſupernaturalis in potentia, vel alicuius ſupplentis vicem formæ ſupernaturalis, vt dictum eſt de lumine gloriæ; & conſequenter ſupponi debet virtus inchoata in potentia eleuabili, non ſic in paſſiua, quæ non indiget eleuari ad ſtatum ſupernaturalem, vt recipiat formam ſupernaturalem: ſic enim daretur proceſſus in infinitum, quia alia qualitas prærequireretur ad recipiendam illam formam; ſed eius eleuatio ſit per virtutem

tem agentis ſupernaturalis, cui ſubordinatur, applicantis formam ad ſubiectum, quam naturaliter non haberet.

439. Hic tamen aduertendum, quod diuerſo modo ſe habent cauſa principalis, eleuata, & inſtrumentalis: nam in inſtrumentali requiritur duplex influxus, vnus inſtrumentalis, alter principalis, licèt ex parte effectus ſit vnus, quia per inſtrumentum attemperatur influxus cauſæ principalis, quotieſcumque hæc eſt immediata paſſo, vt in aqua baptiſmali (in opinione Thomiſtarum) hæc concurrit inſtrumentaliter, concurrente Deo principaliter; ſicque cauſalitas eius inſtrumentalis obedientialis conſiſtit in eo, quod per voluntatem Dei eleuetur aqua ad attingendam gratiam, quæ eſt ipsâ nobilior, attemperando per ablutionem extrinſecam influxum Dei, vt non quæcumque gratia producatur, ſed regeneratiua. At in iis, quæ obedientialiter tantùm ſe habent ante eleuationem, & poſitâ eleuatione fiunt cauſæ principales ex duplici principio adæquato, eleuante ſcilicet, & eleuabili, fit vnum principium indiuiſibile, quia principium eleuans ſe habet vt forma conſtituens, vt euenit in intellectu eleuato per lumen gloriæ, & in voluntate eleuata per gratiam: quæ dum recipiunt qualitatem illam ſupernaturalem, obedientialiter ſe habent; ſed iam ipsâ habitâ, & receptâ, per eandem conſtituuntur in eſſe cauſæ adæquatæ. Hinc ſequitur, vt dictum eſt, quod cùm ex principio eleuante, & eleuabili fiat vnum totale, etiam ſupponere debet virtutem inchoatam in eleuato, ſeu eleuabili.

440. Qvartò Notandum, quod eſt diſcrimen inter Theologos, an hæc potentia actiua ſit in qualibet creatura ad quodlibet, an tantùm ad effectus determinatos? Affirmant Suarez 3.*part. diſp.* 3. *ſect.* 5. Hurtad. *diſp.6. ſect.*14. *ſubſect.*2. Arriag. *diſp.*11. *ſect.*4. Spin. *Phyſ. diſp.*7. *ſect.*6. & Thomiſtæ: negant Vaſq. *part.*1. *diſp.*176. Ouied. aliique: ſic & S. Bonau. Hîc aduertendum, quod hæc virtus inchoata, ſeu radicalis creaturæ non eſt æqualis in omnibus creaturis eleuabilibus ad operandum, ſicuti nec effectus in ratione producibilitatis ſunt æquales. Ratio eſt, quia cùm effectus dicat ordinem ad cauſam ſuam, non ſolùm principalem, ſed & inſtrumentalem, per quam principalis operatur, fit vt debeat eſſe aliqua proportio etiam inſtrumenti ad effectum, vt congruenter eleuari poſſit ad ipſum producendum. Cùm autem effectus ſint diuerſi quoad ſuam entitatem, & quoad ſupernaturalitatem; alij enim ſunt ſupernaturales tantùm in genere cauſæ efficientis, vt eſt gratia, verbi gratiâ, quæ datur in Baptiſmo; alij ſunt etiam in genere cauſæ formalis, vt eſt viſio beata, quæ formaliter eſt vitalis; vitalitas enim eſt veluti eius forma: hinc ad effectus primi generis requiritur tantùm virtus in potentia eleuabili in genere efficientis: ſic per Thomiſtas aqua abſque alio ſuperaddito præuio eleuatur ad producendam gratiam inſtrumentaliter. Ad effectus verò ſecundi generis requiritur virtus in genere efficientis, & etiam in genere formalis cauſæ: ſic intellectus eleuatur formaliter per lumen gloriæ, per quod ponitur in debita proportione ad producendum actum viſionis ſupernaturalem; ſicque talis eleuatio poteſt fieri per infuſionem nouæ virtutis in ipſa potentia, vt per lumen gloriæ in intellectu beato infuſum; vel poteſt fieri per concurſum extrinſecum potiorem Dei, qui ſe habeat vt comprincipium, vt ſuprà in præcedenti notabili dictum eſt.

441. Prima Conclvsio: Potentia obedientialis paſſiua, ſeu virtus cauſatiua paſſiua in actu primo verè datur in creaturis ad effectus excedentes proprias vires naturales; ipſaque non eſt aliquid negatiuum, ſeu non repugnantia creaturæ ad obediendum Creatori, vt dicunt aliqui; ſed realiter eſt ipſamet entitas creaturæ, quatenus paſſiuè eſt capax recipere formam aliquam, reſpectu cuius dicitur vel naturalis, vel violenta, vel neutra: & per ordinem, & cum connotatione ad agens valens eam producere, dicitur obedientialis, & ſupernaturalis, abſque eo quod qualitas aliqua ſuperaddatur ipſi ſubiecto.

Conclvsio eſt communis apud Philoſophos, & Theologos, quam clarè tradit Seraph. Doct. *lib.2. diſt.18. art.1. quæſt.2.* vbi docet, quod aliquid fieri poteſt in creatura, vel ſecundùm rationes cauſales tantùm, vel ſecundùm cauſales, & ſeminales ſimul. Primo modo fit, quatenus omnes res ſubiacent diuino imperio in omnibus, & per omnia. Vnde Deus poteſt facere de trunco, vel de lapide Angelum: ſecundo modo adeſt in creatura aliquod principium habens conformitatem ad effectum, vt in pane adeſt principium, & ratio ſeminalis, ſecundùm quam natura tractu ſucceſſiuo, & per plures actiones poteſt generare ſemen; quod tamen Deus in vnico inſtanti ſecundùm potentiam obedientialem poteſt facere, vt euenit in Beata Virgine, in generatione Chriſti, *ex lib.3. diſt.4. art.3. quæſt.1. & 2.* Prima potentia eſt purè paſſiua: ſecunda eſt paſſiua, & etiam adeſt cum aliqua actiuitate; nam Beata Virgo actiuè ad talem effectum concurrit, prout ſua virtus naturalis eleuata fuit ad ipſum effectum in vnico inſtanti producendum: de qua S. Doct. *lib.1. diſt.42. art.1. quæſt.3.* & *diſt.44. quæſt.vlt.* aliiſque locis citatis. Quod verò detur hæc potentia paſſiua in omni creatura, eſt de Fide; nam vt cum communi docet Seraph. Doct. *lib.3. diſt.1. quæſt.1.* humanitas Chriſti fuit aſſumpta ad ſubſiſtentiam Verbi ſecundùm capacitatem, & potentiam paſſiuam, non naturalem; non enim datur agens creatum valens attingere talem vnionem: ergo fuit per obedientialem reſpondentem diuinæ virtuti. Confirmatur, quia poterat aſſumere quamcunque aliam naturam, ſaltem in ratione ſuſtentificandi, ſi non in ratione perſonandi. Tum quia in anima recipitur gratia diuina, quam de ſui natura non exigit: ergo.

Qvod verò non conſiſtat in negatione, ſeu in non repugnantia, niſi forſan fundamentaliter tantùm, non verò formaliter, patet; quia à negatione non poteſt oriri effectus phyſicus. Tum quia creatura in tantum eſt receptiua formæ, in quantum habet materiam, vel quia eſt à materia: ergo ratione alicuius poſitiui.

442. Qvod poſtea hæc potentia ſit eadem entitas creaturæ, patet, quia potentia paſſiua ex Seraph. Doct. & communi *lib.1. diſt.3. part.2. art.1. quæſt.3. ad 4.* non differt ab ipſa creatura realiter, ſed tantùm formaliter: ergo identicè eſt ipſa creatura. Idemque dicendum de potentia actiua obedientiali, quæ tamen ex S. Doct. citato, plus addit, quàm paſſiua; quia paſſiua dicit ordinem ad effectum, & ad virtutem diuinam cum priuatione: actiua verò cum poſitione, & propria virtute ſuperaddita, non tamen ab ipſa creatura diſtincta realiter, de qua infrà. Hincque ſequitur, quod potentia paſſiua obedientialis creaturæ in actu primo eſt entitas creaturæ, prout eſt receptiua, connotando

notando diuinam virtutem, à qua poteſt recipere. In actu ſecundo verò eſt complexum ex ipſa entitate, & virtute diuina, ad quam dicit relationem tranſcendentalem. Potentia actiua autem in actu primo eſt eadem entitas creaturæ cum propria virtute apta eleuari à Deo; in actu ſecundo verò eſt eadem entitas cum eadem virtute actiua, & virtute diuina eleuante eam.

Obiicies primò. Si in omni creatura adeſt hæc potentia paſſiua ad formam: ergo eſt naturalis, vt ſuprà dictum eſt: ergo ei debetur naturaliter à concurſu diuino ei debito: ergo non eſt obedientialis.

443. Respondetur, talem potentiam eſſe quidem naturalem per ordinem ad formam receptibilem; ſed quia natura non poteſt attingere productionem omnium formarum, & requiritur virtus ſuperior, & excedens vires naturæ, hinc reſpectu agentis ſuperioris, cui ſubordinatur, dicitur obedientialis. Sic anima habet capacitatem naturalem receptiuam gratiæ; ſed quia non poteſt produci à naturali agente, ſed tantùm à Deo, hinc per hunc reſpectum ad agens dicitur obedientialis.

Contra: Ergo ſubordinatio creaturæ ad agens erit non repugnantia. Patet conſequentia, quia de ſui natura non exigit poſitiuè talem eleuationem, ſeu productionem excedentem eius vires: ergo ſubordinatur ipſi per non repugnantiam, ſeu indifferentiam.

Respondetur diſtinguendo conſequens. Talis ſubordinatio potentiæ erit non repugnantia, ſi conſideretur formaliter, nego; ſi fundamentaliter, concedo. Ad probationem reſpondetur creaturam ſecundùm ſuum eſſe naturale dicere potentiam poſitiuam, & connotare talem non repugnantiam, ſi nulque reſpectum poſitiuum ad virtutem omnipotentem Dei, cui nihil reſiſtere poteſt.

Obiicies ſecundò: Potentia creaturæ diſtinguitur formaliter ab ipſa creatura, in opinione Seraphica: ergo formaliter non eſt ipſa entitas creaturæ.

Respondetur concedendo totum; eſt enim ipſa entitas creaturæ realiter, cui ſuperaddita eſt potentia paſſiua ratione materiæ, & actiua ratione formæ: quæ potentia diſtinguitur tantùm formaliter.

444. Secunda Conclusio: Datur potentia paſſiua obedientialis vniuerſalis in quacumque creatura ad quodcumque. Eſt Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 18. art. 1. quæſt. 2. corp. & ad 5.* & *lib. 1. diſt. 44. art. 1. quæſt. 1. ad 3.* & *lib. 1. diſt. 42. art. 1. quæſt. 4.* & *lib. 3. diſt. 2. art. 3. quæſt. 2.* aliiſque plurimis locis; ſed præcipuè *lib. 2. diſt. 18. cit.* vbi docet, quod ſecundùm rationes cauſales creatura omninò ſubjicitur imperio Creatoris, & poteſt recipere, quodcumque ipſi placuerit. Eſt & plurium apud Arriagam, Serbellon. & alios.

Probatur autem efficaciſſimè; quia nulla adeſt implicantia: ergo Deus id poteſt facere. Antecedens probatur, quia creatura ſecundùm ſuam omnimodam dependentiam ſubjicitur Creatori in omnibus, & per omnia. Tum quia omnis creatura ſubſtantialis eſt compoſita ex materia, & forma; & ſi eſt accidentalis, dicit ordinem ad materiam, & formam, tanquam ad ſuum originale principium: ergo & habet capacitatem ſaltem remotam, & inchoatam ad omnem formam; capacitas enim materiæ eſt vniuerſaliſſima.

445. Hîc tamen aduertendum, quod ſi hæc potentia conſideretur per ordinem ad formam, eſt aliquid poſitiuum; capacitas enim materiæ eſt poſitiua, & ab ea formaliter diſtincta, & vniuerſaliſſima

liſſima ad omnes formas, ſumpta remotè, & radicaliter. Per ordinem verò ad conuertibilitatem in aliud non eſt aliquid poſitiuum, ſed tantùm non repugnantia, & potiùs impotentia proueniens ex defectibilitate, vt ait Seraph. Doct. *lib.1. diſt.8. part.1. art.2. quæſt.2.* Ex quibus

Primò ſequitur, quod omnis creatura, ſiue ſpiritualis, ſiue corporea, eſt receptiua cuiuſcumque accidentis, ſiue naturalis, ſiue ſupernaturalis, ſiue ſenſibilis, ſiue ſpiritualis. Eſt contra Scotum, Meldul. *diſp.7. num.* 129.*&* 130. aliosque. Eſt tamen plurium Theologorum, & Philoſophorum. Serbellon. *num.* 144. *hic*, Arriag. & infertur ex principiis Seraphici Doctor. recognoſcentis in qualibet creatura ſubſtantiali materiam, ob idque & potentiam paſſiuam vniuerſaliſſimam remotam ad quamcunque formam. Ratio euidens eſt, quia ſimilitudo in prædicatis eſſentialibus eſt fundamentum potentiæ eleuabilis vnius ad effectum alterius; ideo enim intellectus creatus poteſt eleuari ad videndum Deum, quia eſſentia diuina, & obiectum creatum intellectus noſtri conueniunt in ratione formali obiecti intelligibilis: ſed omnes formæ conueniunt in ratione actus materiæ, & omnes potentiæ paſſiuæ prouenientes à materia conueniunt in vnica ratione eſſentiali actus, & potentiæ: ergo quælibet potentia poteſt eleuari à Deo ad receptionem cuiuſcumque actus. Tum quia ſi in Angelo eſt quantitas, vt aliàs à nobis probatum eſt ex Seraph. Doct. multò magis poteſt ineſſe quælibet qualitas etiam ſenſibilis. Tum quia maior eſt diſtantia naturæ humanæ à ſubſiſtentia Verbi infinita, quàm ſit accidens ſenſibile à ſubſtantia ſpirituali, cùm vtrumque ſit ens finitum, creatum, & perfectibile; & cùm vtrumque conueniat in ratione intrinſeca perfectibilis, & perfectiui: ergo. Quod verò corpus poſſit recipere qualitatem ſpiritualem per potentiam obedientialem; probatur etiam, quia adeſt proportio inter ſubiectum corporeum, & qualitatem ſpiritualem in ratione ſuſtentantis, & ſuſtentabilis: ergo ſubiectum ſuſtentans poteſt eleuari ad recipiendum ſuſtentabile ſpirituale. Probatur antecedens, quia ſubſtantia vt quid commune ad corpus, & ad ſpiritum, importat ſuſtentabilitatem: ergo ſuſtentabilitas in corporea ſubſtantia poterit eleuari ad ſtatum ſuperiorem per potentiam obedientialem, vt recipere poſſit qualitatem ſpiritualem. Ratio enim communis ſubſtantiæ, & ſuſtentabilitatis eſt differens à ratione corporeitatis: ergo illa poterit eleuari modo ſupradicto. Sic etiam rationes terminabilitatis, & ſupernaturalitatis in forma ſupernaturali ſunt diuerſæ. Tum etiam quia ſubſiſtentia diuina terminat corpus: ergo multò fortiùs in corpore poterit poni qualitas ſpiritualis. Tum quia ſanctitas ſupernaturalis infuſa fuit in carne Beatæ Virginis; quod de poſſibili admittit Seraph. Doct. *lib.3. diſt.3. part.1. art.1. quæſt.1. in princip. corp.* & de facto id admittunt plures Theologi apud Sauedram de conceptione B. Virginis. Item vnio hypoſtatica recipitur in corpore, & anima Chriſti. Quæ omnia ego in tertio Sententiarum probo fusè cum Seraph. Doct. Suarez, & aliis: ergo etiam qualitas ſpiritualis poterit poni in corpore.

Obiicies primò: Implicat communicari formam alicui, & ipſi non communicari effectum formalem, & è conuerſo; ſunt enim inſeparabilia: ſed implicat Angelo, verbi gratiâ, effectus formalis qualitatis ſenſibilis: ergo & forma ſenſibilis. Maior eſt certa, quia cùm

cùm forma ſe communicet dando ſeipſam ſubiecto, etiam neceſſariò communicat ſuum effectum formalem, qui eſt ab ipſa inſeparabilis. Minor etiam probatur, quia iſta accidentia ſunt neceſſariò annexa corporeitati, materialitati, & ſenſibilitati, quæ repugnant Angelo; non enim poteſt denominari albus, niger, quantus, &c.

446. Pro reſponſione primò ſupponimus id, quod fusè probauimus in Logica, *cap. de Quantitate*, nempe Angelis ineſſe verè quantitatem phyſicam: quare obiectio contra quantitatem Angeli nihil nobis obeſt. Ad id, quod ſpectat ad formas ſenſibiles, poteſt reſponderi, quod non immutaretur natura Angeli, verbi gratiâ, ſi etiam reciperet talem denominationem albi, nigri, &c. nec eſt vllum abſurdum: at datâ impoſſibilitate talis denominationis,

Respondet Serbellon. cum aliis, dupliciter effectum formalem poſſe ſumi. Primò, provt dicit ipſam entitatem formæ exhibitam, & in ſubiecto receptam: ſecundò, provt dicit denominationem formalem reſultantem ex ipſa exhibitione formæ eo modo, quo quilibet effectus reſultat ex cauſa. Per primum ſubiectum dicitur habere qualitatem; per ſecundum dicitur quale per denominationem intrinſecam: ſic conceditur maior, & minor de effectu ſecundario, negatur de primo. Et ratio eſt, quia cùm adſit in Angelo potentia paſſiua vniuerſaliſſima, & indifferens intrinſecè ad omnes formas, licèt ſit coarctata per talem formam ſpiritualem, tamen poteſt recipere per potentiam obedientialem alias formas etiam oppoſitas, quæ cùm ſint quid extrinſecum, nec immutant intrinſecè ipſum Angelum: ſic haberet albedinem, ſed non diceretur albus; & lapis reciperet intellectionem, ſed non diceretur intelligens. Cùm igitur hæc concluſio nullam apertam contradictionem inuoluat, talis potentia non eſt deneganda Deo, iuxta regulam Seraphicam, quod Deus plus poteſt facere, quàm nos cogitare. Addimus, quod datâ immutatione, & denominatione formali intrinſeca, nulla ſequeretur repugnantia in ſubſtantia ſpirituali, ſi diceretur v. g. alba, nigra.

Dices: Angelus informabitur per talem formam: ergo denominabitur albus.

Respondetvr negando antecedens; in tali caſu enim talis forma erit in Angelo vt in extrinſecè ſuſtentante, & non per informationnem paſſiuam, ſed tanquam potiùs differente, vti eſſet anima, ſi poneretur in corpore mortuo abſque informatione; tunc enim corpus haberet animam, ſed non poſſet denominari animatum: ſic in ſimili de Chriſto in triduo mortis docet S. Doctor *lib.* 3. *diſt.* 22. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad vlt.* Et datâ etiam tali denominatione, nullum abſurdum intrinſecæ entitati Angeli adueniret.

Obiicies ſecundò: Potentia non poteſt eleuari extra ſuam rationem formalem: ſed accidens corporeum eſt extra rationem ſpiritualis, & è contra: ergo ad ipſum non poteſt eleuari.

447. Respondetvr concedendo maiorem, & diſtinguendo minorem: accidens corporeum eſt extra rationem ſpiritualis, ita quod nullam rationem intrinſecam habeant communem, nego; ita quod communicant in aliqua ratione communi, concedo: hinc diſtinguo conſequens, ergo ad ipſum non poteſt eleuari, itavt extrahatur à propria ratione intrinſeca peculiari, concedo; itavt extrahatur non à propria ratione formali, ſed tantùm communicetur illi noua forma ſecundùm

capacitatem, quam habet ob aliquam rationem intrinſecam, nego, vt eſt in propoſito, vt dictum eſt; communicant enim in ratione actus, & potentiæ, in ratione ſuſtentantis, & ſuſtentati. Vnde licèt hæc obiectio vrgeat contra potentiam actiuam obedientialem vniuerſalem, non tamen contra paſſiuam, ob capacitatem vniuerſalem, quam habet ad quamcunque formam.

Dices ex Scoto: Talis forma vel eſſet tota in toto, & tota in qualibet parte, vel eſſet diuiſibili modo: vtrumque implicat: ergo. Sic Scotus *lib.*4. *diſt.*1. *quæſt.*5. cùm ſit improportio inter ſubiectum, & formam.

Respondetvr per potentiam obedientialem poſſe quamlibet formam poni in quocumque ſubiecto ob capacitatem paſſiuam, & hoc quocunque modo dicto: ſic negatur minor ob rationem adductam.

448. Secvndò ſequitur, quod accidens poteſt recipi in alio accidente per potentiam obedientialem, vt quantitas in qualitate, & è conuerſo; & qualitas in quantitate: ſi enim quantitas in Euchariſtia recipit alia accidentia, poterit id cæteris à Deo communicari.

Tertiò ſequitur, creaturam eſſe in potentia paſſiua ad priuationem cuiuſcumque perfectionis ſibi debitæ connaturaliter, dummodo non ſit de intrinſeca ipſius ratione; poteſt enim Deus ſupplere eius indigentiam per potiorem concurſum, idque patet in ſubſiſtentia, quâ priuatur humanitas Chriſti.

Qvartò ſequitur, dari poſſibilitatem ad quamcunque mutationem, corruptionem, conuerſionem vnius in aliud, vt per ſe patet; quia vt aliàs ex Seraph. Doct. probatum eſt, poteſt ſeparari materia à forma in Angelis, & corporibus cœleſtibus. Poteſt & Deus ſubtrahere concurſum conſeruatiuum. Tum quia omnis res eſt reſolubilis in ſua principia: ergo.

449. Tertia Conclvsio: Datur in pluribus creaturis non ſolùm potentia paſſiua, ſed etiam actiua inchoata, & imperfecta obedientialis. Eſt D. Thom. 3.*part.quæſt.*13.*art.*3.*& quæſt.*62. *art.*1. 3. *&* 5. vbi aſſerit humanitatem Chriſti influere in miracula phyſicè: Suarez *tom.*3. *diſp.*30 *ſect.*6. Serbellon. citati, Arriag. aliorumque, contra Vaſquez, Scotum, Scotiſtas, & præcipuè Fauentin. qui *lib.*4.*diſp.*2. *quæſt.*4. inuehitur in Suarez tanquam inuentorem talis potentiæ, ſed immeritò, cùm ante Suarez poſita fuerit à D. Thoma citato, & à Seraph. Doct. qui in B. Virgine ad conceptionem ſupernaturalem Chriſti recognoſcit vim actiuam, incompletam, obedientialem, quæ eleuata fuit à virtute omnipotentiæ Spiritus ſancti: ſic *lib.*3.*diſt.*4. *art.*3. *quæſt.*2. aliiſque locis in ſuperiori concluſione citatis. Eſt & Meldul. citati, aliorumque plurium.

Hic tamen aduertendum eſt, quod eleuatio ad effectum excedentem vires naturæ poteſt intelligi vel ad effectum excedentem vires naturæ, ita vt ſit ſupernaturalis, vel quoad modum tantùm, vel quoad entitatem etiam, vel tertiò excedentem ſolùm quoad vires naturæ; ſed tamen exiſtentem intra ordinem naturæ, vt portare pondus maximum. Si primo modo ſit ſupernaturalis effectus quoad modum, ſufficiet concurſus extraordinarius, & ſupernaturalis extrinſecus, abſque eo, quod immittatur virtus in creatura, quæ ſit comprincipium, vt potuit eſſe in B. Virgine in conceptione Chriſti facta in vnico inſtanti. Si ſecundo modo, ordinariè loquendo requiritur virtus ſuperaddita ipſi cauſæ creatæ, vt eſt lumen gloriæ in intellectu; licèt etiam poſſit

poſſit ſuppleri à Deo per concurſum extrinſecum de potentia Dei abſoluta. Si verò eſt effectus intra ordinem naturæ, ſic ſufficit concurſus extrinſecus potior, & ſpecialis. Quâ doctrinâ ſuppoſitâ, probatur dari potentiam actiuam obedientialem in aliquibus creaturis.

450. PRIMÒ ex Concil. Trident. *ſeſſ. 6. can.* 4. decernente, ***Si quis dixerit liberum hominis arbitrium à Deo motum, & excitatum, veluti inanime quoddam nihil omninò agere, mereque paſſiuè ſe habere, anathema ſit.*** Ergo in anima datur ratione voluntatis actiua potentia obedientialis, aliàs eſſet vt inanime inſtrumentum merè paſſiuum, ſi nullam haberet immediatam actionem in eos actus, ſed eos adæquatè produceret ſolus habitus per ſe infuſus: ſed non eſt maior ratio de voluntate, quàm de intellectu.

PROBATVR ſecundò. Si repugnat creaturæ hæc potentia actiua, id eſt vel ex parte Dei, vel ex parte creaturæ, quæ non poſſit eleuari; vel ex parte effectus, qui non poſſit à potentia creata etiam vt eleuata eſſe: ſed nullo ex his modis: ergo nullo modo adeſt repugnantia. Maior eſt certa; probatur minor. Non ex parte Dei, qui eſt omnipotens, vt per ſe patet: nec ex parte creaturæ, quia per talem eleuationem non deſtruitur creaturæ eſſe, nec eius ordo, quem habet ad Deum; potentia enim obedientialis, & naturalis non ſunt oppoſitæ, ſed diſparatæ, immò ſubordinatæ. Nec ex parte effectus, quia poſita ſufficienti virtute in cauſa correſpondet illi in actu ſecundo eſſentialiter effectus: ſed per eleuationem ponitur ſufficiens virtus in cauſa: ergò poteſt eſſe ab ipſa talis effectus. Tum etiam, quia effectus non ſpecificatur à virtute cauſæ; Solis enim virtus non dat ſpecificationem his corporeis effectibus: ergo etiamſi ſit virtus ſuperior, poterit habere eſſe effectus.

PROBATVR tertiò: Non minùs virtus actiua creaturæ ſubordinatur formæ naturali in ordine ad effectus ſupernaturales, quàm Deo omnipotenti: ergo ſi per talem ſubordinationem naturalem poteſt prodire immediatè in actus naturales, etiam per ſupernaturalem poterit in ſupernaturales.

PROBATVR Quartò: Creatura in quocumque genere cauſæ ſubordinata eſt Deo: ergo ſi eſt ſubordinata in genere cauſæ materialis, erit etiam in genere efficientis.

PROBATVR Quintò; quia intellectus creatus prodit immediatè in actus viſionis ſupernaturales, & vt voluntas.

OBIICIES primò: Si in creatura datur potentia obedientialis inchoata ad producendos effectus excedentes proprias vires, ſequitur, quod concurſus Dei erit debitus ex communi lege, quâ tenetur concurrere cum cauſis ſecundis: ergo naturalis.

451. RESPONDETVR negando ſequelam; tunc enim eſt naturalis, & debitus concurſus Dei, quando cauſa ſecunda poteſt ſufficienter producere effectum; vel ſi non poteſt ſufficienter, vt eſt in Sole, poteſt tamen naturaliter inducere diſpoſitiones in ſubiecto ad talem effectum producendum: quando verò non habet virtutem completam in ordine ſuo, tunc requiritur ſupernaturalis, & obedientialis concurſus, non debitus ex lege communi.

OBIICIES ſecundò: Obedire Deo eſt pati; conſiſtit enim in ſubiectione ad imperium, quod in actione impetrantis relucet, & in potentia receptiua creaturæ: ergo tantùm creatura habet potentiam paſſiuam obedientialem.

RESPONDETVR negando abſolutè

Nn 2 antece

Digitized by Google

antecedens; obedire enim eſt commune actioni, & paſſioni.

Obiicies Tertiò: Potentia, & actus debent eſſe in eodem genere: ergo actus ſupernaturalis exigit potentiam ſupernaturalem: ſed actus ſupernaturalitas eſt à lumine gloriæ: ergo hoc ſolum eſt potentia ſupernaturalis.

Respondetur ex tractatu de viſione beata, totam ſupernaturalitatem eſſe à lumine gloriæ, quia eleuat potentiam ad ſtatum ſupernaturalem, quâ eleuatione ſuppoſitâ actus eſt ab vtroque indiuiſibiliter, & per conſequens & eius ſupernaturalitas; non enim operatio tribuitur formæ, ſed ſubiecto. Quare cùm in actu adſit & vitalitas, & ſupernaturalitas, & vtraque eſt ab intellectu, & à lumine; prima eſt ratione intellectus, ſecunda ratione luminis: quod fuſiùs probatur in tractatu de viſione beata contra Thomiſtas volentes totam rationem agendi eſſe à lumine gloriæ.

452. Qvarta Conclvsio: Hæc potentia obedientialis actiua non eſt in quolibet, nec ad quodlibet producendum. Eſt plurium contra Arriagam, alioſque paucos apud Ouiedum *contr.9. part.7.* Eſt & Seraph. Doct. ſuprà citati, maximè *lib.2.diſt.18.* & *lib.1.diſt.42. & diſt.44. cit.*

Patet prima pars, quia materia nullam actiuitatem habet: ergo non habet potentiam actiuam obedientialem. Patet conſequentia, quia materia eſt pura potentia paſſiua: ſed ad actiuam obedientialem requiritur virtus inchoata in ſubiecto agente: ergo cùm non inſit in materia, nec potentia obedientialis eſt in omnibus creatis: quod ex probationibus ſequentis partis magis patebit.

Secvnda pars probatur, quia ad hoc vt effectus verè, & phyſicè producatur ab aliqua cauſa, debet contineri ſaltem virtualiter in ea aliquo modo: ergo requiritur aliqua potentia in cauſa, quæ habeat proportionem cum effectu: ſed multæ creaturæ dantur non habentes talem virtutem, & proportionem, nec continentes virtualiter plures effectus: ergo. Maior eſt certa; ad hoc enim vt cauſa ſit talis, verè debet influere in effectum ſuum eſſe: ergo debet continere in ſua virtute effectum. Minor etiam patet in pluribus cauſis, & effectibus, verbi gratiâ in actibus vitalibus, qui non poſſunt produci à lapide ob carentiam proportionis, & vitæ; in aqua, quæ nullam proportionem habet cum Angeli productione. Ex quibus patet, quænam implicantia adſit in talibus cauſis, & effectibus, quia verbi gratiâ ſi aqua eleuaretur ad producendum equum, haberet virtutem innatam, & inadæquatam, & illam non haberet. Eam haberet ex ſuppoſitione; eam non haberet, quia eam non habet.

Respondent ſufficere virtutem inchoatam in genere, & in prædicatis eſſentialibus vniuerſalibus cum effectu, vt dictum eſt de potentia paſſiua; quælibet enim creatura eſt productiua alicuius effectus creati.

453. Contra, quia quando in effectu ſunt aliqua prædicata particularia, quæ non poſſunt eſſe à principio eleuante, tunc virtus inchoata ſupponi debet non ſolùm ſecundùm prædicata communia, ſed & ſecundùm particularia, & illi propria rei; verbi gratiâ, actus vitalis ſupernaturalis habet vitalitatem, vt prædicatum proprium, & intrinſecum, quo diſtinguitur à non vitali; eſtque inferius ad ſubſtantiam, & accidens, nec poteſt eſſe à principio eleuante, ſed tantùm à potentia vitali, in cuius virtute inchoata eſt: ergo ſi vitalitas non ſubiacet potentiæ eleuanti puræ, debet eſſe in virtute inchoata ſecundùm

ſundùm vitalitatem: ergo in potentia non vitali non poteſt adeſſe: ergo non ſufficiunt prædicata communia. Vnde vt diximus, eſt diſpar ratio de potentia paſſiua, & actiua; nam in paſſiua ſufficiunt prædicata communia intrinſeca, quia paſſiuitas eſt quid communiſſimum, & habens proportionem ad quemcunque actum: at actiua cùm habeat dare eſſe effectui, debet continere ipſum ſecundùm ſua ſpecialia prædicata, ſecundùm quæ eſt actiua. Confirmatur, quia eædem denominationes per quamcunque eleuationem non poſſunt cuilibet ſubiecto conuenire: ſic voluntas non poteſt denominari intelligens, nec intellectus volens, nec item lapis, cùm ipſis non poſſit ineſſe talis actus: ergo quælibet potentia actiua non poteſt eleuari ad quemcunque effectum, aliàs lapis poſſet eleuari ad videndum Deum. Et hæc eſt ratio, quare communiter dicitur, oculum corporeum non poſſe eleuari ad videndum Deum, eo quòd non ſufficit virtus quælibet actiua inchoata, ſed requiritur proportio inter cauſam, & effectum, non in prædicatis generalibus, ſed ſpecialibus, & quod contineatur intra ſphæram actiuitatis potentiæ, & quod excedat tantùm quoad modum, aut quoad ordinem, ſcilicet naturalitatis, & ſupernaturalitatis, vt aduertit S.Doct. *lib.3. diſt.2. art.1.quæſt.1. & diſt.1.q.1.ad 5.* Tum quia multi ſunt effectus, ad quos potentia actiua habet repugnantiam, vt verbi gratiâ corporea ad ſpiritualem, & è contra; inſenſibilis ad ſenſibilem, vitalis ad non vitalem.

Obiicies primò: Adeſt in qualibet virtute actiua creata proportio ſecundùm aliqua prædicata communia ad quoſlibet effectus: ergo poteſt producere quoſcumque effectus: ergo adeſt virtus inchoata in quolibet agente eleuabili ad ipſos.

454. Respondetvr negando vtramque conſequentiam: ratio eſt, quia effectus, qui petit produci ſecundùm omnia prædicata, non poteſt produci ſecundùm communia tantùm, vt euenit in actu vitali: & cùm non poſſit produci à tali cauſa hoc modo, in ipſa tunc non adeſt virtus inchoata eleuabilis; virtus enim ad effectus debet eſſe proxima, & in eadem ſphæra, licèt incompleta, & licèt vt inchoata dicatur remota; quando enim potentia diſtat ab effectu, tantùm ſecundùm ordinem, vel ſecundùm modum poteſt eleuari; non verò quando diſtat ſecundùm rationem formalem obiecti, extra quam non poteſt eleuari: ſicut enim quælibet natura non poteſt eleuari extra propriam differentiam eſſentialem, ſecundùm quam intrinſecè conſtituitur; ſic nec potentia extra rationem formalem ſui obiecti, per quam intrinſecè eſt conſtituta.

Dices: Ergo poterit inſtrumentalis cauſa eleuari ad virtutem principalis cauſæ. Probatur conſequentia, quia effectus habet proportionem cum vtraque: ſed conſequens ſecundùm omnes eſt falſum: ergo.

Respondetvr negando ſequelam; nam ſolùm cauſa principalis poteſt eleuari ad effectus, qui continentur intra rationem formalem obiecti, vt intellectus ad viſionem ſupernaturalem: ad illos verò, qui talem rationem formalem excedunt, non poteſt eleuari cauſa, niſi forſan inſtrumentaliter, vt eſt viſio beata reſpectu oculi corporei: quod & nos problematicè in Theologia ſuſtinemus ex principiis Seraphicis; cuius tamen oppoſitum eſt probabilius, cùm actus vitales ſolùm poſſint eſſe à cauſa principali intrinſecè vitali, cùm talis vitalitas nec à Deo poſſit eſſe, nec poſſit concurrere vt forma potentiæ vitalis.

Obiicies ſecundò: Eleuatur aqua

Baptiſmi, vt tanquam inſtrumentum producat gratiam regeneratiuam: ergo poteſt eleuari oculus corporeus ad videndum Deum, cùm in vtraque ſit potentia obedientialis.

Respondetvr primò negando antecedens in noſtra Seraphica opinione, ob id & conſequentiam: ſecundò in opinione Thomiſtarum reſpondetur, tranſeat antecedens, ſed negatur conſequentia, & paritas, ſtando ſcilicet cum opinione probabiliori. Ratio eſt, quia concurſus aquæ eſt in genere cauſæ efficientis, qui à Deo poteſt ſuppleri, cùm ſit extrinſecus: at concurſus cauſæ formalis eſt omninò intrinſecus, & eſſentialiter dependens ab hoc principio vitali, nec poteſt ſuppleri per extrinſecum concurſum; potentia enim viſiua concurrit non ſolùm actiuè, ſed & formaliter; cùm viſio ipſa recipiatur in potentia vt forma intrinſeca eiuſdem potentiæ viſiuæ, & quatenus ſpecificatur intrinſecè à modo, quo tendit in obiectum. Vnde licèt poſſit eleuari oculus entitatiuè ſumptus ad producendam gratiam, non tamen ad producendam intellectionem, quia vt ſic eſt potentia viſiua, & tali modo intrinſecè operatiua, ſpecificata ab obiecto corporeo, & tali modo, ſcilicet vitali, operatiua, & ſpecificatiua per obiectum corporeum; ideo operatur vt cauſa principalis efficiens, & formalis. Sic S.Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 8. *dub.* 3. oppoſitum tamen poteſt ſuſtineri problematicè, vt dictum eſt.

Obiicies tertiò: Creaturæ habent potentiam paſſiuam vniuerſalem; ergo & actiuam. Probatur conſequentia, quia non minùs forma ſupernaturalis excedit entitatem naturalem, quàm ſit ſupra virtutem creatam quilibet ſupernaturalis effectus: ergo ſi illa poteſt eleuari, & iſta poterit eleuari.

455. Respondetvr negando conſequentiam, & paritatem. Ratio diſcriminis eſt, quia formalis ratio potentiæ paſſiuæ ſaluatur in extrinſeca ſuſtentatione formæ cuiuſlibet; & quælibet forma ſupernaturalis indifferens eſt ad quodcumque ſubiectum, poſitâ applicatione agentis: at cùm effectus exigat in principio productiuo virtutem intrinſecam principalem, quæ non poteſt eſſe à principio applicante, vel eleuante, requirit determinatam proportionem ſecundùm virtutem aliquam radicalem in principio, vt eleuari poſſit ad ipſius productionem, aliàs eſſet actus vitalis, & non vitalis.

Contra inſtas: Cuilibet potentiæ paſſiuæ reſpondet actiua eiuſdem ordinis: ergo ſi datur potentia paſſiua vniuerſaliſſima, dabitur & actiua.

Respondetvr negando antecedens, ſi intelligatur hæc reſpondentia in eodem ſubiecto, aliàs etiam materia eſſet actiua. Si verò intelligatur, quod potentiæ paſſiuæ naturali reſpondeat actiua in agente naturali; & obedientiali paſſiuæ actiua in agente ſupernaturali, ſic concedo antecedens, ſed negatur conſequentia.

Obiicies Quartò: Generatio eſt actus vitalis, & tamen ab accidente attingitur inſtrumentaliter: ergo quælibet alia entitas poterit eleuari inſtrumentaliter ad quemlibet effectum ſupernaturalem; eleuatio enim ſupplet defectum, qui reperitur inter effectum diuerſi ordinis, & potentiam naturalem, quando adeſt virtus inchoata, vt eſt in inſtrumento ad actum vitalem.

456. Respondetvr primò ſecundùm noſtram Seraphicam opinionem, negando, quod generatio attingatur ab accidente. Reſpondetur ſecundò in opinione Thomiſtarum, tranſeat antecedens, & nego conſequentiam; nam generatio non fit immediatè per actionem vitalem, ſicut viſio; ideo generatio

neratio poteſt eſſe inſtrumentaliter ab accidente, & principaliter ab agente principali. Al'j autem actus vitales cùm petant intrinſecè eſſe à cauſa intrinſeca, & vitali, cuius concurſus nequit ſuppleri à cauſa prima, ob idque nec ab inſtrumentali, niſi ſit coniuncta cum principali, vt eſt lumen gloriæ, ſpecies intentionalis, per quam vnionem fit, vt indiuiſibiliter actus ſit ab vtraque vt concauſa.

Obiicies Quintò, quia ſequeretur, formicam habere potentiam ferendi pondus quodlibet in infinitum, & quod calor vt vnum poſſet producere calorem in infinitum intenſum. Probatur ſequela; quia iſti effectus habent proportionem cum cauſa: ergo hæc potentia eſſet infinita per regulam Seraphicam, *lib.1.diſt.37. part.2.art.2. quæſt.3.fund.3.* ſi poſſe producere plura arguit perfectionem: ergo infinitam arguit in productione infinitorum. Quo argumento etiam eſt ſæpe vſus Scotus.

Respondetvr concedendo primam ſequelam, & negando vltimam; non enim inde infertur vis infinita, quia effectus non excedit ſaltem ſecundùm analogiam latitudinem illius potentiæ; hinc eadem virtus poteſt concurrere ad plures effectus, totuſque exceſſus tribueretur Deo ſpecialiter concurrenti, vt patet in productione plurium intellectionum ſucceſſiuè in infinitum; non enim inde arguitur virtus infinita, cùm talis exceſſus ſit ſemper finitus in infinitum, & ob id ſyncathegorematicè ſumptus.

Obiicies ſextò: Potentia naturalis ex ſe non poteſt niſi in actus naturales: ergo nequit eſſe ad actus ſupernaturales.

Respondetvr concedendo antecedens de potentia proxima naturali, & completa; negando de inchoata poſtulante compleri per ſupernaturalem.

Contra, quia naturale nequit dici ſupernaturale incompletè; ſunt enim diuerſi ordinis: ſed hæc potentia obedientialis actiua eſt ipſum eſſe creaturæ naturale: ergo hæc potentia incompleta non poteſt dici obedientialis, & ſupernaturalis.

457. Respondetvr, ſi ſumuntur naturale, & ſupernaturale ſecundùm ſubſtantiam, concedo maiorem; ſunt enim diuerſi ordinis: ſi ſupernaturale ſumitur extrinſecè ſolùm, & terminatiuè, poteſt eſſe ordinis naturalis entitatiuè, & terminatiuè ſupernaturalis. Vnde entitas creaturæ eſt naturalis, ſed terminatiuè, vt completa, & eleuata ſupernaturaliter, & extrinſecè, erit ſupernaturalis; ſicque potentia obedientialis vt eleuata eſt ſupernaturalis, & hoc pacto dantur habitus ſupernaturales non ad ſimpliciter operandum, ſed ad operandum ſupernaturaliter.

Obiicies ſeptimò: Si datur potentia inchoata naturalis, ergo exigit actum ſibi poſſibilem, ad quem ordinatur vt ad finem, quem naturaliter appetit: ergo & illi debetur concurſus à cauſa prima vt ſibi connaturalis.

Respondetvr concedendo potentiam illam habere inclinationem actiuam ad illos actus, & maximè quando actus perficit potentiam; & etiam habere inclinationem ad auxilium neceſſarium; negatur tamen illi eſſe debitum ex communi lege, cùm etiam homo naturaliter appetat beatitudinem, vt notant Seraph. Doct. ſæpe, & Scotus; non tamen illi debetur ex lege communi, ſed tantùm quando in natura datur ſufficiens vis ad totum effectum, vel ad diſpoſitionem præuiam, ad quam naturaliter ſequitur effectus: quæ omnia tamen fusè examinantur ſuo loco, nempe in primo libro Sentent. à Theologis.

458. Ex quibus confirmatur noſtra Concluſio, nempe creaturam poſſe eleuari tum paſſiuè ad receptionem for-

mæ ſupernaturalis; tum actiuè ad productionem actuum ſupernaturalium. Et hæc eleuatio in paſſiua non fit per immiſſionem qualitatis in ipſa, ſed tantùm quatenus ab agente ſuperiori ponitur forma in illa potentia, quam natura de ſe non poterat educere, vel habere; in actiua verò eleuatio fit, quando effectus ſupernaturalis excedit vires naturæ, vel quoad modum, vt euenit in B. Virgine in conceptione Chriſti, quæ facta eſt in inſtanti, ad quod ſufficit ſpecialis concurſus, non per modum comprincipij, ſed tantùm extrinſecus, quo adiuuatur concurſus naturæ, ſimulque eleuatur ad tali modo operandum. Addimus tamen, tanquam probabilius, fuiſſe etiam infuſam in carne B. Virginis qualitatem ſupernaturalem, quam appellamus ſanctitatem corpoream; de quo in Theologia fusè agitur in tertio libro Sentent. Si verò effectus excedit vires naturæ non ſolùm quoad modum, ſed & quoad entitatem, vt eſt viſio beata, requiritur de potentia ordinaria qualitas in potentia ſuperaddita per modum comprincipij, augens virtutem naturæ.

Notandum tamen, quod ſi effectus eſt eiuſdem ordinis cum natura, vt motus maximi ponderis excedentis eius vires, tunc ſufficit concurſus ſpecialis extrinſecus, vt ſuprà dictum eſt.

Hic etiam diſquiruntur, an poſſit aſſumi à Deo creatura ad creandum, vel principaliter, vel inſtrumentaliter? Quæ quæſtio habet alibi ſuum locum magis proprium; in qua negatiuam ſuſtineo: hinc ab ipſa ſuperſedeo.

TRACTATVS QVARTVS.

De Cauſa Finali, & Exemplari, ſiue Ideali.

In hoc tractatu vltimo ſecundi libri agemus de cauſa finali, quæ licèt ſit prima in intentione, eſt tamen vltima in executione: & cùm finali affinis ſit cauſa exemplaris, vtraque enim operatur intentionaliter; hinc & ipſius conſiderationem cum ipſa finali comprehendemus, cui & addemus quæſtiones de caſu, fortuna, & fato, tanquam finalis affines.

Qvæstio Prima.

De Cauſa Exemplari, ſeu Ideali: quid ſit, & ad quod genus reducatur?

459. Idea Græcè eſt idem ac Latinè Exemplar, ſeu forma, ſeu ratio. Hîc autem ſumitur non pro forma, quæ vt pars conſtituit compoſitum; ſed pro imagine interna, quam in mente artifex rationalis habet, iuxta quam operatur (excluditur enim hîc exemplar externum, quod ſibi ante oculos proponit artifex, vt ad eius ſimilitudinem aliquid efficiat, vt pictura, vel ſcriptura, quam pictor, & ſcriptor in pingendo, vel ſcribendo ſibi præfigit, vt aliam ſimilem efficiat:) & de vtraque

que loquitur S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 11. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* Hæc verò, quæ eſt purè interna, ſeu idolum in mente, ſic definitur: *Idea eſt ratio in mente artificis, ſecundùm quam aliquid eſt formabile ad extra ſecundùm propriam rationem eius.* Ita D. Auguſt. *lib.* 83. *qq. quæſt.* 46. & ex eodem Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 11. *cit.* & *lib.* 4. *diſt.* 1. *dub.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 35. & alibi ſæpè, aliique DD. Dicitur *ratio*, quia artifex rationabiliter operando agit, & ſecundùm rationem, ſeu formam format; ideo tantùm conuenit ſubſtantiis rationalibus, ſcilicet Deo, Angelis, & homini; cauſa enim exemplaris, & agens per naturam diuiduntur ex oppoſito, ait S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 3. *fund.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Ideo bruta non apprehendunt diſtinctè ea omnia, quæ ſunt neceſſaria ad effectionem rei ideatæ, nec intuentur in tali actione idolum, quod habent in phantaſia, ſeu in memoria: ſed re confusè apprehenſa, ſtatim ex impetu naturæ agunt. Dicitur *in mente artificis*, ad differentiam exemplaris externi, quod non ſemper eſt neceſſarium ad opus externum. Dicitur *ſecundùm quam aliquid eſt formabile, &c.* vt explicetur formalitas cauſæ idealis, quæ conſiſtit in reſpectu ſimilitudinis, & imitabilitatis ad opus cauſatum ab artifice ad eius ſimilitudinem. Quibus ſuppoſitis vt certis apud omnes,

QVÆRITVR à Philoſophis, an conſiſtat in conceptu formali, an in obiectiuo intellectus, & ad quod genus cauſæ reducatur?

PRIMA opinio eſt Scoti, & ſequacium, aliorumque apud Meldul. *diſp.* 7. *num.* 144. aſſerentium conſiſtere in conceptu obiectiuo, ſpectareque ad cauſam efficientem.

SECVNDA Opinio eſt D. Thomæ, & Thomiſtarum, aliorumque aſſerentium conſiſtere in conceptu formali, non in obiectiuo, ſpectareque ad cauſam formalem: ita Caiet. *part.* 1. *quæſt.* 6. *art.* 4. *& quæſt.* 44. *art.* 3. Suarez *Metaph. diſp.* 25. *ſect.* 1. citaturque communiter D. Bonau. ab omnibus pro hac opinione: in quo tamen verè diſputatio fit potiùs de nomine, quàm de re, vt aduertit rectè Meldul. *cit. num.* 147. hincque Seraph. Doct. modò videtur dicere eſſe conceptum formalem, modò obiectiuum; nec adeſt contradictio, vt mox patebit. Quare,

460. PRIMÒ Notandum, quod conceptus formalis intellectus eſt actus ipſius intellectus, quo repræſentatur, vel exprimitur aliquid in intellectu, & dicitur verbum mentis, ſpecies expreſſa, & imago formalis rei conceptæ: obiectiuus verò eſt ſpecies rei impreſſa in intellectu, & hoc modo repræſentat rem, ſeu obiectum ad extra iam exiſtens. Cùm igitur idea poſſit ſumi vtroque modo, hinc eſt & conceptus formalis, & obiectiuus: ſed propriè hîc ſumitur pro exemplari importante ſimilitudinem, imitabilitatem, & directionem ad rem ad extra faciendam, vt aduertit S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 35. *quæſt.* 1. *& ſeq.* Hinc Scotus ipſam conſiderat vt imitabilem à re externa; D. Thomas, vt rem expreſſam: ob id Scotus appellat conceptum obiectiuum, ſcilicet rei faciendæ vt cognitæ, ſeu expreſſæ per ſpeciem impreſſam ab ipſa re. D. Thomas conceptum formalem, D. Bonau. vtroque modo ipſum conſiderat; nam *lib.* 1. *diſt.* 35. *quæſt.* 1. *corp. & ad arg.* ait eſſe in nobis ſimilitudinem acceptam, & impreſſam ab obiecto extrinſeco, quatenus tamen importat intrinſecè imitabilitatem, regulabilitatem, & directiuitatem. In Deo verò veritas ipſa eſt ratio cognoſcendi, & exprimendi,

& aſſimilandi. Idem *lib.* 1. *diſt.*6. *art.*1. *quæſt.*3.*ad* 4. & *lib.*1.*diſt.*8.*part.*1.*art.*1. *quæſt.*1. *ad arg.* & *lib.*1.*diſt.*31.*part.* 2. *quæſt.*1.*&* *diſt.*36. *art.*1.*quæſt.*1. *ad* 2. & *lib.*2.*diſt.*1. *part.*1. *art.*1.*quæſt.*1.*ad* 3. & *lib.*3.*diſt.*11.*art.*1. *quæſt.*2.*corp. & ad vlt.* Hinc

461. PRIMA CONCLVSIO: Cauſa exemplaris, ſeu idea eſt forma, ſeu ratio mentis concepta ex aſpectu alicuius rei, per quam, & ad cuius ſimilitudinem artifex cognoſcit, & dirigitur in operando ad extra; & conſequenter poteſt dici conceptus formalis, & etiam obiectiuus.

PROBATVR prima pars ex doctrina Seraph. Doct. quia conceptus formalis eſt ſpecies expreſſa, exprimens rem cuius eſt ſpecies: ſed idea eſt huiuſmodi; eſt enim imago ex aſpectu rei deſumpta & concepta, exprimens rem, quæ eſt extra: ergo eſt conceptus formalis. Quod verò ſit etiam conceptus obiectiuus, patet, quia eſt id, cui agens, dum operatur, intendit aſſimilare ſuum opus; importat enim & directiuitatem, & imitationem: ergo. Et per hanc diſtinctionem conciliantur opiniones, quæ tantùm apparenter ſibi inuicem aduerſantur; quatenus enim dicit expreſſionem rei ad extra, eſt conceptus formalis, ſeu ſpecies expreſſa: quatenus importat imitabilitatem, & directiuitatem, eſt obiectiua.

462. SECVNDA CONCLVSIO: Idea propriè ad nullum genus cauſæ ſpectat, impropriè verò, ſiue moraliter ſpectat principaliter ad cauſam efficientem, & minùs propriè ad finalem, & formalem, etiam ſecundùm diuerſas rationes. Sic S. Bonau. *in Comp. Theol. lib.*1.*cap.*25. vbi dicit, quod idea importat cauſam efficientem conformem effectui, exemplar cauſam formalem, & ratio cauſam finalem. Et *lib.*1. *diſt.* 19. *part.*2.*art.*1.*quæſt.*3.*ad* 2. dicit quod forma exemplaris incidit cum efficiente, & fine in idem numero. Et *lib.*1.*diſt.*36. *art.*1. *quæſt.*1. *ad* 2. dicit, quod res eſt in Deo ſecundùm exemplar, quatenus ſunt in potentia eius cauſatiua. Et *lib.* 1. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. *&* *diſt.* 38. *quæſt.*1. *&* *diſt.*8. *part.*1. *ad* 2. & *lib.*1. *diſt.* 1. *art.*1. *quæſt.* 1. *ad* 3. dicit, quod exemplar ad exemplatum importat rationem cognoſcendi, exemplandi, & operandi, tanquam finem. Idem & *lib.*3. *diſt.*19.*quæſt.*1. & aliis locis citatis.

PROBATVR: Tum quia idea eſt regula directiua artificis in operando: ergo ſpectat ad cauſam efficientem. Eſt & exemplar, ſeu forma, ad quam aſpiciens agens operatur: ergo ad formam. Eſt & id, ad cuius ſimilitudinem intendit operari ad extra: ergo eſt cauſa finalis; ſi enim quæras, quare illa ſtatua Cæſaris ſit gibboſa? Reſpondebitur, quia artifex voluit repræſentare Cæſarem gibbum. Cùm autem eius cauſalitas non ſit per influxum in effectum, ſed circa agens, ipſum determinando, & regulando, vt rectè agat; hinc ſequitur, quod propriè non ſit cauſa, niſi moralis tantùm: & hoc pacto Paſſio Chriſti eſt exemplar, & regula noſtrarum actionum, vt docet S. Bonau. *lib.*3. *diſt.*19.*art.*1.*quæſt.*1.

OBIICIES: Si vera eſt concluſio: ergo idea erit cauſa per accidens.

RESPONDETVR negando conſequentiam, quia cauſa per accidens nihil influit ad effectum: at idea aliquid influit in artificem mediatè ipſum dirigendo, & determinando ad opus. Quare concluditur ideam eſſe ſubiectiuè in intellectu artificis, à quo efficitur; dicereque reſpectum ad principium à quo, & ad rem ad extra, propriéque eſſe rerum faciendarum, & per quam artifex denominatur ſapiens. Sic Verbum dicitur

idea.

idea Patris, & creaturarum. Sed quia hæc materia habet ſuum locum *in 1. lib. Sent.* hinc à longiori diſputatione ſuperſedeo, tranſiens ad cauſam finalem.

QVÆSTIO II.

De Cauſa finali, quid ſit finis, & quotuplex.

463. RESPONDETVR primæ parti tituli quæſtionis, pro fine hîc non ſumi terminum cuiuſcumque rei, eo modo quò mors dicitur finis omnium, & punctus lineæ; ſed pro cauſa finali, vt aduertit S. Bonauent. *in comp. Theol. lib. 1. cap. 15.* Cauſa autem finalis definitur ab Ariſt. 2. *Phyſ. text. 19. & 31.* Id cuius gratiâ aliquid fit. Vnde cauſa finalis non dicitur propriè terminus actionis, ſed id cuius gratiâ aliquid fit. Sic ſanitas dicitur finis deambulationis, quia propter ſanitatem fit; ſicque iure meritò finalis cauſa dicitur, *Id propter quod alia appetuntur, ipſum verò non propter aliud*. Ex quo patet ad rationem veram cauſæ finalis: Primò requiri, quòd finis ametur vt bonus, vel ratione alicuius bonitatis in ipſo cognitæ; nemo enim intendens ad malum, malum operatur, ait ex S. Dionyſ. Seraph. Doct. Secundò, quod agens non ſolùm amare debet finem, ſed etiam amore finis debet agere propter finem. Quare ſi quis amaret beatitudinem, nihil tamen operaretur ad eam conſequendam, licèt includat bonitatem, terminetque actum amoris; non tamen haberet rationem finis, quia non eſt id, propter quod agens agit. Et hæc quoad primam partem tituli quæſtionis.

464. SECVNDÆ eiuſdem tituli parti reſpondetur, finalem cauſam multiplicem diuiſionem admittere. Et primò diuiditur in finem cuius gratiâ, & finem cui. Sic cum communi Seraph. Doctor *lib. 3. diſt. 27. art. 2. quæſt. 3. corp.* Primus dicitur illa res, propter quam conſequendam aliquis operatur, & à S. Doct. appellatur obiectum finis. Secundus eſt perſona cui volumus rem, ideſt finem cuius gratiâ, vt ſanitas in ægroto eſt finis cuius gratiâ ſumit medicamenta; ipſe ægrotus verò eſt finis cui. Hinc volitio terminata ad finem cuius, dicitur amor concupiſcentiæ, quia eſt velle propter aliud, ſcilicet in gratiam alicuius: volitio verò finis cui dicitur amor amicitiæ, quia eſt amor alicuius propter ſe, & ob id hi duo fines ſibi inuicem reſpondent, ſuntque duæ rationes partiales vnum finem integrantes totalem; quia neuter horum abſque altero exercere poteſt ſuam cauſalitatem; ideo enim appetuntur media, vt concernunt ad vtilitatem alicuius ſubiecti, & vt per medium obtineat finem intentum. Sic ex Seraph. Doct. *loc. cit.* & *loc. infrà cit.* quæ doctrina eſt contra Nominales excludentes à ratione finis finem cuius.

SECVNDÒ diuiditur in finem vltimum, remotum, principalem, & proximum, ſeu finem ſub fine: ſic S. Doctor. *lib. 1 diſt. 1. dub. 15.* & *lib. 2. diſt. 15. art. 2. quæſt. 1.* & *lib. 2. diſt. 38. art. 1. q. 3. & 4.* Primus eſt, qui propter ſe appetitur: Secundus eſt, qui non propter ſe appetitur, ſed ad aliud ordinatur. Sic creaturæ dicuntur creatæ ad gloriam Dei vt ad finem vltimum: dicuntur verò creatæ ad vtilitatem hominis, vt ad finem non vltimatum. Sic ſtudens intendit ſcire, & hoc ad gloriam Dei, & ſalutem animarum.

TERTIÒ diuiditur in finem *quo*, & *qui*. Finis *quo* eſt operatio, quâ coniungimur alicui rei, vt eſt viſio Dei: finis *qui* eſt id, quod per operationem acquirimus, vt Deus finis viſionis. Ad hoc autem vt

operatio ſit finis *quo*, debet habere in ſe bonitatem, ob quam ſit appetibilis. Sic S.Bonau. *lib.2. diſt.38. dub.4. & art.1. quæſt.2. corp. & ad 3.* & *lib.3. diſt.27.cit.* & *lib.1. diſt.1. art.1. quæſt.1.ad 3.*

QVARTÒ diuiditur in obiectiuum, & formalem. Formalis eſt ipſa acquiſitio rei; obiectiuus eſt ipſa res acquiſita, & coincidit cum ſuprà poſita diuiſione *quo*, & *qui*, qui vnum finem totalem integrant: de quo videatur S. Doct. *lib.3. diſt.27. cit.*

QVINTÒ diuiditur in finem operis, & operantis. Primus eſt, ad quem ex natura ſua operatio ordinatur, vt finis eleemoſynæ eſt ſubleuatio pauperis: ſecundus eſt quem ſibi præſcribit agens, vt ſi quis eleemoſynam faciat ob vanam gloriam, vel ob amorem Dei; de qua diuiſione agit S.Doct. *lib.2.diſt.41. art.2. quæſt.2.ad 2.* & *diſt.38.art.1.quæſt.1.corp.* & *lib.4. diſt.6. part.2. art.2. quæſt.2.* & *in Ioan. cap.1. verſ.7.*

SEXTÒ diuiditur in finem *intra*, & *extra*. Finis intra communiter dicitur finis generationis, & naturæ, eſtque terminus, & conſummatio intrinſeca motus, vt terra eſt terminus intra lapidis deſcendentis ad centrum; forma eſt terminus generationis naturalis. Finis extra dicitur finis rei genitæ, ſeu intentionis, & eſt operatio, iuxta illud Ariſt. *Forma eſt propter ſuam operationem.* Sic & quies in loco eſt finis extra lapidis, & effectus à forma producendus. Sic S.Bonau. *lib.4. diſt.48. art.2.quæſt.2.corp.*

QVÆSTIO III.

An Finis ſit vera cauſa, & realis, & quanam ſit eius cauſalitas?

465. RATIO dubitandi circa primam partem tituli eſt, quia cùm de ratione cauſæ ſit prioritas naturæ reſpectu effectus, qui debet contineri vel formaliter, vel eminentialiter in ipſa; cúmque finis ſecundùm eſſe reale non ſit prior ſuo effectu, ſcilicet motione agentis; eſt enim primum in intentione, ſed vltimum in exequutione: ideo videtur poſterior ipſo effectu, & conſequenter nec continere ipſum; hinc non videtur poſſe dici cauſa realis phyſica, ſed tantùm denominatiuè; & ideò

PRIMA Opinio eſt Hurtadi *diſp. 8. Phyſ. ſect.1. in fine*, excludentis finem à vera ratione cauſæ.

SECVNDA Opinio eſt Nominalium excludentium à ratione cauſæ quemcunque alium finem, præter finem *cui*, ex hoc, quod ſolus præexiſtit motui, & cuius amore aliquid effectiuè ab alio accipit eſſe.

TERTIA Opinio eſt omnium aliarum Scholarum, D.Thomæ, Scoti, Seraph. Doct. & aliorum recognoſcentium pro vera cauſa, & reali finem quemcunque ex ſuprà allatis. Vaſquez tamen *part.1. diſp.82.* videtur excludere à ratione finis finem intermedium. Diſcrepat tamen tantùm in nomine à cæteris, vt ibi videre eſt; nam ipſum appellat finem vltimum ſecundùm quid. *Pro* ſolutione quæſtionis.

PRIMÒ Notandum, quod continentia effectuum in ſua cauſa non eſt in omnibus cauſis æqualis; nam principaliter id dicitur de efficiente, in cuius virtute vel æquali, vel maiori continentur. Minùs principaliter dicitur de cauſis intrinſecis, materia, & forma; nam quælibet eſt cauſa inadæquata compoſiti. Continentia autem effectus in cauſa finali eſt diuerſa à ſupradictis; non enim eſt effectiua, nec intrinſeca, ſed ſecundùm virtutem, quam habet mouendi agens ad operationem; appellaturque

laturque communiter motiua, & à Seraph. Doct. continentia exemplaris, ſeu intentionalis, *lib.1. diſt.8. part.1. art.2. quæſt.1. ad 1.* & *lib. 2. diſt.38.* continet enim virtutem mouendi agens ad ſui conſequutionem. Et licèt virtus motiua competat etiam efficienti, cùm agens per motum deſcendat in actum ſuæ operationis; nihilominus primariò hæc virtus motiua dicitur de fine, vt notat S.Doct. *lib.2. diſt.1. part.2. dub.1.* Vnde agens à fine motum diſponit materiam, educit formam, producit compoſitum, & hinc cauſalitates omnium cauſarum ſupponunt ipſam cauſalitatem finis. Qua de cauſa Ariſt. docet finem eſſe cauſam cauſarum, principatumque obtinere inter cauſas, & ob id finis dicitur primum in intentione, quia cæterarum cauſarum cauſalitates ſupponunt cauſalitatem finis.

466. Secvndò Notandum, cauſam eſſe triplicem in vniuerſum ſumptam per ordinem ad diuerſum modum cauſandi, ſcilicet phyſicam, metaphoricam, & moralem. Cauſa phyſica eſt, quæ influendo per motum dat eſſe effectui: metaphorica eſt, quæ verè non influit dando eſſe per motum, ſed quatenus facit facere, & in finali cauſa, quatenus per attractionem intentionalem alterius ad ſe eſt cauſa, quare agens moueatur ad agendum. Vnde motio non incipit ab ipſo fine terminando ad agens, ſed potiùs è contra incipit ab agente, & terminat in finem, in quantum agens ſeipſum mouet propter finem, in quo quieſcit. Ex quo ſequitur, quod eadem actio agentis eſt ſimul cauſalitas agentis, & finis. Agentis, prout ab ipſo fit; finis verò, prout gratiâ ipſius fit: omne agens enim agit propter finem, ob idque in omni actione, & motu concurrit etiam finis attrahens. Hinc ait S.Bonau. *lib.2. diſt.14. part.1. quæſt.vlt. ad 2.* quod ad motum grauium, & leuium non ſufficit grauitas, & leuitas; ſed exigitur etiam virtus attrahens loci quietantis, qui in motu locali habet rationem termini, & finis, ideſt boni concupiti: moralis verò dicitur tantùm imputatiuè cauſa, vt ſunt Sacramenta, ſic & conſulens, & præcipiens.

467. Tertiò Notandum, quod diſquirunt Philoſophi, an finis moueat ſecundùm eſſe reale, an ſecundùm eſſe cognitum, & intentionale.

Prima Opinio eſt plurium Thomiſtarum apud Suarez *Met.diſp.23. ſect.8.* aſſerentium finem cauſare ſecundùm eſſe cognitum, & intentionale tantùm.

Secvnda Opinio eſt communis cum Seraph. Doct. cauſare ſecundùm eſſe reale; intentionem verò, & cognitionem requiri tanquam conditionem tantùm. Pro cuius ſolutione adnotandum, quod cauſa finalis ſecundùm eſſe intentionale duo importat, ſcilicet entitatem ipſam obiecti, & eſſe cognitum ab intellectu. Primum, ſcilicet ipſa entitas, conſiderari poteſt vel ſecundùm eſſe reale exiſtentiale, vel ſecundùm eſſe entitatiuum, præſcindendo ab exiſtentia. Primo modo non eſt neceſſarium, vt finis exiſtat, cùm multoties verè non ſit in rerum natura, ſed tantùm ſecundùm eſſe entitatiuum, & reale, in quantùm agens ſe mouet ad operandum propter realitatem finis, vtputà ob ſanitatem realem, quam agens verè intendit. Sed quia debet cognoſci vel vt poſſibilis, vel vt realis, hinc requiritur præcognitio tanquam conditio neceſſaria, non verò tanquam ratio formalis: finis enim ſatiat, & quietat, ait S.Bonau. ſecundùm verum eſſe, quod habet, vel habere poteſt; non ſecundùm eſſe cognitum.

468. Qvartò Notandum ex S. Bonau. *lib.2. diſt.38. art.2. quæſt.1.* quod

ſicut triplex eſt appetitus, ſcilicet naturalis, animalis, & rationalis; ſic & eſt triplex regimen, ſeu intentio dirigens hos appetitus in tendentia ad ſuum obiectum, & finem; ſed tamen diuerſo modo ſe habent: nam in rationalibus verè intellectus actiuè dirigit per intentionem cognoſcitiuam; in animalibus adeſt directiuitas medio modo, ſcilicet infrà libertatem, & ſupra neceſſitatem; mouentur enim quadam impetuoſitate, ob idque non poſſunt omninò ſe reprimere, & tamen poſſunt ad oppoſitas partes tendere, vt patet experientiâ. Naturalia verò mouentur vera neceſſitate: ob id potiùs ſe habet paſſiuè tale regimen, quàm actiuè, licèt adſit aliqua directio etiam, vt patet in lapide tendente ad centrum; adeſt enim ſummum directiuum mouens lapidem ad locum, vbi quieſcere poſſit. Quare hoc eſſe intentionale propriè eſt in rationalibus, minùs propriè in animalibus, & impropriè in naturalibus. His poſitis,

469. Prima Conclvsio: Finis eſt vera cauſa realis, & phyſica. Eſt communior DD. ſuprà citatorum, & Seraphici Doct. *lib.* 2. *diſt.* 38. & aliis locis citatis in præcedenti quæſtione.

Probatvr primò ex Ariſt. qui finem collocat inter quatuor genera cauſarum phyſicarum. Tum ex regula Seraphica *lib.* 4. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 6. *fund.* 4. idem eſt, qui dirigit ſeparando à termino, & inclinando ad terminum; taliſque eſt finis.

Secvndò ratione: Illa eſt vera, & realis cauſa, ſine cuius motu nequit produci effectus; ſed ſine motu finis nequit produci effectus: ergo eſt vera cauſa. Maior eſt certa; cauſalitas enim in actu ſecundo eſt tendentia in effectum. Minor probatur: Si finis non mouet agens, hoc remanebit immotum, & quælibet alia cauſa; agens enim ſemper ex intentione alicuius finis operatur: ergo finis in intentione eſt, qui mouet. Confirmatur, quia finis eſt, cuius gratiâ aliquid fit: ſed quod gratiâ alicuius dicitur fieri, pendet per ſe ab illo, & à cauſa: ergo.

Probatvr tertiò: Bonum mouet ad ſui amorem, & dùm abſens eſt, allicit ad ſui deſiderium; & ſi poſſidetur, cauſat quietem: ſed iſti ſunt effectus reales: ergo. Tum quia finis eſt cauſa mediorum, intuitu enim finis eliguntur media ab agente moto à fine: ſed media ſunt cauſa finis quoad executionem: ergo & finis in intentione; quod enim eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati. Quæ rationes proportionaliter verificantur de quocumque fine, ex ſuprà allatis, cùm in quocumque adſit bonitas mouens agens: nec ordinatio ad vtiliorem finem tollit finis rationem, nec propriam bonitatem; cùm iſtæ bonitates non ſibi inuicem opponantur; ſicut enim in ſpeculabilibus principium in vna demonſtratione in ſubalternata ſcientia eſt concluſio in ſubalternante, quæ ad vnum primum principium reducuntur, ſic & in agibilibus.

Obiicies primò: Finis & principium opponuntur, ex Ariſt. ſed omnis cauſa debet eſſe principium: ergo non poteſt eſſe finis.

470. Respondetvr ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* opponi ſecundùm diuerſas rationes, quæ tamen realiter poſſunt coincidere in vnum efficiens, & finem. Tum etiam, quia maior intelligitur de fine, prout dicit terminum motus, non prout dicit rationem cauſalem.

Obiicies ſecundò: Exiſtente motu non exiſtit finis; eſt enim poſt motum: ergo finis non eſt cauſa motus; exiſtente enim cauſâ in actu, debet exiſtere effectus, & vice verſâ: ergo.

Respon

Respondetvr exiſtente motu non exiſtit finis actu, ideſt in exequutione, tranſeat; ſecundum eſſe reale, licèt intentionale, nego: ſic negatur conſequentia.

Contra: Aliquando apprehenditur finis, nec tamen agens mouetur: ergo finis non eſt cauſa vera motus.

Respondet S.Bonau. citatus, apprehendi tunc vt obiectum, non vt finem; & tunc eſt cauſa ſolùm in actu primo, & in habitu; non enim ponitur in actu ſecundo motio finis allicientis, & attrahentis agens ad agendum, niſi quando agens in actu ſecundo phyſicè mouetur; & id patet, quia omne agens in agendo dependet à fine, & vice verſâ finis non mouet niſi per motionem agentis.

471. Secvnda Conclvsio: Motio, ſeu cauſalitas finis eſt metaphorica, & ſimul etiam phyſica; ob idque intentio ſe habet vt conditio ſine qua non. Eſt communis contra Serbell. *diſp.2. queſt.6. num.21.*

Probatvr prima pars, quia finis actu non mouet ante actionem efficientis: ſed motio illa eſt ab agente per influxum: ergo metaphoricè tantùm tribuitur fini, cùm propriè ſit ab agente: ſed motio finis, & agentis eſt eadem: ergo ſimul eſt phyſica; mouet enim agens excitando, & alliciendo; & agens ſe mouet motum à fine: ergo ſimul eſt actio phyſica, & metaphorica. Quare cauſalitas finis non eſt, vt volunt Ioan. à S.Thom. *queſt.3.art.2.* & P. Gallitius noſter, amor, non vt à voluntate elicitus, ſed vt dicit pondus in ipſo appetibili paſſiuè ſumptum, dum in actu ſecundo appetitur paſſiuè; idque non rectè dicitur, quia talis amor eſt effectus finis, non eius cauſalitas; hæc enim antecedit paſſum, & effectum, vt aliàs ex S.Doct. diximus: ſed conſiſtit in eadem actione agentis, prout in gratiam finis fit; ex quo ſequitur, eſſe paſſiuè amatum in ipſo fine. Habet igitur cauſalitas finis duo: primum eſt eſſe actionem agentis; ſecundum eſt eſſe ex inclinatione voluntatis in finem. Et hinc benè ait S. Doct. *lib.1. diſt.19. part.2. art.1. queſt.3. ad 2.* efficientem, finem, & exemplarem cauſam coincidere aliquando in idem numero.

Obiicies: Si cauſalitas finis eſt metaphorica: ergo non eſt vera, & phyſica.

Respondetvr dici metaphoricam per comparationem ad agens, non quòd non ſit vera, & realis motio; ſed quia eſt per modum non efficientiæ, ſed per modum attractionis, ideo dicitur metaphorica.

472. Probatvr ſecunda pars de ratione intentionali vt conditione: Niſi cognoſcatur finis vt obiectum bonum, non poteſt agens cognoſcitiuum in illud tendere, nec propter illud operari: ergo cognitio finis eſt ratio, ſeu conditio ſine qua non. Antecedens patet, quia appetitus eſt potentia cæca: ergo indiget directiuo lumine.

Obiicies: Aliquando finis non habet eſſe reale, ſed aliquando impoſſibile; vt verbi gratiâ ſi quis moueatur in dulcedinem apprehenſam in paſſo, quod eſt tamen amarum ex ſui natura: ergo non mouet ſecundùm eſſe reale, ſed tantùm ſecundùm eſſe intentionale.

Respondetvr in tali caſu finem eſſe realem ſecundùm illud eſſe, quod ab intellectu tribuitur; vnde agens habet pro obiecto non cognitionem, ſed illud eſſe quod terminat cognitionem, & ob id quid diſtinctum ab apprehenſione. Et hinc Arriaga notat, hanc quæſtionem eſſe de nomine potiùs quàm de re: nemo enim vnquam dixit cognitionem habere rationem finis, ſed termi-

num cognitionis, qui eſt eſſe reale finis, vel verè exiſtens, vel poſſibile tantùm, vel vt poſſibile ſumptum.

Addimus ex Seraph. Doct. citato *in 4 Not.* quod cognitio non eſt ſimpliter neceſſaria, niſi in agentibus non determinatis ad aliquod, & indifferentibus per apprehenſionem, & applicationem ad vnum obiectum, & finem: at in agentibus naturalibus, ſeu merè naturaliter operantibus non eſt neceſſaria præcognitio, ſed tantùm regimen directiuum naturale dirigens appetitum in proprium bonum naturale; quod & euenire poteſt etiam in rationalibus operantibus merè naturaliter, & tunc primus actus poteſt eſſe ipſius appetitus, non præcedente actu cuiuſpiam facultatis noſcentis: ſed in noſcentibus comitatur tantùm illa noticia, & in cognitione carentibus comitatur directio regiminis naturalis. Hinc Seraph. Doctor *lib. 2. diſt. 22. dub. 3.* & *lib. 2. diſt. 38. dub. 1.* & *lib. 4. diſt. 49. part. 1. art. 1. quæſt. 2.* docet beatitudinem omnes in vniuerſali naturaliter amare, eiuſque cognitionem homini innatam eſſe. Quod & expendit P. Gallitius noſter *lib. 2. tract. 5. quæſt. 3.* Quæ doctrina meliùs elucidabitur in ſequentibus quæſtionibus.

QVÆSTIO IV.

Quænam ſit ratio formalis Finis, ſcilicet an ſit bonitas, an verò etiam malitia.

473. Explicata ratione formali cauſæ finalis in actu ſecundo, quam diximus conſiſtere in motione agentis ex inclinatione per ordinem ad acquiſitionem finis; eſt enim primum in intentione, & vltimum in exequutione, vt notat S. Doct. *ſerm. 2. de S. Agnete:* ſupereſt, vt explicemus, in quonam ſita ſit ratio formalis finis in actu primo, ſcilicet an ſit bonitas, ita quod ſi nulla adeſſet bonitas in fine, nec etiam vlla fieret motio in agente ad finem; quod tamen breuiter expediemus; nam in tractatu de anima exagitanda eſt iterum hæc quæſtio: & in Theologia in tractatu de actibus humanis, quæſtioque maximè procedit in agente rationali.

Prima Opinio eſt Nominalium, & aliquorum Scotiſtarum (in qua tamen Scotus eſt problematicus, vt aduertit hîc Meldul.) qui aſſerunt etiam malitiam poſſe mouere voluntatem in fine.

Secvnda Opinio eſt communis Seraph. Doctor. D. Thomæ, & ferè omnium, ſolam bonitatem in fine eſſe rationem motiuam agentis. Pro ſolutione quæſtionis.

474. Primò Notandum ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 38. dub. 4. & art. 1. quæſt. 1. & 2.* & *lib. 2. diſt. 24. art. 2. quæſt. 1. ad 8.* & *lib. 2. diſt. 1. dub. 2.* & *lib. 2. diſt. 41. art. 1. quæſt. 1. ad 3.* quod in plus ſe habet bonum vt ſic, quàm bonum finis; nam illud eſt bonum entitatiuum, prout dicit ipſam rei integritatem in ſuo ordine eſſentiali, ſicque eſt modus intrinſecus rei, & vt ſic eſt obiectum in commune voluntatis: bonum verò *finis* importat appetibilitatem, & *quid* ſuperadditum tanquam paſſionem, quatenus dicit relationem conuenientiæ vnius rei ad aliam, & hoc pacto importat rationem finis: in quo ſenſu dixit S. Doct. *lib. 2. diſt. 34. art. 1. quæſt. 3. fund. 5.* ex Ariſt. quod bonum, & finis idem ſunt, ob idque & intentio agentis ad bonum, & appetibilitas.

Secvndò Notandum ex eodem S. Doct. *lib. 2. diſt. 25. quæſt. 1.* quod bonum in communi diuiditur in honeſtum, delectabile, & conferens, ſeu vtile. Honeſtum eſt, quod eſt conſentaneum

neum, vel naturæ vt rationali, vt amare Deum; vel vt ſimpliciter naturæ, vt ſanitas, pulchritudo. Delectabile eſt, quod poſt conſequutionem affert delectationem. Vtile quod confert ad bonum honeſtum, & delectabile, qualia ſunt omnia media ad talia bona conſequenda. His poſitis,

475. Prima Conclvsio: In ſola bonitate conſiſtit ratio formalis finis in actu primo. Eſt Ariſt. *cap.* 1. *Ethic.* vbi affert axioma per ora omnium SS. PP. & maximè S. Bonau. verſatum: Nemo aſpiciens ad malum, operatur: & bonum eſt, quod omnia appetunt. Sic S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 1. *quæſt.* 3. *fund.* 1. *& corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad vlt.* alibique ſæpe.

Probatvr ſecundò ratione: Finis conſtituitur in eſſe per quod poteſt mouere agens ad operandum gratiâ ſui: ſed ſola bonitas poteſt mouere: ergo. Probatur minor, quia per id ſolùm poteſt mouere, quod eſt conſentaneum naturæ, & ob id appetibile: ſed malum eſt diſſentaneum, & deſtructiuum; bonum verò ſolùm eſt huiuſmodi: ergo.

Respondent totum eſſe verum per ordinem ad agens naturale, non verò ad liberum, quod de ſe dicit indifferentiam, &c.

Contra: Libertas non facit quod obiectum diſconueniens ſit conueniens, & appetibile; ſed ſolùm quod agens liberè exeat in actum: ergo tantùm poteſt in bonum ſe applicare.

476. Secvnda Conclvsio: Bonum honeſtum, & delectabile eſt per ſe appetibile: vtile verò propter aliud. Sic S. Bonau. & communis. Patet ex ſuprà traditis; nam finis propriè eſt bonum, quod propter ſe appetitur: ſed huiuſmodi eſt honeſtum, & delectabile; vtile verò ordinatur ad alia duo: ergo. Tum quia id eſt finis propriè, in quo terminat operatio agentis: ſed in bonum honeſtum, & delectabile terminat; in vtile verò non terminat: ergo. Addit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 25. *cit.* quod hæc doctrina currit in rationalibus; in irrationalibus verò finis, qui propter ſe appetitur, eſt bonum delectabile, & vtile. Quæ doctrina tamen habet aliquam difficultatem, quæ in ſequenti exagitabitur, quærendo, an bruta poſſint appetere propter aliud.

Obiicies primò: Eadem potentia naturalis eſt contrariorum, vtpută potentia viſiua ad album, & nigrum: ergo multò magis potentia naturalis ad malum, & bonum.

Respondet S. Doct. concedendo antecedens, quando in duobus contrariis adſit aliqua communitas realis, vt conueniunt album, & nigrum in colore: cùm autem bonum, & malum nullo modo conueniant, hinc negatur conſequentia.

Obiicies ſecundò: Homo cognoſcit aliquem actum eſſe de ſe malum, & tamen liberè ipſum vult committere: ergo voluntas fertur in malum ſub ratione mali.

477. Respondet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. Homo cognoſcit malum, & illud vult vt malum, nego; vult ſub ratione alicuius boni apparentis, concedo: nam bonum, ſiue verum, ſiue apparens, eſt obiectum ſolum voluntatis; vnde nunquam voluntas fertur in obiectum, niſi ſub ratione boni ſaltem apparentis: & per id reſpondetur ad inſtantiam de intentante mortem ſuo inimico cum proprio damno; nam in tali caſu ſatisfacit appetitui vindictæ ſatiando iraſcibilem.

Obiicies Tertiò: Voluntas fertur in vtile vt finem; vnde dicit S. Auguſt. quod ſumma peruerſitas eſt vti fruendis, &

& frui vtendis: ſic ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 1. *per totam*: ergo non appetitur propter aliud: ergo non poteſt eſſe finis.

Respondetur vtile eſſe finem cuius gratiâ, & habere etiam in ſe rationem appetibilitatis, ordinabilis tamen ad aliud.

Ex quibus traditis poteſt aſſignari ſequens ordo in cauſatione finis. Primò res, quæ dicitur finis, verbi gratiâ ſanitas, concipitur per ſpeciem intelligibilem concurrentem cum intellectu ad ſanitatis cognitionem; tuncque habet tantùm rationem obiecti, & eſſe cognitum. Secundò oſtenditur voluntati, prout habet bonitatem delectabilitatis, tuncque amatur, & deſideratur inefficaciter. Tertiò tunc ſanitas amata & deſiderata allicit voluntatem, & ad ſe trahit quodam modo, vt operetur in gratiam ſui, imperando potentiis, vt quærant media. Quartò mouentur organa ad operandum, ſicque finis in tertio, & quarto modo habet propriè rationem mouentis, quia tunc mouet metaphoricè, & phyſicè.

QVÆSTIO V.

An omne agens agat propter finem: ſiue, an intentio ſit ſolùm in agente intellectuali, idealique; an etiam in naturali?

478. Difficultas eſt, an ſolùm rationalibus competat operari ex intentione, an etiam brutis, & cæteris entibus naturalibus? Ratio dubitandi eſt, quia intentio cùm ſit actio intellectus comparantis vnum cum alio, dirigentiſque vnum in aliud, videtur, quod ſolùm rationalibus competere poſſit. Et licèt ſuprà etiam aliqua dicta fuerint ad hanc rem ſpectantia, tamen hîc fuſiùs eſt exagitanda hæc quæſtio, cùm ſit ſcitu neceſſaria pro completa cognitione cauſæ finalis.

Prima Opinio eſt D. Thomæ, & ſequacium *in* 1. *part. quæſt.* 59. *art.* 1. *& quæſt.* 103. *art.* 1. aliiſque locis pluribus, ſuſtinentium irrationalia, & multò magis naturalia moueri ad finem proprium ab extrinſeco, non à ſeipſis, nec ab intrinſeco. Vnde iſta licèt moueantur ad finem, non tamen mouentur propter finē. Hanc opinionem affert Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 38. *art.* 2. *q.* 1. quam & rejicit.

Secvnda Opinio eſt Seraph. Doct. citati, Peter. *lib.* 8. *cap.* 3. Picolom. aliorumque ſuſtinentium omne agens agere propter finem, competereque omnibus cum proportione ſuam intentionem. Pro ſolutione quæſtionis

479. Primò Notandum ex eodem S. Doct. *cit. quæſt.* 1. *&* 2. intentionem eſſe vocabulum admittens plures expoſitiones: dicitur enim ab *in*, & *tendo*; vnde poteſt importare vel puram tendentiam in obiectum, ſicut dicitur *Intendo in hoc*; vel tendentiam cum conuerſione potentiæ ad aliquid, tanquam ad obiectum, & ſimul collationem potentiæ vnius rei cum alia, & quietationem in ea, vt in fine, vt ſi dico, *Intendo hoc*. Primo modo importatur habitudo cuiuſcumque potentiæ in ſuum obiectum: ſic oculus fertur in colorem intendens in album, voluntas in bonum. Secundo modo importatur habitudo potentiæ dirigentis, & directæ in finem vltimum, quomodo rationalia per cognitionem directiuam in obiectum, & per motionem voluntatis feruntur in ſuum finem quietantem. Vnde in hoc ſecundo modo importantur duo, ſcilicet vis, ſeu potentia dirigens, & alia directa, vel ſe mouens in finem: & hæc propriè eſt intentio, vt etiam aduertit P. Galleius *lib.* 2. *tract.* 5. *quæſt* 6.

480. Secvn-

480. Secundò Notandum ex eodem S.Doct. *lib.2. diſt.38. art.2.quæſt.1.* & ſuprà dictum eſt etiam, quod cùm motus finis ſit ſecundùm appetitum, triplex appetitus etiam debet recognoſci in vniuerſum ſecundùm triplex bonum conueniens appetitui; alius enim eſt naturalis,alius animalis, alius rationalis: cuilibet autem iſtorum reſpondet proprium regimen, ſeu vis directiua, quâ appetitus non ſolùm inclinare facit agentia, ſed & dirigit ea in proprium finem, rationalia quidem in bonum honeſtum, animalia in delectabile, & naturalia in bonum ſibi ipſis conueniens, & quietans. Motio tamen ab appetitibus iſtis cauſata eſt differens; nam rationalia mouent ſe liberè, ideo magis dicuntur ſe mouere, quàm moueri: animalia medio modo ſe habent ad ſua obiecta, nempe nec omnimodâ neceſſitate, nec omnimodâ deliberatione, ideſt ſupra neceſſitatem; quia licèt quoad actus internos non ſint libera, nec poſſint ſe reprimere; exteriùs tamen poſſunt ſe mouere, & ad oppoſitas partes tendere. Vnde & ſe mouere, & moueri dicuntur. Naturalia verò pura neceſſariò feruntur in finem, ita quod licèt intrinſecè adſit aliqua vis directiua, tamen magis dicuntur dirigi, quàm dirigere; & moueri, quàm mouere. Hæc S. Doct. acutiſſimè & perbellè. Vult verò dicere, quod tripliciter poteſt intelligi aliquid agere propter finem. Primò cognoſcendo finem ſub ratione finis, ideſt & vt res eſt, & propter da ipſam conſequendam proportionem habent media; idque eſt agere propter finem formaliter, & perfectè. Secundò cognoſcendo finem, non vt finis eſt, ſed vt res eſt, non cognoſcendo proportionem mediorum, ſaltem completè; & hoc eſt agere propter finem incompletè. Tertiò per inclinationem naturalem inſitam in rebus, per quam tendunt naturaliter ad perfectionem tali naturæ debitam, abſque tamen cognitione vlla; & hoc eſt agere per intentionem, licèt imperfecto modo.

481. Tertiò Notandum, quod difficultas hæc non currit in homine, & Angelo; certum enim eſt, ipſos agere cum intentione perfecta propter finem; ſed reducitur ad Deum, & bruta, & cætera naturalia. Et de Deo certum etiam eſt, quod reſpectu actionum immanentium, & tranſeuntium Deus non poteſt dici propriè agere propter finem. Tum quia non poteſt moueri à fine ab extra. Tum quia ipſemet eſt finis, & ſua actio per eſſentiam independens: attamen ſi ſumantur ipſi effectus ad extra producti, poteſt verè dici Deum feciſſe mundum propter finem; nempe, ait S.Bonau. *lib.2. diſt.1. part.2. art.2. q.1. & art.1. quæſt. 2.* ad ſui gloriam, tum manifeſtandam, tum participandam: in quo attenditur ſumma vtilitas creaturæ, & præcipuè hominis, & Angeli, vt cætera homini inſeruirent, & ipſe tandem ſimul cum Angelo perueniret ad gloriam. His poſitis, ſit

482. Prima Conclusio: Non ſolùm rationalia, ſed & irrationalia, & cætera agentia naturalia agunt propter finem, in ipſiſque ineſt intentio dirigens in finem.

Prima Pars de rationalibus non indiget probatione, vt dictum eſt; ideo

Probatvr ſecunda pars de brutis, & de cæteris à Seraph. Doct. citato. Primò, omne agens propter finem intendit finem: ſed natura, ex Ariſt. operatur propter finem: ergo cum intentione.

Respondent Thomiſtæ ad minorem, naturam operari propter finem, vel ex ſe ab intrinſeco, vel ab extrinſeco, ſcilicet per aliud dirigens ipſam: ſic concedunt hoc ſecundo modo; negant de primo.

Digitized by Google

CONTRA: Eiuſdem eſt intentio finis, cuius eſt quieſcere in fine: ſed brutum, verbi gratiâ, vel lapis quieſcit in fine: ergo & habet intentionem. Maior eſt certa; natura enim eſt principium motus, & quietis, tum actiuum, tum paſſiuum.

PROBATVR ſecundò à S. Doct. Quod facit opus ordinatum in finem ab illo opere diuerſum, operatur per intentionem: ſed animalia ſunt huiuſmodi: ergo. Maior eſt certa, minor patet etiam in aranea, & volucribus nidificantibus; quod etiam adnotauit rectè Arriag. *Phyſ. diſp. 8. ſect. 7. ſubſect. 2.* vltimæ editionis, & etiam D. Thomas *part. 1. quæſt. 78. art. 4.* Videmus enim animalia percipere non ſolùm præſentia, ſed & abſentia, ob quæ mouentur motu progreſſiuo. Immò non ſolùm appetunt conuenientia ſenſui, ſed alia propter alias vtilitates. Sic auis colligit paleas, non vt delectet ſenſum, ſed quia eſt vtilis ad nidificandum. Item oſtendis panem cani, & ille ad te accedit: quis dicet canem ſe mouere nihil cogitando de pane, nec velle ſe mouere propter panem, quem videt, vel fugere propter baculum, vel lapidem, quo ipſi minaris? Poſſuntque innumera afferri exempla. Nec inde infertur, eſſe rationis capacia; nam abſque vſu rationis habent cognitionem ſenſitiuam, & æſtimatiuam ad cognoſcendum, quod eſt ſibi ipſis delectabile, & vtile, & hoc per ſpecies innatas, adiunctas ſpeciebus externis; de quo fuſiùs agemus in tractatu de Anima.

483. QVOD verò in purè naturalibus adſit etiam ſua vis directiua appetitus, probatur in lapide, qui mouetur deorſum ad ſuum centrum à propria natura ad acquirendam quietem. Hinc S. Doct. dixit *lib. 2. diſt. 14. part. 1. q. vlt. ad 2.* lapidem ferri in proprium centrum per ſuam grauitatem, & à loco etiam attrahi. Tum quia appetitus naturalis, vt proprio pondere feratur in ſuum obiectum, nullam præcequirit cognitionem, quod & aduertit cum Seraph. Doct. Scotus *lib. 1. diſt. 1. quæſt. 1.* ſed ſufficit ſua propria vis directiua intrinſeca, idque patet; nam ſi Deus abſque concurſu ſuo ſineret cauſas ſecundas agere, adhuc grauia, & leuia tenderent, & ex propria, & innata natura in ſuum finem propenſa dicerentur; licèt poſſit dici, iſta propter finem operari, quia ab extrinſeco agente principaliter mouentur; ſicque agens diceretur agere propter finem, & minùs principaliter ipſa per vim intrinſecam propriam.

OBIICIES primò, quia ſequeretur animantia habere vſum rationis, & diſcurſum.

RESPONDETVR hanc difficultatem ſoluendam eſſe alibi *in tract. de An.* pro nunc dicimus negando ſequelam; bruta enim agunt ex præcedenti cognitione; quâ feruntur in finem proximum; in remotum verò naturali inſtinctu, & inclinatione.

OBIICIES ſecundò: Intentio eſt actus potentiæ collatiuæ; qui enim intendit, ab vno in aliud tendit, comparando vnum alteri: ergo ineſt tantùm in rationalibus.

RESPONDETVR concedendo antecedens de intentione completa, & perfecta; negando de ea, quæ ſolùm dicit tantùm tendentiam, & directionem appetitus ad finem quietantem. Addimus tamen illa, quæ habent appetitum ad ſuum centrum, & mouentur contra ipſum, non habere intentionem, ſed hanc ineſſe in mouente ipſa, vt in proiiciente ſagittam.

484. QVÆRES, quinam ſint effectus cauſæ finalis?

RESPONDETVR ex Scoto apud Meldul.

Digitized by Google

dul. *num.* 208. quod alij ſunt effectus reſpicientes abſolutè finem, & ſecundùm ſe: ſic eſt amor, & complacentia finis; vel vt obtinendum, vt eſt intentio, & deſiderium: alij verſantur circa media ratione finis, ſuntque electio, conſultatio mediorum, vſus, & applicatio eorumdem; licèt ſæpè ſit actus alterius potentiæ imperatus à voluntate: alij circa finem iam adeptum, vt gaudium, delectatio, &c. Item alij ſunt externi reſultantes ex actionibus agentis, vt domus, medicina, &c. quatenus tamen ab agente per ſe, & intentione, non verò caſu, & per accidens prouenïunt; qui omnes ſparſim afferuntur à Seraph. Doct. *lib.*1.*diſt.*1.*per totam*, & *lib.*1.*diſt.*38. *per totam*, aliiſque locis citatis.

485. Qværes, an plures fines poſſint ſimul præfigi eidem actioni.

Respondetvr egregiè à Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*38. *art.*1. *quæſt.*3. quod multiplicitas finium poteſt conſiderari tribus modis. Primò ita quod vnus finis ſit ſub fine, vt ſi quis vadit ad decantandas laudes Dei, vt Deum colat, & ſimul pecuniam acquirat, vt pauperibus ſubueniat. Secundò ita vt vnus finis ſit principalis, alius non principalis, ſed diſparatus, vt qui vadit ad Eccleſiam ad Deum laudandum, & ſimul vt pecuniam acquirat,& commodum temporale. Tertiò ita quod ſint ſimul duo fines principales, vt ſi quis vadit ad Deum laudandum,& ſimul pecuniam acquirat, vt Deum offendere poſſit. Primo modo eſt licitum, & ſanctum præfigere plures fines, & in horum finium vſu docendo toti ſunt magiſtri vitæ ſpiritualis: ſecundo modo non eſt peccatum, niſi forſan veniale; ait enim S. Auguſt. *Minus te amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat.* Tertio modo eſt impoſſibile, immò ſi fiat, non poteſt eſſe ſine peccato mortali, quia ponitur vltimus finis in creatura. Vide eumdem S. Doct. *ibid.* qui fusè tractat hanc materiam: de qua materia agitur in Theologia, tractatu de actibus humanis.

DE CAVSIS
Per accidens.

POst conſiderationem cauſarum per ſe, ſupereſt vt de cauſis per accidens agamus, quæ ſunt caſus & fortuna, de fato, & de effectibus per accidens, & ex neceſſitate.

QVÆSTIO VI.

An Caſus, & Fortuna, & Fatum dentur, & quid ſint, & quid ſit Monſtrum?

486. PRimò ſupponendum ex S. Bonau. *lib.*2. *diſt.*37. *art.*2. *q.*1. *ad* 2. valde differre cauſam accidentalem, & cauſam per accidens; nam illa agit ex intentione finis, ob idque eſt cauſa per ſe: iſta verò producit effectum præter intentionem agentis, aut præter ordinarium modum cauſandi, ſequiturque ille effectus, non ex eo quod cauſa ſic operetur ad obtinendum talem effectum, ſed euenit tantùm per accidens: duæ autem hîc afferuntur cauſæ per accidens ab Ariſt. ſcilicet caſus, & fortuna, & conſequenter duo effectus, ſcilicet caſualis, & fortuitus: ideo Philoſophi diſquirunt, an dentur?

Aristoteles hîc proponit aliquorum antiquorum opiniones varias, quarum prima erat negantium in mundo fortunam, & caſum.

Secvnda erat admittentium iſta tantùm in cœlo, & negantium in his inferioribus.

Tertia erat recognoſcentium pro numine aliquo occulto Fortunam: quos omnes doctiſſimè confutat, & oppugnat idem Ariſtoteles: nam in confeſſo eſt apud omnes rectè philoſophantes, & Theologos cum Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 2. alibique, vt infrà patebit, dari fortunam, & caſum, ſed cum moderatione infrà ponenda. Hinc

487. Primò Notandum, quod hîc per caſum, & fortunam intelligitur cauſa omnis effectuum, qui nec ſemper fiunt, nec vtplurimum; nam effectus, qui neceſſariò, & vtplurimum eueniunt, non ſolemus referre ad fortunam, & caſum, ſed in certam aliquam cauſam, virtute cuius eueniunt. Effectus autem, qui nec ſemper eueniunt, nec vtplurimū, ij ſunt, qui aliis effectibus per ſe intentis adueniunt, vel ad actionem aliquam conſequuntur, quæ ſuo fine fruſtratur.

Cum autem duplex ſit actio in communi ſumpta, vna quæ procedit ex cauſalitate finis propriè ſumpta, ſcilicet ex cognitione rationis formalis finis; altera impropriè ſine tali cognitione, ſed tantùm tendendo in ipſum ex inclinatione naturali; hinc & dupliciter effectus per accidens poſſunt adiungi effectibus per ſe, & euenire. Primo vel reſpectu agentis ex intentione formali finis per ſe intenti, ſicque dicuntur fortuiti: Secundo reſpectu agentis ſimpliciter operantis quidem ex intentione finis, ſed abſque vlla præcognitione, ſicque ſequuntur effectus cauſales. Verum tamen eſt, quod aliquando confunduntur in vnum, vt facit ſæpè Seraph. Doct. & præcipuè *lib.* 2. *diſt.* 37. *cit.* qui in pertractando de iſtis effectibus, attendit ad modum intentionalem, quo cauſa ſe habet in ſuis operationibus; ſed habitâ ſolùm ratione accidentalis euentus. Vnde ait S. Doct. *in Eccleſ. cap.* 9. quod quando natura, & intellectus aliquid faciunt directè intentum propter concurſum alterius cauſæ, ibi eſt caſus, vt patet de lapide cadente ſuper caput.

438. Secundò Notandum ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 1. quod finis agentium eſt duplex. Primus eſt vniuerſalis per reſpectum ad ordinem vniuerſalem mundi, & ad gloriam Dei: ſecundus eſt particularis intentus ab agente particulari, ſiue operante per cognitionem, ſiue ſolùm ex ſua propenſione. Hinc priuatio intentionis, ſi intelligitur reſpectu cuiuſcumque agentis, ſiue vniuerſalis, ſiue particularis, ſiue operantis, ſiue cooperantis, ſiue exequentis, ſiue gubernantis, nihil caſuale, nihil fortuitum datur in mundo, quia totus mundus gubernatur à diuina prouidentia; ſed tantùm dantur tales effectus reſpectu intentionis, & agentis particularis. Quare tres conditiones requiruntur ad effectum caſualem. Primò, vt eueniat præter intentionem: ſecundò, quod non ſit præuiſus: tertiò, quod rarò eueniat. His poſitis, ſit

489. Prima Conclusio: Datur fortuna, & caſus, ob idque & multiplex effectus fortuitus, & caſualis reſpectu agentium particularium. Eſt communis omnium cum Ariſt. hîc, & Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 45. *dub.* 4. & *in Eccleſ. cap.* 9.

Probatur prima pars: Contingunt effectus præter inclinationem, & intentionem cauſæ ſecundæ, ſiue liberæ, ſiue naturalis: ergo dantur effectus caſuales, & fortuiti. Probatur antecedens continuâ experientiâ. Aliquando enim cadens lapis occidit hominem, & id non eſt ex intentione ipſius naturæ lapidis; aliquando quis inuenit theſaurum, dum arat terram, intendens ſolùm ipſam colere: ergo cùm hic effectus proueniat præter intentionem agentis per electionem, erit fortuitus.

Dices:

Digitized by Google

Dices: Tales effectus ſunt dependenter ab operatione, tanquam à medio, cum quo dicunt neceſſariam connexionem: ergo nullus datur effectus fortuitus. Patet conſequentia, quia tales operationes ſunt per ſe intentæ ab agente particulari: ergo & id quod habet cum ipſis neceſſariam connexionem. Sic inuentio theſauri habet neceſſariam connexionem cum effoſſione terræ.

Respondetvr, talem dependentiam eſſe omninò materialem; cùm enim effectus per ſe non intendatur, nec in ordine ad ipſum eliciatur operatio, hic licèt fiat cum medio, tamen non fit ex medio intento, ideò dicitur fortuitus, quia eſt præter intentionem agentis ex electione. Et hinc licèt ſit vna actio, tamen duplex eſt cauſa, & duplex effectus: cauſa ſcilicet per ſe effectus intenti, & cauſa per accidens effectus non per ſe intenti. Quare quotieſcumque non adeſt neceſſaria connexio inter effectum, & cauſam aliud per ſe intendentem, tunc eſt caſus, & fortuna modo ſuprà allato.

490. Secvnda Conclvsio: Reſpectu Dei nullus datur effectus fortuitus, & caſualis. Eſt S. Bonauentr. *lib.* 2. *diſt.* 37. *cit.* & *lib.* 1. *diſt.* 38. *art.* 2. *q.* 1. & *lib.* 1. *diſt.* 45. *dub.* 4. & *in Eccl. cap.* 9. & communis Theologorum, immò & Ariſt. 2. *magn. moral. cap.* 83. & patet, quia vt rectè arguit S. Doctor *loc. cit.* nihil fit ſine prouidentia, præcognitione, & concurſu Dei: ergo reſpectu Dei non dantur caſualia, & fortuita. Nec etiam peccatum euenit caſualiter per ordinem ad Deum; eſt enim præuiſum à Deo, & ſimul concurſus eius ad poſitiuum, ſicuti & permiſſio.

491. Tertia Conclvsio: Caſus ſic poteſt definiri ex D. Boët. & Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *cit.* Caſus eſt, *Inopinatus rei euentus ex cauſis concurrentibus ſecundùm inclinationem naturalem ob aliud operantibus. Fortuna verò eſt ex cauſis concurrentibus ſecundùm electionem ob aliud incœptis:* per quod patet diſcrimen inter caſum, & fortunam; nam caſus eſt ab agente non intellectuali, præter intentionem proueniens, concurrente aliâ causâ: fortuna verò ab agente intellectuali; licèt, vt dictum eſt, Seraph. Doct. non aſſignet hanc differentiam, ſed tantùm intendat exponere in communi rationem effectus euenientis præter intentionem agentis. Ex quo ſequitur, caſum, & fortunam ad cauſam efficientem reduci. Ratio eſt, quia fortuna eſt in agente à propoſito, & propter finem operante: cui fini intento alter non intentus vnitur, reſpectu cuius dicitur cauſa per accidens: ſed talis cauſa eſt efficiens: ergo. Idemque & dicendum de caſu.

492. Qværes quid ſit bona, & mala fortuna.

Respondetvr dupliciter poſſe euenire: primò impropriè, quando effectus non eſt in noſtra poteſtate, vt ſi homo natus eſt ex viro nobili, diuite, paupere, &c. Secundò propriè, quando effectus eſt in noſtra poteſtate, non per ſe, & primariò ex intentione, ſed per accidens, quia eſt annexus effectui per ſe intento, qui eſt in noſtra poteſtate, vt eſt inuentio theſauri. Sic Meldul. ex Scoto. Addimus tamen, quod Ariſt. *lib. de bona fortuna*, ſic eam definit: *Bona fortuna continua, & diuina non eſt aliud, quàm ſine ratione natura inclinans hominem ad ſequendum diuinos impulſus, quibus agitur ad proſequutionem boni, & fugam mali.* Dicitur *continua*, ad differentiam fortunæ vt ſic; hæc enim eſt, quando aliquid ſemel, vel iterum euenit: at bona fortuna eſt, quando ordinariè accidit; vnde reducitur ad cauſam per ſe. Dicitur *diuina*, quia bona accidunt

dunt alicui per eam ex quodam impulſu, quem talis experitur, neſciens vnde proueniat, niſi quod naturæ dantur à Deo: & ob id additur, *ſine ratione*, quia neſciunt reddere homines rationem, ſed ſolum quod ſunt impulſi ad hoc, neſcientes à quo impellente. Vnde Commentator ait hunc impulſum eſſe à ſubſtantia ſeparata, quæ dicitur intellectus agens. D. Thom. 3. *contr. gent. cap.* 11. ait, ſi vtilitas eſt in corpore, prouenire ex impreſſione cœleſtium corporum; ſi eſt in intellectu, prouenire illuminationes ab Angelo Cuſtode; ſi eſt in voluntate, prouenire à Deo, abſque eo tamen quod vlla neceſſitas inferatur homini. Alij tales impetus reducunt ad varias conſtellationes: de quo videri poteſt Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. vbi doctiſſimè hanc materiam pertractat. Aureol. *lib.* 1. *diſt.* 40. reducit ad propriam occultam induſtriam, abſque tamen ratione, conſultatione, & conſideratione mediorum, quæ appellatur ab Ariſt. Euſtochia, ad differentiam Eubuliæ, quæ eſt induſtria cum ratione, & conſideratione mediorum: & hinc ait inſipientes multoties eſſe magis fortunatos. De qua materia videatur idem Aureolus, qui fusè de hac materia diſcurrit. Ex quibus patet ex oppoſito, quid ſit mala fortuna. Et quia inter effectus fortuitos, & caſuales primum locum tenet monſtrum, hinc traditur

493. Qvarta Conclvsio: Monſtrum eſt effectus per accidens, non intentus à natura, quod ſic definitur ab Ariſt. *Monſtrum eſt vitium naturæ deficientis à ſuo fine ob aliquod impedimentum raro contingens:* de quo tractat S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 45. *dub.* 6. & *lib.* 4. *diſt.* 44. *part.* 2. *dub.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 3. aitque euenire aut ob materiæ ſuperabundantiam, aut deficientiam. Doctores tamen monſtra reducunt ad ſeptem capita, ſeu genera. Primò in ſexu, vt hermaphroditus: ſecundò ob aliquam qualitatem extraordinariam: tertiò ob exceſſum magnitudinis, & paruitatis: quartò in ſitu per membrorum tranſpoſitionem: quintò in figura: ſextò in victu, & moribus: ſeptimò in numero, vt homo biceps, aut monoculus. Contingunt autem multiplici ex cauſa, nempe ex ſuperfluitate materiæ, vel ex qualitate ipſius materiæ, vt ex nimia ſiccitate, humiditate, & huiuſmodi. Item ob influentiam cœleſtem, quæ illo tempore dominatur. Item aliquando ex parte recipientis materiam, vt ſi cellula, in qua materia recipitur, corrumpitur, generatur homo gibboſus: ſi in pluribus cellulis recipitur, naſcitur cum duobus capitibus, nempe ſi cellulæ ſunt inferiùs coniunctæ & ſuperiùs diuiſæ: ſi verò è contra, tunc homo naſcitur cum duobus corporibus, & vno ſolo capite, &c. Addit Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 44. *cit.* multoties monſtra naſci ope dæmonum, quæ ſi habent potiorem partem hominis, præcipuè cordis, & capitis, ſunt homo, &c. aliquando verò in pœnam datam hominibus.

494. Qværes, An monſtra intendantur à natura.

Respondetvr primò, à *Deo intendi* vt à cauſa prima intentione primariâ, non quidem abſolutâ, ſed conditionatâ. Sic S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *cit.* Tum quia Deus intendit concurrere concurſu generali ad omnes actiones creaturarum, tum ad pœnam peccatorum, tum ob alios fines, quos reſeruat in abſcondito ſuæ ſapientiæ.

Respondetvr ſecundò monſtra non intendi à natura non deficiente, ſed tantùm à natura deficiente, & hoc ſecundariò. Probatur prima pars, quia natura ſemper intendit producere effectum perfectum, & æqualem ſuæ virtuti.

tuti. Probatur ſecunda pars, quia ſecundariò intendit producere aliquem qualemcunque effectum; intendit enim exercitium ſuæ virtutis: tunc enim confugit ad producendum monſtrum, tanquam minus malum, vt in ſimili docet S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 22. *dub.* 4. Et quia fatum opponitur caſui, & fortunæ, hinc:

495. QVINTA CONCLVSIO: Fatum non datur in ſenſu, quo ponebant Gentiles, & Aſtrologi, qui omnia ex neceſſitate euenire credebant, quod eſt hæreticum; ſed tantùm poteſt dici dari fatum, prout importat ex parte Dei diuinam prouidentiam omnia recto ordine diſponentem, & prout ex parte ſecundarum cauſarum importat talem diſpoſitionem, & ordinationem paſſiuam, & poſitiuam. Vnde à Boëtio ſic definitur apud Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 3. *ad* 1. Fatum *eſt ordo rebus mobilibus immobilis inhærens, iuxta quem diuina prouidentia ſuis quæque nectit ordinibus, ob idque ſingula dirigit in motum, locis, formis, & temporibus diſtributa*: & hoc non ſolùm ſecundùm naturam, & cauſas neceſſarias, ſed etiam ſecundùm libertatem, & contingentiam. Quare fatum eſt complexio quædam cauſarum ſecundarum, licèt ex ſe incertæ ſint, ac variabiles; prout tamen ſubſunt diuinæ prouidentiæ, infallibiliter producunt effectus. Et hinc ſequitur, fatum non eſſe quid diſtinctum à quatuor cauſis in concreto ordinatis ad ſuos producendos effectus, ob idque contradiſtinguitur à cauſis per accidens; ſicque ponit diſcrimen inter diuinam prouidentiam, & fatum. Illa enim eſt in Deo, & æterna, & ad omnia: iſtud verò eſt in rebus creatis, & temporaneum, & ad res caducas præcipuè, & mortales. Duo tamen hîc aduertunt DD. de hac materia tractantes. Primum eſt, quod talis diſpoſitio diuina non tollit libertatem humanam, quod & fusè probatur in Theologia; nam ita Deus diſponit cauſas ſecundas, vt ſuos actus pro natura cuiuſlibet agant. Secundum eſt, quod melius eſt abſtinere ſe ab hoc vocabulo fati, ne videantur Catholici coincidere cum hæreticis, & Aſtrologis ſumentibus fatum pro quadam ineuitabili neceſſitate. Hîc aliqui tractant de contingentia rerum, quæ materia habet proprium locum in Theologia. Vnde ad tertium librum Phyſicæ tranſitum facimus.

LIBER TERTIVS Phyſicorum.

De Proprietatibus Entis naturalis.

IN primis duobus libris Phyſicæ cum Ariſt. vidimus Principia intrinſeca, & extrinſeca entis naturalis: nunc cum eodem Philoſopho, & ductore Seraph. Doctore ſupereſt expendere eiuſdem proprietates. Et quia, vt fusè docet

Digitized by Google

ipſe Ariſt. hîc inter ipſas primum locum obtinet motus; hinc primò de motu. Motus autem cùm ſit de genere continuorum, continuum autem ſæpe definitur per infinitum; hinc etiam tractat de infinito, remittendò tamen tractatum de continuo, & quantitate ad ſextum librum. Nos verò in hoc tertio libro agemus de quantitate, cuius ſpecies ſunt finitum, & infinitum; & de continuo, colligentes ea, quæ de hac materia ſparſim tradit Ariſtoteles in quinto, ſexto, ſeptimo, & octauo libro Phyſicorum; ſunt enim inter ſe eſſentialiter connexa, & valde conducentia ad perfectiorem cognitionem loci, & temporis.

TEXTVS SERAPHICVS.

De Motu.

§. I.

Quid ſit Motus.

496. DIXIMVS obiectum Philoſophiæ eſſe naturam, ſeu
A. ens naturale: & quia natura eſt principium motus, hinc phyſica conſideratio eſt tota per ordinem ad motum, quatenus ſcilicet conſiderat ipſius principia, cauſas, & conſequentia ad ipſum. Conſiderat enim mobile, & generationem ſecundùm influentiam corporum cœleſtium in elementa, horumque ordinem ad formam mixtionis, & huius ordinem ad formam complexionis, & huius ordinem ad animam vegetantem, & huius ordinem ad ſenſibilem, & huius ordinem ad rationalem, & ibi eſt finis: quia anima rationalis creata eſt in horizonte æternitatis, & temporis. Vnde motus omnis oritur ex potentia mobilis ad formam ratione materiæ, & ob id eſt ſolius entis compoſiti ex materia, & forma. Hinc Angeli, & anima rationalis ſunt compoſita ex materia, & forma *Opuſc. Princ S. Script. & ſerm 1. & 4. Hexaëm. & lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 1. quæſt. 2. & lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 1. & ſeq.*

B. MOTVS igitur iure definitur *Endelechia, ideſt actus entis in potentia*

Digitized by Google

potentia, provt eſt in potentia; nempe eſt proceſſus à termino à quo ad terminum ad quem. Vnde definitur per id, ad quod eſt; ideoque reſpicit motorem, mobile, & terminum. Primum vt principium: ſecundum vt ſubiectum: tertium vt formam. Quare motus addit ſupra mobile actum, & variationem; ideoque mobile eſt partim in termino à quo, & partim in termino ad quem: cum hoc diſcrimine tamen, quod ſi motus eſt naturalis, talis variatio eſt propter indigentiam, vel finitatem, vel diuiſibilitatem mobilis, vel magnitudinis ſupra quam, vel formæ, quæ acquiritur. Si verò eſt voluntarius, entiſque indiuiſibilis, non neceſſariò habet omnes iſtas conditiones. Hinc ſequitur, quod ratio formalis motus conſiſtit non in actione, vel paſſione; ſed in via, & tendentia ad terminum, quæ licèt ſint idem realiter, differunt tamen inter ſe ſecundùm diuerſas rationes. Hincque etiam conſiſtit ratio motus, non in relatione, ſed in modo, ſeu entitate abſoluta, ſicut actio, & paſſio; includente tamen relationem ad mobile, motorem, & terminum. *Lib. 4. diſt. 49. art. 7. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 2. art. 1. quæſt. 2. in corp. & lib. 1. diſt. 18. art. 1. quæſt. 3. ad 2. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 1. & art. 2. quæſt. 3. ad 3. & lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 1. fund. 2. & quæſt. 2. & lib. 3. diſt. 26. art. 2. quæſt. 1. ad 1.*

§. II.

Quotuplex ſit motus.

C. MOTVS verò eſt multiplex, provt dicit quid commune ad motum, & mutationem. Omnis autem mutatio vel eſt à non eſſe ad eſſe, & hæc nihil ponit, niſi à parte termini ad quem, vt eſt creatio: vel eſt ab eſſe ad non eſſe, nihilque ponit niſi à parte principij, vt eſt annihilatio: vel eſt in eſſe, ideſt ab eſſe ad eſſe, & hæc vtrumque extremum ponit, & ſubiectum, quod eſt prius naturâ, quàm terminus, vt eſt generatio, & corruptio, & quilibet alius motus, ſiue ad formam, ſiue ad locum; & iſta eſt propriè mutatio naturalis. *Lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 2. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 7. quæſt. 1. ad 3. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. dub. 2.*

§. III.

D. MVTATIO autem naturalis alia eſt inſtantanea, alia ſucceſſiua: ſicque eſt vel generatio, vel alteratio, vel augmentatio, vel latio, ideſt vel ad ſubſtantiam, vel ad qualitatem, vel ad quantitatem, vel ad locum: quæ omnes comprehenduntur ſub ratione mo-

tus ad formam, vel ad locum, & ſitum. In inſtantaneis adeſt ſucceſſio ſecundùm prius, & poſterius naturâ; ſubiectum enim eſt prius naturâ, quàm ſit terminus: in ſucceſſiuis eſt mora temporis. Succeſſio autem alia eſt perfecta, alia imperfecta. Prima eſt ex quadruplici cauſa: prima eſt medij diſtantia: ſecunda medij reſiſtentia: tertia eſt partibilitas mobilis: quarta eſt finitas virtutis, eo quòd finitæ virtutis propriè eſt mouere in tempore, maximè per medium. Poteſt & addi quinta, nempe finitas, & limitatio mobilis. Mutatio verò tunc eſt imperfecta, quando deficit aliqua ex his conditionibus. Hinc ſequitur, quod eſt impoſſibile naturaliter cuicumque creaturæ, etiam Angelicæ, poſſe moueri de loco ad locum abſque eo quod pertranſeat per medium per motum ſucceſſiuum. Poteſt tamen id facere Deus. *Lib.1.diſt.37.part.2.art.2.quæſt.2.& 3.& lib.2.diſt.1.part.1.art.3.quæſt.2. & op. Comp. Theol. lib.1.cap.19.*

§. IV.

E. Motus item alius eſt naturalis, alius violentus, alius voluntarius: item alius cauſalis, alius localis. Primus eſt productio rei de non eſſe ad eſſe: ſecundus eſt ad vbi. Item localis alius circularis, alius rectus, alius obliquus. Localis alius eſt vel ab intrinſeco, aliusq; ab extrinſeco. Ab intrinſeco eſt vel à propria forma, vt in motu naturali: vel eſt talis, quod idem eſt mouens & motum, ſecundùm diuerſas tamen rationes, vt in viuentibus. Ab extrinſeco verò eſt per motorem realiter diſtinctum, quomodo mouetur rota à figulo, cœlum ab Angelo; hicque eſt vel circumſcriptiuus, vel definitiuus. Primus eſt corporum: ſecundus eſt ſpirituum. Loquor autem de motu per ſe, non de motu per accidens. Primus enim eſt propriè motus, non autem ſecundus; hoc enim ſecundo modo mouetur nauta ad motum nauis; & in Sacramento Euchariſtiæ corpus Chriſti ad motum hoſtiæ; & anima ad motum corporis. *Op.Compend.Theol. lib.1. cap.19. & lib.1. diſt.13. art.1. quæſt. 1. ad vlt. & lib.2. diſt.1.part.1.art.3.quæſt.1.& 2.& ſerm.4.Hexaëm.& lib.2.diſt.14.part.1. art.3.quæſt.2. & lib.2. diſt.15. art.1. quæſt. 1. ad 2. & quæſt. 2. & 3.& dub.1. & 2. & lib.2.diſt.24.art.2.part.1.quæſt.2.ad 4. & diſt.26.quæſt.6. ad 2 & lib.1. art.1.quæſt.1.ad 4. & lib.1. diſt.37. part.2. art.2. quæſt.1. ad 1.& lib.1. diſt.8.part.2. art.1. quæſt.3. ad 5. & lib.4.diſt.10. part.1. art.1. quæſt.3.ad 3.*

§. V.

F. Motus localis viuentium eſt diuerſus ſecundùm diuerſitatem

tem complexionis ipſorum: quia enim ad hanc concurrunt quatuor elementa, vt habeant idoneitatem ad ſenſationes, & motus, operationeſque varias; ideo exigunt elementa paſſiua, & actiua, ut per ipſorum mixtionem, & aliquorum prædominantiam poſſint habere talem habilitatem ſecundùm variam ipſorum naturam. *Lib.2.diſt.15. art.1.per totum.*

§. VI.

G. Hinc motus ipſorum viuentium diuiditur in progreſſiuum, dilatatiuum, & conſtrictiuum. Aut enim animal ſe mouet anterius trahendo, ſic eſt reptile, ſiue ſit in aquis, ſiue in terra: vel impellendo, & hoc vel pedibus, ſic eſt greſſibile; vel alis, ſic eſt volatile. Illa verò quæ mouentur ſe trahendo, vel ſe trahunt vi oris, vt vermes; vel vi coſtarum, vt ſerpentes; vel vi pennularum, vt piſces; vel partim reptando, partim gradiendo, ſic lacertæ, & ſtelliones, quæ in mouendo ſe magnam partem corporis applicant terræ, licet habeant pedes, & hæc omnia dicuntur reptilia: quæ verò mouentur ſe impellendo, vel ſunt volatilia, vel animantia perfecta terræ. Illa quidem impulſu magis mouentur, quàm tractu; quia dum auis volat, clauditur aër in concauitate alarum; & dum alæ applicantur ad corpus, violenter aër propellitur ex parte alarum poſteriori tractu, & ex illo impulſu corpus auis anteriùs procedit. Animalia verò terreſtria mouentur ſecundùm vnam partem poſt aliam, aliâ manente immotâ. Vniuerſitas autem iſtorum prouenit ex eo, quod in natatilibus, & in volatilibus magis prædominatur non ſecundùm quantitatem molis, ſed virtutis, humor aqueus quantùm ad conformitatem naturæ: in illis quidem in ratione humoris fluctuantis; in iſtis in ratione vaporis exhalantis commixti cum aëre. Hinc illa natant per aquam, iſta volitant per aëra. In terreſtribus verò prædominatur terra, & aqua ſecundùm quantitatem molis, & virtutis: ideo ſunt quidem apta ad motum per terram, ſed cum fatigatione. *Lib.2. diſt.15. art.1: dub.1 & 2., & per totum articulum, & lib.2. diſt.14. part.1. art.3. quæſt 2. in fund. & ad 4.*

§. VII.

H. Motus igitur rectè definitur, *Actus entis in potentia prout in potentia.* Hinc talis definitio poteſt conuenire cuicumque mutationi naturali; non enim ſucceſſio temporanea eſt de ratione intrinſeca motus. Ratio eſt, quia ſucceſſio perfecta in productionibus ſucceſſiuis eſt ratione diſpoſitionum: in locali verò motu eſt ratione finita-

tis virtutis, & aliarum cauſarum ſuprà adductarum: vnde ſi adeſſet virtus infinita, tunc poſſet fieri quicumque motus localis in inſtanti. Et licèt mobile partim debeat eſſe in actu, & partim in potentia, tamen id poteſt ſufficere ſecundùm prioritatem, & poſterioritatem naturæ: vel id eſt neceſſarium tantùm in motu naturali perfecto. Vnde generatio Chriſti facta fuit in inſtanti, & quoad formationem hominis, & quoad diſpoſitiones introductas virtute Spiritus ſancti in eodem inſtanti. *Lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 1. & 2. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 3. quæſt. 3. in argum. & lib. 3. diſt. 3. part. 2. art. 3. quæſt. 2.*

§. VIII.

De diſtinctione motus à mobili, & à termino.

I. Motus verò, quia addit ad mobile actum, ſcilicet accidentalem, & terminat vel ad formam, vel ſitum; ad formam, ideſt vel ad ſubſtantiam, vel ad qualitatem, vel ad quantitatem; ad ſitum, ideſt ad locum, & ad vbi: hinc dicendum eſt, motum eſſe aliquid præter mobile, & terminum. *Lib. 1. diſt. 18. art. 1. quæſt. 3. ad 2. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. dub. 2. & lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 2. ad 4. & diſt. 1. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 2. & lib. 2. diſt. 13. art. 1. quæſt. 2. ad 4.*

§. IX.

De Vnitate motus.

I. Licèt motus ſit quid imperfectum eſſentialiter, habet tamen ſuam vnitatem. Vnde vnitas ipſius generica, & ſpecifica deſumi debet ab eo, ad quod eſt, ideſt à termino ad quem: licèt enim reſpiciat motorem, mobile, & terminum, id tamen differenti modo. Motorem quidem reſpicit vt agens extrinſecum: mobile vt ſubiectum: terminum vt formam; cùm, vt dictum eſt, omnis motus ſit vel ad formam, vel ad ſitum: terminus enim eſt finis intrinſecus motus, cùm ſit proceſſus à termino à quo, vel priuatiuo, vel poſitiuo, ad terminum ad quem poſitiuum. Numerica verò vnitas motus entitatiua deſumi debet ab vnitate numerica mobilis, & termini ad quem, & motoris: & ſi altera illarum deficit, non eſt eadem entitatiuè; requiritur enim vnitas mobilis, in quo eſt, & vnitas motoris, & termini: ſic enim generatio, & reſurrectio eiuſdem hominis ſunt duo motus, quia ſunt à diuerſis agentibus. Vnitas verò continuatiua exigit etiam identitatem durationis, & temporis, quia actiones ſucceſſiuæ numerantur ad diuerſitatem durationis, & temporis. Præteritum enim & futurum

reſpiciunt

reſpiciunt partes diuerſæ durationis ſucceſſiuæ. *Lib.4 diſt 49. part.2. art.7 quæſt.1. ad 3. & op.Comp. Theol lib.1 cap.19. & lib.2.diſt.2. part.1. art.1. quæſt.2. & lib.4.diſt.48. art.2.quæſt.2 in corp. & lib.4 diſt 43.art.1. quæſt.4. ad vlt. & lib.2.diſt.13. quæſt.vlt. & in Pſalm.118.verſ.11.*

§. X.

De contrarietate Motuum.

M. Quia vnitas ſpecifica motus deſumi debet ex terminis, per conſequens etiam contrarietas, quia motus eſt à contrario in contrarium terminum. Vnde receſſus à termino à quo, & acceſſus ad terminum ad quem, non facit diuerſos motus, ſed tantùm quatenus ad terminum ordinatur. *Lib.2. diſt.42. art.3. quæſt.2. & lib.3. diſt.26. art.2. quæſt.1. ad 1. & lib.4. diſt. 14. part.1. art.2. quæſt.3. ad vlt. & ſerm.2. de vno Confeſſ.*

§. XI.

De motu grauium, & leuium, proiectorum, & reflexionis.

N. Cùm natura ſit principium motus, & quietis; hinc dicendum eſt, motum actiuè ſumptum grauium, & leuium ad propria loca naturalia prouenire à propria forma vt à cauſa principali: omnia enim habent appetitum naturalem, non ſolùm paſſiuum, ſed & actiuum ad proprium centrum, & bonum: fatemur tamen etiam concurrere ſecundariò virtutem loci attrahentis, & loci expellentis, & cœli influentis. Nec obeſt dictum Ariſt. *quod quicquid mouetur, ab alio mouetur:* nam ſenſus eſt, quod nihil idem ſecundùm idem eſt mouens, & motum, ſed ineſt in mouente ſe id, quo paſſiuè mouetur, & aliud per quod actiuè ſe mouet. Proiecta autem mouentur ratione impulſus in mobile impreſſi eo modo, quo imprimitur virtus in ſemine deciſo à lumbis generantis.

Et ſi quæras, an in motu reflexionis detur quies aliqua? Ad hoc reſpondendum eſt iuxta tradita, quod cùm proiecta moueantur violenter ex virtute impreſſa in ipſis ſuperante grauitatem; hinc dum ſuperat, nunquam eſt quies, & ſtatim ac deſinit intrinſecè, incipiunt moueri naturaliter ad ſuum centrum. *Lib 2.diſt.14. part.1 art.3. quæſt.2. & lib.2.diſt.38. art.3.quæſt.1. & lib.1. diſt.37. part.1. art.1.q.1. arg.2 ad oppoſ. & lib.2.diſt.15. art.1.quæſt 1. ad 2. & lib.1.diſt.37. part.2. art.2.quæſt.1. ad vlt. & lib.1.diſt.8.part.1. art.2. quæſt.1.in corp. & lib.2. diſt.31.art.1.q.3.in corp.ad 3.opin. & lib.1.diſt.15.part.1 art.1.q.1.in corp.*

§. XII.

§. XII.

De incæptione, & deſitione motus.

O. Qvia motus eſt de genere ſucceſſiuorum, ideo poteſt ſumi vel cùm fit, & incipit, vel in facto eſſe, ideſt vel extra anteriùs procedendo, vel intus diuidendo. Si primo modo, ſic incipit intrinſecè per aliquid ſui, nempe per indiuiſibile. Si ſecundo modo, non habet eſſe in indiuiſibili, in eo enim non eſt motus. Vnde ſecundùm primam conſiderationem poteſt dici eſſe in ſui initio ſecundùm eſſentiam, ideſt ſecundùm aliquid eſſentiale. Idem & dicendum de deſitione; idemque dicendum eſt de mutationibus ſibi inuicem ſuccedentibus, vt de corruptione, & generatione rei, quæ incipiunt, & deſinunt intrinſecè: licèt enim in continuo non dentur duo indiuiſibilia immediata, dantur tamen in contiguis, quæ ſunt indiuiſibilia temporis intrinſeci reſpondentia vnico temporis communis, quod multò magis debet verificari de iis, in quibus eſt idem eſſe, ac factum eſſe, quorum eſſe eſt permanens: eorum enim eſſe eſt in inſtanti intrinſeco, & deſinunt pariter intrinſecè. Quare concludimus, quod motus non exit in eſſe per ſe, nec in ſe, ſed cum alio, & in alio. Non per ſe, quia eſt accidens: nec in ſe, quia eſt ſucceſſiuum; ideo non eſt in ſui initio, licèt ſit aliquid ipſius, ideſt indiuiſibile, ſed exit in mobili, & cum mobili. *Lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 2. 3. & 4. & lib. 1 diſt. 9. quæſt. 4. & lib. 4. diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt. 5. ad 4. & lib. 4. diſt. 17. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 4. & lib. 3. diſt. 2. art. 3. quæſt. 2. ad 5. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 6. quæſt. 1. corp. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 3. quæſt. 2. fund. 2.*

§. XIII.

De primo motu, & motore.

P. Svpra dictum eſt, quod quicquid mouetur, ab alio mouetur: ex quo Ariſt. reduxit motum in vnum primum mouens, & hoc ab æterno, in quo verè errauit contra fidem: ſi tamen ſit verum, quod abſolutè poſuerit mundum ab æterno, cùm à pluribus piè exponatur, nempe loquutum fuiſſe de productione mundi per motum naturalem. At quicquid ſit de hoc,

Dicimvs hanc propoſitionem eſſe veriſſimam in quocumque motu, nempe debere procedere ab immobili: quod tamen ſic eſt intelligendum, non quod neceſſariò motor, & motum diſtent, vel

vniti

vniti ſint ad inuicem; eſt enim per accidens, quod aliquid moueatur à principio intrinſeco totali, vel non: ſed ad motus perfectionem duo requiruntur, ſcilicet completio motoris, qui ſit ſufficiens; & diſtantia, ſeu differentia motoris à mobili: ſicque cœli mouentur ab intelligentiis ſeparatis: ſic & cætera non viuentia à motore diſtante. Et in animantibus idem motor ſufficiens mouet partem, & mouendo eam, mouet totum: quodque intelligendum eſt de actione, & motu phyſico, & naturali; non de ſpirituali, vt eſt intellectio, & volitio. Ratio autem eſt, quia motus naturalis, & phyſicus importat neceſſariò pati in mobili, & quia nihil idem ſecundùm idem agit, & patitur, cùm materialia non poſſint reflecti ſupra ſe ob alligationem cum materia corporali. Hinc aliqua differentia requiritur inter id, quod patitur, & quo patitur, & quo agit. At in ſpiritualibus, cùm reflectantur ſupra ſe, idem ſecundum idem ſeipſum mouet: ſic voluntas ſeipſam mouet. *Lib.2. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.1. & 2. & lib.1. diſt.8. part.1. art. 2. quæſt.1. corp. & lib.1. diſt. 15. part.1. art.1. quæſt.3. fund. vlt. & lib.2. diſt.2. part.2. art.1. quæſt.1. fund.1. & lib.2. diſt.14. part.2. art.3. quæſt. 2. fund.1. & ad 4. & lib. 2. diſt. 15. art. 1. quæſt.1. ad 2. & lib.2. diſt.26. part.1. art.2. q.2. ad 4. & diſt.26. art.1. q.6. ad 2. & lib.2. diſt.37. part.2. art.2. quæſt.1. ad 4. & lib.4. diſt.50. part.2. art.1. quæſt.1. & lib.1. diſt.37. part.2. art.1. quæſt.1. ad 4.*

TEXTVS SERAPHICVS.

De Quantitate, & de Continuo.

§. I.

Quid ſit, & quomodo differat quantitas à ſubſtantia.

497. A. CVM Quantitas ſit accidens ſe tenens ex parte materiæ, & in materia à ſui initio congenita, tribuens extenſionem ſubſtantiæ per ordinem ad locum, neceſſariò dicendum eſt ab ipſa differre eſſentialiter: idque intellige de quantitate molis, & virtutis, ſiue ſpirituali: ſunt enim duæ ſpecies, illa quidem competit corporibus, iſta ſubſtantiis ſpiritualibus, & per tranſlationem etiam Deo; vnde quantitas vt ſic eſt verè genus ad dictas duas ſpecies. Quantitas igitur eſt accidens cauſans poſitio-

nem aptitudinalem partium in toto per ordinem ad locum, ſiue commenſuratiuo, ſiue definitiuo modo, ſiue ſecundùm præſentiam localem tantùm, *Lib.1. diſt.17. part.2. art.1. quæſt.1. ad 3. & lib.2. diſt.12. art.2. quæſt.1. in fund. & lib.2. diſt.13. art.2. quæſt.1. in corp. & lib.4. diſt.12. part.1. art.1. quæſt.3. ad 2. & lib.4. diſt.10. part.1. art.1. quæſt.2. & 4. ad 2. 3. & 4. & lib.1. diſt.17. part. 1. art.1. quæſt.1. per totam, præcipuè ad 2.*

§. II.

Quibus competat Quantitas.

B. Et hinc ſequitur, quod quantitas propriiſſimè competit corporibus; eſt enim molis. Licèt autem poſſit ſeparari à ſubſtantia corporea; tamen hæc non poteſt eſſe viua, & organica ſine quantitate, nec immutare ſenſus: minùs propriè verò competit etiam ſubſtantiis ſpiritualibus, tranſlatiuè verò tantùm ipſi Deo; & appellatur quantitas virtutis, ſiue ſpiritualis. Prima quidem deſumitur à materia principaliter: ſecunda à forma. *Lib.4. diſt.10. part.1. art. 1. quæſt.2. corp. & lib.2. diſt.8. dub.3. & lib.2. diſt.2. part.1. art.1. quæſt.1.2. & 3. & lib.4. diſt.44. part.1. dub.3. & lib.4. diſt.16. part.1. art.4. quæſt.1. ad vlt. & lib.1. diſt.17. part.2. art.1. quæſt.1. in corp. & lib.1. diſt.19. part.1. art.1. quæſt 4.*

§. III.

De extenſione ſubſtantiæ.

C. Per id tamen non tollitur, quin ſubſtantia habeat ſuas partes independenter à quantitate: idque patet, quia materia habet tantum, & quantum ſecundùm ſe: certum enim eſt, plus materiæ eſſe in vno monte, quàm in vno lapide, accipereque poſſe incrementum, & decrementum. Tum etiam, quia ipſa cum forma recipit quantitatem & extenſionem: ergo debet habere in ſe aliquam extenſionem. Et licèt in ſe ſit ſimplex, eius ſimplicitas tamen non eſt, ſicut ſimplicitas puncti. Vnde licèt non habeat actualem extenſionem, niſi ſuperadditâ formâ corporeâ, tamen habet poſſibilitatem ad illam, ſicque & extenſionem radicalem. Quare poſſet dici, habere extenſionem conterminatiuè, ſed priuatiuè, cùm medium medio, primum primo, & poſtremum poſtremo reſpectu loci non reſpondeat: & ob id eſt in loco non ſecundùm commenſurationem, ſed ſecundùm præſentiam tantùm, vt dicitur de corpore Chriſti in hoſtia.

Digitized by Google

hoſtia. Ratio autem potiſſima eſt, quia materia de ſe eſt vna vnitate homogeneitatis, nec habet de ſe vllam diſtinctionem completam, ſed tantùm entitatiuam, & imperfectam, ſeu naturalem, non verò localem. *Lib.2.diſt.30. art.3. quæſt.1.in improbat.3. opin. & lib.2.diſt.3. part.1. art.1. quæſt.2. ad 4. & lib.4. diſt.10. art.1. quæſt.4. ad 3. & 4. & lib.2. diſt.3. art.2.quæſt.3. corp. & ad 2. & lib.4. diſt.49. part.1. art.6. quæſt.1. ad 7.*

§. IV.

De compoſitione Quantitatis continuæ.

D. CONTINVVM differt à contiguis non in habere partes, id enim vtriſque competit; ſed per hoc, quod in contiguis vltima ſunt ſimul ſe tangentia, continua verò ſunt vnum per vnionem partium, quæ fit per indiuiſibile. Hinc oritur quæſtio, an continuum componatur ex indiuiſibilibus, an ex partibus diuiſibilibus? Et pro ſolutione ſupponendum, quod quando dicitur continuum eſſe diuiſibile in partes infinitas, id intelligendum eſt de diuiſione mathematica; nam in phyſica diuiſione poteſt deueniri ad vltimam, quæ ſit indiuiſibilis phyſicè, diuiſibilis verò mathematicè. Hinc ſequitur, quod ſecundùm mathematicam conſiderationem continuum conſtat partibus in infinitum diuiſibilibus, ita quod nec Deus poteſt exhaurire hanc potentialitatem; ſecundùm phyſicam verò partibus finitis, & determinatis, quæ vltimò ſunt indiuiſibiles phyſicè, vniunturque per indiuiſibilia mathematica, vt puncta. Quare in continuo neceſſariò admittenda ſunt indiuiſibilia mathematica actu, & in potentia, ſiue in eſſe confuſo, & indeterminato: vnde ad illud, quod ſphæra tangit planum in puncto, ſi eſt ſermo de tactu phyſico, ſic tangit indiuiſibili, cùm tangat magnitudinem extenſam, & continuam, & conſtantem talibus minimis phyſicis: ſi eſt ſermo de tactu mathematico, non poteſt moueri ſuper planum, cùm talia indiuiſibilia non dentur ſecundùm ſitum, ſeu determinatè. *Lib.4. diſt.11. part.1. art.1. quæſt.5. ad 4. & lib.4.diſt.49. art.6.quæſt.1. & art.4. quæſt.2. ad vlt. & lib.4. diſt.10.part.1. art.1. quæſt.5. ad 2. & lib.2.diſt.35. art.2.quæſt.3.in corp. & lib.3. diſt.43. art.1. quæſt.3. ad 7. & lib.1. diſt.37. part.2. art.2. quæſt.2. ad 2.*

Digitized by Google

§. V.

De terminis magnitudinis, & paruitatis rerum.

E. QVIA termini alij ſunt intra, alij extra; hinc diuerſo modo loquendum eſt de rebus quoad ſuos terminos: nam augmentum in corporalibus prouenit à virtute agente, à potentia ſuſcipiente, & à forma perficiente ob rationem ſuæ limitationis; cum hoc diſcrimine tamen, quod augmentum viuentium fit per intus ſuſceptionem per virtutem ipſius viuentis; tuncque augmentabile ſe habet in ratione actiui, augmentans in ratione paſſiui. In non viuentibus fit per extrapoſitionem, tuncque augmentabile ſe habet in ratione paſſiui, augmentans ſe habet in ratione actiui, & complentis; & in hoc terminus poteſt eſſe per ſe, & formalis, vel poteſt eſſe per accidens, vt in rarefactione. Ex quibus inferendum eſt, viuentia in ſuo ſtatu naturali habere determinatum terminum magnitudinis intrinſecum, & paruitatis: idemque dicendum de non viuentibus ſumptis de facto, & ex parte ſua, ſeu naturali: eſt enim in corporibus ſtatus in aſcendendo, & in diuiſione in deſcendendo, quia peruenitur ad vltimum, in quo non poteſt eſſe pars ſecundùm formam, licèt remaneat pars ſecundùm materiam. Addimus tamen, quod ſecundùm ſe iſta non habent ſtatum de poſſibili quoad augmentum. *Lib.2. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.2. ad 3. & lib.1. diſt.17. part. 2. art. 1. quæſt. 3. corp. & quæſt.4. ad 3. & lib.2. diſt.2. part.2. art. 2. quæſt. 3. ad 3. & lib.1. diſt.8. part.2. art.1. quæſt.3. ad 6. & lib.2. diſt.30. art. 3. quæſt.1. in corp. & lib 4. diſt.49. part. 2. art.4. quæſt. 2. ad vlt. & lib.4. diſt.10. part.1. art.1. quæſt.4 ad 4.*

TEXTVS SERAPHICVS.

De Infinito.

§. I.

Quid ſit Infinitum, & quotuplex.

498. *A.* INFINITVM dicitur id, quod caret fine; idque poteſt eſſe dupliciter, vel priuatiuè, vel poſitiuè. Primo modo dicitur aliquid per carentiam perfectionis vt eſt materia, quæ

quæ ob ſuam potentialitatem eſt capax infinitarum formarum: & punctum, quod poteſt terminare infinitas lineas. Secundo modo dicitur per exceſſum, ſcilicet per carentiam limitationis, & exceſſum perfectionis; vnde ſemper eſt accipere aliquid extra. Infinitum autem eſt aliud in genere, aliud extra genus. Primum eſt ens in actu puro, ſoluſque Deus: ſecundum eſt in creatura, eſtque tale ſecundùm potentiam paſſiuam. Prima infinitas oritur ex independentia, & ſimplicitate ſumma Dei: ſecunda oritur ex potentialitate paſſiua, & imperfectione. *Lib.1. diſt.1.art.3. quæſt.1. ad 3. & diſt.3. art.1.quæſt.1.ad 2.& in Comp. Theol.lib.1.cap.15. & lib.1. diſt.17. part.2.art.1.quæſt.2.ad 2. & lib.1.diſt.35. art.1.quæſt.5. ad 4. & lib.2.diſt.34.art.2. quæſt.1. ad 3. & lib.1. diſt.44. art.1. quæſt.3. ad 7.& lib.1.diſt.8.part.2.quæſt.vlt.*

§. II.

De proprietatibus Infiniti.

B. PROPRIETATES infiniti ſunt, quod ei nihil poteſt addi, vel detrahi: quod vnum non eſt maius altero: quod infinita non poſſunt ordinari: quod non poſſunt pertranſiri, nec à virtute creata comprehendi: quod plura infinita non poſſunt eſſe ſimul. *Lib.2. diſt.1.part.1.art.1.quæſt.2. in fund.*

§. III.

An poſſit produci Infinitum.

C. ET ſi quæras, an potentia Dei poſſit ſe extendere ad infinita in actu. Reſpondetur, quod licèt Deus poſſit facere infinitum in potentia, non poteſt tamen facere infinitum in actu, ex hoc quod infinitum in actu eſt actus purus, & ſuum eſſe per eſſentiam, ob idque independens: at omnis creatura eſt ordinata in debito ordine, pondere, & menſura: nec poteſt dari creatura, quæ non ſit vel compoſita, vel componibilis: tùm ex eo quod eſt dependens, ſcilicet in eſſe, in fieri, & conſeruari; ob idque eſt in potentia ad id, quod non habet, & poteſt habere.

NEC valet, ſi primò objicias, quod potentia, & effectus debent proportionari: ergo potentiæ infinitæ opus infinitum debet reſpondere. Non valet, inquam, quia id verum eſt de cauſa vniuoca, non æquiuoca: & reſpectu Dei ipſamet actio infinita reſpondet potentiæ infinitæ, quæ à parte Dei eſt idem ac Deus: nec eſt neceſſe, vt

reſpondeat infinitas ex parte termini actionis, ſiue ex parte operis operati. Tum quia eſt Deus agens per voluntatem non neceſſariò, ideo agit,quomodo vult; ſed tamen non poteſt velle infinitum actu creatum, cùm repugnet ipſi creaturæ ob rationes adductas, ſcilicet ratione potentialitatis, & dependentiæ.

SECVNDÒ, ſi objicias,quod infinitum eſt continuum: ergo poteſt diuidi in omnes ſuas partes: nam reſpondetur implicare hanc diuiſionem totalem, quia continuum vt tale eſſentialiter importat hanc potentialitatem, & ſufficit correſpondentia inter potentiam diuidentem, & actualem diuiſionem, ita quod ſit ſemper in diuidi, nunquam autem in diuiſo eſſe, ſemperque eſt in reducendo ad actum, nunquam tamen in eſſe totaliter reductum ad actum, &c. ratio autem eſt, quia continuum habet partes infinitas confusè, id-eſt indeterminatè: determinatè autem, & phyſicè habet eas finitas.

NEC valet item, ſi objicias, quod duratio rerum eſt infinita, & æterna à parte poſt: ergo poteſt poni totum in actu, vt verbi gratiâ cogitationes infinitæ producibiles. Nam iſta propriè non ſunt infinita, niſi ſecundùm quid, cùm habeant principium, & ob id terminum à parte ante.

ET, ſi quæras, an poſſit dari creatura tam perfecta, vltra quam Deus vlteriùs perfectiorem producere non poſſit.

AD hoc reſpondeo negatiuè; nam cùm creatura ſit finita, & finiti ad infinitum eſt diſtantia infinita; hinc fit, quod ſemper aliam, & aliam perfectiorem poteſt Deus facere. Et licèt in anima Chriſti Deus infuderit gratiam maiorem, quàm poteſt recipere creatura Verbo vnita; per id tamen non impeditur, quin potuerit in alia ſpecie excedere vlteriùs, & aliam ſpeciem perfectiorem producere. *Lib.1.diſt.43.art.1.quæſt.3. & lib.1.diſt.8.part.2.art.1. quæſt.2. & lib.3. diſt.1.art.2.quæſt.1. & lib.2. diſt.34. art.2. quæſt.1.ad 3. & lib.1. diſt.37. art. 1. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 18. art. 2. quæſt. 2. ad 2. & lib. 1. diſt.44. art.1. quæſt.1.*

Notationes ad Textum Seraphicum de Motu.

499 PRIMÒ Nota, quod vt aliàs dictum eſt, aliqua verba addita ſunt ad textum Seraphicum ad declarationem maiorem, & connexionem eiuſdem textus, & Seraphici Doctoris ſensûs.

SECVNDÒ Nota, quod Seraphicus Doctor *ad* §.2.diſtinguit inter mutationem & motum per id, quod motus importat ſucceſſionem temporalem diſpoſitionum antecedentium, non verò mutatio,niſi ab extrinſeco. Vnde ad mentes Seraph. Doct. eſſentialiter motus, & mutatio

mutatio non differunt, niſi ratione diſpoſitionum antecedentium.

Tertiò Nota ad idem, quod licèt collocet S. Doctor in mutationum numero creationem, tamen eam excludit à ratione mutationis naturalis, quæ exigit priuationem formæ in tempore in ipſo ſubiecto.

Qvartò Nota *ad* §. 3. quod cùm Seraph. Doct. recognoſcat ſucceſſionem præcipuam motus ex finitate mobilis, & ex diſtantia medij, & introductione diſpoſitionum, hæc cùm poſſit vinci ab agente ſupernaturali, hinc poteſt dari motus in inſtanti; quod & notatur *ad* §. 6.

Qvintò Nota *ad* §. 11. quod ponuntur à S. Doct. duo inſtantia immediata temporis intrinſeci in mutationibus contiguis, non in eodem continuo: quod & aliàs explicauimus tractantes de priuatione, & infrà fusè examinabitur in quæſtionibus.

Sextò Nota *ad* §. 12. de primo motore, quod licèt hic ponatur textus de hac materia, à nobis tamen examinabitur in ſequenti tractatu de Mundo, in quæſtione, an mundus habuerit principium? Cætera expendentur exactiùs in quæſtionibus.

Notationes ad Textum Seraphicum de Quantitate, & de Continuo.

500. Primò Nota *ad* § 1. quod cùm quantitas extendat ſubſtantiam per ordinem ad locum, tribuendo ipſi capacitatem proximam ad poni in certo, & determinato loco, hæc extenſio propriè ſumpta ad duo capita reducitur, ſcilicet vel ad extenſionem commenſurativam, vel definitiuam: vtraque competit corporibus, definitiua verò tantùm ſpiritibus. Additurque tertius modus, ſcilicet ſecundùm præſentialitatem puram, vel commenſurationem priuatiuam: qui modus ſi eſt in ordine ad locum, certum eſt, eſſe à quantitate: ſi verò ad locum tantùm indifferenter, & veluti in abſtracto, iſte non eſt à quantitate, ſed competit omnibus rebus, præciſa quantitate quacumque. Vnde iſte modus non eſt propriè effectus quantitatis: quod & in quæſtionibus ſequentibus patebit.

Secvndò Nota *ad* §. 2. quod quantitas propria accidentalis recognoſcitur à S. Doct. etiam in Angelis: quod & probatum fuit in Logica, capite de Quantitate, & infrà etiam tradentur alia principalia fundamenta huius opinionis.

Tertiò Nota *ad* §. 3. quod partibilitas ſubſtantiæ, ſeu materiæ eſt ſolùm entitatiua, non in ordine ad locum, niſi per quantitatem: de quo infrà.

Qvartò Nota *ad* §. 4. quod licèt Seraph. Doct. expreſsè non ponat quæſtionem, & poſitionem compoſitionis quantitatis, & continui ex minimis indiuiſibilibus, tamen in eius principiis neceſſariò debet admitti, vt patet ex hoc textu, & fuſiùs probabitur in quæſtione propria.

Qvintò Nota *ad* §. 5. quod S. Doct. non expreſsè tradit diſtinctionem de terminis intrinſecis, & extrinſecis; tamen in eius doctrina inferuntur, & ob id ſequentes ſenſum ipſius, expreſsè ipſos poſuimus in textu.

TRACTA

Digitized by Google

TRACTATVS PRIMVS.

De Motu.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit motus, & quotuplex.

501. NON proponimus hîc, an detur motus contra Zenonem : nam deambulatione ſolâ cum Diogene Cynico ſophiſmata ipſius contra motûs exiſtentiam ſoluta manent. Vnde ipſe Ariſt. 8. *Phyſ. text.* 82. notat eos, qui negant motum, indigere ſenſu, & pœnâ: ſenſu, cùm multipliciter experientiâ ſenſibili, per viſum, & tactum pateat dari motum: pœnâ, quia ſi quis fuſte percuteret tales negantes motum, redigeret eos experientiâ paſſiuâ ad confeſſionem veritatis. Hinc omiſſa hac quæſtione, & ſophiſmatibus Zenonis ſoluendis poſtea in tractatu de infinito, & de quantitate, quæritur, quid ſit motus, & quotuplex.

RESPONDETVR primæ parti quæſtionis, motum ſic ab Ariſt. definiri: *Motus eſt actus entis in potentia prout in potentia.* Quæ definitio ab omnibus Philoſophis admittitur, & à Seraph. Doct. *lib.4. diſt.49. part.2. art.7. quæſt.1. arg.3.* & *lib.2. diſt.2. part.1. art.1. quæſt.2. corp.* & alibi, licèt poſteà in eius explicatione varient DD. vt mox patebit. Dicitur *actus*, loco generis; conuenit enim cum cæteris actibus. Dicitur *actus in potentia*, ad differentiam cæterorum actuum, qui non ſunt motus; nempe vt indicetur, quod debet eſſe actus ſecundus imperfectus. Et vt id intelligatur, ſciendum eſt, quod actus alius eſt primus, eſtque ipſa potentia, ſeu cauſa potens agere; alius eſt ſecundus, eſtque ipſa actualis cauſatio. Hic actus ſecundus alius eſt ſubſtantialis, & perfectus, alius accidentalis & imperfectus, iſteque, ſcilicet accidentalis, eſt, vel imperfectus per accidens, vt eſt verbi gratiâ, calor remiſſus, & in eſſe remiſſo, qui per accidens eſt remiſſus, cùm poſſit eſſe perfectus: vel eſt intrinſecè, & eſſentialiter imperfectus, & ex ſua ratione formali includens imperfectionem. Motus autem non poteſt eſſe actus primus, vt per ſe patet; nec actus ſecundus ſubſtantialis, nec actus imperfectus per accidens; ſed eſt imperfectus eſſentialiter, & intrinſecè; eſt enim, vt ait S. Doct. *lib.3. diſt.26. art.2. quæſt.1. ad 1.* & *lib.4. diſt.49. cit.* tendentia ſubiecti ad terminum, per quam mobile ponitur in actu ſecundo imperfecto. Et huius imperfectionis ſignum euidens eſt, quod acquiſito termino non amplius eſt motus. Dicitur item actus entis in potentia, quia mobile debet habere neceſſariò duo. Primò, quod ſit actu exiſtens; vnde ly *ens*, non ſumitur ſubſtantiuè, vt ait S. Bonau. ſeu nominaliter, vt ait Scotus, ſed adiectiuè, & participaliter. Secundò eſt, quod ſit in potentia ad aliud, ſcilicet in actuali tendentia ad terminum, vt loquitur S. Doct. citatus: quare inadæquatè loquuntur, qui dicunt per ens intelligi corpus naturale, cùm ex traditis in quæſtione procem. de obiecto Philoſophiæ, ens naturale, vt eſt commune omnibus entibus creatis,

ſit

ſit obiectum adæquatum ipſius. Dicitur *Entis in potentia*, *prout in potentia*, non reduplicatiuè, quatenus dicit tantùm eſſe potentiale, quia ſic omnis res exiſtens in potentia ad terminum, etiam dum quieſcit, eſſet in motu: ſed ſumitur ſpecificatiuè, ideſt quatenus dum actu exercet motum, & tendentiam, eſt in potentia exercitè ad terminum: per quam particulam exprimitur ratio formalis motus, quæ eſt poſitio mobilis ita in actu, vt etiam ſit in potentia, & in actuali tendentia ad nouum terminum. Vel poteſt dici, quod ly, *prout in potentia*, ſumi debet etiam reduplicatiuè vt in potentia, ideſt dum actu exercetur potentia mobilis per actualem tendentiam ad terminum: ſic quando non manduco, dicor eſſe in potentia ſimpliciter manducandi; ſed quando actu manduco, dicor tunc eſſe in potentia prout in potentia, quia tunc exerceo potentiam manducandi; & poſtquam manducaui, dicor acquiſiiſſe terminum, & eſſe in quiete, & non amplius in motu: & ideo per motum non auffertur potentia formaliter in mobili ad formam, ſed remanet in potentia ſimul cum actu ad eandem formam. Ex quibus patet, quod cùm talis definitio exprimat rationem motus, quatenus eſt actus eſſentialiter imperfectus, etiam rectè tradita eſt.

Obiicies primò: Motus eſt quid medians inter duos terminos à quo, & ad quem: ſed allata definitio explicat tantùm reſpectum ad ſubiectum, vt patet in ipſa definitione; eſt enim actus in potentia: ergo non eſt bona definitio.

Respondetvr negando minorem; dicitur enim motus actus entis in potentia, ideſt per tendentiam ad terminum. Vnde in ſuo conceptu includit terminum in fieri.

Obiicies ſecundò: Hæc definitio conuenit etiam formæ, vt verbi gratiâ calori in eſſe remiſſo, & ob id vt eſt in potentia ad vlteriorem gradum. Sic etiam diſpoſitiones, verbi gratiâ, ad formam aquæ conſtituunt materiam in potentia ad aquam: ergo eſt definitio deficiens.

Respondetvr negando antecedens; licèt enim forma actuet, & relinquat potentiam ad terminum, tamen non per id eſt motus, quia ponit potentiam in actu primo; & ſi ponitur materia in actuali tendentia, tunc eſt motus.

Obiicies Tertiò: Priuatio, & actus, cuius eſt priuatio, ſunt incompoſſibiles: ſed motus eſt priuatio termini, ad quem tendit: ergo non eſt actus. Probatur minor, quia motus eſt actus imperfectus: ergo dicit intrinſecè priuationem actus perfecti, qualis eſt terminus motus: ergo. Et confirmatur, quia videtur implicatiorum dicere, quod ſubiectum per motum ponatur in actu, & per eundem ponatur in potentia. Hæc obiectio petit longam diſputationem, nempe quomodo mobile dicatur in actu, & in potentia. Sed

Respondetvr ad maiorem, & minorem, priuationem actus perfecti non eſſe in ſubiecto per modum quietis, & in eſſe permanenti; ſed per modum motus, & tranſeuntis, ſicque motus eſt actus entis, ſcilicet tendentia mobilis ad terminum, & ob id ſimul cum priuatione per modum tranſeuntis. Ad Confirmationem reſpondetur negando eſſe implicatorium, idem eſſe in actu, & in potentia reſpectu diuerſorum: mobile enim dicitur eſſe in actu, non præciſè per ordinem ad non eſſe præcedens, vt vult Meldul. *diſp.* 15. *num.* 28. *& ſeq.* quia aliàs poſt primum inſtans motus verè non poſſet eſſe. Vnde licèt etiam in motu includatur hic reſpectus ad non eſſe præcedens, vt euenit in multis mu-

tationibus apud Seraph. Doctor. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. & *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. tamen hæc non eſt ratio præciſa motus, ſed dicitur actus en is in potentia, quatenus motus eſt actu exiſtens in potentia actuali agentis, ſeu principij, & paſſiua ſubiecti; quia eſt in actuali tendentia ad terminum, quem actu non habet, ſed eſt in acquiſitione ipſius. Quare rectè dicitur actus entis in potentia, quia per ipſum actum exercetur potentia actiua, & paſſiua entis naturalis; ſicque eſt in actu, quia exiſtit, & quia mouet: & in potentia, quia eſt in tendentia ad terminum. Quod verò id ſit verum, patet, quia motus non conſtituit mobile in potentia ad terminum, prout dicit vltimum indiuiſibile terminatiuum; ſed vt dicit totum terminum, & totaliter, vt omninò terminus ſit inſeparabilis à motu, & per conſequens non poſſit dari pars motus, cui non ſit coniuncta pars termini: ergo verum eſt, motum ponere mobile in actu per tranſitum à non termino ad terminum, ſeu ad acquiſitionem termini. Et hæc quoad primam partem quæſtionis.

502. RESPONDETVR ſecundæ parti quæſtionis, quod multiplex diuiſio motus à Philoſophis aſſignatur: nos tamen ſequentes principaliores hîc ſubjiciemus, remittentes cæteras ad propria loca.

PRIMA diuiſio eſt in motum ſucceſſiuum, & inſtantaneum. Primus eſt, quando forma, quæ eſt terminus ad quem per motum mobile tendit, acquiritur, & introducitur ſucceſſiuè, ideſt per partes poſt partes; vnde neceſſarium eſt formam eſſe diuiſibilem vel ſecundùm partes, ſi motus eſt ad ſimplicem acquiſitionem formæ, quia ſit in diuerſis partibus ſubiecti per partes, vt forma ignis in ligno; vel ſit in eadem parte ſubiecti ſecundùm gradus per partes intenſiuas, vt eſt calor vt vnum, vt duo, &c. Secundus eſt, qui propriè dicitur mutatio, quando forma, quæ eſt terminus motus, ſiue ſit diuiſibilis, ſiue indiuiſibilis, tam ſecundùm intenſionem, quàm extenſionem, tota ſimul in ſubiectum introducitur: ſic eſt generatio hominis.

SECVNDA diuiſio eſt in ordine ad terminos à quo, & ad quem: vel enim eſt inter duos terminos poſitiuos, & dicitur de ſubiecto in ſubiectum; vel eſt à termino negatiuo, ſcilicet à non eſſe ad eſſe; eſtque vel generatio, vel creatio; vel à termino poſitiuo ad negatiuum, ſcilicet ab eſſe ad non eſſe, eſtque vel corruptio, vel annihilatio.

TERTIA eſt per ordinem ad terminum ad quem; vel enim eſt ad ſubſtantiam, ſicque eſt motus ſubſtantialis, ſcilicet generatio; vel eſt ad accidens, ſcilicet vel ad quantitatem maiorem, & dicitur augmentatio, vel ad minorem, & dicitur decretio, ſeu diminutio; vel ad qualitatem, & dicitur alteratio, ſcilicet vel per intenſionem, vel per remiſſionem; vel ad locum, ſeu vbi, & dicitur latio, motuſque localis. D. Bonau. tamen *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *dub.* 2. diſtinguit in duo membra motum, ſcilicet ad formam, & ad ſitum. Motus ad formam eſt vel ad ſubſtantialem, vel accidentalem, vt dictum eſt: ad ſitum, ſcilicet ad vbi, & iſte ad locum vel eſt circumſcriptiuus, eſtque corporum; vel definitiuus, eſtque ſpirituum. Sic *ibid. art.* 2. *quæſt.* 1.

QVARTA eſt penes habitudinem ſubiecti ad formam, ſicque diuiditur in motum naturalem, violentum, & neutrum; ſeu, vt loquitur S. Bonau. *in Comp. Theol. lib.* 1. *diſt.* 19. voluntarium, ſcilicet indifferentem.

QVINTA eſt penes motorem; vel enim

enim eſt mouentis ſeipſum, vel aliud immediatè, & dicitur motus per ſe; vel eſt per alium mouentem aliud, vt motus nautæ in naui mota; & dicitur motus per accidens. Mouens ſeipſum dicitur motor ſufficiens à Seraph. Doct. eſtque propriè in animantibus, eſtque vel progreſſiuus, vel conſtrictiuus, vel dilatatiuus, *lib.2. diſt.15. art.1. quæſt.2.* Subdiuiditur etiam in alia membra, de quibus in fine huius libri.

Sexta eſt per ordinem ad locum, eſtque multiplex, ſcilicet vel circularis, vel rectus, vel obliquus. Sic S. Bonau. *in Comp. Theol. lib.1. cap. 19.* Item ex Ariſt. 7. *Phyſ. text.* 10. alius eſt pulſio, ſeu impulſio, tractio, vectio, vertigo. Item alius eſt regularis, & vniformis; alius irregularis, & difformis. Sic *lib.3. diſt.27. art.2. quæſt.3. corp.* De quibus, & aliis motûs ſpeciebus alibi ſuo loco dicetur.

QVÆSTIO II.

Quanam ſit ratio formalis motus.

503. Ratio dubitandi eſt, quia cùm motus dicat ordinem ad mouens, ad mobile, & ad terminum, vt ait S. Doct. *lib.2. diſt.1. part.1. art.3. quæſt. 2. in corp.* per conſequens in quacumque tranſmutatione concurrunt mouens, ſeu agens; mobile, ſeu paſſum; terminus à quo, acquiſitio termini ad quem, quæ dicitur fluxus; forma fluens, quæ dicitur terminus ad quem, relatio mouentis ad mobile, & dicitur à Scotiſtis actio; & relatio mobilis ad mouens, & dicitur ab iiſdem paſſio, & ſecundùm Seraph. Doctor. vltra actionem, & paſſionem vtraque relatio conſurgens in agente, & in patiente, vt in tranſmutatione aquæ de frigiditate in caliditatem, ignis eſt agens, & mouens; aqua eſt mobile, & ſubiectum; frigiditas eſt terminus à quo, calor eſt terminus ad quem, formaque fluens; calefactio eſt actio, quâ paſſiuè aqua dicitur calefacta; acquiſitio caloris in fieri eſt ipſe fluxus. Quæritur igitur, in quonam ex his conſiſtat ratio formalis motus, & præcipuè an ſit quid diuerſum ab actione, vel à paſſione.

Prima opinio eſt aliquorum Scotiſtarum, & aliorum aſſerentium, motum formaliter eſſe formam vt fluentem, ideſt non ſubeſſe acquiſito, ſed ſubeſſe imperfecto, & in fieri. Sic Cannon. Pontius, Auerſa, Albert. Magnus, aſſerentes conſiſtere in fluxu, ſeu fieri formæ.

Secvnda opinio eſt communis aliorum omnium docentium rationem formalem motus conſiſtere in fluxu, ſeu via, per quam mobile acquirit terminum: & Seraph. Doctor. *lib.2. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.2. corp.* ipſum appellat acquiſitionem formæ, quâ ſucceſſiuè informatur mobile imperfecto modo, ordinaturque ad terminum acquirendum. Cæterùm diſcrepant inter ſe in explicando, quid ſit iſte fluxus, & an conſiſtat in abſoluto, vel reſpectiuo. Nam aliqui dicunt conſiſtere in relatione, ſeu continuata dependentia, quâ forma dependet in eſſe ab agente; voluntque eſſe relationem prædicamentalem. Sic Faber *theor.45. cap.1. & 2.* Cauellus *de An. quæſt.7. not.2.*

Alii in relatione extrinſecus aduenienté mobilis ad motorem, eſſeque ipſam paſſionem, quâ mobile dicitur pati ab agente, ſeu mouente in eductione formæ de eius potentia. Sic Cannon. 3. *Phyſ. quæſt.1. art.2.* aliique. Alij conſiſtere ſimul in actione, & paſſione, ſed principaliùs in paſſione. Sic Boner. & Hurtad. *diſp.11. ſect.3.* Alij conſiſtere

in relatione informationis paſſiuæ ad non eſſe immediatè præcedens. Alij in entitate abſoluta continua, & ſucceſſiua de genere quantitatis. Sic Tartar. *in cap. de quantitate*, & *in* 4. *Sent. diſt.* 12. *quæſt.* 4. aliique.

Commvnissima recentiorum docet conſiſtere in quodam modo abſoluto ab ipſa forma modaliter realiter diſtincto, qui nomine actus imperfecti, ſiue viæ ad formam appellatur. Sic Suarez *diſp.* 49. *ſect.* 1. *in Met.* Conimbric. 5. *Phyſ. quæſt.* 2. *art.* 2. Ruu. *quæſt.* 1. *art.* 3. *&* 4. Aliique recentiores, & huius opinionis eſt Seraph. Doct. vt mox patebit. Pro ſolutione quæſtionis,

504. Primò Notandum cum Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *fund.* 2. quod omnis actio eſt in motu, ſeu motus; & omnis motus eſt actio: conſequenter philoſophandum eſt de motu, ac de actione, ſcilicet quoad eſſe vel abſolutum, vel reſpectiuum. Cùm autem probatum fuerit ſuprà *in lib.* 2. *tract.* 3. *quæſt.* 2. actionem eſſe quid abſolutum, includens tamen reſpectum agentis ad paſſum; & cùm *lib.* 2. *diſt.* 2. *cit.* appellet motum, fluxum, ſeu acquiſitionem termini, ſequitur, quod in eius ſententia ſit quid abſolutum.

505 Secvndò Notandum, quod vt diximus in Logica ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *quæſt vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 2. *q.* 2. *ad* 4. ſicut vna res poteſt ſimul in pluribus prædicamentis collocari, & ex duplici capite, ſcilicet vel ratione tranſcendentali, ſic ens vagatur per omnia prædicamenta; vel ratione diuerſitatis formalitatum exiſtentis in eadem re, ſic actio, & paſſio ſunt vna res, & diuerſæ formalitates: ſic riſibilitas ſpectat ad ſubſtantiam, & ad qualitatem. Cùm igitur motus, actio, & paſſio, ſint vna res diuerſas formalitates includens, poterunt ad diuerſa prædicamenta ſpectare. Addimus, quod ex traditis in anteprædicamentis, ſolùm id, quod eſt in ſuo genere completum, poteſt conſtituere prædicamentum: ob idque eſt difficultas, quomodo actio, & paſſio conſtituant duo prædicamenta, motus verò reiiciatur ad poſt prædicamenta. Hinc,

506. Tertiò Notandum, quod cùm actio, & paſſio, & motus ſint via ad aliud; actio eſt via ad effectum producendum; paſſio eſt via, fierique termini vt impreſſi in paſſo; motus verò eſt via, & tendentia formæ exiſtens in mobili ab actu imperfecto ad perfectum, ſeu à termino à quo ad quem. Attamen actio præcisè, & formaliter non eſt talis via, ſed tantùm dicit vt à quo, vt notat S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 17. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. & *lib.* 2. *diſt.* 13. *quæſt. vlt.* ideo præcisè dicit ſolum vſum potentiæ actiuæ: ſic & paſſio vt ſic, & præcisè non eſt via, ſeu fieri formæ in paſſo; ſed tantùm dicit vt in quo, ſeu vſum potentiæ paſſiuæ, ſeu impreſſionem formæ in paſſo. Quæ duæ rationes ſunt actus completi in ſuo genere, ob idque & conſtituunt duo prædicamenta, & ideo tantùm dicuntur via, quatenus identificantur cum motu, qui eſſentialiter eſt tendentia, & fluxus, quo mobile tendit ad acquiſitionem termini, vt compleatur: ideo eſſentialiter eſt quid incompletum, ob idque reducitur ad poſtprædicamenta, ſolúmque ſpectat reductiuè ad prædicamentum ſui termini. Sic & P. Gallicius ex Seraph. Doct. *lib.* 3. *tract.* 1. *quæſt.* 5. His poſitis,

507. Prima Conclvsio: Motus formaliter primò non eſt forma ipſa fluens: ſecundò nec quantitas prædicamentalis: tertiò nec actio, & paſſio: quartò nec relatio.

Probatvr prima pars, quia forma fluens permanet ceſſante motu: ergo motus

motus formaliter non eſt forma fluens.

Dices, eſſe formam non abſoluiè, ſed vt connotantem fluxum.

Contra, quia eſt eadem forma vt fluens, & vt permanens poſt motum: ergo. Et confirmatur ex Ariſt. 5. *Phyſ. text. 5.* vbi dicit, *Non eſt albedo motus, ſed dealbatio.* Tum quia ipſi formæ fluenti formaliter non competit ſucceſſio, vel inſtantaneitas, niſi extrinſecè. Tum quia motus quoad principale ſignificatum ſemper permaneret.

Dices ſecundò: Omne denominatiuum importat formaliter formam, ſecundùm quam fit denominatio, vt album albedinem: ſed calor fluens denominat ſubiectum calefieri; & albedo fluens dealbari, ſicut calor, & albedo in eſſe quieto denominant ipſum calidum, & album: ergo calefactio, & dealbatio, quæ ſunt motus, formaliter dicunt calorem, & albedinem fluentem: ergo motus dicit formaliter formam fluentem.

Sed contrà eſt, quia calor fluens denominat ſubiectum calefieri, non vt calor eſt, ſed vt fluens; & ideo non ſequitur, quod calefactio dicat formaliter formam, ſed tantùm fluxum caloris. Nec eſt verum, quod calor in eſſe quieto, vt in tali eſſe, denominet ſubiectum calidum, ſed calefactum, licèt calor ſecundùm eſſentiam denominet calidum; ſicque formaliter non dicit calorem, ſed quietem, quam habet ſubiectum ſub calore.

508. Probatur ſecunda pars, quod non ſit quantitas prædicamentalis. Tum quia motus eſt via ad terminum: ſed quantitas non eſt via ad ſubſtantiam, quantitatem, qualitatem, & vbi. Tum quia inſtantaneitas verificatur de motu, & non de quantitate. Tum quia quantitas eſt ens perfectum, motus eſt quid imperfectum.

Dices: Ariſt. *in cap. de Quantitate,* numerauit inter ſpecies eius motum: ergo.

Respondetur ibi loqui Ariſt. ſecundùm aliorum opinionem.

Dices ſecundò: Motus eſt quid continuum: ergo quantum; ibi enim eſt pluralitas partium, & vna extra aliam.

Respondetur concedendo antecedens de motu ſucceſſiuo; & negando conſequentiam: continuum enim non ſolùm competit quantitati, ſed & ſubſtantiæ, & qualitati.

509. Probatur tertia pars: Actio formaliter dicit tantùm vt à quo, nec amplius: ergo non eſt motus, qui eſt via inter duos terminos. Item paſſio dicit tantùm vt in quo. Tum quia actio, & paſſio conſtituunt diuerſa prædicamenta, non verò motus, qui eſſentialiter eſt quid imperfectum: ergo diuerſificantur formaliter, ex traditis in poſtprædicamentis.

Obiicies: Actio, & paſſio, & motus ſunt vna, & eadem via ad terminum: ergo non diſtinguuntur, niſi ratione. Probatur conſequentia, quia vnum non poteſt adæquatè concipi abſque alio.

Respondetur eſſe vnum, & idem realiter; ſed diſtingui formaliter, negaturque non poſſe concipi diuerſis conceptibus adæquatis, vt dictum eſt in ſecundo, & tertio notabili.

Dices ſecundò: Actio eſſentialiter eſt mutatio, ſicut & paſſio; agens enim, & paſſum per ipſas mutantur: ergo ſunt idem formaliter ac motus.

Respondetur concedendo antecedens, ſi ſumuntur realiter; negando formaliter: nam actio, vt actio eſt, ſolùm dicit vt à quo, nec formaliter mutat agens: ſic & paſſio dicit tantùm vt in quo, prout verò ex actione, & paſſione reſultat tranſmutatio, ſeu fluxus, & via in terminum, eſt motus; mouère

Digitized by Google

enim ſecundùm propriam rationem formalem dicit tranſmutare mobile ab vno in alterum terminum; quod quidem non fit niſi mediâ actione, & paſſione.

510. Probatur quarta Pars, quod non ſit formaliter relatio. Quod eſt via ad terminum, non poteſt eſſe relatio: ſed motus eſt huiuſmodi: ergo. Probatur maior, quia relatio conſurgit ex poſitione extremorum: ſed motus antecedit terminum: ergo. Tum quia motus eſt actus informans imperfecto modo mobile: ergo non eſt relatio. Vide, quæ à nobis dicuntur in quæſtione ſecunda, *tract.* 3, *lib.* 2. *Phyſ.* de cauſalitate cauſæ efficientis, vbi probatur actionem, & paſſionem non eſſe formaliter relationes; doctrina enim, & rationes, quæ ibi afferuntur, faciunt pro hac concluſione probanda.

Et iterum confirmatur hæc concluſio, quia motus vagatur per plura genera prædicamentalia: ergo formaliter non eſt relatio.

Dices: Quod mediat inter duos terminos, & dicit ad ipſos ordinem, eſt relatio: ſed motus eſt huiuſmodi: ergo.

Respondetur, quod mediat vt quid reſultans ex poſitione terminorum, eſt relatio, concedo; vt antecedens, nego: eſt enim modus abſolutus præcedens relationem reſultantem, licèt includat reſpectum tranſcendentalem.

511. Secunda Conclusio: Motus eſt modus abſolutus includens reſpectum tranſcendentalem mobilis ad agens, & ad terminos à quo ad quem. Eſt communior Recentiorum cum Seraph. Doct. vt ſuprà dictum eſt in fundamentis, & ſequitur ex ſuprà traditis; ſi enim non eſt forma, nec actio, nec paſſio, nec relatio, ſequitur, quod ſit modus abſolutus medians inter duos terminos: quod etiam probant argumenta allata in citata quæſtione 2, tractatu 3. de cauſa efficiente. Et adhuc probatur, quia cùm motus ſit quid antecedens effectum, ceſſetque per acquiſitionem termini, ſequitur, quod non poſſit eſſe vel relatio, vel quid relatiuum, cùm relatio maneat poſt acquiſitionem termini: ergo erit quid abſolutum. Confirmatur ex Scoti ratione *lib.* 1. *diſt.* 30. *quæſt.* 2. *ſub B, & C*: & *in* 2. *diſt.* 1. *quæſt.* 2. *ſub E.* Relatio quælibet ſubſequitur terminum, & fundamentum ſecundùm eſſe abſolutum: ſed motus eſt prior termino, cùm ſit productiuus eiuſdem vt quo: ergo relatio formaliter non eſt motus. Quæ ratio euertit opinionem Meldul. dicentis, motum eſſe relationem termini ad quem in ſubiecto ad terminum à quo immediatè præcedentem. Sic *diſp.* 15. *num.* 7. Tum quia relatio agentis ad formam ſecundùm Meldul. ſubiectatur in agente, ſeu motore: relatio formæ ad agens, ſeu motorem ſubiectatur in illa; motus autem ſubiectatur in mobili, vt eius actus, ex Ariſt. *lib.* 3. *text.* 6. *& ibid.* ergo huiuſmodi relationes non poſſunt eſſe formaliter motus.

Obiicies primò: Motus eſt ordo inter duo extrema: ergo eſt relatio.

Respondetur eſſe ordinem conſequutiuè, non formaliter; vt ſic enim dicit tantùm fluxum formæ.

Ex quibus infertur, quod motus de ſuo formali eſt quædam tendentia formæ à termino à quo ad quem, exiſtens in mobili, per quam eſt ſimul in actu, & in potentia, importans reſpectum tranſcendentalem mobilis ad terminum: & per conſequens de ratione formali motus eſt vnio cum mobili, quicquid dicat Meldul. ex Scoto *num.* 8. & patet ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. nam creatio non eſt propria mutatio, quia ſubiectum non tranſit de vno eſſe ad aliud, licèt imperfecto modo, & impropriè poſſit appellari

Digitized by Google

pellari mutatio: cæteræ autem mutationes, in quibus ſubiectum vno modo ſe habet nunc, & pòſt alio modo, veræ ſunt mutationes, & motus: ergo de ſuo formali dicunt vnionem, & actum, ſeu actuationem ſubiecti.

Instat Meldul. creatio paſſiua eſt fluxus à non eſſe ad eſſe, abſque mutatione ſubiecti: ergo vnio cum ſubiecto eſt accidentalis.

Respondet S.Doct. talem mutationem impropriè dici, non propriè, &c. Hæc omnia meliùs elucidabuntur in ſequentibus quæſtionibus.

QVÆSTIO III.

An definitio motûs conueniat omni mutationi, tam inſtantanea, quàm ſucceſſiua.

512. Pro explicatione tituli ſupponendum ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quaſt.* 1. quod motus poteſt ſumi duobus modis: primò latiſſimè pro quacumque mutatione, ſiue ſucceſſiua, ſiue inſtantanea: ſecundò ſtrictè pro ſucceſſiua tantùm, quæ differt ab inſtantanea, quòd iſta verſatur inter duos terminos nullam latitudinem habentes, ſcilicet inter non eſſe, & eſſe; vel ſi eſt inter eſſe, & eſſe, vt eſt illa, quæ eſt ex materiali principio, ſicuti eſt generatio, & corruptio; tamen forma in inſtanti acquiritur. Illa verò, id eſt ſucceſſiua, eſt inter terminos poſitiuos latitudinem habentes, ſcilicet vel ob magnitudinem ſubſtratam ipſius ſubiecti, per quod fit motus; vel ob magnitudinem motam, ſcilicet mobilis; vel ob diſpoſitionem, & formam introductam extenſionem habentem, vt notat S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2 *quaſt. vlt. ad* 3. quæritur ergo hîc, an in definitione allata ab Ariſt. comprehendantur non ſolùm mutationes ſucceſſiuæ, ſed & inſtantaneæ, & per conſequens an continuitas, & ſucceſſio ſint de eſſentia motus, ita quod non implicet motum poſſe fieri in inſtanti. Quare duplicem partem habet hæc quæſtio. Altera eſt circa definitionem motus traditam ab Ariſt. an competat etiam mutationibus inſtantaneis? Secunda, an ſucceſſio, & continuitas ſint de eſſentia motus.

Qvoad primam partem circa definitionem Ariſtotelicam motus,

Prima Opinio eſt Soti *lib.* 3. *Phyſ. quaſt.* 1. Conimbric. *lib.* 1. *Phyſ. cap.* 1. *quaſt.* 1. *art.* 2. Peter. *lib.* 13. *cap.* 5. aliorumque ſuſtinentium hanc definitionem ſolùm competere poſſe motui ſucceſſiuo.

Secvnda Opinio docet, competere etiam mutationibus inſtantaneis. Sic D. Thom. 3. *Phyſ. lib.* 7. Scot. *lib.* 2. *diſt.* 12. *quaſt.* 1. *lit. K.* Meldul. *diſp.* 15. *quaſt.* 5. Pontius *diſp.* 13. *part.* 1. *concl.* 2. Ruu. *cap.* 3. *quaſt.* 2. Serbellon. *diſp.* 3. *quaſt.* 1. *art.* 2. communiſque Recentiorum. Eſt & Seraph. Doct. infrà citandi.

Qvoad alteram partem, an ſucceſſio, & continuitas ſint de eſſentia motus?

Prima Opinio docet, ſucceſſionem, & continnitatem eſſe de eſſentia motus: ſic Tartar. *lib.* 6. *Phyſ. quaſt.* 2. §. *Sciendum primò:* Hurtad. *Phyſ. diſp.* 11. *ſect.* 10. Sulmon. aliique.

Secvnda Opinio negat, eſtque Alberti Magni *tract. de Quantitate, cap.* 4. & 8. Auerſ. *lib.* 4. *Phyſ. com.* 119. Fonſecæ 5. *Metaph. quaſt.* 8. *art.* 3. Meldul. *diſp.* 15 *quaſt.* 1. *num.* 4. vbi docet motum non eſſe de genere abſoluti, ſiue quantitatis; ſed relationem præſeferre tantùm ſucceſſionis termini ad quem poſt terminum à quo. Eſt & Seraph. Doct. vt infrà patebit. Pro ſolutione vtriuſque quæriti,

quæſiti, ſunt enim inter ſe mutuò eſſentialiter connexa,

513. Primò Notandum, & ſupponendum, quod licèt continuitas, & ſucceſſio poſſint ſumi differenti modo, nam continuatio importat vnionem partium communi termino copulatarum, quod ineſt & in ſubſtantia, & in quantitate, tam permanente, vt in linea, quàm ſucceſſiua, vt in tempore: ſucceſſio verò poteſt eſſe abſque continuitate partium immediata, vt plures guttæ cadentes ſucceſſiuè; propriè tamen loquendo ſucceſſio eſt cum continuatione partium vnitarum ſibi ſuccedentium.

514. Secundò Notandum, continuitatem, & ſucceſſionem in motu poſſe conſiderari vel reſpectu temporis, vel reſpectu termini ipſius motus. Et quæri poteſt, an motus ſit ſucceſſiuus, vel ratione temporis, vel ratione termini per partes acquiſibiles. Reſpectu temporis poteſt eſſe vel ratione menſuræ intrinſecæ, quæ inſeparabiliter comitatur quamlibet rem, & actionem: de qua S. Doct. *lib.2. diſt.2. art.1. quæſt.1.* & *lib.4. diſt.11. art.1. quæſt.2.* vel ratione temporis communis extrinſeci prouenientis à motu primi mobilis; & hæc menſuratio eſt ſeparabilis ab actione, ad quam extrinſecè ſe habet. Vnde ſucceſſio proueniens à tempore deſumitur eſſentialiter ab intrinſeco, non ab extrinſeco, ſaltem per ordinem ad potentiam Dei abſolutam.

515. Tertiò Notandum, quod principalis ratio ſucceſſionis ſumitur non ſolùm penes tempus, tum intrinſecum, tum extrinſecum; ſed principaliter penes terminum. Hæc poteſt conſiderari tripliciter, *lib. 4. diſt.11. part.1. art.1. quæſt.5. fund.4.* primò quod partes termini, vel formæ, ad quem tendit motus, acquirantur vna poſt aliam, vel ſecundùm ipſarum entitatem in diuerſis partibus ſubiecti, vt in forma ignis, cuius partes habent latitudinem extenſiuam; vel ſecundùm gradus in eadem parte, vt calor in eodem puncto indiuiſibili, cuius partes habent latitudinem intenſiuam. Secundò eſt, quando ipſe motus habetur per partes, vt eſt calefactio aquæ, & ſic paulatim accedat ad vltimum terminum. Tertiò eſt ſucceſſio ipſius termini ad ipſum motum (motus enim neceſſariò trahit terminum,) abſque eo quod conſideretur modus, quo terminus acquiritur, vel modus quo mobile per motum eundem terminum acquirit: ſed conſideratur ſimpliciter motus, provt habet rationem actus imperfecti tendentis ad perfectum, ſiue poſtea tendat totus ſimul, ſiue per partes: item conſideratur terminus, provt eſt complementum actus terminans viam, & tendentiam ſubiecti ad ſeipſum, quatenus ſuccedit ad motum ſimpliciter: quâ diſtinctione ſuppoſitâ, certum eſt ſucceſſionem motus eſſentialiter non poſſe conſiſtere in prima ſucceſſione partium termini. Ratio eſt, quia acquiſitio vnius partis antecedentis non collocat in potentia ſubiectum ad partem ſubſequentem, cùm ſint ſeparabiles, licèt poſſit dici pars antecedens diſpoſitio ad aliam, vt verbi gratiâ, gradus primus caloris poteſt eſſe abſque ſecundo, &c. ſicuti diſpoſitiones antecedentes ad generationem non faciunt, quod generatio ad ipſas conſequens ſit ſucceſſiua, vel motus ſucceſſiuus. Nec item poteſt conſiſtere ratio ſucceſſionis in ſecunda ſucceſſione allata ob eandem rationem; pars enim antecedens calefactionis exiſtere poteſt ſine ſubſequenti. Conſiſtit igitur ratio eſſentialis ſucceſſionis in tertia, quatenus ſcilicet terminus ſuccedit neceſſariò motui ſimpliciter, ſeu in eo, quod motus ex vi ſua trahat, & inducat ſecum terminum in ſubiectum; ſic enim conſtituitur

Digitized by Google

ſtituitur ſubiectum in potentia, prout in potentia. Hæc acutiſſimè Serbellon. *num.* 13.14.15.*&* 16.

516. Qvartò Notandum, quod vt rectè notat Seraph. Doctor *lib.* 1. *diſt.*37.*part.*2.*quæſt.vlt.* & *lib.*4.*diſt.*16. *part.*1.*art.*3.*quæſt.*1.*ad arg.* quod in motu perfectè ſucceſſiuo eſt ſucceſſio ex quinque cauſis. Prima eſt medij diſtantia: ſecunda medij reſiſtentia: tertia partibilitas mobilis: quarta eſt finitas virtutis motoris: quinta finitas, & limitatio mobilis. Prima eſt diuiſibilitas ſpatij, ſuper quod fit motus: ſecunda eſt, verbi gratiâ, expulſio contrariæ qualitatis, vel raritas & denſitas aëris, quæ eſt in medio: tertia eſt, quia mobile habet partes poſt partes, & extenſionem quantitatiuam: quarta, & quinta eſt finitas virtutis, limitatioque tam motoris, quàm mobilis, quæ non valet vincere reſiſtentiam, ſeu diſtantiam medij, vt eſt verbi gratiâ, ſi Angelus pertranſiret Româ Mediolanum, licèt ſit indiuiſibilis, nec medij reſiſtentia poſſit ei obſiſtere; tamen cùm ſit limitatæ virtutis, non poteſt vincere diſtantiam medij, ita quod poſſit in vnico inſtanti facere motum iſtum localem. Addimus tamen ex Meldul. *diſp.*15.*num.*60. termini acquiſitionem poſſe intelligi duobus modis: primò, quod fiat per motum includentem totam realitatem motus, ideſt quando per illum motum inſtantaneum acquiritur totum id, quod per ſucceſſiuum habetur, vt euenit in conceptione Chriſti: ſecundò quando acquiritur terminus per motum includentem totam realitatem termini motus, ideſt quando acquiritur totus terminus inſtantaneè, qui haberetur per ſucceſſiuum, vt in motu locali facto in inſtanti, ſi haberetur vltimum Vbi, vt euenit in actione adductiua conuerſionis ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti, quæ eſt quidam motus localis, quo Chriſtus deſcendit in hoſtiam: ſic & in reſurrectione mortuorum.

517. Qvintò Notandum, quod continuitas motus eſt duplex; alia eſt ſucceſſiua, alia inſtantanea. Prima eſt, per quam res habet partes inuicem ſuccedentes, non diuiſas inter ſe, vt eſt motus, & tempus. Secunda eſt, per quam res habet plures partes vnitas ſimul, æquè primo exiſtentes, vt ſi tota qualitas produceretur in inſtanti, & ſi in inſtanti viuens accreſceret. Prima, ſcilicet ſucceſſiua, eſt talis vel ratione ſubiecti, cùm ſubiectum mouetur per partes poſt partes ad terminum ſine interruptione, donec ſit actus perfectus, vt ſi lignum paulatim calefiat; vel ratione termini, vt ſi calor paulatim acquiratur. His poſitis ſit,

518. Prima Conclvsio: Definitio motus ab Ariſtotele tradita conuenit tam motui ſucceſſiuo, quàm mutationi inſtantaneæ. Eſt communior, & Seraph. Doct. *lib.*2.*diſt.*1.*cit.* ſic etiam Ariſt. qui poſt traditam definitionem enumerat omnes mutationes inſtantaneas, eiſque applicat dictam definitionem.

Probatvr primò ratione: Si non poteſt hæc definitio conuenire mutationi inſtantaneæ, maximè ob ſimultatem mutationis, & termini; ſed hæc non impedit: ergo. Probatur minor; maior enim eſt certa. Terminus mutationis ſucceſſiuæ eſt ſimul tempore cum mutatione ſucceſſiua; quæ ſimultas non tollit quin ſubiectum ſit in potentia prout in potentia: ergo nec in inſtantanea ſimultas termini cum mutatione tollit, quin ſubiectum ſit in potentia prout in potentia. Antecedens probatur: Calor, verbi gratiâ, eſt ſimul cum calefactione, ita vt nulla pars calefactionis poſſit aſſignari, cui non correſpondeat propria

pars caloris, ſicuti & toti calefactioni totus calor, ſumendo ipſum in communi, non ſecundùm vltimum terminatiuum indiuiſibile, quod non eſt terminus, ſeu forma, ſed eſt vltimum termini acquiſiti: ergo ſimultas termini cum mutatione non impedit, quominus mutatio ſit actus entis in potentia.

519. Probatvr ſecundò: Mutatio inſtantanea de ſe non tollit à ſubiecto formaliter priuationem: ergo quantùm eſt ex ſe, relinquit ſubiectum in potentia provt in potentia: ergo verè eſt motus, & tendentia ſubiecti ad terminum. Antecedens probatur: Priuationi non opponitur formaliter motus, ſeu mutatio, ſed tantùm terminus, alioquin priuatio termini haberet duo oppoſita priuatiuè, ſcilicet & motum, & terminum, quod eſt impoſſibile: ergo cùm priuationi non opponatur motus, & mutatio, poterit hæc ponere ſubiectum in potentia provt in potentia.

Probatvr tertiò ex Ruuio: Mutatio inſtantanea eſt actus eſſentialiter imperfectus, conſtituens materiam partim in actu, & partim in potentia, ſcilicet ad vlteriorem perfectionem, & actum, qui eſt terminus generationis.

Dices eſſe inintelligibile, quod in eodem inſtanti ſit priuatio, & ſimul terminus.

Respondetvr ex Seraph. Doct. negando aſſumptum; primò enim ſubiectum, ſcilicet materia, antecedenter erat in potentia, & poſtea ſit in actu: ſecundò dum mutatio ſit in priori inſtanti naturæ, intelligitur ſubiectum in potentia, & in ſequenti cum termino. Sic *lib. 2. diſt. 1. cit.*

Ex quibus ſequitur, quod etiam definitio motus competit ob eandem rationem etiam intellectionibus, volitionibus, & ſenſationibus, & aliis mutationibus, in quibus idem eſt fieri, & factum eſſe: de quibus S. Doct. *lib. 1. diſt. 9. quæſt. vlt.*

Obiicies: Motus eſt actus imperfectus, relinquens ſubiectum partim in actu, & partim in potentia: ſed per mutationes inſtantaneas totus terminus ſimul acquiritur, & non per partes: ergo.

520. Respondetvr ex S. Bonau. *lib. 1. diſt. 37. part. 2. quæſt. vlt. ad 3. in fine*, eſſe partim in potentia, & partim in actu, non ſecundùm diuerſitatem partium mobilis, ſed per acceſſum, & receſſum; non ſecundùm diuerſas partes, vel gradus formæ, ſed ratione priuationis recedentis, & termini acquiſiti, quæ licèt fiant in vnico inſtanti temporis, tamen in priori ſigno intelligitur res fieri priùs, & tranſire à non eſſe ad eſſe, quàm res ſit facta; & tunc tollitur priuatio: in ſecundo ſigno intelligitur facta, & ſublata priuatio. Mouetur autem ſubiectum dum tollitur priuatio termini, non quando ſublata eſt, ſed antecedenter; idque verum eſt in omnibus motibus, vt dictum eſt *in notab.* 3. motus enim non præcedit terminum, ſed ipſum inducit non diuiſo termino à motu; ac proinde excluditur priuatio in eo inſtanti, in quo mutatur ſubiectum, & producitur terminus. Vnde cùm mutatio ex vi ſua trahat, & inducat formam, & terminum, id ſufficit ad ſucceſſionem aliqualem expreſſam in definitione, ſcilicet quod ſit actus in potentia provt in potentia. Et confirmatur, quia priuatio termini non eſt in ſubiecto, quod mutatur per modum quietis, ſed per modum tranſeuntis, quæ dum tranſit, acquiritur terminus.

521. Secvnda Conclvsio: Continuitas ſucceſſiua ex parte termini, & ſubiecti non eſt eſſentialis motui, ſeu mutationi. Infertur ex locis ſuprà allatis ex Seraph. Doct. tum *in lib. 2. part. 1. diſt. 1. cit.* tum *ex lib. 1. diſt. 3. quæſt. vlt.*

Probatvr

Digitized by Google

PROBATVR primò de augmentatione, & alteratione; nulla enim eſt repugnantia, quin poſſit tota quantitas, & qualitas in eodem inſtanti acquiri, & ſimul in omnibus partibus mobilis. Immò Seraph. Doct. id concedit euenire in conceptione Chriſti, *lib.3. diſt.4.*

PROBATVR ſecundò de motu locali, quia licèt naturaliter loquendo requiratur ſucceſſio continua in acquiſitione loci, tum ex parte eiuſdem loci, tum ex parte locati, quando hoc eſt diuiſibile; tamen nulla adeſt repugnantia, quin Angelus poſſit ſimul coëxiſtere in omnibus partibus loci, relinquendo primum locum, & cum tota realitate non ſolùm termini, ſed & motus; quod & meliùs patebit in ſequenti concluſione.

522. TERTIA CONCLVSIO: Succeſſio, & inſtantaneitas non ſunt eſſentiales differentiæ motus ipſum diuidentes in motum, & mutationem. Eſt Seraph. Doct. *loc.cit.* & P.Gallicij *lib. 3. tract.1. quæſt. 7. num. 6.* Ruuij, Suarez *diſp.59 ſect.4.num.10.* aliorumque plurium, & ſequitur ex dictis.

PROBATVR: Motus eſt tranſitus de vno eſſe ad aliud eſſe: ſed iſte, quicumque ille ſit, poteſt fieri vtroque modo: ergo inſtantaneitas, & ſucceſſio non ſunt eſſentiales differentiæ motus in communi. Conſequentia eſt euidens, quia vna differentia non poteſt adæquare totam naturam generis. Antecedens patet ex traditis; nam generatio poteſt fieri in inſtanti, & etiam ſucceſſiuè, vt patet in generatione lucis, cuius vna pars ſuccedit alteri, & tamen fit in inſtanti. Tum quia calefactio eſt eadem, ſiue fiat ſucceſſiuè, ſiue in inſtanti. Tum quia Deus poteſt, quæ naturaliter fiunt ſucceſſiuè, facere in inſtanti, & è conuerſo. Tum quia etiam ſucceſſio eſſentialis motus fit in vno temporis inſtanti, in qua eſt tranſitus vel à non eſſe ad eſſe, vel ab eſſe ad eſſe, vt docet S. Doct. *lib. 2. diſt. 1. part. 1. art.3. quæſt.2.* & ſuprà probatum eſt *in notab. 2. & 3.* Vnde potiùs poſſet dici, ſucceſſionem eſſe de eſſentia omnis motus, non verò inſtantaneitatem: & ob id rectè aduertit P.Gallicius *cit. n.8.* quod aliud eſt eſſe eſſentialiter ſucceſſiuum, aliud fieri ſucceſſiuè; hoc eſt eſſentiale omni motui, & mutationi, quia eſſentialiter dicit tranſitum ſuppoſitum, & eſſe actum entis in potentia. Illud verò eſt extraneum motui, quia poteſt eſſe inſtantaneus, licèt poſſit dici eſſentiale motui ſucceſſiuo, vt tale eſt. Ex quibus patet, quod omnis motus, quicumque ille ſit, licèt naturaliter exigat ſucceſſionem, poteſt tamen per abſolutam Dei potentiam fieri in inſtanti. Eſt S.Bonau. *lib.1. diſt.37. part.2.q.vlt. fund.3.* Eſt & Scoti, & ſequacium apud Meldul. *cit. quæſt.6.* qui tamen *num. 60. & ſeq.* limitat hanc poſitionem de motu locali, vt ſuprà dictum eſt: nempe admittit motum localem poſſe fieri in inſtanti, quatenus motus includit totam realitatem termini, ideſt quatenus in vno inſtanti poteſt corpus acquirere vltimum vbi, quod ſucceſſiuè naturaliter acquirere potuiſſet: non verò id poteſt per motum includentem totam realitatem motus, ideſt acquirendo totum id, quod per ſucceſſiuum haberetur, nempe occupando medium, & finem ſpatij intermedij. Eius ratio eſt, quia ſi id fieret, fieret per replicationem eiuſdem corporis toties, quoties requiritur ad totalem repletionem: quæ replicationes non integrant vnum motum numero, ſed tot ſunt, quot replicationes; ſunt enim plura ſibi contigua, immò infinita; ſicque potiùs dicuntur mutationes, quàm motus. Quæ diſtinctio tamen eſt voluntaria; nam vt rectè aduertit S.Bonau. *lib.1. diſt.37. quæſt. vlt. fund.3.* ſi tanta virtus mouet in tanto tempore motu inclu-

dente totam realitatem motus: ergo maior virtus mouebit in minori tempore: ergo infinita mouebit in inſtanti. Tum quia falſum eſt, illam replicationem eſſe tantùm multiplicem mutationem; eſſet enim continuatio vnius motus in inſtanti per totum ſpatium continuum, cùm illa diſtantia poſſit vinci à virtute infinita. Tum etiam, quia omnes partes motus localis, quo verbi gratiâ, Angelus mouetur per ſpatium, coëxiſtendo ſingulis eius partibus ſucceſſiuè, ſunt eiuſdem rationis cum partibus præſentiæ localis, quæ ſimul coëxiſtit eidem ſpatio: ergo etiam ad idem ſpatium in inſtanti ſe mouere poterit.

Respondet Serbel. cum Maldul. negando minorem ex hoc, quod motus localis eſſentialiter eſt fluxus in loco.

Contra: Fluxus conſiſtit eſſentialiter in tranſitu à termino à quo ad quem: ſed in tali caſu eſſet talis: ergo nulla reſponſio; nulla enim eſt implicantia, quod Deus non poſſit facere Angelum coëxiſtere ſimul, & ſemel omnibus partibus ſpatij per præſentiam localem in vnico inſtanti, etiamſi ſpatium ſit diuiſibile. In quo caſu eſſent plura indiuiſibilia contigua menſuræ intrinſecæ talis tranſitus à loco ad locum, reſpondentia vnico inſtanti temporis communis, ſecundùm doctrinam Seraphicam aliàs datam. Tum etiam, quia corpus Christi in opinione Thomiſtarum per actionem productiuam deſcendit de cœlo in inſtanti in hoſtiam. Tum quia ratio formalis motus ſtat in coëxiſtentia ſuarum partium ad terminum, quia poteſt acquiri ſecundùm totam realitatem termini in inſtanti acquiſiti.

523. Obiicies Primò: Ea quæ ſunt extenſa & continua, eſſentialiter dicunt ordinem partis ad partem: ſed huiuſmodi eſt motus ſucceſſiuus: ergo.

Respondetur concedendo maiorem de ordine partium inter ſe; negando in ordine ad durationem temporaneam extrinſecam. Sic pari modo diſtinguendo minorem, & negatur conſequentia.

Obiicies ſecundò: Implicat motum poſſe fieri in inſtanti ſecundùm totam ſuam realitatem: ergo falſa concluſio. Probatur antecedens, quia eſſentia motus importat acquiſitionem vnius partis poſt aliam: ergo eſt contra eius eſſentiam, quod partes ſint ſimul. Confirmatur, quia implicat in tempore omnes partes eſſe ſimul: ergo & in motu. Probatur conſequentia, quia motus ſecundùm omnes ſuas partes menſuratur prioritate, & poſterioritate, præterito, & futuro: ergo ſi partes menſuratæ eſſent ſimul, etiam & menſuræ partes.

Respondetur negando antecedens: ad probationem reſpondetur negando antecedens; licèt enim naturaliter motus dicat hanc ſucceſſionem partium, non tamen ſecundùm propriam rationem formalem, & reſpectu virtutis infinitæ. Ratio eſt, quia motus intrinſecè dicit coëxiſtentiam ſuarum partium ad terminum, & formam; vnde ſi hæc in inſtanti acquiritur, & illæ partes coëxiſtent in eodem inſtanti. Sic Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 2. corp.* Ad confirmationem variè varij reſpondent, & malè etiam ſatisfaciunt huic argumento difficillimo. Rabeſanus reſpondet. Partes temporis, ſi formaliter ſumuntur, non poſſunt eſſe ſimul: ſi verò materialiter, prout dicunt coëxiſtentiam ad menſurata, ſic poſſunt eſſe ſimul. Quæ reſponſio tamen non ſatisfacit. Nos ex Seraph. Doct. citato in ſecundo notabili reſpondemus concedendo antecedens de

tempore

Digitized by Google

tempore extrinſeco; negamus de intrinſeco: hoc enim concomitatur entitatem menſuratam ſecundùm ſuum proprium fieri, ſcilicet vel in inſtanti, vel ſucceſſiuè.

524. Qværes, an in motu terminus à quo debeat tempore præcedere terminum ad quem; an ſolùm naturâ?

Prima Opinio exigit durationis præceſſionem: ſic Meldul. *quæſt.* 2. *cit. num.* 9. cum aliis.

Secvnda admittit tantùm naturæ præceſſionem. Eſt & Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. & 2. & *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. Boneti *lib.* 4. *Phyſ. c.* 2. Auerſ. *q.* 26. *ſect.* 8.

Advertendvm tamen, quod priuatio, ſeu non eſſe, dupliciter poteſt præcedere formam, ſcilicet vel tempore, ſiue duratione, vel naturâ: & hoc vel poſitiuè, vel negatiuè. Poſitiuè, cùm ſubiectum habet eſſe antecedenter ad formam, vel exiſtit ſub alia forma; tunc in eo inſtanti temporis, quo introducitur forma poſitiuè, ſubiectum priùs naturâ caret eſſe, quod poſteà in ſequenti habet: priuatiuè verò, ſeu mutatiuè, vt ſi Deus crearet materiam ſimul cum forma, vt euenit in principio mundi, maximè in creatione Angelorum, & Empyrei, tunc illa materia priùs naturâ negatiuè eſt ſub priuatione, quatenus infuiſſet, ſi à Deo per poſitionem formæ non fuiſſet impedita. Hine cum Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *cit.* dicimus ſufficere vtramque priuationem ad veram mutationem; ait enim S. Doct. *loc. cit. quæſt.* 2. triplicem mutationem dati. Prima eſt mutatio ad eſſe, quæ nihil ponit niſi à parte termini, taliſque eſt creatio, in qua res nunc vno modo ſe habet poſitiuè, & priùs nullo modo, quia nullum eſſe habebat; & in hac ſi eſt entis completi materia, priùs naturâ præcedit ſub priuatione. Secunda eſt mutatio ab eſſe, & hæc ponit aliquid tantùm à parte principij, ſeu termini à quo; eſtque corruptio. Tertia eſt mutatio in eſſe, & hæc vtrumque extremum habet, & ſubiectum prius naturâ, quàm terminus: & hæc eſt propriè mutatio naturalis.

525. Probatvr autem, quia illa eſt vera mutatio, in qua res tranſit vel ab vno eſſe ad aliud eſſe; vel magis propriè, quæ à non eſſe tali ad tale eſſe tranſit: ſed huiuſmodi eſt omnis creata productio: ergo. Tum quia alioquin ſequeretur generationem viuentium non eſſe talem in ratione mutationis: ſed hoc eſt falſum, quia omnis forma generabilis, & corruptibilis accipit eſſe per mutationem ſui ſubiecti: ergo dicendum eſt, ſufficere prioritatem naturæ: idque patet, quia ſuſceptiuum animæ non eſt materia, ſed corpus, quod in eodem inſtanti ſuæ formationis animatur, alioquin Pater terminaret ſuam actionem ad corpus, & non ad totum compoſitum; ſicque non poſſet dici Pater. Tum etiam, quia agens ageret ſine actione, quia actio eſt mutatio; ſiue non ſine mutatione, vt docet Ariſt. 3. *Phyſ. text.* 18.

Respondet Meldul. *num.* 20. in his generationibus non ſequi mutationem, ſed tantùm veram actionem eductiuam, per quam forma accipit eſſe.

Contra ex Seraph. Doct. *cit. lib.* 2. *diſt.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. quia ſola productio in diuinis, in qua productum æquè omninò ſe habet nunc & prius, eſt ſine mutatione, nec poteſt dari productio creata abſque mutatione, ſeu non poteſt dari productum creatum, in quo non interueniat mutatio, vel naturalis, vt eſt generatio; vel ſupernaturalis, vt eſt creatio: ergo. Probatur antecedens, quia vbi datur inceptio, & acquiſitio noua, ibi datur mutatio: ergo.

Digitized by Google

526. Obiicies cum Meldul. Priuatio eſt principium entis naturalis; ergo debet principiare quando non eſt, alioquin ſimul eſſet ſubiectum priuatum formâ cum eadem forma; quod implicat.

Sed ſuprà in tractatu de priuatione exploſa eſt hæc difficultas ex doctrina Seraphica, vbi diximus, priuationem in mutationibus naturalibus principiare, quando eſt per inſtans antecedens ad aliud inſtans, in quo ponitur forma; dantur enim duo inſtantia immediata contigua in mutationibus naturalibus, modo ibi dicto, & infrà in libro 4. in fine tradendo. Ad alias autem mutationes dicimus ſufficere prioritatem naturæ, vt in creatione; nec enim eſt verum, poſſe dari productionem paſſiuam rei, cui non ſit annexa mutatio.

Ex quibus ſequitur, quod diuerſitas eſſentialis motuum, & mutationis non deſumi debet penes terminos à quibus, ſed penes terminum ad quem: & conſequenter inſtantaneitatem, vel ſucceſſionem non eſſe differentias eſſentiales motuum; non enim poterit dari terminus, qui non poſſit haberi in vnico inſtanti temporis: & ſi ſufficiat prioritas naturæ, poteſt dici, quod ſucceſſio qualiſcumque interuenit ſemper in quacumque mutatione.

527. Quæres ſecundò: An differant eſſentialiter motus, & mutatio?

Respondetur, communiter motum diſtingui à mutatione, per hoc quod motus importat ſucceſſionem temporaneam; mutatio verò fit in inſtanti: ſic S. Bonau. *lib. 2. diſt. 1. cit.* idque eſt verum de motu, & mutatione naturali, & naturaliter factis. At abſolutè loquendo eſſentialiter non differunt per hoc; cùm omnia, quæ naturaliter fiunt ſucceſſiuè, poſſint fieri in vnico inſtanti. Poteſt tamen dici, quod differunt motus, & mutatio naturalis penes terminos, quia motus habet pro termino aliquod accidentale, ſcilicet vel quantitatem, vel qualitatem, vel vbi: at mutatio habet pro termino ſubſtantiam, vt eſt generatio; quæ differentia tamen eſt accidentalis, vt dictum eſt: nam etiam illuminatio eſt inſtantanea ſecundùm opinionem multorum; & tamen habet pro termino accidens.

528. Quæres tertiò: Ad quæ Prædicamenta ſit motus.

Respondetur eſſe tantùm ad quatuor Prædicamenta, nempe ad ſubſtantiam per generationem; ad quantitatem per augmentum, ad qualitatem per alterationem, & ad vbi per lationem, motumque localem. Ad relationem verò propriè non datur motus, ſeu actio, ſaltem directa; licèt enim in tractatu de formalitatibus, & de relatione diximus, relationem eſſe terminum phyſicæ cauſalitatis, id tamen aſſeruimus de relatione producta ſecundariò, ideſt reſultante ex productione termini abſoluti primarij actionis. De quando etiam patet, quia hoc potiùs conſiſtit in extrinſeca denominatione, vt diximus in tractatu Prædicamentorum. De ſitu etiam patet, quia mutatio ſitus eſt ſecundùm partes, & ſpectat ad motum localem. De actione, & paſſione etiam patet, quia iſtæ non ſunt terminus per ſe intentus ab agente, ſed ſunt medium, per quod producitur terminus.

QVÆSTIO IV.

An motus diſtinguatur à mobili, & à termino.

529. Primò ſupponendum, motum hîc non ſumi actiuè; ſic enim ſe tenet ex parte agentis, eſtque idem ac

ac actio: ſed paſſiuè ex parte mobilis per ordinem ad terminum; & hoc ſecundo modo procedit quæſtio, an ſcilicet diſtinguatur à mobili, quatenus dicit ipſum moueri mobilis; & à termino, quatenus dicit ipſum fieri formæ.

Prima Opinio docet ſolùm diſtingui ratione. Sic Toletus *lib.* 3. *quæſt.* 3. Perer. Serbellon. & Nominales, qui dicunt calefactionem nihil aliud eſſe, niſi ipſum calorem, prout connotat ipſum fieri formæ: in motu tamen locali dicunt eſſe ipſum locum, quatenus ſucceſſiuè locat mobile. Alij alio modo explicant hanc identitatem, vt videre eſt apud Serbellonum hîc *num.* 30.

Secunda Opinio docet diſtingui realiter modaliter: ſic communis recentiorum, & eſt Seraph. Doct. qui *lib.* 1. *diſt.* 18. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. docet motum ad mobile addere actum, ſcilicet accidentalem: & *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. docet terminum motus realem eſſe vel ſubſtantiam, vel qualitatem, vel quantitatem, vel ſitum, vel locum, quas omnes comprehendit ſub nomine formæ, & ſitus: ſic *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *dub.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *ad* 4. & *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 1. *quæſt* 2. *ad* 4.

Probatvr autem hæc Opinio. Tum quia poteſt dari mobile, & terminus abſque motu: ergo diſtinguuntur realiter.

Respondent ipſos non ſumere mobile vt ſic, ſed vt connotat motum, & terminum in fieri: ſic autem reduplicatiuè ſumpta eſſe idem cum motu; & hinc etiam S. Doct. docet, mobile vt ſic includere motum: ſic *lib.* 1. *diſt.* 18. *citata.*

Contra primò, quia hîc loquimur de termino, & mobili, non reduplicatiuè, ſed ſecundùm ſuam ipſorum entitatem. Contra ſecundò, quia etiam reduplicatiuè ſumpta diſtinguuntur realiter à motu. Probatur aſſumptum. Subiectum accidentis, & ipſum accidens diſtinguuntur realiter: ſed motus ſubiectatur in mobili, & ipſum fieri formæ in ipſa forma: ergo diſtinguuntur realiter.

Probatvr ſecundò: Actio, & paſſio diſtinguuntur realiter ab agente, & paſſo: ergo & motus, cùm ſint vnum, & idem realiter. Tum quia mobile quieſcit in termino, & per motum mouetur: ſed motus, & quies opponuntur: ergo differunt realiter. Tum quia motus eſt quid ſucceſſiuum, terminus eſt quid permanens: ergo. Tum quia mobile mouetur, non propter motum, ſed propter terminum, vt ad bonum proprium: ergo. Tum quia alioquin actio, quâ Lazarus fuit genitus, & quâ fuit reſuſcitatus, eſſet eadem, cùm terminus ſit idem.

Obiicies primò cum Serbellone: Si motus eſt quid diſtinctum à termino, ſequitur in quolibet motu duplex motus, alter ad fluxum, qui dicitur motus; alter ad formam, quæ fluit: verbi gratiâ ad productionem caloris requiritur vna, quâ fluxus producatur; altera, quâ terminus, ſicque daretur proceſſus in infinitum, nempe altera mutatio, quâ fluxus producitur, & deinde altera, & altera. Nec dicas, ait Serbellon. ſolum illum fluxum habere rationem motus, per quem producitur forma: nam eatenus productio habet rationem motus, quatenus eſt actus imperfectus: ſed huiuſmodi eſt forma, quæ introducitur in ſubiectum: ergo vel productio non diſtinguitur à forma, vel dabitur duplex motus in qualibet productione.

530. Respondetvr iſtum Authorem hîc maximè æquiuocare in terminis; nam cùm ſit certum, mobile mutari

per motum, & per formam dici mutatum, quia per motum tranſit à termino à quo ad quem, & per formam perficitur, quia eſt id, in quo mutatur; vnde forma producitur *vt quod*, motus *vt quo:* & cùm motûs non detur motus, nec actionis actio, ſicut nec albedo exigit albedinem, vt fiat alba, ſeipsâ enim eſt talis; ſic fluxus ſeipſo eſt id, quo acquiritur forma. Hinc negatur ſequela.

Dices: Mobile ſe habet aliter per calorem formaliter: ergo per calorem mutatur aliter, ac erat priùs: ergo duplex motus interuenit.

Respondetur mobile per calorem aliter ſe habet ac priùs in mutato eſſe, ſeu in eo, in quo mutatur, concedo; in mutari, ſeu in eo, per quod formaliter mutatur, nego: id enim ei aduenit ratione motus, ſeu mutationis, quia non poteſt intelligi pars caloris poſt partem acquiri, niſi per fluxum formalem, & realem, quo vna pars alteri ſuccedit; in quo fluxu mobile acquirit per formam mutatum eſſe, & per ipſum fluxum mutari. Hinc patet hallucinatio Serbelloni, aliorumque.

Obiicies ſecundò cum eodem: Fieri termini non diſtinguitur à facto eſſe, ſed ſolâ ratione; motus enim eſt inceptio termini: ergo incipit per aliquid ſui: ergo eſt idem cum termino.

Respondetur primò terminum in fieri, & in facto eſſe diſtingui modaliter; alio enim modo ſe habet in fieri, & alio in facto eſſe; ob idque & ſuperaddi ei debet alius modus ab ipſa entitate diſtinctus. Sic negatur conſequentia. Reſpondetur ſecundò, tranſeat antecedens, & negatur conſequentia; motus enim eſt non inceptio, ſed fieri, & fluxus formæ; non verò ipſa forma in fluxu, vt ſuprà probatum eſt.

Obiicies Tertiò, quod nec diſtinguatur à mobili; ſi enim diſtinguitur motus, vel eſt entitas permanens, & hoc non, vt per ſe patet; vel eſt ſucceſſiua; ſed non eſt: ergo. Probatur minor; nam in mutatione inſtantanea eſt ſimul in termino à quo & ad quem, nec datur medium: ſed non eſt motus, prout eſt in termino à quo, nec in termino ad quem: ergo nullo modo.

Respondetur ex doctrina quam tradidimus ſuprà in quæſtione præcedenti, & quam ipſe Serbellon. tradit *art.* 2. *num.* 16. eſſe entitatem ſucceſſiuam, & fluxum mediantem inter terminum à quo, & ad quem in eſſe acquiſito, ad quod ſufficit prioritas naturæ in mutationibus inſtantaneis; motus enim ſuperadditus mobili trahit ſecum terminum in fieri, vt etiam docet S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *corp.*

Dices: Subiectum immediatè, & non per quid ſuperadditum recipit terminum: ergo non conſtituitur in potentia prout in potentia per entitatem diſtinctam.

Respondetur recipere immediatè formam de nouo, & ob id per motum collocari in actuali tendentia: ſic negatur conſequentia.

Instas ex eodem Authore: In mutationibus inſtantaneis non poteſt aſſignari iſta entitas modalis diſtincta à mobili. Probatur: Non poteſt aſſignari entitas aliqua in priori ſigno à quo, quæ non ſit in inſtanti reali temporis: ſed in tali inſtanti eſt forma producta, nec poteſt eſſe motus: ergo non eſt quid diſtinctum à mobili. Minor patet, quia in inſtantaneis idem eſt fieri, & factum eſſe; & motus habet prius & poſterius. Conſequentia patet, quia in illo priori ſigno à quo, non poteſt ineſſe in mobili iſta entitas modalis.

Respondetur negando aſſumptum: ad probationem concedendo maiorem, & negando minorem; nam in tali inſtanti eſt forma in fieri per motum,

tum, ſeu mutationem, quæ includit prius, & poſterius ſecundùm naturam, & per quod ponit mobile in potentia prout in potentia.

QVÆSTIO V.

Vnde motus recipiat vnitatem.

531. PRimò ſupponendum, hîc eſſe ſermonem de triplici vnitate, ſcilicet generica, ſpecifica, & numerica, quas omnes certum eſt, vt à nobis fusè traditum eſt ex Seraph. Doct. in tractatu Formalitatum, & in capite de Subſtantia, ineſſe in rebus ex ſuis principiis intrinſecis: ſed quia multæ rerum naturæ ſunt cognitu valde difficiles, hinc vt habeatur ipſarum cognitio, & vnitatis ipſis competentis, fit recurſus ad aliqua extrinſeca, ad quæ dicunt ordinem intrinſecum; per quæ tanquam per ſigna certa habetur earum ſpecificatio, & vnitas: idque patet in relationibus, in actione, & paſſione, & maximè in motu; & hoc, vt ait S.Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 13. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. quia motus eſt quid imperfectum, ideo recurrendum eſt ad ſuum terminum tanquam ad ſui completiuûm, vel ad aliquod aliud ſuum correlatiuum intrinſecum. Et quia vt notat S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* motus reſpicit motorem, mobile, terminum à quo, & ad quem, tempus, medium interiectum; quæritur, à quonam ex his deſumi habeat motûs vnitas. Et quoad vnitatem genericam, & ſpecificam,

PRIMA Opinio eſt Burlei, aliorumque apud Meldul. *diſp.* 15. *num.* 73. aſſerentium, vtramque deſumi à termino à quo, & ad quem. Auerſa addit, deſumi etiam ſimul ab agente, & à ſubiecto.

SECVNDA Opinio eſt Meldul. citati, aſſerentis vnitatem genericam deſumi à mobili; ſpecificam verò à termino ad quem.

TERTIA Opinio eſt communis inter Recentiores, & Seraph. Doct. deſumi vtramque à termino ad quem.

ET quoad vnitatem numericam communis opinio docet, deſumi à ſubiecto, à termino, & à tempore: ita etiam Seraph. Doct. Pro ſolutione quæſtionis,

532. PRIMÒ Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *cit.* motum reſpicere principaliter ipſum motorem, mobile, & terminum, ſed differenti modo. Nam reſpicit ipſum motorem vt agens extrinſecum à quo: mobile vt principium materiale in quo: & terminum, ſcilicet à quo, & ad quem. Terminus verò à quo vel eſt poſitiuus, vt calor à frigore; vel eſt negatiuus, vt in creatione; vel eſt priuatiuus, vt in generatione: qui, ſcilicet priuatiuus, ſemper interuenit eſſentialiter in omni motu, ſeu mutatione, vt dictum eſt in ſuperioribus; nam forma, quæ producitur, ſemper tranſit à non eſſe ad eſſe in ſubiecto, quod vel tempore præcedit cum priuatione, vel naturâ. Terminus verò ad quem, qui eſt forma, quæ acquiritur in ſubiecto, poteſt conſiderari vel materialiter tantùm, & ſecundùm propriam entitatem; vel formaliter ſub ratione attingibilitatis, ſcilicet quatenus vt terminus attingitur à motu: hæc enim eſt ratio formalis termini ad quem.

533. SECVNDÒ Notandum, quod vnitas numeralis eſt duplex: alia eſt entitatiua, ſeu metaphyſica, & tranſcendentalis, quæ ineſt rei per differentiam indiuidualem; alia eſt accidentalis, ſeu quantitatiua, ſeu continuitatis, & differunt inter ſe hæ duæ vnitates; nam prima ineſt rei ex identitate ad ſeipſam, ſeu vt loquitur Seraph. Doct. ex indiuiſione ſuorum principiorum, & hæc eſt in

in toto, & in qualibet parte abſque dependentia, & ordine ad aliam partem. Secunda ineſt rei per continuationem partium communi termino copulatarum, ad quarum diuiſionem inſurgit numerus de genere quantitatis; ineſtque in toto ex dependentia vnius partis ab alia ſibi continuante. De hac duplici vnitate aliàs egimus in tractatu Formalitatum, & in capite de Subſtantia, in Logica, & in primo libro Phyſicorum, in quæſtione de vnitate homogeneitatis, ex Seraph. Doct. *lib.2.diſt.3.part.1. art.1.quæſt.3.* & *lib.1. diſt.24. art.1.q.1. & 2.* & *lib.1.diſt.23.art.1.quæſt.1.* alibique. His poſitis, ſit

534. Prima Conclvsio: Vnitas generica, & ſpecifica non deſumitur à termino à quo, nec à mobili, nec ab agente, ſed tantùm à termino ad quem formaliter ſumpto, ſcilicet à termino vel genericè, vel ſpecificè ſumpto.

Probatvr prima pars. Terminus à quo, vel eſt poſitiuus, vel eſt priuatiuus. Si primum, eſt quid extrinſecum motui; idem enim motus poteſt fieri in ſubiecto, in quo nulla adſit qualitas poſitiuè oppoſita termino. Si ſecundum, cùm priuatio non poſſit dare vnitatem poſitiuam enti poſitiuo, ſequitur, quod ab ipſo non poteſt eſſe. Tum quia priuatio licèt formaliter opponatur termino ad quem, tamen ratione capacitatis, quam connotat in ſubiecto, eſt multiplex, quia adeſt in omnibus ſubiectis, in quibus non adeſt terminus ad quem: ergo non poteſt tribuere vnitatem determinatam; & eo maximè, quia eſt multiplex, non ſolùm ob multiplicitatem ſubiectorum, in quibus ineſt; ſed & ob multiplicitatem ſpecificam terminorum, ad quos dicit capacitatem.

Probatvr ſecunda pars: Mobile eſt quid indeterminatum, & indifferens ad plures motus: ergo non poteſt determinare motum ad genus, & ad ſpeciem; & per hoc patet hallucinatio Meldul. ſubiectum enim importat capacitatem vniuerſaliſſimam ratione materiæ, & etiam formæ: ergo non poteſt determinare vnitatem genericam, & multò minùs ſpecificam. Et hæc eadem ratio probat de motore, qui eſt quid extrinſecum, & eſt quid indeterminatum ad quemlibet motum: ergo non poteſt ſpecificare motum.

Probatvr vltima pars, quod deſumenda ſit vnitas à termino ad quem. Tum quia actiones ſpecificantur ab obiecto: ergo & motus; ſunt enim vnum, & idem realiter. Tum quia motus dicit ordinem tranſcendentalem intrinſecum ad terminum ad quem, vt ad quid ipſius determinatiuum; determinat enim motum vel per ſubſtantiam, vel quantitatem, vel qualitatem, vel vbi genericè, & ſpecificè ſumpto: ergo.

535. Obiicies primò: In definitione motus non ponitur terminus ad quem: ergo ab eo non ſpecificatur.

Respondetvr negando antecedens; ponitur enim in illa particula, *in potentia prout in potentia*, per quam ſignificatur motum ponere terminum in potentia vt in potentia.

Obiicies ſecundò: Motus dicit intrinſecum ordinem ad motorem, ad mobile, & ad terminum à quo: ergo ab ipſis ſpecificatur.

Respondetvr, dicere quidem ordinem ad iſta, ſed non tanquam ad quid ipſius determinatiuum, ſicut eſt terminus ad quem.

Obiicies Tertiò: Antequam terminus ſit, eſt motus: ergo ab ipſo non poteſt determinari.

Respondetvr negando antecedens; eſt enim terminus in fieri.

Obiicies Quartò: Naturalitas, & violentia conſtituunt motus ſpecie diuerſos:

uerſos : ſed iſtæ deſumuntur per ordinem ad ſubiectum : ergo.

Respondetur negando maiorem abſolutè ; ſunt enim differentiæ accidentales motui, prout motus ſumitur ſecundùm ſe ; tales enim motus ſunt vel ex inclinatione naturali, vel contra inclinationem, quæ etiam remanent poſt motum ; & ideo licèt motus vt naturalis, & violentus reduplicatiuè ſumptus importet differentiam ſpecificam ſub his rationibus ; non tamen vt motus eſt actus entis in potentia, &c. ſed tantùm quatenus illæ duæ rationes opponuntur ad inuicem.

Obiicies Quintò : Motus, quo verbi gratiâ, homo mouetur ad calorem, eſt ita addictus homini, vt nec per potentiam abſolutam poſſit eſſe leonis; & tamen poſſunt eſſe ad eundem terminum ſpecie : ergo in tali caſu ſpecificatio eſt penes ſubiectum. Ratio eſt euidentiſſimè concludens, ait Pontius: vnde infert, etiam poſſe deſumi aliquando ſpecificationem à ſubiecto.

Sed hæc ratio mihi non videtur tam euidens. Tum quia falſum eſt, calefactionem hominis eſſe ita addictam, vt non poſſit ineſſe etiam leoni per abſolutam Dei potentiam, cùm nulla adſit implicantia : ſed tamen nec hinc infertur, ſpecificationem debere deſumi à ſubiecto ; quod patet etiam in relationibus, & cæteris accidentibus, negaturque iſtas duas calefactiones differre ſpecie. Imò ex hoc euidenter conuincitur oppoſitum, quia ſi ex diuerſitate ſubiecti infertur diuerſitas motuum, etiam ex vnitate inferri deberet vnitas; & tamen plures motus ſpecie poſſunt ineſſe in eodem ſubiecto.

536. Obiicies ſextò : Si ex terminis ſpecificantur motus : ergo duo motus contrarij habentes eundem terminum, erunt eiuſdem ſpeciei, vt ſi ignis aſcendat ad punctum in aëre ad quem deſcenderet lapis : ſed conſequens eſt falſum : ergo & antecedens.

Respondet Ruuius *lib. 5. Phyſ.* cum aliis, quod licèt materialiter terminus ad quem ſit vnus ; eſt tamen multiplex formaliter : nempe reſpectu ſpatij ſuperioris dicitur terminus deorſum exiſtens; ſurſum verò reſpectu inferioris. Sed contrà rectè inſurgit Serbellon. Ergo ratio formalis termini prouenit à termino à quo, contra Ruuij ſenſum, ſcilicet reſpectu ſpatij ſuperioris, & inferioris; denominationes enim deorſum, & ſurſum proueniunt ex ſpatiis diuerſis, & oppoſitis, quæ intrinſecè incipiunt à terminis oppoſitis, à quibus. Tum etiam quia omnes motus horizontales, etiam per lineam rectam ad eundem punctum terminantes eſſent diuerſæ ſpeciei, quia idem punctus eſſet formaliter multiplex ratione differentiarum ei competentium, ſcilicet dextri, ſiniſtri, ante, & retro; ſicque omnes recti differrent eſſentialiter. Quod ſi in his non admittitur ſequela, nec in ſupradictis ; currit enim par ratio.

Hinc reſpondetur ſupradictos motus differre tantùm accidentaliter, & entitatiuè, ſiue materialiter, ſcilicet ratione terminorum à quibus, & diuerſitatis mobilium ; nempe ratione leuitatis, & grauitatis, quæ ſunt differentes tantùm reſpectu mobilium, non ſecundùm ſe. Tum etiam, quia vt notat Scotus *lib. 1. diſt. 2. quæſt. 7. ſub T*, differunt tantùm ratione diuerſarum poſitionum, verbi gratiâ quatenus ſurſum, & deorſum maximè diſtant ; & non ratione vbi deorſum, & ſurſum, quia ſic ſunt eiuſdem ſpeciei.

537. Secunda Conclusio: Vnitas numerica entitatiua intrinſeca, ſeu metaphyſica deſumitur ab vnitate numerica mobilis, & termini ad

& quem, & motoris, non verò temporis.

Probatvr, quia primò requiritur vnitas mobilis, cùm accidens non migret de ſubiecto in ſubiectum, nec poteſt in duobus mobilibus formaliter diuerſis reperiri: item & requiritur vnitas termini ad quem; ſi enim penes ipſum ſpecificatur ſumptum ſpecificè: ergo multò magis indiuiduatur ab ipſo numericè ſumpto; item & vnitas motoris, cùm motus ſit idem realiter cum actione. Hæc actio enim depender eſſentialiter ab hoc agente: & eo maximè eſt verum de accidentibus, quæ habent aliud pro ſubiecto, aliud pro cauſa, vt in motu lucis, qui eſt à corpore lucido, non ab aëre. Sic S. Bonau. *lib. 2. diſt. 13. quæſt. vlt.* ſic & apertiſſimè *lib. 4. diſt. 43. art. 1. quæſt. 4. ad vlt.* vbi probat, quod iidem homines reſurgent quoad eſſe entitatiuum numerale, licèt per diuerſam actionem, & motum, ob diuerſitatem agentium, ſcilicet naturalis, & ſupernaturalis: impoſſibile enim eſt, vt quis bis eodem curſu currat. Quod verò non requiratur vnitas temporis, patet, quia nullam dependentiam intrinſecam habet motus ad tempus extrinſecum, tum ex Ariſt. qui 5. *Phyſ. text. 36.* dicit, quod ſi eſſet idem mobile, & eadem rediret ſanitas, rediret quoque & eadem mutatio, licèt in diuerſo tempore.

538. Tertia Conclvsio: Ad vnitatem continuatiuam motûs requiritur vnitas continuatiua mobilis, termini ad quem, & temporis, intellige intrinſeci, non verò extrinſeci, niſi per accidens, nec motoris. Eſt Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 3. & diſt. 2. part. 1. art. 1. quæſt. 2. & diſt. 41. art. 1. quæſt. 2. ad 1.* & *lib. 3. diſt. 27. art. 1. quæſt. 3. fund. 1.* & *lib. 4. diſt. 43. cit.* & communis inter recentiores, & Ariſt. 5. *Phyſ. text. 34.*

Probatvr: Tum quia motus eſt actus mobilis: ergo vt ſit vnus, vnicum ſubiectum exigit; non enim poteſt idem numero accidens in duobus ſubiectis ineſſe. Secundò, ad hoc vt motus dicatur continuus, debent partes per indiuiſibile, quod dicitur mutatum eſſe, copulari: ergo & forma, quæ acquiritur, debet habere partes per indiuiſibilia copulatas. Tum quia à termino indiuiduatur motus: ergo vbi terminus non eſt vnus, nec erit vnus motus: ſed vbi non eſt terminus continuus, ibi non eſt vnus: ergo. Tertiò de tempore intrinſeco probatur, quia vbi eſt diuerſa duratio, ibi eſt diuerſa actio. Tum quia eſt inſeparabilis ab ipſo motu: ergo vbi non eſt continuatio temporis, ibi nec eſt continuatio motus. Quartò non verificatur de extrinſeco, quia etiamſi non eſſet motus primi mobilis, adhuc daretur motus. Addimus tamen, poſſe etiam deſumi, licèt non intrinſecè, & neceſſariò ab ipſo tempore extrinſeco. Vide S. Bonau. *lib. 4. diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt. 5. ad vlt.* Nec de agentis vnitate, quia poteſt incipere motus per vnum mototem, eique alius ſuccedere.

Obiicies Primò: Duplex poteſt eſſe res mota, & vnus motus, vt ſi multi exiſtunt in eadem naui: item ſi moueatur virga partim viridis, & partim ſicca, & ſi animal deſcendens è turri moriatur in medio, in tali caſu multiplex eſt mobile, & vnus motus: ergo à mobili non indiuiduatur motus.

539. His obiectionibus varij varias adhibent reſponſiones. Nos verò ipſis omiſſis ex doctrina Seraphica *lib. 4. diſt. 6. part. 1. art. 1. quæſt. 3. ad 4.* & *lib. 2. diſt. 26. art. 1. quæſt. 5. ad 3.* reſpondemus, quod accidens multiplicatur ad multiplicationem ſubiectorum, quando ſubiecta ſunt talia per diuerſam rationem formalem adæquatam: quando verò per eandem rationem, quæ ex pluribus

Digitized by Google

pluribus integratur, tunc habent rationem vnius ſubiecti, vt patet in ternario, qui eſt vnus in tribus. Vnde licèt entitatiuè motus ſit multiplex in caſibus allatis, continuatiuè tamen, & integraliter eſt vnus ob vnitatem continuatiuam, ſeu integralem ſubiectorum. Et eadem diſtinctione reſpondetur pluribus aliis obiectionibus deſumptis ex varietate materiali ſubiectorum, & etiam motuum entitatiuè ſumptorum.

Obiicies ſecundò: Tempus eſt menſura continua nunquam interrupta: ergo & motus nunquam poterit habere vnitatem, & diſtinctionem numeralem à tempore.

Respondetur ex doctrina Seraphica *lib.4. diſt.11. part.1. art.1. quæſt.5. ad vlt.* quod tempus ſi ſumitur pro menſura intrinſeca, negatur antecedens; ſi ſumitur pro extrinſeca, diſtinguo antecedens: vel ſumitur tempus extrinſecum ſecundùm ſuam eſſentiam, ſic eſt quid continuum, non interpolatum: ſi verò ſumitur, prout applicatur his, & his motibus inferioribus, ſic negatur, non eſſe diſcontinuum; & in hoc ſenſu dicimus deambulationem menſurari per diuerſum tempus à tempore menſurante quietem.

Obiicies Tertiò: In motu à contrario ad contrarium eſt duplex terminus, verbi gratiâ remiſſio caloris, & intentio frigoris; & tamen eſt vnus motus: ergo non per terminum recipit vnitatem numeralem.

Hæc Obiectio petit aliam difficultatem ſoluendam, quam in ſequenti quæſito dabimus. Pro nunc reſpondetur, eſſe vnicum includentem duplicem mutationem, alteram deperditiuam, alteram acquiſitiuam.

QVÆSTIO VI.

De motuum contrarietate: Vbi de motu grauium, leuium, & proiectorum.

540. QVia oppoſitorum eſt eadem diſciplina, vnitas autem, & oppoſitio ſe habent oppoſitè in motibus; hinc ſupereſt tradere ea, quæ ſpectant ad ipſorum motuum contrarietatem. Circa quam materiam triplex dubitatio ſuboritur. Prima eſt, an vnitas termini deroget pluralitati motuum, verbi gratiâ, an duo motus contrarij poſſint terminare ad eundem terminum; ita quod contrarietas eis non tollat continuitatem; eſtque idem, ac communiter alij proponunt, an detur interpolatio, vel quies in puncto reflexionis, verbi gratiâ lapis aſcendens ſurſum, & poſteà deſcendens, in puncto reflexionis aliquantiſper requieſcat; an verò illi duo motus contrarij continuentur? Secunda eſt, an pluralitas terminorum deroget vnitati motus, verbi gratiâ aqua tranſiens de frigore ad calorem, id faciat per vnum, an per duos motus? Tertia eſt, quinam ſint motus contrarij, & vnde deſumenda ſit eorum contrarietas. Et quia iſtarum dubitationum ſolutio exigit cognitionem effectus grauitatis, & leuitatis, & impulſus impreſſi in proiectis ſe mouentibus violenter, vel præter naturam, hac occaſione etiam agemus in hac quæſtione de motu proiectorum, grauium, & leuium. Circa primam eſt triplex opinio.

Prima eſt Mairon. *lib.2.diſp.14.q.8.* & Areſij, aſſerentium motum rectum, & reflexum conſtituere vnum motum continuum.

Secunda Opinio eſt Orbelli, Ioan.

de Magiſtris, Manchæ, negantium eſſe vnum continuum.

Tertia Opinio eſt communis, Recentiorum, Ruuij 8. *Phyſ. cap.9. quæſt. vnica*, Meldul. *lib. de cœlo, diſp.3. q.6. num.90.* in aliquibus caſibus eſſe motum continuum, & in aliis intercipi quietem temporaneam. Circa ſecundam, an dum mobile tranſit à contrario in contrarium, id faciat vnico motu, an duplici?

Prima Opinio eſt D. Thomæ *in Phyſ. lect. 8. lib. 5. text. 47.* & *part. 2. quæſt. 133. art. 6.* Auerſ. Alb. Magni, aliorumque aſſerentium propriè eſſe duos motus, vnumque ſubiectiuè ratione vnius mobilis.

Secunda Opinio eſt Pauli Veneti aſſerentis eſſe vnicum motum.

Tertia Opinio aſſerit, eſſe vnum motum integratum per duas mutationes, ſcilicet per alteram deperditiuam, & per alteram acquiſitiuam. Circa Tertiam,

Prima Opinio docet, contrarietatem motuum debere ſumi à termino à quo, & ad quem. Sic Albert. de Saxonia *lib. 5. Phyſ.*

Secunda docet debere deſumi tantùm à termino à quo. Sic Villaueda *lib. 5. Phyſ.*

Tertia docet debere ſumi tantùm à termino ad quem, eſtque communis. Pro ſolutione.

541. Primò Notandum ex Ariſt. *lib. 8. text. 64. & 75.* & Seraph. Doct. *in Comp. Theol. lib. 1. cap. 19. & ſerm. 4. Hexaëm.* motum alium eſſe circularem, alium rectum, alium mixtum, ſeu obliquum. Circularis eſt eiuſdem ad idem, ideſt ab vno puncto ad eundem punctum, ſi eſt perfectus: ſi verò eſt imperfectus, vt eſt ſemicirculus, eſt ab vno ad alium. Ille eſt perpetuus, vt euenit in motu cœlorum: iſte eſt terminatus. Rectus eſt, qui fit per lineam rectam ab vno puncto ad oppoſitum, vt à deorſum ad ſurſum, & è conuerſo: item à dextera ad ſiniſtram. Mixtus eſt, qui fit ſuper lineam tortuoſam, partimque eſt circularis, partim rectus. Motus circularis imperfectus, & rectus eſt vel directus, vel reflexus: iſteque fit per oppoſitum ad directum; vt ſi projiciatur pila ad parietem, ipſa redit vel per eandem lineam, per quam priùs mota eſt, vel per aliam, & de hoc eſt primum quæſitum, an in puncto reflexionis intercipiatur quies: in qua reflexione tamen aliquando accidit, vt motus directus ſit naturalis, & reflexus ſit violentus, vel è conuerſo; aliquando vterque eſt neuter, vt cùm pila projicitur de manu ad manum.

Qvæstio I. Lateralis.

De motu grauium, & leuium.

542. Secvndò Notandum, quod cùm motus naturalitas, & violentia proueniant, quatenus vel corpora mouentur, ſi ſunt grauia, vel leuia, ſecundùm quod ea inclinat grauitas, vel leuitas; vel mouentur per virtutem impreſſam in ipſis contra propriam *inclinationem*: hinc diſquirunt *Philoſophi*, à quonam principio moueantur leuia, & grauia ad proprium finem innatum, & à quonam impellantur ad terminum contra propriam inclinationem.

Prima Opinio circa motum grauium, & leuium eſt D. Thomæ, & ſequacium aſſerentium motum grauium, & leuium à generante vt à cauſa principali, & ab ipſis formis vt ab inſtrumentali prouenire.

Secvnda eſt Seraph. Doct. Scoti, & aliorum aſſerentium prouenire à propria forma, quodque multò fortiùs concedit in viuentibus: ſic S. Doctor. *lib. 2.*

lib.2. diſt.14. part.1. art.3. queſt. 2.per totam, maximè *ad 2.* & *lib. 2. diſt.38. art.3. queſt.1.* & *lib.1. diſt. 37. part. 1. art.1. quæſt.1. arg. 2. ad oppoſitum*: vbi, & maximè *lib.2. diſt.14. cit.* docet, grauia, & leuia moueri à propria forma ad ſua loca naturalia, coadiuuante qualitate propriâ, ſcilicet grauitate, & leuitate, licèt etiam ab extrinſeco virtute loci attrahentis, & influxu cœlorum, & tandem etiam remouente prohibens, licèt ſecundariò, & accidentaliter.

Probatvr autem ex Seraph. Doct. principijs: Natura eſt ratione materiæ principium paſſiuum, & ratione formæ actiuum motus naturalis: ergo & in corporibus grauibus, & leuibus: ergo à ſeipſis mouentur: ſed qualitates naturales datæ ſunt ad inſtrumentaliter coadiuuandum entia naturalia in ſuis operationibus: ergo & grauitas corporibus grauibus, & leuitas leuibus. Tum quia omnis creatura à Deo facta eſt ita perfecta, vt poſſit in ſuos effectus proprios prodire: ergo & grauia, & leuia. Tum quia adeſt vis regitiua proprij appetitus in qualibet re, vt aliàs docuimus ex Seraphico Doctore, ergo.

Obiicies ex Ariſtotele Quidquid mouetur, ab alio mouetur: ergo grauia, & leuia non à ſeipſis mouentur.

543. Respondet Seraph. Doct. *lib.2. diſt.15. art.1. queſt.1. ad 2.* & *lib.1. diſt.37. part.2. art.2. queſt.1. ad vlt.* & *lib.1. diſt.8. part.1. art.2. quæſt.1. corp.* quod Ariſt. voluit ex hoc axiomate inferre, quod ad quemcunque motum creaturarum neceſſariò debet conuenire primum mouens, ſcilicet Deus; vel quod neceſſariò debent omnes motus, & effectus reduci in vnum primum mouens, & cauſam immobilem. Et loquendo de motibus naturalibus per ordinem ad cauſas creatas, vult docere, quod nihil idem ſecundùm idem mouet, & mouetur: ſed mouens, & motum, ſeu rationes, quibus agens mouet, & mouetur, debent differre, ſcilicet ratione materiæ habent moueri, & ratione formæ mouere. Cum hoc diſcrimine tamen inter animantia, & inanima, quòd animantia ob ſui perfectionem habent in ſe completam rationem motûs actiui, & paſſiui; inanima verò ob ſui imperfectionem etiam indigent adiutorio externo, nempe vt dictum eſt, virtute loci attrahente, influxu cœlorum, & remouente prohibens. Sic aqua calefacta, remoto igne calefaciente ſeipsâ redit ad frigiditatem.

Obiicies ſecundò: Ariſt. *lib. 8. text.32. & 25.* dixit grauia, & leuia habere principium motus ab extra: ergo à generante.

Respondetvr communiter exponi de actu primo, & potentia ſubſtantiali dicente principia intrinſeca, hanc enim certum eſt recipere à generante; non verò de actu ſecundo.

Dices cum Scotiſtis, grauitatem, & leuitatem non eſſe qualitates actiuas: ergo non concurrunt actiuè ad motum.

Respondetvr concedendo non eſſe actiuas in ordine ad producendum alias conſimiles qualitates, vt ſunt cæteræ, calor, frigus: & negando non eſſe actiuas in ordine ad motum.

Qvæstio II. Lateralis.

De motu proiectorum.

544. Tertiò Notandum, quod circa motum violentum, maximè inanimatorum, quem appellant communiter motum proiectorum, eſt diſcrimen inter Philoſophos, à quo proiecta habeant, vt violenter moueantur, & vnde

de deſumant maiorem, vel minorem velocitatem. Nam aliqui putant, projecta moueri à ſolo aëre circumſtante, ita quod manus projicientis moueat partes propinquas, iſtæ alias, & ſic ſucceſſiuè vſque ad vltimam tangentem immediatè lapidem proiectum: ſic Simplic. Auerſ. Burleus, Mairon. aliique apud Meldul. *de Cælo diſp.3.q.5.n.65.* Vera opinio eſt communis ſuſtinentium proiecta moueri per impulſum à projiciente impreſſum corpori proiecto, iuuante tamen aëre; vnde motus non ſolùm directus, ſed etiam reſilientiæ refundi debet in talem impulſum: ſic S.Bonau. *lib.2. diſt. 31. art.1.quæſt.1. in corp. ad 3. opin.* vbi virtutem impreſſam in lapide à projiciente aſſimilat ſemini deciſo, ſeu virtuti impreſſæ in ſemine deciſo à generante. Et *lib.1. diſt.15. part.1. art.1. quæſt.1.corp.* idem docet. Quare primò dicimus, motum violentum proiectorum cauſari à projiciente vt à principio *quod*, à virtute verò in ipſis impreſſa vt à principio *quo.* Et probatur primò, quia iſte motus eſt violentus: ergò eſt à principio omninò extrinſeco: ergo id nequit eſſe, niſi projiciens: ſed projiciens multoties non eſt præſens, & maximè diſtat à re mota: ergo debet eſſe ipſi præſens per aliquid impreſſum in ipſa: ergo per virtutem impreſſam. Probatur conſequentia, quia hæc ratio mouendi non poteſt eſſe grauitas, vel leuitas, cùm motus ſit contra proiecti inclinationem. Item nec aër, vt patet in ſagitta iacta aduersùs ventum validum: ergo nihil aliud remanet. Tum etiam quia, vt rectè arguit Serbellon. *diſt.3. quæſt.2. num. 32.* aëre tranquillo proiecta non mouerentur. Tum quia vt aër moueat mobile, priùs debet moueri, & hoc vel à mobili, vel à projiciente: ſi primum, ergo mobile priùs mouetur, quàm quod moueatur ab aëre: nec ſecundum, quia multoties inter projiciens, & proiectum non mediat aër; & ſi dum mouetur primò à projiciente, ſufficit ad impellendùm mobile per primam partem ſpatij, cur non poterit impellere ad ſecundam partem.

545. DISQVIRVNT hîc etiam, quomodo corrumpatur talis impulſus. Vaſquez 1.2. *diſp.*81.*cap.*3. & Monteſinus reſpondent corrumpi à contrario, quod eſt quædam grauitatio, ſeu conatus grauis ad tollendum impedimentum deſcenſûs ordinatus; quod tamen non eſt verum, cùm etiam impulſus ſit in motum naturalem, in quo caſu non verificatur ipſorum dictum: alij alio modo. Sed nos ex doctrina Seraphica, quam tradit in ſimili Seraph. Doctor *lib. 2. diſt.13.art.3. quæſt.1.ad 1. & ad 2.* dicimus, quod iſte impulſus deſinit, ſicut lux, & aliæ qualitates tranſeuntes, quæ aliquando corrumpuntur à contrariis, aliquando deſinunt ex defectu cauſæ conſeruantis, quæ eſt virtutis finitæ, & limitatæ, quia dantur per modum tranſeuntis; ſic & ipſe motus: adeſt tamen diſcrimen, quod lux dependet à cauſa conſeruante, ſcilicet à corpore luminoſo, ſic quod nec in inſtanti durat abſente ipſo luminoſo; quia lux non datur per modum motus: at impulſus datur per modum motus, quia per modum virtutis inſtrumentalis ad mouendum aliquod corpus; & ideo aliquandiu durat in abſentia motoris: cùm enim illa virtus ſit finita, mouet vſque ad determinatam diſtantiam, & tandiu mouetur aliquid à projiciente, quamdiu mouet vis impulſus projicientis. Quare iſtæ qualitates datæ per modum tranſeuntis ex natura ſua habent dependere à principali agente, vel à conſeruante inſtantaneè, vel ſecundùm motum. Conuenit etiam repugnantia mobilis, quam habet ad talem motum violentum; ſi verò occurrat motus oppoſitus vel à grauitate, vel

vel à leuitate, vel ab alia cauſa, ab illo corrumperur, ſicut etiam lux poteſt impediri ab opaco interpoſito, & non ſolùm ex abſentia luminoſi deficere. Deſinit igitur iſte impulſus duobus modis, ſcilicet vel per contrarium in inſtanti extrinſeco per primum non eſſe, vel defectu cauſæ conſeruantis, quia peruenit vſque ad vltimam debilitationem, & hoc etiam per primum non eſſe.

546. Secvndò dicimus cum Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 2. motum reflexum cauſari non à corpore, verbi gratiâ pariete; ſed à projiciente vnde incipit. Prima pars patet, quia paries manet immotus, & caret vi expulſiuâ. Tum quia motus ſæpe corporis reſilientis eſt contrarius illi corpori, verbi gratiâ ſi pila decidit in terram, ille motus reſilientis eſt contrarius terræ. Secunda pars patet; nam vt aduertit S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 2. in motu reflexo duo inueniuntur, ſcilicet id quod per ſe mouet, & cauſat motum ſecundùm ſe; & id quod refrangit motum, & cauſat reflexionem. Motus iſte igitur quoad ſubſtantiam eſt à projicientis virtute, & impulſu, vel à propria grauitate; & forma, vt à cauſa prima mouente: per accidens verò quoad refractionem, & obliquitatem eſt à corpore duro mediante, vt verbi gratiâ paries, terra, &c. Et ratio eſt, quia ad refractionem requiritur aliqua diſpoſitio in corpore reſiliente, verbi gratiâ, quod ſit talis denſitatis, vel leuigationis, & ſimilia: quæ ſi deſint, non fit motus reflexus, ſicut lux non in omni corpore refrangitur, nec frigus circumſtans ſemper facit antiperiſtaſin.

Addimvs tamen cum Ariſtot. *lib.* 4. *Phyſ. text.* 68. aërem etiam concurrere tanquam conditionem ſine qua non, ſiue tanquam inſtrumentum.

Qvæstio III. Lateralis.

De motus velocitate.

547. Et ſi quæras, vnde proueniat maior, & minor velocitas in motu?

Respondetvr ex Seraph. Doct. prouenire ratione temporis maioris, vel minoris; & hoc ex triplici capite. Primò ex maiori, vel minori virture mouentis: ſecundò ex maiori, vel minori reſiſtentia medij: tertiò mobilis; ſi enim virtus mouentis eſt valde, vel parum ſuperans virtutem reſiſtentis; ſi mobile eſt magis, vel minùs ponderoſum; ſi medium eſt denſius, vel rarius, tunc oritur maior, vel minor velocitas. Quæ reſiſtentia tamen in mobili eſt per ordinem ad duo, ſcilicet ad motum ſimpliciter, & ad celeritatem motus. Prima tollitur à minimo gradu impulſus: ſecunda à tanta virtute motiua.

548. Qvartò Notandum, quod tota difficultas circa quietem in puncto reflexionis eſt in hoc puncto ſita, quod negantes eam fundantur in hoc, quia admittunt latitudinem graduum in impulſu, ita vt non omnes ſint ſupra grauitatem, ſed aliqui tantùm, ij ſcilicet qui in numero excedunt grauitatis gradus; verbi gratiâ ſi grauitas mobilis ſit vt quatuor, virtus impreſſa ſit vt ſeptem, non omnes ſeptem gradus dicuntur excedere grauitatem, ſed tres vltimi. Primi verò quatuor ſimul cum grauitate reſiſtente conſiſtunt, donec ſucceſſiuè elangueſcant. Sic Run. *lib.* 8. *Phyſ. quæſt. vlt.* hincque inferunt, ſemper intercipi quietem in motu reflexionis. Nos verò dicimus, quod non poteſt dari talis æqualitas diuiſibilis inter grauitatem, & virtutem impreſſam. Licet enim res quæ dicuntur æquales, diuiſibiles ſint, & ſecundùm hanc diuiſibilitatem æqualitatem habeant, ita vt tot partes vnius rei exiſtant,

exiſtant, quot alterius, & ſub eadem extenſione, & dimenſione; attamen quia tollitur talis æqualitas per additionem vnius indiuiſibilis, immò ſemper ſic tollitur; hinc ſequitur, quod cùm impulſus fiat in inſtanti, etiam per indiuiſibile tollatur æqualitas; quod meliùs patebit in ſequenti fundamento.

549. QVINTÒ Notandum, & ſupponendum ex infrà tradendis, quod motus licèt non habeat primam, & vltimam ſui partem aſſignabilem, cùm ſit quid ſucceſſiuum, & continuum; tamen habet primum, & vltimum in fieri, in incipere, & deſinere. Sic S. Bonau. *lib.2.diſt.1.part.1.art.1.q.2.ad 3.& lib.1. diſt.37. part.2.art.2.quæſt.2.fund.2.* Vnde ſicut quantitas permanens habet duo indiuiſibilia, initiatiuum vnum, terminatiuum alterum: ſic & motus cùm habeat determinatam terminationem. Hîc tamen aduertendum, quod illud primum indiuiſibile initiatiuum communiter appellatur vltimum non eſſe motus, quia licèt ſit aliquid motus, in eo tamen non eſt, cùm habeat partes poſt partes: ſic & vltimum terminatiuum dicitur primum non eſſe. Quæ omnia infrà ſuo loco patebunt. Addimus, quod dum quæritur, an detur quies in puncto reflexionis? quies poteſt ſumi dupliciter. Primò propriè, & dicitur temporanea pro conſiſtentia mobilis ſine motu in tempore aliquo: Secundò impropriè, & dicitur inſtantanea, & eſt negatio motus in inſtanti temporis. Prima connotat aptitudinem in mobili ad motum; ſecunda non connotat talem aptitudinem, ex eo, quod non interrumpit motum, quia non diſtinguitur à mutato eſſe, quod nec interrumpit motum, aliàs nullus motus eſſet continuus: cùm infinita inſtantia poſſint aſſignari in qualibet parte temporis, in quibus non eſt motus, nec mobile mouetur, nec poteſt dari inſtans medians inter terminatiuum motus directi, & initiatiuum reflexi, quod non habeat rationem mutati eſſe, vel negationis motus. Hinc ſequitur, quod inter terminum motus directi, & initium reflexi non poſſit aſſignari quies temporanea, ſed tantùm negatiua, & inſtantanea, in cuius inſtanti eſt primum non eſſe motus directi, & vltimum non eſſe reflexi; ob idque & cum continuatione.

550. SEXTÒ Notandum, contrarietatem motus dupliciter ſpectari poſſe, ſcilicet ab intrinſeco, & ab extrinſeco. Primo modo ſunt contrarij ex ſuis rationibus formalibus, ſecundùm quas ſunt incompoſſibiles; ſicut calor, & frigus in ſummo ex ſuis rationibus formalibus ſe mutuò expellunt à ſubiecto; & de hac non eſt ſermo in vltimo quæſito propoſito in principio quæſtionis; ſed ſecundo modo, ſcilicet ſecundùm oppoſitionem ratione terminorum ſuorum, vel à quibus, vel ad quos, vt dicetur. Cùm autem in quolibet motu ſint plures mutationes, & etiam plures motus, hinc & multiplex contrarietas interuenit, verbi gratiâ in dealbatione. Prima mutatio eſt ab eſſe termini à quo, vtputà nigri, ad non eſſe eiuſdem nigri, & dicitur corruptio ſecundùm quid, & accidentalis. Secunda eſt à non eſſe termini ad quem ad eſſe eiuſdem, ſcilicet à non eſſe albi ad eſſe eiuſdem albi, & dicitur generatio accidentalis: ad quas duas mutationes interuenit primò motus remiſſionis termini à quo, ſcilicet à magis nigro ad minùs nigrum: ſecundò intenſionis termini ad quem, vt à minùs albo ad magis album: tertiò motus totalis, qui extrinſecè procedit à termino à quo, vtputà à nigro; ad terminum ad quem, nempe ad album: in quibus certum eſt primas duas mutationes realiter diſtingui; generatio enim, & corruptio

ruptio realiter diſtinguuntur : ſicuti certum eſt motus remiſſionis termini à quo, & intenſionis termini ad quem realiter diſtingui ; habent enim terminos diuerſos. Hinc tota difficultas reducitur ad motum totalem, an ſcilicet ſit vnus à contrario in contrarium ; an multiplex? His poſitis,

551. Prima Conclusio : In motu naturaliter reflexo nulla datur quies propriè dicta, in quocumque mobili, vel ſpatio fiat.

Probatur primò, quia vt quies ſequatur in tali motu, debet grauitas mobilis æqualis fieri æqualitate diuiſibili cum virtute ſurſum impellente : ſed talis æqualitas fieri non poteſt : ergo nulla quies in tempore. Maior eſt certa apud aduerſarios. Tum quia virtus debet eſſe maior ſurſum impellens, virtute reſtitiuâ contrarij, vel medij ; & dum eſt minor, ſtatim graue deſcendit : ergo ne aſcendat, vel deſcendat in tempore, debet habere inter ſe æqualitatem diuiſibilem. Minor probatur ex doctrina tradita *in 4.not.* quia quælibet æqualitas conſiſtit in indiuiſibili. Probatur, quia quodlibet indiuiſibile, ſiue initiatiuum, ſiue terminatiuum, ſpectat ad æqualitatem : ergo ablato aliquo indiuiſibili, ampliùs non eſſet æqualitas : ergo exceſſus virtutis, ſiue corporis impulſi, ſiue reſiſtentis, tollitur per vnum indiuiſibile : ergo non poteſt dari quies in tempore, ſed neceſſariò vel ſurſum corpus mouebitur, vel deſcendet in tempore.

Respondent æqualitatem conſiſtere in indiuiſibili, ſed exceſſum eſſe per diuiſibile, ob idque non poſſe vinci in inſtanti, ſed in tempore.

Contra, quia reſponſio inuoluit contradictionem. Æqualitas conſiſtit in indiuiſibili : ergo ablato indiuiſibili, non eſt ampliùs æqualitas : ergo & exceſſus tollitur per indiuiſibile. Tum quia ſi exceſſus fieri debet per aliquod diuiſibile, antequam acquiratur tale diuiſibile, non tollitur æqualitas : ergo recedendo ab indiuiſibili ſecundùm quod erat æqualitas, adhuc erit æqualitas, ſicque æqualitas non conſiſtit in indiuiſibili, contra ſuppoſitionem factam etiam per aduerſarios, vt verbi gratiâ ſit grauitas mobilis vt quatuor, ſit & virtus impellens vt quatuor ; tunc in complemento quarti gradus vtriuſque qualitatis ſtat æqualitas. Si additur, vel auffertur vnus gradus ab altero, tunc auferetur per indiuiſibile, etiamſi exceſſus ſit per diuiſibilia : ergo nulla reſponſio.

552. Probatur ſecundò : Ceſſat in inſtanti motus violentus ſurſum : ergo in inſtanti incipit motus reflexus. Antecedens patet ex quinto Notab. quia ſumitur motus ſurſum ſecundùm vltimum eſſe, quod fit in inſtanti. Probatur conſequentia. Tunc incipit motus deorſum, cùm grauitas incipit ſuperare reſiſtentiam impulſus : ergo ; tunc enim mobile in libertate conſtitutum incipit grauitare, & ob id & debet ſuum effectum naturalem neceſſariò producere, ſcilicet motum deorſum : ſed in eo inſtanti, in quo deſinit impulſus, incipit grauitas ſuperare reſiſtentiam impulſus, quia vt ſuprà dictum eſt, inſtans deſitionis impulſus eſt primum non eſſe eiuſdem impulſus, ita vt poſt illud primum non eſſe ſequatur negatio impulſus, vt effectus, qui relinquitur per actualem deſitionem ; & primum non eſſe impulſus eſt primum eſſe grauitatis : ergo grauitas incipit in eo inſtanti, quo deſinit impulſus, ac proinde poſt inſtans, in quo erit negatio impulſus, erit in actu ſecundo grauitas : ergo tunc mobile erit in actu.

Respondent communiter, poſt deſitionem impulſum non eſſe minorem ipſa grauitate, ſed æqualem, & hoc per

liquod tempus, quia poſt inſtans durationis ſequitur tempus: nec dicitur denere impulſus in illo inſtanti, quia totus deſtruatur, ſed tantùm deſinit ratione exceſſus, quem priùs habebat ſupra grauitatem: ſed remanet quoad æqualitatem, quæ eſt cum diuiſibilitate, & ob id vt auferatur, requirit tempus.

Contra: Impoſſibile eſt, quod impulſus ſtet cum tali æqualitate in tempore: ergo nulla reſponſio. Probatur antecedens: Talis impulſus neceſſariò eſt cum incremento, vel decremento, nec æqualitas cum grauitate poteſt eſſe, niſi in indiuiſibili: ergo non poteſt eſſe æqualitas cum diuiſibilitate. Tum etiam, quia cùm impulſus redactus eſt ad æqualitatem grauitatis, tunc neceſſariò deficit deficiente virtute impellente, & etiam ab intrinſeco: ergo.

Probatur tertiò. Poſitâ tali æqualitate, nunquam mobile deſcenderet. Probatur, quia ſicut immediatè poſt inſtans non ſequitur impulſus ſurſum, cùm retineatur ab æquali grauitate, ſic nec deorſum deſcendet, retentâ grauitate ab æquali impulſu, & hoc in tempore: ergo eodem modo erit æqualitas in principio, & in fine talis temporis, ſicque in infinitum extendetur talis æquilibrij ſtatus, ſcilicet extendendo ab vna parte determinata talis temporis, in qua ſeruatur æquilibrium, ad aliam, & ab hac ad aliam, &c. Confirmatur, quia in illo inſtanti, quod dicitur vltimum illius temporis, vel ſeruatur eadem æqualitas, vel non, quæ erat in primo inſtanti initiatiuo. Si primum, cur non poterit extendi ad aliam partem temporis æqualem? Si ſecundum: ergo iam non poteſt ſeruari æqualitas in tempore, cùm non ſit aſſignabile vltimum inſtans illius temporis: & ſi eſt aſſignabile, quare non poteſt auferri poſt primum inſtans, cùm non ſit maior ratio de vno, quàm de alio?

Respondent talem æqualitatem, ob idque & quietem temporaneam euenire ratione reſiſtentiæ medij, ſeu aëris concitati accurrentis ad tergum mobilis, vt repleat locum; ſic enim in vltimo inſtanti impulſus cùm adſit aër concitatus, & motus, & concitatio ſucceſſiua, ob id nequit in illo inſtanti deſinere, ſed aliquantulum durare debet reſiſtendo mobili, ſicque tùnc eſt quies mobilis.

553. Contra: Aër non mouetur ad tergum mobilis, niſi ad motum ipſius, vt ſeruet continuitatem cum ipſo: ergo pari paſſu, nec velociori, nec remiſſiori. Non primum, quia tranſcenderet mobile: nec ſecundum, quia relinqueret vacuum: ergo dum ceſſat mobile moueri, ceſſat & aëris motus: ergo idem inſtans erit terminatiuum vtriuſque. Tum etiam, quia magis obſtat motui mobilis aër à fronte, quàm impellat aër à tergo. Ille enim debet diuidi, vt det locum mobili, & ob id cum aliquali reſiſtentia; iſte nullum impedimentum habet: ergo magis retro propellere deberet aër a fronte, quàm aër à tergo impedire reflexionem. *Sic* etiam cubus per idem ſpatium citiùs deſcenderet, cùm ratione figuræ impetum aëris magis recipere poſſit, quàm ſphæra. Quod eſt contra experientiam; omnia enim grauia, quantùm eſt de ſe, deſcendunt eadem velocitate. Tum etiam, quia poſt inſtans grauitas eſt maior, quàm impulſus: ergo & maior eſt etiam reſpectu aëris concitati per eundem impulſum.

Probatur Quartò ad hominem contra aduerſariorum doctrinam allatam *in notab.* 4. Impulſus imprimi non poteſt mobili, niſi ipſum moueat: ſed non poteſt mouere, niſi ſuperet grauitatem:

tatem: ergo nullus gradus impulſus eſt ſimul cum grauitate actu reſiſtente: ergo cùm impulſus non poteſt ampliùs graue impellere, ſtatim ceſſabit motus in mobili. Ex quo deducitur, primum gradum impulſus eſſe ſupra omnem reſiſtentiam grauitatis, & poſſe mouere vt vnum corpus graue; impulſum vt duo, duplicatum motum ipſi conferre, & ſic deinceps in eadem proportione erit motus mobilis; in qua erit virtus impreſſa, demptâ reſiſtentiâ medij. Cùm autem ſucceſſiuè elangueſcat versùs finem, vltimum inſtans terminatiuum motus erit illud, in quo ceſſat impulſus, & in quo habet vltimum eſſe; & tunc grauitas incipit habere ſuum effectum incipientem, ſcilicet motu deorſum.

Probatvr Quintò à P. Gallicio noſtro: Si lapis ſurſum actus quieſcit, illa quies vel erit naturalis, vel violenta: ſed neutrum eſt: ergo nulla. Probatur minor. Non naturalis, tum quia motus violentus non terminat ad quietem naturalem: tum quia aër non eſt locus naturalis lapidis: tum quia aliàs motus deorſum lapidis eſſet violentus. Nec violenta; & probatur. Tum quia mobile non quieſcit violentiâ à ſeipſo; ſed ſi quieſcit, id eſt, quia detinetur aliquâ vi extrinſecâ: ſed nihil eſt ipſum detinens: ergo. Probatur minor: Si quid impedit, maximè virtus impreſſa æqualis grauitati: ſed hæc non poteſt impedire: ergo nihil eſt ipſum impediens. Probatur minor: Si æqualitas virtutis impreſſæ impediret motum, ſequeretur motum ſubſequentem tantùm tardari proportionaliter, quanta eſt virtus permanens, donec omninò aboleatur: ſi enim tanta virtus impedit, minor etiam proportionaliter retardat: ſed hoc eſt impoſſibile, quia tollitur æqualitas conſiſtens in indiuiſibili per indiuiſibile ablatum, vel additum. Tum quia motus ille apparet vniformis; vel ſi difformis, non tamen tantùm, quanta eſt virtus retardans; immò videtur velociùs retrò redire, quàm ſi naturaliter deſcenderet: ergo virtus impreſſa non retardat motum naturalem virtutis neceſſariæ.

554. Probatvr Sextò; quia ſequeretur, non dari reactionem inter duo agentia æqualis virtutis, vt inter ignem, & aquam, habentia vtraque quatuor gradus caloris; quod eſt contra omnes, &c. ergo virtus illa, quæcumque illa ſit, non impedit, quominus virtus naturalis agat: ergo ſi agit, ſemper mouet ad centrum: ergo lapis, eo ipſo, quo ſurſum non agitur, deorſum conuertitur.

Probatvr Septimò. In alteratione aqua calefacta vſque ad quintum gradum caloris, ſi remoueatur ignis, vel quieſcit ſub calore, vel ſubiectum ad frigus per frigefactionem conuertitur. Si quieſcit, quies illi erit violenta: ſi mouetur, habetur intentum. Sed non quieſcit. Probatur, quia virtus aquæ naturaliter operatur, & neceſſariò: ergo ſemper.

Respondent, impediri à calore.

Contra, quia ſequeretur aquam nunquam poſſe frigefieri. Probatur: Non poteſt frigefieri, niſi expellatur calor; nec expellitur calor, niſi frigus producatur: ſed tunc non poteſt immediatè producere frigus, per aduerſarios: ergo nunquam poterit; quia virtus in aqua non creſcit, nec calor decreſcit. Pateteque etiam in motu locali. Virtus impreſſa ex ſeipſa non minuitur, ſed minuitur à virtute naturali lapidis: non poteſt autem minui, niſi expellendo; nec expelli, niſi mouendo; ſicut nec poteſt aqua minuere calorem, niſi frigefaciendo: ergo motus ille erit ſine quiete.

Digitized by Google

Probatvr Octauò experientiâ rectè; nam videmus æquali, immò maiori celeritate deſcendere mobile à puncto reflexionis motus violenti, ac ſi deſcenderet ab eodem puncto abſque antecedenti motu directo; & tamen virtus, quæ ſecundùm aduerſarios remanet impreſſa mobili infra exceſſum grauitatis ſecundùm aliquos gradus, deberet opponi velocitati motus: & eadem virtus, cùm eſt æqualis ipſi grauitati, impedit deſcenſum; quod faceret inæqualitatem motûs ſenſibilem, quæ cùm non adſit, hinc patet veritas noſtræ concluſionis.

Et hinc currit in moralibus axioma apud Magiſtros ſpirituales, quod in Dei ſeruitio ſemper aut proceditur, aut retroceditur, nec eſt ſtatus medius quietis; ipſum enim non progredi eſt retrogredi, quia eo ipſo, quod virtus diuina non ſuſtollit, naturalis malitia deprimit.

Advertendvm tamen, hæc omnia verificari in motibus naturalibus, non in voluntariis; quia in his voluntate imperante poteſt mediare quies.

555. Secvnda Conclvsio: In puncto reflexionis motus reſilientiæ non datur quies priuatiua, ſeu temporanea. Sequitur ex dictis; nam idem inſtans terminatiuum motûs directi, eſt etiam terminatiuum compreſſionis partium mobilis, verbi gratiâ pilæ ad parietem; tamdiu enim durat motus directus, quamdiu partes comprimuntur: ſed inſtans terminatiuum compreſſionis partium eſt initiatiuum reditus earundem ad proprium ſtatum: ergo inſtans terminatiuum motus directi eſt etiam reflexi initiatiuum. Minor patet; nam virtus allidens in eo inſtanti terminatur, & deficit, in quo vltimo fit compreſſio partium mobilis: ergo idem inſtans erit initiatiuum reditus; nec aër à tergo poteſt impedire, vt probatum eſt. Tum etiam, quia ſi daretur quies in puncto reflexionis motus reſilientiæ, non poſſet aſſignari cauſa talis motus; non enim eſſet grauitas, quia hæc datur ad deſcenſum, & ideò mobile deberet deſcendere per lineam rectam: nec aër, quia ſi proiectum quieſcit in tempore: ergo & aër; immò potiùs deberet aër concitatus à tergo impedire regreſſum ipſius mobilis per idem ſpatium; nec virtus impreſſa, quæ ceſſaret ad ceſſationem motus proiecti per tempus; nec corpus ad quod fit alliſio, quia corpus non motum non mouet; & ſi mouet, non poteſt mouere, niſi immediatè poſt inſtans alliſionis.

Addimvs tamen, hanc Concluſionem verificari de mobili, cuius partes comprimuntur, & ob id habent virtutem ſe reuocandi in priſtinum ſtatum; non verò de corpore non capaci talis alliſionis, ſeu compreſſionis, vt eſt corpus molle, vt lana, &c.

Obiicies primò: Experientiâ conſtat, impulſum imprimi paulatim infra reſiſtentiam grauitatis, & deinde ſupra exceſſum, vt fit in pulſando magnam campanam, quæ non ſtatim agitatur ad ſonum, ſed iteratis ictibus imprimitur impulſus: ergo nec ſtatim tollitur, ſed paulatim, & non per inſtans: verbi gratiâ ſit graue vt quatuor, & habeat virtutem impreſſam vt ſeptem, tunc exceſſus erit vt tres: deficiat hæc virtus paulatim, reducetur tandem ad æqualitatem vt quatuor: ergo tunc erit in tempore, &c. ſicque erit quies.

556. Respondetvr, aliud eſſe imprimi, vel deficere virtutem ad motum ſimpliciter; aliud ad velocitatem. Primum habetur per vnicum gradum ſuperantem graue, & per vnum inſtans deficiet, vt probatum eſt: at ad velocitatem requiritur maior virtus; vnde diuerſa eſt ratio circa velocitatem motus,

Digitized by Google

tus, & circa ipſum motum ſimpliciter.

Obiicies ſecundò: Impulſus eſt contrarius inclinationi naturali corporis, nempe grauitati, cui imprimitur: ergo cum expulſione antecedente ipſius contrarij: ergo ſucceſſiuè. Patet antecedens, quia patet experientiâ, imprimi impulſum cum reſiſtentia paſſi: ergo ſi introducitur ſucceſſiuè, etiam tollitur ſucceſſiuè: ergo non in inſtanti.

557. Respondet Ruuius *lib.* 8. *hic*, *quæſt.* 3. *num.* 18. negando antecedens; grauitas enim, & leuitas ſunt qualitates, & potentiæ naturales, conſequentes naturam corporum in inſtanti ipſorum generationis, ſecundùm omnem perfectionem ſuam; ob idque nec capaces ſunt intentionis, vel remiſſionis, nec mutationis, niſi præcedente mutatione primarum qualitatum, quarum commixtionem naturaliter conſequuntur: de quo vide S.Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 3. & *ſerm. de vna ſancta Virgine*, & *op. Breuil. part.* 2. *cap.* 4. Cùm autem circa primas qualitates impulſus nullam mutationem faciat, quia nullam actiuitatem habent grauitas, & leuitas circa ipſas, ſed tantùm circa motum corporum; hinc nec circa ipſam grauitatem, vel leuitatem, ideo nec cum expulſione earum fit impulſus: vnde negatur impulſum eſſe contrarium inclinationi actiuæ, vel productiuæ qualitatis oppoſitæ, quia nulla datur in grauitate, & leuitate contrarietas propria, ſed tantùm inclinationi ad motum localem. Vnde ſequitur, quod fiat impreſſio virtutis in inſtanti; & ſi aliquando contingat fieri ſucceſſiuè, id eſt per accidens, vt ſi volumus proijcere lapidem magnum, fit cum violentia, idque euenit non ex reſiſtentia manus, & brachij, nec ipſius corporis, ſed quia corpus ponderoſum deprimit manum, vel brachium, idque abſque impreſſione, vel expulſione alicuius qualitatis.

Obiicies Tertiò: Impoſſibile eſt, quod ſimul ſit deſitio vnius motus, & incœptio alterius contrarij: ergo exigunt duo inſtantia immediata: ſed hoc eſt impoſſibile: ergo. Probatur antecedens, quia ſimul eſſent duo motus contrarij.

558. Respondetur ex doctrina Seraphica *lib.* 4. *diſt.* 11. *part.* 1. *quæſt.* 5. *ad vlt.* contingere hos duos motus in duobus inſtantibus immediatis menſuræ intrinſecæ, quæ reſpondent vnico inſtanti temporis communis, vt diximus in tractatu de priuatione. Hinc in eodem inſtanti temporis communis poſſunt eſſe ſimul primum non eſſe motus directi, & ſimul vltimum non eſſe reflexi.

Obiicies Quartò: Corpus alliſum ad parietem, dum comprimitur, non poteſt diſcedere in inſtanti: ergo in aliquo tempore quieſcit. Antecedens probatur, quia nec partes compreſſæ in inſtanti redire poſſunt ad proprium ſtatum, & figuram, nec immediatè aër ſubingredi poteſt in inſtanti ad replendum ſpatium inter pilam, & parietem relictum per receſſum pilæ à pariete. Et confirmatur, quia ſi corpus perfectè planum allidatur ad aliud planum, non poteſt in inſtanti reſilire, cùm aër non poſſit occupare omnes partes ſpatij: ergo.

Respondetur, pilam eo modo diſcedere à pariete, quo ipſum contingit, in quo contactu ſunt duo, ſcilicet partes pilæ, & indiuiſibilia, tum continuatiua partium, tum terminatiua. Contactus partium fit ſucceſſiuè, ſed incipit in inſtanti per indiuiſibile pilæ ad indiuiſibile parietis; ita etiam deſinit per vltima indiuiſibilia extrema contactus muri. Vnde ſucceſſiuè partes diuelluntur, donec redactæ omnes ad priſtinam figuram

Digitized by Google

figuram ſphæricam in inſtanti vltimo, ceſſat etiam indiuiſibilis contactus, & tunc totalis receſſus à pariete incipit: & hoc modo nullum eſt periculum vacui, nec vlla quies. Et ad id de plano tangente planum: Reſpondetur concedendo reſilientiam non fieri in inſtanti, ac proinde quieſcere in tempore; ſed id non eſt per ſe, & ex natura motus, ſed eſt per accidens, ſcilicet ratione vacui imminentis, quâ ratione etiam ſine motu præcedente, quo vnum acceſſerit ad aliud, non niſi magnâ vi diuelli poteſt. Si tamen ſine flexione partium duo plana ſeparari poſſunt, vt duo ſaxa, tunc etiam in inſtanti fiet ſeparatio. Ex quibus patet, non dari propriè quietem in puncto reflexionis.

559. SECVNDA CONCLVSIO: Motus totalis à contrario in contrarium eſt tantùm vnus, licèt interueniant plures mutationes, vt eſt in acquiſitione caloris in aqua à frigiditate. Eſt S. Bonau. *lib.2. diſt.42. art.3. quæſt.2. fund 4.* vbi loquens de peccato, prout eſt auerſio à Deo, & conuerſio ad creaturam, dicit, quod receſſus à termino à quo, & acceſſus ad terminum ad quem non facit diuerſos motus. Idemque docet *lib 3. diſt. 26. art. 2. quæſt. 1. ad 1.* & *lib. 4. diſt.14. part. 1. art. 2. quæſt. 3. ad vlt.* Idem & Gregor. Ægid. aliique apud P. Gallicium *lib. 3. tract. 1. quæſt. 10. num. 2.*

PROBATVR Prima pars, quia motus eſt actus entis in potentia, prout in potentia: ergo eſt per acquiſitionem termini ad quem: ſed acquiſitio termini ad quem eſt vnica tantùm: ergo & vnus motus. Tum quia à termino ad quem ſumit ſuam vnitatem principaliter: ergo. Probatur ſecunda pars, quia interuenit receſſus à termino à quo, & acceſſus ad terminum ad quem: item & deperditio alicuius termini, & acquiſitio alterius: ergo per plures mutationes deperditiuas, quæ tamen ſunt tali motui per accidens, cùm dicat eſſentialiter potentialitatem ad terminum ad quem: ergo.

560. OBIICIES primò: In tali motu eſt duplex fluxus: ergo duplex motus.

RESPONDETVR concedendo antecedens, & negando conſequentiam; nam motus ſpecificatur à termino ad quem, non à quo.

OBIICIES ſecundò: Impoſſibile eſt idem habere ſimul eodem actu duos motus oppoſitos continuos: ergo.

RESPONDET S. Bonau. *lib. 2. diſt. 14. part 2. art. 1. quæſt. 1. ad 2.* negando antecedens; patet id in cœlis, & in aqua, & aëre, &c.

TERTIA CONCLVSIO: Contrarietas motuum extenditur tantùm penes terminum ad quem; vnde ſumunt ſpeciem contrarietatis à terminis ad quos contrariis. Patet ex antecedenti quæſtione; nam ſi motus deſumunt ſuam vnitatem ſpecificam, & indiuidualem à terminis ad quos: ergo & ſuam diſtinctionem, & contrarietatem. Patet conſequentia, quia contrarietas eſt repugnantia duorum extremorum ſpecie differentium: ergo à ratione diuerſa ipſa ſpecificante.

OBIICIES primò: Motus locales ſpecie differentes terminantur ad idem vbi: ergo ſpecificantur à termino à quo: ergo & ab ipſo ſumunt contrarietatem.

RESPONDETVR tranſeat antecedens, negando conſequentiam; nam motus locales vt tales, ſunt eiuſdem ſpeciei: & licèt motus ſurſum, & deorſum, & ſimiles differant, non differunt vt motus, & ſpecificè, ſed accidentaliter tantùm, ratione diuerſarum poſitionum, verbi gratiâ diſtantiæ poſitionis. Sic & motus circularis, & rectus differunt accidentaliter ratione linearum diuerſarum, ſuper quas fiunt: quare ratione vbi, ſurſum, & deorſum

Digitized by Google

deorſum ſunt eiuſdem ſpeciei. Hinc à terminis deſumenda eſt contrarietas accidentalis.

Obiicies: In motibus contrariis, verbi gratiâ à calido in frigidum, adeſt diſtinctio realis: ergo non eſt vnitas continuitatis.

Respondetvr concedendo interuenire diſtinctionem realem inter mutationes dictas, ſcilicet ab eſſe ad non eſſe termini à quo; & in hoc concedimus, non continuari cum motu totali; ſed negamus de motu totali à termino à quo ad quem, à calido ad frigidum.

QVÆSTIO VII.

Quomodò incipiant, & deſinant motus, & res omnes per motum.

561. CVm motus alius ſit ſucceſſiuus, alius inſtantaneus, per quos res vel ſucceſſiuè, vel inſtantaneè producuntur, proptereaque correſpondent motui ſucceſſiuo, & inſtantaneo; hinc quæſtio procedit de vtroque motu, & de omnibus rebus, quomodo incipiant, & deſinant, nempe quodnam ſit inſtans temporis determinati, in quo res intelligantur primò produci, & in quo deſinant, & finem habeant. Et quia hæc quæſtio habet multiplicem ſenſum, vel multas partes, vt recto ordine procedatur, & diſtinctè reſoluatur,

Primò Notandum, quæſtionem non procedere de modo in ordine ad cauſam producentem, vel deſtruentem; ſic enim res incipiunt vel per creationem, vel generationem, vel conſequutionem; & deſinunt per corruptionem, vel annihilationem: ſed procedit de modo reſpectu entitatis rerum, & vt in ſe conſiderantur, an ſcilicet incipiant, vel deſinant in ſeipſis intrinſecè per eſſe, an extrinſecè per non eſſe ipſarum, vt mox explicabitur.

562. Secvndò Notandum, quod verba *incipit*, & *deſinit*, admittunt duplicem ſenſum, vt exponitur in ſummulis à Summuliſtis, & Seraph. Doct. innuit *lib.4. diſt.17. part.1. art.2. q.1. ad 4.* & *lib.3. diſt.11. art.2. quæſt.2. & 3.* Verbum igitur *incipit*, poteſt ſumi primò cum poſitione præſentis, & negatione præteriti, tali pacto, *Nunc res eſt, & immediatè antè non fuit*; & dicitur inſtans intrinſecum rei: ſecundò cum negatione præſentis, & poſitione futuri, ſic: *Res nunc non eſt, & immediatè poſt erit*; & dicitur inſtans extrinſecum. Primum dicitur primum eſſe rei, quia dicit ordinem ad coëxiſtentiam rei: ſecundum dicitur vltimum non eſſe rei, & dicitur extrinſecum rei exiſtenti, quia in illo inſtanti res non exiſtit, ſed immediatè erit. Verbum item *deſinit*, dupliciter ſumitur: primò pro poſitione rei in ſuo vltimo inſtanti, & negatione futuri; in eo enim inſtanti verum eſt dicere, nunc res eſt, & immediatè poſt non erit; ob idque dicitur vltimum eſſe rei, & inſtans intrinſecum, quia importat exiſtentiam vltimatam rei: ſecundò pro negatione præſentis, & poſitione præteriti, & dicitur primum non eſſe rei, & extrinſecum, in quo verum eſt dicere, nunc res non eſt, & immediatè antè fuit. Prima duo inſtantia intrinſeca applicantur rebus, quæ totum ſuum eſſe habent in inceptione, aut totum ſuum eſſe deperdunt æquè primò, dum deſinunt. Sic anima rationalis, & Angelus creati dicuntur in inſtanti, quia

Digitized by Google

cùm careant partibus, totam entitatem in inſtanti habent; ſic & annihilari dicuntur in vno inſtanti. Alia duo extrinſeca conueniunt incœptioni, & deſitioni rerum ſucceſſiuarum, cùm non poſſint habere totum ſuum eſſe ſimul; ſed tantùm ſucceſſiuè, cum limitatione tamen infrà ponenda.

563. Tertiò Notandum, quod duplex eſt tempus, ſcilicet extrinſecum, & intrinſecum. Primum eſt menſura motus primi mobilis, quo menſurantur omnes alij motus: ſecundum eſt menſura intrinſeca, quâ vnaquæque res, etiamſi non daretur motus primi mobilis, habet ſuam durationem intrinſecam tantam, & tantam. Sic S. Bonau. *lib.2.diſt.2.part.1. art.1.quæſt.2.corp. in improbat. 1.opin.* & *lib.4.diſt.49.part.2. art.6. quæſt.1. ad 4.*

564. Qvartò Notandùm, quod quædam ſunt, quæ habent latitudinem, ſiue intrinſecam, ſiue extrinſecam, vt ſunt ſucceſſiua, in quibus idem eſt fieri, & eſſe: differt verò eſſe, & factum eſſe, vt notat S Bonau. *lib.1.diſt.9.quæſt.4.* Quædam ſunt, quæ habent totum eſſe ſimul, ſuntque indiuiſibilia, in quibus eſt idem eſſe, & factum eſſe: differt verò fieri, & eſſe. Hæc indiuiſibilia ſunt, vel ſecundùm durationem, non ſecundùm entitatem, vt ſunt mutationes inſtantaneæ, quæ ſolùm in inſtanti durant; ſed partes habent entitatiuas, ſcilicet prius, & poſterius, vt dictum eſt ſuprà *quæſt.2.& 3.* ſicut termini earum acquiſiti: Sic generatio, & corruptio, &c. Alia ſunt indiuiſibilia ſecundùm durationem, & etiam ſecundùm entitatem, vt ſunt mutata eſſe motus, & inſtantia temporis, quæ ſolùm per inſtans durant. Alia ſunt indiuiſibilia ſecundùm entitatem, non ſecundùm durationem, quia diu poſſunt permanere: & hæc ſunt indiuiſibilia vel formaliter, & etiam virtualiter, vt ſunt indiuiſibilia continuatiua in continuis: vel ſunt formaliter indiuiſibilia, virtualiter verò diuiſibilia, quatenus æquiualent habenti partes. Sic Angeli, & anima rationalis, & in ſententia Seraphica indiuiſibile continuatiuum temporis communis, comparatum ad indiuiſibilia intrinſeca actionum contiguarum, vt mox patebit.

565. Qvintò Notandum ex eodem S. Bonau. *lib.4. diſt. 11. part.1. art.1. quæſt.5.* & *lib.4. diſt.17. part.1. art.2.quæſt.1.ad 4.* & *lib.3.diſt.2.art.3. quæſt.2. ad 5.* quod licèt duo indiuiſibilia in eodem continuo non poſſint eſſe immediata (continuum enim non componitur ex indiuiſibilibus mathematicis, vt infrà probabitur;) in contiguis tamen poſſunt eſſe immediata, vt in corruptione, & generatione euenit. Quæ duo indiuiſibilia tamen, ſi comparentur ad tempus commune extrinſecum, coëxiſtunt, & correſpondent vnico ipſius indiuiſibili. Exemplum patens eſt in duabus ſemihoris ſibi ſuccedentibus, quæ conſiſtunt in duobus motibus habentibus vnuſquiſque ſuum terminum intrinſecum, à quo terminantur: qui terminus licèt ſit extrinſecus formalitati motus, qui non poteſt eſſe in inſtanti; eſt tamen intrinſecus entitati motus, cùm ſit quid intrinſecè ſpectans ad ipſum motum, vt docet S. Doct. *lib.2.diſt.1. infrà cit.* Si ergo iſtæ duæ ſemihoræ conferantur cum vna hora temporis continui extrinſeci communis, cui verè coëxiſtunt, tunc iſta duo inſtantia terminantia duas ſemihoras, quæ ſunt

verè

verè duo, non coëxiſtent niſi vnico inſtanti temporis illius continui, & ita ſub hoc vno erunt duo duorum motuum inſtantia, quorum vnum eſt prius, alterum poſterius. Itidem ſi duæ lineæ pertrahantur, & ſimul ſe tangant, tunc vnum punctum alterius lineæ continuæ vniens æquiualebit duobus terminantibus illas duas lineas; quod patet amplius ſi pertrahatur vna linea continua ſupra illas duas, &c. quod exemplum affert Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 11. *cit.* vbi tamen notat, illa duo indiuiſibilia non cedere in vnum, in quo ſolo ſenſu idem exemplum rejicit, non verò in hoc à nobis allato; vult enim illa duo coëxiſtere vnico lineæ continuæ. Quam doctrinam confirmat S.Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 6. *quæſt.* 1. *in corp.* vbi docet duo puncta eſſe ſimul contactu phyſico. Et *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 2. vbi docet, quod ſimplicia, ſi ſimul ponantur, confunduntur in vnum, ideſt non ampliùs faciunt duo, vel tria, vel centum, quàm vnum, quia diſtinguuntur penes illud, in quo ſunt, &c. Eandem doctrinam tradit Picolom. *de effectione, & perpeſſione operantium per naturam, cap.* 4. & P. Cabeus *in meteoris Ariſt. tom.* 3. *lib.* 4. *tract.* 9. *quæſt.* 6. & P. Gallicius *Phyſ. part.* 1. *lib.* 3. *tract.* 1. *q.* 13. *num.* 14. & ex parte admittit P. Meldul. *in Phyſ. diſp.* 9. *quæſt.* 2. *art* 4. *num.* 68. *ad* 4. quæ doctrina mirabiliter inſeruit ad ſoluendas difficultates verè graues; nam ſic ſeruatur rectus ordo conueniens æqualiter inceptioni, & deſitioni rerum indiuiſibilium, abſque eo, quod in ipſarum deſitione fiat recurſus ad inſtans extrinſecum, ſicut mox patebit. His poſitis,

566. Prima Conclvsio: In motu, vel tempore, licèt non detur prima pars primo tempore, & vltima vltimo tempore acquiſita; datur tamen primum, & vltimum in fieri, & hoc intrinſecè, licèt non in facto eſſe. Prima pars eſt communis, nempe quod non detur prima & vltima pars in facto eſſe. Secunda pars eſt Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *fund.* 2. & Serbellon. *diſt.* 3. *quæſt.* 1. *num.* 105. Valleſ. *contr.* 46. *ad Tyrones*, contra communem aliorum aſſerentium dari primum & vltimum in fieri, & in deſinere, ſed extrinſecè.

Prima pars patet, quia quælibet pars continui eſt diuiſibilis in infinitum, vt infrà probabitur agendo de quantitate, & de infinito: ergo non eſt aſſignabilis prima, vel vltima pars.

Secvnda pars probatur: Motus, & tempus incipiunt, & deſinunt vltimatè per indiuiſibilia: ſed hæc ſpectant ad entitatem intrinſecam motus, & temporis: ergo incipiunt per aliquid ſui intrinſecum.

Respondent aduerſarij concedendò Maiorem, ſed negando Minorem; non enim indiuiſibilia ſunt motus, ſeu tempus, ob idque ſunt quid extrinſecum motui. Sed reſponſio non deſtruit noſtram aſſertionem; licèt enim non conſiſtat motus in indiuiſibili, indiuiſibile tamen eſt aliquid intrinſecum entitati ipſius motus. Vnde reducitur potiùs ad quæſtionem de nomine.

567. Obiicies ex Ariſt. non dari in motu primum mutatum eſſe, quia omne mutatum eſſe ſupponit ante ſe motum, ſicut factum eſſe ſupponit fieri: ergo non datur primum indiuiſibile initiatiuum motus.

RESPONDETVR Ariſt. aberraſſe à veritate Catholica, cùm poſuerit motum ab æterno, ob idque negat primum mutatum eſſe. Nos verò catholicè reſpondemus ex Seraph. Doct. *lib.2.diſt.1.cit.* primum mutatum eſſe initiatiuum dari; ſcilicet ſi anteriùs procedatur, non verò ſi ſumitur tempus, & motus intus diuidendo.

INSTAT Rabeſanus *Phyſ. lib. 6. diſt.3.quæſt.1.* Si daretur primum mutatum eſſe in motu ipſius initiatiuũ, ſequeretur, quod in ipſo indiuiſibili, verbi gratiâ ignis cauſaret in aqua vnum gradum caloris: ergo poſſet cauſare immediatè ſecundum gradũ caloris in inſtanti, cùm ignis conſeruet eandem virtutem: ſed conſequens eſt falſum: ergo. Probatur minor, quia vel ſequerentur duo inſtantia immediata in eodem continuo; vel ignis deberet quieſcere in tempore toto ſequenti intermedio; ſicque motus eſſet compoſitus ex mutatis eſſe, & quietibus: quod vtrumque repugnat motui, vt motus eſt, & continuus.

RESPONDETVR negando ſequelam; nam tali indiuiſibili non correſpondet aliquod productum, cùm non ſit deſignabile; ſed talia debent produci per motum, quia in mutato eſſe non eſt calefactio, ſed initium eius.

568. SECVNDA CONCLVSIO: Indiuiſibilia quælibet, ſiue ſubſtantialia, ſiue accidentalia, incipiunt per primum eſſe intrinſecum, & deſinunt per vltimum ſui eſſe. Eſt S. Bonau. *lib.2. diſt.1. cit.* & communior contra aliquos.

PROBATVR prima pars, quia indiuiſibilia habent totum eſſe ſimul: ergo incipiunt intrinſecè per primum ſui eſſe. Patet conſequentia, quia in illo inſtanti verum eſt dicere, Nunc indiuiſibile eſt, & immediatè antè non fuit.

SECVNDA Pars patet etiam, quia in inſtanti temporis eſt negatio diuiſionis: ergo & ſucceſſionis intrinſecè: ergo ſolùm eſt primum, & vltimum eſſe. Tum etiam, quia indiuiſibilia motus reſpondent inſtanti temporis: ſed in inſtanti temporis habent vltimatũ eſſe: ergo & in eodem deſinunt. Tum etiam quia ſi deſinunt extrinſecè, vt plures docent, ſequitur dari in eodem continuo duo inſtantia immediata, quia ſi in hoc inſtanti temporis verum eſt dicere, Nunc non eſt mutatum eſſe, ſed immediatè antè fuit: ſed non poteſt eſſe, niſi in inſtanti: ergò vera ſequela: ergo deſinunt, quando ſunt. Tum etiam, quia vt arguit S. Doct. in his eſt idem fieri, & factum eſſe; deſinere, & deſiiſſe.

OBIICIES primò: Poteſt dari productio inſtantanea Angeli, & immediatè pòſt annihilari: ergo tunc deſinit extrinſecè, ſcilicet in tempore ſequenti.

RESPONDETVR negando conſequentiam; nam in mutationibus contiguis dantur indiuiſibilia immediata, & per hanc reſponſionem reſpondetur aliis obiectionibus, quæ in hac materia poſſunt fieri, & quas congerit Meldul. *diſp.14. cit. n.40.* & *ſeq.* quæ reſponſio tamen infrà magis explicabitur, *num.572.*

569. TERTIA CONCLVSIO: Succeſſiua, vt motus, & tempus, prout talia ſunt, incipiunt, & deſinunt extrinſecè per vltimum non eſſe, & per primum non eſſe, dicendo: *Nunc non eſt motus, & immediatè poſt erit*; &, *Nunc non eſt motus, & immediatè antè fuit.* Eſt communis ferè omnium; & ratio euidens eſt, quia cùm ſucceſſi-

ua

ua eſſentialiter habeant partes poſt partes diuiſibiles, non poſſunt habere eſſe in vnico inſtanti. Addimus, quod loquendo de tempore intrinſeco id poteſt eſſe in nunc ſecundùm eſſentiam; eſt enim quid diſcretum, & conforme modo durandi rerum, vel inſtantanearum, vel ſucceſſiuarum. Sic S. Doct. *lib. 2. diſt. 1. art. 1. quæſt. 2. ad 4.* Vnde concluſio loquitur de tempore intrinſeco, & de motu ſucceſſiuo. Arriaga *diſp. 16. Phyſ. ſect.* 12. objicit: Si verum eſt dicere, *Nunc non eſt motus, & immediatè poſt erit:* ergo dum eſt motus, verum eſt dicere, *Nunc eſt motus, & immediatè antè non erat:* ergo incipit intrinſecè. Patet conſequentia, quia propoſitio vera de præterito, vel futuro dependet à propoſitione de ineſſe, & præſenti.

Respondetur negando conſequentiam, & paritatem, quia motus non poteſt eſſe in inſtanti. Ad probationem reſpondetur, propoſitionem de præterito, vel futuro dependere à propoſitione de præſenti, ſecundùm exigentiam rei, ſiue permanentis, ſiue ſucceſſiuæ. Vnde cùm motus ſit de genere ſucceſſiuorum, ſufficit, vt in inſtanti antecedente dicat ordinem ad tempus ſequens, in quo erit motus.

Dices, non poſſe eſſe principium in actu ſecundo, niſi adſit id, cuius eſt principium: ſed principium motus eſt indiuiſibile primum, & hoc incipit intrinſecè: ergo & motus.

Respondetur concedendo maiorem de principio, à quo principiatum ſecundùm ſe totum dependet, quale non eſt indiuiſibile initiatiuum motus, tanquam alicuius à ſe diſtincti; negando de principio, à quo principiatum ſecundùm ſe totum nõ dependet æquè primò: poſito enim primo indiuiſibili, non ponitur motus, nec aliqua eius pars diuiſibilis, ſed tantùm initium motus à ſe indiſtincti. Hinc nec poni debet aliud pro eo inſtanti, benè tamen debet ſubſequi: in quo ſenſu tale principium trahit principiatum; hinc negatur conſequentia.

Addimus idem eſſe dicendum de quiete propriè dicta oppoſita motui, quæ eſt priuatio motus; hæc enim incipit, & deſinit extrinſecè: datur enim primum quietatum eſſe, ſicut & primum mutatum eſſe in motu. Si verò ſumitur quies pro negatione pura, ſic incipit intrinſecè, & deſinit eodem modo; cùm talis quies ſit inſtantânea, non verò priuatiua. Idem etiam dicendum de formis diuiſibilibus, quæ cum motu producuntur, nempe incipere, & deſinere extrinſecè, vt calefactio, &c. cùm non ſint totæ ſimul.

579. Quarta Conclusio: Formæ ſubſtantiales materiales ſibi inuicem ſuccedentes, & omnes, quæ per generationem, vel per creationem fiunt, incipiunt intrinſecè per primum eſſe, & deſinunt per vltimum eſſe. Prima pars eſt communis, ſed non ſecunda; nam communiter DD. docent, deſinere per primum non eſſe, & extrinſecè, & hoc vt euitent duo inſtantia immediata. Sed tamen Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 11. & diſt. 17. cit.* docet oppoſitum. Idem & Serbel. citatus *num.* 112. idem & P. Gallicius noſter *lib. 3. tract. 1. quæſt.* 13. *num.* 14.

Prima pars de incœptione probatur, quia generatio eſt mutatio inſtantanea, in qua ſimul eſt fieri, & factum eſſe: ergo forma, quæ per generationem fit, eſt tota ſimul in eodem inſtanti. Tum quia formæ ſubſtantiales non habent latitudinem

graduum, ſed conſiſtunt in indiuiſibili, quantùm ad propriam perfectionem, licèt ſint entitates diuiſibiles: ergo. Tum quia materia, in qua introducuntur, completur quoad diſpoſitiones in inſtanti: ergo & forma in inſtanti introducitur.

PROBATVR ſecunda pars de deſitione, in qua eſt tota difficultas: Forma introducitur intrinſecè per primum ſui eſſe: ergo & deſinit per vltimum ſui eſſe. Probatur conſequentia. Tum quia incœptio, & deſitio rei opponuntur: ergo & pari modo fieri debent. Tum quia ſicut in incœptione talium formarum idem eſt fieri, & factum eſſe; ita & in deſitione idem eſt deſinere, & deſiiſſe.

PROBATVR ſecundò: Forma naturalis aut deſinit per annihilationem, aut per naturalem corruptionem. Si primo modo, certum eſt deſinere per vltimum ſui eſſe: Si ſecundo modo, vel conſequitur ad ipſius corruptionem altera forma producta, vel non: ſi non, vt in morte animalis, remanet forma corporeitatis; tunc certum eſt deſinere per vltimum ſui non eſſe: ſi verò conſequitur, id poteſt eſſe vno ex duobus his modis, nempe vel per tranſmutationem, vt in Euchariſtiæ Sacramento; vel per corruptionem, ex qua alterius formæ generatio conſequitur. Sed in his duabus deſitio eſt per vltimum ſui eſſe; ergo intrinſecè iſtæ formæ deſinunt. Probatur minor: Forma deſinens, aut deſinit per productionem alterius oppoſitæ, & incompoſſibilis formæ, aut per deſitionem vltimarum diſpoſitionum. Si primo modo, quando vna forma tollitur per incompoſſibilitatem formalē alterius, non tollitur antecedenter ad illam, ſed tantùm cùm introducitur forma oppoſita: ſed forma oppoſita introducitur in inſtāti: ergo & tollitur altera eodem modo. Si ſecundo modo, diſpoſitio materiæ introducitur, & tollitur in inſtāti; hæc enim eſt ratio potiſſima inſtantaneæ productionis: ergo & forma, ſi introducitur inſtantaneè, debet & tolli eodem modo. Probatur conſequentia, quia ſi deſineret extrinſecè, cùm deſinere extrinſecè ſit per inſtans extrinſecum habere non eſſe, ſupponeretur ante illud inſtans illud deſiiſſe, ob idque in tempore antecedenti; vnde ſequeretur, quod eſſet diuiſibilis, & ſucceſſiua, vt ſecundùm partes priores, & poſteriores reſpondeat ſimilibus partibus temporis: at huiuſmodi diſpoſitio vltima, cùm ſit indiuiſibilis, caret partium ſucceſſione: ergo non poteſt deſinere in tempore: ergo in inſtanti intrinſeco.

RESPONDENT aduerſarij negando paritatem de incœptione, & deſitione. Ratio diſparitatis eſt, quia incœptio eſt per poſitiuam actionem, quæ eſt indiuiſibilis, ob idque & in inſtanti fit. Deſitio verò eſt negatiua actio, ob idque licèt ſit indiuiſibilis, tamen intelligi poteſt in inſtanti, in quo res non eſt exiſtens, ſed primò non exiſtens, & hoc eſt deſinere extrinſecè, & per primum non eſſe.

571. CONTRA, quia deſitio illa eſt actio negatiua indiuiſibilis, ſicut incœptio eſt actio poſitiua indiuiſibilis: ergo ſicut incœptio eſt cum ſuo termino, ita & deſitio; ſumitur enim talis actio, vt primò tollit rem ipſam: ergo debet & ipſa eſſe cum ſuo termino, qui actu tollatur, ideſt ſecundùm vltimum eſſe, in quo ſenſu tantùm intelligitur tolli: nam poſt illud inſtans perſeuerat non eſſe ſub formali negatione diuiſibili, non ſub ratione

ratione actionis negatiuæ ex defectu termini negatiui, qui poſtquam deſiit, connotat de præterito actionem deſtructiuam, de præſenti verò ſolùm negationem permanentem relictam virtute actionis illius: & in hoc ſecundo ſenſu poteſt dici deſinere extrinſecè, non in primo ſenſu. Confirmatur, quia dum dicimus rem deſinere, includimus pro ſubiecto denominationis entitatem rei participialiter, id eſt actualem, ſed vltimatè, cùm ſit actualitas deſinens: dum autem dicimus non ampliùs exiſtentem, excludimus antecedenter rem deſinentem, quia poſtquam deſiit, reſultat primum non eſſe ipſius. Vnde cùm aliud ſit deſitio, quæ eſt actio deſtructiua rei, aliud negatio non eſſe; illa eſt in inſtanti vltimo intrinſeco, quia eſt cum re deſinente; iſta eſt abſque re deſinente. Hinc patet veritas noſtræ aſſertionis, & æquiuocatio aduerſariorum.

572. Addimus tamen ex Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.*17. *cit.* quod ſi comparentur corruptio vnius formæ, & generatio conſequēs alterius ad tempus extrinſecum, poteſt dici, quod forma vetus deſinat extrinſecè, vt euenit in expulſione culpæ, & productione gratiæ in anima; gratia enim dicitur incipere per primum ſui eſſe, & culpa deſinere per vltimū ſui non eſſe: at ſi comparentur ad propriam menſuram, corruptio veteris formæ fit in ſuo inſtanti intrinſeco, & productio nouæ in inſtanti ſequenti immediato.

Obiicies primò cum Perer. *lib.*14. *Phyſ.cap.*9.*num.*5. forma ſubſtantialis neceſſariò deſinit vnà cum accidentibus, quorum ope, & adminiculo ſuſtentatur in materia: ſed accidentia tolluntur extrinſecè per alterationem: ergo & forma ſubſtantialis.

Respondetur primò, poſſe retorqueri contra aduerſarios argumentum, vt rectè notat P. Gallicius: Forma inducitur cum accidentibus: ergo incipit per vltimum ſiri non eſſe, quod eſt contra ipſos. Reſpondetur ſecundò negando maiorem; nam accidentia deſinunt per alterationem diſtinctam à corruptione formæ conſequente immediatè ipſam alterationem.

Obiicies ſecundò, quia ſequeretur, dari duo inſtantia immediata, in altero quorū eſſet corruptio formæ, & in altero generatio nouæ: ſed conſequens eſt contra ferè omnes Philoſophos, alias continuum componeretur ex indiuiſibilibus: ergo.

Respondetur ex doctrina tradita ex Seraph. Doct. in notabili vltimo, concedendo dari duo inſtantia immediata in contiguis, non in continuo; ſicut enim intelliguntur duo indiuiſibilia duarum linearum vniri in vnum, ita & alia duo contigua reſpondere vnico vnius continui; nec vllum abſurdum eſt. Vnde poteſt ſuſtineri dictum aduerſariorum quoad modum loquendi reſpectu temporis communis; non ſecundùm ſe, & entitatem rerum.

TRACTATVS

TRACTATVS SECVNDVS.

Libri tertij, quinti, ſexti, & ſeptimi Phyſicorum: de Quantitate, Continuo, & Infinito.

DE Quantitate multa diſſeruimus in Logica; vnde quæ ibi ſunt dicta, ſupponenda, non repetenda ſunt; ſed hîc tantum afferenda, quæ ſuperſunt pro integra notitia eiuſdem quantitatis.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum Quantitas diſtinguatur à ſubſtantia, & reliquis accidentibus: & an ſubſtantia, ſeu materia habeat partes independenter à quantitate.

573. PRIMA ſententia eſt Nominalium, quos ſequuntur aliqui recentiores, aſſerentium quantitatem non diſtingui à ſubſtantia, & à cæteris accidentibus, & conſequenter ſubſtantiam, & cætera accidentia eſſe de ſe extenſa ſecundùm partes abſque aliquo accidente ſuperaddito.

SECVNDA ſententia eſt communis omnium Realium, aſſerentium quantitatem realiter diſtingui à ſubſtantia, & cæteris accidentibus. Diſcrepant tamen inter ſe in modo. Thomiſtæ enim ſuſtinent ſubſtantiam de ſe, præcisâ quacumque quantitate, nullam habere extenſionem, nec partes; ſed totum eſſe à quantitate.

SCOTVS verò ex oppoſito cum ſequacibus, & plurimis aliis ſuſtinet materiam de ſe habere extenſionem entitatiuam partium, eamque recipere tantùm per ordinem ad locum cum impetrabilitate. Quam opinionem docuit priùs Seraph. Doct. ſed cum aliqua differentia, & limitatione infrà ponenda. Pro ſolutione Quæſtionis,

574. PRIMÒ Notandum, & ſupponendū ex traditis ex S.Doct. in Logica, dari duplicem quantitatem accidentalem, ſcilicet corpoream, & ſpiritualem, quæ tamen conueniunt in hac vnica ratione formali extenſionis aptitudinalis per ordinem ad ſpatium, præſcindendo ad eſſe eum, vel ſine extereitate partium. Quare duplex extenſio aptitudinalis neceſſariò debet dari; remota, & proxima. Prima eſt radicalis, competens cuicumque naturæ, ſeu entitati, cuius partibus non repugnat, vt vna ſit entitatiuè extra aliam; taliſque eſt materia de ſe, præcisâ quacunque quantitate. Secunda verò, ſcilicet proxima, ſupra non repugnantiam connotat aliquid aliud, ratione cuius potentia illa remota ad actum magis accedit, eo modo quo diximus de potentia materiæ remota, quæ eſt entitas ipſius materiæ; & de proxima, quæ eſt paſſio, prout contrahitur à forma. Pari modo dicimus, illam non repugnantiam, ſeu capacitatem remotam eſſe ipſammet eſſentiam materiæ,

materiæ, ſeu ſubſtantiæ, prout eſt indifferens ad quodlibet vbi indeterminatè, ob idque nec exigens determinationem, ſeu extenſionem, nec per modum actus ſecundi, nec primi determinantis; ideoque potentia eius proxima eſt, quando illa potentia remota contrahitur accidentaliter ad localem extenſionem per aduenientem quantitatem. Sic pariter dicimus de cæteris accidentibus, quæ contrahunt capacitatem materiæ iuxta naturam, & exigentiam propriam. Cùm igitur materia habeat capacitatem entitatiuam ad extendi in loco, & ad diuidi in partes per ordinem ad locabilitatem; hinc etiam aliqua diuiſibilitas entitatiua debet in materia recognoſci, licèt valdè imperfecta, quam S. Bonau. *lib.*4. *diſt.* 10. *part.*1. *art.*1. *q.*5. *ad* 1. appellat poſitionem partium in toto, vel ſecundùm naturalem diſtinctionem, *lib.*4. *diſt.*49. *part.*2. *art.*6. *q.*1. *ad penult.* & *ibid. art.*4. *quæſt.*2. *ad vlt.* dicit eſſe diuiſibile diuiſione mathematicâ, non naturali.

575. Secvndò Notandum, quod cùm in Ariſtotelica, & Seraphica doctrina continuum componatur ex diuiſibilibus, & indiuiſibilibus, hinc priùs debet diſtingui quantitas à ſubſtantia per aliquid commune diuiſibili, & indiuiſibili per ordinem ad locum, & deinde per rationem propriam cuiuſlibet ſpeciei. Quare dicendum eſt, rationem genericam cõmunem vniuocã quantitatis eſſe exigentiam extenſionis, ſeu determinatæ poſitionis in loco, ſeu ſpatio, quomodocũque illa ſit, ſiue diuiſibiliter, vt euenit in corporibus; ſiue indiuiſibiliter, vt euenit in Angelo, in anima rationali, in puncto, in linea, & ſuperficie: quod & notauit Serbellon.

576. Tertiò Notandum, nomen extenſionis eſſe æquiuocum apud S. Bonau. nam *lib.*1. *diſt.*8. *part.*2. *art.*1. *q.*3. *ad* 1. & *lib.*2. *diſt.* 15. *art.*1. *q.*1. docet, quod forma ſubſtantialis ſecundùm maiorem, vel minorem perfectionem entitatiuam plus, vel minùs ſe elongat ab extenſione; eſtque triplex in vniuerſum. Alia eſt, quæ perficit totum, & extenditur, & dependet: ſic eſt forma corporea, verbi gratiâ ignis, quæ ratione primi muneris eſt in toto, ratione ſecundi perfectionem entitatiuam communicat partibus, & ratione tertij operationem totius communicat partibus. Sic forma ignis, & quælibet eius pars eſt ignis, & quælibet calefacit. Alia eſt, quæ perficit totum, & dependet, ſed non extenditur, vt eſt vegetatiua, & ſenſitiua, hæcque perficit totum, non extenditur; ſed tamen dependet in operari à ſubiecto: vnde ratione primi muneris perficit totum, ratione ſecundi, ſcilicet quia non extenditur, eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, & quia dependet in operari à corpore, operationem totius communicat partibus; quælibet enim pars viuit, ſentit. Alia eſt, quæ totum perficit, nec extenditur, nec dependet in operari, vt eſt anima rationalis, & hæc totum perficit corpus, eſt tota in toto, & tota in qualibet parte, nec perfectionem communicat partibus; nulla pars enim hominis eſt homo, nec intelligit, quia non dependet à corpore in intelligere, & velle, & ratiocinari, vt patet in anima ſeparata, licèt dum eſt in corpore, ratione organorum habeat aliqualem dependentiam, & ratione potentiarum tribuat corpori viuere, & ſentire. Hinc ſequitur, quod nulla forma ſubſtantialis habet per ſe vllam extenſionem, niſi per acci-

Digitized by Google

dens, & vt in ſubiecto, non ratione ſuæ entitatis, ſiue perfectionis eſſentialis. Materia verò cùm ſit totum homogeneum, *ex lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 1. quæſt. 3.* ideo de ſe habet extenſionem entitatiuam, quæ differt ab extenſione quantitatiua, quòd illa facit, vt pars vna non ſit alia; iſta, quæ eſt accidentalis, facit, vt iſtæ partes ſint in ſpatio, ſeu loco certo, & determinato: & hæc extenſio primò, & per ſe conuenit quantitati: ſecundariò, & per accidens ſubſtantiæ, ſcilicèt materiæ, & formæ: & hæc ſecundaria tripliciter poteſt eſſe. Primò per modum ſubiecti formaliter informati à quantitate: ſic lapis eſt ſubiectum extenſionis, & ratione ipſius diuiditur in partes quantas. Secundò per modum formæ informantis extenſionem: ſic albedo dicitur tanta, quanta eſt ſuperficies, quæ informatur albedine. Tertiò ratione alicuius extenſi formaliter, vt forma ignis, quæ neque eſt ſubiectum quantitatis receptiuum, nec recipitur in quantitate; ſed eſt compoſitum, quod immediatè afficitur quantitate, atque ad diuiſionem compoſiti in partes quãtas, & forma eius, & materia diuiduntur in partes quantas, ob idque & extenduntur per accidens: & hoc pacto etiam formæ iſtæ dicuntur extendi per accidens, quia recipiuntur in cõpoſito affecto formâ corporeitatis. Sic ex Seraph. Doct. Ferchius *tom. 1. de Angelis, quæſt. 44. num. 8. & ſeq.* Et hæc extenſio alia eſt propriè quantitatiua partium extra partes per ordinem ad locum, vt in mole corporea; alia eſt, quæ præſcindit ab extereitate partium, vt eſt in quantitate Angelica, vt aliàs dictum eſt in Logica, & infrà explicabitur agendo de extenſione indiuiſibilium phyſicorum.

577. Qvartò Notandum, quod cùm agens naturale non poſſit agere niſi in corpus quantũ, ſequitur, quod materia, præciſâ quantitate, licèt habeat partes entitatiuas, tamen naturaliter non eſt diuiſibilis, ſed tantùm à Deo, qui eſt ſupra vires naturæ. Addimus, quod licèt dixerimus impenetrabilitatem non eſſe in rigore proprietatem quantitatis, ex hoc quod ablatâ craſſitie ex corpore, vt euenit in corporibus glorioſis per dotem ſubtilitatis, tunc etiam ſecundùm vires ipſis connaturales poſſunt penetrare aliud corpus; tamen cùm recognoſcamus quantitatem ſpiritualem in Angelis abſque impenetrabilitate, & cùm talis quantitas ipſos ordinet ad locum certum, poteſt dici, quod etiam in ipſis adſit aliqualis impenetratio, diuerſâ tamen ratione, ac habent corpora: ſed id euenit, ait S. Bonau. *lib. 2. diſt. 2. part. 2. art. 1. quæſt. 4.* propter ordinem naturalem vniuerſi, ſecundùm quem (*ex lib. 2. diſt. 2. cit. quæſt. 1.*) omnia habent diſtinctionem, & poſitionem in loco corporali, vnaque creatura eſt hîc, alia alibi, &c. & ob id non poſſunt eſſe in loco punctuali, ſed vnicuique ratione ſuæ quantitatis debetur certus locus, *lib. 2. diſt. 2. cit. quæſt. 3.*

578. Qvintò Notandum, quod aliquid poteſt dici eſſe *in loco* quatuor modis. Primò dimenſiuè, ſeu circumſcriptiuè, idque eſt proprium corporum, quæ ſunt tota in toto, & partes in parte loci. Secundò definitiuè tantùm: ſic ſpiritus ſunt in loco limitato, & finito, ita quòd totum non neceſſariò reſpondeat toti loco, & pars parti: ſed toti ſunt in loco, & toti in qualibet parte. Tertiò immenſiuè: ſic Deus eſt vbique. Quartò præſentialiter tantùm, & hoc poteſt-

Digitized by Google

teſt eſſe dupliciter. Primò ſacramentaliter : ſic corpus Chriſti eſt totum in hoſtia, tanquam ſub ſigno ſenſibili ; & eſt totum in cœlo,& in cæteris hoſtiis conſecratis. Secundò aliquid poteſt eſſe præſentialiter in loco præſcindendo à commenſuratione, poſitioneque partium extra partes. Sic S.Doct. *lib*.4. *diſt*.10. *part*.1. *art*.1. *quæſt*.4.*ad* 2.3. & 4. vt ſi Deus crearet in ſpatio imaginario corpus, vel vt dicit S.Doct.*lib*.2.*diſt*.2.*part*.2. *art*.2.*quæſt*.4.*in corp*.ſi creato Angelo Deus deſtrueret omnem locum, adhuc illud corpus,& Angelus permaneret in eſſe, haberetque ſuum vbi intrinſecum, non autem extrinſecũ. Sic & materia denudata omni quantitate haberet indifferentiam ad extenſionem, & inextenſionem, & ob id capacitatem remotam ad poſitionem certam in loco,& ab ipſo contineri diſtinctè ; vnde eſſet alicubi, vt in loco, vt docet S.Doct. *lib*.2.*diſt*.2. *cit*. *quæſt*.1. cùm eſſet intra ambitum vniuerſi corporei, ſicque importaret aliquam extenſionem entitatiuam, non tamen per ordinem ad locum tantum,vel tantum, ſeu vbicationem determinatam. Vnde poteſt dici eſſe in loco conterminatiuè priuatiuè, non poſitiuè, quia medium medio, poſtremum poſtremo,primum primo non correſponderet, vt loquitur in ſimili de corpore Chriſti in hoſtia Seraph. Doct. *lib*.4. *diſt*.10.*cit*. Et in hoc ſenſu dixit S.Doct. *lib*.2.*diſt*.30. *art*.3. *quæſt*. 1. *in impugnat*. 3. *opin*. & *lib*.2.*diſt*.3.*part*.1.*art*.1.*q*.2.& *quæſt*.3. *ad arg*. quod materia præcisâ quantitate non poteſt dici in rigore, & determinatè tanta, vel quanta ; maior, vel minor. Et *lib*.2.*diſt*.3.*part*.1.*art*.1. *quæſt*.2. *ad* 4. dicit,quod materia abſtractâ omni formâ (intellige etiam quantitate) ſimplex eſt, non tamen habet actualem ſimplicitatem, ſicut punctus ; ſed eſt ſimplex, quia caret actuali extenſione, ideſt determinatâ, & completâ ; habet tamen capacitatem ad illam : & cùm illi datur, tunc reducitur ad actum completum. Ex qua doctrina infertur, quod extenſio,prout dicit exigentiam determinatæ vbicationis, eſt effectus formalis primarius quantitatis,quod & notauit Arriag.*in Met.diſp*.6.*num*.51. His poſitis, ſit

579. Prima Conclusio: Quantitas realiter diſtinguitur à re quanta,& à cæteris accidentibus. Eſt S.Bonau. *lib*.1.*diſt*.17.*part*.2.*art*.1.*quæſt*.1. *ad* 3. & aliis locis citatis,D.Thomæ, Scoti, & aliorum.

Probatur communiter hoc argumento ab aliis: Subſtantia de ſe non eſt impenetrabilis, ſic nec cætera accidentia, niſi ratione quantitatis : ergo quantitas ab ipſis realiter diſtinguitur. Antecedens patet, quia materia, & forma mutuò ſe penetrant ; ſic & accidentia penetrant ſubſtantiam : ergo excludunt à ſe quantitatem, quæ eſt ratio formalis impenetrabilitatis.

Respondent Nominales, ſolùm entia quanta non poſſe inter ſe penetrari, quæ per ſe ſubſiſtunt, nec ordinantur ad aliud perficiendum; & hoc vt ſeruetur ordo vniuerſi, & ne detur vacuum. Quæ verò ad aliud ordinantur, vt ſunt materia, forma, & accidentia materialia, poſſunt inter ſe penetrari.

Contra, quia partes integrales ordinantur ad totum integrandum; & tamen non penetrantur ad inuicẽ. Sic albedo, ſapor,odor in hoſtia ordinantur ad perficiendum aliud ; & tamẽ non penetrant ſubſtantiam, vel

corpus Chriſti, nec vna hoſtia poteſt ſe penetrare cum alia : ergo falſa reſponſio. Arriaga varias reſponſiones affert huic argumento, quas, & aliorum obiecta rectè confutat Meldul. in Logica *diſp.7. quæſt.2.* & in Phyſica *d ſp.9.num.19.*

Sed quia hæc ratio ſumpta ab impenetrabilitate in ſententia Seraphica parum valet, niſi forſan ad hominem contra aduerſarios, S. Doctor enim recognoſcit, vt dictum eſt, in ſubſtantiis ſpiritualibus quantitatẽ, quæ nõ impedit penetrationem propriam; impenetrabilitas enim apud Seraph. Doct. non eſt effectus formalis quantitatis, cùm inſit in corporibus per accidens, ſcilicet ratione craſſitiei materialis, quâ ablatâ, vt euenit in corporibus glorioſis ratione ſubtilitatis, tunc & in ipſis ſuppoſitâ tali qualitate connaturaliter poteſt dari penetratio: quod verò inſit in corporibus per accidens, patet in formis materialibus, & in cæteris accidentibus, quæ licèt ſint quantificata, tamen poſſunt penetrare ſubſtantiam; quod infrà fuſiùs tradetur *in lib.4. quæſt.5. tract.1.* Vnde relicto tali medio, aptiùs

580. Probatur noſtra Concluſio ex principiis noſtræ Fidei, quæ vt notat S.Doct. *lib.4.diſt.*10. *p.*1. *art.*1. *per totum*, docet deſinente ſubſtantiâ panis in Euchariſtia, remanere accidentia naturalia: ſed patet ad ſenſum, non ſolùm remanere qualitates, ſed & priſtinam extenſionem : ergo & localitatem : ergo quantitas diſtinguitur realiter à ſubſtantia. Tum etiam, quia ſi tantùm medietas hoſtiæ deſignata conſecraretur, tunc quantitas totius remanet integra, & indiuiſa; & tamen non tota ſubſtantia remanet. Tum quia in hoſtia conſecrata nullum ſubiectum commune remaneret aliorum accidentium; nec eſſet maior ratio, quare hoc, vel illo moto, alia ab ipſo diſtincta moueantur abſque fictione noui miraculi abſque neceſſitate. Tum etiam, quia ſecundùm Nominales, quantitas idẽtificata cum ſubſtantia eſt formaliter extenſio localis, ſeu eſt ſubſtantia ipſa habens poſitionem partium in loco; & tamen ſubſtantia, & accidentia corporis Chriſti, prout ſunt in hoſtia, carent hac extenſione : ergo dicendum eſt, quod aliud ſit ſubſtantia, aliud quantitas. Et confirmatur, quia cùm eadem ſubſtantia fiat extenſa, & poſtea inextenſa, vt euenit in corpore Chriſti in cœlo, & poſteà in hoſtia, impoſſibile eſt id euenire abſque mutatione vera eiuſdem ſubſtantiæ per aliquid de nouo aduenienis, vel recedens.

Respondet nouiſſimè Bagata *in Phyſ. lib.6.diſp.vn.de quantitate, ſect.2.* Hoſtias conſecratas non eſſe quantas formaliter, ſed tantùm efficienter, quatenus ex ſubſtantia identicè quãta fuit producta extenſio accidentium localis; quæ extenſio per miraculum Dei remanet, non remanente ſuâ cauſâ, cùm ſit qualitas permanens: qui effectus impedit, ne *hoſtiæ* conſecratæ ſe compenetrent *ad inuicem*. Arriaga alio modo reſpondet; alij alias vias incedunt, vt ſubterfugiant has difficultates: ex qua diuerſitate (cùm quot capita, tot ſint ſententiæ,) habetur ſignum potiſſimum falſitatis opinionis aduerſæ.

Contra reſponſionem datam à Bagata & aliis ſic inſurgo : Impoſſibile eſt, vt effectus formalis permaneat, non permanente cauſâ formali : ergo impoſſibile eſt, vt permaneat extenſio abſque quantitate. Antecedens

Digitized by Google

tecedens eſt commune omnibus, & patet, quia effectus formalis habetur actu per actualē communicationem ſuæ cauſæ: ſic albificatio per albedinem, ſubſtantificatio per ſubſtantiam, informatio per formam. Probatur conſequentia: Effectus formalis quantitatis eſt quantificare, ſiue poſteà quantitas, vel extenſio producatur effectiuè à ſubſtantia, vel non: ergo impoſſibile eſt, vt adſit quantificatio abſque quantitate: ſed quantificatio eſt extenſio localis: ergo.

Contra ſecundò ad hominem: Si hoſtiæ conſecratæ carent quantitate, ergo poterunt penetrari inuicem, immò & cum quouis alio corpore: ſed hoc euidenter patet eſſe falſum: ergo aliquid remanet, per quod impeditur talis penetratio: Sed nihil aliud poteſt eſſe, niſi vel nouum miraculum abſque neceſſitate effictum, vel quia ibi remanet quantitas impediens penetrationem. Prima conſequentia patet, quia in aduerſariorum ſententia, ratio impenetrationis eſt quantitas, ſiue identificata cum ſubſtantia, ſiue non.

Et ſi quæras, quænam ſit ratio naturalis nobis indicans quantitatem eſſe accidens realiter diſtinctum à ſubſtantia?

581. Respondetur ingenuè, nullam poſſe aſſignari, quæ euidenter id demonſtret, ſed tantùm rationes, quæ hanc Realium opinionem reddant probabiliorem, tum ab extrinſeco, cùm hæc ſit ferè omnium Theologorum, & Philoſophorum ſententia; tum ab intrinſeco, & primò vt aſſignetur ſubiectum commune cæterorum accidentium, & maximè in hoſtia, ſicut & in cæteris corporibus, vt ſuprà dictum eſt: ſecundò ex hoc, quod quodlibet corpus, & quælibet ſubſtantia eſt apta occupare locum, & in loco extendi: id autem non poteſt eſſe, niſi à quantitate ſuperueniente, & hoc præcipuè in corpore, in quo videmus vnum corpus expellere ab eodem ſpatio aliud per ſuam localem extenſionem: quod non euenit præcisè in ſubſtantia, cùm forma penetret materiam, & materia formam. Et licèt quantitatem recognoſcamus etiam in ſubſtantiis ſpiritualibus, vt in ſequenti concluſione patebit, tamen rationem formalem quantitatis meliùs percipimus ex tali extenſione ſenſibili, ex qua inferimus, quantitatem eſſe quid realiter diſtinctum à ſubſtantia.

582. Secunda Conclusio: Subſtantia materialis independenter à quantitate habet partes entitatiuas; à quantitate verò habet eas proximè ſituabiles, & ordinabiles in loco per certam poſitionem. Sic S. Bonauent. *lib. 2. diſt. 30. art. 3. q. 1. in improbat. 3. opin.* alibique ſupracit.

Probatur prima pars: Materia eſt ſubiectum quantitatis: ergo ſi quantitas habet partes, etiam materia debet habere partes. Probatur cōſequentia: Inter formam, & ſubiectum debet eſſe actualis commenſuratio, quæ conſiſtit in æquali coëxiſtentia formæ ſuo ſubiecto, aliàs forma partim eſſet in ſubiecto, partim extra, quod eſt impoſſibile; ſubiectum enim à forma debet totaliter compleri quoad extenſionem: ſed forma habens actu partes, non poteſt commenſurari, niſi ſubiecto habenti partes, vt adſit æqualis coëxiſtentia: ergo tot debent eſſe partes in ſubiecto, quot in forma.

Respondent Thomiſtæ, ſufficere commenſurationem extenſiuam aptitudinalem in materia in priori ſig-

no, quo quantitas intelligitur actu aduenire ſubiecto; & in ſequenti eſſe actualem commenſurationē ex hoc, quod in priori ſigno ſubiectum ſupponitur recepiſſe quantitatem præcedentem actualem commenſurationem, quæ intelligitur actu ineſſe in ſecundo ſigno.

Contra, quia quantitas in priori ſigno aduenieus ſubiecto, vel aduenit extenſa, vel inextenſa; non ſecundum, cùm ſit contra ipſius naturam: ergo extenſa: ergo vt actu commenſurabilis ſubiecto: ergo debet ipſi correſpondere ſubiectum in eodem ſigno, non in ſequenti. Probatur conſequentia, quia aliàs in priori ſigno quantitas intelligeretur eſſe in ſubiecto indiuiſibili, quod repugnat, ſicut repugnat indiuiſibile in tempore, quia quantitas eſſet ſine ſubiecto proportionato. Confirmatur, quia vel quantitas recipitur tota in tota materia, & pars in parte, vel tota cum ſuis partibus in materia inextenſa, & indiuiſibili. Secundum non poteſt eſſe abſque penetratione partium quātitatis in vnum, quod eſt impoſſibile: ergo primam, ſicque habetur intentum. Probatur ſequela minoris; nam materia per aduerſarios acquirit partes per quantitatem: ergo priùs debet recipere quantitatem, quàm partes; cauſa enim debet præcedere ſuum effectum: ergo in illo priori ſigno aderit quantitas in ſubiecto indiuiſibili, ob idque cum partibus ad inuicem penetratis.

Respondent extenſionem eſſe ſimul cum quantitate, cùm ſit eius effectus formalis, licèt præintelligatur eius receptio in ſubſtantia.

583. Contra: Extenſio in ordine ad locum eſt effectus formalis quantitatis indiſtinctus ab ipſius entitate: ergo non intelligitur talis extenſio communicata ſubiecto abſque communicatione quantitatis extenſæ: ſed quantitas extenſa non poteſt recipi in ſubiecto indiuiſibili: ergo ſupponi debet extenſum: ergo & diuiſibile. Probatur conſequentia, quia quantitas non poteſt recipi in ſubiecto, niſi ſubiectum ipſum exiſtat, & ſupponatur ſimpliciter quantitati ſecundùm proportionem, ſub qua debet recipere formam: ergo ſi recipit quantitatem extenſam, & ipſum debet eſſe extenſum.

Probatur ſecundò: Quantitas non poteſt tribuere partes materiæ ſubſtantiales: ergo aut ſupponitur materia habere partes, aut tota materia ſub tota quantitate, & tota ſub qualibet parte, ad modum rei ſpiritualis. Probatur antecedens: Quantitas eſt accidens: ergo non poteſt tribuere eſſe ſubſtantiale materiæ: ergo ſicut quodlibet aliud accidens ſupponit in ſubiecto, quicquid pertinet ad eius ſubſtantiam, communicando ipſi ſolam ſuam accidentalem entitatem; ita & quantitas communicabit ſolùm partes quantitatiuas, non ſubſtantiales. Tum etiam, quia quantitas non poteſt tribuere partes materiæ efficienter, cùm non ſit actiua, nec educere eas à ſubiecto indiuiſibili, cùm præſtet ſuum effectum per immediatam vnionem ſuæ entitatis ad ſubiectum: ergo debet præſupponere ſuum ſubiectum habens partes, ne recipiatur in indiuiſibili. Tum etiam, quia partes ſubſtantiales non ſunt entia per quantitatem: ergo nec ſunt per ipſam partes; ratio enim partis à propria entitate non diſtinguitur.

Respondent ſubſtantiam habere partes à quantitate, non ſecundùm entitatem ſubſtantialem, ſed ſecundùm

dùm denominationem; ſecundùm entitatem enim ſubſtantialem non ſunt partes, ſed tantùm ſubiectum illius extenſionis, & diuiſibilitatis: ſubiectum autem non debet habere in aliquo priori id, quod per cauſam formalem in ſe recipit.

Contra: Poſitâ quantitate in materia ſub qualibet parte quātitatis, vel reſpondet propria pars materiæ, vel tota materia indiuiſibiliter ad modum ſubſtantiæ ſpiritualis. Hoc ſecundum nequit eſſe: ergo primum: ergo præter partes quantitatis dantur partes entitatiuæ ſubſtantiæ. Confirmatur, quia partes quantitatis nequeunt tribuere ſuam denominationem, niſi ſubiecto reali, & in priori ſigno extenſo: ergo non poteſt recipere denominationem partium, cùm ſit indiuiſibilis: ſed recipit denominationem partium: ergo præſupponitur capacitas proxima talis denominationis, & effectus formalis: ergo & diuiſibilitas.

Respondent, ſubſtantiam materialem non habere actu partes in ſeipſa, ſed tamen habere entitatem virtualiter diuiſibilem, quæ ad actū trahitur per quantitatem aduenientem.

Contra: Virtualis hæc diuiſibilitas eſt aliquid præter ipſam materiam, ſiue ſit accidens, ſiue proprietas: ergo ſupponit ſubiectum, & hoc vel diuiſibile, vel indiuibſiile. Si primum, habetur intentum. Si ſecundum: ergo cùm intrinſecè ſit indiuiſibile, non poterit fieri diuiſibile.

Probatur Tertiò. Auferatur quantitas ab homine, ſubſtantia capitis non erit ſubſtantia pedis, alioquin eodem modo eſſet in homine materia, quo anima rationalis.

Respondent, illas partes diſtingui per quantitatem.

Contra: Diſtinctio, quæ eſt effectus formalis quantitatis non diſtinguitur ab entitate partium eiuſdem quantitatis; effectus enim formalis non diſtinguitur realiter à ſua cauſa: ſed ſubſtantia realiter diſtinguitur à quantitate: ergo tales ſubſtantiæ in homine propriâ diſtinctione diſtinguuntur: ergo independenter à quantitate habent rationem partis ab altera diſtinctæ. Confirmatur, quia ſubſtantia capitis non eſt intrinſecè talis per quantitatem, cùm quantitas non ſit de conceptu metaphyſico ſubſtantiæ: ſed ſubſtantia capitis, prout eſt intrinſecè talis, non eſt ſubſtantia pedis: ergo non per quantitatem, ſed per propriam entitatem. Idem enim eſt diſtinctiuum, & conſtitutiuum.

Respondent aliqui, vt euitent hanc difficultatem, quod partes materiæ ſunt indiuiſibiles, ſed diſtinctæ, & diuiſæ, non conſtituentes vnam integram ſubſtantiam, ſed vniri per quantitatem, & fieri partes diuiſibiles.

Contra primò: Indiuiſibilia quantitatis ſeipſis vniuntur: ergo & indiuiſibilia ſubſtantiæ; non enim vnquam poteſt aſſignari ratio, quare illa poſſint ſeipſis vniri, & non iſta: & ſicut ex indiuiſibilibus quantitatis fiunt partes, ita ex indiuiſibilibus ſubſtantiæ.

Contra ſecundò: Indiuiſibilia quantitatis educuntur ſimul cū quantitate, eiuſque partibus extenſis, & vnitis a ſubiecto: ergo ſubiectum, ſeu materia debet habere de ſe partes vnitas; à ſubiecto enim indiuiſibili non poteſt educi accidens materiale extenſum, & diuiſibile. Probatur conſequentia, quia forma, quæ educitur à ſubiecto, debet ſecundùm ſe totam

correſpon

correſpondere per actualem commenſurationem eidem ſubiecto : ergo materia habet partes vnitas antecedenter. Tum quia aſſignanda eſt cauſa ſequentis vnionis partium diſſitarum materiæ poſt receptionem quantitatis, quæ non poteſt eſſe ipſa quantitas, nec aliud : ergo.

584. PROBATVR ſecunda pars, nempe ſubſtantiam recipere à quantitate exigentiam certæ poſitionis in loco. Materia de ſe eſt indifferens ad extendi, & non extendi in loco; ad penetrationem,& impenetrationem: ergo aliquid debet ipſi ſuperaddi, vt determinetur talis indifferentia ad extenſionem in loco : ſed aliud non poteſt eſſe,niſi quantitas : ergo. Probatur minor, quia ideo locus eſt capax locati,quia eſt extenſus : ergo & locatum erit capax localitatis ratione quantitatis. Tum quia inter continens, & contentum debet eſſe proportio : ſed locus continens eſt talis ratione quantitatis: ergo & contentum : ergo ratione quantitatis ſubſtantia eſt in loco. Tum quia, vt docet S. Bonau. *lib. 2. diſt. 30. art. 3. q. 1. in improbat. 3. opin.* materia præciſâ quantitate non poteſt dici determinatè tanta, vel quanta; maior, vel minor : ergo nec ordinem habet ad tantum, vel tantum locum.

OBIICIES Primò: Nulla eſt neceſſitas diſtinguendi quantitatem à ſubſtantia. Probatur aſſumptum: Si aliqua eſt ratio neceſſitatis, maximè eſt ſituatio, & poſitio ſubſtantiæ in loco certo & determinato: at id habet ſubſtantia de ſe : ergo. Probatur minor : Subſtantia de ſe habet extenſionem partium : ergo per ordinem ad locum; eſſet enim alicubi etiam denudata quantitate.

585. RESPONDETVR negando aſſumptum. Ad probationem reſpondetur, materiam de ſe, præciſâ quantitate habere indifferentiam ad extendi, & non extendi, ob idque habere tantùm præſentialitatem ad locum, quatenus res ſunt alicubi : ſed tamen abſque quantitate non exigũt tantum, vel tantum locum, cum proportione debita ipſius locati, ſiue cũ exterioritate, ſiue ſine exterioritate partium, vt dictum eſt. Ratio verò ſumenda eſt à poſteriori, nempe ex diuerſa potentialitate,& muneribus rerum : ſicut enim proprium munus materiæ eſt eſſe ſubiectum formarum,& quantitatis, ſic & quantitatis quantificare,& extendere res in loco determinato : ſic & alia accidentia habent afficere ſubiectum ſecundùm exigentiam propriæ naturæ. Et per id intelligitur commune dictum, quod materia, præciſâ quantitate ſe reduceret ad punctum; idque intelligendum eſt non in rigore, quaſi eſſet tota in toto,& tota in qualibet parte; ſed quatenus non exigeret determinatum vbi, tantum, vel tantum, ac ſi eſſet punctum,cùm in tali ſtatu ſit indifferens ad extendi,& non extendi, ad penetrationem, & impenetrationem.

OBIICIES ſecundò : *Angeli ſecundùm Seraphica principia* habent quantitatem, & tamen non exigunt determinatum vbi, poſſuntque penetrare ſe cum corporibus, vel ſe reducere ad locum punctualem : ergo falſum eſt, quod quantitas tribuat extenſionem per ordinem ad determinatum locum.

586. RESPONDETVR, Angelos ratione ſubſtantiæ habere indifferentiam ad locari, & non locari, vt ſi crearetur Angelus in ſpatio imaginario; ſed ratione quantitatis affectæ

ſpiritua

ſpiritualitate exigere tantum, vel tantum locum,iuxta ſuam ſphæram: ſed quia mirabili modo adeſt in eis abſque extereitate partium, & cum ſola diſtinctione entitatiua partium; ideo licèt poſſint ſe reſtringere ad locum quantumcunque minimum, & penetrare corpus; tamen,vt notat in ſimili S.Doct. *lib. 4. diſt. 49. part. 2. art.6.quæſt.1.ad penult.* in tali caſu erit diſtinctio duarum ſubſtantiarum, & quantitatum, non ſecundùm diſtantiam, ſed ſecundùm entitatem naturalem: cum hoc tamen ſtat, quod non eſt in eorum poteſtate ſe eximere à quocumque loco, ob idque ſe collocare in loco punctali mathematico, vt docet, & probat Seraph. Doct. *lib.2.diſt.2.part.2.art.2.quæſt.3.* quod alias expendemus. Immò & debet etiam in Angelis recognoſci aliqua impenetrabilitas; non enim plures Angeli poſſunt eſſe in eodem loco, vt notat S. Bonau. *lib. 2. diſt. 2. part.2.art.2. quæſt.4.* & hoc tum propter ordinem vniuerſi ſeruandum in mundo; tum quia omnia habent diſtinctionem, & poſitionem ſuam in loco corporali ſecundùm diuerſam perfectionem, ob idque vna creatura eſt hìc, alia ibi, &c. *lib.2. diſt. 2. cit. quæſt.1.in corp.*

Obiicies Tertiò: Si materia habet partes diuiſibiles: ergo & ſubſtantia angelica, quod eſt falſum.

Respondetvr primò concedendo antecedens,& conſequentiam reſpectu omnipotentiæ Dei; poſſet enim Deus diuidere materiam, quâ Angeli componuntur, licèt non formam, quæ eſt indiuiſibilis de ſe, vt aliàs dictum eſt.

Respondetvr ſecundò, maximam diſparitatem eſſe inter diuiſibilitatem materiæ,& ſubſtantiæ Angelicæ; nam partes materiæ cùm conſtituant ſolum vnum totum integrale, ſeu homogeneum, non exigunt mutuam ſocietatem, vt ſubſiſtant in ſe; partes verò Angeli cùm conſtituant vnum tertium per ſe phyſicum, ſunt ita connexæ, vt vna importet eſſentialem dependentiam ab alia,& quælibet ab omnibus, & omnes ab vna: ideo naturaliter ſunt indiuiſibiles;hinc negatur paritas.

Obiicies Quartò: Extenſio aptitudinalis conuenit ſubſtantiæ,& cuilibet accidenti materiali: ergo non eſt de eſſentia quantitatis. Antecedens patet ex allata Concluſione, quia ſubſtantia materialis, & cætera accidentia apta ſunt extendi in loco ante, & præciſâ quacumque quantitate.

587. Respondetvr diſtinguendo antecedens: Extenſio aptitudinalis ad locum conuenit immediatè ſubſtãtiæ, & cuilibet accidenti,nego antecedens; mediatè, ideſt mediante quantitate,concedo; ſubſtantia enim remotè tantùm apta eſt recipere extenſionem in loco, quatenus eſt apta recipere quantitatem, tanquam rationem formalem extenſibilitatis.

Obiicies Quintò: Extenſio aptitudinalis in loco ſupponit locum iam extenſum, ſaltem aptitudinaliter: ergo non eſt propria ratio formalis quantitatis, cùm alteri conueniat realiter differenti. Tum etiam, quia locus, & quantitas non differunt ratione extenſionis: ergo idem per idem explicatur.

Respondetvr negando extenſionem aptitudinalem in ſpatio ſupponere locum antecedenter extenſum, ſed quia conſtituitur à ratione formali quantitatis; eſſe enim loci reſultat à quantitate, vt ſi poneretur corpus

corpus extra cœlum in ſpatio imaginario, eſſet in loco intrinſeco reali non præexiſtente, ſed conſtituto ab ipſo corpore quanto: ſic prima quantitas non extenditur in loco realiter extenſo, ſed negatiuè; qui tamen locus ſit realiter extenſus per quantitatem: vnde negatur, quantitatem in ratione extenſionis realiter differre à loco extenſo; ob idque nec explicatur idem per idem, quia quantitas explicatur per extenſionem, quam poteſt habere in loco, vt per ipſam etiam locus extendatur. Quare licèt locus fiat extenſus per quantitatem, quantitas tamen non ſit extenſa per locum, ſed in loco, vt locus realis reſultet à quantitate. Aliud enim eſt eſſe in loco, vt continente & ambiente: aliud eſt eſſe in loco tanquam rationem conſtituentem locum in ratione ſpatij, & corporis extenſi, taliſque eſt quantitas in loco.

Obiicies ſextò: Si materia independenter à quantitate haberet partes antecedenter ad ipſam quantitatem, eſſet diuiſibilis; vbi enim eſt partium multitudo, ibi eſt diuiſibilitas: ergo ante quantitatem eſſet quanta, ac proinde eſſet quantitas.

588. Respondetvr ex traditis in fundamentis, diuiſibilitatem eſſe duplicem; vnam remotam, & radicalem; alteram proximam, & formalem. Prima eſt independenter à quantitate, licèt per ordinem ad agens naturale non poſſit poni in actu; & appellatur à S. Doct. *lib.4. diſt.49. part.2. art.4. quæſt.2. ad vlt.* & *art.6. quæſt.1. ad penult.* diuiſio mathematica, ſeu potiùs metaphyſica & entitatiua. Secunda eſt à quantitate naturaliter loquendo, & dicitur à S. Doct. ſecundùm diſtantiam, & phyſica; agens enim naturale non operatur phyſicè, niſi circa ſubiectum quantum. Vnde diuiſibilitas phyſica tantùm eſt in quanto molis: nec iſta eſt ratio formalis quantitatis vt ſic, vt dictum eſt in Logica, in capite de Quantitate; ſed eſt exigentia ſubſtantiæ ad locum tantum, vel tantum.

Obiicies ſeptimò: Partes entitatiuæ non ſunt de eſſentia ſubſtantiæ, quia ſaluatur etiam in indiuiſibili: ergo ſunt accidentales: ergo conueniunt mediante aliquâ formâ accidentali.

Respondetvr non eſſe partes de eſſentia ſubſtantiæ metaphyſicè, concedo; phyſicè, nego: & hoc modo ſumpta non ſaluatur in indiuiſibili, ſed in pluribus, quæ eſt multitudo requiſita à quãtitate, tanquam prima diſpoſitio requiſita in ſubiecto naturali ad actiones phyſicas: quod ampliùs patebit cùm de termino magnitudinis, & paruitatis ſubſtantiæ agemus.

Contra: Partes ſubſtantiæ ſunt eſſentialiter extenſæ in loco: ergo non differunt à partibus quantitatiuis; & ſi non: ergo poſſunt eſſe penetratæ in vnum.

Respondetvr negando antecedens, de ſe enim ſubſtantia eſt indifferens ad extenſionem, & inextenſionem; vnde in tali ſtatu dicitur ſubſtantia naturaliter indiuiſibilis, & partes poſſent ſe penetrare ad inuicem; ob idque denudatâ materiâ à quantitate, eſſet quidem alicubi, ſed tantùm ſecundùm præſentialitatem, non per ordinem ad certam vbicationem, & poſitionem in loco; nec enim in tali ſtatu exigeret tantum, vel tantum locum; ideo poſſent dici in loco fundamentaliter tantùm. Idemque eſt dicendum de accidentibus ſeparatis à materia; eſſent enim

extenſa quoad graduales, & entitatiuas partes, vt ait S. Doctor citatus.

589. Tertia Conclvsio: Formæ ſubſtantiales metaphyſicè ſumptæ nullas habent partes entitatiuas, ſicut habet materia, ſed conſiſtunt in indiuiſibili; phyſicè verò habent per accidens extenſionem. Eſt S. Bonau. *lib. 1. diſt. 8. part. 2. art. 1. quæſt. 3. ad 1.* & *lib. 1. diſt. 17. part. 2. art. 1. quæſt. 1. ad 1.* & *lib. 2. diſt. 17. art. 1. quæſt. 2. ad quintum.* Probatur autem prima pars, quia formæ eſſentia, ex Ariſt. conſiſtit in indiuiſibili. Tum quia forma penetrat materiam. Probatur ſecunda pars, quia vt dictum eſt in fundamentis, tales formæ, provt ſunt in ſubiecto extenſo, per accidens extenduntur: ſed hæc quæſtio fuſiùs alibi examinabitur.

Obiicies: Forma ignis eſt extenſa: ergo habet partes entitatiuas.

Respondetvr eſſe extenſam per accidens per quantitatem inexiſtentem in compoſito; non verò ſecundùm ſe, vt dictum eſt ſuprà in tertio fundamento. Et ratio eſt, quia non poteſt informare niſi ſubiectum quãtum, & corporeum, ideo etiam ipſa extenditur accidentali modo: & cùm tota in indiuiſibili educatur, hinc entitatiuè eſt abſque partibus.

QVÆSTIO II.

De compoſitione Quantitatis: an Quantitas, ſeu continuum componatur ex indiuiſibilibus.

590. Qvæstio hæc eſt omnium totius Philoſophiæ difficillima, nobiſque notam facit tenuitatem humani ingenij, & humiliari docet noſtram ſuperbiam, cùm nullus homo, quantumcunque doctus, non fateatur ſeſe tanta difficultate oppreſſum, videns nec poſſe percipere vel vnius paleæ compoſitionem. Quâ difficultate tamen non obſtante, hanc quæſtionem ſoluendam pro modulo noſtri ingenij, ſolùm confiſi in auxilio, & ductu Seraph. Doct. aſſumimus.

Svpponit igitur titulus quæſtionis, dari duplicem quantitatem, ſcilicet continuam, & diſcretam; quæſtioque procedit de continua, tam permanente, quàm ſucceſſiua, quia ipſi competit magis propriè ratio quantitatis, qualis eſt linea, ſuperficies, corpus, tempus, & motus, quæ ſunt res ex pluribus partibus vnitis inter ſe reſultantes, vnitis non quidem vt actus, & potentia, ſed integraliter, vti vniuntur partes aquæ, & ligni. Supponit item, etiam dari indiuiſibilia, ſiue actu diſtincto, ſiue confuſo, vt diuerſimodè volunt DD. contra Nominales ſuſtinentes indiuiſibilia eſſe tantùm negationes entium diuiſibilium: de quo infrà in Concluſionibus. Hinc quadruplex opinio circumfertur.

Prima fuit Stoïcorum, quam & nouiſſimè aliqui recentiores ſuſcitarunt, ſuſtinentium continuum componi ex ſolis indiuiſibilibus, nempe lineam ex ſolis punctis, tempus ex ſolis inſtantibus, motum ex ſolis mutatis eſſe, ſuperficiem ex ſolis lineis, & corpus ex ſolis ſuperficiebus.

Secvnda opinio eſt Democriti, quam nouiſſimè ſuſcitauit quidam Magnenus *de atomis diſp. 2.* ſuſtinentis continuum componi ex atomis, ſeu corpuſculis finitis numero, adæquatè inter ſe diſtinctis, certæ, & determinatæ areæ, à qua tamen non lõgè diſtat Seraph. Doct. vt infrà patebit.

Digitized by Google

Tertia Opinio eſt Nominalium, quam ſequuntur Aucrſa, Areſius, Fonſec. ſuſtinentium, continuum componi ex ſolis partibus ſemper diuiſibilibus.

Qvarta eſt communior D. Bonau. D. Thom. Scoti, & omnium Ariſtotelicorum, ſuſtinentium continuum componi ex diuiſibilibus vt partibus componẽtibus, & integrantibus molem corpoream; ex indiuiſibilibus verò vt continuantibus, & terminantibus partes. Hanc ſupponit Seraphin Doct. ſæpiſſimè, maximè *lib.4.diſt.49. p.2.art.6 q.1.* aliiſque locis infrà citandis, ſed cum moderatione infrà ponenda. Pro ſolutione quæſtionis

591. Primò notandum, Continuum differre à contiguis; nam continua ſunt, quorum vltima ſunt vnũ, ideſt vniuntur partes per aliquid, quod eſt principium vnius partis, & finis alterius; & dicitur indiuiſibile, ſcilicet punctum, linea, & ſuperficies in quantitate continua permanente, inſtans in tempore, & mutatum eſſe in motu. Contigua ſunt, quorum vltima ſe tangunt, vt duæ tabulæ iuxtà ſe poſitæ, quæ ſe tangunt ſecundùm ſuperficies, quatenus tamen ſunt indiuiſibiles ſecundùm latitudinẽ, alioquin ſe penetrarẽt ad inuicem. Sic ex Ariſt. Seraph. Doct. *lib.4.diſt.11.p.1. art.1. quæſt.5. ad 4.* & *lib. 4. diſt.49. art.3. princip. vlt.art.6. quæſt.1.* Quia autem non ſolùm quantitates, ſed & ſubſtantiæ, & accidentia materialia continuantur, & contiguantur ſecundùm ſuas partes entitatiuas; hinc quæſtio procedit principaliter quidem de quantitate, ſed tamen etiam de cæteris continuis. Ex quibus ſequitur, quod cùm continuum, & contiguum conueniãt in habere partes realiter, differunt verò in habere illas ſimul, & vt vnum: vnde continuum quod habet partes vt vnum, exigit aliquid realiter vniens huiuſmodi partes ad inuicem, & in ratione vnius, non quidem diuiſibile, quia & ipſum eſſet alteri vnibile, ſed indiuiſibile; ac proinde ſequitur, dari in continuo indiuiſibile reale, realiter vniens eius partes in vnitate continuitatis, vt diſtinguuntur a partibus contigui.

592. Secvndò Notandum, indiuiſibile tripliciter poſſe ſumi, phyſicè, metaphyſicè, mathematicè. Primum, ſcilicet phyſicum, eſt minima pars excogitabilis, & inſtrumento materiali indiuiſibilis, habens tamen partes deſignabiles per intellectum, qualis eſſet v.g. oculus culicis, cuſpis acutiſſimi acus: de quo S. Bonau. *lib.4.diſt.10.part.1.art.1.quæſt.5.ad 2.* & *lib.4. diſt.49.part.2. art.2. princip. ſeu art.4.quæſt.2.ad vlt.* & *lib.2.diſt.35. art.2.quæſt.3.in corp.* & in hoc (ait Seraph. Doct.) datur ſtatus ſecundùm formam, licèt non ſecundùm materiam, quia vel ſemper eſt diuiſibile, vel tandem conſummabitur. Secundum, ſcilicet metaphyſicum, eſt, quod non habet partes deſignabiles, poteſt tamen occupare locum diuiſibilem, vel per extenſionem virtutis, vt dicunt communiter aliæ Scholæ, vel per extenſionem ſuæ ſubſtantiæ, vt ait S. Bonau. Sic Angeli, anima rationalis, &c. Vide S. Bonau. *lib.1. diſt.17. part.2. art.1. quæſt.2. ad 2.* & *lib.4.diſt.11.part.1.art.1.quæſt.5.ad 3.* Tertium, ſcilicet mathematicum, eſt, quod nullas habet partes, nec deſignabiles, nec per potentiam Dei abſolutam poteſt diuidi, vel occupare locum, vt ſunt puncta, lineæ ſecundùm latitudinem; ſuperficies ſecundùm profunditatem. De primis, &

vltimis

vltimis procedit quæſtio, ſed maximè de mathematicis.

593. Tertiò Notandum, quod partes quantitatis continuæ aliquæ vocantur ab Ariſtotelicis determinatæ, ſeu æquales, ſeu aliquotæ, ſeu non communicantes; aliæ dicuntur proportionales, ſeu communicantes. Primæ ſunt, quæ in continuo certam habent magnitudinem, vt ſi comparentur cum aliis ſimilibus, quas non includunt, ſunt illis æquales in magnitudine, vt palmus diuiſus in duos ſemipalmos; & dicuntur aliquotæ, quia aliquoties ſumptæ reddunt totum: dicuntur & non communicantes, quia vna non includitur in altera: Secundæ dicuntur proportionales, indeterminatæ, ſeu indeſignatæ, & communicantes, quæ entitatiuè non diſtinguuntur ab aliquotis, ſed intra eandem partem aliter, & aliter continentur, & ſecundùm diuerſas proportiones & comparationes diuiſibilitatem explicant, ita quod nũquam partis diuiſibilitas poteſt exhauriri: dicuntur autem proportionales, vel eiuſdem proportionis, quia licèt ſint inæquales; ſemper tamen ſeruant inter ſe aliquam proportionem duplam, vel ſubduplam; verbi gratiâ, ſi diuidatur vna linea in duas partes, & iterum vna medietas in alias duas, tunc proceditur in partes eiuſdem proportionis: ſic ſicut ſe habet vna medietas ad aliam, ita medietatis medietas ad aliam, & iſtæ dicuntur cõmunicantes, & hoc dupliciter: vel enim ſunt partes æquales indeterminatæ, vt ſi diuidatur vna linea in duas partes æquales, & iſtæ in alias, & aliæ in alias in infinitum: ſic dicuntur communicantes, quia communicant cum illis, ex quarum diuiſione procedunt: vel ſunt æquales determinatæ, vt ſi accipiatur quantitas bipalmaris, poterunt in ea aſſignari infiniti palmi communicantes; ſi enim primò diuidatur in duos palmos, & ſecundò ſumatur ſemipalmus ex vno, & ſemipalmus ex altero palmo, habebimus tertiũ palmum communicantem, & iterum quartum palmum ex aliis ſemipalmis remanentibus, & ſic deinceps in infinitum, quo plus, vel minùs de vno, vel alio palmo vſurpetur in communicatione: quam doctrinam vt ſumptam ex Arithmetica ſupponit, & innuit Seraph. Doct. *lib.* 3. *diſt.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *lib.* 3. *diſt.* 29. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 1. *part.* 1. *dub.* 3. & *ſerm.* 16. *in Hexaëm.*

594. Qvartò Notandum, quod continuum ſi ſumitur cathegorematicè, ſcilicet quatenus eſt vnum totum actu limitatum, & determinatum, diuidi poteſt in partes nõ communicantes, æquales vni certæ menſuræ, vt vlna in octo palmos; vna dies in vigintiquatuor horas, quæ propriè dicuntur aliquotæ: ſicque per ablationem talium partium tandem conſumitur, vt docet S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 4. *quæſt.* 2. *ad vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 35. *art.* 2. *quæſt.* 5. *in corp.* & *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 5. *ad* 2. & 3. & ſi infinitæ ponantur, tandem infinitum conſtituent. Item ſi ſumantur in continuo partes proportionales, & communicantes, iſtæ ſunt infinitæ, quia quælibet pars eſt ſemper diuiſibilis; & hoc appellatur continuum infinitum ſyncathegorematicum: ſic S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 7. Et hinc dixit S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. & *quæſt.* 2. *ad* 1. quod infinitum priuatiuum (ideſt ſyncathegorematicum) eſt ra-

Digitized by Google

le per priuationem entis complentis, ideſt per ablationem; poſitiuum verò (ideſt cathegorematicum) eſt per priuationem limitationis: ſic & *lib.2.diſt.3. part.1.art.1. quæſt.3. corp.* & *lib.4 diſt.10.part.1.quæſt.vlt.in corp. & ad 1.& 2.* & *lib.2.diſt.34.art.2.q.1. ad 3.* & *lib.3. diſt.14. art.2. quæſt.2. fund.5.* & *lib.2. diſt.35. art.2. quæſt.3. corp.* & *lib. 1. diſt. 43. art. 1. quæſt. 3. ad vlt.*

595. QVINTÒ Notandum, quod cùm in continuo ſit extenſio partiũ, & ſimul continuatio, neceſſariò tria requiruntur ad continuum. Primum partes: ſecundum ordo ipſarum: tertium connexio per indiuiſibilia copulantia; & ex conſequenti neceſſariò in continuo includi debet id, per quod eſt vnum, nempe indiuiſibilia. Hinc orta eſt quæſtio, an in continuo adſint actu iſta indiuiſibilia vera, realia, poſitiua, realiter diſtincta à partibus? Nominales negant, vt dictum eſt: Reales ea admittunt cum Seraph. Doct. *lib.4.diſt.11. part.1.art.1.q.5.ad 4.* & *lib.4.diſt.49. part.2. art.3. princip. vel 6. quæſt.1. in corp.& ad arg.* & *lib.1. diſt.37. part.2. art.2.quæſt.2.ad vlt.* alibique in locis citatis ſuprà. Vnde in continuo verè exiſtunt hæc indiuiſibilia, licèt non ſint deſignabilia: & dicuntur ibi eſſe in potentia entitatiuè, quando non exercent officium vniendi, & terminandi; quando verò ſuum munus exercent, dicuntur reducta de potentia ad actum: Sic S. Doct. *lib. 4. diſt.49. art.6. quæſt.1. ad 7. & 8.* & *lib.1. diſt.37. cit.* & *lib.4. diſt.11. cit.* docet in continuo eſſe indiuiſibilia realiter diſtincta, non ſecundùm manifeſtam diſtinctionem ſecundùm diſtantiam, ſed confusè, & indeterminatè, & ſecundùm diſtinctionem naturalem entitatiuam; ideo poſſunt conſiderari, verbi gratiâ puncta in linea, vel quoad exiſtentiam, vel quoad extenſionem. Si primo modo, ſic habent exiſtentiam diuerſam ab exiſtentia partium: ſi ſecundo modo, ſic ſunt in linea, non quidem inhæſiuè, ſed adhæſiuè, cùm ſint aliquid de integritate ipſius lineæ. Dicuntur autem eſſe in linea quoad extenſionem, quatenus in ipſis includuntur partibus penetratiuè, non facientes vlteriorem extenſionem, ſed ſeipſis vniuntur ipſi parti inadæquatè ſecundùm illam rationem, ſecundùm quam vlteriùs non extenditur linea, ſed in quo conſiſtit extremitatis ratio; ob idque & lineæ pars vnitur tali indiuiſibili ſecundùm extremum ſuæ extenſionis. Hinc ſequitur, quod licèt quælibet pars poſſit ſeparari ab hoc, vel illo indiuiſibili, non tamen ab omnibus, etiam per abſolutam Dei potentiam: implicat enim, quod ſit continuum, & non adſit id, per quod partes ſunt continuæ, & terminatæ: per quod ſoluitur illa obiectio Nominalium, quod ſi diſtinguuntur realiter: ergo poterit Deus omnia ſeparare à partibus. Reſpondetur enim, quod ſi ſumuntur ſecundùm propriam exiſtentiam, poſſunt ſeparari: ſed aliud eſt, quod impedit hanc ſeparationem, nempe ipſa ratio continui, ad quod ſunt eſſentialiter, & extrinſecè neceſſaria. His poſitis, ſoluuntur ſequentes quæſtiones.

QVÆSTIO I. LATERALIS.

De Indiuiſibilibus.

596. VNICA CONCLVSIO: In continuo dantur actu indiuiſibilia, tum continuantia, tum terminantia, quæ

quæ ſunt entia poſitiua realiter diſtincta à partibus. Eſt communior Ariſtot. & ſequacium cum Seraph. Doct. citato.

Probatvr prima pars tum experientiis, tum ratione: & primò experientiâ, nam lux in corpore perfectè opaco tantùm recipitur in ſuperficie; ſi enim vltrà tranſiret, corpus non eſſet opacum, ſed aliquo modo diaphanum. Item locus ambit locatum ſecundùm vltimam ſuperficiem, quia ſi tangeret ſecundùm profunditatem, locus non adæquaretur locato, ſed ſecundùm aliquid diuiſibile excederet. Item globus perfectè ſphæricus tangit planum in puncto, qui ſi tangeret in aliquo diuiſibili, tunc non eſſet perfectè ſphæricus, quia aliquo modo adæquaretur plano, quod eſt impoſſibile, quod & notauit Seraph. Doct. *lib.1. diſt.37. part.2.art.2. quaſt.2.ad vlt.*

Probatvr ſecundò ratione de indiuiſibilibus terminatiuis, quia clarè videmus terminari quantitatê, cùm ſit finita: ſed non poteſt terminari aliquo diuiſibili: ergo per indiuiſibile terminatiuum. Probatur minor: Si terminus eſt quid diuiſibile, habebit plures, partes priorem, & poſteriorem, & iſtæ alias in infinitum: ergo dum eſt diuiſibilis terminus, erit ſine termino: ergo deueniendum eſt ad aliquod indiuiſibile. Similiter conſtat, vnam quantitatem tangere aliam ſine penetratione: ergo tangit per indiuiſibile, quia ſi tangeret in aliquo diuiſibili, totum illud eſſet ſimul, ob idque eſſet cum penetratione.

Probatvr tertiò de continuatiuis, quia per indiuiſibilia continuantia continuum diſcernitur à contiguis; alioquin ſi partes copularentur per aliquid diuiſibile, hoc diuiſibile non poſſet illas vnire abſque penetratione ipſius partium, vel vniretur ſecundùm vnam partem, alterâ remanente ad extra.

Qvod verò ſint actu, & non ſolùm potentiâ,

Probatvr, quia actu verè quantitas terminatur, & eius partes copulantur: ergo per aliquid actuale. Addimus etiam eſſe infinita in potentia, & ſyncathegorematicè. Et probatur, quia infinitæ partes proportionales ſunt in potentia in continuo, vt infrà probabitur: ergo & infinita puncta terminantia, & copulantia: dicuntur verò etiam eſſe in potentia, quatenus non ſunt ibi diſtincta ſecundùm ſitum, diſtantiam, poſitionem; ſed ſunt ibi confusè, vt docet S.Bonau. *lib.4.diſt.49.cit.* & in hoc ſenſu dicuntur partim actu, partim potentiâ, vt etiam aduertit Ruuius *lib.6.Phyſ.de continuo, num.16.*

597. Secvnda Pars, quod ſint entia vera, & poſitiua, probatur: Iſta indiuiſibilia debent in continuo recognoſci, non ſolùm vt quantitas dicatur finita, & limitata, ſic enim poſſent intelligi vt negationes, ſed etiam quia requiruntur ad contactum phyſicum, & poſitiuum duarum quantitatum, qui non poteſt eſſe niſi in indiuiſibili, alioquin pars tangens intraret, & penetraretur cum alia contacta. Tum quia ſi hæc indiuiſibilia eſſent formaliter negationes connotatæ à partibus diuiſibilibus, ſequeretur, quod duæ quantitates ſe tangerent in nihilo. Tum quia ſunt de definitione continui poſitiui: ergo ſunt quid poſitiuum; linea enim eſt de definitione ſuperficiei, & ſuperficies de definitione corporis. Tum quia eſſent priuationes priuationum, verbi

gratiâ

gratiâ punctus priuatio longitudinis, quæ ſecundùm Nominales ſunt priuationes: ſed conſequens eſt falſum: ergo. Probatur minor, quia aliàs in corpore eſſet tantùm vna dimenſio poſitiua, quod eſt contra principia Geometriæ. Tum quia oppoſitio priuatiua non eſt inter priuationes, ſed inter habitum, & priuationem. Tum quia de priuatiuis non demonſtrantur paſſiones, ſed de linea, & ſuperficie in Geometria demonſtrantur paſſiones: ergo. Tum quia inſtantia menſurant verè generationes, corruptiones, illuminationes, mutata eſſe in motu: ergo ſunt quid poſitiuum; menſura enim, & menſuratum debent eſſe vnigenea.

Qvod poſtea diſtinguantur realiter à partibus, patet, quia & corrumpuntur, & de nouo producuntur, vt euidens eſt in diuiſione, & vnione partium continui.

598. Obiicies primò: Si darentur actu indiuiſibilia in quantitate, ſequeretur dari accidentia ſine ſubiecto. Conſequens eſt falſum: ergo. Probatur ſequela, quia quantitas ſubiectatur in materia; at materia non habet iſta indiuiſibilia, cùm nullam extenſionem quantitatiuam de ſe habeat: ergo.

Respondetvr negando ſequelam maioris. Ad probationem reſpondetur, etiam in materia dari indiuiſibilia copulantia, & terminantia, ſuper quæ ſubiectantur quantitatiua.

Contra inſtant aduerſarij: Si in diuiſione, & vnione continui indiuiſibilia deperduntur, & noua acquiruntur: ergo non ſolùm in diuiſione, & vnione quantitatis, ſed & materiæ, ſubſtantiæque aliquid materiæ de nouo generabitur, & aliquid deperdetur: ſed hoc eſt naturaliter impoſſibile: ergo. Sequela maioris patet, quia indiuiſibilia ſubſtantiæ ſunt aliquid ſpectans ad integritatem entitatis ipſius. Probatur minor, quia materia ſolùm poteſt habere eſſe per creationem, & deperdere idem eſſe per annihilationem: ſed creatio, & annihilatio materiæ ſunt actiones ſolius Dei, & tamen ab agente naturali fit talis acquiſitio, & deperditio: ergo dicendum eſt, non dari hæc indiuiſibilia.

Respondetvr concedendo deperdi, & de nouo acquiri noua indiuiſibilia, tam in ſubſtantia, quàm in quantitate per diuiſionem, & vnionem partium; & negando id eſſe impoſſibile naturaliter. Ad probationẽ reſpondetur, talia indiuiſibilia, quæ de nouo acquiruntur, priùs eſſe entitatiuè in potentia in ipſa materia, ſed per vnionem continuatiua, & per diuiſionem pariter terminatiua reduci ad actum, & continuatiua deperdi. Et ad id non eſt neceſſaria creatio, ſed ſufficit diuiſio, & vnio, quæ non ſunt motus, vel mutationes ſubſtantiales propriè, ſed tantùm reductio partium in actu, quæ priùs erant in potentia diuiſibiles, & vnibiles. Et licèt non ſit generatio rigoroſa, cùm non educantur de potentia ſubiecti, vt per ipſa informetur, tamen poteſt dici generatio, & corruptio ſecundùm quid, & lato modo, quatenus per ipſas id, quod erat in potentia, reducitur ad actum; & in hoc ſenſu poteſt admitti, quod aliquid materiæ de nouo generatur, & aliquid deperditur.

Contra de nouo poteſt inſurgi: Si hoc eſt verum, ergo in diuiſione, & in vnione ſpecierum ſacramentalium erit de nouo aliquid ſpeciei, ſub quo non erit Chriſtus, quod eſt contra

trà fidem:ergo nulla reſponſio. Probatur ſequela : Non ſolùm Chriſtus eſt ſub illis ſpeciebus , quæ in actu conſecrationis ibi erant : ſed non erant actu illa indiuiſibilia de nouo acquiſita, quando facta eſt conſecratio : ergo.

Respondetvr negando ſequelam antecedentis. Ad probationem reſpondetur , illa indiuiſibilia eſſe aliquid ſpecierum præexiſtentium , & ob id etiam ſub illis eſt totus Chriſtus;& hoc quia ex decreto Chriſtus eſt ibi loco ſubſtantiæ. Et ſicut in diuiſione, & vnione ſubſtantiæ acquiruntur de nouo noua indiuiſibilia abſque eo , quod ſuccedat noua ſubſtantia; ſic & Chriſtus eſt ſub iiſdem de nouo productis ,ad quorum productionem concurrit Chriſtus loco ſubſtantiæ.

Obiicies ſecundò : talia indiuiſibilia ſi darentur in continuo,eſſent accidentia ſine ſubiecto,quod eſt impoſſibile. Probatur aſſumptum,& ſequela ; nam ſubiectum vel eſt diuiſibile, vel indiuiſibile : ſed neutrum: ergo.Probatur minor,quia ſubiectum vel eſt ſubſtantia, vel accidens,nempe quantitas continua , vt puncta in linea : ſed hæc omnia ſunt diuiſibilia, ſicque ſubiectarentur in ſubiecto extenſo , & conſequenter eſſent extenſa, & non indiuiſibilia : ergo.

599. Respondetvr, talia indiuiſibilia accidentalia eſſe ſubiectiuè in indiuiſibilibus ſubſtantiæ ; adhæſiuè in quantitate , ſicut & indiuiſibilia ſubſtantiæ ſunt adhæſiuè in ſubſtantia, cùm ſint aliquid ſubſtantiæ, & quantitatis,in quibus ſunt non per informationem, ſed per modū vnionis , & nexus ; differunt autem iſtæ duæ vniones per hoc, quod vnio informationis denominat ſubiectum vnitum,quia per talem vnionem partes vnitæ immediatè inter ſe vniuntur:at vnio per continuationem non denominat ſubiectum vnitum,in quo recipitur ; ſed potiùs partes,quas afficit, & quibus adhæret , non inhæret : partes enim per talem vnionem non dicuntur immediatè vnitæ , ſed vnitæ in aliquo tertio ad modum glutinis vnientis partes tabulæ;& in hoc ſenſu indiuiſibilia dicuntur vniones partium,ob idque & dicuntur partes integrales inadæquatæ ſui totius.

Obiicies Tertiò cum Ioan. à S. Thom. hîc , *quæſt.20. art.2.* quia admiſſis indiuiſibilibus ſuſtantiæ, ſubſtantia haberet à ſe ſufficiens principium impenetrationis , & non per quantitatem, quod eſt contra ſupradicta à nobis: ergo. Probatur ſequela, quia à quantitate oritur impenetrabilitas ratione extenſionis partium per indiuiſibilia vnitarum , & terminatatum : ergo ſubſtantia de ſe carebit tali impenetrabilitate.

Respondetvr negando antecedentis ſequelam , nempe eſſe contra noſtra principia ; diximus enim ſubſtantiam præciſà quantitate habere indifferentiam ad extendi,& non extendi ; ad penetrari, & impenetrari, & per quantitatem molis contrahi à tali indifferentia : nec tamen hinc ſequitur,debere in ipſa negari indiuiſibilia ſubſtantialia, quorum munus non eſt extendere ſubſtantiā,ſed tantùm copulare , & terminare partes eiuſdem iam per quantitatē extenſas.

600. Obiicies Quartò : Fruſtra ponuntur hæc indiuiſibilia , quia ad nihil deſeruiunt. Probatur aſſumptū ab Hurtado.Primò non inſeruiunt ad contactum ; pars enim in continuo debet eſſe ſimul cum comparte ; cùm indiuiſibile non ſit extra locum par-

tis,ſed ſimul cum illa: ergo quod eſt ſimul cum indiuiſibili, eſt etiã ſimul cum parte: ergo abſque indiuiſibili etiam poſſunt partes eſſe ſimul per contactum. Secundò ſphæra tangens planum vitreum frangeret illud: ſed fractio prouenit ex reſiſtentia vnius corporis reſpectu alterius impellẽtis illud: ergo non tanget in puncto, ſed in parte aliqua; puncta enim ſphæræ, & plani ſi darentur, eſſent ſimul, nec ſe mutuò expellerent. Tertiò, quia in continuo punctum non tangit aliud punctum, cùm ibi non ſit immediatum: nec tangit partem, hæc enim non poteſt coëxiſtere puncto. Ad quid ergo ponitur illud punctum connectens? Quartò, ſi quantitas eſſet abſque ſuperficie, vt in igne, & aëre, tunc poſſet tangi, illuminari, videri, calefieri: ergo indiuiſibile eſt ſuperfluum. Quintò, ſi quantitas eſſet abſque ſuperficie, vel indiuiſibili, adhuc eſſet finita; ſi enim à Deo auferretur punctum à linea, non eſt rationabile credere, quod deberet confluere in infinitum. Vnde abſque indiuiſibili poſitiuo poſſet habere terminum. Et ſi dicas negatiuè tantùm fore finitam, nihil eſt, cùm ratio termini, & finis conſiſtat in negatione vlterioris perfectionis; ſicque propriè eſſet terminata. Probatur aſſumptum, quia etiam in ſubſtantia continua, ſi conſtaret ex pluribus partibus ſpecie diuerſis, vt euenit in homine, tunc in indiuiſibili continuatiuo medio non eſſent indiuiſibilia duarum formarum (per Ariſtotelem enim ſpecie diuerſa non poſſunt continuari:) ergo altera illarum eſſet extrinſecè terminata, & conſequenter abſque indiuiſibili terminatiuo: ergo idem dicendũ eſt de quantitate.

601. Respondetvr cum Meldul. ad primum, quod cùm indiuiſibile, licèt quoad exiſtentiam ſit ſubiectiuè extra partem, tamen quoad extenſionem eſt ſimul cum ipſa adhæſiuè, non faciens maiorem extenſionem; ideo indiuiſibilia ſunt neceſſaria ob contactum, vt probatum eſt in principio concluſionis, aliàs daretur contactus per penetrationem partium. Hinc indiuiſibile quod eſt ſimul quoad extenſionem cum parte, non eſt ſimul cum alia quoad exiſtentiam; ob idque pars vna, quia eſt quoad extenſionem cum indiuiſibili, non quoad exiſtentiãm, non eſt ſimul cum alia parte quoad exiſtentiam, ita vt vnâ pars ſit alia; ſed ſunt ſimul, & ſe tangunt per indiuiſibilia correſpondentia: quâ doctrinâ ſoluitur alia obiectio, quam faciunt aduerſarij, nempe talia indiuiſibilia ad hoc vt continuent partes, debere vniri ipſis: per quid ergo vniuntur? Si per aliud indiuiſibile, dabitur proceſſus in infinitum: ſi ſeipſis, ſicque penetrantur cum parte: ergo nec poſſunt eſſe medium vniens partes. Reſpondetur vniri parti inadæquatè, id eſt ſecundùm illam virtualitatem, ſeu rationem, ſecundùm quam non extenditur vlteriùs, & in qua conſiſtit extremitatis ratio; ob idque vnitur illi parti ſecundùm extremum ſuæ extenſionis. Ad ſecundum negatur fieri contactum per partes, ſed per puncta; reſiſtunt tamen, & franguntur ob ſummam approximationem, quam habent illa corpora ſumpta non ſecundùm partes, ſed ſecundùm totum. Hinc ob approximationem vnius corporis cum altero tangentis in puncto, & ob virtutem motiuam vnius aliud frangitur.

Ad tertium reſpondetur, diuiſibile in continuo non eſſe immediatum indiuiſibili,

indiuiſibili, itavt ſecundùm ſe totum ſit ſtatim cum indiuiſibili, vel poſt indiuiſibile; non enim ſecundùm ſe totum tangit indiuiſibile, ſed conſequitur ſecundùm partem priorem, & priorem in infinitum. Concedimus tamen, indiuiſibile eſſe immediatum indiuiſibili, ita quod inter ipſum ſecundùm ſe totum, & indiuiſibile nihil mediat: vnde contactus, ſeu immediatio indiuiſibilis cum parte non eſt per exiſtentiam, quaſi quod pars ſecundùm ſe totam ſit ſimul cum indiuiſibili, ſed ſecundùm extenſionẽ, ſiue iuxtapoſitionem, quia poſt partem ſequitur immediatè punctum, per quod vnitur alteri.

Ad Quartum reſpondetur, impoſſibile eſſe quantitatem ſine ſuperficie, ſi habeat tangi, figurari, illuminari; & ſi vna deſtrueretur, altera neceſſariâ ſequelâ reſultaret. Ex quo patet implicantia negantium indiuiſibilia, ſicut dicitur, quod ſi daretur infinitum, ei non poſſet fieri additio; & tamen Deus poſſet illud minuere, & augere; ſic enim eſt implicantia in terminis, & in ſuppoſitione. Pari modo ad mentem aduerſariorum deberet ex vna parte concedi quantitatem ſine ſuperficie poſſe tangi, illuminari, &c. & ex alia admitti penetrationem, negari opacitatem, & ſimilia.

Ad Quintum reſpondetur, dato quod poſſet admitti terminatio negatiua, adhuc tamen neceſſariò debent admitti indiuiſibilia poſitiua ob alias rationes, ratione contactus, impenetrationis, copulationis. Et ad id de quantitate exiſtente in diuerſis partibus hominis reſpondetur, continuari per indiuiſibilia, &c. Neque eſt par ratio de cæteris formis, quæ tantùm indigent indiuiſibili, vt terminentur; quod ſi ipſo carerent, nulla eſt implicantia, quod extrinſecè terminentur: at quantitas indiuiſibilibus indiget, non ſolùm vt terminetur, ſed ob alia munera, vt dictum eſt, quæ ſine ipſis præſtare non poſſet.

Obiicies Quintò: Si hæc indiuiſibilia diſtinguuntur realiter: ergo ſaltem Deus poterit ea ſeparare à cõtinuo. Probatur ſequela, quia puncta à partibus non dependent quoad exiſtere. Tum etiam, quia ſaltem Deus poteſt omnia puncta in linea cognoſcere diſtinctim: tunc vel aliquid lineæ ſupererit, vel nihil: ſi ſecundum, ergo continuum componitur ex indiuiſibilibus: ſi primum, ergo continuum puncta non includet. Confirmatur, quia cùm puncta ſint continuatiua partium, præintelliguntur ad partes: tum ſi diſtinguuntur realiter, ſaltem cognoſci poterunt vt ſeiuncta.

602. Respondetur quod licèt diſtinguantur puncta realiter à partibus, Deus poteſt aliqua ſeparare, ſed non omnia. Ratio eſt, quia continuum eſt extenſum, & eſt continuũ, vt eſt extenſum: indiuiſibile habet diuerſam exiſtentiam ab exiſtentia lineæ, & ſecundùm hanc rationem non adeſt dependentia vlla puncti à linea, & ſecundùm hanc rationem poſſet Deus omnia indiuiſibilia ſeparare à continuo: ſed alia ratio impedit hanc ſeparationem; nam continuum eſſentialiter includit indiuiſibilia continuantia; & hinc ſequitur, quod impoſſibile eſt cognoſcere ipſa indiuiſibilia vt ſeiuncta, licèt cognoſcantur vt diſtincta realiter: nec item poteſt cognoſci continuum abſque indiuiſibilibus continuantibus partes continui, vnde quodlibet in particulari poteſt cognoſci ex ſe; ſed provt ſunt

connectentia partes, debent cognoſci & ipſæ partes; quæ doctrina ampliùs in ſequenti concluſione explicabitur.

Obiicies ſextò: Si reuera darentur ita indiuiſibilia, ſequeretur tot eſſe puncta in circulo minori, quot in maiori, etiamſi iſte circulus eſſet magnitudinis cœli; minor verò eſſet tantùm aliqua palmaris linea circa centrum. Patet ſequela, quia omnes lineæ ductæ ad centrum à circulo maiori tranſirent per minorem: ſed conſequens eſt abſurdum, cùm multò plura puncta ſint in maiori, quàm in minori. Idemque euenit in diametro poſito in quadrangulo; nempe tot fore puncta in diametro, quot in coſtis, quæ ſunt breuiores, quia à coſta ad coſtam poſſunt protrahi infinitæ lineæ, quæ omnes pertranſient per diametrum.

603. Hvic difficultati varij varias adhibent reſponſiones, vt videre eſt apud Complut. *Phyſ. diſp.* 25. *q.*4. & Conimbric. & Meldul. *diſp.*9. *num.* 80. Nam Complut. negant à quolibet puncto circuli maioris duci lineam ad punctum circuli minoris, ſeu ad centrum ipſius; ſed plures lineas terminari, antequam accedant ad circulum minorem. Conimbric. negant eſſe plura puncta in maiori, quàm minori. Quæ reſponſio, ait Meldul. eſt contra principia Mathematicæ, quæ docet à centro ad circumferentiam poſſe duci tot lineas, quot ibi puncta ſunt, & è contra: quæ lineæ non in circulo minori, ſed in centro concurrunt. Quæ lineæ parallelæ ſũt talis naturæ, quod nunquam coincidunt inter ſe, etiamſi in infinitum protrahantur; ſed tamen quò magis à centro elongantur, eo magis diſtant in ſpatio diuiſibili, per quod aliæ lineæ poſſunt duci. Vnde figura à Complut. expoſita eſt nimis groſſa, & materialis, non mathematica, in qua conſpiciuntur lineæ non parallelæ, ſed potiùs ad latera flectentes; ideoque terminantur, antequam perueniant ad centrum: vnde ſe habent vt lineæ incidentes, & obliquæ, cùm cauſent angulos incidentes inæquales in lineam rectam à centro ad circumferentiam. Reſpondet igitur iſte doctiſſimus vir, quod cùm ſint plures partes in circulo maiori, quàm in minori, etiam erunt plura puncta: & cùm in vtroque cum eodem exceſſu poſſit diuiſio in infinitum protrahi, quamuis plura in maiori ſemper remaneant accipienda; hinc ſi deſignatio fieret ſecundùm partes proportionales, totidem erunt partes in vtroque, ſed cum proportionato exceſſu; nam ſicut circulus maior excedit minorem, ſic & partes illius excedunt iſtum. Idemque dicendum de punctis, quia ſecundùm partes proportionales poſſunt in vtroque deſignari puncta in infinitum, quamuis plura ſemper remaneant in maiori accipienda, ſed tamen in maiori diſtantia: at ſi fieret deſignatio per partes æquales, tunc plures partes, & puncta ſunt in maiori, quàm in minori determinata. Hinc negatur tot eſſe puncta in vtroque, licèt concedamus, quod à quolibet puncto maioris circuli ad quodlibet minoris diſtributiuè, non verò collectiuè poſſit linea protrahi, licèt poſtea ſint futura in maiori cum maiori diſtantia: ſicque ſi diuiſio fieret per partes versùs centrum, lineæ deſignatio fieret per partes proportionales, & ſecundùm iſtam poſitionem circulus minor æquabitur toti cœlo; at ſi propè centrũ fieret per partes æquales,

les, tunc non coæquarent toti cœlo. Idemque dicendum de diametro in quadrato; diametrum enim excedit ſecundùm partes proportionales latera quadrati, & ſecundùm debitam proportionem fit diuiſio vtriuſque. Sed de hac materia vide, quæ infrà ex S.Doct. dicimus in ſolutione argumentorum ſecundo loco.

Obicies ſeptimò: Si dantur iſta indiuiſibilia actu, & infinita: ergo datur infinitum actu concluſum extremis.

Respondetur ex S. Bonau. negando conſequentiam, eſt enim fallacia compoſitionis; ſunt enim actu ſecundùm entitatem, ſunt in potentia deſignabilia, ita quod deſignata quacumque multitudine, adhuc remanent alia deſignabilia: neque hinc ſequitur, dari infinitum actu, cùm ſemper ſint in numero finito, cùm non habeant in numero actu infinito poſitionem, & ſitum. Quæ reſponſio ampliùs explicabitur in ſequentibus concluſionibus.

Quæstio II. Lateralis.

De compoſitione continui, an componatur ex ſolis indiuiſibilibus mathematicis.

604. Vnica Conclusio: Continuum non poteſt componi ex ſolis indiuiſibilibus mathematicis. Eſt S. Doct. locis ſuprà, & infrà citandis, D.Thomæ, Scoti, &c. contra Zenonem, Stoïcos, Bagatam, Tellez, alioſque recentiores, quibus addendi ſunt Arriag. & Ouied. hanc opinionem defendentes diſputationis ſolùm causâ.

Primò tamen ſupponendum tanquam certum, quod augmentum magnitudinis, & multitudinis per hoc differunt, quòd primum fit per aliqua, quæ ſecundùm aliquid ſui vniuntur, & ſecundùm aliud ſunt extra quantitatem, cui fit additio; fit enim per extrapoſitionem, & ſic per poſitionem partis extra partem. Vnde ſi duo corpora ſe penetrarent, ibi non eſſet augmentum, cùm non adſit aliquid, per quod intrinſecè vniatur, & per quod fiat totum integrale, ſiue ſecundùm partes homogeneas, vt in aqua; ſiue heterogeneas, vt in homine: ſecundùm nempe augmentum multitudinis fit per aggregationem plurium vnitatum non aliquo communi termino copulatarũ. Et hinc oritur, quod partes in continuo, cùm ſint verè actuales entitates, habent ſuam propriam entitatem indiuidualem, & entitatiuam, quæ dicitur tranſcendentalis, & metaphyſica: habent & alteram prædicamentalem, & quantitatiuam, quatenus partes continui in ipſo dicuntur vnum; hæcque ſtat cum pluralitate partium, quâ doctrinâ ſuppoſitâ.

Probatur igitur Concluſio primò rationibus phyſicis, & deinde mathematicis, & primò ex communi axiomate, nempe Indiuiſibile additum indiuiſibili non facit maius extenſiuè: ergo nec poteſt conſtituere continuum. Antecedens probatur, quia ſi faceret maius, oporteret, vt indiuiſibilia ſe tangerent ſecundùm vnam partem tactam, & non ſecundùm alteram, nec ſe penetrare deberent; & hoc vt ſecundum aliquid ſui vniantur alteri, & ſecundùm aliud ſint extra: ſed in indiuiſibili non ſunt partes, cùm ſit ſimplex: ergo eorum tactus erit ſuppoſitio, non extrapoſitio, ſicque nec poteſt eſſe augmentum magnitudinis, & continuitatis.

Hvic argumento validiſſimo varij variè reſpondent. Aliqui dicunt, quod licèt duo puncta non faciant maius ex ſolo tactu, alia tamen addita facient maius; licèt enim ſe tangant ſecundùm ſe tota, ſunt tamen immediata vnum poſt aliud, vti ſunt extremæ ſuperficies ſe tangentes, ob idque facient extenſionem. Sic Arriaga: Ouiedus verò negat penetrari inter ſe, ſed tantùm eſſe immediata, & ſic poſſunt facere maius.

Contra, quia implicat vnum indiuiſibile eſſe alteri immediatum, & ſimul eſſe extra illud poſitum, vt ſi A, B, C, ſint tria puncta immediata, vel B, medium tangeretur ſecundùm ſe totum ab vtroque collaterali, vel ſecundùm aliud, & aliud: hoc ſecundum eſt contra rationem indiuiſibilis: primum verò oſtendit illa tria puncta eſſe inuicem compenetrata, & ſic ſe habent extremæ ſuperficies, in quibus corpora ſe tangunt; quando enim ex parte vnius corporis illis duabus ſuperficiebus vna tantùm ſuperficies correſpondet, ſignum euidens eſt compenetrationis, vt patet in baculo poſito partim in aqua, & partim in aëre, tunc vna ſuperficies continuatiua baculi correſpondebit ſuperficiebus aquæ, & aëris.

Bagata *lib.6.Phyſ.diſp.vnic.ſect.3. num.22.* reſpondet hoc argumentum militare etiam contra Ariſtotelicos aſſerentes continuum habere partes ſe tangentes; nam ſi ſe tangunt, vel ſecundùm ſe totas, vel ſecundùm aliquid ſui. Si primum, ergo erit penetratio ipſarum: ſi ſecundum, id erit pars; vel erit indiuiſibile, vt linea; vel ſuperficies, & ſic ſe penetrabit cum alia linea, vel ſuperficie.

Sed vana eſt hæc inſtantia Bagatæ; nam dicimus partes ſe tangere ſecundùm aliquod ſui, ſcilicet non ſecundùm ſe totas, vel vt partes, ſed ſecundùm indiuiſibilia compenetrata ad inuicem, ſecundùm quæ non fit extenſio maior, ſed tantùm ſecundùm partes vnitas per indiuiſibilia. Deinde idem Bagata reſpondet directè cum Arriaga, puncta eſſe indiuiſibilia, nec habere partes; habere tamen latera non intrinſeca, ſed extrinſeca reſpectu loci circum circa diuiſibilis, verbi gratiâ, quibus reſpicit orientem, & occidentem, aliaſque partes. Quæ reſponſio tamen eſt incredibilis, & inintelligibilis; nam ſemper ſequitur, indiuiſibile habere partes: quare & idem Author fatetur ſuum dictum eſſe creditu difficile imaginationi; addo ego, immò & intellectui impoſſibile: nam illa latera extrinſeca in puncto vel dicunt entitatem abſolutam, quæ ſit aliquid ipſius puncti, & hoc non; ſic enim ſecundùm aliquid ſui tangeret, & ſecundùm aliquid non: vel ſolùm dicunt diuerſos reſpectus ad partes vniuerſi: ſed iſti reſpectus fundantur omnes in eadem entitate puncti indiuiſibili: ergo cùm fundamentum talium reſpectuum ſit ſimplex, & indiuiſibile, neceſſariò etiam ipſi contrariatur extenſio, datis quibuſcumque reſpectibus extrinſecis.

605. Probatvr ſecundò ex ratione motus, quia datur velocitas, & tarditas in motu locali: ſenſibus ipſis hoc principium euidens eſt, nec indiget probatione: ſed ex ſententia aduerſariorum aufertur hæc maior velocitas, & tarditas: ergo eſt falſa. Probatur ſequela, quia ſequeretur, quod mobile velociſſimum, vt aquila; & tardiſſimum, vt teſtudo, æquali tempore æquale ſpatium percurrerent.

rent. Probatur ſequela: moueatur aquila per vnum punctum in primo inſtanti, impelletur etiam teſtudo per vnum punctum & inſtans, ob puncti & inſtantis indiuiſibilitatem: ita de ſecundo, tertio, quarto puncto dicendum eſt. Quare teſtudo moueretur ſicut aquila, parique velocitate ferretur, eo quòd ſi minùs moueretur, quàm punctum, darentur magis, & minùs, & partes in puncto, & in inſtanti.

Hvic argumento vt aduerſarij reſpondeát, mirum eſt, quantum torqueantur, & quàm varia inuolucra quærant vt ſubterfugiant vim validiſſimam ipſius. Et primò dicunt aliqui, quod mouens ſe velociter tranſit de primo ad quartum punctum ſine medio, ideſt quatenus tranſiens per omnia illa puncta ſolùm ſe applicat non ſecundo puncto ſpatij, ſed quartæ, vel ſextæ parti ſpatij: non ſic facit teſtudo. Quæ reſponſio eſt verè vana, & voluntaria, & inintelligibilis, nec eneruat vim argumenti; quia ex hoc ſequitur, quod dum aquila ſe mouet in primo, & tertio inſtanti, ſe applicans ſextæ, vel octauæ parti ſpatij, vnum indiuiſibile, vt inſtans, reſpondebit pluribus partibus ſpatij; ſicque habebit partes, dum æquiualet pluribus partibus. Secundò alij reſpondent admittentes quædam indiuiſibilia inflata ex virtute valida mobilis; quæ licèt ſint in ſe indiuiſibilia, ſunt tamen loci occupatiua, ob idque & plures vbicationes complectitur; tuncque ſi indiuiſibile occupet plures vbicationes ſimul, tunc erit motus velox; ſi non occupat niſi primam vbicationem, erit ſummè tardus: & hoc ſubterfugio credunt auferre omnes difficultates. Tertiò alij, vt Ouiedus *Phyſ. contr. 17. part. 9. §. 11.* Arriag. & Spinula reſpondent tarditaté motus prouenire ex eo, quod mouens quieſcit per aliquas morulas, per quas currens velociter non quieſcit. Vnde negant, motum eſſe quantitatem continuam, ſed volunt eſſe diſcretam.

606. Contra quæ duo dicta ſic inſurgo, & primò contra indiuiſibilia inflata: Non dantur iſta indiuiſibilia inflata. Probatur aſſumptum. Tum quia aut ſpatium erit aptum ad recipiendam quantitatem, aut non. Si primum, ergo per poſitionem indiuiſibilis mobilis non poteſt ſpatium quantum occupari, ob incommenſurationem, & improportionem: ſi ſecundum, ergo erunt etiam in ſpatio indiuiſibili correſpondentia indiuiſibilia: ergo vnum indiuiſibile non poterit plures vbicationes abſorbere per ſuam præſentiam. Tum quia hoc indiuiſibile inflatum conſtans pluribus vbicationibus, totum etiam occupatur à mobili tardo, ſicque percurret idem ſpatium eodem tempore, ac mobile velox. Tum etiã, quia vt indiuiſibile inflatum occupans per vbi extenſum quatuor indiuiſibilia ſpatij, velociſſimè moueatur, debet in inſtanti relinquere totum ſpatium, & in ſequenti ſpatium continuum eiuſdem extenſionis occupare, vel vtrumque facere in eodem inſtanti: hoc ſecundum non poteſt dici, quia non diceretur moueri à loco ad locum: ergo primum: ſed hoc eſt impoſſibile: ergo. Probatur minor, quia mobile materiale non habet in poteſtate ſua ſe extrahere à ſpatio diuiſibili ad indiuiſibile, & ab indiuiſibili ad diuiſibile ſe extendere, cùm ſit determinatum in extenſione per ſe, vel per vbi extenſum: ergo

ergo ita moueri non poteſt: ſed videatur Serbellonus, qui fusè agit contra hæc indiuiſibilia inflata *diſput.4.quæſt.2.art.1.num.9.*

607. Secundò contra morulas: Tum quia ſi iſtæ morulæ darentur, ſenſu perciperentur, ſicut vniuerſaliter quies ex diuiſione motus percipitur, & maximè in motu teſtudinis, cùm & eius tarditas ſenſu dignoſcatur; & hoc maximè in motu violento, in quo mobile incipit in inſtanti moueri; & tamen tamdiu durat, quandiu impulſus ſuperat grauitatem mobilis, & reſiſtentiam aëris; poſitâ enim causâ applicatâ, & non impeditâ, ponitur effectus: ergo falſum eſt mobile quieſcere per morulas; ſi enim daretur, quænam virtus rurſum propelleret violenter mobile ſurſum. Tum etiam, quia quandiu durat virtus impreſſa, tandiu durat motus: ergo falſum eſt, dari iſtas morulas.

Respondent id euenire, quia virtus impreſſa ex natura ſua exigit quieſcere.

Contra: Si quietem exigit hæc virtus impreſſa, ergo vel ipſi competit ab intrinſeco, vel ab extrinſeco: non primum, quia conſiſteret in quodam gradu determinato ob intrinſecum principium, à quo conſeruatur, & etiam reproduci habet, ſi aliquando contingat deturbari ab aliquo contrario, vt patet in omni alia qualitate connaturali intrinſeca. Nec ſecundum, quia eſt contra inclinationem ſubiecti: ergo nec poteſt virtus contraria ſubiecto conſiſtere in ſtatu quietis connaturalis. Tum etiam, quia ſolùm in æquilibrio grauitatis cum impulſu poteſt eſſe quies, &c. Tum etiam, quia ſi eſſet naturalis talis quies virtuti impreſſæ in motu violento, deberet eſſe æqualis in omnibus, quod patet eſſe falſum. Et quod dicitur de virtute impreſſa ſurſum impellente, multò fortiùs concludi poteſt de grauitate deſcendente ſuperante reſiſtentiam medij, cùm eadem causâ ſemper duret talis motus à principio ad finem. Vnde non eſt maior ratio, cur quieſcere debeat in ſecundo, vel tertio, vel aliis inſtantibus, &c.

Probatur etiam inanitas talium morularum euidenti argumento. Si rota moueatur circulariter, vt euenit in motu lapidis in molendino, tunc circulus propior centro tardiùs mouetur, quàm in circumferentia; & tamen non poſſunt aſſignari morulæ in circulo inferiori, alioquin oporteret dari diſcontinuationem vnius motus, vel inflexionem linearum, quæ à centro exeunt ad circumferentiam tendentes: ſi enim tardiùs mouetur circulus vicinior centro, etiam per plura inſtantia quieſcet, quàm faciat maior: igitur punctum vltimum non mouetur, verbi gratiâ per centum inſtantia, per quæ mouetur ſupremum punctum: ergo ſupremum poſt duos motus indiuiſibiles non reſpondet directè per lineam rectam vltimo. Patet conſequentia, quia antea illi rectà reſpondebat, nūc autem poſt quadraginta motus diſtat à priori loco quadraginta punctis, & puncta intermedia ſunt in priori loco: ergo via recta iam omnia puncta non ſibi reſpondent, ſed diſtabunt inter ſe per plura indiuiſibilia; ſicque cùm priùs haberent ante motum figuram rectam, poſtmodùm habebunt flexam.

Dices ex Seraph. Doct. *lib.2.diſt.14. part.2.art.1.quæſt.1.* de facto in cœlis dari plures, & contrarios motus, & diuerſos

diuerſos in ipſis cœlis abſque diſcontinuatione: ergo in eodem continuo poteſt dari maior, & minor velocitas: ergo etiam & quies in vno, & non in alio.

Respondetur concedendo antecedens in coporibus mollibus ſubſtantialibus, & raris, negando in ſolido corpore: hinc tamen non ſequitur, quod mobile vnicum ſolidum vnico motu ſe mouens poſſit ſecundùm vnam partem moueri, & ſecundùm aliam quieſcere.

608. Probatur ſecundò rationibus mathematicis. Primò, quia ſequeretur tot dari puncta in circulo minori concentrico, ac in maiori excentrico, & iſta componerentur ex partibus æqualibus; à centro enim ad circulum exteriorem poſſunt trahi ad ſingula eius puncta ſingulæ lineæ, quæ debent tranſire per circulum interiorem: vel ergo duæ lineæ, & tres, & quatuor penetrabunt idem punctum interioris circuli; vel quælibet linea habebit reſpondentiam ad puncta interioris, & exterioris circuli, ſicque erunt æquales in numero punctorum, quod eſt abſurdum; ſicque tot habebit Empyreum, quot paruus annulus ſponſalis. Idem & argui poterit in linea diametrali vnius quadrati, ſi ab vna coſta protrahantur lineæ ad aliam coſtam per ſingula puncta.

Probatur Tertiò ex hoc, quod omnis linea per medium ſecari poteſt: detur ergo linea conſtans ex quinque punctis, tunc impoſſibile erit lineam ſecari per medium, cùm punctum in medio ſecari non poſſit, &c.

Alias mathematicas probationes poterit quiſque videre apud Serbellonum, Guarinum, Meldul. & præcipuè apud Hurtadum, qui doctiſſimè confutat hanc aduerſariorum opinionem, oſtenditque manifeſtè ipſos ſuis dictis, vel potiùs inuolucris in tenebras abire, eludereque, non eruere veritatem. Tandem aduertendum, quod hæc opinio Zenoniſtarũ à Sacro Concilio Conſtantienſi damnata fuit tanquam error in Philoſophia, non quòd ſpectet ad fidem, ſed quia iſtud aſſertum inſertum erat inter alios errores contra fidem Ioannis Hus. Sic Concilium *ſeſſ.* 12.

Obiectiones aduerſariorum infrà dabuntur, & ſoluentur immediatè poſt ſequentem concluſionem.

Quæstio III. Lateralis.

An continuum componatur ex indiuiſibilibus phyſicis.

609. Vnica Conclvsio. Continuum componitur ex indiuiſibilibus phyſicis: cum quo tamen ſtat, quod in continuo ſunt partes, tum æquales, tum proportionales realiter inter ſe diſtinctæ, quæ licèt ſint actu finitæ, ſunt tamen in infinitum diuiſibiles mathematicè. Concluſio habet plures partes, quarum prima eſt, quod continuum componitur ex indiuiſibilibus phyſicis: ſecunda, quod in continuo ſunt partes realiter diſtinctæ: tertia, quod ſunt finitæ: quarta, quod cum tali finitate ſtat diuiſibilitas in infinitum. Hanc concluſionem quadripartitam eſſe Seraph. Doct. infrà demonſtrabitur, vtque clariùs in probatione procedatur,

Primò ſupponendum ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *art.* 2. *princip. ſeu art.* 4. *quæſt.* 2. *ad duo vltima*, quod propoſitio Ariſt. poſita in tertio, & ſexto libro Phyſicorum, nempe continuum eſſe diuiſibile in infinitas partes,

tes,

tes, intelligenda eſt de diuiſione mathematica, ſiue mentali, & ſecundùm intellectum; non de naturali, & phyſica, ſiue ſecundùm habitum, & rem, in hac enim phyſica, ait S. Doct. *lib.4.diſt.11.part.1.art.1. quæſt.5.ad 2.* eſt ſtatus naturalis in diuiſione, quia reduci poteſt continuum ad minimum indiuiſibile, licèt mathematicè ſemper ſit diuiſibile in infinitum.

610. Secundò ſupponendum, hoc diſcrimen verſari inter demonſtrationes mathematicas, & phyſicas, quòd mathematicæ abſtrahunt à materia ſenſibili, & phyſica; phyſica verò conſiderat ea, quæ verè ſunt, & fiunt in natura: de qua duplici abſtractione agit Seraph. Doct. tum *loc. cit.* tum *lib.1. diſt. 2. dub. 1.* & *lib.1. diſt.27.art.1.quæſt.3.* & *ſerm.1.4.& 5. Hexaëm.* & alibi. Vnde in Mathematica ſufficit, vt ſint verè in mente, licèt non poſſint verificari in re: nam ſecundùm rationem obiectiuam attenditur ſolùm natura quantitatis præſcindendo ab actuali, vel poſſibili exiſtentia; ſicque nullam mutationem faciunt realem in ſubiecto reali phyſico: & hinc Mathematici poſſunt diſcurrere circa quantitatem ex ſuis principiis, abſque eo quod alteretur quantitas à propria ratione, ſecundùm quam in natura ſedet; ob idque ſufficit, vt propoſitiones mathematicæ ſint veræ in mente, licèt non verificentur in re, phyſicè loquendo. Quam doctrinam tradit Seraph. Doct. *lib.4.diſt.49.art.6.q.1.ad 7. & 8.* vbi docet, quod licèt ſecundùm Mathematicos non poſſint duci duæ lineæ, inter quas nulla ſit diſtantia, ſeu ſuperficies, tamen id phyſicè eſt falſum, vt ſi darentur duo corpora, vnum glorioſum penetratum in non glorioſo, & ſi traherentur duæ lineæ à centro ad circumferentiam, tranſeuntes vna per corpus glorioſum, altera per non glorioſum, licèt mathematicè non eſſent duæ, phyſicè tamen eſſent duæ entitatiuè diſtinctæ. Sic & Euclides *expoſtulato 4. lib.1.* tradit hanc propoſitionem: *Quacumque magnitudine datâ, dari poteſt maior, vel minor.* Vera eſt hæc propoſitio mathematicè, & ſecundùm naturam quantitatis; non verò phyſicè, cùm nulla poſſit dari linea, quæ excedat axem mundi. Exemplum habemus in materia, quæ metaphyſicè conſiderata eſt capax infinitarum formarum; phyſicè verò ſecundùm rem tantùm phyſicarum, & exiſtentium in mundo. Hinc dixit Plato *7. de Republ.* mathematicos circa quantitatem quodammodo ſomniare, eo quia lineas, & figuras mente confingant, de quibus demonſtrationes inſtituãt. Et ratio eſt, quia quantitas eis deſeruit tanquam tabula, in qua exarentur figuræ, vt tanquam exemplaria deſeruiant ad expoſitionem earum, quæ in conceptu obiectiuo intellectuali luci reſpondent, vt veritas in mente ſit, non in figuris expreſſis. Itaque cùm figuræ mathematicæ præſcindant à reali ſubiecto, & veritatem tantùm in conceptu obiectiuo habeant, indifferenter ſe habent ad ſubiectum, quod ſit vel realiter diuiſibile, vel virtualiter tantùm; ideoque ſub minima qualibet extenſione, immò ſub vltima fingi poſſunt ab intellectu, ſeruatâ eſſentiali ratione ipſarum.

611. Tertiò ſupponendum, quod indiuiſibile phyſicum in quantitate eſt prima, & radicalis ratio, ſeu principium extenſionis phyſicæ diuiſibilis, non quidem includens in ſe diuiſibilitatem, ſed benè extenſionem

proportio

proportionatam, ſecundùm quam per vnionem ipſorum indiuiſibiliũ quantitas cõpoſita habet partes extra partes. Differunt enim ad aures Seraph. Doct. diuiſibilitas, & extenſio. Hinc licèt in ſe realiter & phyſicè tale indiuiſibile non habeat diuiſibilitatem intrinſecam, habet tamen extrinſecam per deſignationem, ſeu mathematicè, ratione cuius admittit, & habet virtualem quandam partium multitudinem, & ob id plures reſpectus ad corpora circũſiſtentia. Hincque dixit Seraph. Doct. quod punctum non habet in ſe quantitatem compoſitam molis, benè autem magnitudinem virtutis. Sic *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *ibid. q.* 1. *ad* 2. & ideo rectè dicitur, quod indiuiſibilia phyſica intrinſecè habent extenſionem propriam, cùm & ipſam tribuant quantitati compoſitæ; extrinſecè verò habent diuiſibilitatem in partes, in quo ſenſu Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 8. *dub.* 3. dixit, quod omne compoſitum eſt reſolubile, vel re, vel intellectu in partes, compoſitum ſcilicet vel ex aliis, vel cum aliis, *ibid. lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. ideo quantum, ſiue extenſum, & diuiſibile non ſunt idem formaliter; quantum enim, & extenſum præſcindit à diuiſibili, & indiuiſibili, vt patet in iſtis indiuiſibilibus, & ſecundùm noſtra principia Seraphica in quantitate Angeli. At diuiſibilitas ineſt tantùm quantitati ratione partium vnitarum, ob idque conſequitur ad ipſam compoſitionem. Vnde benè diximus in Logica, diuiſibilitatem non eſſe proprietatem quantitatis vt ſic, ſed tantùm quantitatis molis compoſitæ. Exemplum huius veritatis habemus in vnitatibus, quæ cùm ſint principium omnis numeri, in ſe continent primam, & radicalem rationem numerabilitatis, ratione habitudinis, quam habent ad compoſitionem numeri; ſicque ſicuti iſtæ conſtituunt numerum diuiſibilem diſcretum, ſic & hæc indiuiſibilia quantitatem diuiſibilem continuam.

612. Qvartò ſupponendum, quod infinitum aliud eſt cathegorematicum, aliud ſyncathegorematicum. Primum eſt, cuius entitas eſt actu infinita: ſecundum eſt, quod partim eſt in actu, & partim in potentia: ex eo autem, quod eſt in actu, eſt quid finitum ſimpliciter; ex eo, quod habet in potentia, dicitur infinitum ſecundùm quid, ſcilicet quod data quacumque multitudine partium, adhuc aliæ, & aliæ in infinitum poſſunt dari. De vtroque loquitur S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad vlt. & in corp. & quæſt.* 2. *ibid.* & *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. & alibi ſæpè. Hinc dicimus, quod in quantitate continua licèt per diuiſionem phyſicam poſſit deueniri ad vltimum minimum indiuiſibile, non tamen per mathematicam; idoque illa indiuiſibilia phyſica ſunt realiter inter ſe diſtincta, ob idque & vlteriùs indiuiſibilia in alias partes; diuiſibilia verò mathematicè loquendo. Quibus ſuppoſitis,

613. Probatvr prima pars noſtræ concluſionis de minimis phyſicis: quæ ex hac parte eſt forſan etiam illa Democriti, & Magneni de atomis: eſt & Serbel. hîc, *n.* 88. & Guarini *in diſp. de continuo*, licèt in explicatione aliqualiter diſcrepent à Seraph. Doct.

Primò: In qualibet re compoſita aſſignari debent prima componentia non ex aliis compoſita ſub ea ratione, quâ componunt: ſed quantitas eſt compoſitum ex partibus integrantibus: ergo aſſignandæ ſunt partes primò ipſam componentes integraliter. Tota autem quantitas eſt phyſicè diuiſibilis in plures partes: ergo primæ partes debent eſſe phyſicè indiuiſibiles; & ſic primæ partes non erunt in ſe compoſitæ ea ratione, quâ totum componunt. Maior patet ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *corp.* & ex traditis in primo libro Phyſ. de principiis, quæ non debent eſſe ex aliis, alioquin non eſſent prima principia, ſicut ſunt materia, & forma in compoſitione phyſica, & in metaphyſica genus, & differentia, & in numeris vnitates.

Respondent Aduerſarij negando paritatem de quantitate, & cæteris compoſitis ſuprà allatis. Ratio diſparitatis eſt, quia principia aliorum compoſitorum non habent eandem vnitatem eſſentialem cum toto: ſic materia, ſic forma, ſic vnitas reſpectu totius ex eis compoſiti. At quantitas eſt vnum totum homogeneum, retinens propriam eſſentiam, & vnitatem, & ſecundùm ſe totam, & ſecundùm partes per ſe. Vnde in hac deueniri non poteſt ad prima componentia, quæ ſint indiuiſibilia. Sed

Contra, quia primò ſaluatur etiam eadem ratio, & eſſentia quantitatis metaphyſica in toto, & in partibus minimis, quæ ſunt diuiſibiles mathematicè. Secundò, quia debet aſſignari aliqua diuerſitas inter prima componentia, & compoſitum, aliàs ex ipſis non conflaretur totum, quod eſt realiter diſtinctum, & diuerſum à partibus, vt probauimus in libro 1. in fine, in quæſtione de Toto, & in quæſtione de Vnitate homogeneitatis materiæ. Tum etiam, quia ad talem homogeneitatem ſufficit prima ratio quantitatis, quæ eſt exigentia poſitionis certæ in loco, præſcindendo à diuiſibilitate, vel indiuiſibilitate. Tum etiam, quia vt docet S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *cit.* omnis compoſitio vel eſt ex aliis, vel cum aliis: ſed compoſitio vera actualis neceſſariò eſt ex aliis, alioquin daretur proceſſus in infinitum in compoſitione phyſica. Tum quia non eſſet maior ratio de compoſito, & de partibus componentibus.

614. Probatvr ſecundò: Prima componentia illa ſunt, quibus primò poſitis ſimul totum compoſitum eſſe intelligitur, & ipſum deſtrui, ſi reſoluatur in ipſa, & inter ſe ſeparentur: ſed poſitis indiuiſibilibus phyſicis ſimul vnitis, intelligitur quantitas, & deſtruitur, ſi in ipſa reſoluatur: ergo. Maior eſt certa; minor probatur. Tum quia aliàs ſi poſſent diuidi in alias partes, non eſſent primò componentia. Tum quia quantitas compoſita includit extenſionem in ordine ad locum cum partium diuiſibilitate; ſed idem important iſta indiuiſibilia ſimul vnita: ergo.

Dices: Iſta indiuiſibilia ſecundùm ſe non habent diuiſibilitatem per ſe phyſicam, ſed tantùm vt vnita, ob idque tantùm extrinſecam diuiſibilitatem: ergo non poſſunt hanc tribuere quantitati compoſitæ.

Contra, quia diuiſibilitas oritur ex vnione partium: ſed iſta indiuiſibilia, licèt ſecundùm ſe, & per ſe careant diuiſibilitate phyſica, ipsâ tamen non carent, provt dicunt ordinem

nem ad inuicem, & ad vnionem, ad quam intrinſecè dicunt reſpectum, & provt ſunt principium radicale diuiſibilitatis phyſicæ ipſius continui: ergo ſaluatur eadem ratio in vtriſque. Tum quia in ipſis per ſe reſidet intrinſecè exigentia certæ poſitionis in loco; diuiſibilitas autem, cùm ſit quid poſterius, reſultat ex vnione partium: ergo poteſt dari in ipſis extenſio præſcindens à diuiſibilitate quacumque.

Probatvr Tertiò, quod iſta primò componentia habeant extenſionem propriam, quia debent componere quantitatem extenſam: ergo & ipſa debent habere extenſionem. Tum quia vt vniri poſſint, debent habere virtualiter latera: ergo & extenſionem.

615. Probatvr ſecunda pars, ſcilicet quod ſint in continuo partes actu realiter diſtinctæ, contra aliquos Ariſtotelis expoſitores, qui ſuſtinent in continuo eſſe partes tantùm potentiâ, non quidem quoad entitatem, ſed quoad diſtinctionem, & diuiſionem, non ponentes differentiam inter vtramque; ob idque ſublatâ vnione per diuiſionem, nulla intelligitur diſtinctio partium actualis, ſed potentiâ tantùm, provt à parte rei poſſunt eſſe, vel provt poſſunt per intellectum deſignari, ita quod potiùs faciunt continuum entitatem ſimplicem, vt eſt Angelus, quàm ex partibus integrantibus cõpoſitam. Sic Alex. 1. *naturalium, q.* 22. & aliqui Recentiores. Noſtra tamen Opinio eſt Seraph. Doct. ſuprà citati, Suarez, communiorque.

Probatvr primò: Vbi non eſt identitas realis, ibi eſt diſtinctio realis: ſed in quolibet continuo non eſt identitas entitatiua partium: ergo ibi eſt diſtinctio realis. Maior eſt certa; vbi enim non eſt identitas, ibi eſt diuerſa entitas. Minor patet etiam, quia vbi eſt quantitas bipalmaris, primus palmus non eſt ſecundus, & in homine pes non eſt caput, in arbore radices non ſunt rami. Tum quia non ſunt in eodem loco: ergo nec ſunt ſimul: ergo ſunt diſtinctæ.

Respondent admittendo diſtinctionem realem, vbi non eſt vnio partium; negando, vbi eſt vnio.

Contra: Vnio non facit extrema idem inter ſe, ſed ipſa tantùm vnit extrema, vt patet in corpore, & anima: ergo cum vnione retinent ſuam propriam diſtinctam entitatem. Nec officit, quod partes ſint homogeneæ, vel heterogeneæ; id enim ponit tantùm ſimilitudinem, vel diſſimilitudinem entitatum, non identitatem.

Probatvr ſecundò: Ea, quibus actu conueniunt prædicata contradictoria realia, actu diſtinguuntur: ſed ligno, antequam diuidatur, conueniunt prædicata contradictoria ratione partium, verbi gratiâ vna pars ligni eſt calefacta, & alia non: ergo. Tum quia cauſa, & effectus reales actu realiter diſtinguuntur: ſed multoties vna pars continui aliam adgenerat, & ſibi vnit in eodem inſtanti, vt patet in igne comburente lignum, ſtupam, &c. ergo: ſic & in nutritione. Tum quia vnum continuum actu maius eſt altero: ergo habet actu partes, per quas eſt maius.

Respondent concedendo totum poſt deſignationem; ſed ante deſignationem negant.

Contra: Ante deſignationem hæc aqua eſt vna, ſicque abſque partibus poſt deſignationem pariter eſt vna: ergo erit ſine partibus. Conſequens

Digitized by Google

eſt falſum : ergo. Confirmatur, quia deſignatio non ſufficit ad diſtinctionem partium, cùm ſit extrinſeca, & ſæpè per intellectum.

Probatvr Tertiò : Compoſitio in potentia eſt per ordinem ad compoſitionem actualem ; omnis enim potentia eſt per ordinem ad actum: ergo ſi datur compoſitio in quantitate, in ipſa debet eſſe cum ordine ad actualem compoſitionem: ſed actualis compoſitio non eſt, quando partes ſunt diuiſæ : ergo quando ſunt vnitæ ; ſed nequeunt actu componere vt vnitæ, niſi ſint actu diſtinctæ: ergo in quantitate ſunt partes actu diſtinctæ.

616. Probatvr tertia pars (contra aſſerentes eſſe in continuo partes infinitas in potentia,) quod iſtæ partes ſunt actu finitæ. Continuum in tantum eſt tale, in quantum eſt ex partibus : ſed continuum eſt actu finitum : ergo eſt ex partibus actu finitis. Tum quia eo modo componunt partes continuum, quo ſunt in ipſo : ſed componunt ipſum vt finitum : ergo ſunt in ipſo modo finito. Tum quia inintelligibile eſt, quantitatem eſſe finitam, & habere ſimul partes infinitas, & extenſas. Tum quia per ablationem, & diuiſionem finitur quantitas, vt ait S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 10. *cit.* Tum quia independenter à qualibet diuiſione, & aſſignatione partium adeſt actualis diſtinctio in omnes partes, ita vt nulla pars ſit potentiâ diſtinguibilis ab alia : ergo ſuppoſitâ tali diſtinctione partes erunt actu finitæ, aliàs daretur actu infinitum partium actu diſtinctarum, nec conſiderarentur partes vt diſtinctæ, & vt inuicem ſe excludentes in propria entitate : ſed ex iſtis componitur continuum : ergo eſt habens partes finitas. Tum quia Deus videt omnes partes determinatè diſtinctas, prout ſunt in continuo: ergo vel videt eas vt diuiſibiles, vel vt indiuiſibiles. Si ſecundum, ergo continuum componetur ex indiuiſibilibus : ſi primum, ergo ſi ſunt infinitæ, videt continuum actu infinitum : ſed infinitum actu creatum non datur : ergo partes ſunt finitæ numero.

617. Facivnt etiam ad hanc rem argumenta Zenonis. Primò, quia ſi darentur infinitæ partes in continuo, etiam in potentia, non poſſet dari motus; nam antequam mobile pertranſeat aliquod ſpatium, debet pertranſire illius medietatem, & rurſus dimidium illius medietatis, & ſic deinceps minorem, & minorem in infinitum : ſed nulla pars poteſt aſſignari, quin adſit alia, & alia : ergo nunquam incipiet motus.

Ad quod argumentum ſoluendum mirum eſt, quàm torqueantur ingenia, vt videre eſt apud Meldul. *cit. num.* 86. *& ſeq.* quorum tamen melior reſponſio, quæ etiam à Seraph. Doct. affertur *lib.* 1. *diſt.* 37. *quæſt. penult.* eſt, quod tale ſpatium pertranſitur non deſignando partes ; ſed pertranſitur vt totum quoddam determinatum, compoſitum quidem ex partibus actu diſtinctis, ſed indeterminatis, nec numeratis, & mutuò ſe includentibus, ob idque & infinitis. Cui reſponſioni, ait Meldul. acquieſcere debemus ob reuerentiam maiorum, cùm aliquid melius ad reſpondendum nobis non occurrat. Hinc euidenter apparet imbecillitas reſponſionis ; nam ſemper remanet argumentum in ſuo robore. Cùm enim actu realiter partes ſint inter ſe diſtinctæ, ſequitur, quod

quod etiam ſecundùm ſe ſint determinatæ: & cùm nulla poſſit aſſignari prima, vel vltima, hinc tollitur de medio motus. Confirmatur, quia cùm omnes iſtæ partes in infinitum diuiſibiles ſint certæ magnitudinis, quælibet enim fert ſecum propriam magnitudinem, & extenſionem, ſequitur, quod faciant infinitam extenſionem.

Respondet Meldul. *num.*91. negando ſequelam, quia iſtæ partes licèt ſint determinatæ ſecundùm ſe quoad exiſtentiam, non tamen quoad tantitatem, & magnitudinem, cùm vna includatur in alia. Sed reſponſio eſt nulla, quia iſtæ partes, licèt vna includatur in alia determinatè, videntur à Deo, cùm ſint determinatæ quoad exiſtentiam: ergo & quoad tantitatem, & propriam extenſionem, & magnitudinem: ſed ſunt infinitæ: ergo. Tum etiam, quia hæc incluſio partium minorum in maioribus non tollit infinitatem actualem. Probatur: Quo ordine proceditur in diuiſione à maiori ad minorem, eodem ordine proceditur à minori ad maiorem; vtroque enim modo dicunt ordinem ad totum: ſed in diuiſione maiorum in minores proceditur in infinitum: ergo & à minoribus determinatis ad maiores: ſed Deus videt eas omnes vtroque modo, & determinatè: ergo ſi ſunt per proceſſum infinitum, dabitur infinitum actu.

618. Probatur ſecundò, quia ex ipſis ſequitur infinitum cathegorematicum. Probatur ſequela ab Arriaga hìc, *ſect.*3. Partes in continuo non dicuntur infinitæ, eo quòd ipſis aliud, & aliud poſſit addi, ſed ex eo quod continuum eas actu habet: ſed actu habet omnes partes, licèt in potentia diuiſibiles: ergo. Tum quia in iſtis partibus vel datur prima, & vltima pars, vel non: ſi non, ergo eſt infinitum actu; ſi ſic, ergo non ſunt infinitæ: & ſi dicuntur infinitæ, quatenus eis poſſunt addi aliæ, id eſt terminis hallucinari.

Confirmatur, quia in diuiſione continui ſemper pars alia, & alia determinata extrahitur: ergo ſunt omnes determinatæ: ſed per aduerſarios poteſt in infinitum procedi: ergo ſunt determinatæ partes, & in actu infinitæ; & cùm hæc omnia ſint abſurda maxima, hinc melius eſt dicere, ſecundùm veritatem ibi eſſe tantùm finitas partes.

Probatur Tertiò: Diſtinctio præbet fundamentum diuiſioni; vbi enim nulla eſt diſtinctio, ibi nulla eſt diuiſio ob identificationem partium: ſed partes non poſſunt eſſe diſtinctæ in infinitum: ergo nec diuidi. Minor probatur. Partes omnes ſunt actu diſtinctæ realiter: ſed non poteſt dari infinitum in actu, ſaltem naturaliter: ergo nec infinitæ partes actu diſtinctæ: ergo nec diuidi in infinitum. Patet conſequentia, quod enim non eſt in potentia ad diſtinctionem, nec eſt ad diuiſionem: ſed partes continui non ſunt in potentia ad diſtinctionem, cùm ſint actu diſtinctæ: ergo nec ad diuiſionem. Confirmatur, quia ſi fiat diuiſio ſecundùm omnes medietates, euacuabitur totaliter diuiſio continui; ſi enim aliqua remaneret diuiſibilis, adhuc diuidi poſſet in alias medietates, quod eſt contra ſuppoſitionem: ergo debet deueniri ad vltimam indiuiſibilem. Tum etiam, quia datâ quacumque diuiſibilitate, adhuc tamen non tollitur actualis diſtinctio partium: ergo & euacuatur omnis diſtinctio: ergo

Digitized by Google

ergo remanebunt tandem partes indiuiſibiles.

619. PROBATVR quarta pars, quod cum tali finitate ſtet diuiſibilitas partium in infinitum. Diuiſibilitas hæc non officit finitati partium: ergo poteſt admitti. Probatur antecedens, quia cum diuiſibilitate partium vnitarum ſtat actualis ipſarum diſtinctio: ſed quælibet reducta ad minimum phyſicum adhuc eſt mathematicè diuiſibilis: ergo.

DICES: Si etiam illa vltima pars eſt diuiſibilis mathematicè: ergo non eſt vltima: ergo non datur terminus in illa; ſicque hæc pars concluſionis contradicit alteri antecedenti.

CONTRA, quia vt rectè Plato 7. *de Republ.* notat, per hoc differunt demonſtrationes mathematicæ à phyſicis, quòd iſtæ ſunt in re, illæ ſunt tantùm in conceptu obiectiuo; ob idque & ipſarum figuræ præſcindunt à reali ſubiecto, ad quod ſe habent indifferenter, quod ſit vel realiter, vel virtualiter tantùm diuiſibile: ideo ſub qualibet minima quantitate, immò ſub vltima fingi poſſunt, ab intellectu diuiſibiles, etiamſi phyſicè eſſent indiuiſibiles: ergo nulla contradictio in Concluſione. Et in hoc ſenſu dixit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 43. *quæſt.* 3. continuum non poſſe nec à Deo per diuiſionem reduci ad actum totaliter. Et *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 3. & deinde *lib.* 4. *diſt.* 49. *art.* 2. *princip.* ſeu *art.* 4. *quæſt.* 2. *ad vlt.* notat id intelligendum eſſe de diuiſione mathematica, non de naturali, & phyſica. Et *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *q. vlt. ad* 2. addit, quod in hac eſt ſtatus naturalis, nec continuum eſt diuiſibile in infinitas partes, vbi nihil clariùs ad rem.

Soluuntur Obiectiones factæ à Zenoniſtis contra ſecundam Concluſionem.

620. OBIICIVNT Primò cum Zenone: Sphæra tangens planum tangit ſolùm in puncto. Eſt propoſitio euidens in mathematica: ſed ſi trahitur per planum, facit lineam: ergo linea fit per puncta.

Hoc argumentum de globo ſphærico mirum eſt, quàm torqueat Peripateticos, qui ob difficultatem, quam in ſe continet ratione ſui motus, diſtraxit ipſos in varias, & valde implicatas vias.

COMPLVT. cum Ioan. à S. Thoma, aliique reſpondent, quod corpus illud ſphæricum mouetur continuò per aërem circumfuſum, non verò per planum, niſi per ſaltus de puncto in punctum, ad modum pilæ. Sed verè, vt ait Meldul. iſti Doctores ſaltant, vt prætereant vim argumenti, non verò globus, vt patet in tractu cylindri, columnæque ſphæricæ, & corporis perfectè quadrati, & cubi tracti ſecundùm latus angulare, in quibus non poteſt interuenire ſaltus. Patet etiam falſitas reſponſionis ipſi ſenſui, Tum quia globus ſaltando deſignaret puncta, quod eſt impoſſibile. Idem Meldul. *num.* 63. reſpondet (& faciliter ait ipſe,) argumentum non habere difficultatem, quia in tali motu ſphæra non tangit planum in puncto, ſed ſecundùm lineam circularem; licèt enim in inſtanti tangat planum in puncto, immediatè tamen pòſt in tempore tangit in linea, ex hoc, quod poſt inſtans ſequitur tempus. Tum etiam quia corpus, dum mouetur, occupat maius ſpatium, quàm dum quieſcit. Idem & dicendum de puncto.

Digitized by Google

puncto. Quæ reſponſio licèt ſit etiam communis Tolet. Auerſ. Amici, pluriumque aliorum; & licèt ſit facilis, non tamen feliciùs data, quia non effugit vim argumenti. Tum quia falſum eſt mobile occupare maius ſpatiũ, dum mouetur, quàm dum quieſcit; ſemper enim eſt adæquatio locati ad locum in quocumque ſtatu. Tum quia ſemper verum eſt dicere, Globus tangit in puncto planum, aliàs indiuiſibile correſponderet diuiſibili, quod eſt impoſſibile. Nec illud, quod affert de tempore immediatè ſequenti, ſoluit, cùm ſit eadem difficultas de tempore, ideò eſt petitio principij.

621. Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 2. quaſt. 2. ad vlt.* reſpondet non poſſe dici ſphæram ſemper tangere planum in puncto, cùm nulli ſe commetiatur; non enim in illa continua latione reſpicit puncta diſtinctim, & vt numerata, ſed vt ſunt vnita in continuo; ob idque ſuper continuum tranſit. Quæ reſponſio tamen (ſubdit S. Doct.) non eſt ad mentem Philoſophi, & patitur calumniam, nec verè ſatisfacit. Vnde *ibid. ad 2.* affert aliam doctrinam, quâ, vt puto, plenè ſatisfiet difficultati. Ait enim, quod propoſitio Ariſt. de impartibili, quod non poſſit moueri, eſt vera. Ratio eſt, quia impartibile ad hoc vt tangat phyſicè planum, & moueatur, verè debet habere ſitum in alio indiuiſibili, cui ſe debet commetiri, quod non poteſt euenire, cùm in continuo non adſint duo indiuiſibilia immediata: hinc nec poteſt moueri. Et cùm verè pateat ad ſenſum tale corpus ſphæricum moueri; hinc dicendum eſt ex eodem S. Doct. *lib. 4. diſt. 49. art. 4. quaſt. 2. ad vlt. & art. 6. quaſt. 1. ad 7. & 8.* quod iſtæ propoſitiones intelligendæ ſunt mathematicè, non phyſicè; nam puncta mathematica ſunt in continuo non ſecundùm diſtinctionem manifeſtam, & diſtantiam, ſeu ſitum; ſed tantùm confusè, & potiùs in potentia, quàm in actu. Vnde tactus ſphæræ ſuper planum, ſicut & motus, cùm ſit phyſicus, tangit etiam indiuiſibile phyſicum; & dum mouetur ſuper planũ, mouetur ſuper indiuiſibilia phyſica, quibus componitur continuum: hinc & efformare poteſt lineam phyſicam, non mathematicam. Quare negatur conſequentia, quod ex tali motu inferatur compoſitio continui ex indiuiſibilibus mathematicis; conceditur tamen de phyſicis.

Hic rectè Morandus *q. 4. num. 315.* notat non poſſe dari perfectè ſphæricum, cuius partes deberent æquè diſtare à centro, ob idque nec tangere planum: quod dictum tamen, vt ſit verum, debet explicari tantùm de corpore ſphætico mathematico; phyſicè enim tangens debet adæquari tacto, in quo tangit, ob idque vt tangat planum, exigit aliqualem planitiem: quare dicere ſphæricum tangere planum, eſt implicantia, loquendo, vt ait S. Bonau. phyſicè, non verò mathematicè.

Obiicies ſecundò: Indiuiſibile additum indiuiſibili facit maius: ergo corruit ſententia Ariſt. Probatur antecedens primò exemplo Angeli, & animæ, quæ per plures replicationes indiuiſibiles ſpirituali extenſione poſſunt ſe extendere ad maius ſpatium: tum & Chriſti Domini exiſtentis in hoſtia modo indiuiſibili, & tamen per varias replicationes poteſt occupare maiorem, & maiorem quantitatem hoſtiæ, ſiue plures quantitates contiguas: tum & vnitatum, quæ licèt ſint indiuiſibiles, poſſunt

conſtituere ſimul quantum diſcretum: tum & ex duratione, verbi gratiâ Angeli per vnam horam, ſi ei ſuperaddatur vnum inſtans, habebit maiorem extenſionem temporis.

Hvic argumento ingenuè fatetur apud Meldul. Moriſanus *diſp. vltim. Phyſ. quæſt.* 4. *art.* 2. ſibi nihil occurrere, vt plenè ſatisfaciat, in quo inuolucro adſunt omnes tenentes Angelos occupare locum per indiuiſibiles replicationes, abſque eo quod verè poſſint ſatisfacere, vt fatetur Meldul. Deinde idem Meldul. affert reſponſionem, quam dicit inuentam ſuo cerebro: quam tamen doctrinam ibi *num.* 65. *&* 66. allatam priùs Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. 2. *&* 3. dedit, licèt ex diuerſis principiis, & ob id etiam diuerſo modo, nempe ex eo quod Angelus occupat locum non per replicationes indiuiſibiles ſui eſſe, ſed per vnam, & æquabilem ſui eſſe poſitionem in loco adæquato ratione ſuæ quantitatis ſpiritualis. Hinc ſequitur, quod Angelus per replicationes ſpirituales non ſe extendat in loco, ſed extendit ſuam præſentiam ad totum locum, & ſimul ad eius partes per ſuam ſubſtantiam quantam: nec obeſt eius ſimplicitas, cùm vt ait S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 2. adſit in Angelo cum quantitate ſpirituali magnitudo virtutis, ſecundùm quam poteſt plus, minuſve pro libito occupare locum, ſed diuiſibiliter. Ad id de corpore Chriſti reſpondetur, non eſſe in Euchariſtia, vt in loco, ſed ſacramentaliter, vt in ſigno; ideo eſt in pluribus hoſtiis, quia plura conuertuntur in ipſum. Sic S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *cit.* Ad illud de vnitatibus reſpondetur illas facere plus ſecundùm multitudinem, ſicut & plura indiuiſibilia mathematica, cùm non ſint vnibilia ad inuicem, vt rectè notat S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. ideo cùm non faciant maius ſecundùm magnitudinem, ideo negatur paritas. Ad illud de duratione reſpondetur, illud inſtans ſupperadditum non facere maius tempus, ſed tantùm extendere durationem: quæ extenſio poteſt eſſe etiam per vnum inſtans, licèt in noſtra ſententia, cùm admittamus etiam in tempore indiuiſibilia phyſica, concedimus vltrò illud per inſtans phyſicum fieri maius tempus, non verò per mathematicum, per quod ſolùm intelligitur maior duratio: ſed de hoc infrà *in* 4. *lib.*

622. Obiicies Tertiò, quia Ariſt. 1. *de Gener. text.* 8. dicit ex hoc, quod linea poteſt diuidi vbique, & quia ſolum poteſt diuidi in puncto, ideo puncta ſunt vbique in linea: ergo conſtabit ex punctis. Confirmatur, quia vel inter punctum terminans lineam, & quodlibet aliud eſt aliquid lineæ interiectum, vel non: non primum, cùm vbique poſſit fieri diuiſio in linea, & hoc in puncto: ergo ſecundum. Ergo linea conſtat punctis ſolùm.

Respondetvr negando punctum eſſe vbique vniuerſaliter in linea, & poſſe vbicumque diuidi: nec talis eſt ſenſus Ariſt. vt notat etiam Toletus hîc, ſed vult dicere, quod non poteſt ſignari punctum in linea, in quo non poſſit fieri diuiſio; & quod vbique poteſt fieri diuiſio, vbi ſunt puncta. Vnde facta diuiſione in certo puncto, non poteſt immediatè fieri alia diuiſio. Hinc ad confirmationem reſpondetur inter punctum, & quodlibet aliud interiacere lineam: ſic negatur conſequentia. Vel reſpondetur ſecundùm

dùm doctrinam Seraphici Doct. ſuprà allatam, puncta in continuo non poſſe dici vbique, niſi indeterminatè, & confusè; ideo poſſunt dici eſſe nullibi, cùm non habeant ſitum, ſeu deſignationem determinatam; ſicque etiam dicuntur eſſe vbique negatiuè, ideſt nullibi determinatè, vbique indeterminatè: & iuxta ſecundum hunc ſenſum, & collectiuè non poteſt dici aliquid inter hunc, vel illud interiacere, licèt ſi ſumantur distributiuè hoc, vel illud deſignatum per diuiſionem, tunc interiacet linea. Et quando dicitur diuiſionem fieri in puncto, non eſt ſenſus, quod punctum diuidatur; diuiſio enim cadit ſuper lineam, & tunc corrumpitur punctum continuans, & inſurgunt duo terminantia ex potentia obiectiua in actum. Sic S. Bonau. *lib. 4. diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt. 5. ad 4.*

623. Obiicies Quartò: De tempore non habetur niſi inſtans, quod tranſit in præteritum, futuro ſuccedente ad præſens: ſed hoc eſt indiuiſibile: ergo totum conſtat indiuiſibilibus.

Respondetur, de tempore non habetur niſi inſtans phyſicum, ſecundùm exiſtentiam præſentem, concedo; ſecundùm ſucceſſiuam, nego: ſecundum quam tempus fit, ſicut cætera ſucceſſiua, cuius partes copulantur per indiuiſibile: in quo ſenſu concedo conſequentiam.

Instas: Creet Deus Angelum in vnico inſtanti; quæro, an poſſit creare alium immediatè pòſt, an non? Hoc ſecundum non poteſt dici, cùm habeat eandem potentiam: ergo primum. Ergo tempus habet plura inſtantia immediata.

Respondet cum communi Meldul. quod poſt illud inſtans Deus non poteſt creare in inſtanti alium Angelum, ſed tantùm in tempore, cùm ad inſtans ſequatur tempus; eſtque hæc neceſſitas ex ſuppoſitione, ſcilicet quod Deus velit creare ſucceſſiuè. Quæ reſponſio eſt petitio principij, & friuola, cùm Deus non dependeat à tempore, nec à creatura.

Nos verò ex principiis Seraphicis duplicem reſponſionem aſſignamus. Prima eſt, quod Deus poteſt creare vnum Angelum in hoc inſtanti intrinſeco, & in ſequenti alium, & in tertio alium, & alium; quia ſunt mutationes contiguæ, quæ tamen reſpondent vnico indiuiſibili temporis extrinſeci: nec id implicat, cùm tantùm faciant duo, quàm tria, quàm centum. Quæ reſponſio tamen patitur difficultatem, nam licèt id poſſit verificari de quantitate permanente, difficile videtur id poſſe in ſucceſſiua, nempe quod tot inſtantia ſuccedentia poſſint reſpondere vnico inſtanti. Hinc ſecundò reſpondetur, quod cùm continuum, ob idque & tempus, componatur ex indiuiſibilibus phyſicis minimis, Deus poteſt creare vnum Angelum in vno minimo indiuiſibili phyſico, non mathematico, & alium in ſequenti, &c. ſicque tollitur omnis difficultas.

Soluuntur Obiectiones contra primam partem tertiæ Concluſionis.

624. Obiicies Primò: Indiuiſibile additum indiuiſibili non facit maius: ergo quantitas non componitur ex indiuiſibilibus phyſicis. Antecedens eſt axioma Ariſtotelicum, & à nobis pro noſtra ſententia contra Zenonem allatum, & ſuprà in prima Concluſione probatum eſt. Conſequentia probatur, quia quantitas in-

 trinſecè

trinſecè eſt maior, & minor; & ob id diuiſibilis in maiorem, & minorem quantitatem: ſed in iſtis indiuiſibilibus nulla adeſt diuiſibilitas: ergo nec ex ipſis poteſt fieri maius.

Respondetvr diſtinguendo antecedens: Indiuiſibile additum indiuiſibili non facit maius, indiuiſibile mathematicum, concedo; phyſicum, nego antecedens. Ad probationem nequit fieri quantum maius, niſi ſuppoſitâ diuiſibilitate, vel extrinſecâ, vel intrinſecâ, concedo; niſi intrinſecâ tantùm, nego: licèt enim talia indiuiſibilia intrinſecè ſint indiuiſibilia; extrinſecè tamen ſunt diuiſibilia, ſcilicet per ordinem ad aliud indiuiſibile phyſicum, & ad totum, quod componunt; diuiſibilitas enim oritur ex vnione partium.

Dices, extenſum, & diuiſibile ſunt idem, vel ſaltem diuiſibilitas intrinſecè oritur ab extenſione: ſed iſta indiuiſibilia phyſica ſunt quanta intrinſecè: ergo extenſa: ergo & diuiſibilia intrinſecè.

Respondetvr diſtinguendo maiorem, extenſum formaliter prout dicit plures partes, & diuiſibile ſunt idem, vel neceſſariò connexa, concedo; extenſum quod dicit primam, & radicalem rationem extenſionis, & diuiſibile ſunt idem, nego: nam in his minimis, à quibus eſt prima ratio extenſionis formalis, ſaluatur vera ratio quantitatis, & extenſionis; & tamen non ſunt diuiſibilia phyſicè, aliàs non eſſent primò componentia. Eandem extenſionem abſque diuiſibilitate recognouimus ſuprà in Angelis per ordinem ad locum, cum hoc diſcrimine tamen, quod quantitas molis compoſita ex iſtis indiuiſibilibus eſt extenſa cum extereitate partium, & diuiſibilitate; non verò quantitas ſpiritualis.

Obiicies ſecundò: Indiuiſibile phyſicum, ſi habeat alteri vniri, vel vnitur ſecundùm ſuam totam entitatem, vel ſecundùm partem. Non primum, quia daretur inter ipſa penetratio, nec facerent maius: nec ſecundum, cùm ſint indiuiſibilia phyſica: ergo nec poſſunt conſtituere formaliter quantum phyſicum.

Respondetvr vniri ſecundùm partem; licèt enim ſit indiuiſibile phyſicum, & ſecundùm quantitatem molis, vt dicit S. Bonau. *lib. 1. diſt. 17. cit.* non eſt tamen ſecundùm quantitatem virtutis, & mathematicè, cùm habeat propriam extenſionem, non quidem compoſitam, ſed ſimplicem, & virtualiter compoſitam, ſecundùm quam abſque fictione deſignari poſſunt, & mente concipi in ipſa partes, ideóque licèt tale extremum ſuæ extenſionis, quod vnitur alteri indiuiſibili phyſico, non diſtinguatur realiter à re, cuius eſt extremum; virtualiter tamen diſtinguitur, immò realiter ſecundùm mathematicos, cū mathematicè habeat partes, licèt non phyſicè. Vnde hæc virtualis diſtinctio eſt in ſubiecto *reali, nempe in* eadem entitate indiuiſibilis phyſicè inadæquatè ſumpti. Sic etiam dicimus de locatione Angeli, qui ſecundùm ſe eſt indiuiſibilis, virtualiter verò diuiſibilis, quia ponitur in loco diuiſibili modo. Sic etiam Serbell. cit. & Guarin. *diſput. 3. de ſpiritibus, exp. 1.* Hinc etiam ſuprà diximus, indiuiſibile, per quod duæ partes vniūtur, vniri ſeipſo parti non ſecundùm ſe totam, ſed tantùm inadæquatè ſumptam, ſiue ſecundùm illam rationem & virtualitatem, ſecundùm quā non extenditur vlteriùs, & in quā conſiſtit

conſiſtit ratio extremitatis. Nec alio modo poteſt ſaluari hæc vnio indiuiſibilium cum partibus, ne detur proceſſus in infinitum.

615. Obicies tertiò cum Spinula: Hæc minima phyſica vel poſſunt per Dei potentiam diuidi, vel non. Si non, ergo ſunt indiuiſibilia, etiam metaphyſicè, & mathematicè; ſicque incidimus in ſententiam Zenonis: ſi ſunt diuiſibilia, ergo habent partes: ergo ſunt indiuiſibilia tantùm nomine.

Respondetur eſſe indiuiſibilia phyſicè etiam per ordinem ad potentiam Dei abſolutam; & diuiſibilia mathematicè, & per conceptum mētis; nec hinc incidimus in ſententiam Zenonis, cùm vt ſuprà dictum eſt, ſint extenſa propriâ extenſione, & habeant partes virtualiter deſignabiles; diuiſibilitas enim intrinſeca, & formalis eſt quid conſequens ad vnionem partium diſtinctarum; ob idque extenſio eſt quid ſuperius, & præſcindens ab indiuiſibili, & diuiſibili.

Dices: Poſitâ minimâ extenſione, adhuc poteſt aſſignari medietas, & deinde noua medietas medietatū: ſed cuilibet correſpondet entitas realis, quæ extenſa dicitur: ergo quælibet remanet diuiſibilis, ſaltem à Deo.

Respondetur concedendo maiorē de diuiſibilitate mathematica, negando de phyſica; vnde tantùm ſunt aſſignabiles tales medietates, ſiue partes extrinſecè, non intrinſecè, & phyſicè, quibus omnibus, & ſingulis correſpondet eadem entitas inadæquatè ſumpta, idest ſecundùm diuerſas virtualitates, ſecundùm quas reſpondet diuerſæ deſignationi. Quare iſta indiuiſibilia phyſicè nullam habent medietatem, ſed tantùm dicuntur habere propriè, quatenus ſimul cum aliis componunt extenſum quātum ſecundùm varias partes: nec item poteſt dari minor pars iſtis indiuiſibilibus, cùm ſint primò componentia.

Obicies quartò, quia ex noſtra poſitione ſequitur abſurdum allatum ſuprà ad primæ concluſionis probationem, in qua probatum eſt, non poſſe componi continuum ex indiuiſibilibus mathematicis, ex hoc, quod linea conſtans quinque punctis non poſſet ſecari per medium: ſed idem euenit ex hac poſitione: ergo.

616. Respondet Serbel. citatus, hæc & ſimilia argumenta deducta à principiis mathematicis nihil concludere contra noſtra principia, quod & priùs docuit Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 49. art. 4. quaſt. 2. ad vlt.* ſolùm enim concludunt ſecundùm intellectum, non ſecundùm habitum, & phyſicè, ait S. Doct. Et quia in mathematica ſolùm mente concipiuntur diuidi lineæ imparium indiuiſibilium phyſicorum in duas partes æquales, quia mathematicè ſunt diuiſibilia, phyſicè autem non poſſunt diuidi, ſed relinqui indiuiſibile intermediū ex altera parte lineæ phyſicæ diuidentis, nec per hoc ſenſibiliter ratione talis indiuiſibilis apparebit maior alterâ, vel in diuiſione lineæ inſenſibiliter deperdetur illud minimum phyſicum intermedium ſolutum à vinculo, & colligantia reliquorum, ſicque numerabitur inter volitantia corpuſcula.

Dices: Datis duobus circulis concentricis, ſi protrahantur lineæ à centro ad circulum maiorem, ſequitur, quod tot indiuiſibilia ſint in minori, ac maiori, ex illatione ſupe-

riùs facta ad primam concluſionem.

Respondetur ex doctrina tradita à Seraph. Doct. *lib.4. diſt.49. ſupracit. art.4. quaſt.1. ad vlt. & art.6. quaſt.1. ad 7. & 8.* veram eſſe doctrinam mathematicam de lineis ductis à centro ad punctum quodlibet circuli exterioris ſecundùm longitudinem indiuiſibilem omninò; ſic enim ſunt diſtinctæ inter ſe mathematicè tantùm, non verò id poteſt fieri phyſicè; ſic enim confunduntur inter ſe in indiuiſibilibus phyſicis circuli minoris, & tunc erunt diſtinctæ inter ſe, ait S. Doct. non ſecundùm diſtantiam, ſed ſecundùm entitatem naturalem. Quâ doctrinâ verâ, & verè egregiâ tolluntur innumerabiles difficultates, quæ objiciuntur ex principiis mathematicis, ſicut etiam de motu ſphæræ tangentis in puncto planum, quia vt ſuprà dictum eſt, iſta puncta ſunt phyſica, non mathematica, ideò conficiunt quantum extenſum, licèt puncta non habentia ſitum in magnitudine, vt ſunt mathematica, non poſſint moueri ſupra magnitudinem. Sic S. Doct. *lib.1. diſt.37. part.2. art.2. quaſt.2. ad 2.*

Soluuntur Obiectiones contra ſecundam partem tertiæ concluſionis ſuſtinentium partes in continuo eſſe tantùm in potentia, non actu.

617. Obiicies primò, quia Ariſt. dixit, continuum habere plures partes, & infinitas, non actu, ſed potentiâ: ſic 5. *Met. text.14. & 31. & 7. Met. text.49. & 3. de anima, text.23. & 9. Met. text.11.* & per hoc etiam ſoluit argumentum Zenonis, qui ex infinitate partium negabat motum: ergo per Philoſophum partes non ſunt in continuo actu, ſed potentiâ tantùm. Et confirmatur ex eodem dicente, quicquid eſt actu, eſſe debere determinatum: ſic 7. *Met. text.49.* at in continuo nulla eſt facta ſignatio, ſeu diuiſio: ergo nec determinatio, nec figura in partibus. Probatur conſequentia, quia ratione numeri partium poſſunt ſumi plures, & plures in infinitum: & ratione diuiſionis variæ, & variæ figuræ, vt triangularis, cuba, &c. ergo.

Respondetur Ariſt. ſe explicaſſe 5. *Met. text.18.* dicentem continuum eſſe diuiſibile in ea, quæ inſunt, quorum vnumquodque hoc aliquid aptum eſt eſſe; vult enim dicere partes eſſe actu in continuo in ratione partium, in potentia verò ratione totius, & entium completorum, & per ſe, & ſolitariè exiſtentium: ſic enim non ſunt actu, donec diuidantur. Sic etiam notat *ibid. text. 49.* actus enim ſeparat, & reddit totum, & per ſe. Et ad id, quòd contra Zenonem dicit, vult docere, quod in continuo ſunt infinitæ partes potentiâ, non actu, quatenus in eo non terminantur propriis terminis, nec ſunt extra ſe inuicem, ſed minores includuntur in maioribus: determinationem verò accipiunt per diuiſionem, vt infrà dicetur. Ad confirmationem reſpondetur, partes nullam habere determinationem, quia hæc dependet à termino rei extrinſeco, & à diuiſione: determinationem verò habere à termino intrinſeco, & ab hæcceitate; hæcque cùm inſit independenter à diuiſione, nòn pendet à diuiſione. Sic de prima conceditur; de ſecunda negatur: ſic & negatur conſequentia.

Obiicies ſecundò: Vnum eſt, quod eſt indiuiſum in ſe, & diuiſum à quolibet alio: ſed partes continui ſunt

ſunt indiuiſæ : ergo ſunt vnum : ergo non ſunt actu plures. Tum etiam, quia aliàs non differret à quantitate diſcreta.

Respondetvr concedendo maiorem de vno prædicamentali, & integrali; negando de tranſcendentali, & entitatiuo : ſic conceditur Minor de prima vnitate, negatur de ſecunda, quæ oritur ex propria hæcceitate, nec dependet à diuiſione, licèt alia dependeat ab accidentali copulatione; ſic negatur conſequentia. Nec per hoc confunditur ratio quantitatis diſcretæ cum continua; differunt enim non per habere multitudinem partium, quia hæc ratio competit quanto vt ſic, ſed per habere, & non habere proportionem inter ſe, ideſt vnionem inter ſe per communem terminum.

628. Obiicies tertiò. Si plures partes ſunt in continuo diſtinctæ realiter, ergo vna non includitur in alia : ergo quælibet erit indiuiſibilis, ſicque continuum componetur ex indiuiſibilibus.

Respondet Meldul. negando ſequelam: ſunt in continuo inter ſe diſtinctæ, ſed tanquam inter includens, & incluſum, ob idque diſtinguuntur realiter inadæquatè : negat item ſequelam, quod ſint indiuiſibiles ; immò ex hoc inferri debet : ergo ſunt diuiſibiles, quia actu poſſunt ſeparari ad inuicem. Quæ reſponſio tamen non ſatisfacit, nam ſi ſunt actu realiter diſtinctæ inter ſe, ergo vna, prout eſt ab altera diſtincta realiter, ipſam realiter non includit. Probatur conſequentia, quia ab illa poteſt diuidi : ergo eam non includit ; aliud enim eſt hoc totum continere plures partes, aliud eſt ipſas partes inter ſe diuiſibiles habere hanc continentiã. Primum admittitur ; ſecundum negatur, & eſt per ſe euidens. Et ad id, quod infert Meldul. ergo potiùs ſunt diuiſibiles, cùm inter ſe ſint diſtinctæ realiter: Reſpondetur inſtantiam non eſſe ad rem ; nam obiectio non eſt contra diuiſibilitatem partium inter ſe, ſed eſt contra diuiſibilitatem vniuſcuiuſque partis, prout eſt actu realiter diſtincta ab alia ; ſic enim eſt indiuiſibilis ex hoc, quod ipſa eſt indiſtinguibilis in ſe, & ab alia diſtincta : eſt etiam indiuiſibilis in ſe ; ex negatione enim diſtinctionis realis rectè infertur indiuiſibilitas. Hinc reſpondetur conformiter ad Seraph. principia concedendo totum argumentum in ſenſu allato ; magis enim confirmat noſtram aſſertionem de compoſitione continui ex indiuiſibilibus phyſicis.

Obiicies quartò : Quælibet pars continui eſt magis vna in ſe, quàm cum alia comparte ; vnum enim eſt in ſe indiuiſum, & diuiſum à quolibet alio : ſed ante deſignationem, & diuiſionem nulla pars eſt magis vna in ſe, quàm cum alia comparte; cùm in ſe nullam rationem vnitatis habeat niſi continuitatis, per quam eſt vna cum comparte : ergo ante deſignationem continuum non habet actu partes diſtinctas.

Respondetvr cum Meldul. *cit. n.* 85. Amico, & aliis concedendo maiorẽ de vnitate intrinſeca, & per hæcceitatem; negando de vnitate extrinſeca, & per continuitatẽ: de qua vnitate extrinſeca conceditur minor, negatur de intrinſecâ. Sic negatur conſequentia, nam partes habent propriã intrinſecam vnitatem ſecundùm ſe.

Obiicies quintò, quia ſequeretur continuum eſſe ens per accidens ex pluribus partibus in actu.

Respondet

Respondetvr negando ſequelam; eſt enim continuum vnum per ſe integrale per partes actuales vnitas; ſolum enim totum phyſicum eſſentiale exigit partes, alteram in potentia, alteram in actu; at totum integrale exigit partes in actu, quæ tamen dicuntur in potentia, ſcilicet ad totalitatem & integritatem, mediâ vnione, vt docet S. Bonau. *lib. 1. diſt. 17. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad vlt.*

Soluuntur Obiectiones factæ contra tertiam, & quartam partem Concluſionis, de partibus continui finitis, & in infinitum diuiſibilibus.

629. Obiicies Primò. Partes finitæ in continuo, & in infinitum diuiſibiles continent implicantiam: ergo malè ponuntur illæ duæ particulæ. Probatur antecedens: Partes finitæ important quid actu determinatum; partes infinitæ ſecundùm diuiſibilitatem potentialem important quid indeterminatum: ſed iſta ſunt contradictoria: ergo.

Respondetvr concedendo antecedens, ſi ſumuntur ſecundùm eandem rationem; negando ſi ſecundùm diuerſam rationem, vt eſt in propoſito: nam dicuntur partes finitæ, & determinatæ, & indiuiſibiles phyſicè; mathematicè autem ſunt diuiſibiles.

Contra inſtatur: Vel ſecundùm mathematicos verè, & realiter illæ partes vltimæ ſunt diuiſibiles, vel non; ſi ſecundum, ergo Mathematica affirmat, quod verè à parte rei nec eſt, nec poteſt eſſe: ſi primum, ergo malè dicuntur eſſe indiuiſibiles phyſicè.

Respondetvr vt priùs eſſe diuiſibiles mathematicè, indiuiſibiles phyſicè. Ad id, quod infertur, ergo Mathematica affirmat id, quod non poteſt dari, concedo phyſicè non poſſe dari; nego ſecundùm intellectum abſtrahentem ab omni exiſtentia vel reali, vel poſſibili, & ſolùm conſiderantem rationem, & naturam quantitatis; ſic negatur mathematicum affirmare impoſſibile, vt fusè explicatum eſt *in fund. 2. 3. concl.*

Contra ſecundò: Ergo ſecundùm mathematicam cõſiderationem dantur partes infinitæ actu. Probatur conſequentia, quia ſunt infinitæ partes determinatæ realiter inter ſe diſtinctæ: ergo.

630. Respondent communiter Meldul. Ruu. aliique negando conſequentiam. Ratio eſt, quia licèt tales partes diſtinguantur realiter, tamen non ex æquo diſtinguuntur, ſed tantùm diſtinctione reali includentis, & incluſi, eo quia includuntur in vna multæ, immò infinitæ. Quæ reſponſio tamen inuoluit implicantiam; & primò, quia hîc non ſumitur habitudo totius ad partes, quod aliàs diximus diſtingui à partibus realiter; ſed conſiderantur ipſæ partes, in quas totum diuiditur, quæ cùm ſint inter ſe realiter diſtinctæ adæquatè, & totaliter, & cùm ſint infinitæ, neceſſariò infinitum debent conſtituere. Tum quia etiamſi in maiori includatur minor, tamen ſi diuidantur, vna ponitur extra aliam; & cùm adſit in continuo habitudo totius ad partes ratione proceſſus à maiori ad minores, & minores, eadem habitudo neceſſariò debet eſſe à minori ad maiores, non enim eſt maior ratio de vna, quàm de altera: ſed in proceſſu à maiori ad minores eſt diuiſio, & poſitio determinata partium infinita: ergo & in altero progreſſu: ſed quælibet minor, & minor habet propriam

extenſio

extenſionem: ergo conficient extenſionem infinitam.

Nec valet, ſi dicas negando paritatem; nam progreſſus à maiori ad minores fit per diuiſionem, non verò à minori ad maiorem. Non valet, inquam, quia ſaltem videt Deus omnes iſtas partes infinitas, maiores, & minores: ergo vtrumque ordinem videt determinatè: ergo & videt partes maiores, & maiores conſtituere continuum, &c.

Hinc nos reſpondemus ex principiis Seraphicis, quod ſecundùm Mathematicam debet admitti hæc infinitas partium in continuo, non verò phyſicè, ob rationes dictas. Quare præſtat dicere ſecundùm veritatem continuum conſtare partibus actu finitis, & indiuiſibilibus phyſicè, & naturaliter: qua aſſertione facillimè ſoluuntur rationes Zenoniſtarum, quæ verè ab Ariſtotelicis non ſoluuntur, vt fatetur Meldul. citatus; ſed ait ſiſtendum eſſe in hoc iudicio maiorum, non autem in ratione: quod dictum tamen eſt Philoſopho indignum, qui quærit rationes naturales, non authoritates aliorum, vt rerum naturalium ratio, eſſentia, natura, & proprietates dignoſcantur. Hinc ad primam rationem Zenonis ſuprà allatam, quâ ex infinitate harum partium inferebat debere negari motum ex eo, quod non eſt aſſignabilis prima, vel vltima pars ſiue motus, ſiue ſpatij, per quod pertranſeundum eſt,

Nos reſpondemus negando ſequelam, cùm dentur prima, & vltima pars, & media, & omnes partes determinatæ. Ad aliam, quia ſequeretur dari infinitum actu, negamus ſequelam, ob rationes dictas. Et ad probationem, quia Deus poſſet diuidere diuiſibile in omnes partes, quæ actu ſunt in continuo diſtinctæ realiter: Reſpondent communiter, Deum non poſſe diuidere continuum, ita quod tota diuiſibilitas ſit terminata: quod etiam dicit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 5. 6. *&* 7. qui tamen ſe explicat *lib.* 4. *diſt.* 49. *cit.* ſe loqui de diuiſione mathematica, vt ſuprà dictum eſt; vnde quoad eſſe phyſicum reſponſiones, quæ afferuntur à Meldul. & aliis, verè non ſatisfaciunt, negando, quod Deus non poſſit redigere continuum ad vltimam partem, quæ ſit indiuiſibilis, cùm pateat ad ſenſum id effici naturaliter.

QVÆSTIO III.

De terminis magnitudinis, & paruitatis rerum, nempe an res naturales habeant certos limites quantitatis.

631. Pro explicatione tituli aduertendum, quod quæſtio poteſt procedere primò de re, ſecundò de modo. De re, nempe an res naturales poſſint creſcere ad quamcunque magnitudinem, & decreſcere ad quamcunque paruitatem. De modo, an iſti termini ſint intrinſeci, an extrinſeci ipſis rebus. Intrinſeci ſunt duo. Primus eſt magnitudinis, eſtque certa quantitas, ad quam res poteſt peruenire, & non ad maiorem; & appellatur communiter maximũ quod ſic, verbi gratiâ, ſi leo poſſet creſcere tantùm ad decem palmos, decimus palmus erit maximum quod ſic. Secundus eſt paruitatis intrinſecus, eſtque illa quantitas, ad quam poteſt peruenire, non autem ad minorem; & dicitur minimum quod ſic, vt ſi leo

leo non poſſet eſſe minor palmo, ille palmus eſſet minimum quod ſic. Extrinſecè item ſunt duo. Primus eſt magnitudinis, eſtque illa quantitas, ad quam res non poteſt peruenire, benè autem ad quamcunque minorem, & dicitur minimum quod non, ſcilicet quod non poteſt attingi; vt ſi leo non poteſt eſſe ſub magnitudine vndecim palmorum, bene autem decem, ille vndecimus dicitur minimum quod non. Secundus eſt paruitatis, eſtque illa quantitas, ſub qua res non poteſt eſſe, bene autem ſub maiori, & dicitur maximum quod non, vt ſi leo non poſſet eſſe ſub quantitate bipalmari, illa dicitur maximum quod non. Aduertendum etiã quod omnes iſti termini dicunt illud indiuiſibile terminans partes continui intrinſecè, vel extrinſecè.

Svpponendvm etiam, quod dantur duo modi incipiendi, & duo deſinendi in rebus. Modi incipiendi alter eſt intrinſecus, & dicitur primum eſſe rei; alter extrinſecus, & dicitur vltimum non eſſe rei. Modi deſinendi ſunt alter intrinſecus, & dicitur vltimum eſſe rei; alter extrinſecus, & dicitur primum non eſſe rei, vt ſuprà in propria quæſtione diximus. Et quia res vel ſunt viuentes, vel non viuentes, ideo de ambabus mouetur quæſtio, & hoc & de facto ſecundùm curſum naturalem, & etiam de poſſibili. His poſitis,

Primò quæritur, an viuentia habeant certos terminos magnitudinis, & paruitatis? Circa quod eſt duplex opinio.

Prima Opinio negat viuentia habere de ſe vllum terminum magnitudinis, & paruitatis intrinſecum, ſaltem per potentiam Dei abſolutam. Sic Pariſienſes, aliique.

Secvnda Opinio admittit vtrumque terminum, eſtque communis.

Qvoad non viuentia verò,

Prima Opinio admittit terminum vtrumque: Secunda negat habere terminum vllum quoad magnitudinem, admittit quoad paruitatem. Hos Authores citat Meldul. *diſp. 9. num. 99.*

Qvid ſentiat Seraph. Doct. in his duobus quæſitis, mox aperiemus. Pro ſolutione quæſtionis,

632. Primò Notandum, quod in ſententia Ariſt. cùm quantitas ſit compoſita ex partibus proportionalibus diuiſibilibus in infinitum in ſemper minores, aſſignari non poſſunt termini extrinſeci magnitudinis, & paruitatis, ſed tantùm per negationem terminorum intrinſecorum: citra terminum enim intrinſecum paruitatis non eſt aſſignabilis pars aliqua determinata, in qua conſiſtere poſſit maximum quod non, quia ſemper alia minor aſſignari poterit propior ad terminum. Pariter vltra terminum intrinſecum magnitudinis non eſt aſſignabilis minima pars, quæ poſſit dici minimum quod non; quia ſemper alia minor poteſt dari citra ipſam. Sed tamen ſecundùm principia Seraphica cùm nos admittamus compoſitionem quantitatis ex minimis phyſicis indiuiſibilibus finitis, in quæ vltimò reſolui poteſt per diuiſionem, aliter reſoluendum eſt de magnitudine, & aliter de paruitate, vt mox dicetur.

633. Secvndò Notandum, quod augmentum in corporalibus habet ſtatum à tribus, vt notat Seraph. Doct. *lib. 1. diſt. 17. part. 2. art. 1. quæſt. 3. corp.* nempe à virtute agente, à potentia ſuſcipiente, & à forma perficiente, vt patet in homine, cuius augmen

Digitized by Google

augmentum ſtat primò, quando virtus caloris, & carnis ſecundùm ſpeciem non poteſt amplius concreſcere, quàm deperdatur: caro autem ſecundùm ſpeciem eſt, quæ eſt de prima viuentis conſtitutione; caro ſecundùm materiam eſt, quæ de nouo per nutritionem acquiritur: illa habet vim aliam conuertendi in ſubſtantiam aliti; iſta nequaquam. Sic S. Bonau. *lib.2.diſt.30.art.3.quæſt.2.in corp.* Secundò quando potentia humidi radicalis non poteſt amplius extendi. Tertiò, quando corpus eſt perfectum, prout congruit perfectioni animæ, vel formæ. Quæ regulæ tamen verificantur loquendo de operationibus ſecundùm naturam, vel naturalibus; aliter enim dicendum eſt ſecundùm potentiam Dei abſolutam.

634. Tertiò Notandum ex eodem Seraph. Doct. *lib.2.diſt.2.part.2.art.2.q.3.ad 3.* & *lib.1.diſt.8.part.2.art.1.quæſt.3.ad 6.* & *in op. de tribus ternariis peccat. cap.8. §.4. ſuppon.* quod anima, quia eſt perfectio corporis nati ab ipſa viuificari, & illud debet eſſe organizatum, ob idque in determinata quantitate, ideo poteſt eſſe anima in corpore ita paruo, quod non in minori, quia minùs non eſſet organizabile, & viuificabile.

635. Qvartò Notandum ex eodem Seraph. Doct. *lib.1.diſt.17.part.2.art.1.quæſt.2.ad vlt.* quod hæc differentia intercedit inter augmentum viuentium, & non viuentium, quod in viuentibus fit intus ſuſcipiendo vi caloris naturalis, & potentiæ nutritiuæ conuertentis cibum in ſubſtantiam aliti; & tunc augmentabile habet ſe in ratione formalis, & actiui: augmentans verò eſt ſuperadditum in ratione materialis & paſſiui. In non viuentibus verò fit augmentum per iuxtapoſitionem nouæ materiæ, & ob id per virtutem extrinſecam, poſſibilitate ſola, & vnibilitate exiſtente in augmentabili; ideoque augmentabile ſe habet in ratione paſſiui, vt quid imperfectum; augmentans verò in ratione perficientis actiui, & complentis, quia dat quantitatem perfectam. Vnde (addit S. Bonau. *ibid.q.4.ad 3.*) non viuentia licèt habeant ſtatum quoad intenſionem, non tamen quoad extenſionem.

636. Qvintò Notandum ex S. Doct. *lib.1.diſt.17.cit.quæſt.1.ad 3.* quod quantitas, quæ per augmentum acquiritur, eſt duplex; aut enim eſt propria, & per ſe dicens terminum formalem exactum à tali virtute naturali operante ſecundùm naturam; aut eſt accidentalis, & impropria, quæ habetur vel per rarefactionem, vel per protenſionem, dicens terminum per accidens. Primo modo exigit tantam ſubſtantiam, & nouam, ſi noua quantitas additur: ſecunda eſt potiùs apparens, nec neceſſariò exigit nouam ſubſtantiam, vt dicetur in tractatu de generatione, & rarefactione. His poſitis,

637. Prima Conclvsio: Viuentia in ſtatu naturali naturaliter ſunt determinata ad maximum quod ſic, & ad minimum quod ſic, & intrinſecum. Eſt S. Bonau. citati, & communis aliorum à Ruu. & Maſtr. citatorum.

Probatvr primò quoad magnitudinem. Viuentia dependent principaliter ab anima, quæ ſicut eſt in entitate, ita & in virtute limitata: ergo exigit & ſubiectum determinatum, in quo ſit, & operetur intrinſecè: ergo debet habere terminum in ſubiecto, vltra quem non poſſit ſe extendere. Tum quia accretio fit per in-

tus ſuſceptionem, & conuerſionem in ſubſtantiam aliti: ſed virtus augmentans eſt limitata: ergo. Et hinc S.Doct. *lib.2.diſt.2.& diſt.30.*& *lib.1. diſt.17. cit.* dixit eſſe ſtatum in corporibus in aſcendendo, vel augmentando; idque etiam patet experientiâ quotidianâ; nunquam enim viſum eſt animal creuiſſe in montem, etiamſi diu vixerit.

Probatvr ſecundò quoad paruitatem. Viuentia petunt organizationem partium, & membrorum, vt pedes ad ambulandum, oculos ad videndum, &c. ſed hæc omnia exigunt determinatam extenſionem ſubſtantiæ, & quantitatis: ergo non poterunt fieri in minori, & minori, &c. Et hinc dixit rectè Ariſt. 2. *de An. text.41.* omnium naturâ conſtantium terminum eſſe, & rationem magnitudinis, & augmenti: hæc autem animæ ſunt, & non ignis, & rationis magis, quàm materiæ. Sic apud Seraph. Doct. *lib.2.diſt.30. art.3.q.1.* Vnde patet diſcrimen inter diſpoſitiones, quæ requiruntur in formis non viuentium, & in formis viuentium; nam illæ oriuntur immediatè à primis qualitatibus, quæ non exigunt determinatum ſubiectum: iſtæ verò, cùm conſiſtant in debito ordine partium, ſupponūt partes determinatas, vt in paucioribus eſſe nequeant.

638. Secvnda Conclvsio: Viuentia quoad paruitatem, licèt non quoad magnitudinem, habent terminum extrinſecum.

Probatvr, quia immediatè ante minimum quod ſic, quod eſt terminus intrinſecus paruitatis, aliud minimum datur non ſufficiens ad terminandam vltimam diſpoſitionem viuentis: ſed hoc eſt extrinſecum, & maximum quod non: ergo viuentia admittunt talem terminum extrinſecum in paruitate. Quod verò non detur talis terminus extrinſecus in magnitudine,

Probatvr, quia licèt quoad quantitatem præcisè non repugnet, ratione tamen corporis viuentis non poteſt dari; & ratio eſt, quia de facto nulla datur quantitas, quæ propriè vniatur viuenti, niſi per actionem vitalem ipſius: ſed ad maiorem quantitatem, quàm ad intrinſecam, non poteſt ſe extendere: ergo nec datur.

Obiicies Primò: Anima rationalis eſt indiuiſibilis, & tota in qualibet parte: ergo poteſt in quocumque minimo ſubiecto eſſe: ergo non terminatur termino paruitatis extrinſeco. Idemque poteſt inferri de cæteris formis viuentium, cùm educantur de potentia cuiuſcumque minimæ partis ſubiecti: ergo ſunt indifferentes ad quamcunque partem minorem, & minorem. Et confirmatur exemplo Angeli, qui poteſt ſe extendere, & reſtringere ad quemcunque locum maiorem, vel minorem: ergo ſimiliter poterit anima.

639. Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.1.diſt.8.part.2.art.1.quæſt.3. ad 5. & 6.* quòd ſi anima conſideratur, vt eſt actus præcisè, ſic ei non repugnat eſſe ſub quocumque minimo ſubiecto; provt verò eſt actus corporis organici, ſupponit corpus vltimò diſpoſitum in ratione organorum; ſic exigit minimum quod ſic, & conſequenter circa talem terminum intrinſecum ſupponit maximum quod non pro extrinſeco. Et ratio eſt, ait S.Doct. quia anima eſt in corpore, & in partibus vt in vno ſubiecto, & loco, quatenus partes conſtituunt vnum adæquatum ſubiectū; ideo

ideo in tanto minimo poteſt eſſe, & non in minori; quia eſſet incapax organizationis: ſic & *lib.4. diſt.10. part.1. art.1. quæſt.5. ad 3.*

Dices: Corpus organizatum poſſe ſaltem augeri quoad magnitudinem, quia nulla adeſt implicantia.

Respondetvr poſſe augeri de potentia Dei abſoluta, & etiam vt quanta ſunt ipſa organa; non verò vt organa ſunt, naturaliter loquendo, quia non eſſent apta operationibus vitalibus debitis cuicumque ſpeciei.

Dices iterum: In tali caſu poſſet nutriri, & tunc augeri: ergo nulla reſponſio.

Respondetvr, quod in tali caſu viuens tantùm ſubſtantiæ deperderet, quantùm ex alia parte acquireret; calor enim naturalis non ſolùm conuertit ſubſtantiam in alito, ſed etiam conſumit; tum etiam ob alias diſpoſitiones poſſet impediri operatio conuerſiua. Et ad id de Angelo in loco, negatur paritas, quia Angelus non eſt in loco vt forma, ſed vt contentum in continente; & quia eſt ſimplex, ideo poteſt ſe reſtringere ad quemcunque minorem locum, dummodo non ſit punctum; non verò ſe extendere ad quemcunque maiorem ob limitationem ſuæ virtutis. Sic S. Bonau. *lib.2. diſt.2. cit.*

640. Obiicies ſecundò: Si viuentia terminarentur intrinſecè, ſequeretur hominem poſſe deſinere eſſe in eo inſtanti, in quo non adeſſet cauſa ſui interitus: at hoc eſt falſum: ergo. Probatur ſequela, quia dato maximo quod ſic in homine, ita vt magis augeri non poſſit, infletur morſu veſpæ, tunc vel morietur, vel non: ſi non, ergo non erat priùs redactus ad maximum quod ſic: ſi ſic, ergo morietur per vltimum eſſe: ſed in eo inſtanti non eſt inflatio, cùm hæc ob ſucceſſionem ſit in tempore, ita quod verum ſit dicere, *Nunc non eſt inflatio, poſt hoc inſtans erit.* At inflatio ponitur cauſa mortis: ergo mors vt effectus, erit ante ſuam cauſam.

Rabesanvs cum aliquibus aliis admittit in tali caſu hominem deſiturum extrinſecè, non intrinſecè, nempe per primum ſui non eſſe. Serbellonus negat ſequelam, dicens moriturum hominem intrinſecè, ſcilicet in initio ſuæ inflationis, quod eſt in termino intrinſeco viuentis. Quæ reſponſiones tamen non poſſunt ſubſiſtere, non quidem prima Rabeſani, cùm homo ſit res permanens, deſinatque intrinſecè, vt ſuprà probatum eſt ſuo loco. Nec alia Serbelloni; nã inflatio in ſui initio, cùm ſit ſucceſſiua, non habet eſſe niſi in tempore: ergo nec poteſt eſſe cauſa mortis.

Nos verò reſpondemus conſequẽter ad principia Seraphica, in tali caſu non moriturum hominem præcisè ob illam tumefactionem, vel ob augmentum; nam eſt tale ſolùm ſecundùm apparentiam ob rarefactionem; & ſi moreretur, id non eſſet præcisè ob tale augmentum apparens, ſed ob alias cauſas, & effectus ex tali morſu prouenientes: & dato, quod moreretur ob inflationem, id eſſet in ſui initio, quia eſſet incompatibilis cum tali termino intrinſeco, totumque eueniret in vnico inſtanti temporis communis, in quo interuenirent duo inſtantia immediata intrinſeca ob duas mutationes contiguas, ſcilicet augmentum, & inflatio ſuccedens.

641. Tertia Conclvsio: Non viuentia nullum terminum intrinſecum ſuæ magnitudinis habent de poſſibili; de facto tamen, & natura-

liter habent ſuum terminum intrinſecum quoad magnitudinem. Sic S. Bonau. *lib.*1 *diſt.*17.*part.*2.*q.*4.*ad* 3.

Prima Pars eſt communis,& euidens; cùm enim non viuentia augeantur per extra ſusceptionem,nulla eſt implicantia, quin poſſint augeri ſemper in infinitum, quantùm ex natura ipſorum.

Secvnda Pars, quod de facto habent terminum ſuæ magnitudinis intrinſecum,probatur,cùm vt ait Ariſt. à Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*30. *cit.* allatus, omnium naturâ conſtantium certus ſit terminus: idemque probat *lib.*1.*diſt.*17. *part.*2.*art.*1. *quæſt.*4.*corp.* Tum quia vt idem Seraph. Doct. in ſimili diſcurrit *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.*2. *art.*2.*quæſt.*1.& 3.ſic exigit ordo vniuerſi, vt omnia intra Empyreum contineantur proprio loco, & debito ordine. Vnde elementa non poſſunt creſcere vltra concauum Lunæ. Hinc dixit S Doct.*lib.*2.*diſt.*2 *part.*2. *art.*2.*quæſt.*3.*ad* 3.quod in corporibus eſt ſtatus in aſcendendo: ergo id euenit eis per determinatam quantitatem.

Obiicies: Quantitas quoad ſuum eſſe ſequitur materiam, & quoad determinationem ſequitur formam: ſed forma quælibet naturalis ex ſe,& ab intrinſeco eſt definita ad certam, & determinatam magnitudinem: ergo & quantitas, quæ eſt terminus intrinſecus entium naturalium, erit ſic determinata.

Respondetvr concedendo maiorem, & minorem de forma quoad ſuam entitatem, & eſſentiam; eſt enim limitatæ entitatis, & perfectionis: negando quoad extenſionem, quia poteſt extendi ad qualemcunque magnitudinem ſubiecti.

642. Qvarta Conclvsio: Non viuentia habent terminum intrinſecum ſuæ paruitatis, & extrinſecum etiam. Eſt contra multos: eſt tamen Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.* 10. *part.*1. *art.*1. *quæſt.*5. *ad* 3.

Probatvr prima pars, quia res naturales exigunt ſubiectum proportionatum, tum ad exiſtere, tum ad operari naturaliter, tum ad conſeruari: ſed iſta munera exigunt determinatam magnitudinem. Hinc dixit S.Bonau. *loc.cit.* quod hoſtia non eſt diuiſibilis in infinitas partes, ita quod ratio totius, ſcilicet partis, vel proprietatis conſequentis ſaluetur, quia in diuiſione continui eſt ſtatus naturalis quantùm ad partes ſecundùm formam. Partes autem ſecundùm formam ſunt illæ, quæ ſunt de intrinſeca conſtitutione talis entis naturalis. Tum quia quælibet forma corporea exigit determinatam quantitatem ad hoc, vt informet, & immutet ſenſus. Tum quia virtus, potentia, motus ſunt determinata: ergo & quantitas; vnde poſſet dari ſecuris, quæ ob paruitatem non eſſet apta ad ſecandum.

Secvnda pars ſequitur ex ſuprà allatis, nam cùm quantitas componatur ex minimis indiuiſibilibus phyſicis, ſequitur, quòd ipſa ſolitariè, vel etiam cum alio addito ſit terminus extrinſecus paruitatis.

Obiicies Primò ex S Doct. *lib.*2. *diſt.*2.*cit.* non dari ſtatum in diuiſione versùs paruitatem: ergo non datur minimum quod ſic.

Respondetvr ex ſuprà traditis, Seraph. Doct. ſe explicare *in lib.* 4. *diſt* 49. *part.* 2. *art.*4. *quæſt.*2. *ad vlt.* id verificari de diuiſione mathematica, & ſecundùm intellectum, non ſecundùm rem, & phyſicè.

Obiicies ſecundò cum Scoto: Non

Non datur maximum quod ſic in non viuentibus: ergo nec minimum quod ſic. Antecedens ſuprà probatum eſt, & ſupponitur verum. Probatur conſequentia, quia in continuo homogeneo nequit dari, cùm ſemper ſit diuiſibile, & cùm ſit hoc aliquid: ergo.

643. Sed iam reſponſum eſt ſuprà; nam de potentia abſoluta Dei verum eſt antecedens; de facto eſt falſum: & dato illo antecedente, negatur conſequentia, & paritas ex ſuprà traditis; nam datur minimum indiuiſibile, quod cum aliis componit quantitatem diuiſibilem. Tum etiam, quia negato tali minimo indiuiſibili, adhuc negatur conſequentia, & paritas; nam per diuiſionem poteſt reduci ad minimum diuiſibile, quod erit pars ſecundùm materiam tantùm, vt loquitur S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *cit.* non ſecundùm formam, ideſt non apta ad recipiendam illam formam, & inepta ad proprietates, & operationes proprias; licèt enim omne quantum ſit diuiſibile, non tamen omne quantum eſt capax formæ ſubſtantialis, ſed requirit talem magnitudinem, & tales, & determinatas diſpoſitiones: poteſt enim dari tale minimum, in quo impoſſibile ſit introducere, vel conſeruati formam, v.g. aquæ, panis, &c.

Obiicies Tertiò cum Setbellon. Forma, quæ non requirit certam diſpoſitionem partium ſubiecti, non requirit certam extenſionem eius: ſed formæ non viuentes, cùm ſint homogeneæ realiter, & eodem modo, ſunt in qualibet parte ſubiecti: ergo non exigunt certam partium diſpoſitionem, ſicuti formæ viuentes, quæ & heterogeneæ ſunt in virtute.

Respondetur negando minorem, vel diſtinguendo minorem. Formæ non viuentes non requirunt certam diſpoſitionem, & extenſionem ſecundùm ſe, concedo; vt informent ſubiectum extenſum, & vt valeant exercere ſuas operationes, nego: nam licèt ſint homogeneæ, non per hoc tollitur, quin exigantur certæ diſpoſitiones, & certa quantitas, cùm ſint corporeæ, & ordinatæ ad diuerſas operationes corporeas.

TRACTATVS TERTIVS.

De Infinito.

IVre merito ad hunc locum poſt doctrinam de quantitatis conſtitutione reduximus hanc materiam de Infinito; vix enim explicari poteſt ſine perfecta notitia quantitatis, cùm finitas, & infinitas ſint veluti eius paſſiones, ac proinde ſupponunt eſſentiam eiuſdem iam cognitam. Quare ductore Seraph. Doctore quæſtiones de Infinito ab aliis pertractari ſolitas, hìc ſubjicimus.

QVÆSTIO

Digitized by Google

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Infinitum, & quotuplex; & quænam ſint ipſius proprietates.

644. PRimò ſupponendum, quod infinitum ex vi nominis ſignificat id, quod caret fine; carentia autem finis poteſt eſſe vel negatiuè, vel poſitiuè. Primo modo dicitur carere fine id, quod non habet principium, nec finem per negationem entitatis ſe extendentis vltra ipſum, ſeu extra indiuiſibilitatem: ſic punctum appellatur à S. Doct. infinitum, *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & tale eſt per carentiam perfectionis tum actualis, tum poſſibilis. Secundo modo dicitur id, quod habet entitatem extra indiuiſibilitatem, itavt ad terminum extenſionis perueniri non poſſit, vt ſi daretur linea infinita, vel numerus infinitus, idque eſt per poſitionem entitatis carentis fine. Et in hoc ſecundo ſenſu procedit quæſtio. Hinc

RESPONDETVR primæ parti quæſtionis, quod infinitum apud antiquos ſic definitum fuit: *Infinitum eſt, cuius nihil eſt extra*: quæ definitio reiecta eſt ab Ariſt. nam illud cuius nihil eſt extra, non poteſt intelligi, vel verificari in ſpecie, nec in indiuiduo. Non primum, quia datâ lineâ infinitâ, adhuc alia eiuſdem ſpeciei poſſet dari. Nec ſecundum, quia talis conditio competit etiam indiuiduo finito, extra quod nihil eſt ſpectans ad ipſum. Hinc rectè definitur ab Ariſt. *Infinitum eſt id, cuius ſemper eſt aliquid extra*; ideſt, eſt illud, in quo quibuſcumque partibus aſſignatis, aut acceptis, ſemper aliæ aſſignandæ, & accipiendæ remanent. Quæ definitio licèt in rigore ſolùm competat infinito quantitatiuo, in quo quæcumque partes aſſignentur, ſemper aſſignantur in numero finito, & inadæquatè, ſolúmque ſumitur infinitum, dum omnes partes collectiuè ſumuntur, prout conſtituunt ipſum totum, ita quod ſi reſoluatur infinitum in ipſas, reſpectu aſſignantis aliquid ſit in actu, ſcilicet partes, quæ actu aſſignantur; & aliquid in potentia, nempe reliquæ aſſignabiles: in quo ſenſu dixit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *q.* 3. *ad* 5. 6. & 7. quod poſſibile ſecundùm potentiam infinitam paſſiuam ſemper eſt in reducendo actu, & nunquam in reductum eſſe, & tale eſt infinitum ſyncathegorematicum. His tamen non obſtantibus poteſt adaptari hæc definitio cuicumque alteri infinito, etiam ipſi Deo; nam quacumque parte, vel perfectione aſſignata, ſemper remanent aliæ accipiendæ.

645. RESPONDETVR ſecundò ſecundæ parti quæſtionis, infinitum multipliciter diuidi. Primò infinitum aliud eſt tale abſolutè, & *ſimpliciter*, ſeu in omni genere: aliud ſecundùm quid tantùm, ſeu in genere. De vtroque loquitur Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 1. & *lib.* 1. *diſt.* 35. *art.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 34. *art.* 2. *q.* 1. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 44. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 7. & alibi ſæpè. Primum infinitum dicitur tale ſecundùm negationem limitationis cum poſitione entitatis omnimodè perfectæ; ſoluſque eſt Deus continens in ſe, & formaliter infinitas perfectiones, & eminenter perfectiones omnium

nium creaturarum & exiſtentium, & poſſibilium : quæ infinitas eſt ratio identificandi ſibi realiter, & eſſentialiter quodcumque compoſſibile ſibi. Sic S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 45. *art.* 2. *quæſt.* 1. Eiuſque radix eſt ſimplicitas ſumma, quâ habet ſuum eſſe à ſe, & eſt vbique per ſuam infinitam eſſentiam, & vbique totus, & totaliter, quia eſt à ſeipſo talis. Sic S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. & pluries alibi, ob idque hæc infinitas eſt incommunicabilis creaturæ, quia non poteſt habere eſſe niſi per participationem à Deo. Secundum infinitum eſt creatum, & in genere tantùm, & cum limitatione perfectionis; ob idque in varia genera poteſt diuidi. Sicut enim finitum poteſt diuidi multipliciter, nempe quoad perfectionem eſſentiæ, intenſionem, extenſionem, numerum, & durationem; ſic & poteſt concipi aliquid eſſe infinitum in eſſentia, & perfectione ſpecifica, item in qualitate, item in quantitate, tum continua, tum diſcreta; item & in duratione.

646. Secvndò diuiditur communiter in infinitum cathegorematicũ, & ſyncathegorematicum. Ratio eſt, quia rem carere termino, & fine poteſt intelligi dupliciter, vel intrinſecè, ita quod intrinſecè, & determinatè talis res attingat infinitatem in ſupremo gradu quoad ſuam perfectionem; vel extrinſecè tantùm, ita quod determinari non poſſit, quanta ſit eius perfectio, vel extenſio, vel intenſio, vel multitudo, vel duratio; ſed ſolùm quod magnitudo illa non eſt tanta, quin adhuc ſit maior. Ratione primæ infinitatis aliqua res poteſt dici infinita cathegorematicè, ſyncathegorematicè verò ratione ſecundæ infinitatis. Primum infinitum dicitur id, quod habet infinitas partes actu exiſtentes, ſed cuius entitas eſt actu exiſtens infinita: Secundum eſt id, quod habet partes partim actu, & partim potentiâ, in eo ſenſu, qui infrà explicabitur: quæ diuerſitas actualis & potentialis rectè explicatur per naturam quantitatis permanentis, & ſucceſſiuæ; illa enim habet ſuas partes actu exiſtentes & vnitas; iſta, vt multitudo numeralis, vel extenſio temporis, & motus, nunquam vt talis partes ſimul exiſtentes poteſt habere. Vnde quamdiu eſt ſucceſſiua, non habet terminum, ſed potiùs eſt in motu ad ipſum, ideóque partim eſt in actu, & partim in potentia; & ſi nunquam poterit perueniri ad terminum, erit in potentia infinita. De vtroque agit Seraph. Doct. *loc. cit.* tradens allatam doctrinam.

647. Qværes, an iſta duo infinita diſtinguantur eſſentialiter?

Respondetvr, quod ſecundùm principia peripatetica non diſtinguũtur eſſentialiter, ſed tantùm penes connotata; nam infinitum cathegorematicum, ſi ſumitur ſecundùm partes æquales, eſt tale; ſi ſecundum proportionales, eſt ſyncathegorematicum. Poteſt tamen dici, quod diſtinguuntur eo modo, quo diſtinguitur vna res actu exiſtens ab alia poſſibili tantùm; tum etiam eſſentialiter, quia cathegorematicum habet partes actu infinitas per carentiã termini actualis; ſyncathegorematicum verò habet partes actu finitas, tenditque ſolùm ratione potentialitatis obiectiuæ ad infinitum per carentiam termini poſſibilis. Vnde rectè à S. Doct. *loc. cit.* cathegorematicum dicitur infinitum ſecundùm negationem limitationis, ſyncathegorematicum verò ſecundùm priuationem perfectionis. Ex quo

quo ſequitur, quod actualitas infiniti cathegorematici conſiſtit in habere partes actu, & determinatè infinitas; actualitas ſyncathegorematici in habere partes determinatè finitas, & potentialitas in habere partes indeterminatas, ita quod non tot partes accipi poſſunt determinatæ, quin ſemper aliæ, & aliæ determinari poſſint.

648. Tertiò Reſpondetur tertiæ parti tituli quæſtionis: Infinito competunt ſequentes proprietates à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *q.* 2. *in fund.* enumeratæ. Prima eſt, quod infinito nihil poteſt addi: ſecunda eſt, quod infinita non poſſunt ordinari ſecundùm primum, medium, & vltimum: tertia eſt, quod infinita non poſſunt pertranſiri: quarta eſt, quod non poteſt à virtute finita comprehendi: quinta, quod impoſſibile eſt infinita ſimul eſſe: ſexta, quæ tamen includitur in quarta, eſt, quod infinitum eſt immenſurabile, ſuper quas proponuntur ſequentia quæſita.

649. Quæritur primò, an infinito aliquid poſſit addi, vel detrahi; & an id competat vtrique infinito, tam ſyncathegorematico, quàm cathegorematico?

Prima Opinio de vtroque eſt affirmatiua, eſtque Thomiſtarum cum Hurtado *diſp.* 13. *ſect.* 2. §. 21. Arriaga *diſp.* 13. *ſect.* 1. Complut. *diſp.* 18. *quæſt.* 7. aliiſque.

Secunda Opinio eſt Seraphici Doctoris *cit. loc.* & *lib.* 1. *diſt.* 43. *q.* 1. *ad* 1. *&* 2. *&* *q.* 3. *corp.* & *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *arg.* 1. *ad oppoſ.* aſſerentis, quod licèt ſyncathegorematico poſſit fieri additio, cùm ſit quid in ſe finitum, tamen cathegorematico non poteſt fieri additio vlla. Quam ſequuntur Scotus, aliique plures apud Meldul. *diſp.* 10. *n.* 14.

Primò autem ſupponendum eſt, diſcrimen ſuprà allatum inter infinitum cathegorematicum, & ſyncathegorematicum, nempe quia primum eſt tale intrinſecè, & ſecundùm entitatem per carentiam limitationis, & poſitionem perfectionis illimitatæ: ſecundum eſt extrinſecè tantùm per carentiam perfectionis; vnde infinitum ſecundùm entitatem, & perfectionem poſitiuam dicitur tale, quia vt tale eſt ſummum, & perfectiſſimum, ita quod nihil eo maius excogitari poteſt. Et ratio eſt, quam affert Scotus apud Fabrum *lib.* 1. *diſt.* 22. *num.* 7. & ante ipſum S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 1. *&* 2. quia ſi aliquid poſſet ei addi in eo genere, non eſſet ſummè perfectum, quod non poteſt competere ſyncathegorematico, cùm intrinſecè ſit quid finitum. Quâ doctrinâ ſuppoſitâ.

Probatur prima pars de infinito cathegorematico: Infinitum eſt, quo nihil maius excogitari poteſt, ſiue vt dicit Seraph. Doct. eſt actus purus nullam habens potentialitatem ad vlteriorem perfectionem; infinitudo enim importat eſſe ſummum, & perfectiſſimum: ergo nihil ei addi poteſt, aliàs eſſet ſummum, & non ſummum; & hac ratione Theologi vocant Deum ſummum ens. Tum quia eſſet finitum, quia finiretur ibi, vbi incipit ab alia re excedi, ſicque haberet finem. Tum quia ſequeretur, Chriſtum eſſe quid maius Patre, cùm includat vltra infinitatem diuinitatis etiam humanitatem.

Reſpondent communiter concedendo, non poſſe fieri infinito additionem ex ea parte, quâ eſt infinitum, & ſecundùm formam; benè autem poſſe fieri additionem materiali ipſius, ſcilicet rebus, ex quibus infinitum

tum componitur: nam licèt infinitudo conſiſtat in indiuiſibili, formaliter loquendo; quoad materiale tamen, ſcilicet quoad res, poteſt recipere additionem, vel diminutionem abſque ſui detrimento. Vnde dicunt vnum infinitum poſſe eſſe maius altero materialiter, licèt non formaliter. Quæ reſponſio fundatur in hoc, quod dicunt, infinitatem eſſe vnam formam ſimplicem, & indiuiſibilem, vt eſt verbi gratiâ, quinarius conſtans ex quinque vnitatibus, quibus poteſt fieri additio ſecundùm rationem materialem, non verò ſecundùm formalem quinarij.

Contra, quia infinitudo hæc non eſt vna forma ſimplex, & indiuiſibilis: ergo nulla reſponſio. Probatur antecedens, quia eſt in ſubiecto diuiſibili: ergo & ipſa erit diuiſibilis, extenditurque negatio finitatis ad extenſionem rerum, quæ dicuntur infinitæ: ergo non eſt tota in toto, & tota in qualibet parte. Tum etiam, quia ſi conſiſteret in indiuiſibili, vt conſiſtit verbi gratiâ quinarius, ſequeretur, quod ablatâ vnâ parte eorum, quæ per aggregationem faciunt verbi gratiâ numerum infinitum, tolleretur infinitudo, ſicuti deſtruitur quinarius per additionem vnius, vel plurium numerorum. Tum etiam, quia ſi infinitum conſiſtit in negatione termini, eo ipſo quod vnum infinitum eſt maius altero, etiam infinitum, quod exceditur, deſineret eſſe tale, non ſolùm materialiter, ſed etiã formaliter, quia deſinit ibi, vbi incipit excedi. Tum quia de ratione additionis eſt, quod totum augeat, aliàs totum non eſſet maius ſua parte. Tum quia de ratione infiniti eſt, quod ei nihil deficiat in eo genere. Tum quia finitum additum finito nunquam poteſt facere infinitum, & ob id infinitum, & eius partes æqualiter ſunt infinitæ: ergo. Quod enim ei additur eſt quid finitum, ob idque nullo modo ad infinitum ſpectans.

Probatur ſecunda pars, quia de ratione infiniti ſyncathegorematici eſt, quod extra illud ſemper aliquid remaneat, quod ſibi poſſit addi; ex eo enim quod eſt tantùm infinitum extrinſecè, non attingens intrinſecè infinitatem, ideo poteſt magis, & minùs accedere ad infinitatem.

650. Quæritur ſecundò, an infinitum poſſit eſſe maius, vel minus altero? Quæ dubitatio eſt annexa præcedenti.

Thomistæ reſpondēt affirmatiuè.

Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 1. reſpondet negatiuè, quod maximè verificatur de infinito cathegorematico; nam ſi darentur duæ lineæ infinitæ, licèt plus eſſent duæ, quàm vna in ratione numeri, non verò eſſent in ratione longitudinis: tam enim eſſent duæ, quàm vna.

Probatur eadem ratione ſuprà adductâ. Infinitum enim eſt id, cui nihil entitatis deeſt in illo genere, in quo eſt infinitum: ergo cùm non poſſit aliquid ei addi, omnia infinita ſunt in hac parte æqualia. Tum quia ſi vnum infinitum ab alio exceditur, ſequitur, quod ſit finitum; eo ipſo enim quod aliquid exceditur ab altero, finitur, & terminatur ibi, vbi incipit ab alio excedi: ergo.

Respondent Thomiſtæ concedendo totum de infinito ſumpto formaliter; negando ſi ſumitur materialiter, idest ſecundùm res, ex quibus componitur, & quibus competit infinitudo.

Contra, quia hæc reſponſio ſeipſam deſtruit; nam in tantum, verbi

gratiâ, multitudo eſt infinita, inquantum ſit aggregatio plurium, & infinitarum vnitatum: ergo ablatâ aliquâ vnitate, vel ſuperadditâ aliquâ entitate numericâ, mutatur illa aggregatio, ſicque auferetur ratio infinitatis. Probatur ſequela: Hæc infinitudo eſt extenſa in tot entitatibus, quæ ſunt detrahibiles, & augmentabiles: ergo & ipſa infinitudo. Tum quia ſi eſt infinitum vnum, & excedatur ab altero, tunc erit limitatum, & finitum in eo, in quo exceditur.

Probatvr ſecunda pars de ſyncathegorematico. Nam infinitũ ſyncathegorematicum eſſentialiter eſt finitum: ergo ei poteſt addi, vel tolli. Addimus tamen, quod licèt in ratione infiniti non poſſit vnum ſyncathegorematicum eſſe maius altero, eâ ratione tamen, quâ eſt finitum habens partes proportionales, maius eſt vnum altero, cùm plures ſint in maiori, quàm in altero.

Obiicit Durandus contra duas poſitas Concluſiones: Deus, & mundus eſt maius bonum extenſiuè, licèt non entitatiuè altero, quàm Deus ſolus: ſic & Chriſtus vt Deus, & homo: ergo infinito poteſt fieri additio, & vnum eſſe maius altero.

651. Respondetvr ex Seraph. Doct. hanc rationem eſſe ſophiſticã; aliud enim eſt eſſe plura in ratione quantitatis diſcretæ, aliud in ratione infinitatis, ſeu entitatis. Primo modo poteſt, licèt impropriè, admitti aliqua additio, non ſecundo modo; idque intelligendum eſt in creatis, nõ reſpectu Dei, quia vt rectè, & acutiſſimè aduertit S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. *& diſt.* 2. *q.* 1. *ad* 2. & *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 3. & *lib.* 1. *diſt.* 24. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad vlt.* pluralitas quædam eſt, in qua plus eſt in duobus, quàm in vno, & hæc repugnat ſimplicitati, eſtque tantùm in creatis. Alia eſt, in qua tantùm eſt in pluribus, quàm in vno, eſtque tantum in ente ſimpliciſſimo, & infinito, & in quo non cadit numerus propriè; numerus enim propriè ſumptus dicit ſeparationem, aggregationem, & numerationem, ſeu menſurationem; ob idque etiam in Diuinis non eſt plus in vna perſona, quàm in tribus. Hinc infinito propriè ſumpto, & præcipuè Deo non poteſt fieri additio, nec cum ipſo numeratio ſimul cum creatura. Vide Trigoſ. *in S. Bonau. quaſt.* 2. *art.* 3. *dub.* 5.

Obiicies ſecundò: Si Deus crearet infinitos homines, plures eſſent oculi, quàm homines: & ſi infiniti eſſent Hiſpani, & infiniti Galli, fieretque bellum inter ipſos, & occiſio centum illorum, tunc fieret detractio infinito: ergo.

Respondetvr primò negando antecedens, & conſequentiam, ſeu ſuppoſitum, nempe hanc rationem nihil valere, quia ſupponunt id, quod probandum erat, an poſſit dari infinitum? Vnde dato impoſſibili, mirum non eſt, ſi impoſſibilis infertur conſequentia; impoſſibile enim eſt primò, quod detur infinitum creatum, vt mox probabimus: ſecundò impoſſibile eſt, vt in eodem genere, vel ſpecie dentur plura infinita.

De ſecunda proprietate nihil dicendum, cùm certum ſit in infinito non poſſe adeſſe ordinem prioris, medij, & poſterioris; aliàs eſſet finitum, & infinitum; quod infrà melius patebit.

652. Qværitvr Tertiò, an infinitum ſit pertranſibile.

Respondetvr breuiter cum S. Doct.

Doct. negatiuè. Ratio eſt, quia quod pertranſitur, habet primum, & vltimum: ſed hoc repugnat infinito: ergo. Probatur minor: Quod terminum habet, tandem exhauriri, & finiri poteſt: ſed de infinito ſemper aliquid extra remanet accipiendum: ergo.

Obiicies cum Arriag. Inter hominem, & lapidem ſunt infinitæ ſpecies creaturarum; quare prima vt perfectiſſima erit homo, vltima erit lapis, vtpotè imperfectiſſimus: ergo infinitum clauditur determinato termino: ergo eſt pertranſibile.

Respondetvr cum communi, & cum S. Doct. malè Arriag. appellare hanc rationem euidentem; immò addo eſſe nimis euidentem, cùm eadem ſit conſequentia, ac antecedens. Vnde ſi concedatur antecedens, nimis probè ſequitur conſequentia: negatur autem antecedens, ſcilicet inter hominem, & lapidem infinitas ſpecies actu mediare: negatur & conſequentia. Ratio eſt, quia lapis, & homo non poſſunt dici terminus rerum diſparatarum; terminus enim eſt vltimum eſſe rei, ob idque & debet connecti cum ipſa re, cuius eſt terminus. Tum quia ſi infinitæ ſpecies mediarent in potentia, nunquam poſſet perueniri ad producendum hominem; ſic nunquam perueniretur ad talem terminum.

Obiicies, Ariſt. poſuiſſe mundum ab æterno, & à multis admitti vt poſſibile: ergo tempus infinitum in tali caſu pertranſiſſet.

Respondetvr Ariſt. erraſſe in hoc, & negatur talis poſſibilitas, vt infrà patebit.

653. Qværitvr Qvartò, an infinitum poſſit cognoſci ab intellectu finito.

Respondetvr negatiuè, quia vt rectè, & fusè probat Seraph. Doct. *lib. 3. diſt. 14. art. 1. & 2. per totum*, de anima Chriſti, hæc licèt in habitu cognoſcat infinitum, non tamen actu: non enim tot cognoſcit, quin poſſit adhuc alia, & alia ſemper cognoſcere; ob id ſemper cognoſcit finitum. Nec ab eadem anima Chriſti Verbum comprehenſiuè, & totaliter poteſt cognoſci; quod enim comprehenditur, eſt finitum comprehendenti.

Dices: Ergo Deus cognoſcendo ſe cognoſcit finitum.

Respondetvr ex S. Doct. *lib. 1. diſt. 43. quæſt. 1. ad 4.* poſſe dici finitum, ideſt intra terminos ſuæ cognitionis comprehendi, ita quod vltra nihil remaneat: in hoc ſenſu, non autem abſolutè conceditur conſequentia.

654. Qværitvr Qvintò, an infinitum ſit menſurabile?

Respondetvr negatiuè; cùm enim menſurare propriè ſit in notitiam quantitatis ignotæ per alteram notiorem deuenire, vnum infinitum non eſt notius altero: ergo. Tum quia infinitum eſt ab intellectu creato incognoſcibile: ergo nec poteſt adhiberi ad menſurandum aliud infinitum. Tum quia plura infinita non poſſunt ſimul eſſe, quia vel ſunt eiuſdem rationis, & iſta plura implicant; vel ſunt diuerſæ rationis, in quo caſu vnum non poſſet eſſe menſura vnigeneа menſurato.

Et hæc de proprietatibus infiniti, quarum cognitio magis patebit in ſequenti Quæſtione.

QVÆSTIO II.

An poſſit dari infinitum actu creatum?

655. IN hac quæſtione circunfertur duplex opinio circa infinitum in ſubſtantia, & in magnitudine.

PRIMA admittit de poſſibili infinitum, ſiue in ſubſtantia, ſiue in magnitudine: ſic Auerſa, Nominales, Vaſquez *part.1.diſp.26.* Hurtad. *Phyſ. diſp.13.ſect.11.* Faſolus, Durandus, aliique.

SECVNDA negat poſſe dari de potentia abſoluta: ſic Seraph. Doct. Thomiſtæ, & ferè omnes Scotiſtæ cum plurimis aliis, eſtque communior.

CIRCA multitudinem Nominales eam infinitam actu admittunt in accidentibus ſpiritualibus: alij eã admittunt depoſſibili: communis ferè omnium eſt negatiua. Nos vtramque partem in hac quæſtione ſoluemus ſecundùm Seraphica principia. Sed

656. PRIMÒ Notandum, quod cùm omnes tanquam de fide admittant non poſſe dari infinitum in entitate ſecundùm totam entis latitudinem, præter Deum; talis enim infinitas abſorbet omnem perfectionem poſſibilem in ratione entis, ob idque & independentiam, tanquam primam rationem, & radicalem infinitudinis totius perfectionis, proponunt poſteà quæſtionem de infinitate ſub latitudine entis creati circa quam variè varij opinantur, vt ſuprà dictum eſt. Vnde vt funditus hæc quæſtio enodetur, examinandum, vtrum implicet creaturæ ratio infinitatis dicentis perfectionem, vel vt dicit S. Bonau. quæ eſt talis ex carentia limitationis.

65. SECVNDO Notandum, quod vt habeatur ſolutio exacta huius difficultatis, diſquirendum eſt, vndenam ortum habeat finitas, & infinitas: quod & aduertit P. Gallicius *lib.4. tract.3. quæſt.6.* quam quæſtionem etiam mouent Theologi, & Seraph. Doct. *lib.1. diſt.8. & diſt.43.* & Thomiſtæ *part.1. quæſt.7.* aſſignantes varij varios modos.

ALII enim inferunt finitatem in creatura ex neceſſaria ipſius compoſitione ex materia & forma, vel ex potentia & actu.

ALII ex eo, quod creatura neceſſariò eſt in determinato genere.

ALII ex eo, quod aliunde, & per participationem habet eſſe; quas omnes tangit Seraph. Doct. *lib.1. diſt.8. part.2.art.1. quæſt.2. & diſt.43. art.1. quæſt.3.* & alibi ſæpè, qui funditus explicat hanc materiam *in loco cit. lib.1. diſt.8.* Vbi quærit, quomodo ſimplicitas inſit in Deo, dicens: Simplicitas, quæ dicit modum vnitatis entis perfectiſſimum, priuat omnem compoſitionem; quæ priuatio ineſt in ſolo Deo, ex hoc quia in ſolo Deo eſt omnimoda independentia, ob idque & infinitas. Cùm autem in omni creatura adſit dependentia, ob id etiã adeſt compoſitio, & limitatio. Ratio autem eſt, quia compoſitio omnis eſt vel ex his, vel ab his, vel cum his. Primò, & ſecundo modo ſunt principiata, & compoſita ex principiis intrinſecè componentibus, & ab extrinſecis, à quibus intrinſecè dependent in eſſe, & in conſeruari. Tertiò modo ſunt eadem ſimplicia principia, quæ tamen habent componibilitatem cum aliis. Hinc neceſſariò omnia

Digitized by Google

omnia creata habent eſſe mixtum ex potentia, & actu; eſſe limitatum in genere, vel ſpecie per aliquid contractum, vel contrahibile, vel contrahens; & eſſe aliunde datum, ſcilicet à Deo datum, à quo intrinſecè dependent, tum in eſſe, tum in conſeruari, & durare; ob idque non poſſunt eſſe ſuum eſſe, & habere totam ſuam durationem ſimul, ob carentiam ſimplicitatis, & independentiæ, & infinitatis, & illimitationis. Hinc rectè Seraph. Doct. & poſt ipſum Scotus ex independentia inferunt in Deo ſimplicitatem, & infinitatem, & puram actualitatem; & è contra ex dependentia intrinſeca ab alio in eſſe compoſitionem, finitatem, admixtionem ex potentialitate, & actu. Quod enim habet eſſe à ſe, eſt ſuum eſſe, & illud ob id habet in ſua tota plenitudine, quæ ſibi competere poteſt: & quod habet eſſe ab alio, illud habet limitatè, tum in entitate, tum in duratione, quia eſt ab agente determinante pro ſuo libito ad certũ gradum perfectionis, & ad certum terminum durationis; id enim eſt habere eſſe per participationem.

658. Ex quibus infertur primò, quod actus purus eſt ille, qui caret omni potentialitate, ſiue intrinſeca, ſiue extrinſeca; ita quod nulla perfectio ei deeſſe poteſt; nam ſi aliqua deſit, erit in potentia ad illam, ſicque non erit actus purus. Et è contra actus non purus eſt in ordine ad potentiam, & ob id ab ipſa potentia, tum paſſiua, tum efficiente limitatus in eſſe. Secundò infertur, quod omnis creatura finita eſt ſecundùm eſſentiam, eo quòd eſt per participationem à Deo dante, & conſeruante eſſe, ob idque dependenter ab alio. Sic & Alenſis *part.1. quæſt.6. tract.1. ad 3. & 4.* Vaſquez *part.1. diſp.25. art.5.* aliique plures.

Tertiò infertur, quàm rectè, & fundamentaliter Seraph. Doct. rationem cuiuſcumque infiniti excludat à ratione intrinſeca creaturæ. Hinc ſit

659. Vnica Conclvsio: Repugnat creaturæ in ratione creaturæ infinitas formalis quocumque modo, ſiue ſecundùm entitatem abſolutam, ſiue in genere, ſiue in quantitate, ſiue in qualitate, ſiue quocumque alio modo. Eſt Seraph. Doct. *lib. 1. diſt.43. art.1. quæſt.3.* & *lib.3. diſt.13. art.1. quæſt. 2.* & *lib.3. diſt.1. art.2. quæſt.1. fund.1.* & *lib.2. diſt.34. art. 2. quæſt. 1. ad 3.* & *lib.1. diſt.37. art.1. quæſt.1.* quem communiter ſequuntur Thomiſtæ, & Scotiſtæ, exceptis aliquibus paucis apud Meldul. *diſp.10. num.25.*

Probatvr primò ex doctrina Seraphica: Eſſe infinitum actu, & eſſe creatum repugnant adinuicem: ergo repugnat creaturæ infinitas. Probatur antecedens: De ratione Infiniti eſt eſſe actum purum, habere eſſe à ſe, & eſſe neceſſarium: de ratione creaturæ eſt habere eſſe ab alio, eſſe potentiale & contingens, vt ſuprà traditum eſt *in fund.2.* ergo.

Respondet Meldul. iſtas rationes rectè probare, non poſſe dari ens infinitum creatum ſecundùm totam entis latitudinem, quod omnes concedunt, ſed non probare de infinito in genere.

Contra: Quod eſt formaliter tale, vbicumque eſt, etiam eſt tale; & quod eſt tale per aliquam rationem formalem, vbicumque eſt, ibi etiam eſt eadem ratio formalis: ſed infinitum formaliter, provt opponitur finito, importat perfectionem cum carentia

rentia limitationis, potentialitatis paſſiuæ, dependentiæ ab alio, & ob id debet eſſe actus purus, & independens: at iſta repugnant intrinſecè eſſe creaturæ: ergo; non enim creatura poteſt habere à ſe, quæcumque illa ſit, & in quocumque genere; non poteſt eſſe actus purus, nec carere finitate intrinſeca, quæ eſt modus intrinſecus creaturæ: ergo. Et confirmatur, quia infinitum vt tale habet actu omnem perfectionem poſſibilem in tali genere: ergo nullam potentialitatem in tali genere habet admixtam. Quæ ratio probat intentum de infinito in quocumque genere. Et licèt effugere conentur aduerſarij reſpondendo, quod infinitum debet eſſe actus purus in tali genere, non quocumque, verbi gratiâ linea in ratione longitudinis; non tamen ſatisfaciunt rationi Seraphicæ: nam lineæ longitudo non differt ab eius entitate, ſed talis entitas dependet à Deo in eſſe, & in conſeruari, & in extenſione ſuæ durationis, quam non habet totam actu, & poteſt eam non habere: ergo habet admixtam potentialitatem etiam in tali genere: ergo non eſt actus purus.

660. Sed vlteriùs probatur de magnitudine, & multitudine. Tum quia omnis quantitas eſt diuiſibilis: ergo ei poterit addi, vel detrahi, quod ex traditis implicat infinito. Tum quia requireretur ſpatium infinitum, ſicque darentur ſimul plura infinita, quorum vnum eſſet continens, & ob id maius; & aliud contentum, ob id & limitatum, quæ implicant. Tum ſi poſſet dari multitudo infinita, verbi gratiâ hominum, eſſet menſurabilis, & cùm quilibet homo de ſe ſit finitus, quia finitum additum finito non facit infinitum ob infinitam diſtantiam; ſic impoſſibile eſt, quod poſſit conſtitui multitudo infinita: quod argumentum appellat Arriaga inſolubile. Tum quia vnum poſſet eſſe maius altero. Nec valet ſolitum effugium aduerſariorum, reſpondentium concedendo vnum infinitum non poſſe eſſe maius altero, nec ei poſſe aliquid addi ſecundùm rationem formalem infiniti; benè autem ſecundùm materialem. Non valet, inquam, quia datâ additione, vel detractione quoad materialia, non amplius remanet idem numerus, nec eadem quantitas. Tum quia Deus non poteſt facere ſimul actu omne, quod eſt factibile, & poſſibile, alioquin euacuaretur potentia Dei. Sic arguit Seraph. Doct. ergo implicat dari infinitum actu creatum. Quæ rationes, & maximè prima ab actu puro deſumpta, probant impoſſibilitatem infiniti in qualitate etiam.

661. Obiicies primò ex Serbellon. & aliis: Non implicat infinitum actu creatum, nec ex parte Dei, nec ex parte creaturæ: ergo. Probatur antecedens, non ex parte Dei. Tum quia Deus eſt omnipotens. Tum quia potétiæ infinitæ debet reſpondere effectus infinitus, & proportionatus: ergo potentia infinita Dei poteſt attingere effectum infinitum. Nec ex parte creaturæ. Primò, quia Deus poteſt facere ſpeciem aliâ, & aliâ in infinitum perfectiorem: ergo poterit deuenire ad terminum infinitum, ne detur proceſſus in infinitum: tum ex parte magnitudinis, cùm de ſe ſit indifferens ad quamcunque dimenſionem: tum ex parte multitudinis (& hoc eſt argumentum Hurtadi) quia multitudo infinita hominum à Deo eſt creabilis ſucceſſiuè: ergo & actu ſimul poteſt à Deo poni in eſſe. Probatur

Digitized by Google

batur conſequentia, quia infinitum ſyncathegorematicum eſt tale in potentia per ordinem ad exiſtentiam poſſibilem partium: ſed multitudo infinita hominum dicit talem ordinem ad exiſtere: ergo poſſunt omnes ſimul exiſtere. Confirmatur, quia hæc multitudo infinita continet hunc, & hunc, & hunc hominem habentem ſingillatim independenter ab alio potentiam ad exiſtendum, abſque eo quod adſit repugnantia mutua inter ipſos in ordine ad exiſtentiam: ergo Deus poterit illos ſimul creare. Poteſt & probari hæc poſſibilitas infiniti ex diuiſione continui, cuius quælibet pars eſt ab alia diuiſibilis: ergo Deus omnes ſimul poterit diuidere actu. Tum etiam, quia in quolibet inſtanti vnius horæ Deus poteſt creare vnum Angelum: ſed in hora ſunt infinita inſtantia: ergo habebimus numerum infinitum actu, tum in ordine ad qualitatem, quia de facto gratia Chriſti fuit infinita, & ſecundùm multos etiam gratia B. Virginis: ſic & opera Chriſti erant infiniti valoris, viſio beata, vnio hypoſtatica, grauitas peccati dicuntur infinitæ: ergo. Hæc ſunt argumenta Nominalium.

662. Respondetur primò negando antecedens. Ad probationem reſpondetur, repugnare infinitum tũ ex parte Dei, per ordinem tamen ad creaturam: tum præcipuè ex parte creaturæ. Ex parte Dei ait S. Bonau. *lib. 1. diſt. 43. art. 1. quæſt. 3. ad vlt.* quia quando dicitur, Potentiæ infinitæ debet reſpondere opus infinitum, diſtinguo, opus operans, concedo; ſic enim actio Dei eſt ipſemet Deus: opus operatum, nego, cùm ſit quid creatum. Ratio eſt, quia obiectum omnipotentiæ Dei non eſt infinitum actu, ſed infinitum ſyncathegorematicum, quod continet infinitas creaturas poſſibiles, quæ non dicuntur infinitæ per ordinem ad exiſtendum; hæc enim non eſt differentia diſtinguens ſyncathegorematicum à cathegorematico, vt dictum eſt; cùm etiam cathegorematicum habeat ordinem ad exiſtendum, ſi eſſet poſſibile: ſed dicitur infinitum ſyncathegorematicum, quatenus continet infinitatem indeterminatam, quia vt dicit *lib. 1. diſt. 44. art. 1. quæſt. 4. ad* 4. in infinito in potentia non eſt ponere ſtatum, nec actus conſequitur totam potentiam, ita quod non tot creaturæ poſſunt deſignari, & determinari actu, quin aliæ, & aliæ ſint poſſibiles, & determinabiles: quod & clarè aduertit S. Doct. *lib. 1. diſt. 43. quæſt. 3. ad 4. & 5.* ob idque obiectum diuinæ omnipotentiæ eſt quid indeterminatum, ita quod Deus ſemper eſt in determinando, & reducendo ad actum, & numquam in reductum eſſe, per idque ſaluatur proportio inter potentiam infinitam Dei, & potentiam paſſiuam, & effectum creatum, quatenus non plus ſe extendit potentia paſſiua, quã diuina actio. Vnde ait S. Doct. *lib. 1. diſtinct. 43. quæſt. 3. ad 4.* quod poſſibile ſecundùm potentiam infinitam non poteſt actu poni, cùm eſſentialiter ſit tale; bene autem poſſibile ſecundùm potentiam finitam: quare negatur conſequentia, quod ſit creabilis ſpecies, quæ attingat intrinſecè infinitatem.

Ad illud de quantitate indifferente ad quamcunque extenſionem, reſpondetur concedendo eſſe indifferentem ad quamcunque extenſionem finitam, non verò infinitam, cùm ſit quid creatum.

Ad illud de multitudine reſpondetur cum Meldul. hîc *num.* 53. in

hoc argumento eſſe fallaciam figuræ dictionis à pluribus determinatis ad vnam, de qua idem Meldul. *in Summulis part.2. tract.3. num. 58. in fine,* quia proceditur à pluribus ſingillatim ſumptis, & determinatis ad omnes ſimul indeterminatè ſumptas; cuilibet enim determinatæ, & poſſibili opponuntur infinitæ indeterminatæ. Vnde licèt vnus homo poſſibilis per ordinem ad exiſtentiam non repugnet cum alio homine, tamen cùm hæc ordinatio ad exiſtendum non ſit ratio infiniti ſyncathegorematici, ſed benè indeterminatio contentorum in ipſo; hinc repugnant ad inuicem numerus hominum in actu poſitorum, & cùm determinatione, cum multitudine indeterminata infinita. Quare licèt in hoc inſtanti infiniti homines ſint producibiles, & conſequenter hic, & hic, & hic, &c. adhuc tamen quibuſcumque ſignatis, & determinatis repugnant infiniti indeterminati, ſicque illa propoſitio Hurtadi, *Deus poteſt facere omne factibile,* eſt vera, ſi intelligatur, quod omne poſſibile ſit factibile, eo modo, quo eſt factibile: ſunt factibiles quidem infiniti homines indeterminatè, & determinatè ſinguli per ſe, non omnes ſimul, cùm conſtituant infinitum indeterminatum, & ſyncathegorematicum.

663. Et ad illud de diuiſione continui, & creatione Angelorum in quolibet inſtanti, primò reſpondemus ex ſuprà traditis de continuo, hæc continua eſſe finita, & habere partes tantùm finitas phyſicè: ſecundò reſpondemus ex Tartareto hîc, *quæſt.* 2. ad hoc vt omnes ſingulares ſint veræ, & vt inferant vnam vniuerſalem veram, debent eſſe omnes compoſſibiles; ſic enim ſumi debent omnes copulatiuè: quod non ineſt in his partibus continui, quia aſſignatâ quacumque multitudine determinatâ, ſemper ſunt infinitæ indeterminatæ aſſignandæ. Vide Meldul. hîc *num.53. & ſeq.* qui pulcherrima affert ex Tartareto pro intelligentia huius difficultatis. Vide & Seraph. Doct. *lib.1. diſt.43. quæſt.3. ad vlt.* Addimus, quia ex poſitione aduerſariorum ſequeretur, potentiam Dei eſſe finitam, ſi creatis tot creaturis non ampliùs poſſet alias creare; vnde eſt implicantia in adiecto dicere, *Deus creat omnes creaturas poſſibiles ſimul, & adhuc habet potentiam infinitam*; aliàs deberet admitti continuata productio infinita, vt fit in productionibus ab intra diuinis.

Et ad illud de gratia Chriſti, vnione, &c. Reſpondetur, iſta & ſimilia dici infinita, non intrinſecè, ſed vel moraliter, vel obiectiuè tantùm; intrinſecè enim ſunt quid finitum.

Obicies ſecundò: Deus cognoſcit infinita poſſibilia: ergo & poteſt ea producere ſimul actu. Probatur conſequentia, quia in Deo non eſt maior cognitio, quàm ſit potentia.

664. Respondetur ex S. Doct. *lib.1. diſt.39. quæſt.1. ad 5. & diſt. 45. art.1. quæſt.2. ad vlt. & lib.1. diſt.43. quæſt.3. ad 5.6. & 7.* concedendo antecedens, & negando conſequentiam. Ad probationem negatur paritas de potentia, & cognitione diuina; licèt enim in Deo ſint vnum, & idem, ſunt tamen diuerſa penes connotata. Ratio eſt, quia facere eſt actus vt actus, & vt egrediens; qui egreſſus non facit ad perfectionem, ſed atteſtatur tantùm perfectioni potentiæ: ſcire verò eſt vt habitus, & vt perfectio potentiæ; vnde cognitiua amplectitur omne verum, potentia verò non

non omne factibile; peccatum enim eſt factibile, & tamen non cadit ſub potentia Dei. Vnde potentia diuina ſe extendit ad omne factibile, quod atteſtatur, & explicat eius perfectionem, ſed eo modo, quo res eſt factibilis, vt dictum eſt.

Instas: Infinitum ſyncathegorematicum in Deo vt cognitum eſt infinitum actu, cùm non poſſit ei fieri additio; attingit enim infinita actu: ergo nullum eſt diſcrimen eſſentialiter inter hæc duo infinita, cùm ambo attingant infinitatem.

665. Respondetvr hanc obiectionem excitare quæſtionem celebrem inter Theologos, an obiecta vt à Deo cognita ſint infinita, vel finita? Thomiſtæ affirmant: Seraph. Doct. *lib.1.diſt.43.art.1.quæſt.3.ad* 3. cum Scoto negat, quia obiecta vt cognita ſunt cognita, qualia ſunt: ſed in ſe ſunt finita: ergo ea iudicat finita. Sic & *lib.1.diſt.39.art.1.quæſt.1.* & *lib.1.diſt.35.* docet ideas in Deo eſſe infinitas, quia ſunt ipſemet Deus; ratione verò connotati, & obiectiuè eſſe finitas, nempe reſpectu cognitionis Dei reflexiuę, & terminatiuè ſumptæ. Vnde ad argumentum reſpondetur negando antecedens, & conſequentiam; infinitum enim ſyncathegorematicum non eſt tale, quatenus poſſunt res habere exiſtentiam; ſic enim etiam eſſet infinitum cathegorematicum, ſi eſſet poſſibile, vt dictum eſt: ſed dicitur infinitum ratione indeterminationis, modo ſuprà allato; vnde intrinſecè ſemper eſt finitum determinatè, infinitum indeterminatè. Et licèt creaturis cognitis à Deo non poſſit fieri additio, id non otitur ex ratione intrinſeca talis multitudinis, ſed aliunde, nempe quia aliæ creaturæ non ſunt poſſibiles, quia ſi aliquod impoſſibile poſſet fieri poſſibile, tunc illi multitudini poſſet fieri additio; non verò innfito cathegorematico, cui non poteſt fieri additio, tum ratione infinitatis, tum ratione talis multitudinis infinitæ, & impoſſibilitatis aliorum entium.

Dices: Omnes res poſſibiles, & cogitationes futuræ per totam æternitatem, ita per cognitionem diuinam omnes accipiuntur, vt non remaneant aliæ cognoſcendæ: ergo in eſſe cognito ſunt infinitæ actu, cognoſcuntur enim omnes diſtinctim, nec aliæ ſuperſunt.

Respondetvr, hoc argumentum poſſe retorqueri in aduerſarios, quia ſequeretur continuum eſſe infinitum actu, cùm Deus cognoſcat omnes partes diſtinctim, nec aliæ ſuperſunt; & tamen hoc non obſtante dicunt cognoſci vt infinitum ſyncathegorematicum. Nos autem reſpondemus cum Cannon. *lib.2. Phyſ. quæſt.* 4. & Trombet. *quæſt. de Preſcientia Dei*, & Meldul. *diſp.10. num.*101. quod hæc ſigna vniuerſalia *Omnis*, *Quilibet*, in materia de infinito non poſſunt collectiuè ſumi, ſed tantùm diuiſiuè. Ratio eſt, quia collectio habet rationem finitatis, & ſupponit in rebus collectis determinationem, & complementum, quæ penitus repugnant infinito: at diuiſiuè ſumpta poſſunt adhiberi infinito, quia ſic ſupponunt pro aliqua finita multitudine. Hinc concedimus, quod illæ omnes creaturæ, & cogitationes futuræ cognitæ à Deo, diuiſiuè ſumptæ ſunt infinitæ ſyncathegoromaticè, ideſt quatenus nulla poteſt aſſignari multitudo, quæ Deo non ſit cognita: ſed quacumque aſſignata, remanet alia, & alia aſſignanda Deo cognita. Si verò ſumuntur collectiuè, negatur antecedens;

Digitized by Google

cùm enim ſint finitæ, quacumque multitudine aſſignatâ, remanent aliæ, & aliæ ſumendæ.

Tandem aduerto, maximam hallucinationem pro meo videri ineſſe in his loquutionibus de infinitis creatis; cùm enim infinitum ſit, quod nullum habet terminum, ob idque nec principium, nec finem; ſi enim habet principium, habet ex hac parte terminum: & cùm non poſſit dari creatura, quæ careat hoc principio, & finitate; hinc patet implicantia: quod & aduertit S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 3. nam creatura ex ea parte, quâ habet durare in infinitum, poteſt dici infinita: ſed quia verè à parte antè habet principium, eſt finita. Hinc abſolutè nulla creatura poteſt eſſe infinita.

666. Quæres ſecundò, an ſicuti non poteſt dari creatura infinita poſitiuè in eſſētia; ſic nec poſſit dari infinita negatiuè; ideſt, an creatura poſſit dari tam perfecta, vt ſupra illam nulla alia perfectior ſit creabilis.

Prima Opinio eſt Aureoli, Dur. Baccon. Arriag. *diſp.* 13. *ſect.* 5. aſſerentium poſſe dari creaturam infinitam negatiuè.

Secunda Opinio negatiua eſt communis D. Thomæ, Scoti, & ſequacium, & Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 44. *q.* 1. qui docent, quod datâ creaturâ quantumcunque perfectâ, ſemper alia, & alia perfectior poteſt dari.

Probatvr autem à Seraph. Doct. Finiti ad infinitum eſt infinita diſtantia: ergo poteſt dari acceſſus in infinitum ſucceſſiuus: ſed quælibet creatura eſt finita: ergo datâ quacumque perfectâ creaturâ, ſemper eſt acceſſus infinitus, & infinitè ſucceſſiuus. Et confirmatur, quia finito ſemper poteſt fieri additio ex ea parte, quâ eſt finitum: ergo. Tum quia in numeris eſt abire in infinitum, & quælibet vnitas variat ſpeciem. Tum quia tot ſpecies creaturarum poſſunt produci, quot modis participari poteſt ad extra diuina perfectio: ſed hæc participari poſſet infinitis modis: ergo.

Obiicies ex Arriag. primò: Sumptâ totâ collectione creaturarũ poſſibilium, ſi crearentur à Deo, non omnes, quæ ſunt in hac collectione, excederentur à creaturis, quia daretur mutuus exceſſus in perfectione ſuper illas, quod repugnat: ergo aliqua eſt, quæ non exceditur: ergo illa erit ſuprema, ſupra quam alia non erit producibilis. Antecedens patet, quia in hac collectione continerentur omnes creaturæ poſſibiles, quæ ſunt infinitæ: ergo infinitas negatiua caderet ſupra aliquam, & non ſupra totam collectionem creaturarum; ſpecies enim ſunt inter ſe inæquales: ſed talis creatura eſſet omnium perfectiſſima: ergo in ſtatu poſſibilitatis datur creatura omnium poſſibilium perfectiſſima.

667. Respondetvr communiter à DD. argumentum inuoluere repugnantiam, eſſeque de ſubiecto non ſupponente, cùm ſupponat omnes creaturas poſſibiles poſſe conſiderari ſub vna collectione, quod eſt impoſſibile, cùm de ratione poſſibilitatis creaturarum ſit non tot poſſe produci, quin plures ſemper ſint producibiles in infinitum, & ſic in quacumque collectione certè erit vna creatura, quæ non excedetur; excedetur tamen reſpectu alterius collectionis aliarum creaturarum in infinitum poſſibilium. Deinde factâ ſuppoſitione, ideo non eſſet poſſibilis alia creatura, non quia aſſignabilis eſſet creatura

tura omnium perfectiſſima, ſed ex repugnantia poſſibilitatis vlterioris; & ſi omnes creaturæ poſſibiles exiſterent, non eſſet aſſignabilis creatura producta ita perfecta, quin ſupra illam alia perfectior aſſignari poſſet: idemque diceretur de ipſis exiſtentibus, quod dicitur de poſſibilibus, negatioque vlterioris perfectionis non eſſet ratione ſummæ perfectionis, quam in ſe haberet, ſed quia tota collectio creaturarum dicit negationem vlterioris poſſibilitatis, alioquin non ſumerentur omnia poſſibilia, vt vult ſuppoſitio. Idem patet in tota collectione numerorum. Concludimus ergo hoc argumentum eſſe deceptorium, quia collectio creaturarum poſſibilium, cùm ſit ſyncathegorematicè infinita, ac indeterminata, non poteſt ſimul tota ſumi; & cùm ſit quid confuſum, ac indeterminatum, ſequitur quidem illas creaturas non ſeipſas excedere; ſed adhuc negatur aliquam futuram, quæ alias excedat; nam potiùs vna aliam excedit, nunquam perueniendo ad vltimam.

Dices cum eodem Arriaga: In tota collectione omnium poſſibilium non omnes ſpecies exceduntur: ergo aliqua alias excedit. Antecedens patet, quia datur ſemper vna perfectior alterâ: ſed in hoc exceſſu neceſſariò plures debent eſſe excedentes, quàm exceſſæ; neceſſariò enim quælibet, quæ exceditur, debet habere vnam, quæ excedit immediatè; aliàs eſſent tot excedentes, & tot exceſſæ, quod implicat; nam prima exceditur, nec excedit: ergo dabitur vna ſupra omnes excedens, ne detur numerus æqualis excedentium, & exceſſarum. Subdit Arriag. ſolutionem huius argumenti nõ poſſe in hac vita inueniri: ſic *diſp.14.ſect.3.& diſp.17.in fine.*

Respondet tamen Serbellonus *num.64.* tali pacto: Non omnes ſpecies exceduntur collectiuè, concedo; diſtributiuè, nego. Ratio eſt, quia in collectione omnium poſſibilium importatur negatio vlterioris poſſibilitatis; ideò tota collectio excedi non poteſt: attamen intra collectionem quælibet ſpecies ab alia exceditur, nec eſt aſſignabilis vltima, quæ excedat, & non excedatur, cùm hæc collectio diſtributiuè ſit ſine termino excedentis, & exceſſi versùs maximum, ſicque tot ſunt excedentes, quot exceſſæ, cùm non detur vltima.

Dices cum eodem Arriag. In tota illa collectione creaturarum eſt ſumma propinquitas cum Deo, ita vt non ſit alia maior poſſibilis: ſed talis propinquitas non eſt ratione omnium ſpecierum, cùm non ſint æquales: ergo erit ratione vnius, quæ ob id dicitur maxima.

668. Respondetur, totam illam collectionem eſſe Deo ſummè propinquam, non determinatè, & ſignatè, quaſi vna ſpecies poſſit deſignari ſuprema, & Deo ſummè vicina: ſed indeterminatè, & confusè, quatenus vna ſemper excedit aliam, & magis, ac magis accedit ad Deum ſine termino, eo modo, quo totam numerorum poſſibilium collectionem diceremus eſſe infinitati ſummè vicinam, in qua non poteſt ſignari vnus numerus Deo ſuper alios vicinior. Tum etiam, quia tota illa collectio eſt infinitum ſyncathegorematicum, in quo, quod aſſignabile eſt, terminus eſt finitæ extenſionis, & intenſionis, non infinitæ, qualis reperitur in creaturis poſſibilibus: quare illa ſumma propinquitas dicit intrinſecè ſucceſſionem, per quam aſſigna-

ſignetur ſemper creatura magis appropinquabilis Deo.

Dices: Deus videt actu omnes ſpecies ſecundùm exceſſum vnius ſuper aliam: ergo videt vltimam.

Respondetvr Deum videre ſpecies eo modo, quo ſunt, ſcilicet cum tali exceſſu, abſque tamen determinatione vnius ſupremæ, cùm non ſit; quia tota collectio ipſarum eſt ſine termino.

Obiicies ſecundò: Deus poteſt producere creaturam ſummè perfectam, quam poteſt: producat ergo illam, ergo non poterit ampliùs creſcere. Antecedens eſt propoſitio identica, & veriſſima; conſequentia eſt nota, quia vt ait Ariſt. 3. *Phyſ. text.* 60. quantum contingit eſſe in potentia, tantum contingit eſſe in actu: ſed in Deo eſt vna potentia reſpectu infinitorum poſſibilium: ergo vnicâ factione poteſt illa producere: ergo nec poterit ampliùs ſuperiorem facere.

Confirmatvr ex S. Bonauent. *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in corp. & diſt.* 44. *dub.* 3. & *lib.* 3. *diſt.* 13. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 2. & alibi, vbi dicit gratiam Chriſti fuiſſe ſupremã, quæ poteſt à Deo creari. Idem & probabiliter dicit de Beata Virgine: ergo.

669. Respondetvr ex Scoto apud Meldul. *diſp.* 10. *num.* 89. in hoc argumento committi fallaciam conſequentis; nam antecedens eſt propoſitio neceſſaria, ſed non conſequens, ex hoc quod tale ſupremum in creatura non eſt dabile. Vnde ad illud antecedens reſpondetur, Deum poſſe facere creaturam ſummè perfectam, quam poteſt, ſcilicet diſtributiuè hanc, vel illam, & ob id negatur abſolutè illud antecedens, quia in illa propoſitione ſupponitur poſſe dari creaturam omnium perfectiſſimam: quæ ſuppoſitio eſt falſa, ob quam rationem redduntur falſæ aliæ conſimiles, vt *Deus poteſt in hoc inſtanti facere omnes diuiſiones continui, quas poteſt facere. Deus in hoc inſtanti poteſt facere omnes creaturas, quas poteſt facere.* Et hinc negatur conſequentia, cùm omne factibile non ſit in potentia determinata, ita vt totum actu poſſit dici; cùm obiectum diuinæ omnipotentiæ ſit infinitum ſyncathegorematicum, quod eſſentialiliter includit aliquam indeterminationem, & actum potentiæ permixtum, ob idque nec habet rationem totius; nec enim verum eſt, quod omne factibile ſit in potentia determinata, quia factibile eſt quid indeterminatum reſpondens potentiæ Dei indeterminatæ, licèt poſteà ſit determinatum, cùm actu diuina voluntas ſe applicat ad hoc, vel illud faciendum. Quam doctrinam tradit breuibus verbis S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 43. *quæſt.* 3. *ad* 5. *& ſeq.*

Et ad illud de Chriſti gratia idem Seraph. Doct. ſe explicat *ibid. diſt.* 44. *dub.* 3. & *lib.* 3. *diſt.* 13. *quæſt.* 2. *ad* 2. gratiam Chriſti fuiſſe ſummam ratione vnionis hypoſtaticæ cum Deo; non tamen fuiſſe infinitam, ſed finitam, complentem tamen capacitatem animæ Chriſti in tali genere, vel ſpecie, non verò abſolutè: nec hinc ſequitur, quod in alio genere, vel ſpecie non potuerit Deus facere creaturam perfectiorem.

Et hæc de infinito, quæ fuſiorem conſiderationem obtinebunt in libro primo ſententiarum.

LIBER

LIBER QVARTVS, & vltimus Phyſicorum.

670. HVCVSQVE egimus de Ente naturali ſecundùm ea, quæ intrinſecè ipſi competunt: nunc ſupereſt vt explicemus ea, quæ extrinſecè ad ipſum pertinent; huiuſmodi ſunt Locus, Vacuum, & Tempus, Duratioque. Ens enim naturale, & magis corpus conſtitutum in ſe cum ſua quantitate, intelligitur eſſe in aliquo loco, & conſequenter in ſpatio, quod priùs erat aut plenum, aut vacuum, & inane. Tandem propriam durationem habet, quæ alicui tempori coëxiſtit. Tribus igitur tractatibus abſoluetur hæc materia, quorum primus erit de Loco, ſecundus de Vacuo, tertius de Tempore.

TRACTATVS PRIMVS.

De Loco.

671. ARISTOTELES in hoc quarto libro de ſolo corporum loco, quem circumſcriptiuum appellat, agit. Nos verò, qui Philoſophiam ſecundùm totum ambitum entium naturalium tradimus, de loco hîc non ſolùm corporum, ſed etiam aliarum ſubſtantiarum immaterialium, ſcilicet de definitiuo agemus. Dari autem locum, euidens eſſe ſupponimus, cùm euidenter pateat corpora moueri extrinſecè de vno loco ad alterum, & hunc motum habere pro termino præſentiam corporis, & conſtitutionem ipſius in aliquo loco. Vnde ſupponentes vt certam exiſtentiam

exiſtentiam loci, ad alia explicanda ſpectantia ad eius quidditatem, & proprietates accedimus.

TEXTVS SERAPHICVS.

De Loco.

§. I.

Quid ſit, & quænam ſint eius proprietates.

672. A. PRIMO Notandum, locum, ſeu continentiam, ſeu menſuram, aliam eſſe intrinſecam, aliam extrinſecam: hîc agit Philoſophus de loco extrinſeco tantùm: nos de vtroque. Extrinſecus locus autem vel eſt locus communis, vt Empyreum; vel particularis cuiuſcumque rei intra Empyreum, ſicque definitur: *Locus eſt ſuperficies corporis continentis immobilis;* cuius proprietates ſunt continere, menſurare, conſeruare, & finire, ſeu terminare: continet vt vas, menſurat vt quantitas, conſeruat vt natura, & terminat vt finis; in quibus tamen continetur etiam immobilitas: quæ conditiones tamen non neceſſariò competunt omnes loco particulari extrinſeco. Locus autem dicitur ſuperficies ſecundùm comparationem, quam habet, provt eſt terminus corporis continentis ad continendum locatum. *Lib.4.diſt.49.art.6.quæſt.1.ad 4. & lib.1. diſt.37.ſparſim per totam, & lib.2.diſt.2.part.2.art.1.quæſt.1.in corp.*

§. II.

De immobilitate loci.

B. CVM neceſſariò locus debeat eſſe immobilis, quæritur, vnde deſumenda ſit hæc immobilitas? Ad hoc reſpondeo, quod cùm Deus recto ordine diſpoſuit, vt omnium rerum creatarum eſſet vnus locus communis immobilis, nempe Empyreum, ſecundùm quod res haberent poſitionem ſecundùm hîc, & ibi, ſurſum, & deorſum, provt competebat naturæ ſingularum; hinc rectiſſimè immobilitas loci deſumi debet à centro mundi, & à circumferentia primi cœli, cùm inter ipſa adſit diſtantia perpetua, & immutabilis. Vnde ſi ſuperficies continens mouetur, mouetur vt ſuperficies corporis continentis, non vt locus eſt. *Lib.2. diſt.2. part.2. art.2. quæſt.1. & lib.2. diſt.1. part.2.*

part.2.art.1.quæſt.2.& lib.2.diſt.14.part.1.art.2. quæſt.2.& part.2.art.1. quæſt.3.& Breuil.part.2.cap.2.& 3.

§. III.

De Vbicatione.

C. QVIA eſſe in loco præciſè dicit præſentialitatem,ſeu diſtantiam, idque eſt commune omnibus exiſtentibus in loco, ſcilicet Deo, & creaturis, ſed cum hoc diſcrimine, quod in creaturis additur eſſe locatum,& contentum, ex hoc quod ſunt locales, quod non conuenit Deo, cùm ſit in loco demonſtratiuè, non diſcretiuè; creaturæ verò ſunt etiam diſcretiuè, ideſt ita in hoc loco, quod non extra, ideſt totæ in loco, & totaliter: Deus verò ita eſt hîc, quod etiam alibi, ideſt totus in hoc loco, ſed non totaliter. Hinc vbi intrinſecum, ſeu eſſe in loco, vel dicit indiſtantiam, ſeu præſentialitatem tantùm, vt in Deo; vel dicit etiam continentiam localem, vt in creaturis; ideoque vbi, licèt includat relationem rei locatæ ad locum, tamen eſt in ſe quid abſolutum, non verò relatio. Et quia vbi præſupponit locum, ideo duplex terminus in locatione concurrit, alter ad locum vt ad quid extrinſecum, alter ad vbi vt quid intrinſecum.

ET ſi quæras, quodnam vbi haberet corpus, vel Angelus, ſi poneretur à Deo extra cœlum. Ad hoc reſpondeo, quod in tali caſu haberet menſuram intrinſecam, ſeu vbi præſentiale intrinſecum, non locale, ſed præſcindens à loco exteriori; in quo tamen magis eſt fictio intellectus,quàm veritas. *Lib.1.diſt.37. part.2.art.1.quæſt.1.& ſeq. & lib.1.diſt.35. dub.4. & lib.2.diſt.2. part.2. quæſt. vlt.fund.3. & lib.1. diſt.37.part.1.art.2.quæſt.2. in fundamentis, & lib.1.diſt.37.part.2.art.1. quæſt.1.ad 1.& 3.& lib.4.diſt.10.part.1. art.1.quæſt.4. ad 3. & lib.1. diſt.37.part.2.art.1.quæſt.2.ad 4.*

§. IV.

De locatis rebus.

D. QVIA vt dictum eſt, Empyreum eſt locus communis omnibus rebus creatis; hinc & ipſis competit eſſe in loco, differenti tamen modo, & ſecundùm naturam variam ipſorum. Primò igitur dicendum eſt, Deum impropriè dici eſſe in loco, quia ly *in*, dicit continentiam: propriè verò dicitur in loco, prout ly *in*, dicit præſentialitatem tantùm loco, & virtutis influentiam, & intimitatis exi-

ſtentiam: ob id dicitur eſſe vbique per eſſentiam, potentiam, & præſentiam. An verò poſſit dici eſſe in ſpatio imaginario? Reſpondeo, quod hoc ſpatium plus fictionis habet, quàm veritatis, ob idque eſt nihil; nec ibi dici poteſt eſſe Deus, cùm ibi nulla entitas realis poſitiua adſit. Et ſi in tali ſpatio aliquid, verbi gratiâ Angelus poneretur, Deus diceretur eſſe in ipſo Angelo, non in ſpatio. Si verò Deus deſtrueret omnem entitatem poſitiuam in hoc ſpatio, verbi gratiâ cubiculo, ibi diceretur Deus eſſe ratione capacitatis, ſeu ſuperficiei laterum; non verò in eodem ſpatio, cùm ibi ſit nihil, potiuſque quid effictum, licèt verè adſit negatio entis. *Lib. 2. diſt. 2. part. 2. art. 2. quaſt. 1. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 1. per totum, & part. 1. art. 3. quaſt. 2. & part. 2. art. 1. quaſt. 3. ad vlt. & art. 2. quaſt. 3. ad 2. & part. 1. art. 1. quaſt. 2. ad vlt.*

E. SECVNDÒ Angelos, & entia ſpiritualia dicendum eſt eſſe in loco definitiuè per ſuam ſubſtantiam, quatenus Angelus eſt totus in toto, & totus in qualibet parte: idque patet, quia cùm eius ſimplicitas ſit finita, ideo eſt neceſſariò hîc, & nunc; nec tamen poteſt eſſe ſimul in pluribus locis adæquatis, ob eandem limitationem virtutis: nec item poteſt eſſe in loco punctali, ſeu in puncto: punctum enim non eſt locus. Et cùm ordo vniuerſi exigat determinatam poſitionem intra Empyreum, nec Angelus ſit ſupra, ſed infra hunc ordinem; hinc neceſſariò eſt in loco determinato, poteſtque eſſe in minori, & minori, dummodò ſit locus. *Lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 1. quaſt. 1. & lib. 2. diſt. 2. part. 2. art. 2. quaſt. 1. 2. 3. & 4.*

F. TERTIÒ dicendum eſt, omnia corpora eſſe in loco circumſcriptiuè, cum hac differentia, quod ſubſtantiæ incorruptibiles ſunt in loco circumſcriptiuè, quia finitæ: ſunt in loco vt in continente, quia corporales vt in menſurante: corruptibiles verò ſunt in loco dictis modis, & etiam in ipſo vt in conſeruante. Et hæc eſt ratio, quare omnia corpora tendunt naturaliter ad proprium centrum, vt ad locum conſeruantem. Vnde hæc proprietas competit propriè loco communi, minùs propriè particulari, niſi quatenus locus eſt finis quietans locatum. *Lib. 1. diſt. 37. part. 2. art. 2. quaſt. 1. corp. & lib. 2. diſt. 2. part. 2. art. 2. quaſt. 1. & lib. 4. diſt. 10. part. 1. art. 1. quaſt. 3. 4. & 5.*

G. AN alia creata verò ſint in loco, vt accidentia, & ſubſtantiæ? Dicendum eſt ex ſuprà traditis, & ipſa eſſe in loco ſecundùm præſentialitatis indiſtantiam, licèt aliqua non ſint commenſuratiuè, niſi ratione quantitatis. Et ratio eſt, quia neceſſariò debent contineri

Digitized by Google

neri intra Empyreum ſecundùm debitum ordinem vniuerſi. *Lib.2. diſt.2.part.2.art.2.quæſt.1.aliiſque locis cit.*

H. De corpore autem Chriſti in Euchariſtia, & de anima in corpore, dicendum eſt hæc propriè non eſſe in loco; nam licèt corpus Chriſti in cœlo ſit dimenſiuè; non tamen in Sacramento, ſed tantùm eſt ibi vt in ſigno, & cum negatione commenſurationis; ob idque poteſt dici eſſe ibi medio modo inter circumſcriptionem, & definitionem; vel poteſt dici, commenſuratiuè, non poſitiuè, ſed priuatiuè, quatenus non excedit, nec exceditur ab illa hoſtia: definitiuè verò, quatenus eſt totum in toto, & totum in qualibet parte; non verò propriè definitiuè, cùm ſit etiam alibi. Anima verò in corpore eſt vt forma informans corpus, non vt in loco. *Lib.4. diſt. 10. part.1.art.1.quæſt.3.4.& 5.& lib.2. diſt.2.part.2. art.2.quæſt.2.ad vlt. & lib.1.diſt.8.part.2.art.1.quæſt.3.ad 5.*

I. De vltimo cœlo, ſcilicet Empyreo, nihil ſupereſt dicendum, cùm certum ſit eſſe primum locum continentem omnia, ob idque non eſt propriè in loco, quia in eo eſt ſtatus, vt in loco locante omnia. *Lib.2.diſt.2.part.2.art.2.quæſt.1.*

§. V.

De Locatione plurium in vno loco.

K. Sicvt ſuprà dictum eſt, plures Angelos naturaliter non poſſe ſimul, & ſemel eſſe in eodem loco, ob confuſionem ordinis vniuerſi, quæ hinc ſequeretur; multò magis id aſſerendum eſt de corporibus, tum ex ratione adducta de ordine vniuerſi; tum ratione impenetrabilitatis, quam habent inter ſe. An verò ſupernaturaliter id poſſit fieri? Ad hoc reſpondeo, quod impenetratio corporum oritur non ratione corporeitatis, ſed ratione groſſitiei, & denſitatis: hinc ſi auferatur talis groſſities per aliquam qualitatem, ſupernaturalem, vt eſt dos ſubtilitatis in corporibus glorioſis; vel per raritatem, vt in mixtione elementorum, tunc poterit dari penetratio corporum, ſaltem de potentia extraordinaria Dei auferente repugnantiam, quam ad hanc affert ordo debitus vniuerſi. *Lib.2.diſt.2.part.2. art.2.quæſt.4. & lib.4.diſt.49.part.2.art.6.quæſt.1.& lib.2.diſt.30.art.3.quæſt.1.in corp. & lib.2.diſt.14.part.2.art.2. quæſt.1. & lib.4.diſt.12.part.1.art.2.quæſt.2. ad vlt. & lib.2. diſt.15.art.1. quæſt.2. & lib.1.diſt.19.part.2.dub.4. & in comp. Theol. lib.7.cap.28.*

§. VI.

De exiſtentia vnius corporis in pluribus locis.

L. Potest etiam fieri quæſtio, an vnum corpus poſſit eſſe ſimul in pluribus locis adæquatis? Ad hoc reſpondeo, quod ſi vnus Angelus id non poteſt naturaliter, multò minùs corpus, ob rationes adductas ſuprà. An verò ſupernaturaliter? Dicendum quod plus eſt facere, quod vnum corpus ſit in pluribus locis, quàm duo corpora ſint in eodem loco. Ratio diſparitatis eſt, quia prima limitatio oritur ex finitate, quæ non auſertur per vllam qualitatem ſuperadditam; iſta verò oritur ex denſitate, & groſſitie, quæ auſertur per gloriam. Vnde alia ratio eſt de poſitione vnius corporis in pluribus locis, ac de poſitione plurium in eodem loco. *Lib.2.diſt.2.part.2. art.2.quæſt.2. & lib.4.diſt.49.part.2.art.6. quæſt.1.ad 5.*

M. Poſſibile autem reſpectu Dei, apud nos poteſt dici impoſſibile, primò quod eſt tale ex limitatione noſtræ potentiæ, vt de trunco fieri vitulum; aliud eſt ob limitationem noſtræ intelligentiæ, vt vnum corpus eſſe in pluribus locis, quæ duo ſunt Deo poſſibilia, ex hoc, quod creatura ſubiacet omnimodè imperio Creatoris, & eo maximè, cùm corpus habeat de ſe idoneitatem ad eſſendum in pluribus locis: nam eſſe in loco præcisè dicit determinationem, non excluſionem, vel diſcretionem; ideſt, eſſe hîc præſcindendo ab eſſe, vel non eſſe alibi, vt patet de corpore Chriſti, quod eſt in hac hoſtia, & etiam eſt alibi. Hinc concludendum eſt, quod eſſe in pluribus locis non poteſt conuenire vni creaturæ, niſi per miraculum: ergo id Deus poteſt facere; plus enim eſt poſſe creare vnum hominem, quàm vnum hominem eſſe in pluribus locis, ex hoc, quod homo ante creationem nullam idoneitatem habet ad eſſe; corpus verò habet idoneitatem ad eſſe in pluribus locis. *Lib.1.diſt.42. art.1.quæſt.3. & lib.1.diſt.37.part.2.dub.4. & lib.4. diſt.10.part.2.art.1. quæſt.1.ad 4. & lib.2.diſt.2.part.2.art.2. quæſt.2. & lib.1.cit.quæſt.3.*

N. Et ſi quæras, per quam mutationem fieret hæc poſitio vnius corporis in pluribus locis? Dicendum, quod licèt corpus Chriſti fiat præſens pluribus hoſtiis, ex eo, quod multa conuertuntur in ipſum; per id tamen non tollitur, quin ſit etiam mutatio aliqua localis, abſque eo, quod recedat à priori loco, cùm nouum vbi præſentiale acquirat. Hinc ferè eodem modo ſequeretur in noſtro caſu, præcisâ tamen tranſmutatione rerum in ipſum corpus. In quo caſu tamen

Digitized by Google

tamen dicendum eſſet, quod proprietates, & accidentia competentia corpori ratione ſui, competunt etiam eidem in omni loco; non verò dependentia à loco. *Lib.4.diſt.10.part.1.art.1.quaſt.3.ad 1. & quaſt.4.ad 2.3. & 4. & diſt.11.part.1.art.1.quaſt.2.& quaſt.vlt.*

§. VII.

De Vacuo.

673. *O.* Vacvvm verò poteſt dici locus non repletus locato, in quo eſt priuatio corporis: non tamen eſt omninò vacuum, cùm ibi adſit aër, vel aliud corpus. At verò vacuum propriè, quod caret omni entitate corporea, vel ſpirituali, non poteſt dari naturaliter; habent enim omnes res creatæ phyſicam connexionem, & ordinem inter ſe. Si autem daretur hoc vacuum, rectè intellecto vacuo, non poſſet in eo fieri motus rectus ob carentiam diſtantiæ poſitiuæ: circularis autem poſſet fieri, quia fieret in corpore circumiacente. Vnde nec poſſent fieri actiones dependentes à medio, vt illuminatio ſolis, viſio, &c. *Lib.1.diſt.37.part.2.art.2.q.2.ad 4. & quaſt. vlt. & lib.2.diſt.12.quaſt.vlt. & lib.2.diſt.2.part.2.art.2.quaſt.1.& ſeq. & art.1.quaſt.1.ad 4. & lib.2.diſt.13.art.3.quaſt.1.ad penult.*

TEXTVS SERAPHICVS.

De Duratione, & Tempore, & Æuo.

§. I.

De Duratione.

A. 674. Dvratio eſt defluxus, & permanentia rei in ſuo eſſe actuali: quare aliud eſt rem eſſe in ſe, & ſecundùm ſe: aliud eſt defluxus ſui eſſe, ſeu continuatio in eſſe; ob idque hæc diſtinguitur & ab ipſo eſſe (ſeu exiſtentia rei.) Et quia duratio eſt ſucceſſiua, habet & ipſa menſurari; hinc & differt ab ipſa menſura. *Lib.4.diſt.43.art.1.quaſt.4.ad vlt.& lib.2.diſt.37.art.1.quaſt.2. & lib.1.diſt.8.part.2.dub.5.& lib.2.diſt.2.part.1.art.1.quaſt.1.ad 4. & quaſt.2.& quaſt.3.fund.4.*

B. Et quia ea, quæ durant, ſunt in triplici ordine; alia enim habent eſſe omninò inuariabile, tum in eſſe, tum in durare, vt ſolus

Deus; alia habent eſſe inuariabile, non tamen in durare, in quo neceſſariò eſt ordo prioris, & poſterioris; alia habent eſſe omninò variabile vtroque modo: hinc oritur triplex menſura durationis, ſcilicet æternitas Dei; æuum Angelorum, ſubſtantiarumque incorruptibilium; & tempus temporalium rerum. Et licèt æternitas nullam admittat ſucceſſionem, tamen æuum neceſſariò habet prius, & poſterius abſque innouatione, & veteratione: quod eſt menſura durationis ſubſtantiarum incorruptibilium, & inuariabilium ſecundùm eſſe. Tempus verò habet prius, & poſterius, cum innouatione, & veteratione. *Locis cit. & lib.2. diſt.2. part.1. art.1. per totum, & lib.2.diſt.7.part.2.art.1.quæſt.2.ad 3.& lib.2.diſt.11.dub.2.& lib.2.diſt.17. art.1.quæſt.2.ad 3.& lib.2.diſt.18. art.2.quæſt.2. ad 3.*

§. II.

De tempore, quid ſit, & quotuplex.

C. Tempus eſt numerus motus ſecundùm prius, & poſterius. Numerus, inquam, numeratus, non numerans: illud enim eſt diſpoſitio rei extra; iſtud eſt ex parte animæ. Vnde rectè dicitur menſura cauſata à priori, & poſteriori motus, ſeu mobilis, vt tale eſt. Tempus autem aliud eſt intrinſecum, aliud eſt extrinſecum. Primum eſt menſura, & periodus durationis cuiuſcumque rei, quam habet in ſuo continuato eſſe, etiamſi non adeſſet motus primi mobilis, in cuius motu ſtat ratio temporis communis. Differunt autem inter ſe, quòd primum eſt quid diſcretum, & ſequitur variationem rei, ſcilicet inſtantaneum eſt, ſi ipſa eſt inſtantanea, & ſucceſſiuum, ſi ipſa eſt ſucceſſiua: & de primo verificatur, quod aliàs à nobis dictum eſt, dari ſcilicet duo inſtantia immediata in mutationibus contiguis, non autem in primo; eſt enim ipſius motus continuus, perpetuus, certus, regularis, & nobis notiſſimus. Tempus tamen poteſt ſumi primò latiſſimè, ſed impropriè, prout eſt quid commune omnibus durationibus creatis, etiam æuo: ſecundò minùs latè, prout comprehendit quamcunque mutationem, ſiue de non eſſe in eſſe, vt eſt creatio; ſiue de vno eſſe ad aliud eſſe, vt eſt generatio, augmentatio, &c. Tertiò propriè pro menſura communi ad intrinſecam, & extrinſecam, ideſt pro menſura continua, & regulari, & pro diſcreta. Quartò ſtrictiſſimè pro menſura ſumpta à motu octavæ ſphæræ, quæ eſt tempus extrinſecum. Dicitur autem tempus propriè ſumptum motus numeratus ſecundùm prius, & poſterius, pro-

vt dicit ipſam ſucceſſionem durationis partium motus, non verò ipſas partes motus ſecundùm ſe, niſi pro materiali. *Lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 1. quæſt. 2. corp. & lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 6. quæſt. 1. ad 4. & diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt. 5. ad 4. & lib. 2. diſt. 7. part. 2. art. 1. quæſt. 2. ad 3. & lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 2. quæſt. 1. & lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 2. quæſt. 1. fund. 3. & 4. & ad 4.*

§. III.

An tempus ſit ens reale, vel in anima.

D. Tempus autem ſumptum propriè, ſiue intrinſecum, ſiue extrinſecum, pro ipſa ſucceſſione durationis motus, eſt diſpoſitio rei extra, non intra animam; ob idque diximus, eſſe numerum numeratum, non numerantem: prout verò motus octauæ ſphæræ aſſumitur ab anima ad menſurandum alios motus, eſt ens in anima, ideſt talis menſuratio fit ab anima. Vnde cùm ſit ens reale, ſic debet ſumi, quod eius partes ſunt intrinſecè in quodam fluxu, ob idque non permanenter; ideo ſunt præſentes in ſe, ſed fluendo.

Ex quibus ſequitur, quòd tempus differat eſſentialiter ab ipſo motu, licèt ſit in ipſo motu ſubiectiuè. *Lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 1. quæſt. 2. corp. & quæſt. 3. ad 4. & 5. & lib. 1. diſt. 37. part. 2. quæſt. vlt. ad 3. & ad vlt. & lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 1. quæſt. 1. & art. 2. quæſt. 1.*

§. IV.

De Vnitate temporis.

E. De Vnitate autem temporis diſtinguendum eſt; nam cùm tempus aliud ſit intrinſecum, aliud extrinſecum; & cùm vtrumque poſſit ſumi ſecundùm eſſentiam, & ſecundùm eſſe, vel ſecundùm exiſtentiam, quam habet: ſic tempus intrinſecum ſecundùm eſſentiam eſt vnum vnitate numerica, ſeu potiùs homogeneitatis. Et ratio eſt, quia tempus habet eſſe ex hoc, quod materia tendit ad formam propter hoc, quod cauſatur à motu, qui eſt endelechia entis in potentia; hinc ſe tenet ex parte materiæ, ſuæque potentiæ; & cùm materia hoc pacto conſiderata ſit ſubiectum radicale temporis, & ipſa eſt vna vnitate homogeneitatis; hinc & tempus habet eandem vnitatem: ſi verò ſumitur ſecundùm eſſe exiſtentiale, ſic eſt vnum ſpecie, multiplicaturque ad multiplicationem menſuratorum.

De Æuo verò aliter eſt loquendum; nam cùm hoc conſequatur eſſe completum, deſumendum eſt penes materiam informatam à forma

ma inuariabili, & cum exiſtentia ſtabili; ideo hoc de ſe habet vnitatem ſpecificam perfectam. Vnde duo temporalia dicuntur eſſe ſimul per vnius numericæ menſuræ vnitatem, & indifferentiam; non duo verò Angeli dicuntur eſſe ſimul per menſuræ concomitantiam, ob id per diuerſas menſuras numero. *Lib.2. diſt.2. part.1. art.1. quæſt.2. & lib.2.diſt.3.part.1.art.2. quæſt.3.& lib.4. diſt. 49. art.6. quæſt.1. ad 4. & diſt.20. dub.6. & diſt.43.art.1. quæſt.4.ad vlt.*

§. V.

De nunc temporis.

E. Si autem quæritur de nunc temporis, an ſit vnum, an multiplex? Dicendum, quod ſi ſumitur tempus ſecundùm eſſe, ſic vnum nunc in eo actu continetur copulans partes actuales ipſius: ſi verò ſumitur, provt incipit, eſt aſſignare vnum, in quo incipit. Vnde ſic plura ſunt inſtantia per comparationem ad diuerſas temporis conſiderationes. Si verò ſumitur inſtans ſecundùm eſſentiam, ſic omnia ſunt vnum, cùm inter ipſa non cadat vlla differentia. Poteſt tamen dici, quod ſi tempus ſumitur ſecundùm eſſentiam, ſic nunc eſt tota eſſentia temporis (intellige intrinſeci:) ſi ſecundùm exiſtentiam, ſic in vno nunc non eſt tota eſſentia temporis, cùm dicat variationem, & ſucceſſionem. *Lib.2. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.2. ad 3. & 4.& lib. 2. diſt.2. part.1. art. 2. quæſt.1. ad 4.& lib.4. diſt. 11. part. 1. art. 1. quæſt.5. ad 4.*

Notationes ad Textum Seraphicum de Loco, & Vacuo.

675. Primò Nota *ad* §.1. quod proprietates aſſignatæ de loco non competunt omnes vniformiter eidem; nam, vt dicetur infrà, primæ duæ competunt tantùm corporibus incorruptibilibus, corruptibilibus verò competit etiam ratio conſeruatiua eo modo, quo ibidem dicitur. Prima autem ſolùm competit entibus ſpiritualibus.

Secundò Nota *ad* §. 2. Sanctum Doctorem non numerare inter ſuprà poſitas conditiones loci immobilitatem, ſed ipſam ſupponit, quam poſtea recognoſcit in loco, *lib.2. diſt.14. part.1. art.2. quæſt.2. in corp.*

Tertiò Nota *ad eundem* §.2. immobilitatem deſumi à S.Doct. per ordinem ad diſtantiam inter centrum mundi, & circumferẽtiam cœli, quia hæc eſt optima; non tamen negat poſſe etiam deſumi à polis mundi, cùm ex his meliùs à nobis dignoſci poſſit.

Qvartò Nota *ad* §. 3. quod vtplurimùm S. Doct. appellat vbi intrinſecum nomine præſentialitatis, & continentiæ paſſiuæ, rarò nomine hoc *Vbi*, vt *lib.1. diſt.37. part.1. art.2. quæſt.2. fund.1.* dicens, *Vbique præſupponit Vbi, vt Vbi præſupponit locum.* Vnde hîc patet aſſignare duplicem terminum rei locatæ, ſcilicet locum vt quid

Digitized by Google

quid extrinſecum, & vbi vt quid intrinſecum.

Qvintò Nota *ad* §. 4. quod apud S. Doctorem ſunt idem eſſe in loco circumſcriptiuè, dimenſiuè, & conterminatiuè.

Sextò Nota *ad eundem* §. quod S. Doct. non tractat expreſsè hanc quæſtionem, an vltimum cœlum ſit in loco, ſed tantùm infertur ex ſuis dictis de motu circulari, & de ipſo cœlo, vt primo loco omnia locata, & locabilia continente.

Septimò Nota *ad* §. 5. quod nomine groſſitiei, quæ ineſt in corporibus corruptibilibus, intelligit S. Doct. denſitatem quandam materialem impedientem penetrationem.

Octavò Nota ad idem, quod ex eo, quod docet S. Doct. de corpore Chriſti ſe faciente præſens pluribus hoſtiis per mutationem localem, licèt impropriam, nos inferimus à fortiori debere dici mutationem localem poſitionem vnius corporis in pluribus locis.

Cætera in quæſtionibus ſequentibus, ſicut & de vacuo, explicabũtur.

Notationes ad Textum Seraphicum de Duratione, & Tempore.

676. Primò Nota *ad* §. 1. *& ſequentes*, quod aliquando S. Doct. cum aliis DD. confundit nomen durationis cum menſura, rariſſimè tamen, cum ferè ſemper ſupponat durationem habere ſuam menſuram, ob idque vt quid diſtinctum.

Secvndò Nota *ad* §. 2. *&* 3. quod S. Doct. dicit, quod tempus eſt diſpoſitio ad extra, ſcilicet extra animam, quia eſt noua entitas ſuperueniens rei vt duranti, eam modificans aliter ac erat priùs.

Tertiò Nota *ad* §. 4. quod eodem modo ferè eſt diſcurrendum de vnitate temporis, ac de vnitate materiæ primæ, ob idque ad illam quæſtionem eſt recurrendum pro clariori intelligentia talis vnitatis, quam appellat numericam.

Qvartò Nota *ad* §. 5. quod S. Doct. dicit, quod in nunc conſiſtit tota eſſentia temporis: non quòd tempus extrinſecum conſiſtat in vno inſtanti; ſed loquitur de intrinſeco, quod poteſt conſiſtere in vnico nunc, quatenus nunc menſurat ipſam eſſentiam, ſeu eſſe exiſtentiale mobilis, non verò quatenus menſurat ipſum motum.

Qvæstio Prima.

Quid ſit, in quo conſiſtat locus, & quænam ſint ipſius proprietates.

677. Pro explicatione tituli, & ne fiat in terminis æquiuocatio, aduertendum hîc non eſſe quæſtionem de loco impropriè dicto, qui eſt metaphoricus, in quo ſenſu anima dicitur ſedes, locus, thronus Dei; & qualis eſt artificialis, vt veſtes hominis, vas aquæ: ſed proponitur quæſtio de loco phyſico, non quidem communi, quale eſt Empyreum, intra quod locantur omnia creata; nec etiã de illo proprio, quod inuoluit qualitates conſeruatiuas, vel deſtructiuas locati, qualis eſt locus elementorum, in quo ſenſu diuiditur in naturalem, & violentum; ſic enim ſumitur non vt locus, ſed vt natura (ait Seraph. Doct.) ſecundùm quam dicuntur leuia naturaliter tendere ſurſum vt ad proprium locum, & violenter deſcendere deorſum: de quibus

quibus omnibus agit Seraph. Doct. tum in ſermonibus ad populum, tum in opuſculis, tum *lib.2.diſt.2.part.2. art.1.& art.2.* & alibi ſæpè: ſed proponitur quæſtio de loco phyſico proprio, provt abſtrahit ab omni qualitate, qui eſt quid extrinſecum rei locatæ, ſoletque dici locus mathematicè ſumptus.

Advertendvm etiam, quod diſtingui ſolet locus proprius in intrinſecum, & extrinſecum. Extrinſecus eſt id, quod circumſcribit rem locatam. Intrinſecus eſt ſecundùm aliquos ſpatium intrinſecum, quod repletur: ſecundùm communiorem verò eſt ipſum Vbi paſſiuum, prouenìens à loco extrinſecus circumſcribente, & à quo prouenit principaliter denominatio paſſiua locati, & à Seraph. Doct. appellatur aliquando nomine menſuræ intrinſecæ: ſic *lib.4. diſt.49.art.6.q.1.ad* 4. aliquando nomine continentiæ paſſiuæ, ſeu præſentiæ, ſeu indiſtantiæ: ſic *lib.1. diſt.*37. pluries ſparſim. Et de hoc non eſt quæſtio, licèt infrà etiam quidditas huius explicabitur; ſed de extrinſeco, in quo conſiſtat. Et quæritur de ipſo pro materiali, non pro formali; certum enim eſt formalem rationem loci conſiſtere in continentia actiua, ſed quid ſit locus materialiter ſumptus? In qua circumfertur multiplex opinio.

Prima Opinio fuit antiquorum, ante Ariſt. quorum aliqui, vt Platonici, dicebant locum extrinſecum eſſe materiam, cuius proprium eſt recipere quancumque formam, & locatum: alij eſſe formam: alij eſſe ſpatium inter corporis continentis latera incluſum, & à corpore contento occupatum: alij eſſe corpus, ſeu ſpatium reale de genere quantitatis, vel ſubſtantiæ, quod in ſe omnia corpora recipit, & in quo motus omnes locales fiunt, ſicque ſitus, quem habent corpora per comparationem ad puncta fixa vniuerſi, quæ ſunt poli, & centrum mundi, dicitur locus, provt abſtrahit à quacumque ſuperficie. Sic Galenus, aliique ab Ariſt. cit.

Secvnda Opinio eſt plurium recentiorum, à multis antiquis priùs excogitata, nempe locum duplicem debere aſſignari corporibus, alium intrinſecum, alium extrinſecum. Extrinſecus eſt ſuperficies circumſcribens locatum quoad ipſius ſuperficiem. Intrinſecus eſt totum ſpatium internum occupatum à corpore locato. Et licèt ſit quid poſitiuum habens dimenſiones ſuas, tamen illud imaginamur vt vacuum, vel inane, vel imaginarium, quod per locatum repletur, cuius dimenſiones compenetrantur cum locati partibus; & hunc volunt eſſe propriè locum. Hæcque opinio defenditur variis modis à pluribus recentioribus, Auerſa, Hurtado, Serbellono, Bagatta, aliiſque à Meldula citatis.

Tertia Opinio eſt Ariſt. & omnium ferè Philoſophorum, & Theologorum, D.Thom. Scoti, S.Bonau. *lib.2. diſt.2. part.2. art.1.quæſt.1. corp.* aliiſque locis infrà citandis, locum pro materiali eſſe ſolùm ſuperficiem corporis continentis: pro formali verò eſſe ipſam continentiam actiuam. Pro ſolutione quæſtionis,

678. Primò Notandum, quod licèt plures proprietates loci enumerentur à DD. tamen eas omnes ad quatuor capita Seraph.Doct. reducit *lib.1.diſt.37. part.1. art.1. q.2.fund.3. & in corp.* & *part. 2. art.1. quæſt. 1. & art.2. quæſt.1.* & *lib. 2. diſt. 2. part. 1. art.1.quæſt.1.in corp. & ad* 3. & *part.2. art.2.*

art.2. quæſt.1: alibique, dicens, quod locus continet vt vas, menſurat vt quantitas, conſeruat vt natura, & terminat vt finis. Prima igitur eſt continentia actiua, ſecundùm quam quicquid eſt finitum, & limitatum, indiget loco continente. Secunda eſt commenſuratio actiua, hæcque competit cuicumque quanto corporeo, non verò ſpirituali. Tertia eſt conſeruatio, & perficientia locati, idque competit ſubſtantiis corruptibilibus: ſic aër in propria ſphæra conſeruatur. Quarta eſt terminatio vt finis, quam explicant alij nomine tractionis ad ſe: ſic etiam Seraph. Doct. *lib.2. diſt.14. part.1. art.3. quæſt.2.* Locus autem attrahit locatum, non quidem immittendo in locatum qualitatem aliquam, per quam moueatur ad locum; ſed quatenus eſt finis, perfectio, & quies locati, ad quem habet appetitum naturalem: de quo appetitu naturali agit S. Bonau. *lib.2. diſt.38. art.2. q.1. in corp.* Addunt alij etiam immobilitatem in loco, quæ tamen neceſſariò includitur in prima, ſiue in vltima poſita proprietate; cùm enim locus ſit finis, & quies mobilis, ipſumque quietatiuè continens, ſequitur, quod neceſſariò debeat eſſe immobilis.

679. Secundò Notandum, quod cùm dicat Seraph. Doct. *lib.2. diſt.2. quæſt.1. in corp.* ſuperficiem, & locum eſſe idem per eſſentiam, diuerſa tamen per comparationem; id neceſſariò eſt explicandum, vt rectè intelligatur natura loci. Vnde aduertendum, quod ſuperficies poteſt tripliciter conſiderari. Primò per ſe ſeorſim à corpore, quomodò conſideratur à Mathematicis, vt magnitudo habens longitudinem, & latitudinem ſine profunditate: Secundò, vt eſt extremitas corporis, ipſiuſque terminus: quomodo enim linea terminatur punctis, & ſuperficies lineis, ſic corpus ſuperficie. Tertiò prout eſt terminus eius corporis, quod continet aliud corpus, ita vt per ipſum corpus, cuius eſt, tangat, & contineat aliud, & hoc pacto ſuperficies dicitur locus. Vnde ſuperficies dicitur continere corpus, nòn per ſe, ſed prout eſt terminus corporis continentis: & per hoc ſaluatur in loco commenſuratio cum corpore locato: nam licèt ſuperficies concaua, verbi gratiâ orbis Lunæ, & conuexa ſuperficies ignis ſint æquales inter ſe, & prout ſe tangunt, ſunt ſimul, & vt ſic non ſunt extenſæ, & diuiſibiles, cùm ſint terminus indiuiſibilis proprij corporis, talique pacto vna non poteſt dici continere aliam: tamen cœlum Lunæ & continet ignem, & maius eſt igne: totum enim locatum eſt intra concauitatem locantis, virtuſque cōſeruatiua, & perfectiua loci diffunditur ad omnes partes interiores locati, & permeat per totum corpus locatum: & propter hoc totum dicitur corpus totum eſſe in loco. Quibus poſitis,

680. Prima Conclusio: Locus pro materiali primò non eſt materia, vel forma: Secundò non eſt trina dimenſio ſpatij: Tertiò non eſt corpus continens locatum: Quartò non eſt interuallum inter latera continentis: Quintò nec vbi, nec ſitus.

Prima pars probatur, quia materia, & forma ſunt partes intrinſecæ locati, & loci: ſed locus eſt quid extrinſecum: ergo. Tum quia materia, & forma mouentur ad motum locati: ſed locus eſt immobilis: ergo.

Probatur ſecunda pars, quia illa trina dimenſio ſpatij vel recedit, dum

intrat locatum, vel non. Si non: ergo dabitur penetratio corporum. Si ſic: ergo non erit locus.

Probatvr tertia pars, quod non ſit propriè corpus continens, quia diuerſimodè eſt locatum in loco, ac aqua in vaſe, vt probat Ariſt. hîc *text.* 41. at locatum dicitur eſſe in corpore continenti, vt in vaſe: ergo non eſt in eo vt in loco. Tum quia locus excederet locatum, cùm ſit multò maior: ergo.

Probatvr Quarta pars, quia illud interuallum vel eſt quid poſitiuum, vel priuatiuum. Si primum, vel eſt ſubſtantia, vel accidens: ſi ſubſtantia, erit corporea, ſicque & habebit quantitatem impenetrabilem cum quantitate locati. Tum etiam, quia & ipſa exigeret locum, in quo eſſet: nec poteſt eſſe accidens, hoc enim neceſſariò eſt in ſubiecto, & hoc in loco. Ergo. Nec quidem priuatiuum, cùm non ſit ſubſtantia, nec accidens: ergo erit purum nihil. Sed locus continens poſitiuè continet: ergo debet eſſe quid poſitiuum.

Probatvr Quinta pars, quia locatum eſt in loco: at vbi, ſeu vbicatio eſt in locato, tanquam accidens illius. Tum quia conſequitur ad eſſe in loco: ergo. Nec item ſitus ob eandem rationem; eſt enim aliquid locati, non loci præciſè. Alias pulchras rationes vide apud Meldul. quas breuitatis causâ omittimus: ſat ſunt iſtæ adductæ.

681. Secvnda Conclvsio: Locus poteſt ſumi pro materiali, & pro formali, & vtroque modo, licèt differenti poteſt definiri: primoque modo impropriè: ſecundo modo propriè definitione eſſentiali. Et vt id intelligatur, ſupponendum, quod ex Seraph. Doct. aliàs tradidimus *in cap. de Genere, quaſt.* 1. nempe concretum poſſe definiri ſecundùm ſuũ materiale definitione impropriâ, cùm ſubiectum non ſit de intrinſeca ratione formæ definitæ, & ob id definitur per aliquid diuerſæ rationis: concretum enim, ait S. Doct. principaliter ſignificat formam, connotatque ſubiectum, *lib.* 1. *diſt.* 4. *quaſt.* 1. *& diſt.* 5. *quaſt.* 1. *ad* 2. Vnde potiùs eſt explicatio nominis, vt ſi dicatur, *Album eſt aliquod coloratum diſgregatiuum viſus*; imitando modum, quo definitur forma in abſtracto, ſeruatâ tamen connotatione: & hoc modo ſic ab Ariſt. definitur: *Locus eſt ſuperficies vltima corporis continentis immobilis:* & ab eodem Ariſt. breuiùs: *Eſt continentis terminus primus immobilis.* Dicitur *ſuperficies*, loco generis, ideſt eſt aliquod extrinſecum continens aliud. Dicitur *vltima*, ſeu ſecundùm vulgatam tranſlationem, *prima*; ideſt immediatè, ad differentiam loci communis, qui non eſt immediatus. Dicitur *corporis*, vt explicetur ſubiectum totale continentiæ. Dicitur *immobilis*, ſeu immobiliter, per quod diſtinguitur à quocumque, quod non eſt locus peculiaris proprius, vt à vaſe, quod etiam mouetur cum re contenta. Si verò pro formali ſumitur locus, ſic debet definiri definitione tradita per additamentũ, modo quo cætera accidentia definiuntur, de quo modo S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 25. *art.* 1. *quaſt.* 1. *ad* 1. Et cùm continentia ſit ratio formalis loci, ſic definiri poteſt: *Locus eſt formaliter modus ſuperadditus termino*, *quo continet locatum vltimò, & immobiliter.* Per quam explicatur ratio formalis loci, quæ eſt continentia actiua ipſius loci: quod verò locus pro materiali ſit ſuperficies, probatur tum ex refutatione

ne ſuprà data aliarum opinionum: cùm enim locus ſit receptaculum rei locatæ extrinſecum, & immobile, nec ſit ſpatium, nec corpus, nec aliud ex ſuprà traditis, ſequitur, quod ſit ſuperficies: tum quia ſola ſuperficies poteſt dici continere locatum, ipſum menſurare, eſſeque terminus quietans mobile. Ergo: idque magis patebit ex ſolutione obiectorum.

Obiicies Primò. Ariſt. in Prædicamento quantitatis diſtinxiſſe locum à ſuperficie: ergo ſuperficies non eſt locus.

682. Respondetur Ariſt. non aſſignaſſe locum tanquam ſpeciem quantitatis diuerſam à ſuperficie, ſed voluit indicare diſcrimen, quod eſt inter vtrumque, nempe eſſe vnum, & idem ſecundùm eſſentiam, & provt ſunt quantitas, ſiue provt ſumuntur materialiter, vt notat S. Doct. *lib. 2. diſt. 2. quæſt. 1.* formaliter verò diuerſa; nam ſuperficies vt ſic eſt ſpecies quantitatis; provt verò includit habitudinem continentiæ, & menſuræ ad locatum, eſt quid diuerſum, ſpectans potiùs ad prædicamentum Vbi.

Obiicies ſecundò: Superficies non continet, nec menſurat, nec perficit, nec conſeruat locatum: ergo non eſt locus. Probatur antecedens, quia ad continentiam, & menſurationem requiritur æqualitas, quæ non ineſt in ſuperficie reſpectu corporis contenti, nec habet vim actiuam conſeruatiuam; cùm ſit quantitas, quæ non eſt actiua.

Respondetur ex traditis negando antecedens, & conſequentiam; nam habet iſta munera non præcisè ſecundùm ſe, ſed vt eſt terminus corporis continentis.

Obiicies Tertiò: Motus poſſet fieri in vacuo: ſed motus non poteſt fieri ſine loco; & tamen ibi non eſt ſuperficies: ergo.

Respondetur negando antecedens, & pro nunc ſat ſit; nam in ſequenti tractatu examinabimus hanc difficultatem.

Obiicies quartò: Locus eſt, ad quem naturaliter fertur vnumquodque corpus: ſed terra naturaliter fertur ad centrum, non ad ſuperficiem: ergo ſuperficies non eſt locus.

Respondetur, & centrum terræ, & ſuperficiem aquæ, & aëris eſſe locum terræ ſecundùm diuerſam rationem: centrum eſt locus conſeruans terram; ſed virtus conſeruatiua terræ incipit à ſuperficie concaua aquæ, vel aëris, & ad centrum terminat. Vnde ſi conſideretur terra ſecundùm quamlibet ſui partem, vt corpus graue tendens naturaliter deorſum, ſic centrum eſt locus terminans eius motum, & tribuens quietem: ſi verò conſideretur totum elementum terræ, vt eſt pars vniuerſi, & provt elementum, eſt ignobilius cæteris, ob idque inferius: ſic aquæ, & aëris ſuperficies eſt eius locus; & licèt non moueatur totum, mouetur tamen ſecundùm partes, in quibus eſt ratio totius, quæ ambiuntur ab aëre, vel aqua, intra quarum ſuperficiem tota quieſcit naturaliter; idque ſufficit ad hoc, vt ſuperficies ſit locus.

Obiicies quintò: Surſum, & deorſum ſunt differentiæ loci: ſed iſtæ competunt ſitui, & poſitioni in loco: ergo locus eſt ſitus.

Respondetur ſurſum, & deorſum eſſe differentias loci actiuè, ſitûs verò paſſiuè: ſic negatur conſequentia.

Obiicies ſextò: Ignis mouetur

circum circa concauum Lunæ : ſed quod mouetur in aliquo, non eſt in illo vt in loco, vt patet in nauis motu in flumine : ergo.

Respondetvr ignem extra ſuam ſphæram moueri ſurſum, & dum peruenit ad eam, ceſſat motus ſurſum, quia eſt in proprio loco. Licèt enim moueatur circulariter, non tamen mutando locum, vel ſe faciendo magis proximum, vel diſtantem, ſed ſemper attingendo æquali motu circulari ſuum locum.

Obiicies ſeptimò : Ipſa ſuperficies eſt corporea : ergo & ipſa eſt in loco : ergo non eſt locus.

Respondetvr propriè ſuperficiē non eſſe in loco, provt eſt terminus corporis continentis; ſed dicitur eſſe in loco ea ratione, quâ corpus eſt in loco : ipſa autem indiuiſibiliter ſe habens, & de ſe, vt ambit locatum, non eſt in loco.

683. Obiicies octauò : Circa turrim variatur ſuperficies aëris continentis ipſam, turri manente immobili in eodem loco : ergo locus non eſt ſuperficies.

Respondetvr ſuperficiem aëris continentis turrim eſſe locum, dum conſeruat æqualem, & immutabilem diſtantiam ad centrum, & partes fixas cœli; & dum recedit, non amplius eſt locus, ſed alia, quæ ſuperuenit, & hoc ſufficit ad immobilitatem loci, vt dicetur in ſequenti quæſtione.

Obiicies nonò pro ſpatio : Antequam Deus crearet mundum, erat ibi ſpatium imaginarium, & negatiuum : ſed per poſitionem corporum non tollitur : ergo remanet; ſed tali ſpatio competit ratio formalis loci : ergo eſt locus.

Respondetvr concedendo tale ſpatium negatiuum, ſed negatur ipſum remanere poſt poſitionem corporum, niſi per fictionem intellectus. Vnde non magis dicitur corpus eſſe in ipſo, ac in chimæra, vt docet Vaſquez *part.1.diſp.29.c.3.*& Ouied. de quo nos infrà fusè.

Obiicies decimò : Corpora ſibi inuicem ſuccedentia in eodem loco dicuntur ſuccedere ratione ſpatij, nō ſuperficiei; nam vbi erat aër, ibi ſuccedit per totū ſpatium corpus : ergo.

Respondetvr negando antecedens; ſucceſſio enim eſt ratione ſuperficiei ambientis, vt patebit infrà.

Ex quibus omnibus patet, quomòdo definitio tradita ab Ariſtotele de loco materialiter ſumpta non eſt quidditatiua, vel ſaltem non eſt tradita per proprium genus, & differentiam, cùm ſit de concreto materialiter ſumpto : vnde potiùs eſt explicatio nominis loci concretè ſumpti, licèt poſſit appellari impropria definitio. Patet etiam, quomodo altera tradita de loco formaliter ſumpta ſit quidditatiua; dicitur enim *modus*, loco generis : dicitur *ſuperadditus termino*, quia eſt data per additamentū, & recurſum ad ſubiectum : cæteræque particulæ ſunt differentiæ eſſentiales loci particularis; idque eſt clarum, quia concretum primò ſignificat formam : ergo locus primò continentiam ſignificat.

QVÆSTIO II.

An locus ſit immobilis, & quomodo.

684. Inter alia attributa præcipuum in loco eſt immobilitas, ſecundùm omnes Philoſophos. Et

Et ratio euidens eſt, quia locus eſt terminus ad quem mobile tendit, vt in eo quieſcat: ergo neceſſariò debet eſſe immobilis. Probatur conſequentia, quia ſi eſſet mobilis, poſſet etiam moueri æqualiter ad motum mobilis, ſicque nunquam pertingeret ad terminum: tum etiam ob alias rationes habet immobilitatem, vt videre eſt apud Toletum, Meldul. alioſque. Cùm igitur conueniát omnes Philoſophi in hac loci immobilitate, mirum eſt, quàm ſint ipſi mobiles, & varij in aſſignanda ratione radicali talis immobilitatis; ferè enim tot ſunt ſententiæ, quot capita. Nam

685. Prima Opinio, quæ eſt Peter. & ſingularis concedit tantùm loco communi elementorum iſtam immobilitatem per ſe: mixtis verò tantùm per accidens; & hinc rejicitur communiter ab omnibus ob rationem ſuprà datam.

Secunda Opinio deſumit hanc immobilitatem loci per coëxiſtentiam ſuperficiei ad ſpatium imaginarium. Sic Conimbric. Serbel. Bagar. Aliique pauci.

Tertia Opinio eſt D. Thomæ, & plurimorum, & ferè communis, deſumentium immobilitatem loci ex immutabili diſtantia inter centrum mundi, & polos cœli. Addit Ruuius hîc *quæſt.* 3. *num.* 40. deſumi quidem ex tali diſtantia, ſed etiam ex præſentia, & coëxiſtentia ad ſpatium verum, vel imaginarium. Sic *lib.* 4. *quæſt.* 3. *num.* 40. *de loco.*

Quarta Opinio aſſerit immobilitatem verificari tantùm de loco formaliter ſumpto, qui eſt continentia actiua: non verò de loco materialiter ſumpto. Licèt enim ſuperficies moueatur, non tamen continentia formalis, quæ ſemper remanet, ſaltem per æquiualentiam: ſic Lychet. *lib.* 2. *diſt.* 2. *q.* 6. *ad textum Scoti*, Cannon. & aliqui alij Scotiſtæ. Communiter tamen hæc rejicitur, quia aliquando poteſt contingere corpus moueri, & eadem velocitate etiam ſuperficiem cum eadem continentia, verbi gratiâ aquæ, aëris: ergo cùm iſta continentia, ſeu reſpectus ſit mobilis localiter, ab ipſa non poteſt deſumi immobilitas.

Quinta Opinio eſt aliorum Scotiſtarum deſumentium immobilitatem loci per ordinem ad partes fixas vniuerſi; ſed tamen ſecundùm æquiualentiam, non enim eſt neceſſe, vt eadem ſuperficies remaneat, ſed aliâ ſuccedente retineatur eadem diſtantia ad eaſdem partes fixas mundi. Quæ opinio rectè intellecta eſt eadem ac Seraph. Doct. licèt aliqualiter diſcrepet ab iſta, vt mox patebit.

Sexta Opinio eſt Meldul. hîc, *num.* 35. qui de facto admittit loci immobilitatem, vnitatem, & diuerſitatem ex determinato ordine, quem dicit ſuperficies ad partes fixas vniuerſi: de poſſibili verò, & dato, quod Deus comprimeret ex vna parte cœlum, terrâ manente immotâ, vult deſumi per ordinem ad partes virtuales Diuinæ ſubſtantiæ, quæ licèt ſit indiuiſibiliter in omni loco, tamen virtualiter eſt extenſa in omni loco, cùm licèt ſit tota vbique, non tamen totaliter, & ob id per ordinem ad has virtuales Diuinæ ſubſtantiæ partes debet in tali caſu deſumi immobilitas.

Septima Opinio eſt Seraph. Doct. qui deſumit immobilitatem loci à partibus fixis vniuerſi, non quidem à centro, & à polis, vt alij communiter,

Digitized by Google

ter, ſed à centro, & à circumferentia Empyrei. Inde magis philoſophicè cæteris loquitur, cũ ab entitate phyſica, & phyſicè immobili immobilitatem phyſicam deſumat. Alij verò à polis cœli hanc immobilitatem deſumunt, qui poli non habent eſſe niſi mathematicè. Pro ſolutione quæſtionis,

686. Primò Notandum ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. *& ſeq.* quod optimâ diſpoſitione ordinauit Deus vnum locum corporeum communem, intra quem omnia creata, tam ſpiritualia, quàm corporea locarentur, ſingulaque debito ordine & diſtantiâ ſecundùm maiorem, vel minorem ipſorum perfectionem haberent poſitionem ſecundùm hîc, & ibi, ſurſum, & deorſum: de quo ordine vide S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 2. *& art.* 1. *quæſt.* 1. & *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. & *Breuil. part.* 2. *cap.* 2. *&* 3. Hoc autem eſt Empyreum, quod ideo Deus poſuit fixum, & immobile, non ſolùm vt eſſet conuenientior locus quietis, & ſedes Beatorum, ſed etiam vt motus fierent in mobili circa immobile, vt notat *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *corp.* Ex quo ſequitur, quod loca particularia, vt tali loco vniuerſali ſubordinata, deſumant propriam immobilitatem per ordinem ad ipſum omnia continentem. His poſitis,

687. Prima Conclvsio: Immobilitas propriiſſimè conuenit loco naturali elementorum, & mixtorum. Eſt Perer. & communis cum Seraph. Doct. Et patet, quia iſta nunquam egrediuntur ſitus à Deo diſpoſitos, niſi cum violentia: ob idque naturaliter feruntur corpora, ſiue ſimplicia, ſiue mixta ad propria loca, vt ibi quieſcant ſecundùm prædominantiam, quâ conſtant: de qua vide S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *q.* 2. *&* 3. *& diſt.* 14. *part.* 2. *dub.* 3. quæ doctrina hìc à S. Doct. tradita accommodari poteſt cæteris omnibus rebus locatis.

688. Secvnda Conclvsio: Immobilitas loci particularis, & proprij naturaliter, & de facto non poteſt deſumi per ordinem ad ſpatium imaginarium, ſiue negatiuum, ſiue poſitiuum.

Probatvr, quia immobilitas eſt qualitas vera, & phyſica: ergo exigit verum ſubiectum. Sed ſpatium, ſi eſt quid negatiuum, non poteſt fundare, vel eſſe ſubiectum entis poſitiui: & ſi eſt quid poſitiuum, ceſſat adueniente locato, vt ſuprà probatum eſt: ergo ab hoc non poteſt deſumi immobilitas.

Respondent Tolet. & Serbel. deſumi quidem à ſpatio, non hoc, vel hoc, ſed à toto, & per ordinem ad partes fixas mundi, quia ſemper ſeruatur eadem diſtantia: quæ expoſitio eſt ferè eadem, ac noſtra. Vnde Concluſio ſic explicata non indiget refutatione, niſi quatenus iſti Authores appellant hoc ſpatium imaginarium; quod ex traditis patet eſſe falſum.

689. Tertia Conclvsio: Immobilitas loci particularis debet deſumi ex diſtantia immutabili inter centrum mundi, & partes fixas, ſcilicet circumferentiam Empyrei, licèt quoad innoteſcentiam noſtram, & mathematicè loquendo poſſit cum Ariſt. & aliis deſumi à polis primi mobilis.

Hic aduerte pro intelligentia huius Concluſionis, quod differentia, quæ eſt inter Seraph. Doct. & cæteros

Digitized by Google

ros Peripateticos eſt, quod S. Doct. deſumit immobilitatem à centro, & à circumferentia cœli primi: ſic *lib.* 2. *diſt.* 14. *cit.* Cæteri verò non à circumferentia, ſed à polis primi mobilis, ex hoc, quod Ariſt. non cognouit dari Empyreum immobile ſupra primum mobile. Tum etiam ſicut tempus deſumitur à motu primi mobilis, quia eſt quid nobis notius, & immutabilius; ſic etiam à polis eiuſdem nobis innoteſcit magis immobilitas loci: vnde & Coſmographi loca ciuitatum in latitudinem à polo deſumunt; dicunt enim illam regionem tantam diſtantiam versùs Auſtrum ab alia conſequi, quot gradibus minùs ſuper eam polus eleuatur, verbi gratiâ Roma dicitur eſſe Auſtralior Domo Lauretanâ, quia vnico gradu minùs polus Romanus eleuatur, & 60. milliaribus cuique gradui aſſignatis, noſcitur 60. milliaribus ab Vrbe Domum Lauretanam ſecedere in Aquilonem: ſic & Bononia à domo Lauretana tribus gradibus minùs eleuatur circiter. Et quia in cœlo quoad longitudinem, nempe ab Occidente in Orientem, locum fixum ob motum cœli non adinuenerunt; hinc diſtantiam fixerunt in terra, vndè Canarias, ſeu Fortunatas Inſulas conſtituerunt, tanquam initium, ex quo loca numerarentur per gradus: & cùm ab his Roma diſtet gradibus 38. m. 30. Domus verò Lauretana gradibus 37. hinc vnico gradu cum dimidio verſus occidentem, nempe 90. milliaribus verſus occidentem fuiſſe collocatam, aſſerendum eſt: quâ doctrinâ poſitâ de polis, & admiſſa in ſenſu Ariſtotelico, & ratione noſtræ facilioris cognitionis,

690. Probatvr primò ex Seraphica doctrina: Datur locus communis omnium locatorum, eſtque Empyreum: ergo ad ipſum omnia loca particularia poſita in quatuor partibus vniuerſi ſubordinantur tanquam partes ipſius: ergo & per reſpectum ad ipſum debent deſumere ſuam immobilitatem. Probatur conſequentia, quia ſolum Empyreum eſt immobile: tum quia ipſa abſque tali ordine eſſent mobilia: ergo. Confirmatur, quia ſuperficies, in qua poſita eſt à nobis loci materialis ratio, de ſe eſt variabilis: ergo ad hoc vt ſit locus, & immobilis, aliud exigit, ipſi tribuens hanc immobilitatem; idque patet in turri circumdata à ſuperficie aëris: ſed aliud non inuenitur immobile, & immutabile, niſi centrum vniuerſi, & circumferentia Empyrei, & inter hæc diſtantia exiſtens: ergo per ordinem ad hæc.

Qvod verò etiam deſumi poſſit à polis Mathematicis, patet ex dictis, cùm & ipſi ſint immobiles, & magis nobis noti.

691. Obiicies primò: Superficies mutatur: ergo & locus, & ordo in ipſa fundatus: ergo ſuperficies non poteſt eſſe locus, alioquin incideremus in æquiualentiam Scotiſtarum.

Respondetvr mutari ſuperficiem, quatenus eſt terminus corporis, non quatenus eſt locus; ſic enim eſt immobilis.

Dices: Superficies eſt locus turris, & tamen ipſa vento impellitur: ergo vt locus mutatur; alia enim vt locus ſuperuenit: ergo non eſt idem locus ac primus.

Respondetvr locum habere immobilitatem, & vnitatem, non omnimodam, ſed ordinis, quatenus omnes ſuperficies ſub eadem coordinatione, & termino, & diſtantia ad primum

mum locans ſuccedunt. Cùm igitur ordo iſte fundetur non propriè in hac ſuperficie, ſed in diſtantia, quæ eadem ſemper perſeuerat; hinc nec mutatur ad mutationem huius, vel illius ſuperficiei, cùm induat rationem loci tantùm, prout ſubeſt termino fixo, & immobili. Hinc ſequitur, quod ſi poſitio Scoti, & Scotiſtarum immobilitatis loci per æquiualentiam ſupponit hunc ordinem ad partes fixas mundi, vt multi Scotiſtæ exponunt, non differt à noſtra ſententia, niſi quatenus reſpiciunt polos, non circumferentiam primi cœli. Si verò fundat immobilitatem in illa pura æquiualentia, non poteſt ſuſtineri, cùm æqualiter quælibet ſuperficies ſit mobilis: ſit autem immobilis per ordinem, & ſecundùm diſtantiam immutabilem ad partes fixas vniuerſi: vnde quando ſuccedunt diuerſæ ſuperficies in eadem diſtantia, tunc mutantur res exercentes officium loci, non ipſa formalis ratio loci, & officium eius. Ratio eſt, vt notat S. Bonau. *lib.* 3. *diſt.* 8. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 2. quia ad mutationem reſpectus, requiritur mutatio vtriuſque extremi: in tali autem caſu mutatur ſolùm hæc numero ſuperficies, & alia ſuccedit cum eadem immota manente diſtantia inter centrum, & circumferentiam Empyrei. Hincque patet, quomodo immota turris ſtet immobiliter in eodem loco, licèt varietur ſuperficies aëris; nam adueniente nouâ ſuperficie, hæc retinet eundem ordinem diſtantiæ ad partes fixas mundi, & in hoc ſenſu ſaluatur ratio loci per æquiualentiam, non alio modo: idque patet ex oppoſito, vt ſi moueatur vas aquæ, mouetur etiam locus cum re contenta, quia variatur diſtantia ad eaſdem partes fixas mundi.

Instas primò: Ergo poterit aliquis moueri, non mutato loco: verbi gratiâ, ſi quis deferatur in naui, & æquâ velocitate moueatur in partem contrariam, non mutat locum reſpectu diſtantiæ partium fixarum mundi, & tamen mouetur: ergo poterit moueri abſque mutatione loci, quod eſt impoſſibile. Poſſet item aliquid immotum manens mutare locum, ſi Deus mutaret vniuerſum per ſpatiũ imaginarium; ſeruaret enim eandem diſtantiam ad partes fixas mundi, & tamen mutaret locum.

Respondetur negando ſequelam primam; nam in primo caſu propriè non mutaret locum, ſed tantùm eleuaret pedes, & deprimeret, ſubintrante nauigio, vt qui ſaltat ſurſum, &c. Ad ſecundam ſequelam reſpondetur, quod non mutaret locum, ſed remaneret in eadem diſtantia ad partes fixas, & ad præſentiam immenſam Dei, vt mox dicetur.

Instas ſecundò. Si aliquod mobile per circuitum moueretur ſub circulo æquinoctiali, tunc retineret ſemper eandem diſtantiam à partibus fixis: ergo illud mobile non mutaret locum, quia maneret eadem diſtantia, quod tamen euidenter falſum eſt, cùm euidenter mutaret locum.

Respondet Serbellon. principaliùs immobilitatem deſumi per ordinem ad ſpatium imaginarium, licèt quoad innoteſcentiam deſumatur à polis. Vnde in tali caſu retineret vnicam, & eandem diſtantiam ad ſpatium, licèt æquale. Sed cùm reiecta ſit poſitio ſpatij imaginarij, dicimus cum Seraph. Doct. non retineri in tali caſu eandem diſtantiam per ordinem ad circumferentiam cœli primi, licèt retineret per ordinem ad polos; ſic mutaret locum, & per hoc

ſoluun

ſoluuntur alia obiecta ſimilia, vt eſt illud fundatum in ſuppoſitione, quæ immediatè ponitur.

Dices: Si Deus comprimeret verſus Antipodes cœlum, terrâ exiſtente immotâ, tunc vnde deſumeretur immobilitas loci? Item ſi Deus poneret corpus, vel Angelum in ſpatio imaginario extra cœlum?, tunc eſſet in loco, & non poſſet deſumi immobilitas à cœlo: ergo cœli circumferentia non eſt ratio omnimoda immobilitatis, ſeu diſtantia per ordinem ad illam.

692. Meldvl. acutiſſimè reſpondet *diſp.* 11. *quæſt.* 2. *art.* 2. in tali caſu deſumendam eſſe immobilitatem per ordinem ad immenſam præſentiam Dei ad res, quæ licèt in ſe ſit formaliter indiuiſibilis, tamen virtualiter eſt diuiſibilis, ſecundùm quam virtualem diuiſibilitatem, & partes eius diuerſæ res habent diuerſam coëxiſtentiam ad ipſas partes virtuales Diuinæ eſſentiæ immutabilis. Quæ doctrina priùs à Seraph. Doct. tradita fuit; nam *lib.* 1, *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* & *art.* 3. *q.* 2. & *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. docet Deum ſuâ immensâ præſentiâ ad res, & ad loca ſupplere loci indigentiam, idque ſecundùm ſuæ præſentialitatis indiſtantiam, ſecundùm virtutis influentiam, & ſecundùm intimitatis exiſtentiam, ſecundùm quam totus eſt in omni loco, ſed non totaliter; id eſt ſecundùm quandam virtualem extenſionem, non minùs ac eſſet corporaliter extenſus. Et cùm hæc præſentia virtualiter diuiſa in omnes creaturas ſit immobilis, & immutabilis, in tali caſu per coëxiſtentiam loci ad ipſam diceretur immobilis: quam veritatem etiam innuit Richardus *lib.* 2. *diſt.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 1. dicens, quod Deus eſt locus extrinſecus, ſeu menſura extrinſeca rerum.

Dices: Deus eſt vniformiter in omnibus rebus, & indiuiſibiliter, & totus in toto, & totus in qualibet re: ergo ex eius præſentia non poteſt deſumi immobilitas diuerſa diuerſorum locorum.

Respondet S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. & *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. quod ſi ſumitur Diuina præſentia ſecundùm ſe, & formaliter, conceditur antecedens: ſi ſumitur ſecundùm ſuam virtualem extenſionem, & influentiam, & quoad effectus, negatur antecedens; eſt enim extenſiuè, & intenſiuè totus, ſed non totaliter in rebus, ob idque diuerſimodè: ſic negatur conſequentia; & hinc etiam diuerſimodè poteſt terminare diuerſas præſentias rerum ſecundùm propriam ipſorum naturam.

QVÆSTIO III.

Quid ſit vbicatio, & an diſtinguatur à loco, & re locata.

693. Certvm eſt, nos aliquid aliud concipere præter rem locatam, & ipſum locum, quando concipimus ipſa poſita in loco; & communiter appellatur vbi intrinſecum, ſeu vbi abſolutè, ſeu menſura intrinſeca, ſeu continentia paſſiua, cum Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *cit.* & *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *fund.* 1. aliiſque locis ſuprà citatis. Quæritur ergo, an hoc vbi ſit aliquid aliud præter locum, & rem locatam, ita quod poſſit conſtituere vnum prædicamentum, & deinde in quonam conſiſtat, ſcilicet an in relatione, an ſit accidens abſolutum?

tum? Circa primam partem quæſtionis,

Nominales cum aliquibus recentioribus, vt Serbel. hîc *art.*3. volunt non eſſe vllo modo aliquid diſtinctum à loco, & re locata; ſed tantùm denominationem extrinſecam, vel quid effictum ab intellectu.

Communis Realium opinio ſuſtinet eſſe aliquid diſtinctum, vel realiter, vel formaliter, vel modaliter ſecundùm varia DD. principia, cum quibus eſt Seraph. Doct. infrà citandus.

Circa ſecundam partem, quid ſit? Scotus cum ſuis ſuſtinet conſiſtere hoc vbi in relatione extrinſecus adueniente paſſiuè ipſi locato ex actiua circumſcriptione loci. Communis opinio aliorũ cum Seraph. Doct. ſuſtinet eſſe quid abſolutum includens relationem tranſcendentalem ad locum, & rem locatam. Addit Arriag. hîc *diſp.*14. eſſe accidens omninò abſolutum, ſicuti eſt albedo. Pro ſolutione quæſtionis,

694. Primò Notandum, quod cùm motus ſit ipſum fieri termini, hinc motus localis eſt acquiſitio, vel via acquiſitionis termini in ipſo mobili. Vnde ex motu locali præcipuè colligitur hoc vbi, quia per ipſum motum localem non ſit ſolùm locus extrinſecus, ſed reſultat in re locata paſſiuè, & intrinſecè aliqua diſtantia, ſeu præſentia, in qua conſtituitur mobile, quæ ſubiectatur in ipſo mobili, eſtque terminus vltimatus motus localis. Et eo magis id patet, quia non poteſt intelligi, vt aliquis moueatur ad locum, niſi in ſe immutetur, ſe ſubjiciendo, & applicando ipſi loco; ob idque neceſſariò debet aliquid de nouo eſſe adueniens in mobili, quod priùs non habebat ante talem applicationem: & hoc vocamus vbi paſſiuum, & intrinſecum. Quare dignoſcitur hoc vbi tum ex motu, tum ex noua relatione applicationis ad locum.

695. Secundò Notandum, quod cùm motus localis ſit vera actio phyſica, neceſſariò etiam eſt ad aliquem terminum per ſe phyſicum, vt dictum eſt in præcedẽti notabili. Cùm autem ad relationem non detur motus, ex Ariſt. 5. *Phyſ. text.*10. ex hoc, quod relatio non deperditur, nec acquiritur per ſe primò, ſed reſultat ex poſitione, & productione extremorum, præcipuéque termini; hinc nec hoc vbi poteſt conſiſtere in relatione. Reſpondent Scotiſtæ, ad relationem prædicamentalem non dari motum, dari verò ad relationem extrinſecus aduenientem. Illa enim, dicunt ipſi, neceſſariò inſurgit ex poſitione extremorum; non verò iſta; ſed requiritur aliquid aliud, verbi gratiâ, aliqua actio, vt approximatio, applicatio: hæcque relatio poteſt eſſe terminus motus, & actionis. Sed non valet hoc effugium. Tum quia relatio extrinſecus adueniens eſt vera relatio in ratione relationis, *inſurgens* ex natura terminorum poſitorum, ſiue poſtea aliquid ab extrinſeco aduentitium requiratur, vel non; ſiue poſſit impediri, ſiue non: eſt enim par ratio de vtraque, nempe ad ipſam non dari per ſe motum, quia relatio non producitur per ſe, ſed reſultat, vt patebit in ſequenti concluſione.

696. Tertiò Notandum, quod præcipuum fundamentum negantiũ vbicationem partium diſtingui à mobili, & à loco, eſt, quia hoc vbi intrinſecum neceſſariò ineſt in corpore locato: cùm autem educatur de potentia

Digitized by Google

potentia ipſius locati, debet neceſſariò concurrere ad ipſius eductionem in genere cauſæ materialis, ob idque ad hoc vt ſit talis, cauſa, debet priùs exiſtere in loco. Cùm autem nos ponamus hoc vbi diſtinctum, vt per ipſum formaliter corpus ſit in loco; hinc ſequitur, quod corpus, & vbi ſint ſibi inuicem cauſæ in ratione locabilitatis, nempe corpus exiſtens in loco erit cauſa vbi, & vbi erit cauſa, quare corpus eſt in loco. Ratio huius eſt, quia quælibet res ad operandum in hoc loco debet priùs eſſe in loco: ſic arguit Scibellon. hîc *art.* 3. quam difficultatem fusè pertractat, & ſoluit doctiſſimè Arriag. *diſp.* 14. *ſect.* 8. & 9. Quare adnotat, quod hæc difficultas currit ferè in omni productione effectuum; ſic enim aliquis, dum ſe actu liberè mouet à loco, in primo inſtanti intelligitur exiſtens, & indifferenter ſe habere ad ſe mouendum, vel ad non mouendum: omnis enim cauſa prior eſt naturâ, & priùs exiſtens ante ſuum effectum. Tunc igitur quomodo concipitur in illo primo inſtanti? Non quidem in priori loco, dum concipitur ſe actu mouere: non in alio loco, ad quem ſe mouet, cùm intelligatur indifferens ad ipſum. Ergo non concipi poteſt in vllo determinato loco. Hinc patet non eſſe inconceptibilem eam prioritatem exiſtentiæ extra cauſas ante exiſtentiam in loco determinato: ſic & Meldul. cum communi id docet *Phyſ. diſp.* 8. *num.* 32. ſic etiam Seraph. Doct. in ſimili *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *quæſt. vlt.* in fine corporis notat, rem primò intelligi oriri per ordinem ad cauſam producentem: ſecundò exiſtere, licèt omnia fiant in vnico inſtanti temporis: pari modo in propoſito dicimus, rem antequam concipiatur eſſe in loco formaliter per vbi, intelligi priùs naturâ per motum approximatam, ſeu indiſtantem in loco; in quo priori intelligitur cauſa materialis vbi ſubſequentis, per quod formaliter intelligitur exiſtere in loco: quare nec vbicatio corporis eſt cauſa vbicationis, nec approximatio rei ad locum: ſed hæc eſt tantùm conditio ipſius mobilis ad producendum vbi. His poſitis,

697. PRIMA CONCLVSIO: Vbi intrinſecum eſt forma quædam realis intrinſecè in re locata, per quam res formaliter conſtituitur in tali, vel tali loco: quæ forma dicitur etiam à multis, & præcipuè à Seraph. Doct. præſentia, ſeu indiſtantia realis, quæ nec eſt modus purè abſolutus, nec relatio prædicamentalis, ſed quid abſolutum cum relatione tranſcendentali; & poteſt etiam dici relatio tranſcendentalis: ſic ex Seraph. Doct. & pluribus aliis ſuprà citatis.

QVOD verò hæc ſit mens S. Doct. probo primò, quia *in lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 4. notat de præſentialitate Dei ad res, quod præſentia importat habitudinem ad duo, ſcilicet eius, qui eſt præſens, & cui eſt præſens; & ideo poteſt eſſe inceptio ratione rei, cui eſt præſens, & ob id noui effectus: ergo à fortiori in creatura præſentia non conſiſtit in ſola denominatione extrinſeca, ſed in nouo effectu. Et *lib.* 1. *ibid. part.* 2. *dub.* 2. apertè docet interuenire veram innouationem per motum ad ſitum: & *quæſt.* 1. *ad* 1. notat, quod eſſe in loco præciſè dicit præſentialitatem, & indiſtantiam; & eſſe locatum ponit ambitum, & continentiam; quæ duo interueniunt verè in

qualibet creatura in loco exiſtente. Et *lib.2. diſt.1. part.1. art.3. quæſt.1. fund.5.* ait, quod maior mutatio eſt in re, quæ ſuſcipit formam, quàm quando acquirit ſitum nouum: ergo interuenit aliqualis mutatio intrinſeca. Et *lib.2. diſt.2. part.2. quæſt. vlt. fund.3. & 4.* locus dicit eſſentialem relationem ad locatum, & è conuerſo. Aduerte aliud eſſe dicere relationem; aliud eſſe relatiuum: id quod dicit relationem, eſt quid abſolutum cum relatione: ſecundum formaliter eſt relatio; quod & confirmatur ex traditis *lib.2. diſt.2. cit.* & *lib.1. diſt.35. dub.4.* & *lib.3. diſt.21. art.1. quæſt.3.*

Probatvr autem prima pars cōtra Nominales ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1. part.1. art.3. quæſt.1.* Id, quod ſe aliter habet, quàm priùs, verè mutatur, & ſuperadditur aliquid ei de nouo: ſed dum corpus ponitur in loco, tunc aliter ſe habet, ac priùs per aliquid in ſe acquiſitum: ſed id eſt præſentialitas vera: ergo vbi intrinſecum eſt forma intrinſeca in corpore de nouo adueniens. Tum quia omnis motus poſitiuus exigit terminum realem, & poſitiuum: ergo. Tum quia per hoc locatio Dei diſtinguitur à locatione creaturæ, quòd illa dicit tantùm præciſam præſentialitatem: iſta verò ſuperaddit ambitum, & continentiam paſſiuam: ſic S. Doct. *lib.1. diſt.37. cit.* alioquin ſi conſiſteret in denominatione tantùm extrinſeca, & in connotatione noui loci extrinſeci, nullum eſſet diſcrimen inter locari Dei, & creaturæ: ſed hoc eſt impoſſibile, vt per ſe patet: ergo. Tum quia, quod ab aliqua indifferentia vera aufertur, & contrahitur phyſicè, non poteſt id ei euenire, niſi per mutationem phyſicam ipſius: ſed Petrus v.g. eſt indifferens ad diſtandum, & ad eſſe propinquum Paulo; & poſtea fit propinquus: ergo per aliquid de nouo acquiſitum. Tum quia ſola indifferentia, quæ eſt pura negatio, non poteſt dari niſi per ablationem alicuius poſitiui præcedentis, nempe exiſtentiæ in alio loco, & diſtantiæ ab iſto: ſed hæc ſunt quid poſitiuum: ergo & poſitiua eſt præſentia, & vbicatio.

698. Probatvr ſecunda Pars, nempe hanc vbicationem non eſſe puram relationem. Tum quia, vt ſuprà notatum eſt in ſecundo fundamento, ad relationem non datur motus. Tum quia ſi vbi eſt relatio: ergo ſupponit extrema ſimul: ergo ſupponit locatum in loco: ergo ante relationem eſt eſſe locatum. Tum quia, vt notat Seraph. Doct. *lib.3. cit. de actione*, alia eſt vnio actio, alia eſt vnio paſſio, alia eſt vnio relatio conſequens ad prima duo: ergo relatio præſupponit vbi actiuum, & vbi paſſiuum. Tum quia propinquitas, & diſtantia fundantur ſuper vbi; in tantum enim locatum eſt propinquū, vel diſtans, in quantum *præintelligitur* in loco: ergo vbi intrinſecum eſt forma, ſiue vbi paſſiuum acquiſitum à re locata, de nouo includens reſpectum ad rem locatam, & ad locum. Videantur, quæ tradita fuerunt ſuprà *lib.2. quæſt.2. de actione*; illa enim probant intentum huius ſecundæ partis concluſionis.

Obiicies primò: Motus localis ex Ariſt. habet pro termino locum: ergo vbi ſuperadditum erit mera denominatio extrinſeca; locus enim eſt quid extrinſecum rei locatæ.

Confirmatvr, quia Ariſtot. 8. *Phyſ.* docet rem non mutari intrinſecè

ſecè per motum localem, ſicut per alios motus: ergo.

Respondetvr ex S. Doct. *lib.*1. *diſt.*37. *part.*1. *art.*2. *quæſt.*2. *fund.*1. quod cùm vbi præſupponat locum, neceſſariò debet admitti duplex terminus in motu, alius extrinſecus, qui eſt locus; alius intrinſecus, qui eſt vbi. Ariſt. autem loquitur de primo termino, ob idque nihil concludit contra concluſionem. Et ad alium textum reſpondet S. Doct. *lib.*2. *diſt.*1. *part.*1. *art.*3. *q.*1. *fund.*5. quod Ariſt. non negat interuenire mutationem in mobili per motum localem, ſeu per terminum motus; ſed docet non tantam interuenire, quanta in cæteris motibus.

699. Obiicies ſecundò: Vbi præſupponit locatum in loco: ergo nihil addit de nouo præter denominationem extrinſecam. Huic obiectioni tenentur reſpondere Scotiſtæ, qui collocant vbi in relatione; relatio enim præſupponit extrema in actu. Nec valet, quod reſpondet Meldul. hîc, nempe præſupponi fundamentaliter locatum in loco, idque eſſe commune omnibus relationibus, quæ præſupponunt fundamentum. Non ſatisfacit, inquam; nam fundamentum proximum relationis debet eſſe formaliter ſimul cũ actuali termino, ad hoc vt reſultet. Hinc nos

Respondemvs ex traditis in tertio fundaměto, quod vbi ſupponit priùs tempore quidem locum, non locatum in loco, niſi priùs naturâ: quia per eſſe in loco acquirit formaliter vbi, cùm vbi ſit id, quo eſt in loco, non vt quod. Hinc ſufficit intelligi priùs naturâ locatum in loco, & ſimul tempore acquirere vbi intrinſecum.

Obiicies Tertiò cum Serbellon. hîc, *art.*3. Hoc vbi, ſi eſt per modum formæ, debet eſſe in ſubiecto, ſcilicet in ipſo corpore: hinc ſequitur, quod non poſſit eſſe ratio eſſendi in loco ipſi corpori. Probatur ſequela, quia hæc forma educitur de potentia corporis: ſed non poteſt educi, niſi præſupponatur in loco: ergo non poteſt eſſe ratio ipſi corpori exiſtendi in loco, alioquin corpus, & vbi erunt ſibi inuicem cauſæ. Et confirmatur, quia corpus vt ſic eſt indifferens ad diſtantiam, & proximitatem, & vnionem in loco: ergo requiritur ad determinatam extenſionem in locó, vt in ipſo ſit: ergo ſequitur, quod vt eſt in loco, ſit cauſa materialis vbi, & vbi è conuerſò ſit cauſa formalis ipſius corporis exiſtendi in loco; quæ omnia ſunt valdè abſurda: ergo dicendum eſt, nullam diſtinctionem intercedere inter vbi, & rem locatam.

Respondet Arriaga hîc *num.*42. conformiter ad tradita ſuprà in fundamento tertio, approximationem non requiri inter cauſam, & effectum formaliter, ſed ſolùm inter cauſam, & paſſum, in quo producitur effectus: hanc autem approximationem habet corpus reſpectu ſui ante omnem vbicationem ex motu ad locum; vnde priùs naturâ intelligitur corpus approximatum, ſeu indiſtans, quàm intelligatur in eo eſſe vbi: & in illo priori corpus cum approximatione, tanquam conditione eſt cauſa materialis vbi; & in ſecundo inſtanti naturæ intelligitur habere in ſe vbi: idque patet in omni cauſatione. Nec etiam ante albedinem intelligitur ſubiectum album, nec cognoſcens ante cognitionem. Immò addit hoc argumentum militare contra obiicientes; nam certum eſt, dari approximationem, diſtantiam, præſentiam,

Digitized by Google

ſentiam, &c. hancque acquiri à nobis, dum fit motus, vel ab aliis in nobis produci. Hinc quæro, an antequam approximemur, ſumuſne approximati? Certum autem eſt, quod non, & tamen approximatio, eſt in corpore mobili, & eſt conditio, quare corpus eſt in loco: ergo erit cauſa, & effectus. Vnde ſicut ipſi reſpondent eſſe approximationem conditionem ad operandum, & ad eſſendum in loco, ſic & nos, &c.

INSTAT Serbellon. *num.*34. Si res non producit vbi, niſi in inſtanti reali, & in eodem inſtanti eſt per ipſum vbi, ſequitur vbi eſſe in priori naturæ, antequam producatur, vel in inſtanti poſteriori naturæ, poſtquam eſt; quia res non eſt cauſa materialis ipſius vbi, niſi per ipſum vbi: ergo priùs debet eſſe vbi, antequam reſultet, vel certè reſultat, poſtquam ſupponitur in cauſa materiali.

700. SED iam reſponſum eſt ſufficienter, & oſtenſum hoc argumentum militare contra ipſos dicentes, vbi connotare tantùm in corpore locato approximationem; idem enim poteſt vrgeri contra dictam approximationem. Nos verò ſatisfacimus difficultati, dicentes approximationem prærequiri ad vbi in corpore, ad hoc vt ſit cauſa materialis ipſius vbi in priori inſtanti naturæ; & in ſecundo inſtanti intelligitur eſſe in loco per vbi in ipſo corpore productum ab eodem corpore approximato: quæ doctrina verificari debet in omni productione effectus realis, vt v.g. dum me moueo, in primo inſtanti debeo præconcipi vt exiſtens, & liber ad me mouendum, vel ad manendum ibi: tunc vel concipior eſſe in priori loco, vel non. Primum non poteſt dici, ex ſuppoſitione quod me actu moueam, aliàs illum non poſſem amittere in eo inſtanti reali. Nec ſecundum, quia in illo inſtanti concipior vt indifferens ad me mouendum, vel ad ſtandum. Quid reſponderet hîc Serbellonus? Nihil aliud poteſt dici, niſi quod in illo priori inſtanti naturæ, dum concipior exiſtens, non concipior eſſe in illō determinato loco: ergo poteſt concipi prioritas exiſtētiæ extra cauſas ante exiſtentiam in determinato loco: ſic & dicimus de vbi. Corpus ſe mouens ad locum determinatum intelligitur priùs naturâ vt approximatum, ſeu indiſtans à loco, & in illo priori intelligitur eſſe cauſa materialis talis formæ, ſeu Vbi, & in ſequenti inſtanti locatum formaliter per Vbi: vnde in illo priori dicitur tantùm locatum fundamentaliter. Quæ omnia fiunt in vnico inſtanti temporis, ſed ſecundùm ordinem naturæ: quæ doctrina eſt communis in omni cauſalitate cauſæ, & effectuum realium, vt ſuprà dictum eſt, in qua concurrit talis prioritas ſola naturæ. Cauſa autem æquiuocationis Serbellon. eſt, quia ipſe vult ipſum corpus, prout eſt in loco, eſſe cauſam ipſius vbi; quod eſt falſum, ſed eſt tantùm, prout intelligitur approximatū loco.

OBIICIES Quartò: Vbi intrinſecum non eſt corpus locatum, nec locus: ergo aliquid aliud: ſed non poteſt eſſe aliud præter relationem corporis ad locum, & loci ad corpus: ergo. Probatur minor etiam ex S. Doct. *lib.*1.*diſt.*37.*part.*1.*art.*2.*quæſt.*2.*ad* 4. Vbi intrinſecum eſt præſentia: ſed hæc conſiſtit in duplici comparatione, ſcilicet eius qui præſens eſt, & cui eſt præſens: ergo conſiſtit in relatione.

RESPONDETVR negando Minorem.

Digitized by Google

Ad probationem reſpondetur negando, quod præſentia formaliter dicat relationem; nam eſt quid abſolutum, nempe vel modus, vel forma inhærens locato: habet tamen relationem annexam, vt docet S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 35. *dub.* 4. Vnde includit reſpectum tranſcendentalem ad locum.

701. Secvnda Conclvsio: Hæc forma, ſeu modus abſolutus, ſeu vbicatio intrinſeca includit intrinſecè reſpectum non ad ſpatium, ſed ad ſuperficiem ambientem. Sequitur ex traditis; nam eius reſpectus eſt ad locum: ſed ſpatium non eſt locus, ſed eſt ſuperficies: ergo. Tum quia eſſe hîc, & ibi ſunt adverbia localia, & à loco deſumpta: ergo ab vltima ſuperficie, quæ ſola eſt locus.

Dices: Si Deus auferret omne corpus extrinſecum, & relinqueret hoc corpus, vel Angelum in hoc eodem ſpatio, adhuc diceretur in loco: ergo non dicit ordinem ad ſuperficiem, cùm ibi nulla adeſſet.

Respondetvr ex doctrina, quam tradit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 1. *&* 3. negando antecedens; falſum enim eſt in tali caſu poſſe corpus dici eſſe hic, vel ibi, vel in illo loco; quia ly *in loco*, facit conſtructionem tranſitiuam, ob idque importat locum ambientem. Poſſet tamen dici hîc, quatenus præcisè importatur pura præſentialitas & indiſtantia, præciſo ambitu exteriori, & dicitur à S. Doct. *ibid. ad* 1. & *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 3. Vbi præſentiale, non locale, ſeu ſecundùm commenſurationem priuatiuam, eo ferè modo, quo Deus dicitur in loco; in quo caſu haberet vbi præſentiale ad diuerſas partes virtuales Diuinæ ſubſtantiæ: quam reſponſionem etiam tradit Meldul. *diſp.* 11. *num.* 50. *&* 51.

QVÆSTIO IV.

Quibus rebus competat eſſe in loco.

702. Svpponendvm primò tanquam certum, omnes creaturas de facto intra Empyrei ambitũ contineri tanquam in loco communi, quod & ſuprà docuimus, & acutiſſimè probat Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 1. ex eo præcipuè, quia cùm omnia creata habeant in mundo diſtinctionem, & poſitionem ſecundùm gradus perfectionum, & ita vna eſt hîc, alia ibi; vna ſurſum, & alia deorſum: & quia in ſolo corpore eſt potentialis diſtinctio ſecundùm hic, & ibi; ideo inter creaturas ſoli corpori (quod eſt Empyreum) debuit dari vniuerſalis potentia actiua locandi reſpectu & viſibilium, & inuiſibilium, ſpiritualium, & corporalium. Verum quidem eſt, Ariſt. aſſignaſſe pro primo continente primum Mobile, ſed malè, quia non cognouit illam ſanctiſſimam ſedem Beatorum; & quia vltra locum communem dantur intra ipſum loca particularia. Cúmque in hac multitudine ordinata creaturarum adſint & ſubſtantiæ corporeæ, & ſpirituales, & accidentia varia; hinc etiam quæritur, an omnibus competat eſſe in loco peculiari, & an eodem modo. Item cùm certum ſit de fide, Deum eſſe vbique, poteſt etiam moueri quæſtio de Deo benedicto: in qua quæſtione varij diuerſa ſentiunt ſecundùm ſua propria principia.

Aliqvi enim apud Maſtrium *diſp.* 11. *num.* 65. docent omnia creata, & ipſum Deum eſſe in loco.

Alii admittunt ſolùm res corporeas propriè eſſe in loco, ex hoc quod ſolùm iſta gaudent propriâ ratione locandi, ſcilicet quantitate.

Alii docent omnia creata, tam ſpiritualia, quàm corporalia, eſſe in loco, quatenus locus eſt ſpatium, non verò quatenus eſt ſuperficies; hæc enim non poteſt locare ſpiritum.

Alii concedunt omnia eſſe in loco, tam Deum, quàm entia corporalia, & ſpiritualia; ſed diuerſimodè ſecundùm propriam naturam ipſarum: ſic Seraph. Doct. & communior Scotiſtarum, & aliorum. Pro ſolutione quæſtionis,

703. Primò Notandum, quod eſſe in loco dicitur multipliciter. Primò enim ſumitur impropriè, quatenus facit conſtructionem intranſitiuam, ſeu vt loquitur S. Doct. identicum ſenſum: ſic *lib.1. diſt.19. part.1. art.1. quæſt.4. & diſt.37. part.2. art.1. quæſt.3. ad* 1. ſic etiamſi Deus deſtrueret totum, & relinqueret Angelum in eſſe, vel corpus, diceretur non quidem eſſe in alio, ſed ibi, vbi ſecluſo corpore nos concipimus eſſe vacuũ: ſic & S. Doct. & Suarez *diſp.51. art.1. num.24. in fine*: in quo ſenſu dicitur Deus in ſpatio imaginario, ideſt non in alio, ſed in ſeipſo: ſecundò propriè, provt facit conſtructionem trãſitiuam, quatenus ly *in*, importat aliquid extrinſecum rei locatæ, ſeu vt dicit S. Bonau. *lib.1. diſt.37. part.2. quæſt.1. ad* 1. importat ambitum; idque per diuerſos modos eſſendi ſecundùm diuerſam rationem exiſtentium in loco: primò enim dicitur aliquid eſſe in loco indefinitè, ideſt ſine fine, ideſt in omni loco, & etiam extra omnem locum: & hic modus competit tantùm Deo ob ſuam immenſitatem, vt rectè notat Seraph. Doct. *loc. cit.* ſic enim non dicit eſſe ambitum, vel continentiam ambientem, ſed tantùm præſentialitatem, & indiſtantiam præciſam. Secundò dicitur aliquid eſſe in loco definitè, ideſt in certo, & determinato loco; & ita omnis ſubſtantia creata eſt in loco, idque competit creaturæ ratione entitatis, & virtutis limitatæ, ob quam neceſſariò eſt res hic, & nunc: ſic S. Doct. *lib.2. diſt.2. part.2. art.2. quæſt.* 1. hoc modo ſunt Angeli, & ſubſtantiæ ſpirituales. Tertio modo dicitur aliquid in loco circumſcriptiuè, & commenſuratiuè, ideſt cum menſura adæquata, & extenſione partium, & extra poſitionem cum materiali commenſuratione ad partes loci; & iſte modus competit corporibus, & omnes iſti modi, licèt in modo eſſendi diſconueniant, tamen habent aliquam conuenientiam vniuocam analogam, quatenus omnes conueniunt in præſentialitate, & indiſtantia; & in creatis habent perfectam vniuocationem, provt dicunt præſentialitatem ad locum continentem, & definientem, ſeu coëxiſtentiam realem loci, & locati, & realem præſentiam poſitiuam vnius ad aliud. Vltra iſtos modos aſſignantur & alij duo modi valde improprij eſſendi in loco: alter eſt corporis Chriſti in Sacramento Euchariſtiæ; nam vt ait S. Doct. *lib.4. diſt.10. part.1. art.1. q.3. 4. & 5. & lib.2. diſt. 2. part.2. art.2. quæſt.2. ad vlt.* Corpus Chriſti, provt eſt indiuiduum, eſt in cœlo commenſuratiuè; provt verò eſt in Sacramento, vt in ſigno, eſt ibi Sacramentaliter, & in partibus omnibus hoſtiæ, & in pluribus hoſtiis, quia plura conuertuntur in ipſum: ideo nec ibi eſt immenſiuè, vt Deus, nec omninò definitiuè, ſed medio modo. Vnde

in rigore ibi non dicitur eſſe in loco, licèt ratio præſentialitatis poſſit ei adaptari. Alius eſt animæ in corpore, quæ ibi eſt non vt in loco, ſed vt actus ſubſtantialis in materia, intimè ipſam actuans; ideo totum corpus eſt illi pro loco, diciturque quodam modo definitiuè, quatenus eſt tota in toto, & tota in qualibet parte.

704. Secvndò Notandum, quod licèt ſubſtantiæ ſpirituales non ſint in loco circumſcriptiuè eo modo, quo ſunt corpora extenſa per quantitatem molis; ſunt tamen etiam circumſcriptiuè quodam modo, quatenus habent ſubſtantiæ, & virtutis limitationem: & cùm ex aliàs traditis habeant quantitatem ſpiritualizatam, ratione cuius dicunt ordinem ad certum, & limitatum locum; ideo poſſunt dici eſſe in loco conterminatiuè, ſiue circumſcriptiuè priuatiuè, quia nec excedunt locum, nec exceduntur à loco, licèt non ſint dimenſiuè, quia ſunt abſque extetſitate partium, & abſque eo, quod primum reſpondeat primo, poſtremum poſtremo, & medium medio, vt euenit in corporibus; & ideo non ſunt ſecundùm poſitionem partium in loco, ſed benè ſecundùm poſitionem partium in toto: ſic ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *cit.* & *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *q.* 4. *ad vlt.* & *quæſt.* 5. *ad* 1. loquente de exiſtentia corporis Chriſti in hoſtia.

705. Tertiò Notandum, quod eſt maxima diſputatio, an ſpatium imaginarium, quod concipitur extra hunc mundum, ſit aliquid reale, vel purum nihil, & ſolùm ab intellectu quid effictum, & an Deus ſit in tali ſpatio imaginario. Et circa primam partem multi ſuſtinent eſſe quid reale, inter quos eſt Serbellonus *diſp.* 4. *art.* 2. *num.* 15. *& ſeq.* & *diſp.* 5. *art.* 1. *num.* 7. *& ſeq.* qui mordicus ſuſtinet hoc ſpatium non eſſe quidem corpus reale, ſed tamen eſt aliquid priuatum corpore, capax realis corporis: ſic & Bagata *tract. de loco, ſect.* 1. & alij pauci. E contra verò alij negant eſſe aliquid reale, ſed volunt eſſe quid effictum ab intellectu: ſic Arriag. *diſp.* 14. *ſect.* 3. & inclinat Suarez citatus. Et quoad ſecundam partem multi ſuſtinent, Deum eſſe in ſpatio imaginario. Alij negant. Quæ quæſtio tamen eſt potiùs de nomine, vt notat Meldul. *diſp.* 11. *quæſt.* 6. & ſolùm conſiſtit in diuerſo modo explicandi.

706. Seraph. Doct. verò ſuſtinet apertè, ſpatium hoc imaginarium eſſe purum nihil, magiſque habere fictionis, quàm veritatis: idque docet *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 4. *&* 5. dicens, quod ſi intelligatur Angelus extra mundum, Deus neceſſariò debet intelligi eſſe in illo Angelo: ex quo tamen non ſequitur, quod ibi ſit, ideſt in illo ſpatio, quia illud nihil eſt: additque hoc magis eſſe fictionis, quàm veritatis: & *ibid. art.* 2. *quæſt.* 3. quod vacuum, rectè intellecto vacuo, nihil eſt, quia dicit ſimpliciter priuationem, ideſt puram negationem; & ob id in eo nulla eſt diſtantia, nec propinquitas, &c. idem & *lib.* 1. *diſt.* 44. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in corp.* Hinc patet mens Seraph. Doct. circa vtramque partem quæſtionis. Nec valet, quod ex Seraph. Doct. affert pro ſua ſententia Meldul. *cit. n.* 99. nempe quia *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* dicit, quod ſi intelligatur corpus egredi à loco, nullo alio introëunte, quæritur, an Deus ibi eſſet? Et reſpondet, quod in tali caſu remaneret capacitas loci priuata, quæ eſt aliquid, & in ea eſſet Deus. Hæc S. Doct. Ex quo infert Meldul. ſpatium

hoc apud Seraphicum Doct. eſſe aliquid, licèt priuatiuum, & in eo Deum eſſe. Sed pace ſua abſolutè dico ipſum non percepiſſe, immò extorſiſſe ſenſum S.Doct. Nam ibi loquitur de loco abſque locato, & dicit, quod ſi ille locus non repleretur corpore, remaneret capacitas loci, quæ eſt ipſa ſuperficies poſitiua; ſicque hic Textus non facit pro Meldul. ſed potiùs ad oppoſitum. Nec ibi loquitur S. Doct. de hoc ſpatio imaginario; nam dato, quod vas euacuaretur omni corpore, vel hoc domicilium, certum eſt, quod remanerent extrema vaſis, & domicilij, & ob id eſt ſuperficies cum capacitate, in qua eſſet Deus: & hoc pacto etiam exponitur à P. Trigoſio noſtro, & patet rectè conſideranti verba Seraph. Doctor. His poſitis,

707. Prima Conclusio: Corpora omnia ſunt in loco circumſcriptiuè ratione vbicationis circumſcriptiuæ, tanquam rationis formalis talis exiſtentiæ; & ratione corporeitatis molis, tanquam fundamentalis rationis. Eſt communis cum Seraph. Doct. *loc. cit.* & præcipuè *lib.2. diſt.2. part.2. art.2. quæſt.1.* & *lib.1. diſt.37. cit.* & *lib.4. diſt.10. cit.*

Probatur, quia quantitas ex ſuprà traditis eſt ratio fundamentalis tribuens corpori eſſe in loco extenſo modo: ergo. Tum quia quodlibet corpus eſt quid finitum, & quid corporeum: ergo habet contineri, & menſurari à quantitate, in quo conueniunt omnes ſubſtantiæ corporales; de quo vide S.Bonauent. *lib.2. diſt.2. cit.*

Probatur ſecundò, quia per vbi res paſſiuè ponitur in loco: ergo circumſcriptiuè per tale vbi proportionatum. Addimus, quod ex tali eſſe in loco circumſcriptiuè oritur inſeparabiliter ſitus, qui non eſt aliud, quàm ordo locati ad partes loci. Vnde per id differt vbi à ſitu, quòd Vbi eſt modus reſultans in re locata per poſitionem in loco; ſitus verò per ordinationem partium locati ad partes loci.

708. Secunda Conclusio: Animæ ſeparatæ, & Angeli ſunt in loco, non per ſuam operationem, vt volunt Thomiſtæ, ſed per ſuam ſubſtantiam affectam quantitate ſpirituali, ratione cuius habent vbi definitiuum formaliter tantùm, circumſcriptiuum verò impropriè, & priuatiuè. Eſt S. Bonau. ſuprà citati in fundamento vltimo, contra ferè omnes, qui tenent eſſe in loco, non ratione quantitatis. Prima pars de eſſe in loco per operationem, remittitur ad Theologiam, cùm non ſit præſentis loci. De qua re tamen poteſt videri Meldul.

Probatur autem ex principiis Seraphicis: Angeli habent ſuam quantitatem, vt aliàs probauimus: ergo exigunt proprium locum. Tum quia ſunt virtutis finitæ, & limitatæ: ergo definiri habent per locum corporeum. Tum quia habent ordinem intra Empyreum: ergo & intra ipſum habent ſuum locum. Vide S. Bonau. *lib.2. diſt.2. part.2. quæſt.1.*

Obiicies Primò: Nulla eſt proportio inter corpus, & Angelum: ergo Angelus non eſt in loco per ſubſtantiam.

Respondetur diſtinguendo antecedens, nulla eſt proportio circumſcriptiua, vel menſuratiua, concedo; definitiua, & contentiua, nego. Tum quia adeſt proportio aliqualis, ratione quantitatis exiſtentis in Angelo ſpirituali modo.

Digitized by Google

Obiicies Secundò: Angelus poteſt eſſe in quocumque paruo loco, etiam in puncto: ergo de ſe non exigit locum; punctum enim non eſt locus.

Respondet S. Bonau. concedendo primam partem de Angeli loco; negando quoad punctum: punctum enim non eſt locus. Cùm autem Angelus contineatur limitato modo intra locum communem Empyrei, neceſſariò exigit eſſe in loco; & cùm ſit inextenſo modo, ſcilicet cum quantitate habente partes ſine extereitate, hinc poteſt eſſe totus, & ratione totius in minimo loco quanto: ſic S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 3. Vnde licèt habeat determinatam quantitatem loci quoad magnitudinem ob determinatam, & limitatam naturam; non tamen quoad paruitatem, dummodò locus ſit aliquod quantum.

Dices: Deus ſemper habet adæquatam ſuæ ſubſtantiæ præſentiam, ita quod non poteſt eam reſtringere ad minorem quantitatem: ſic & anima in corpore, & corpus in loco. Ergo & Angelus; non enim eſt maior ratio de Angelo.

Respondetur negando conſequẽtiam, & paritatem: & Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. aſſignat diſparitatem; nam cùm Deus ſemper eandem perfectionem habeat, nec eam imminuere pro libito poſſit, dicitur eſſe vbique, ita quod ex parte Dei intelligitur identitas, & totalitas; ex parte loci pluralitas, & vniuerſalitas, ob idque ex parte Dei importatur immenſitas actu, ob idque & ſimultas locorum: non ſic in Angelo. Anima verò eſt in corpore, quia eſt ibi non vt in loco, ſed vt forma in materia: vnde quamdiu informat, neceſſariò habet præſentiam corpori adæquatam, & dependentem à toto corpore: nec paritas valet de corpore, cùm ſit in loco extenſiuo modo.

709. Tertia Conclusio: Non ſolùm res quanta eſt circumſcriptiuè, vel definitiuè ſuprà allato modo, ſed quodlibet aliud creatum phyſicum, nempe ſubſtantia de ſe, & accidentia ſunt in loco: & iſta, nempe ſubſtantia, & accidentia, non quidem circumſcriptiuè, ſed tantùm ſecundùm præſentialitatem, & indiſtantiam; ita quod in ipſis reſultat proprium Vbi paſſiuum præſentiale. Hanc concluſionem infero ex Seraph. Doct. qui *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. diſtinguit inter eſſe in loco, eſſe locatum, & eſſe locale. Eſſe in loco dicit tantùm præſentialitatem, & indiſtantiam: eſſe locatum addit ambitum, & continentiam paſſiuam, ſiue circumſcriptiuam, ſiue definitiuam. Eſſe locale ſuperaddit omnes proprietates loci in locato, & indigentiam aliquam. Primum competit illimitatè Deo: ſecundum competit enti ratione quantitatis vt ſic, vt aliàs docuimus: tertium competit quantitati corporeæ, & molis. Et *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *corp.* & *art.* 2. *quæſt.* 3. docet in Euchariſtia illa accidentia ſine ſubiecto transferri de loco ad locum, habereque eaſdem operationes, quas priùs habebant in ſubiecto. Hinc infertur, quòd res remotâ quantitate habent ſuum eſſe præſentiale in loco; cum hoc tamen, quod cum ſubiecto non ponant numerum, ſcilicet non multiplicent loca: ſic *ibid. quæſt.* 2. *ad* 4. Vnde iſtis rebus conuenit eſſe in loco eo modo, quo dicitur à S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad*

Digitized by Google

lib. 1. diſt. 37. art. 1. quæſt. 3. tamen non poteſt dici eſſe propriè in ſpatio imaginario. Eſt Seraph. Doct. citati *in vlt. fund.* Arriagæ, & aliorum.

Probatvr primò, quia hoc ſpatium non plus eſſe reale habet, quàm chimæra: ergo ſicut non dicitur Deus eſſe in chimæra, nec in hoc ſpatio. Probatur antecedens: Tum quia hoc ſpatium fuit ab æterno, & modò intelligitur eſſe extra Empyreum: ſed ab æterno nihil reale fuit creatum, vel productum: ergo nec modò eſt. Tum quia non eſt corpus, nec negatio corporum, neque vbicatio poſſibilis, nec capacitas ipſa recipiendi vbicationem: ergo non plus eſſe reale habet, quàm chimæra. Probatur antecedens. Non eſt corpus, vt de ſe patet, aliàs extra cœlum eſſet corpus. Non eſt negatio corporum, quia negatio non cohæret cum forma, quam negat: ſed ſpatium hoc non deſtruitur per exiſtentiam corporum in illo. Nec eſt vbicatio poſſibilis, quia vbicationes explicantur per ordinem ad illud ſpatium. Nec capacitas aliqua, vt dicit Serbellon. quia capacitas eſt aptitudo exiſtens in ente apto ad recipiendam formam: ſed in illo ſpatio nullum ens tale adeſt: ergo eſt nihil. Confirmatur totum ex abſurdis; nam ſi extra cœlum eſſet ſpatium negatiuum extenſum in infinitum in qualibet eius parte, eſſet negatio muſcæ, Angeli, &c. quia in nulla parte eſſet muſca; ſicque carentia muſcæ haberet infinitam, & immenſam extenſionem priuatiuam cum ſuis partibus infinitis ordinatis ad inuicem. Idem dic de quacumque alia re; & ſic eſſent infinita ſpatia imaginaria penetratiuè ſimul extenſa: ſic arguit Lao *in part. 1. quæſt. 8. diſp. 40. dub. 1.* Tum etiam, quia ſi ſpatium imaginarium eſt negatio corporis: ergo dum corpus in eo ponitur, ponitur in negatione ſui, quod eſt ridiculum; re enim adueniente, perit negatio. Sic arguit Spinula *diſp. 10. ſect. 1.* Tum quia ſi hoc ſpatium eſt infinitum: ergo erit replebile per corpus infinitum; quod implicat, vt probatum eſt ſuprà. Tum quia erit tantum, & quantum: ſed iſtæ ſunt denominationes reales: ergo negationibus aſſignari non poſſunt, ſicut nec tenebris denominationes lucis.

Sed quid eſt hoc ſpatium imaginarium, cùm admittatur ab omnibus ferè Philoſophis?

711. Respondetvr cum Seraph. Doct. quod ſi ſumitur pro pura negatione entis realis poſitiui, verè eſt aliquid negatiuum, ſed eſt nullibi; ob idque malè appellatur nomine ſpatij poſitiui. Et hinc rectè infert Seraph. Doct. ſuprà citatus *in fund. 3.* tale ſpatium plus fictionis habere, quàm veritatis; quia enim concipitur ad modum ſpatij aëris, ipſum concipimus vt quid poſitiuum fixum immobile, etiam in ordine ad potentiam Dei abſolutam, & capax, vt in ipſo exiſtant omnes res creabiles. Hinc potiùs eſt ens rationis, quàm aliquid reale, niſi forſan negatiuum indeterminatum, vt dictum eſt. Hinc conſequenter aſſerimus, propriè non poſſe dici Deum eſſe in hoc ſpatio, ſed tantùm quatenus non ſolùm dicitur eſſe vbique in hoc mundo, ſed ob ſui immenſitatem etiam extra cœlum, & in infinitis ſpatiis, ideſt intranſitiuè in ſeipſo immenſus: ſed abſque coëxiſtentia ad aliud, ſcilicet ad aliquod ens reale, cùm ante creationem nullibi eſſet vt in loco.

Obiicies primò cum Serbellon. Sublato

locus proprius cœli immediati, vel omnium cœlorum, quæ ſunt vnum quid continuum, vt vult Seraph. Doct. Eſt & locus communis omniũ corporum, & creatarum rerum.

Obiicies primò. Quod mouetur localiter, eſt in loco: ſed vltimum cœlum ex Ariſt. mouetur localiter: ergo.

Respondetvr primò Ariſt. non cognouiſſe aliud cœlum ſupremũm præter ipſum primum mobile; & ideo eius rationes in hac parte ſunt vanæ. Reſpondetur ſecundò, quod hoc dato, diceretur moueri, non in loco, vt in quo, ſed circa quem, ideſt intra ſpatium ab ipſo intrinſecè occupatum; ſicque poſſe dici alicubi, & nullibi ſecundùm diuerſas rationes. Reſpondetur etiam ipſum moueri, non quoad locari, ſed quoad locare, & ſecundùm vbi actiuũ, per quod acquirit diuerſa vbi præſentialia.

Obiicies ſecundò: Corporeitas, ſeu quantitas eſt ratio exiſtendi in loco: ſed Empyreum eſt quantum, & corpus: ergo habet rationem exiſtendi in loco.

Respondetvr quantitatem eſſe rationem fundamentalem, non formalem exiſtendi in loco; non verò eſſe rationem formalem, ſed eſſe vbi circumſcriptiuum. Cùm autẽ poſſit eſſe fundamentum, & aptitudo abſque actuali locatione, ſequitur ſolùm, quod Empyreum ſit locale, ideſt capax: non verò actu locatum. Hincque dixit Seraph. Doct. quod cùm Empyreum creatum ſit ad hoc, vt eſſet primum omnia continens, ipſum non debuit contineri, ſed eſſe immobile; quod non agnouit Ariſt. & meritò, quia eſt ſedes deputata ſtatui quietis, & gloriæ. O vtinam ſit & noſtra.

QVÆSTIO V.

An plura entia, ſiue corporea, ſiue incorporea poſſint eſſe in eodem loco.

714. Pater Maſtrius in principio huius Quæſtionis ſupponit de rebus ſpiritualibus nullam eſſe difficultatem, cùm omnes concedant plures Angelos poſſe etiam naturaliter eſſe in eodem loco, quod probat ex Euangelio, in quo refertur in vno obſeſſo fuiſſe legionem dæmonum. Quod tamen à Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 2. part. 2. art. 2. q. 4.* nõ admittitur; ait enim, quod inſpectâ naturâ Angeli, quæ eſt ſpiritualis, & incorporea; inſpectâ etiam naturâ loci non habentis vllam capacitatem naturalem, ſeu indigentiam ad repleri, niſi per quantitatem corpoream, poſſent plures Angeli eſſe in eodẽ loco adæquato; niſi tamen impediretur talis locatio ab ordine vniuerſi, ſupra quem tantùm eſt Deus. Ratio eſt, ait Seraph. Doct. *ibid. quæſt. 1.* quia Empyreum eſt locus communis omnium rerum creatarum, intra quem omnia habent ſitum, poſitionem, & ordinem ſecundùm hìc, & ibi; ſurſum, & deorſum: ad quem ordinem omnia tenentur, & ſubjiciuntur: qui ordo auferretur, ſi plures, & omnes Angeli locarentur in eodem loco. Nec obſtat id, quod dicitur de obſeſſo; nam cùm Angeli poſſint ſe locare in loco quantumcumque minimo, in eo poterant habere diuerſa loca minima. Vel dicendum eſt in tali caſu à Deo diſpenſatum eſſe ſupra talem ordinem vniuerſi, id exigente ſuâ Diuinâ prouidentiâ.

Digitized by Google

715. De cæteris verò entibus, vt de formis pluribus in eodem loco, de pluribus accidentibus qualitatiuis, & ſimilibus dicendum eſt cum eodem S. Doct. ſingulis correſpondere proprium vbi præſentiale diſtinctum ab alio vbi; non verò vbi circumſcriptiuum, niſi ratione vnius quantitatis, per quam extenduntur. Sic odor, ſapor in corpore habent duo vbi præſentialia, vnumque circumſcriptiuum. Et ratio eſt, quia loci indigentia, ſeu repletio non fit per ſolum vbi præſentiale, ſed tantùm per circumſcriptiuum: & hinc duæ ſpecies ſunt in eodem oculo, plura lumina in aëre, quia in illis ſubiectis adeſt capacitas, & indigentia, quæ per vnam rem tantùm non repletur, & informatur plenè. Quæſtio igitur, & punctus difficultatis reducitur ad duo, & plura corpora, an poſſint eſſe in eodem loco: circa quam.

Prima Opinio eſt Durandi aſſerentis implicare contradictionem; quod tamen non abſolutè affirmat, proteſtans ſeſe remittere ſenſui Sanctæ Eccleſiæ. Sic *lib.4.diſt.44.quæſt.6.* Palud.*ibid.quæſt.3.art.3.* quos ſequuntur Vvendelinus, & Kyperus apud Guarinum.

Secunda Opinio aſſerit, poſſe fieri naturaliter: ſic Fernelius *lib.2. Phyſiol. cap. vlt.* Petr. Ioan. Prouenz. *quodl.3.quæſt.7.quæſt.3.* & inclinat Argentina *lib.4.diſt.49.quæſt.1.art.4.* licèt poſtea teneat communiorem oppoſitam. Cum hac ſententia non poteſt quidē adnumerari Seraph. Doct. ſed tamen ab ipſa non multùm diſtat.

Tertia Opinio negat id poſſe fieri naturaliter: admittit ſupernaturaliter. Eſt communiſſima inter Philoſophos, & Theologos, D.Thom. Scoti, aliorumque apud Meldul, Gallicium noſtrum *lib.4.tract.4.quæſt.8.* Eſt etiam S.Bonau. licèt in principiis ab aliis diuerſificet. Pro ſolutione quæſtionis, & explicatione ſententiæ Seraphicæ,

716. Primò Notandum, quod communiter ferè ab omnibus radix impenetrabilitatis duorum corporum dicitur eſſe ipſa quantitas, ex hoc, quod impenetrabilitas eſt ipſius ratio formalis, vel prima proprietas: ſic Maſtrius, Arriag. & alij communiter. At Seraph.Doct. ex ſuprà aliàs traditis *in lib. 3. de Quantitate*, & in Logica *in cap.de Quantitate*, ſuſtinet rationem formalem quantitatis eſſe non impenetrabilitatem, immò nec eſſe eius proprietatem in quarto modo: ſed eſſe ipſam poſitionem partium in toto per ordinem ad locum, ideſt exigentiam loci determinati: Impenetrabilitatem verò ineſſe tantùm quantitati molis, non in ratione quātitatis, ſed ratione groſſitiei, ſeu materialitatis, ſeu denſitatis ipſius materiæ, & corporis, ob quam vnum corpus reſiſtit alteri aduenienti in eundem locum: ſic S. Bonau. *lib.4. diſt.49.part.2.art.6.quæſt.1. in corp. & ad* 4. Hinc fit, quod ſi alterum eorum habeat ſubtilem corporeitatem per raritatem, vel aliquam virtutem penetratiuam valentem vincere talem groſſitiem, tunc poterunt eſſe ſimul, vt euenit in corpore glorioſo penetrante ratione ſubtilitatis aliud non glorioſum.

717. Raritas autem ex eodem S.Doct. *lib.2.diſt.14.part.2.art.2.q.1.* & *lib.2. diſt.30. art.3.quæſt.1. in corp.* & *lib.4. diſt.49. cit.quæſt.1. ad 1.* & *in Comp.Theol.lib.7.cap.28.* ſicut & denſitas oritur ex duplici capite: & primò vel eſt denſitas ex aggregatione partium ſubſtantialium, & entitatiua,

tiua, vt euenit in conſtitutione ſtellarum in cœlis; & raritas ex diſgregatione partium entitatiuarum, & ſubſtantialium, vt euenit in elementis raris, quando v. g. aër ſubintrat ignem, & vice verſâ: ſic terra, & aqua habent naturalem denſitatem. Secundò oritur denſitas ex groſſitie cauſata ex materialitate elementi, & compoſitione elementalium qualitatum, vel ex congregatione frigidi, vt patet in congelatione aquæ: & raritas ex alteratione, & diſgregatione calidi, diſponens ad varias formas ſecundùm plus, minuſve mixtionis, quod & fusè docet S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 15. *art.* 1. *quæſt.* 2. ex qua varia raritate, & denſitate oritur multiplex penetrabilitas, & impenetrabilitas. Hinc

718. Secundò Notandum, quod hinc oritur duplex impenetratio proueniens ex duplici ſuprà tradita denſitate, & duplex penetrabilitas ex oppoſito. Altera eſt naturalis, & ſemiplena: altera plena, & miraculoſa. Prima eſt in corporibus ſubordinatis, quæ per alterationem diſponuntur ad rarefactionem, ſicque ſe compenetrant quaſi diuidendo, ita quod quantitas vnius corporis non correſpondet adæquatè, ſed tantùm inadæquatè loco alterius corporis, ſed per commixtionem, per quam fit maior occupatio loci, maiorque extenſio, vt notat S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt.* 1. *fund.* 6. & hoc pacto aqua penetrat totam terram, forma corporea materiam, elementa totum mixtum, ignis aërem, ignis ferrum ignitum, ſi tamen eſt verum ibi adeſſe ignem, de quo valdè dubiè loquitur S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 2. *dub. vlt.* & *lib.* 3. *diſt.* 6. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 3. item vinum penetrat totam micam de pane recenti, aqua totam ſpongiam. Item in opinione admittentium tres animas in homine, vegetantem, & ſentientem, & rationalem, vt formas corporeas. Aduertitque S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 12. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad vlt.* & *diſt.* 11. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *ad* 7. & *lib.* 2. *diſt.* 15. *cit.* & *lib.* 1. *diſt.* 19. *cit.* in tali penetratione vtplurimum ſuperaddi plus entitatis, aliquando plus extenſionis occupatiuæ loci, aliquando verò abſque maiori occupatione loci: quod & P. Cabeus in ſuis Meteoris *tract.* 4. *lib.* 4. *ad text.* 9. *quæſt.* 4. expreſsè, fusè, doctiſſiméque probat. Ex qua doctrina patet, quàm vanè à Lalemandet *in Met. diſp.* 14. *part.* 2. *num.* 9. carpatur Seraph. Doct. ex eo, quod *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *cit. in corp.* & *ad* 7. & 8. dixit duo corpora, duoque puncta non poſſe eſſe in eodem loco, eo quia fierent vnum, & idem, vtpotè non ſitu diſtantia: phyſicè verò poſſe eſſe diſtincta ſecundùm entitatem naturalem, licèt non ſecundùm diſtantiam. Hanc doctrinam carpit Lalemandet tanquam non ſubſiſtentem, ſed immeritò: nec iſte Author percepit mentem Seraph. Doct. nec perſpexit ad principia Mathematicę, quæ docet impoſſibile eſſe duo puncta immediata, vel duas lineas, & ſuperficies, eo quòd inter ipſa debet intercedere quantitas diuiſibilis, aliàs cedent in vnum punctum, & in vnam lineam; idque notat S. Doct. eſſe verum mathematicè, non phyſicè: quod & ſuprà de quantitate à nobis ex Seraph. Doct. traditum eſt, nempe poſſe duas lineas ſimul eſſe, & duas ſuperficies, tuncque habituras eſſe eundum locum, ſed entitatem diuerſam. Et hæc de prima penetratione naturali.

719. Secunda penetratio, quæ eſt

miraculoſa, eſt per virtutem ſuperadditam excedentem vires naturæ, per quam ſuperatur plenè reſiſtentia, quâ corporeitas, ſeu craſſities, & denſitas expellit aliud corpus ab eodem loco, & per quam fit compenetratio duarum quantitatum abſque diſciſſione, & diuiſione; ſed ambæ remanent illæſæ, & vt ait S.Doct. *lib.*4. *diſt.*49. *cit.* entitatiuè tantùm diſtinctæ, vt euenit, quando corpus glorioſum penetrat non glorioſum: id enim fit per dotem ſubtilitatis actiuam ipſi glorioſo ſuperadditatem: vel poteſt fieri etiam miraculosè inter duo corpora non glorioſa abſque tali virtute ſuperaddita, ſed per ſolam negationem concurſus Diuini ad expulſionem alterius corporis: & hoc pacto non ſine probabilitate docet P. Gallicius noſter, poſt diem iudicij fore multa damnatorum corpora ſimul compenetrata; quia videtur impoſſibile, poſſe tot milliones corporum contineri in tanta concauitatis inferni anguſtia. Idemque docet de igne inferni, qui ſecundùm ſubſtantiam concremabit illa corpora abſque eo, quod ipſa conſumat. Vnde videtur neceſſarium, quod in inferno detur talis penetratio in eodem loco.

Si autem quæras, qualis ſit illa ſubordinatio corporum ſe penetrantium naturaliter.

720. Respondeo eſſe ratione formarum corporearum, ſecundùm quas vna inferior informat ſubiectum, ipſumque diſponit ad aliam ſuperiorem, vt diximus *in* 1. *lib.Phyſica*: tum etiam in ipſis quantitatibus, vt euenit (ait Doct. *lib.*4. *diſt.*49.*cit.* quando duæ lineæ, vel ſuperficies ſunt ſimul contactu phyſico; contigua enim ſunt, quorum termini ſunt ſimul, quandocumque in eodem primo loco ſunt.

721. Tertiò Notandum, quod quæſtio eſt inter DD. in quo genere fiat expulſio vnius corporis ab eodem loco per poſitionē alterius. Faber *lib.*4.*diſp.*13. cum aliquibus aliis docet fieri in genere cauſæ efficientis, nempe quatenus corpus expellens imprimit impulſum in aliud. Meldul. *diſp.*11. *num.*104. docet ex Scoto eſſe vel in genere cauſæ formalis, quatenus formaliter vna quātitas eſt incompoſſibilis alteri: vel in genere virtuali, ſcilicet effectiuo, & formali modo. Seraph.Doct. vult repugnantiam eſſe in genere cauſæ materialis, nec diſſentit ipſe Meldul. ex hoc, quod quantitas ſe tenet ex parte materiæ, & ab ipſa oritur, & ob id repugnantia eſt ratione reſiſtentiæ materialis, quam habet corpus exiſtens in vno loco ad aliud. Ex quo ſequitur, quod cùm effectus quantitatis molis ſit actualis occupatio loci, & inde repletio ſequatur per extenſionem circumſcriptiuam, ſeu per vbi circumſcriptiuum, & ex conſequenti expulſio alterius per reſiſtentiam, quam habet in tali occupatione, & repletione; & cùm vterque effectus actualis ſit ſeparabilis ab ipſa quantitate, cùm ſit ei accidentalis: Deus poterit duplici modo permittere penetrationem. Primò impediendo vtrumque effectum, ſcilicet occupationem, & repletionem loci, ſicque erunt duo corpora in eodem loco: vnum repletiuè, alterum non, vt euenit in penetratione corporis Christi in Euchariſtia cum ſpeciebus ſacramentalibus. Secundò neutrum impediendo, ſed tantùm expulſionem; in quo caſu ambo replebunt locum, ipſumque occupabunt

bunt fundando geminatos reſpectus ſitus, & vbi, vt eſt in penetratione corporis glorioſi cum non glorioſo. Idque poteſt fieri per concurſum negatiuum Dei; ſcilicet negando concurſum ad expulſionem corporis, & præbendo ſuum ad repletionem. Poteſt & fieri per virtutem ſuperadditam ipſi corpori, valentem ſuperare reſiſtentiam alterius corporis, vt euenit in corporibus beatis virtute dotis ſubtilitatis, quæ eſt actiua (vt ait Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.*49. *cit.*) quicquid dicat in contrarium Scotus. Quibus poſitis,

722. Prima Conclvsio: Duo corpora naturaliter poſſunt ſe penetrare ad inuicem, dummodo ſint ſubordinata, & hoc per penetrationem ſemiplenam, & imperfectam, modo ſuprà allato *in fund.* 1. *&* 2. & patet ex fundamẽtis Seraphicis præiactis; quia impenetratio non prouenit ex ratione formali quantitatis, ſed ex tali quantitate molis, ſcilicet ratione groſſitiei, corpulentiæ, & denſitatis: ergo hac ablatâ per raritatem, poterit dari penetratio naturaliter ſemiplena, nempe vel per diſciſſionem, vel per ſubintrationem, & ſimul mixtionem duarum quantitatum, & ſubſtantiarum, vt patet in experientiis allatis in fundamento ſecundo ex Argentina, aliiſque: ergo.

Nec valet reſponſio communis, quam tradit etiam P. Gallicius, nempe talem ſubintrationem non eſſe quantitatum duarum, ſed plurium formarum. Non valet, inquam. Tum quia illæ formæ in opinione maximè aduerſariorum ſunt quantæ, & corporeæ. Tum quia repugnantia eadem adeſt naturalis duarum ſubſtantiarum in eodem loco. Tum quia, vt notat Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.*49. *cit.* *ad* 7. ſi daretur penetratio miraculoſa duorum corporum ab eodem centro, poſſent protrahi plures lineæ tam per vnum corpus, quàm per aliud; & tunc eſſent duæ lineæ diſtinctæ ſecundùm entitatem; ſed ſimul compenetratæ. Tum quia in contactu phyſico duorum corporum duæ ſuperficies ſunt ſimul in eodem loco penetratæ. Tum quia dum aduenit noua forma corporea in ſubiecto iam per aliam ſubordinatam corpoream informato, vel perit prior quantitas, vel remanet. Non primũ, quia id patet ſenſibiliter; & quia quantitas non eſt actiua, vel corruptiua alterius quantitatis: ergo permanet: ergo tunc erunt duæ quantitates penetratæ.

Obiectiones contra hanc concluſionem infrà ſoluentur.

723. Secvnda Conclvsio: Corpus glorioſum quantum, & extenſum poteſt ſuâ virtute connaturali penetrare aliud non glorioſum, non verò aliud glorioſum. Eſt Seraph. Doct. *lib.*4. *diſt.*49. *cit.*

Prima pars eſt contra Dur. Secunda pars eſt contra ferè omnes.

Probatvr prima pars, quia vt ſuprà traditum eſt, dos ſubtilitatis ineſt corpori glorioſo connaturaliter, vt eſt vnitum animæ glorioſæ, & ab ipſa anima proueniens: ſed hæc eſt qualitas actiua ſuperare valens omnem reſiſtentiam materialitatis, & groſſitiei corporis non glorioſi: ergo. Minor à Seraph. Doct. probatur *lib.*4. *diſt.*49. *cit.* vbi habet proprium locum.

Secvnda pars probatur, quia virtus corporis glorioſi non eſt excedens virtutem alterius glorioſi: ergo non valet connaturaliter vincere eius reſiſtentiam, dum ab ipſo impeditur: ergo

ergo vera concluſio. Addo: Poſſet autem penetrare, ſi aliud id permitteret non reſiſtendo.

Obiicies: Corpus glorioſum poteſt penetrare non glorioſum: ergo multò magis glorioſum. Probatur conſequentia, quia in glorioſo non adeſt vllum impedimentum, nempe groſſities, & materialitas elementaris: ergo.

Respondetur negando conſequentiam; nam licèt non adſit impedimentum materiale, adeſt formale, ſeu efficiens, nempe virtus actiua corporis glorioſi valentis reſiſtere.

Dices: Si hoc eſt verum, tolletur ordo vniuerſi, qui impedit ex ſuprà traditis Angelos plures in eodem loco: ergo falſa concluſio.

Respondetur ex traditis à S. Doct. *lib.2.diſt.2.part.2.art.2.quæſt.4.* quod etiam de Angelis idem aſſeritur, nempe poſſe eſſe plures in eodẽ loco, inſpectâ eorum naturâ: at inſpecto ordine dicto, non poſſe. Idemque dicimus de corpore glorioſo; licèt enim poſſit penetrare aliud corpus, tamen à Deo non permittitur, niſi extra ordinem, & vrgenti cauſa.

724. Tertia Conclusio: Angelus poteſt penetrare corpus, non verò alium Angelum.

Prima pars eſt communis: Secunda eſt contra ferè omnes. Eſt tamen Seraph. Doct. *lib.2.diſt.2.part.2. art.2.quæſt.3.* Prima pars ab omnibus admittitur ob virtutem, quâ Angelus poteſt quamcunque reſiſtentiam corporis vincere. Tum quia interminatiuè Angelus eſt in loco: ergo non poteſt impediri à quantitate molis.

Secunda pars probatur, quia licèt conſideratâ naturâ Angeli, poſſent ſimul plures eſſe in eodem loco; tamen quia id eſt contra ordinem à Deo præfixum, hinc ſequitur non poſſe plures Angelos ſimul eſſe. Probatur aſſumptum: Ordo vniuerſi exigit poſitionem ordinatam in loco corporeo communi ſecundùm hîc, & ibi, ſurſum, & deorſum, iuxta gradus perfectionum: ergo tollitur per omnimodam indiſtantiam. Probatur ſequela, nempe non poſſe tolli hunc ordinem ab Angelis: Angeli ſunt partes præcipuæ huius vniuerſi: ergo ſubiecti ſunt huic ordini: ergo non poſſunt ſupra ipſum; pertinet enim ad ſolum Deum mundum gubernare, & diſponere ſecundùm limites à ſua Diuina prouidentia præfixos.

Obiicies: Angelus habet potentiam exequutiuam ſubiectam ſuæ voluntati: ergo poteſt eſſe vbi vult. Et confirmatur, quia habet virtutem penetratiuam, & ſubſtantiam ſimplicem: ergo poterit ſimul eſſe cum Angelo.

Respondetur concedendo totum ex ea parte, quâ ſubſtantia Angeli de ſe conſideratur: ſed negatur poſtea id poſſe per reſpectum ad rectum ordinem vniuerſi.

725. Quarta Conclusio: De potentia Dei abſoluta poſſunt duo corpora etiam non ſubordinata ad inuicem eſſe in eodem loco. Eſt communis contra Durandum, & probabiliſſimè infertur ex principiis noſtræ Fidei; communiter enim docent PP. Chriſtum Dominum exiiſſe illæſo vtero Virginis puriſſimæ, & ex ſepulchro immoto lapide ſurrexiſſe, & ianuis clauſis intraſſe ad Diſcipulos, & in cœlis in ſua Aſcenſione penetraſſe: ſic S. Bonau. *lib.1. diſt.42. art.1. quæſt.3. corp.* Vbi hoc appellat impoſſibile per limitationem naturalis potentiæ, & noſtræ intelligentiæ,

tiæ, ſcilicet imaginariæ; cùm imaginatio nobis dictet oppoſitum, licèt Deo ſit poſſibile.

Dvrandvs reſpondet id eueniſſe non per penetrationem, ſed quia dilatati ſunt per dilatationem factam in poris: quâ expoſitione potiùs eludit ſenſum ſacræ Scripturæ, & SS. PP. Vnde communiter ab omnibus rejicitur eius ſententia vt temeraria, & errori proxima. Non ob id tamen eſt reputandus hæreticus, cùm in hac aſſertione ſe ſubjiciat ſenſui Sanctæ Romanæ Eccleſiæ.

Probatvr ſecundò ratione, quia impenetratio eſt effectus quantitatis materialis, ſeu materialitatis corporis quanti: ſed iſte effectus poteſt à Deo impediri, ſeu reſiſtentia ad penetrationem tolli in actu ſecundo: ergo. Patet antecedens à fortiori; nam aufertur à Deo in Sacramento Euchariſtiæ extenſio actualis in ordine ad locum à corpore Chriſti, quæ eſt quid eſſentialius quantitati: ergo multò magis impenetratio.

726. Et ſi quæras, quâ actione id poſſit Deus facere.

Respondent communiter DD. duplici modo. Primò impediendo per negationem ſui concurſus, vel alio modo repletionem vnius, & expulſionem alterius: tuncque eſſent duo corpora ſimul compenetrata, vnum repletiuè, aliud non: eo modo, quo de facto fit penetratio corporis Chriſti cum quantitate ſpecierum, vt docet S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 2. in quo caſu vnum habet vbi præſentiale tantùm, aliud circumſcriptiuum. Secundo modo impediendo ſolum effectum negatiuũ, ſcilicet expulſionem alterius; non impediendo poſitiuum, ſcilicet repletionem, & occupationem loci, ſicque ambo replebunt locum per duplex vbi: quod ſuprà in fundamento vltimo explicatum eſt fuſiùs.

Obiicies primò, quia hæc vltima Concluſio pugnat cum prima. Prima admittit naturaliter penetrationem; hæc vltima per miraculum tantum: ergo pugnant ad inuicem.

727. Respondetvr negando aſſumptum; nam vt dictum eſt in fundam. prima admittit penetrationem naturalem ſemiplenam, quæ fit vel per raritatem, vel per diſciſſionem, vel per admixtionem duarum quantitatum in vnam, in qua poſtea interuenit maior quantitas, & occupatio loci, vt docet S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt.* 1. *fund.* 6. at hæc vltima admittit hanc penetrationem abſque eo, quod fiat mutatio entitatiua corporum, & abſque occupatione maioris loci. Vnde nulla eſt repugnantia inter has duas concluſiones; hæcque vltima non poteſt euenire, niſi miraculosè, & ſupernaturaliter.

Obiicies ſecundò: Si duo corpora poſſunt eſſe in eodem loco: ergo & partes eiuſdem corporis poterunt ſe inuicem penetrare: ſed conſequens eſt falſum: ergo & antecedens. Sequela maioris patet; non enim eſt maior ratio de toto corpore reſpectu alterius, ac de partibus ordinatis ad inuicem, cùm & ipſæ ſint corpora, licèt partialia. Probatur minor, quia ſic ſequeretur partem eſſe æqualem toti, & totum includi in quauis minima parte; ſicque vniuerſum recludi in minima burſa, quæ ſunt omnia paradoxa, & contra rationem quantitatis exigentis extereitatem partium in loco.

Meldvl. *diſp.* 11. *num.* 110. affert varias reſponſiones, quibus reiectis, ipſe

Digitized by Google

corpore glorioſo; tunc minùs præualens ageret remiſsè; item & emitterent ſpecies proprias ad oculum. Vide Arriag. hic *diſp.* 14. *num.* 185. Ouied. Bagat. & alios.

QVÆSTIO VI.

Vtrum idem corpus poſſit ſimul eſſe in pluribus locis adæquatis circumſcriptiuè.

730. ANTEQVAM ad punctum difficultatis deueniamus, primò certa ab incertis ſeparanda ſunt. Certum enim eſt primò, aliquid poſſe eſſe ſimul in pluribus locis inadæquatis, quæ ſunt veluti partes totius loci: de quo S.Bonau.*lib.*2. *diſt.*2.*part.*2.*art.*2.*quæſt.*3.*ad* 5.

SECVNDÒ certum eſt idem corpus poſſe eſſe in pluribus locis per abſolutam Dei potentiam; ita tamen, quod in vno ſit circumſcriptiuè, vel definitiuè, in aliis ſacramentaliter, & id eſt de fide; Chriſtus enim eſt circumſcriptiuè in cœlo, in pluribus hoſtiis ſacramentaliter, & aliquo modo etiam definitiuè, ſiue modo ſpirituali, & inextenſo, & ob id cum diuerſa præſentia: qui modus nec eſt propriè definitiuus, cùm ita ſit in hac hoſtia, quod etiam in alia: nec immenſiuus, cùm non ſit vbique; & dato, quod in mundo non eſſet niſi vna hoſtia, nec etiam propriè diceretur vbique, quia ibi non eſt ratione immenſitatis, nec circumſcriptiuus, vt de ſe patet, ſed eſt medio modo: ſic S.Bonau. *lib.*4.*diſt.*10.*part.*1.*quæſt.*3. *ad* 2. & 4.

TERTIÒ certum eſt, vnum corpus, vel vnam rem creatam naturali virtute non poſſe eſſe in pluribus locis adæquatis: ſic communis omnium cum S.Bonau.*lib.*2.*diſt.*2.*part.*2.*art.*2. *quæſt.*2. & *lib.*4. *diſt.*49. *art.*6.*quæſt.*1. *ad* 5. Ratio autem huius veritatis deſumitur tum ex perpetua experientia, tum ex eo, quod notat S.Doct. *lib.*2.*diſt.*2.*cit.* & *lib.*4.*diſt.*10.*part.*1. *art.*1.*quæſt.*3. quia omne creatum habet eſſe, & virtutem limitatam, & indiuiduatam: ob idque & hic, & nunc. Reducitur ergo ad quæſtionem de poſſibili per ordinem ad Omnipotentiam Diuinã, an ſcilicet poſſit vnum corpus, vel etiam vnus ſpiritus eſſe in pluribus locis adæquatis ſimul, & ſemel; & præcipuè an corpus poſſit eſſe circumſcriptiuè, & extenſo modo in pluribus locis.

PRIMA Opinio eſt D. Thom. & Thomiſtarum negantium poſſe vnum corpus eſſe circumſcriptiuè in pluribus locis ſimul, & ſemel: quem ſequuntur omnes Thomiſtæ rigidiores, vt PP. Dominicani, & Complutenſes. Ad hanc opinionem pertrahitur (ſed immeritò) Seraph.Doct. ferè ab omnibus, & quod mihi mirum eſt, etiam ab aliquibus Bonauenturiſtis, vt à P. Theodoro Bergomenſi apud Gallicium infrà citandum.

SECVNDA Opinio eſt Scoti, & his temporibus communiſſima ferè omnium ſuſtinentium partem affirmatiuam: quibus præiuit Seraph. Doct. vt mox patebit. Pro ſolutione quæſtionis,

731. PRIMÒ Notandum ex Seraph. Doct. citato in quæſtione 10. *lib.*2.*Phyſ.de potentia obedientiali*, quod potentia obedientialis in creatura eſt duplex, altera paſſiua, quæ eſt ipſa entitas creaturæ, quatenus ſubjicitur virtuti agentis infiniti, cui ſubordinatur, abſque eo quod requiratur in potentia infuſio aliqua virtutis ſupernatura

pernaturalis; ſed tantùm requiritur applicatio facta ab ipſo agente ſupernaturali ad talem, vel talem effectum excedentem proprias vires: ob idque ſufficit in ipſa creatura ipſa potentialitas radicalis ad hanc, vel illam formam, etiamſi naturaliter eam non poſſit habere, vt in materia lapidis ad recipiendam formam Angeli in corpore habente potentiam naturalem ad exiſtendum in vno loco ſimul, & ſucceſſiuè in pluribus: quæ potentia poteſt extendi ad recipiendum plura vbi ſimul, & ſemel. Potẽtiã verò actiua exigit additionem alicuius virtutis ſupernaturalis ad effectum ſupernaturalem eo modo, quo in citata quæſtione traditũ eſt. Vide ſuprà *à n.* 435.

732. Secundò Notandum, quod eſſe hîc, ſeu in hoc loco, poteſt ſumi dupliciter. Primò demonſtratiuè tantùm: Secundò demonſtratiuè, & diſcretiuè ſimul. Sic S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. *&* *ad* 1. & *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 3. Primo modo eſſe in hoc loco dicit tantùm præſentialitatem, & indiſtantiam ab hoc loco, præſcindendo ab eſſe, vel non eſſe alibi. Secundo modo dicitur aliquid ita eſſe in hoc loco, vt non ſit alibi. Primus modus dicit propriè, & formaliter rationem quidditatiuam eſſendi in loco, in quo modo conueniunt omnia, quæ ſunt præſentia loco, etiam ipſemet Deus. Secundus eſt quid conſequens ad primum, competens rei locatæ ratione ſuæ limitationis, & indiuiduationis, vt docet S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. & iſte modus præſcindit ab eſſe circumſcriptiuè, vel definitiuè in loco, & præſupponit in re locata, ſiue corporea, ſiue ſpirituali idoneitatem ad plura loca, ſiue ſucceſſiuè, ſiue ſimultaneè, præſcindendo ab vtraque; & hoc ratione quantitatis in ipſa re locata exiſtentis, exigentis certum, & determinatum locum in cõmuni, in opinione S. Doct. ſed in aliorum opinione exigentis certum locum in corporibus ratione quantitatis, & in ſpiritibus ratione finitatis: de qua idoneitate loquitur S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *ad vlt.* Ex qua doctrina ſequitur

733. Primò, quod cùm corpus quantum de ſe indifferenter reſpiciat omnia loca, ad quæ habet idoneitatem, & locabilitatem, licèt naturaliter poſſit tantùm locari in vno ratione ſuæ finitatis, tamen poteſt ratione potentiæ obedientialis ad plura ſimul extendi à Deo.

Secundò, quod ratio præſentiæ circumſcriptiuæ non conſiſtit in hoc abſolutè, vt res ita ſit in hoc loco, quod non alibi, quia id conuenit cuicumque enti habenti virtutem limitatam, ſiue ſpirituali, ſiue corporeo, & ob id etiam localitati definitiuæ; ſed conſiſtit tantùm in correſpondentia totius, & partium locati ad totum, & partes loci.

734. Tertiò Notandum, quod eſt maxima lis inter Philoſophos, & Theologos, quomodo aliquid fiat præſens pluribus locis ſimul: idque poteſt intelligi fieri vno ex tribus modis. Primò per mutationem phyſicè, & propriè localem, ſcilicet per tranſitum de vno ad alium locum; & iſte modus eſt omninò impoſſibilis (ait S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *fund. vlt.*) ſic enim de eodem ſecundùm idem verificarentur contradictoria, vt moueri, & quieſcere. Secundò non deſcendendo à priori loco, ſed tantùm extendendo ſe ſecundùm partem ad alium locum, vt euenit (ait S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1.

art.1.quæſt.3.ad 1.) in nutritione, augmentatione, & rarefactione: & id non poteſt fieri abſque acquiſitione nouæ ſubſtantiæ, & quantitatis; ſic & anima informando partem conuerſam in ſubſtantiam aliti, extendit etiam ſuam præſentiam ad ipſam partem de nouo. Tertiò, quando quis non diſcedit à priori loco, ſed tantùm accedit ad alium locum abſque aliqua ex dictis mutationibus: idque poteſt intelligi fieri duobus modis; quod exemplo corporis Chriſti in hoſtia exiſtentis magis patefiet in ſequenti notabili.

735. Qvartò Notandum, quod cùm corpus Chriſti fiat de nouo præſens pluribus ſpeciebus ſacramentalibus, quæſtio eſt inter Theologos, quomodo id fiat. Thomiſtæ dicunt fieri præſens pluribus ſpeciebus, quia multa conuertuntur in ipſum corpus: ſed quia eandem rationem adducit S. Doct. diſcrimen eſt inter Thomiſtas, & Bonauenturiſtas in modo ipſam explicandi; nam Thomiſtæ ipſam explicant hoc modo: quia enim interuenit actio conſecratiua, ſeu cõuerſiua, quæ pro termino à quo habet deſitionem panis, & pro termino ad quem habet productionem ſubſtantiæ corporis Chriſti, non abſolutè, cùm præexiſtat, ſed reſpectiuè, & limitatè, ſcilicet prout fit ſub illis ſpeciebus, ipſiſque vnitur; & hoc pacto, ideſt ratione vtriuſque termini ſubſtantialis à quo, & ad quem appellant ipſam actionem tranſubſtantiationem, ita quod dato, quod corpus Chriſti non eſſet in rerum natura, illa verba, & illa actio haberent virtutem producendi corpus Chriſti ſub illis ſpeciebus. Et in hanc eandem expoſitionem concurrit Suarez *diſp.50. ſect.5.5. Quintus modus, in 3.part.tr.3.* & *diſp.48. ſect.4.* qui cum aliis ferè omnibus recentioribus DD. pertrahit Seraph. Doct. eo quòd, vt ſuprà innuimus, vt plurimum docet corpus Chriſti eſſe in pluribus hoſtiis, quia multa conuertuntur in ipſum; ſed immeritò; non enim coincidit in ſenſu Thomiſtarum, vt mox patebit. Ex alia parte verò Scotus, & Scotiſtæ admittunt duplicem actionem in conſecratione: alteram conuerſiuam, habentem quidem pro termino à quo deſitionem panis; cui deſitioni, quam appellant tranſubſtantiationem, ſuccedit ex vi talis deſitionis, & conuerſionis paſſiuæ ſubſtantia corporis Chriſti abſque ſui noua mutatione ſubſtantiali.

736. Vnde aliud eſt dicere tranſmutationem ſubſtantialem, aliud trãſubſtantiationem. In prima enim denominatio principaliter eſt à termino ad quem, qui verè producitur ſecundùm ſubſtantiam, vt dum aër tranſmutatur in ignem; & hæc non interuenit in conſecratione hoſtiæ. Tranſubſtantiatio verò principaliter denominatur à termino à quo, cùm ſit tranſitus vnius ſubſtantiæ in aliã, per quam terminus à quo dicitur conuerſus, quia deſinit in aliud, quod erat prius; idque fit, vt dictum eſt, per actionem conuerſiuam: & in hoc ſenſu Scotus dixit, quod plura conuertuntur in ipſum corpus, ideoque eſt in pluribus locis. Quod verò hæc eadem ſit mens Seraph. Doct. patet primò, quia S. Doct. ſemper vtitur his terminis: *Corpus Chriſti eſt in pluribus locis, quia plura conuertuntur in ipſum.* Per quod indicatur tranſubſtantiatio ratione deſitionis panis, & vini, quatenus dicitur conuerti in ipſum corpus Chriſti. Sic *lib.2. diſt.2. part.2. art.2. quæſt.2. ad vlt.* & *lib.4.*

 diſt.10.

Digitized by Google

diſt. 10. *& diſt.* 11. Nec vnquam dixit corpus Chriſti reproduci in hoſtia, vt malè exponitur à P. Bauduno hìc *diſp.* 10. *ſect.* 4. §. *Nota* 2. Immò dicit oppoſitum; nam *lib.* 5. *diſt.* 11. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. *in corp.* apertè docet, quòd hæc conuerſio, ſeu tranſubſtantiatio ratione principij initialis (quod eſt ipſa ſubſtantia panis deſinens) aſſimilatur generationi, quæ fit ex aliquo ſubſtantiali: ſed poſteà eſt generationi diſſimilis ratione termini ad quem, cùm non ſit aliquid de nouo factum, ſed priùs exiſtens. Ex quibus verbis habetur, quomodo excludit hanc productiuam actionẽ (nota & ſequentia.) Sed quia in alio loco exiſtit, ideò eſt ſimilis mutationi locali (ecce terminus ad quem.) Sed quia non recedit à priori loco, ideo non eſt mutatio phyſica localis, licèt habeat pro termino vltimato vbi, & præſentiam localem. Quod & repetit ibid. *quæſt.* 3. *ad* 3. dicens, quod per talem mutationem fit præſens pluribus locis, ſupplendo locum illius prioris ſubſtantiæ: & hæc noua præſentialitas eſt actio, quam Scotiſtæ appellant actionem adductiuam, per quam replicantur plura vbi in eodem corpore.

Cum igitur Seraph. Doct. tum in loco citato, tum & *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* & *quæſt.* 3. *in corp.* & *quæſt.* 4. *ad* 3. *& part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *per totam*, aſſignet pro termino formali actionis conſecratiuæ, ſeu conuerſiuæ poſitionem corporis Chriſti in loco ſub ſpeciebus, & per conſequens ipſius præſentiam ad illas, ſequitur, quod in toto rigore Scotica opinio fuit priùs opinio S. Doct. quodque clariſſimè tradit *lib.* 4. *diſt.* 10. *quæſt.* 1. *in fine corp.* dicens, quod in hoc Sacramento oſtendit Deus ſe poſſe ſupra omnem potentiam creatam operatiuam per conuerſionem: ſupra imaginatiuam in hoc, quod eſt in pluribus locis: & ſupra intellectiuam in hoc, quod tam magnum corpus in tam parua ſpecie facit exiſtere non contractum. Hic verò nota, quod diſtinguit S. Doct. inter actionem conuerſiuam, & inter poſitionem in pluribus locis, & inter modum, quo ponitur in ipſis. Ex quibus patet manifeſtè violenter trahi Seraph. Doct. à ſalutantibus ſolùm in limine ipſius ſcripta ad opinionem Thomiſtarum.

Et magis confirmatur per id, quod dicit *in lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 1. *ad vlt.* vbi proponitur, an ſit maioris potentiæ facere, quod vnum ſit in pluribus locis, quàm illud creare, vel producere: & reſpondet, quod ſi illud, quod fit, eſt in potentia materiæ ad educi, tunc eſt plus facere, quod ſit in pluribus locis, quàm quod ſit: ad talem enim productionem peruenit potentia naturalis in generationibus, non ad aliud, ſcilicet ad eſſe in pluribus locis. Si autem nullam potentiam præexiſtentem in potentia materiæ habet ad eſſe, vt eſt in creatione, tunc eſt maius facere, quod ſit, quàm vt ſit in pluribus locis: quia (nota ſequentia) ad eſſendum in pluribus locis habet idoneitatem. Hinc ſequitur, quod corpus Chriſti, dum ſit in pluribus locis, non fit, nec producitur, ſed tantùm fit præſens illis, ad quæ habet idoneitatem, & hoc per replicationem vbi localis loco ſubſtantiæ præcedentis: verbi gratiâ, dum ſum Romæ, Deus producit in me vbi Pariſienſe; tunc me facit præſentem Pariſiis abſque noua mei productione.

737. Quintò Notandum, quod funda

Digitized by Google

fundamentum, ob quod Aduerſarij citant cum tanta aſſeuerantia Seraph. Doct. pro opinione Thomiſtarum, deſumptum eſt *ex lib.4.diſt.49.part.2. art.6.* ſeu *art.3.* poſt articulum ſecundum principalem, *quaſt.1. ad 5.* vbi reſpondet huic obiectioni intendenti probare, non poſſe dari penetrationem duorum corporum in eodem loco, tali pacto: Sicut ſe habet vnum locatum ad plura loca, ita plura loca ad vnum locatum: ſed vnum locatum impoſſibile eſt eſſe in pluribus locis: ergo nec plura locata poſſunt eſſe in eodem loco: ergo nec poteſt dari penetratio duorum in vno loco. S. Doct. reſpondet negando paritatem, quia impoſſibilitas vnius corporis ad exiſtendum in pluribus locis ſimul, & ſemel oritur ex finitate, quâ corpus non priuatur per gloriam: at impoſſibilitas plurium in vno loco oritur ex corpulentia, & groſſitie, ſeu denſitate materiali, quæ per gloriam aufertur, & quâ ablatâ tunc corpus glorioſum ſuâ connaturali virtute poteſt non glorioſum penetrare, vt docet ibidem *in corp.* Hinc Authores, vt turbam ſequacium more gregario in medium afferant pro ſua ipſorum opinione, nihil amplius conſiderantes, nec conferentes dicta cum dictis, & textum cum textu S. Doct. & præcipuè loca, vbi ex profeſſo tractat hanc materiam, deſumentes tenuiſſimam authoritatem datam in reſponſione obiectioni contrariæ opinionis in alia materia, abſque alia conſideratione afferunt pro ſe S. Bonau.

738. Vt autem auferatur omnis ſcrupulus, qui poſſet mentem diſcipuli Seraphici perturbare occaſione horum verborum: Primò aduerto id, quod tradit cum aliis P. Cabeus *tom.3. de Meteoris, lib.4. diſt.13. q.2. not.2.* loquens de authoritatibus deſumptis ex Ariſtotele, quod quando Ariſt. pronuntiat aliquid, non poſſe nos ſemper deducere ex quocumque ipſius textu eius ſententiam: nam ſi non eſt locus examinandi talem quæſtionem, ſed ſolùm dum de alia re agit, incedit huius mentio, non vult Philoſophus ibi ponere propriam ſententiam, præſertim ſi eſt diuerſa ab aliis, & à communi; quia cùm locus non ferat, vt ad illam exactè digrediatur probandam, ſi illam ponit, videbitur gratis recedere ab aliorum dictis, & à communi ſententia; ideo tunc ſolet ponere ſententiam aliorum, & loqui more aliorum, licèt putet illam falſam. Vbi verò venerit locus ex profeſſo ſententiam examinandi, tunc propriam ponit, & probat ſententiam: quæ ratio eſt optima, & veriſſima conciliandi multos textus Ariſtotelis, quæ videntur pugnantes. Quæ pulcherrima, & veriſſima doctrina facit merè ad rem noſtram, & maximè quia S. Doct. ſæpiſſimè ſolet in reſponſione obiectionum admittere ſententiam Aduerſariorum, poſſentque adduci plura loca ex ſcriptis eius, & maximè vbi tractat de materia ſpirituali, & Angelorum, in quorum conſideratione incidit ſermo de ipſorum ſimplicitate, quam ad mentem apponentium aliquando admittit cum immunitate à compoſitione ex materia, & forma in obiectionum reſponſionibus, licèt id poſtea ſit contra ſuam ipſius ſententiam. Ex quibus patet, quàm tenue ſit fundamentum Aduerſariorum citantiũ S. Doct. pro oppoſita ex hac reſponſione ad datam obiectionem in alia materia. Addo tamen, quod etiamſi exprime-

ret hìc propriam ſententiam, non licet ex hoc textu inferre, quod prætendunt: nam hìc loquitur de potentia connaturali, quæ ineſt in corpore glorioſo ad penetrationem cum alio corpore, quæ verè non ineſt naturaliter ad exiſtendum in pluribus locis ratione finitatis naturalis, vt fusè docet *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 2. *q.* 2. ſed alibi, ſcilicet *in lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 1. *quæſt.* 3. agens de potentia obedientiali creaturæ dicit, quod licèt naturaliter vnum corpus non poſſit eſſe in pluribus locis, id tamen non eſt impoſſibile Deo ex potentia obedientiali creaturæ, licèt id ſit ſupra noſtram imaginationem: quod & confirmat *lib.* 1. *diſt.* 44. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. loquens de differentia potentiæ naturalis, & obedientialis creaturæ. Idem ad rem noſtram clariſſimè docet *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *dub.* 4. dicens, quod idem numero eſſe in pluribus ſubiectis omninò diſtinctis non conuenit vni creaturæ, niſi per miraculum. Vnde eadem ſapientia numero per miraculum poteſt eſſe in pluribus ſubiectis: ergo multò magis idem corpus, cùm corpus non dependeat à loco, ſicut ſapientia à ſubiecto. Eandem doctrinam de impoſſibili ſecundùm imaginationem noſtram, quod à Dei omnipotentia poteſt vinci de vno corpore in pluribus locis, tradit S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *in corp.* & *quæſt.* 3. *in corp.* & *ad* 1. & *q.* 4. *ad* 2. & *diſt.* 11. *part.* 2. *quæſt. vlt. in corp.* quam licèt applicet corpori Chriſti exiſtēti circumſcriptiuè in cœlo, & ſacramentaliter in ſpeciebus; attamen loquitur vniuerſaliter, & eo maximè, quia recognoſcit in corpore Chriſti poſitionem in hoſtiam ſecundùm locum, loco tamen ſubſtantiæ præexiſtentis, vt ſuprà viſum eſt. Et deinde *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. docet, quod ideo vnum corpus, licèt naturaliter ſit in vno loco ob ſui finitam virtutem, tamen cùm habeat idoneitatem radicalem ad plura loca, poteſt hæc extendi, & actuari ſecundùm potentiam obedientialem: vt hoc intelligas, vide, quod tradit de potentia obedientiali *lib.* 1. *diſt.* 42. *art.* 2. *quæſt.* 4. & ſuprà notatum eſt in primo fundamento. Ex quibus omnibus primâ quidem facie, nimiâ prolixitate, ſed reuerà neceſſariâ traditis, patet primò mens S. Doctoris; in hunc enim vnicum ſcopum collimat omnis meus labor. Secundò patet cauſa, quare Seraph. Doct. ſæpe non ſolùm hìc, ſed & in pluribus aliis materiebus citetur pro opinionibus, quæ ipſi, & eius fundamentis, doctrinæque apertè aduerſantur; id enim contigit, quia (vt dictum eſt) multi eius ſcripta vel tantùm à ſuperficie ſalutarunt, vel eius ſenſum non perpendunt, conferendo textum cum textu; vel gregario more ipſum citant ſolùm, quia ab aliis citatur. Quod ſæpè, vt dixi, euenire in ſuperioribus pluries probatum eſt, & in ſequentibus magis patebit: quod & aduertit P. Gallicius noſter in hac quæſtione 9. ſolùmque meo videri eſt alienus à mente Seraph. Doct. in hoc, quod dicit *ibid. num.* 5. *in princip.* idem ens, vel corpus eſſe in pluribus locis, non per mutationem localem, ſed quia in alio loco producitur vel ex nihilo, vel ex alia materia: quod dictum eſt contra mentem S. Doct. vt ſuprà probatum eſt, & infrà patebit. His poſitis,

739. Prima Conclvsio: Vnum Ens ſiue corporeum, ſiue ſpirituale poteſt virtute Diuinâ eſſe in pluribus locis,

Digitized by Google

locis, ita quod ſit in vno circumſcriptiuè, ſi eſt corpus; in aliis definitiuè, vel ſacramentaliter. Eſt communis omnium Philoſophorum, & Theologorum cum Seraph. Doct. *lib.4.diſt.10. part.1.per totam*, & aliis locis citatis in præcedenti notabili. Idque habemus de fide in corpore Chriſti.

Probatvr, quia nulla poteſt adferri implicantia. Tum quia vbi intrinſecum, ſeu præſentialitas eſt forma abſoluta ſecundùm nos, & ſecundùm Scotiſtas eſt reſpectus extrinſecùs adueniens: ſed poteſt produci à Deo quæcumque forma abſoluta accidentalis in ſubiecto apto: & poteſt ineſſe, & fundari in eodem multiplex reſpectus: ergo nulla adeſt implicantia. Tum quia repletio actualis circùmſcriptiua eſt effectus ſecundarius quantitatis: ſed poteſt à Deo tolli, cùm ſit quid accidentale aptitudini ipſius: ergo. Tum quia quantitas poteſt poni ſine extereitate partium locali, & cum entitatiua tantùm, vt aliàs probatum eſt in Logica ſuprà agêtes de quantitate: ergo.

Et ſi quæras, quomodo poteſt eſſe res corporea indiuiſibili modo in loco diuiſibili.

740. Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.4.diſt.10.part.1.quæſt.5.ad* 1. quod corpus eſt totum in toto, & totum in qualibet parte, abſque confuſione partium, quia licèt ibi partes non diſtinguantur ſecundùm poſitionem in loco, ideſt ſecundum extereitatem partium; tamen diſtinguuntur ſecundùm poſitionem in toto, ita quod vna non eſt alia: & hac ratione aliàs recognouimus quantitatem in Angelis, ſecundùm quam dicunt relationem partes talis quantitatis ad omnes partes ſimul, & ad totum locum, licèt non cum diſtinctione locali, ſed entitatiua tantùm, ob idque illa præſentialitas eſt diuiſibilis ſaltem ex parte loci, quatenus quælibet pars dicit ordinem ad totum locum, & quamlibet partem indiuiſibiliter.

Obiicies primo: Limitatio creaturæ ad locum prouenit ex limitatione entitatis ipſius: ſed à Deo nequit fieri illimitata quoad eſſe: ergo nec quoad locum.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.2.diſt.2.part.2.art.2. quæſt.2.* quod quia creatura eſt finita ſecundùm entitatem (eſt enim modus ipſius intrinſecus, & identificatus,) hinc & habet virtutem, & aptitudinem limitatam ad locum; ob idque actualis limitatio ad vnum locum eſt actus illius aptitudinis, & virtutis ad eſſe in vno loco, qui proinde poteſt impediri à Deo: nec inde ſequitur, creaturam fieri illimitatam abſolutè quoad locum; nam vt rectè aduertit S. Doct. *lib.4. diſt.10. part.1. art.1. quæſt.3.ad* 2. immenſitas ineſt in Deo ex ratione ſuæ infinitatis: at illimitatio, ſeu extenſio ſuæ finitatis in creatura eſt non ex ſuis principiis intrinſecis naturaliter conſideratis, ſed eſt in eadem entitate creaturæ, prout ſubiecta eſt per potentiam obedientialem Impetio Diuino.

741. Obiicies ſecundò: Idem non poteſt poni in diuerſis partibus temporis ſimul, & ſemel, vt in præterito, & futuro: ergo nec in pluribus locis; vtrumque enim eſt quid extrinſecum rei.

Respondetvr negando paritatem, & conſequentiam; nam quod res non poſſit poni in diuerſis partibus temporis, prouenit ex ipſo tempore, quod conſiſtit in continuo fluxu; ob

ob idque eius partes nunquam poſſunt eſſe ſimul: non ſic locus, qui idem manet, nec conſiſtit in ſucceſſione, nec ipſa poſitio in loco formaliter ſumpta.

Obiicies Tertiò, eſſe definitiuè in loco eſt eſſe hîc, vt non alibi: ergo corpus Chriſti non eſt definitiuè in hoſtia.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *lib.4.diſt.10.part.1. quæſt.3.* quod eſſe definitiuè, provt dicit continentiam paſſiuam, naturaliter importat eſſe hîc tantùm; & iſte modus competit tam corpori, quàm ſpiritui: at corpus Chriſti dicitur eſſe in pluribus ſpeciebus medio modo, ſcilicet definitiuè, & ſimul indiuiſibiliter, & etiam alibi.

742. Hic tamen aduertendum, quod licèt in concluſione conueniant omnes Thomiſtæ, Scotiſtæ, & Bonauenturiſtæ; diſſident tamen in modo. Nam Thomiſtæ docent, ideo idem corpus poni in pluribus locis definitiuè, quia ibi reproducitur vel ex nihilo, vel ex aliquâ materia: cum enim habeat vnicam quantitatem, poteſt eſſe tantùm in vno loco circumſcriptiuè; quãtitas enim eſt ratio formalis eſſendi tali modo in loco.

Scotvs verò, & Scotiſtæ cum Seraph. Doct. docent id fieri per replicationem vbi, & in Sacramento Euchariſtiæ ex hoc, quod ſubſtantia panis conuertitur in corpus Chriſti: vnde fit corpus Chriſti de nouo præſens ſub illis ſpeciebus, acquirendo nouum vbi.

Qvod verò modus Thomiſtarum ſit minùs rationabilis, probatur ex eo, quia ſi hæc poſitio in loco fit per reproductionem illius corporis quoad ſubſtantiam: ergo poteſt reproduci cum quantitate: ergo tunc erit modo circumſcriptiuo. Immò eſt irrationabile dicere, quod ibi ſit ſine quantitate, vel tantùm ratione ſubſtantiæ reproductæ. Ratio eſt (ait Seraph. Doct. *lib.4.diſt.10.part.1.q.2.*) quia corpus Chriſti in Euchariſtia eſt viuens, organicum, & videt, & audit: ergo eſt ibi cum quantitate: tum quia ſi ibi reproducitur ſecundùm ſubſtantiam: ergo abſque quantitate; & ſi non eſt ſine quantitate, ſequitur, quod ibi eſſet modo circumſcriptiuo, ſi Deus non impediret per nouum miraculum circumſcriptionem loci.

Dices Seraph. Doct. dicere corpus Chriſti eſſe in pluribus locis, eo quia plura conuertũtur in ipſum: ſed hæc eſt eadem ratio D. Thomæ: ergo hæc eadem eſt Opinio Seraph. Doct. ac D. Thomæ.

Respondetvr concedendo antecedens, & negando conſequentiam: nam Seraph. Doct. ponit pro ratione cauſali actionem conuerſiuam panis in alterum, & pro vltimato termino nouum vbi præſentiale in ipſo corpore Chriſti. Vide *lib.4. diſt.10. q.1. in fine corp.* vbi diſtinguit conuerſionem ratione operationis, *poſitionem* in loco ratione nouæ vbicationis, & exiſtentiam modo indiuiſibili ratione noui modi miraculoſi: Thomiſtæ verò volunt terminum vltimatum huius actionis eſſe productionem corporis Chriſti in hoſtia: vnde ſemper appellat Seraph Doct. hanc poſitionem ſub ſpeciebus mutationem localem, intellige non tranſitiuè, ſed terminatiuè, ideſt per acquiſitionem noui vbi.

743. Secvnda Conclvsio: Corpus poteſt eſſe de abſoluta Dei potentia in pluribus locis modo circumſcriptiuo. Eſt S. Bonau. citati, & Scoti, &

& his temporibus communiſſima, & infertur ex principiis noſtræ Fidei: vel ſaltem eſt conformior multis locis ſacræ Scripturæ. Nam cùm dicat D. Paulus Actor. 3. *Chriſtum oportet cœlum ſuſcipere*, ideſt intrare, *vſque in tempora reſtitutionis omnium* ; vbi omnes SS. PP. concordant, Chriſtum non deſerere vnquam cœlum, & tamen legitur apparuiſſe D.Paulo eunti in Damaſcum, & D.Petro Romam deſerenti : in quibus caſibus non videtur ſatis Scripturæ conſonum dicere cum Complut.& D.Thom.tunc Chriſtum deſeruiſſe cœlum,cùm habeamus oppoſitum ex citato loco Actor. & ex D.Auguſt. relato *de conſecrat. diſt.2. cap.1. Heres.* Nec minùs valet dicere, has fuiſſe apparitiones imaginarias, & alias conſimiles,quæ poſſunt afferri, vt quando Chriſtus viſibiliter viſus eſt aliquando in hoſtia. Nam tales apparitiones enumerantur à D. Paulo 1. *ad Cor. cap. 5.* inter ea, quæ confirmant veritatem noſtræ reſurrectionis:ergo veræ ſunt, & reales, maximè ſupradictæ : quod & notat, & explicat fuſiùs Meldul. *cit.num.125.*

Probatvr ſecundò ratione deſumpta ex doctrina Seraphica. Vbicumque adeſt potentia paſſiua obedientialis, & radicalis ad plures formas, tunc per virtutem Dei poſſunt poni ſimul in ſubiecto habente talem potentiam paſſiuam, etiamſi naturaliter non poſſent poni niſi ſucceſſiuè: idque patet ex traditis *in 2. lib. Phyſ. tract.4.quæſt.3.& 10.* quia per potentiam Dei abſolutam poſſunt poni plures formæ diſparatæ in eadem materia ratione potentiæ obedientialis paſſiuæ ſe extendentis ad omnes:ſed ex Seraph.Doct. *lib.4.diſt.10.part.2. q.1. ad 4.* & ſecundùm omnes adeſt potentia paſſiua in quolibet corpore, quæ importat idoneitatem ad omnia loca,& vbi : ergo per obedientialem poterunt in ipſo ſimul poni.

Probatvr Tertiò ratione Scoti: Poteſt conſtitui corpus in pluribus locis modo inextenſo,& indiuiſibili eius naturæ repugnanti : ergo tantò magis poterit poni modo extenſo, & connaturali;hoc enim eſt minùs miraculum.

Respondent Complut. & alij Thomiſtæ negando paritatem,ex hoc quod corpus in vno ponitur per proprias dimenſiones, in alio,quia aliud conuertitur in ipſum, & ob id nulla eſt implicantia : nam in primo loco quantitas eſt ratio eſſendi circumſcriptiuè ; conuerſio verò ratio eſſendi in Sacramento modo indiuiſibili.

Contra ex Scoto, & ex Seraph. Doct. ſuprà *in vlt. notab.* Conuerſio alterius in iſtud non eſt iſti ratio eſſendi hîc ; tranſeunte enim conuerſione, remanet terminus conuerſionis hîc : ergo ſine conuerſione poteſt conferri alteri corpori eſſe hîc, & ibi ſimul. Et hinc Seraph. Doct. dixit, quod eſſe corporis Chriſti non eſt in rigore definitiuum, ſed ſacramentale : conuerſio enim facit eſſe ſub Sacramento vt ſub ſigno : at poſitio in loco facit eſſe definitiuè aliquo modo.

Confirmatvr, quia quantitas non eſt ratio formalis eſſendi hîc,vel ibi,cùm ſit indifferens ad hunc, vel illum locum : ſed eſt tantùm ratio fundamentalis exigens certum locum in communi ; ratio verò formalis eſt ipſum vbi intrinſecum : ergo cùm corpus Chriſti acquirat varia vbi, etiam currit paritas in hoc,licèt poſteà ſit indiuiſibili modo.Tum etiam, quia ſi per conuerſionem, tanquam per

per rationem effectiuam fit præſens corpus Chriſti illis ſpeciebus, debet fieri ſecundùm totam rationem corporis: ergo & poteſt eſſe ibi circumſcriptiuè. Tum etiam, quia ſi poteſt multiplicari vbi in ſubſtantia abſque multiplicatione entitatiua ipſius, idem poterit fieri de quantitate.

Probatvr Quartò: Si adeſt vlla implicantia, id maximè erit diſtantia eiuſdem à ſeipſo poſito in diuerſis locis; ſic enim dicunt Thomiſtæ, quod ſequeretur diuiſio eiuſdem à ſeipſo: vel quia duæ vbicationes pugnant inter ſe in eadem quantitate; & hæc etiam eſt alia ratio Thomiſtarum: ſed iſtæ rationes ſunt nullæ: ergo. Probatur minor; nam maior eſt Thomiſtarum. Diſtantia non eſt formalis ratio diuiſionis, vel multiplicationis indiuiduorum: ſed eſt ipſa diuiſio ſubiecti, quæ non ſequitur, etiamſi ponatur in pluribus locis diſtantibus: ergo. Probatur antecedens, quia poſitio in loco eſt quid extrinſecum: ergo non poteſt afficere intrinſecè entitatem, & identitatem ſubiecti: ergo nec inuehere ſeparationem ipſius à ſeipſo: aliàs cùm oppoſitorum ſit eadem ratio, indiſtantia faceret identitatem duorum in vnum, vt in penetratione duorum corporum, quod eſt falſum. Et hinc patet hallucinatio Aduerſariorum, qui ex diſtantia duorum vbi inferunt non eſſe rei locatæ. Mala conſequentia, ait rectè Arriag. aliud eſt enim non eſſe in medio, aliud non eſſe abſolutè: ergo diſtantia non officit. Confirmatur, quia ratio formalis exiſtendi in loco eſt præſentialitas, non verò non eſſe alibi, vt probatum eſt. Tum quia vbicationes variæ non ſunt inter ſe contrariæ; anima enim habet vbicationem in pede, in capite, &c. Tum quia dato etiam hoc, duo contraria poſſunt eſſe ſimul per potentiam Dei: tum quia limitatio, vt dictum eſt, per potentiam obedientialem poteſt tolli, & dilatari: ergo. Tum quia nulla eſt implicantia, vt patebit in ſolutione obiectionum.

744. Obiicies Primò cum Complut. aliiſque Thomiſtis: Corpus vnum ſimul eſſe in pluribus locis, ex ipſis terminis inuoluit contradictionem: ergo. Probatur antecedens: Eſſe circumſcriptiuè in loco, dicit ita in hoc loco concludi, vt nihil eius ſit extra; locatum enim in tantùm dicitur contineri à loco, in quantùm locus eſt terminus, intra quem adæquatè eſt, alioquin eſſet intra terminum, & ſimul extra; quod implicat: ergo.

Hîc rectè aduertit Meldul. n. 128. hanc obiectionem nimis probare, quia probat etiam Chriſti corpus, ex eo quod eſt circumſcriptiuè tantùm in Cœlo, extra ipſum non poſſe eſſe: & tamen eſt etiam præſens pluribus ſpeciebus in pluribus locis. Nec valet effugiū Complut. qui huic argumento ad hominem reſpondent non concludere contra præſentiam ſacramentalem. Ratio eſt (aiunt ipſi) quia eſſe circumſcriptiuè in loco eſt effectus formalis quantitatis, tanquam ipſius terminus: eſſe verò ſacramentaliter eſt effectus formalis conuerſionis panis in corpus Chriſti: locus autem circumſcriptiuus exhaurit virtutem locabilem, quam habet corpus ratione quantitatis: præſentia verò ſacramentalis non exhaurit virtutem quam habet ad eſſendum ſub pluribus hoſtiis, cùm ſit effectus formalis conuerſionis, quæ poteſt replicari. Non valet, inquam, quia conuerſio panis in corpus Chriſti non eſt ratio formalis

formalis ipſi corpori Chriſti exiſtendi hîc, ſeu ſub his ſpeciebus, licèt ſit cauſalis ratio ; aliàs cùm non ſit ſeparabilis effectus formalis à cauſa formali, non remaneret ſub ſpeciebus corpus Chriſti, tranſactâ conuerſione: ergo poteſt eſſe hîc, & ibi, etiam præciſâ conuerſione : ſed præſentia ſacramentalis eſt ratione ſubſtantiæ, quæ eſt circumſcriptiuè in Cœlo: ex quo inferri poteſt, vt dictum eſt, quod nec poterit eſſe definitiuè alibi. Hinc

Respondetur negando locum circumſcriptiuum exhaurire virtutem locabilem corporis ; ſi enim id intelligitur abſolutè, patet eſſe falſum etiam in ipſorum ſententia, cùm ita corpus Chriſti ſit in Cœlo, vt etiam alibi : Si verò intelligitur tantùm modo circumſcriptiuo, id eſt manifeſta petitio principij, cùm in hoc ſita ſit quæſtio. Hinc reſpondetur directè argumento, negando, quod eſſe in pluribus locis circumſcriptiuè inuoluit contradictionem. Ad probationem reſpondetur ex S. Doct. quod eſſe hîc, vel in hoc loco, poteſt ſumi demonſtratiuè; & in hoc ſita eſt ratio eſſentialis eſſendi in loco: vel demonſtratiuè ſimul, & diſcretiuè. Primo modo dicitur corpus eſſe in hoc loco, ita quod; ſecundùm hanc præſentiam nihil rei locatæ ſit extra illum locum: verbi gratiâ ſi eſt Romæ locus, ita terminat corpus per vbi Romanum, vt ex vi illius nequeat eſſe alibi : id tamen non impedit, quin per aliam præſentiam poſſit eſſe alibi; quia eſſe hîc diſcretiuè, eſt quid conſequens, & accidentarium ipſi corpori in loco.

Obiicies ſecundò. Quantitas intrinſecè eſt ratio formalis exiſtendi in loco: ergo ſi eſt vna quantitas, ſemel etiam producit effectum formalem, qui eſt circumſcriptio rei locatæ. Probatur conſequentia, quia naturaliter ratio, & cauſa formalis non poteſt præbere duplicem effectum formalem; ob idque nec quantitas duplicem extenſionem in loco. Ergo ſi id ei competit ſecundùm naturam, non poterit extendi ad vlteriorem effectum abſque deſtructione ipſius naturæ virtutis.

745. Respondetur etiam hoc argumentum nimis probare, quia deſtruit potentiam obedientialem, vel, vt notat Maſtrius, confundit vnam cum alia, dum id, quod rei nonconuenit naturaliter, negat etiam conuenire poſſe per Diuinam potentiam: & contra eoſdem Thomiſtas poſſent afferri plures inſtantiæ ad hominem, v.g. Sacramenta non habent vim naturalem producendi phyſicè gratiam; & tamen vt eleuata per potentiam obedientialem id poſſunt. Pari modo duo corpora non poſſunt naturaliter eſſe in eodem loco; & tamen per potentiam obedientialem poſſunt: ergo non valet arguere à potentia naturali, ſiue actiua, ſiue paſſiua ad obedientialem. Sic negatur conſequentia. Reſpondetur autem argumento negando antecedens: quantitas quidem eſt ratio fundamentalis exiſtendi in loco, ſiue addit ſubſtantiæ exigentiam aptitudinalem certi, & determinati loci, ſed indifferenter huius, vel illius. Ratio verò formalis proxima eſſendi hîc eſt ipſum vbi intrinſecum : cùm verò actus poſſit multiplicari abſque multiplicatione fundamenti, hinc & poteſt multiplicari ipſum vbi, vt dicetur infrà.

Obicies Tertiò, quia ſequeretur idem corpus poſitum in duobus locis eſſe ſimul diuiſum, & indiuiſum à ſe

Digitized by Google

ipſo: ſed conſequens implicat contradictionem: ergo & antecedens. Sequela patet, quia eſſet vnum in ſe, ac proinde indiuiſum in ſe: & cùm diſtet à ſeipſo, eſſet diuiſum à ſe: ergo. Nec valet (aiunt Complut.) reſpondere, quod eſſet in ſe indiuisũ entitatiue, & diuisũ localiter, quæ non implicãt: quæ eſt reſpõſio Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *art.* 6. *q.* 1. *ad* 7. Nõ valet, quia nequit multiplicari effectus formalis etiam ſecundarius, quin multiplicetur forma: ergo cùm quantitas ſit prima radix formalis, per quã & entitates numero diſtinguuntur, & extenduntur in loco, nec poterit multiplicari localitas extenſiua ſine multiplicatione entitatis: ſed non multiplicatur entitas: ergo erit diuiſa, & indiuiſa, ſuppoſitâ locatione multiplici. Confirmatur, quia implicat multiplicari ſpecies ſine multiplicatione principiorum eſſentialium: ergo implicat multiplicari localitates ſine multiplicatione quantitatis. Addunt ad hanc rationem Manca, & Ioan. à S.Thom. quia ſequeretur, quod ſi vnum corpus eſſet poſitum in duobus locis, illa loca poſſent ſe tangere per ſuperficies, ſicque eſſent duo corpora ratione diuerſitatis quantitatum, in quibus eſſet diuiſibiliter.

746. RESPONDETVR hoc argumentum etiam nimis probare, quia probat etiam eandem ſubſtantiam corporis Chriſti poſitam in pluribus hoſtiis eſſe diuiſam, & ſimul indiuiſam à ſeipſa. Tum etiam, quia ſi ex vnitate, & diuerſitate loci valet argui, & inferri ad vnitatem, & diuerſitatem corporum in eodem loco, non poterunt eſſe duo corpora compenetrata, nec duæ quantitates poſſent idem corpus, & eundem locum ſimul informare, & replere de potentia Dei abſoluta. Hinc admiſsâ reſponſione inter arguendum data, reſpondetur negando localitatem eſſe effectum formalem quãtitatis proximam, licèt ſit fundamentalis, & radicalis, præbens ſubſtantiæ aptitudinem ad eſſe loco, ſitque in loco formaliter per vbi: & dum dicitur, non poſſe multiplicari hos effectus abſque multiplicatione quantitatis, negatur; nam cum multiplicatione poſterioris effectus poteſt ſtare vnitas prioris, à quo dependet poſterior: & patet, quia multiplicatur extenſio actualis ſucceſſiuè in eadem numero quantitate. Et ad id de multiplicatione ſpecierum negatur paritas; non enim poſſunt multiplicari ſpecies ſine multiplicatione principiorum eſſentialium, quia non poſſunt eſſe ratio naturæ eſſendi, niſi in determinata ſpecie: quantitas verò conſtituit corpus aptum ad eſſe in loco certo, ſed cum indifferentia ad hunc, vel illum. Et ad aliud allatum à Ioan. à S.Thom. ſi corpus eſſet in duobus locis immediatis, eſſet vnica ſuperficies; & ſi eſſent duæ, eſſent duo corpora. Reſpondetur negando ſequelam, quia eſſet eadem ſuperficies replicata, & idem corpus in duobus locis: poſſetque dici idem corpus ſibi accedere ratione loci approximati alteri loco, vt infrà dicetur. Tum etiam, quia, vt dictum eſt, hæc implicantia impugnat replicationem ſacramentalem; licèt enim corpus Chriſti ſit modo indiuiſibili, adhuc tamen eſt ibi verè cum tota ſua quãtitate, quam habet in Cœlo, vt cum communi docet Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *cit. q.* 2. Sic & verè poteſt dici quantitas corporis Chriſti in hoſtia diuiſa, & diſcontinuata à ſeipſa

in

Digitized by Google

in Cœlo, quia interponitur corpus intermedium: hoc negabunt Aduerſarij: ergo & nos verè negamus ſequelam argumenti.

Obiicies Quartò, quia ſequeretur idem poſſe poni in infinitis locis, ſicque eſſet vbique per immenſitatem.

Respondet S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 3. *ad* 2. negando ſequelam, ex hoc, quod eſſet tale corpus in illis locis, non ex vi ſuæ eſſentiæ, & independenter ab alio, nec per vnam, & eandem indiuiſibilem præſentiam, ſed per plures, ſicut requiritur ad immenſitatem. Tum etiam, quia illa infinita loca non poſſunt dari, ob idque eſſet in locis actualiter finitis.

Instant Complut. quod poſſe eſſe in pluribus, & pluribus locis in infinitum argueret potentiam infinitam: ſicut ſi daretur creatura, quæ poſſet producere ex nihilo, ſicque in vtroque caſu eſſet creatura, & non eſſet creatura.

Respondetur negando paritatem; nam creatio arguit virtutem actiuam infinitam: poſſe verò locari in pluribus, & pluribus locis virtutem paſſiuam, ob idque finitam, &c.

Obiicies Quintò, quia ſequerentur contradictoriæ operationes in eodem corpore, v. g. quod moueretur, & quieſceret; quod ſibi ipſi poſſet accedere permanenti in vno loco, & ſe mouenti in altero; quod in vno loco peccaret, & in altero ageret benè; in vno damnaretur, in altero eſſet beatus; in vno vulneraretur, in altero non; & ſimilia, quæ ſunt contradictoria.

747. Pro reſponſione, ad quam tenentur & ipſi Aduerſarij per ordinem ad corpus Chriſti exiſtens in pluribus hoſtiis, & locis definitiuè, & ad Angelum, aduertendum ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad* 2. *&* *diſt.* 11. *quæſt. vlt. in corp.* quod accidentia, & prædicata conuenientia corpori ſunt in duplici differentia; alia enim ſunt abſoluta, & independentia à loco, vt eſſe calidum, frigidum, album, &c. alia reſpectiua, & à loco dependentia: & hæc vel ſunt dependentia tantùm in fieri, non verò in facto eſſe, vt calefieri, moueri, deambulare, &c. Alia in fieri, & in facto eſſe, vt accedere, recedere ab alio, &c. loqui cum alio, dimicare, &c. Hinc

Respondetvr, quod ſine contradictione vlla poſsēt verificari prædicata contraria dependentia vel in fieri, & ſimul in facto eſſe; vel dependētia tantùm in fieri à loco de eodem corpore, nec vlla adeſt contradictio abſoluta: at loquendo de accidentibus abſolutis, vel de ipſis in facto eſſe independentibus à loco, negatur poſſe competere eidem corpori in vno loco, & non in alio. Vnde ſi corpus exiſtens Romæ vulneraretur, nutriretur; non vulneraretur, nec nutriretur ſecundùm actionem externam vt exiſtens Ferrariæ: at vulnus conſequens, & nutritio obueniret poſteà eidem in vtroque loco, quia abſolutè competeret corpori. Id patet in corpore Chriſti, ſi conſecrata remanſiſſet hoſtia in triduo mortis; non enim vulneratum fuiſſet in hoſtia, attamen in eodem corpore reſultata eſſent vulnus, & mors, &c. S. Bonau. *lib.* 4. *diſt.* 11. *quæſt. vlt.* tradit hanc doctrinam his terminis, ſcilicet ſi quæras, an in triduo, ſi hoſtia foret conſecrata, paſſio ibi collata fuiſſet? Reſpondetur, ſi ly *ibi*, determinat actum, vel actionem, negatur; ſi determinat compoſitionem intel-

lectam circa ſubiectum, ſcilicet in facto eſſe, ſic conceditur.

Dices, quod poſſet multiplicari vnus homo in centum mille locis, ſicque componeretur exercitus, & poſſet vnus homo pugnare cum exercitu magno.

Respondetvr, quod datâ multiplicatione præſentiarum, non poſſet augeri virtus eius, cùm ſit quid abſolutè, & vniformiter, & independenter à poſteriori, ſcilicet ab vbi ei competens: quod non poteſt dici in opinione ſuſtinentium fieri hanc multiplicationem per reproductionem ſubſtantialem, &c.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Vacuo.

Occasione Loci agit hìc Ariſtoteles de Vacuo; habent enim maximam affinitatem inter ſe. Hinc & nos duplici quæſtione hunc Tractatum abſoluemus.

Qvæstio Prima.

Quid ſit Vacuum, & an dari poſſit?

748. Primò præmittendum eſt ex Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 4. *& quaſt. vlt. ibid.* & *lib.* 2. *diſt.* 12. *quaſt. vlt.* quod Vacuum dupliciter ſumi poteſt. Primò propriè: ſecundò impropriè. Propriè ex Seraph. Doct. eſt negatio cuiuſcumque corporis, vt eſt ſpatium imaginarium; dicit enim *loc. cit. lib.* 1. *diſt.* 37. hoc eſſe vacuum, rectè intellecto vacuo. Ab aliis verò dicitur impropriè vacuum, ſed non rectè, vt mox patebit. Impropriè verò eſt duplex; aliud enim dicitur verè impropriè vacuum, eſtque locus priuatus corpore, quo ſolet repleri, vt dolium vacuum vino. Aliud dicitur priuatiuum, eſtque locus carens quocumque corpore, & re; habens tamen aptitudinem ad repleri, vt ſi hæc camera euacuaretur totaliter à Deo, remanerent ſuperficies laterum capaces continere corpus: quæ latera à S. Doct. appellantur nomine capacitatis, *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 2. *ad* 4. Iſtaque latera ſunt quid poſitiuum, & dicuntur locus impropriè, quia carent locato: at ſi ſumitur medium inter latera quocumque corpore priuatum, ſic dicitur vacuũ propriè, ſcilicet negatiuum abſolutè, ſicut eſt ſpatium imaginarium. Ratio huius dicti eſt, quia illæ ſuperficies, ſeu latera ſunt capacia alterius ſuperficiei, non verò corporis, cùm extra ſuperficiem non ſit locus, nec aliqua entitas corporea volens continere aliquod locatum diuiſibile; ideòque dicuntur vacuum impropriè, non propriè, quia vacuum excludit propriè quamcunque entitatem. Hinc,

749. Prima Conclvsio: Vacuum hoc vltimo modo ſumptum eſt

eſt, de quo agit hîc Ariſt. & definitur *Locus non repletus corpore, ſed aptus repleri*. In qua definitione pro materiali ponitur *locus*, ſeu *ſuperficies*, ſeu *latera continentis*: eſtque quid poſitiuum. Pro formali importatur negatio cuiuſcumque corporis. Ex quibus ſequitur, quod cùm ratio formalis vacui ſit negatio cuiuſcumque corporis, & entitatis, conuenit eſſentialiter cum ſpatio imaginario, ſolumque diſcrepat, quòd hoc ſpatium imaginarium non habet latera, hoc verò habet; quæ tamen ſunt quid extrinſecum ipſi ſpatio vacuo.

750. Secvnda Conclvsio: Vacuum naturaliter non poteſt dari. Eſt communis omnium, & patet ex iis, quæ tradidimus *in lib. 2. Phyſ. quæſt. 1. in notab. 5. & concl. 4.* nam cùm in omnibus entibus creatis adſit materia, vel ordo ad materiam, quæ eſt natura vniuerſalis phyſica cauſans inclinationem naturalem ad bonum commune totius vniuerſi; hinc ratione huius inclinationis vniuerſalis poſſunt impediri, & de facto ſæpè impediuntur motus particulares entium, ne præuertatur ordo vniuerſalis, & præcipuè ne detur vacuum, & vt lationes ſuperiores ſint contiguæ inferioribus. Et hinc experientiâ videmus, leuia tendere deorſum, grauia ſurſum, contra inclinationem peculiarem, ne detur vacuum: ergo patet naturaliter non poſſe dari vacuũ. Addit tamen Serbellonus, & valdè probabiliter, quod cùm natura in declinando vacuum ſæpè indigeat aliquo tempore, nec poſſit repleri in inſtanti, aliquando datur vacuum per breuem morulam in tali declinatione, licèt cum violentia.

751. Qværes, an Angelus ſuâ virtute poſſit cauſare vacuum?

Respondent multi affirmatiuè: ſed nos ex principiis Seraphicis reſpondemus negatiuè; cùm enim ſupra ordinem vniuerſi à Deo præfixum non poſſit Angelus, quia eſt ipſius pars, vt ſuprà in præcedentibus ex S. Doct. *lib. 2. diſt. 2. part. 2. art. 2. quæſt. 3.* traditum eſt, per conſequens nec poteſt contra hunc ordinem vacuum introducere. Poſſet tamen dici, quod in declinatione vacui poſſet aliquantulum retardare per breuem morulam impedimentum vacui, vt ſuprà dictum eſt.

In oppoſitum afferuntur variæ experientiæ à P. Valeriano Magno noſtro, & præcipuè illa de fiſtula vitrea occluſa cum mercurio, in quam non poſſit intrare aër, aliæque conſimiles. Quibus omnibus reſpondent Meldul. Guarinus, aliique: & ad hanc de argento viuo, & ſimilibus, dicunt eſſe mixta heterogenea, quæ includunt vapores, & exhalationes, eaſque emitti, & diffundi per totum, ne detur vacuum. Quod dictum habet magnam probabilitatem: & ad id probandum præcipuè mihi valdè arridet id, quod affert Kircherius, quod ſi ad fundum apponatur tintinnabulum, & concuſſio fiat, verè reſonat: ergo ſignum eſt, quod ſi ſit ſonus, ibi ſit aër: ſed videantur Guarinus, Maſtrius, aliique, qui fusè hanc materiam tractant: in quo tamen dico cum Arriaga, quod in his materiebus proceditur potiùs diuinando, quàm ratiocinando ſolidè.

QVÆSTIO

QVÆSTIO II.

An ſi daretur vacuum, motus poſſet fieri in illo: & an eſſet ſucceſſiuus, an inſtantaneus.

752. PRIMA Opinio affirmat, eſtque communior inter Recentiores apud Meldul. hîc *diſp.* 12. *num.* 16. & Ruuium.

SECVNDA negat, eſtque Alberti, Ægidij, Ianduni, Peter. *lib.* 11. *cap.* 12. Gregor. aliorumque antiquorum cum Ariſt. & eſt Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *quæſt. vlt.* Pro ſolutione quæſtionis,

PRIMÒ Aduertendum, quod hîc non eſt quæſtio de motu poſſibili per ordinē ad Diuinam Omnipotentiā, quicquid dicant Auerroës, aliique ſequaces: certum enim eſt, Deum poſſe mouere, vbicunque voluerit mobile, ipſumque collocare etiam in ſpatio imaginario, tuncque mobile haberet vbi intrinſecum, ſeu præſentiale, tùm ſui, & partium in ordine ad ſe; tum & ad præſentiam virtualiter indiuiſibilem Dei, vt ſuprà diximus in præcedenti tractatu, *quæſt.* 2. Sed quæſtio procedit de motu naturaliter facto, an v.g. ſi hæc camera, vel locus aëris eſſet vacuus omninò, an ſi projiceretur lapis à ſuperficie Cœli lunæ, an tranſiret naturaliter in terram?

753. SECVNDÒ Notandum, quod ad hoc vt corpus moueatur naturaliter de vno loco ad alium, non ſufficit vbi præſentiale ſuprà poſitum, ſed requiritur locus externus, & ſuperficies, in qua ſucceſſiuè locetur. Ratio eſt, quam cum Ariſt. adfert Seraph. Doct. *loc. cit.* quia ad motum ſucceſſiuum hæc requiruntur. Primum eſt medij diſtantia: ſecundum medij reſiſtentia: tertium partibilitas mobilis; quartum eſt finitas virtutis. Sed primæ duæ conditiones ſunt præcipuæ; diſtantia autem eſt relatio quantitatiua, quæ eſt inter extrema, quæ habent medium poſitiuum, nempè magnitudinem: quod medium cauſat reſiſtentiam in ipſo mobili, facitque propè, & longè. Hinc patet, quod ad hoc, vt mobile vincat talem reſiſtentiam medij, non ſufficit, vt habeat vbi intrinſecum ad ſeipſum, ſed requirit, vt habeat etiam locum, per quem tranſit.

754. TERTIÒ Notandum, quod motus alius eſt circularis, alius rectus, alius obliquus, *ex Comp. Theol. lib.* 1. *cap.* 19. Differunt autem, quòd circularis non exigit locum, in quo, ſed tantùm circa quem, vt rectè notat S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *in Comp. Theol. cit.* Rectus verò, & obliquus exigit magnitudinem, ſuper quam fiat. Hinc certùm eſt, in vacuo poſſe fieri motum circularem, quia adeſſent extrema corporis continentis, circa quæ poſſit moueri mobile: vnde difficultas reducitur ad motum rectum. His poſitis,

755. PRIMA CONCLVSIO: Impoſſibile eſt fieri naturaliter motum rectum in vacuo, rectè intellecto vacuo, nempè priuato quacumque entitate corporea.

PROBATVR primò: Tum quia vacuum eſt purum nihil: ſed in nihilo non poteſt fieri motus; ergo nec in vacuo. Maior patet ex traditis; nam vacuum ſimpliciter dicit carentiam cuiuſcumque rei.

RESPONDENT Aduerſarij negando Maiorem; eſt enim locus priuatus corpore.

CONTRA

Contra : Per ly *locus*, vel intelliguntur ſuperficies laterum corporalium, vel intelligitur ſpatium intermedium. Si primum, & id admittimus cum Seraph. Doct. ſed iſta latera non ſunt id, per quod fit motus, ſed terminus vltimatus motus. Si intelligitur ſpatium, vt verè intelligi debet; ſic nullo modo differt à ſpatio imaginario: ſed ſpatium imaginarium eſt nihil, ideſt negatio cuiuſcumque entis, & in eo non poteſt fieri motus: ergo nec in vacuo. Vnde notanter diximus in concluſione, in vacuo non poſſe fieri motum, rectè intellecto vacuo, ſcilicet quod dicit priuationem ſimpliciter, ſcilicet cuiuſcumque entis poſitiui, & etiam priuationis propriæ, quæ neceſſariò exigit ſubiectum ad differentiam negationis. Tum quia in motu locali eſt continua acquiſitio loci: ſed in medio vacui non eſt locus: ergo. Tum quia motus fit à termino à quo ad quem ratione diſtantiæ: ſed in vacuo non eſt diſtantia neceſſaria ad motum: ergo. Probatur minor: Diſtantia eſt effectus magnitudinis, & quantitatis; eſt enim extenſio ipſius: ergo vbi non eſt quantitas, ibi nec diſtantia: ergo nec motus.

Respondet Meldul. concedendo totum de motu locali, negando de motu lationis: differunt autem, quòd motus localis eſt ad locum poſitiuum, & extrinſecum; lationis verò eſt ad vbi præſentiale tantùm, nempè in ordine ad Diuinam præſentiam, de qua ſuprà dictum eſt.

Thomistæ reſpondent, quod talis motus eſt ad vbi per ordinem ad polos mundi, & ad latera vacui. Alij adeſſe diſtantiam priuatiuam cum aptitudine.

756. Contra primò, quia ſi adeſt tantùm diſtantia priuatiua cum aptitudine: ergo & aderit tantùm ſucceſſio aptitudinalis, non verò actualis, cùm non adſit diſtantia poſitiua: ergo nec motus actualis. Secundò, quia ſi per hoc ſaluatur ratio motus, poſſet etiam ſaluari in vacuo interminato; quod nec ipſi admittunt. Tum quia, vt rectè arguit Seraph. Doct. in quocumque motu locali adeſt diſtantia, & per conſequens propinquitas, & longinquitas, ſurſum, deorſum, antè, retrò: ſed talis non poteſt acquiri per ordinem vel ad Diuinam præſentiam, quia Deus propriè non eſt in tali ſpatio, niſi metaphoricè, vel quatenus dicitur eſſe in ipſa re poſitiua collocata in ſpatio; vel per ordinem ad polos, vel cœlum, quia ſic omnes motus eſſent eiuſdem ſpeciei, quia eſſent per ordinem ad eundem terminum: vel quia omnis localis præſentia eſſet per ordinem ad idem. Tum quia ſi adeſſet diſtantia, vel ſubiectaretur in medio, vel in extremis: non in medio, quia ibi nihil eſt; Tum quia diſtantia eſt relatio fundata in quantitate, & non in extremis, quia extrema non ſunt ſimul: ergo erit in medio: ſed in medio non eſt; Tum quia ſi eſt quantitas: ergo nec diſtantia eſt in extremis: ergo nulla reſiſtentia erit in medio, ſicque totum fiet in inſtanti, quod eſt impoſſibile; Tum quia ſi adeſt diſtantia: ergo de ſe erit menſurabilis; quod eſt falſum.

Obiicies primò: Vbi datur mouens, mobile, & extrema, quorum vnum poteſt mobile de nouo acquirere, relinquendo aliud, ibi poteſt eſſe motus: ſed in vacuo ſunt omnia iſta: ergo. Probatur minor, quia in vacuo adſunt extrema diſtantia, poteſt adeſſe mouens, v.g. Deus, Angelus, homo, & mobile, v. g. mouendo

uendo ſeipſum, vel projiciendo lapidem deorſum per tranſitum ab vno ad aliud extremum: ergo.

RESPONDETVR concedendo maiorem, negando minorem. Ad probationem reſpondetur negando antecedens, quod adſint extrema propriè; hæc enim ſunt per ordinem ad medium proportionatum, quod in vacuo non adeſt, cùm ſit pura negatio: ideò illa extrema ſe habent eo modo, quo ſe habent partes vltimi cœli, quæ non poſſunt dici extrema per ordinem ad ſpatium imaginarium; vel ſi Deus crearet alium mundum, ita quod mediaret cum hoc mundo ſpatium imaginarium, non poſſent illæ ſuperficies dici extrema. Pari modo in noſtro caſu, & ad illud de Deo, qui poſſet mouere, concedo de potentia abſoluta. De Angelo reſpondeo, quod conſideratâ eius naturali potentiâ poſſet quidem, ſed ob alium reſpectum impediretur, nempè ratione ordinis vniuerſi, qui exigit connexionem corporum ad inuicem, & poſitionem rerum hîc, & ibi, vt ſuprà diximus; & conſequenter nec à natura, nec ab alio agente creato poteſt fieri talis motus.

INSTANT denuò: Si ignis applicaretur ſtuppæ in vacuo, ipſam combureret; eſſet enim agens naturale debitè approximatum.

RESPONDETVR ex doctrina Seraphica, quod in dato caſu ignis combureret ſtuppam, non in vacuo, ſed in pleno, nempè in ſpatio ab ipſis corporibus repleto; & ſi inter ignem, & ſtuppam eſſet minimum interuallum, negamus tunc ſtuppam poſſe comburi ab igne, cùm deficiat medium, per quod tranſire poſſit.

INSTAT Morandus: Sit corpus medium habens in pleno, & medium in vacuo; tunc moueatur à vacuo ad plenum, in tali caſu moueretur per vacuum: ergo.

RESPONDETVR primò diſtinguendo antecedens; ſi mobile, v.g. homo haberet pedes, & potiorem partem ſui in pleno, & caput in vacuo, concedo, quod poſſet moueri, quia inferior, & minùs principalis ſequeretur potiorem partem. Tum etiam, quia moueretur per ſpatium intrinſecum ab ipſo occupatum, quod non eſſet vacuum, ſed plenum, nec haberet diſtantiam priuatiuam, quam indigeret vincere: ſi verò è contrà eſſet, tunc negatur poſſe moueri.

RESPONDETVR ſecundò negando antecedens abſolutè ex principiis Seraphicis: negamus, inquam, in dato caſu poſſe moueri naturaliter: in quo quiſque pro libito poteſt diſcurrere diuinando, vt diximus.

INSTAT Morandus: In tali caſu adeſſet vbi intrinſecum, licèt non locus extrinſecus, qui eſt quid extrinſecum ad motum: ergo.

RESPONDETVR non poſſe dari motum naturalem ad vbi intrinſecum, niſi ſit etiam ad extrinſecum: ſic negatur conſequentia.

757. QVÆRES, an dato, quod Deus moueret aliquid in vacuo, an fieret ſucceſſiuè?

RESPONDETVR negatiuè; eſſet enim per motum diſcretum: & ſi diceretur ſucceſſiuus, eſſet impropriè talis, cùm non adeſſet continuata acquiſitio vbi. Tum quia, ſi eſt ſucceſſio, vna pars priùs ingreditur, quàm alia in ſpatium: ſed hæc prioritas, & poſterioritas eſt per ordinem ad magnitudinem, quæ non eſt in vacuo: ergo.

Ex quibus ſequitur, quod multò minùs aliæ actiones à medio dependentes poſſent in vacuo exerceri, quod expreſsè

expreſsè docet S. Bonau. *lib.2.diſt.13.art.3.quæſt.1.ad penult.* ex Ariſt. & D. Aug. Vnde non poſſet Sol illuminare, quia non eſt in vacuo medium deferens lumen: nec quis videre, olfacere, audire ob eandem rationem: ſi verò poneretur in vacuo Angelus, vel homo, iſti poſſent intelligere, & velle, ſuppoſitis tamen ſpeciebus præexiſtentibus in eorum intellectu: iſtæ actiones enim non dependent à medio. Et hæc de Vacuo corporeo; quod vacuum ſicuti Deus non permittit in hoc mundo Diuinâ prouidentiâ ordinatiſſimè regens vniuerſa, vtinam ſic & auertat nos à vacuo ſpirituali ſuâ ſanctiſſimâ gratiâ priuando.

TRACTATVS TERTIVS.

De Duratione, & Tempore.

TEMPVS, & locus Phyſicus maximam inter ſe affinitatem habent; tempus enim pendet à motu lationis, & ipſe motus menſuratur à tempore. Hinc poſt motum, & locum conſequitur conſideratio de tempore. Sed quia duratio ſe habet vt quid ſuperius ad tempus, durare enim non ſolùm motui, ſed & aliis rebus naturalibus conuenit: hinc & de duratione priùs hîc agemus, eo maximè, quia Philoſophia noſtra ordinata eſt ad Theologiam, in qua eſt locus propriùs de hac materia.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit Duratio, quotuplex, & an diſtinguatur ab ipſa re durante, & ab ipſius menſura.

758. PRo explicatione tituli Quæſtionis ſupponendum primò nomen durationis hîc accipi pro permanentia, ſeu vt meliùs loquitur Seraph. Doct. *lib.4.diſt.43.art.1.quæſt.4.ad vlt.* pro defluxu rei in ſuo eſſe: & quia res ſunt in duplici differentia, aliæ enim conſiſtunt in eſſe ſucceſſiuo, quia ipſarum partes habent eſſe in continuo fluxu, vt tempus, & motus; aliæ ſunt, quæ permanenter durant, licèt fluat duratio, permanentiæ ipſarum in eſſe, & tempus, quo menſuratur earum duratio, ipſæ tamen non fluunt; quod declaratur exemplo baculi fixi immobiliter in flumine, cuius partes ſucceſſiuè fluunt, ipſo baculo tamen permanenter durante. Hîc autem ſumitur duratio pro permanentia rei in ſuo eſſe, quatenus dicit perſeuerantiam in aliquo ſtatu, abſtrahendo à re permanente, & ſucceſſiua. Principaliter tamen eſt ſermo de perſeuerantia in eſſe rerum permanentium. Et quærimus, quid propriè ſit, & an diſtinguatur à re durante, & ab ipſius menſura? Circa quam mutiplex opinio circunfertur.

Prima eſt, Scoti, & Scotiſtarum, & Nominalium, aliorumque apud Meldul. *diſp.* 13. negantiū durationem diſtingui à re durante, ſed eſſe idem formaliter ac exiſtentiā rei cum negatione deſitionis, connotareque ſecundariò ipſius rei coëxiſtentiam tempori vel vero, vel imaginario. Pro hac ſententia Serbellon. citat Thomiſtas, ſed immeritò, vt videre eſt apud Complut. Ioan. à S. Thom. alioſque (excipe tamen Capreolum.) Pro hac ſententia etiam citatur Seraph. Doct. à P. Gallicio *lib.* 4. *tract.* 2. *quaſt.* 2. *n.* 5. ſed immeritò, vt mox patebit: qui tamen poſteà *num.* 6. admittit ad mentem S. Doct. diſtinctionem modalem inter durationem, & rem durantem. Vnde non ſatis ſibi conſtat, cùm videatur negare durationem eſſe modū rei exiſtentiæ; quod tamen in ſententia Seraphica non poteſt ſuſtineri.

Secvnda Opinio docet durationem realiter diſtingui à re durante; eſtque communior: ſed tamen Authores inter ſe ſunt diuiſi; nam aliqui volunt durationem ſuperaddere rei duranti menſuram: alij coëxiſtentiam tantùm ad tempus extrinſecum: alij modum extrinſecum: alij actionem conſeruatiuam, vt Lugo de Incarnatione *diſp.* 19. *ſect.* 1. alij modum intrinſecum. De qua varietate vide Suarez *in Met. diſp.* 50. Vaſquez *in* 1. *part. diſp.* 33. *cap.* 3. Perer. *lib.* 12. *cap.* 5. Hurtad. Arriag. Onied.

Seraph. Doct. conuenit cum hac ſecunda opinione in hoc, quod recognoſcit diſtinctionem realem modalem inter durationem, & rem durantem: diſconuenit poſteà in hoc, quod hāc negat eſſe formaliter tēpus, vel æternitatem, vel æuum, quæ ſunt menſuræ ipſæ durationis omnium rerum. Quare vt S. Doctoris mens aperiatur, & veritas candidè habeatur,

759. Primò Notandum, quod ſicut creationi, & productioni rei exiſtentia correſpondet tanquam illius terminus: ſic & conſeruationi reſpondet ipſa duratio rei in eſſe, ſiue ipſa rei exiſtentia, vt durans, & permanens in eſſe. Vnde eodem modo proportionaliter philoſophandum eſt de duratione in ordine ad exiſtentiam, ſicut de conſeruatione in ordine ad creationem, & productionem primariam rei. Hinc conſequenter duratio poteſt ſumi vel formaliter, vel effectiuè: ſi effectiuè, ſic eſt idem ac actio conſeruatiua rei, in quo ſenſu videtur Cardinalis de Lugo ſumpſiſſe durationem: ſed quia ex tali actione conſeruatiua reſultat paſſiuè in re durante, & conſeruata nouus modus, hinc & duratio neceſſariò eſt modus ſuperadditus ipſi rei, & actioni conſeruatiuæ; & hoc pacto ſumitur formaliter, non primo modo, & in hoc ſecūdo ſenſu procedit noſtra quæſtio.

760. Secvndò Notandum, quod ad tria capita reducuntur ea, quæ recipiunt eſſe per aliquam actionem, & conſeruationem, ex S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 9. *quaſt. vlt.* Quædam ſunt, in quibus idem eſt eſſe, & fieri; differt tamen eſſe, & factum eſſe, ſuntque ſucceſſiua, quorum eſſe dependet omninò à principio producente exiſtente in ſua actualitate; vt ſunt motus, & mutationes: iſtorumque duratio conſiſtit tantùm in ſuo actuali fieri ſucceſſiuo; nam cùm facta ſunt, ampliùs non durant. Secundò, alia ſunt, in quibus idem eſt eſſe, & factum eſſe; differt tamen fieri, & eſſe, & conſeruari, & ſunt, quæ habent eſſe permanens, nec dependent in eſſe, poſtquam ſunt à ſuo principio producente, quia habent in ſe aliquam rationem

nem ſubſiſtendi vel in ſe, vt ſunt ſubſtantiæ, vel per principia intrinſeca ſui ſubiecti, vt ſunt accidentia permanentia; hæc enim habent in ſe aliquam potentiam ad durandum, licèt cum dependentia à prima cauſa, quod notauit S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 2. Tertiò, alia ſunt, in quibus eſt idem fieri, & eſſe, & factum eſſe, vt ſunt illa, quæ habent eſſe permanens, & totaliter dependens à ſuo principio productiuo exiſtente in ſua actualitate per eundem modum, quo ſunt in principio, non tantùm in ſe, ſed etiam reſpectu producti, ita quod conſimilis modus actualitatis attendatur quantùm ad eſſe, & permanere in eſſe: & talia ſunt influentiæ actuales, ſiue corporales, ſiue ſpirituales, vt ſunt lumen, radius, gratia, immiſſio ſpecierum ab obiecto, & perfectiſſimo modo generatio Filij in Diuinis; in iſtorum enim duratione, licèt ſit veluti continuata productio, nihil tamen de nouo producitur, ſed idem perſeuerat in eſſe. Ex quibus inferuntur ſequentia. Primò ex S. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *dub.* 7. *part.* 1. quod illa, quæ habent eſſe in ſe, & à ſe, & ex ſe, & inuariabiliter, immutabiliterque, habent durationem perfectiſſimam omninò immutabilem, & hæc ſoli Deo competit, diciturque æternitatis duratio; in Deo enim ſolo (ait S. Doct.) eſt duratio ſine ſucceſſione, & variatione, quia Deus eſt neceſſe eſſe, & independens eſſe ab alio, ob idque & eſſe manens abſque tranſitu actus, & potentiæ. Secundò illa, quæ licèt in ſe exiſtant, non tamen aut à ſe, aut ex ſe; ob idque de facto exiſtunt, ſed poſſunt non exiſtere: & hæc vel exiſtunt omninò inuariabiliter in ſua entitate, non tamen in duratione, in qua neceſſariò eſt ordo ſecundùm prius, & poſterius; & iſtæ ſunt ſubſtantiæ incorruptibiles, ſiue corporeæ, ſiue ſpirituales. Alia verò, licèt habeant eſſe permanens, patiuntur tamen in ſe variationem, & iſtæ ſunt ſubſtantiæ corruptibiles, quæ nunquam in eodem ſtatu permanent, quia ſunt ſubiectæ in entitate innouationi, & veterationi: & ad hoc caput reducuntur etiam ſecundariò accidentia permanentia. Primis autem creaturis, ſcilicet incorruptibilibus, competit æuum: ſecundis tempus, quibus menſurantur in ſua duratione.

761. Tertiò Notandum ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 3. *q.* 2. *in fine corp.* & *lib.* 1. *diſt.* 26. *art.* 1. *q.* 3. *in fine corp.* quod cùm exiſtentia rei ſit terminus creationis, & productionis, primò intelligitur rem oriri, deinde eſſe, ſeu exiſtere, & tertiò ad alterum ſe habere. Hinc poteſt intelligi res exiſtere abſque eo, quod includat ordinem durationis; ordo enim durationis ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 40. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. eſſentialiter includit prius, & poſterius, nec admittit extrema ſimul. Vnde exiſtentia rei poteſt eſſe ſine duratione, quia poteſt eſſe in primo inſtanti: è contrà verò duratio non poteſt eſſe ſine exiſtentia rei, quod & notauit Richardus *lib.* 2. *diſt.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. Et hinc primò ſequitur, quod creatio, & conſeruatio, licèt ex parte Dei ſint vnum, & idem, & ipſamet productio continuata; ex parte creaturæ tamen ſunt quid diuerſum: nam prima habet pro termino ipſam puram exiſtentiam, ſecunda habet duratione̅ eiuſdem exiſtentiæ: ſic ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 37. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad vlt.* vbi dicit, quod de eſſe rei eſt loqui dupliciter, vel quã-

tùm ad defluxum & durationem, aut ſecundùm ſe. Si primo modo, ſic oportet, vt duratio ſit alia, & alia, ſicut menſura durationis: ſi ſecundo modo, ſic plurificatur ex diuerſitate principiorum permanentium, & hinc reſurgent eadem corpora numero, licèt cum diuerſa duratione, & menſura. Sequitur ſecundò ex hoc, quod res eſt durans, & permanens in eſſe, ideſt poteſt menſurari, ſicut etiam & ipſa duratio: vnde licèt communiter omnes Authores confundant in vnũ durationem, & menſuram; verè tamen ſunt quid diuerſum, & maximè ſecundùm principia Seraphica, vt clarè aduertit *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *fund. vlt.* vbi docet menſuram durationis reſpicere modum durandi, vt ſuprà *loc. cit. lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad vlt.* His poſitis,

762. Prima Conclvsio: Duratio eſt permanentia, ſeu, vt loquitur Seraph. Doct. defluxus, ſeu perſeuerantia, ſeu extenſio rei in ſuo eſſe actuali. Eſt communis omnium, & Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 43. *cit.* & *lib.* 2. *diſt.* 37. & aliis locis citatis. Dicitur perſeuerantia, ſeu permanentia, ſeu vt dixit Seraph. Doct. continuatio, vt indicetur rem retinere ſuum eſſe formale, & eſſentiale, quod habet vel à ſe, vel ab alio: per quam particulam includuntur etiam omnia ſucceſſiua, quæ licèt propriè non habeãt durationem, prout dicit perſeuerantiam in eſſe quieto; habent tamen permanentiam ſecundùm exigentiam ſuæ naturæ, ſcilicet in fieri, & in eſſe ſucceſſiuo. Dicitur in ſuo eſſe actuali, ſcilicet quieto, & completo: per quam particulam excluduntur entia ſucceſſiua in facto eſſe; & in hoc vel nulla, vel modica difficultas eſt.

763. Secvnda Conclvsio: Duratio creata realiter modaliter differt à re durante. Eſt S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 1. *dub.* 5. vbi notat, quod omnis duratio creata differt à re durante (nota Seraph. Doct. quando vtitur abſolutè hoc verbo *differt*, abſque alio addito, ſemper intelligere differentiam realem, vt in tractatu Formalitatum explicatum eſt:) duratio enim (ſubdit) importat ſucceſſionem cum prioritate, & poſterioritate, vel ſine variatione, & innouatione, vt in æuo; vel cum innouatione, & veteratione, vt in tempore. Item *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 4. vbi dicit, quod in ſpiritualibus, & temporalibus eſt idem modus diſtinctionis, ſed non idem modus durationis. Et *quæſt.* 1. *fund. vlt.* vbi dicit, quod menſura durationis reſpicit modum durandi. Et confirmatur ex S. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 43. *art.* 1. *quæſt.* 4. *ad vlt.* vbi dicit, quod de eſſe rei quantùm ad defluxum, & durationem neceſſariò oportet, quod alia, & alia ſit duratio, ſicut & menſura durationis: ecce quomodo diſtinguit ipſam durationem à re durante. S. Doct. ſequuntur plures citati à Meldul. *diſp.* 13.

Probatvr primò: Res tranſiens realiter de potentia ad actum, quem non habebat, aliquid de nouo à ſe diſtinctum verè acquirit: ſed res exiſtens in primo inſtanti eſt in potentia ad durandum, & non durandum in ſequenti tempore; & tranſiens ad ſequens tempus acquirit durationem, quam non habebat: ergo de nouo aliquid ei ſuperuenit: ergo duratio eſt aliquid diſtinctum ab ipſa exiſtentia rei. Maior eſt certa ex ipſis terminis. Minor probatur, quia Petrus exiſtebat heri cum tota ſua exiſtentia, & poterat mori; in quo caſu non duraſſet hodie: ergo ſi hodie

Digitized by Google

hodie durat, tranſit ad aliquid de nouo reale, & à ſe diſtinctum: ergo duratio eſt quid diſtinctum à re durante. Confirmatur, tum quia aliquid verè à parte rei competit exiſtentiæ, quod non competit durationi, & è contra: ergo diſtinguuntur verè inter ſe. Probatur antecedens. Exiſtentia eſt terminus creationis, duratio terminus conſeruationis. Item exiſtentia poteſt eſſe ſine vera duratione, vt ſi in hoc inſtanti aliquid produceretur, & ſtatim deſtrueretur: ſed in primo inſtanti verè, & propriè, & in rigore non poteſt dici durare, cùm duratio dicat ordinem prioris, & poſterioris; præſupponit enim eſſe, & addit continuationem: ergo. Tum quia duratio verè dicitur longa, vel breuis; quod non competit exiſtentiæ præcisè ſumptæ, ſed tantùm ratione durationis. Tum quia duratio hodierna, & heſterna non ſunt idem; & tamen exiſtentia eſt eadem: ergo, cùm habeant prædicata vera, & realia diuerſa, realiter etiam diſtinguuntur; hoc enim eſt vnum ex ſignis diſtinctionis realis, ex Seraph. Doct. in tractatu Formalitatum.

Respondet Meldul. cum aliis, iſta prædicata diuerſa competere durationi, non ratione ſignificati principalis, quod eſt ipſa exiſtentia rei; ſed ratione connotati, ideſt ratione coëxiſtentiæ ad tempus verum, vel imaginarium, quod imaginamur ipſam menſurare. Vnde permanentia in eſſe non dicitur ipſa exiſtentia rei per ordinem ad tempus ſucceſſiuum, quod menſurat ipſam rem.

764. Contra: Verè nullo intellectu cogitante intrinſecè adeſt in duratione magis, & minùs, longitudo maior, & minor. Patet enim intrinſecè occupat maius ſpatium durationis, quàm filius, quia habet maiorem extenſionem permanentiæ in eſſe, quod eſt idem eſſe: ergo falſum eſt durationem connotare tempus verum, & reale, cùm & ipſum duret, & non per connotationem ad aliud tempus. Tum quia mirum eſt, quomodo à parte rei verè non poſſit dici animam Adæ plus duraſſe, quàm animã Franciſci, niſi per coëxiſtentiam ad tempus: ſed quid reſponderent, ſi non adeſſet hoc tempus reale à Deo creatum, & vt dicunt plures Theologi, Deum priùs creaſſe Angelos ante tempus?

Dicent, connotare tempus imaginarium.

Contra: Ergo duratio habebit maiorem extenſionem ſolùm penes noſtram imaginationem; hoc tempus enim imaginarium eſt nihil: ergo ex hac connotatione non poteſt deſumi denominatio realis, cùm ſit entitas realis: & dato, quod eſſet quid reale tribuens veram denominationem, hoc, quod eſt Petrum exiſtere huic tempori imaginario, ſeu connotare illud, eſt aliquid ſeparabile ab ipſo Petro, & ab ipſo tempore imaginario; quia vtrumque poteſt eſſe in rerum natura, quin inuicem coëxiſtant, ſicut de facto extiterunt in rerum natura Adamus, & dies heſternus; & tamen inuicem non coëxtiterunt: ergo hoc, quod eſt coëxiſtere, eſt aliquid ab vtroque ſeparabile. Tum quia ſequeretur, quod duratio compleretur per aliquid extrinſecũ: ſed conſequens eſt falſum, augmentum enim fit per additionem partis intrinſecæ, non extrinſecæ. Vnde non poteſt dici intrinſecè maior, & includere intrinſecè terminũ à quo, & ad quem: ergo & antecedens. Confirmatur, quia duratio intrinſecè importat

importat ordinem ipſius eſſe ad permanenter, & perſeueranter eſſe: ergo prius, & poſterius, principium, medium, & finem: ergo verè diſtinguitur à re durante. Sed videatur Arriag. *diſp.*15. qui plura affert ad probandam hanc diſtinctionem.

765 GVARINVS *diſp.*18. *expenſ.*2. perſiſtens in ſuis principiis, quod diſtinctio non poſſit dici realis, niſi extrema poſſint ſeparata permanere, dicit nos teneri probare, poſſe eſſe exiſtentiam durantem ſine duratione, & durationem ſine exiſtentia. Sed quis non videt hanc fallaciam, dum iſte Author tranſit à diſtinctione reali maxima ad modalem, & à modali ad illam. Noſque in tractatu Formalitatum probauimus ſufficienter intercedere diſtinctionem realem inter rem, & modum extrinſecum, qualis eſt duratio: & ad id ſufficit, quod res poſſit exiſtere ſine hoc modo.

OBICIES primò: Duratio eſt permanentia rei in eſſe: ergo eſt res permanens in eſſe: ergo eſt idem realiter ac ipſa res.

RESPONDETVR concedendo antecedens, & diſtinguendo conſequens: ergo eſt permanens res, ideſt vt permanens, & reduplicatiuè importans ipſam permanentiam, nego conſequentiam; ſi ſumitur ſpecificatiuè, ideſt importans aliquid ſuperadditum, ſic concedo conſequentiam: ſed hinc non infertur durationem eſſe idem ac res, ſed benè eſt idem ac permanentia.

OBICIES ſecundò: Sicut ſe habet creatio ad conſeruationem, ita exiſtentia ad durationem: ſed creatio, & conſeruatio ſunt vna met res: ergo & exiſtentia, & duratio.

RESPONDETVR diſtinguendo maiorem; ſicut ſe habet creatio, & productio ad conſeruationem, ſi ſumuntur formaliter, & intrinſecè, nego maiorem: ſi ſumuntur per ordinem ad terminum entitatiuè ſumptum, concedo maiorem; modaliter, nego. Et hinc tranſeat minor: vel diſtinguo minorem, ſed creatio, & conſeruatio ſunt eadem res formaliter, concedo; terminatiuè, nego. Sic negatur conſequentia, ipſa enim entitas, prout eſt terminus conſeruationis, alium modum importat formaliter, ac ipſa nudè ſumpta.

766. RVVIVS aliam reſponſionem doctiſſimè affert: Permanentia in eſſe, ait ipſe, poteſt ſumi pro dependentia actuali ſubſtantiali ab agente non interrupta, & hæc eadē eſt, ac conſeruatio rei: poteſt & ſumi pro dependentia accidentali, quæ ex prima ſubſtantiali conſequitur, eſtque ipſa duratio. Sic negatur maior, & minor; nam licèt prima dependentia identificetur cum ipſa re, vt etiam docet Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*1. *part.*1. *art.*3. *quæſt.*2. idemque dicendum de creatione, & conſeruatione paſſiua; ſecunda tamen non identificatur cum ipſa re, cùm ſint diuerſi termini, vt etiam adnotauit Ricardus *lib.*2. *diſp.*1. *part.*1. *art.*1. *quæſt.*4. *ad vlt.* quod & docuit priùs S. Bonau. aliis terminis *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.*1. *art.*3. *quæſt.*2. *ad* 4. dicens, quod mutatio, quæ habet duo extrema poſitiua, neceſſariò differt vt via à termino, non verò quæ habet vnum tantùm extremum poſitiuum: conſeruatio verò, & duratio eſt inter eandem rem exiſtentem in primo inſtanti, & deinde in tempore ſequenti, non ſic creatio: ob idque eſt quid accidentale hæc duratio. Tum etiam, quia non valet inferri identitas terminorum ex identitate actionum, ab eadem enim actione poſſunt prouenire plures effe-

ctus

ctus ſpeciediſtincti, vt patet in tractatu de cauſa efficiente; poteſt enim eſſe vnica relatio, etiam multiplicatis terminis in eodem fundamento, vt docet Seraph.Doct. *lib.3.diſt.8.art.2.quæſt.2.* & ex eadem actione vnica realiter, & virtualiter multiplici Solis poſſunt eſſe effectus plures diſtincti ſpecie, vt indurare lutum, liquefacere ceram.

Obiicies Tertiò, quia ſi duratio realiter diſtinguitur: ergo poterit ſeparari.

Respondetvr hoc argumentum nihil probare etiam apud ipſum Meldul. qui ipſum conficit; non enim ſeparabilitas eſt ratio propria diſtinctionis realis. Deinde reſpondetur ex doctrina, quam ipſe opponens tradit *in Log. diſp.1.num.63.* ſeparari eo pacto, quo modus ſeparatur à re.

Instat: Prius non dependet à poſteriori realiter diſtincto: ergo exiſtentia poteſt conſeruari ſeparata à duratione.

Respondet S.Bonau. *lib.2.diſt.12. art.1.quæſt.1.ad 1.* negando antecedens abſolutè; licèt enim exiſtentia abſolutè non dependeat à duratione, dependet tamen in conſeruari: ſic materia dependet à forma in compleri, ait S.Doct.

Dices: Non poteſt intelligi duratio ſine exiſtentia: ergo.

Respondetvr, non poſſe intelligi ratione connotationis exiſtentiæ, non ratione ſui.

Obiicies Quartò cum Ouied. Guarin. Serbellono: Deus, & ſua duratio non diſtinguuntur; & tamen Deus, vt durat hodie, non durat cras: ergo idē poteſt dici de qualibet duratione.

767. Respondetvr negando paritatem: duratio enim Dei eſt tota ſimul, & ſi verificatur illud de hodie & cras, id eſt ratione connotatorum, & ex parte noſtræ intelligentiæ, ad quæ connotata fit recurſus ad noſtram maiorem intelligentiam: non ſic eſt de duratione creata, quæ non eſt tota ſimul, ſed habet prius, & poſterius contingens, quod non conuenit Deo: nam Deus dicitur durare hodie, & cras eodem modo, & neceſſariò; & ideò reſpectu Dei dicere, Deus, vt durat hodie, non durat cras, nihil aliud eſt, niſi quod hodie non eſt cras. Seraph.Doct. *lib.1.diſt.40. art.1.q.1. ad 3.* egregiè explicat hanc veritatem, dicens, quod in Deo iſte ordo, quia eſt ſecundùm nobilitatem, ponit extrema ſimul, ſcilicet totam durationem, & illam diei heſternæ, & hodiernæ, & futuræ: & ideò per ordinem ad menſuram creatam eſt tota ſimul cum antecedente, & cum ſubſequente; ideò non currit paritas. Immò ex hac doctrina confici poteſt validiſſimum argumētum contra Aduerſarios. Duratio Dei ex hoc, quod eſt tota ſimul, non diſtinguitur realiter à re durante: ergo, quæ non eſt tota ſimul, debet diſtingui.

Instat Serbellon. Intelligitur durare creatura per ſolam liberam dependentiam, quam habet in fieri, & conſeruari à Deo: ergo intrinſecè, & non per modum ſuperadditum durat.

Respondetvr ex traditis in primo fundamento, intelligi durare creaturam per dependentiam à Deo in genere formali, nego: durat enim per durationem ſuperadditam.

Obiicies Quintò: Ipſa duratio, ad hoc vt afficiat exiſtentiam, debet & ipſa permanere in eſſe: ergo & durare alia duratione, ſicque dabitur proceſſus in infinitum.

768. Respondetvr debere permanere in eſſe vt quo, concedo; vt quod, nego: ſic nego conſequentiam;

Digitized by Google

ſeipſa enim durat, cùm ſit ipſa ratio formalis durandi: nam in primis eſt ſtatus, ait S.Bonau.*lib.*1.*diſt.*13.*art.*1. *quæſt.*3.cum communi: vnde ſtandum eſt in ipſa ratione formali.

Obicies ſextò ex Serbellon.*n.*27. Res ſeipsâ eſt realiter: ergo ſeipsâ permanet ſecundùm eſſe: ergo non per modum ſuperadditum.

Respondetvr concedendo antecedens, negando conſequentiam, ſi eſt ſermo de permanentia duratiua.

Instat iterum: Modus iſte reſultat à ſubiecto, & ab ipſa re, non à tempore: ſed ipſa res duratura producitur in hac, verbi gratiâ, differentia temporis, & non in alia: ergo priùs res eſt determinata ad differentiam temporis, quàm intelligatur durare; ideò enim dicitur durare, quia eſt in hoc, vel illo tempore.

Respondetvr: Modus reſultat à re, diſtinguo, à re vt ſic, nego; à re, provt conſeruatur, & ob id in virtute actionis conſeruatiuæ, concedo: ſic negatur conſequentia, & probatio ipſius; non enim res habet hunc modum, quia producitur in hac, vel illa differentia temporis, ſed quia conſeruatur per actionem conſeruatiuam, quæ terminatiuè eſt alia à productione. Et hoc pacto reſpondetur pluribus aliis obiectionibus huius Authoris, & aliorum, qui in arguendo ſupponunt ſemper iſtum modum ſuperadditum competere rei ſecundùm ſe, & vt eſt producta, quod eſt falſum, cùm poſſit eſſe res, & non durare: ſed cùm ſit terminus actionis conſeruatiuæ rei in eſſe, ideò diſtinguitur realiter ab ipſa re.

Dices cum Ouied. qui appellat hoc argumentum efficaciſſimum: Si duratio eſt accidens ſuperadditum rei duranti: ergo ex eo præcisè dicor hodie durare, quia habeo hunc modum, ſiue accidens: ergo poterit Deus hodie mihi ſuperaddere durationem craſtinam, ſiue durationem, quam poſſem habere poſt centum annos: conſequens eſt inintelligibile, & impoſſibile: ergo. Hoc argumentum Ouied. (ait rectè Arriag. hîc *num.*45.) poteſt fieri contra ipſum Ouiedum ponentem vbicationes diſtinctas tali pacto. Vbicatio Romana mihi ſuperaddita eſt modus realiter à me diſtinctus: ergo poterit illam mihi dare Mediolani: vnde ſicùt reſponderet negando conſequentiam ex hoc, quod hæc vbicatio eſſentialiter eſt affixa huic ſpatio, ſic & reſpondetur ipſius obiectioni, negando ſequelam, cùm duratio hodierna ſit affixa conſeruationi hodiernæ intrinſecè, & eſſentialiter. Quæ reſponſio eſt optima in ſententia ipſorum, qui ſuſtinent durationem, & menſuram eſſe omninò idem.

769. Nos verò, qui cum Seraph. Doctore ſuſtinemus durationem eſſe quid realiter diuerſum à menſura (vt patebit in ſequenti concluſione) aliter reſpondemus, nempè concedendo totum, quod prætendit Ouied. & admittimus Deum antecedenter potuiſſe ſeparare durationem meam ab heſterna menſura, licèt dum actu aduenit, tunc non poteſt ſeparari. Tum quia res, dum eſt, neceſſe eſt, vt ſit: tum quia tempus in facto eſſe eſt nihil. Negamus autem id eſſe impoſſibile; & patet tum ex hoc, quod nulla eſt implicantia, vt ſicut duro hodie, ſic Deus potuiſſet antecedenter facere, quod durarem in altero tempore, immò & ante creationem temporis. Ratio eſt, quã innuit Seraph. Doct. *lib.*1.*diſt.*40. *art.*1.*quæſt.*1.*ad* 3. quia duratio eſſentialiter importat ordinem, ob idque &

& extrema non poſſunt eſſe ſimul, ideò ſecundùm rationem antecedendi ordo eſt ſimul cum antecedente; & ſecundùm rationem ſubſequendi eſt cum ſubſequente, ſcilicet tempore extrinſeco, quod à Deo poteſt pro libito annectere antecedenti.

770. Tertia Conclvsio: Duratio creata propriè non eſt menſura rerum, licèt maximam habeant affinitatem, & ideò multoties confunduntur in vnum, ſed diſtinguitur realiter ab ipſa menſura creata. Concluſio eſt Seraph. Doct. contra ferè omnes, quam tradit S. Doct. & loco citato in præcedenti concluſione innuit: & clarè *lib.2.diſt.2.part.1.art.1.quæſt.1.fund.vlt.* & *quæſt.2.in corp.* vbi dicit, quod menſura durationis reſpicit modum durandi rei: in quo textu ſumitur intranſitiuè ly *menſura durationis*, vt ex ſe patet: & addit tempus reſpicere ipſam durationem variam, & ſucceſſiuam, quæ venit ex parte mobilis. Si igitur tempus, quod eſt menſura, reſpicit durationem, ſequitur non eſſe durationem. Et clariùs *lib.4.diſt.43.art.1.quæſt.4.ad vlt.* dicit, quod de eſſe rei eſt loqui dupliciter, aut quantùm ad defluxum, & durationem, aut ſecundùm ſe: ſi primo modo, neceſſariò oportet, quod duratio ſit alia, & alia, ſicut menſura durationis: ſi quantùm ad eſſe, ſic numeratur ex principiis permanentibus. Ex quibus patet diſtinguere inter durationem, & menſuram.

Probatvr primò. Duratio, verbi gratiâ Petri, & hæc menſura temporis ſunt ad inuicem ſeparabilia, ita quod ſit duratio in Petri exiſtentia, & non hoc, vel illud tempus extrinſecum: ergo ſunt realiter diſtincta. Probatur antecedens, quia Deus poteſt velle creare Petrum, & ipſum conſeruare, & diem heſternam, & iſta non eſſe ſimul, ſed in alio tempore: tum & creare Petrum, ipſumque conſeruare ante omne tempus: ergo duratio Petri hodierna non eſt idem cum hoc tempore; quæ enim ſunt ſeparabilia, vel quotieſcumque aliquid potuit eſſe ſine alio, ab eo diſtinguitur realiter.

Probatvr ſecundò: Duratio ipſa menſuratur per tempus, & æuum: ſed menſura, & menſuratum ſunt diſtincta realiter: ergo. Probatur maior: Vbi eſt prius, & poſterius, & ordo, ibi eſt extenſio; & vbi eſt extenſio, ibi eſt menſurabilitas: ſed duratio habet prius, & poſterius: ergo & extenſionem: ergo & menſurari poteſt. Tum quia menſura eſt de genere quantitatis; duratio eſt modus entitatiuus rei, & reductiuè ſpectat ad quantitatem, vt infrà dicetur: ergo diſtinguuntur realiter.

Obiicies Primò: Tempus ipſum durat: ergo non menſuratur duratio per tempus.

Respondetvr diſtinguendo antecedens: Tempus, vt eſt ens reale, durat, concedo; vt menſura, nego: quia ipſum eſt menſura durationis rerum temporalium.

Obiicies ſecundò: Duratio menſurat rem: ergo eſt menſura. Probatur antecedens, Duratio hodierna, & heſterna extendit ipſam exiſtentiam in eſſe: ergo.

Respondetvr negando antecedens abſolutè. Ad probationem, duratio hodierna, & heſterna ſumpta præcisè, prout dicit permanentiam rei in eſſe, extendit non menſurando, ſed tribuit prius, & poſterius ipſi rei in eſſe; & ſolùm dicitur menſurare, prout ipſi ſuperadditur ly *hodierna*, & *heſterna*, ſcilicet tempus, quod menſurando durationem dicitur, licèt impropriè, &

ipſa duratio menſurare ipſam rem,& non alio modo.

671. QVÆRES, an res poſſit durare in primo inſtanti ſui eſſe.

RESPONDETVR ex S. Bonau. quod cùm duratio menſuretur tempore,vel æuo, ob idque cùm ipſi reſpondeat prius,& poſterius,& ipſa nunc; hinc poteſt dici res in primo inſtanti durare per nunc reſpondens indiuiſibili durationis: impropriè tamen id dicitur, quatenus primum inſtans eſt initium permanentiæ rei, cùm duratio eſſentialiter ſit permanentia ſucceſſiua rei in eſſe. Ex quibus omnibus infertur,

PRIMÒ omnem durationem includere prius, & poſterius, ob idque & ſucceſſionem: quod & in ſequenti quæſtione magis patebit,& præcipuè ex ſolutione obiectionum, quæ etiam ſpectant ad hanc Concluſionem meliùs enodandam.

SECVNDÒ, durationem non eſſe de genere quantitatis, niſi reductiuè,& impropriè; ſed magis ſpectare ad ipſam entitatem rei, poſſeque dici extenſionem entitatiuam rei.

TERTIÒ durationem aliam dici ſucceſſiuam,aliam permanentem,impropriè tamen ratione rerum permanentium, & ſucceſſiuarum,cùm propriè ſit ſucceſſiua.

QVARTÒ, durationem eſſe vniuocam omnibus rebus durantibus,quia in omnibus importat permanentiam in eſſe: verum tamen eſt eſſe coniunctam cum aliqua analogia, cùm permanentia minùs propriè competat entibus ſucceſſiuis, vt dicetur ſuo loco agendo de tempore.

QVÆSTIO II.

De Menſura: quid, & quotuplex ſit, & quibus competat.

772. SVprà diximus, quod ex eo, quod aliqua exiſtentia habet durationem, & continuatur in eſſe, poteſt etiã menſurari ſecundùm prius, & poſterius, longitudinem,& breuitatem, magis, & minus. Hinc ſequitur, quod ſicut eſt multiplex res durans, & multiplex duratio; ſic & neceſſariò multiplex menſura debet admitti. Hîc autem loquimur non de omni, & quacunque menſura; alia enim eſt intrinſeca, eſtque periodus durationis intrinſecus cuiuſcunque rei,vt docet Seraph.Doct.*lib.2.diſt.2. part.1.art.1. q.2.corp.* & *lib.4. diſt.49. part.2.art.6. quæſt.1.* alia eſt extrinſeca, & hæc eſt, de qua hîc loquimur, ſcilicet actiua, quâ vtimur ad menſurandam paſſiuè aliquam rem.

MENSVRA igitur hoc modo accepta ſic ab Ariſt. *lib.10.Met.*definitur: *Menſura eſt id, quo quantum cognoſcimus*: ideſt, eſt quantitas, quæ alteri applicata facit cognoſcere, quanta ſit res menſurata. Et dicitur quantitas, ſcilicet vel molis, vel virtutis; non ſolùm enim vtimur quantitate molis ad menſurandam aliam quantitatem, ſed & quantitate, & perfectione virtutis: in quo ſenſu dicitur ab Ariſt. *lib.10. Met.* apud Seraph. Doct. *lib.2.diſt.3. part.1.art.1.quæſt.2. fund. 2.* quod in vnoquoque genere datur vnum primum, quo menſurantur omnia, quæ ſunt in illo genere:& hoc ſecundo modo per ſpeciem perfectiſſimam generis menſuramus alias,ſecundùm acceſſum,& receſſum ad

ad illam : ſic perfectionem imaginis per exemplar, & perfectionem ſcientiæ ex obiecto : ſic & intenſiorem qualitatis per qualitatem ſummè intenſam, vel redactam ad certum gradum : & in tali menſuratione reſultat relatio ſecundùm dici, vt ait S. Bonau.*lib.*1.*diſt.*30.*art.*1.*quæſt.*3.*ad* 4. Hîc autem ſermo eſt de quantitate propria, quæ propriè eſt menſura durationis : & in his traditis vel nulla, vel modica eſt difficultas. Et hæc quoad primam partem tituli quæſtionis. Potior difficultas eſt in ſecunda, & tertia parte tituli, nempè quotuplex ſit menſura durationis, & quibus rebus competat?

Prima Opinio eſt D.Thomæ, & Thomiſtarum communis, recognoſcentium in vniuerſum quinque genera menſurarum. Prima eſt æternitas, quæ eſt menſura durationis Diuinæ. Hæc tamen & ab ipſis, & ab omnibus Theologis appellatur impropriè menſura, cùm ſit attributum perfectionis Diuinæ : menſuræ verò creatæ ſunt quatuor, nempè æuum, competens ſubſtantiis incorruptibilibus : æternitas participata competens actibus perpetuis, vt eſt viſio Dei, vita beata : tempus diſcretum, competens actibus Angelorum, & Beatorum tranſeuntibus, vt eſt motus : æuum, & tempus continuum.

Secvnda Opinio eſt Seraphici Doct. ſuſtinentis dari tantùm duas menſuras creatas, ſcilicet æuum pro ſubſtantiis incorruptibilibus, & tempus, ſiue diſcretum, ſiue continuum, de quo infrà, pro corruptibilibus, & actionibus tranſeuntibus : quem ſequuntur Scotus, & Scotiſtæ, licèt diuerſo modo ; nam ipſi volunt omnia entia permanentia menſurari æuo genericè ſumpto, diuidique in plures ſpecies ſecundùm varias differentias menſuratorum : ſic Meldul. *diſp.*13. *quæſt.*3. *art.* 2. Aliique ab ipſo citati *num.*18. licèt aliqualis differentia ſit inter ipſos Scotiſtas. Attamen ferè omnes in hoc conueniunt, quod diſcrimen hoc, quod eſt inter æuum, & tempus, deſumi debet penes permanentiam, & ſucceſſionem rerum : ſic docet *loc.cit.* Meldul.

Seraph. verò Doct. procedit per alia, & differentia principia : nam deſumi vult tam æuum, quàm tempus à materia per ordinem ad formam, eo modo, quo infrà dicetur. Pro ſolutione Quæſtionis, & elucidatione mentis Seraphicæ,

773. Primò Notandum, quod ad rationem menſuræ extrinſecæ requiruntur ſequentes conditiones. Prima, quod ſit quanta, intellige quantitate vel molis, vel virtutis. Propriè tamen menſura ſumpta, & maximè in propoſito, de quo hîc agimus, debet eſſe quanta quantitate ſiue ſpirituali, ſiue corporea, nempè quantitate prædicamentali. Sic S. Doctor *lib.*2.*diſt.*2. *part.*1.*art.*1.*quæſt.*1.*ad vlt.* Secunda, quod ſit quid diuerſum à re menſurata ; idem enim non poteſt menſurare ſeipſum. Tertia, quod ſit finita, certa, & determinata, ob idque & notior menſurato ; adhibetur enim ad cognoſcendam quantitatem rei menſuratæ, & ideò debet eſſe finita ; infinitum enim eſt immenſurabile, nec poteſt eſſe menſura infinita. Quarta, quod ſit vnigenea menſurato, ipſique proportionata ; ſic enim longitudo per longitudinem, latitudo per latitudinem, grauitas per grauitatem menſuratur.

774. Secvndò Notandum, quod licèt menſura ordinetur ad hoc, vt habeatur cognitio quantitatis alterius

rius rei, ob idque ad operationes intellectus, non per hoc tamen fit, vt ſit ens rationis; nam in menſura conſideratur aptitudo, ſecundùm quam actiuè poteſt aſſumi ad menſurandū, & in menſurato aptitudo paſſiua: quæ veritas infrà de tempore magis ex propoſito declarabitur.

775. Tertiò Notandum, quod diuerſitas menſurarum oritur ex diuerſitate entitatiua menſuratorum: ſic S.Doct. *lib. 2. diſt. 2. art. 1. per totum:* menſurata autem creata vel conſiſtūt in eſſe ſucceſſiuo, vt motus, & tempus; vel in eſſe permanenti: & iſta vel ſubiacent variationi, & corruptioni, vt ſunt omnes ſubſtantiæ corporeæ inferiores: vel tale eſſe permanens eſt cum immunitate à corruptibilitate, & variatione, vt ſunt Angeli, cœli, anima rationalis, materia prima: & quia menſura quælibet eſt quantitas, vt notat S. Doct. *ibid. quæſt. 1. ad vlt.* & quantitas reſpicit materiam, cum qua fuit congenita in eſſe interminato; ideò etiam menſura quælibet ortum habet à materia, cum hoc diſcrimine tamen (ait S.Doct. ibid. *quæſt. 2.*) quod aliæ quantitates perfectæ eſſe completum recipiunt à materia exiſtente ſub forma: tempus verò habet eſſe à materia, non quatenus eſt ſub eſſe completo formali, ſed quatenus tendit ad formam; cauſatur enim à motu, qui eſt actus materialis, ſcilicet entis in potentia, prout eſt in potentia; ideò eſt in materia, non ratione formæ præcisè, ſed ratione ſuæ potentiæ, & tendentiæ ad formam hanc, vel illam: ſed quia iſta materiata ſunt in duplici differentia, vel enim ſunt ex materia perfectiſſimè, & immutabiliter actuata, & iſta ſunt æuiterna; hinc & ipſorum menſura deſumitur ex materia, prout eſt in eſſe actuali, perfectiſſimo, & immutabili: vel ſunt ex materia, & forma ſubiecta variationi, vt ſunt temporalia, hinc & ipſorum menſura deſumitur à materia, prout eſt in tendentia ad formam, ſcilicet ſub variatione, & corruptibilitate. Et hinc oritur diuerſitas menſurarum rerum temporalium, & incorruptibilium. Hæc omnia fuſiùs tradit S.Doct. *lib. 2. diſt. 2. cit. quæſt. 2.* Vt autem habeatur cognitio huius diuerſitatis,

776. Qvartò Notandum ex eodem Seraphico Doct. *loc. cit.* quod cùm triplex ſit genus rerum creatarum habentium durationem, & ob id menſuram, nempè entia ſucceſſiua, permanentia corruptibilia, & permanentia incorruptibilia; hinc & diuerſimodè etiam habent menſurari. Nam in ſucceſſiuis eſt variatio ſecundùm partem, & partem, vt dum vna eſt, ſit potentia ad eſſe, vel non eſſe alterius partis; ideò cum actualitate vnius partis menſuræ duratiuæ eſt potentia ad alteram partem: ob id eſt variatio in menſurato, & menſura, hoc eſt tranſitus ſecundùm partem, & partem in vtraque: & talis eſt tranſitus in motu, & tempore, vt in menſurato, & menſura. In entibus verò permanentibus corruptibilibus eſt quidem variatio ſecundùm partem, & partem, modo ſuprà dicto, in menſura, quia pariter menſurantur tempore: eſt & variatio etiam in ipſo menſurato, ſeu ſubſtantia permanente, ſed non tanta, vel talis ſecundùm partem, & partem, vt in ſucceſſiuis: ſed eſt minor ex hoc, quod licèt idem eſſe permaneat in eſſe, ſubiectum tamen eſt variationi, nec vnquam in eodem ſtatu permanet, cùm materia inhiet ſemper ad formam nouam,

Digitized by Google

nouam, ob idque ſubjicitur veterationi, & corruptioni, & illa materia innouationi.

777. Hincqve dixit Seraph. Doct. *loc. cit.* & *lib.* 1. *diſt.* 8. *dub.* 7. quod in temporalibus eſt variatio, ſucceſſio, & duratio: ſed in æuiternis alio modo adeſt menſuratio; nam cùm ſubſtantia ſit in actu perfectiſſimo abſque tendentia materiæ ad aliam formam, ideò non eſt ipſis pars præcedens, & ſequens, vt in ſucceſſiuis: nec eſt eadem entitas ſubiecta variationi, & corruptibilitati, vt ſunt entia corruptibilia, ſed eſt actualitas in toto eſſe pro vno ſigno menſuræ cum actualitate ipſius partis menſuræ: at cum actualitate in toto eſſe pro vno ſigno eſt potentialitas ad totum eſſe idem pro ſequenti ſigno; ideò cùm ſequitur actualitas eadem eſſendi pro ſequenti ſigno, incipit nouum ſignũ actu in menſura duratiua, propter quod in ipſa ſubſtantia menſurata nõ eſt ſucceſſio ſecundùm partem, & partem, nec ſecundùm variationem, ſiue innouationem, vel veterationem: ſed eſt tranſitus potentiæ, & actus; potentiæ, & non potentiæ ſecundùm totum ſine variatione: in menſura tamen eſt ſucceſſio partium cum variatione, quia vna pars menſuræ eſt, quæ menſurat in hoc ſigno actum cum potentia ad eſſe, & alia pars mẽſuræ tunc non eſt, ſed erit, cùm hæc potentia ad eſſe, & non eſſe pro ſequenti ſigno remouebitur per poſitionem ipſius eſſe, ſeu per permanentiam in ſequenti ſigno. Hinc in iſtis eſt ſucceſſio tantùm cum duratione, abſque variatione rei durantis: in Deo verò nulla eſt ſucceſſio, nec variatio, ſed tantùm duratio. Hinc patet, quàm adæquatè Seraph. Doct. admittat tantùm duas menſuras rerum creatarum, nec eſt neceſſe addere tertiam pro rebus permanentibus corruptibilibus, vt inclinat P. Gallicius *lib.* 4. *tract.* 2. *quæſt.* 1. *in fine*, contra mentem Seraphici Doctoris. Ex quibus infert S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *cit. q.* 2. tempus eſſe vnum potiùs numero, quàm ſpecie in omnibus temporalibus, quia eius vnitas deſumenda eſt ex vnitate materiæ, ſuper quam fundatur: æuum verò eſt vnum ſpecie in omnibus æuiternis, quia eſt una forma immutabilis; non enim æuum conformatur formæ in quantum hæc, vel illa, ſed ſub ratione immutabilitatis, in qua omnia æuiterna conueniunt vniuocè. His poſitis,

778. Prima Conclvsio: Æternitas eſt attributum Dei, impropriiſſiméque dicitur menſura, niſi ſecundùm noſtrum modum intelligendi durationis Diuinæ: eſtque communis omnium Theologorum, quod patebit in Sacra Theologia. Definiturque ſic ex D. Boëtio: *Æternitas eſt interminabilis vitæ tota ſimul, & perfecta poſſeſſio.* Vnde, vt ait S. Doct. *in Comp. Theol. lib.* 1. *cap.* 18. & *lib.* 2. *cap.* 10. & *lib.* 1. *ſent. dub.* 5. & 7. de ſuo formali importat vnitatem, perfectionem, inuariationem, & carentiam principij, & finis, ſimulque independentiam abſolutam ab alio, & etiam ex conſequenti coëxiſtentiam ad omnes differentias temporis. Aduerte tamen, quod hoc nomen æternitatis appropriatur per quandam ſimilitudinem, licèt impropriè, aliquibus rebus creatis, vt dicitur vita æterna, ignis æternus, damnatio æterna, ex hoc, quod licèt habeant principium, carent tamen fine, vel quia habent magnam diuturnitatem. Sed de hac materia *in lib.* 1. *Sent.*

779. Qværes, quid ſit æternitatem

tatem coëxiſtere omnibus differentiis temporis.

Respondetvr poſſe habere hanc propoſitionem malum, & bonum ſenſum: malum ſenſum habebit, ſi intelligatur æternitatem menſurare tempus, vel à tempore menſurari, quaſi in ſe includat partes temporis, vel aliquid, per quod verè eis correſpondeat: nam vt dicit S.Bonau.*lib.* 1. *diſt.*40.*art.*1.*quæſt.*1.in æternitate non eſt prius, & poſterius. Vnde bonus, & verus ſenſus erit dicere, quod æternitas dicitur coëxiſtere omnibus partibus temporis, quatenus vel eſt cauſa temporis, vel eſt aliquid ſuperexcedens tempus, ita quod ſimul, & ſemel Antichriſtus, & Adamus, verbi gratiâ, ei ſunt præſentes, & non quatenus ſunt in fluxu, per quem reducuntur ad præſens. Et ratio eſt, quia eſt tota ſimul, & indiuiſibilis, indiuiſibiliterque reſpiciens omnes partes temporis.

780. Secvnda Conclvsio: Æuum, ſeu æuiternitas eſt menſura durationis Angelicæ, & omnium entium inuariabilium, & incorruptibilium; non autem corruptibilium, etiam permanentium; & eſt quid ſucceſſiuum. Prima pars eſt communis omnium Philoſophorum, & Theologorum: Secunda pars eſt contra Scotum, qui docet entia quæcunque permanentia menſurari æuo. Tertia pars de ſucceſſione eſt Seraph. Doct. contra quem ferè omnes conſpirant.

Probatvr prima pars: Menſura debet eſſe vnigenea, menſurato: ſed menſuratum eſt incorruptibile: ergo & menſura. Tum quia, vt arguit S. Doct.*lib.*2.*diſt.*2.*quæſt.*1. menſura durationis ſequitur modum durandi: ſed ſpiritualia habent modum ſuæ durationis diuerſum à corruptibilibus, cùm durent perpetualiter, & immutabiliter: ergo & menſuram proportionatam diuerſam habent.

Probatvr ſecunda Pars, Tum ex rationibus proximè allatis; Tum quia entia permanentia corruptibilia ſunt in continuo fluxu, ſeu tendentia ad varios ſtatus: ergo & habent menſuram variabilem: ergo non poſſunt menſurari æuo. Antecedẽs patet, quia, vt notat Seraph.Doct.citatus, habent materiam, quæ continuè machinatur deſtructionem formæ, quam habet, & ad aliam inhiat: ergo. Et confirmatur, quia ſubiectum, à quo cauſatur menſura, eſt materia, prout tendit ad formam, vt fusè probat Seraph.Doct. *lib.*2.*diſt.*2.*quæſt.*2.ſed continuè tendit ad nouam, & nouam formam: ergo & habent iſta corruptibilia diuerſam menſuram.

Probatvr tertia pars, ſcilicet quod æuum ſit ſucceſſiuum, ex Seraph.Doct. *lib.*2.*ibid. art.*1.*quæſt.*3. & *lib.*1.*diſt.*8. *part.*1.*dub.*5.*&* 7. & *lib.*1. *diſt.*37. *part.*2. *dub.* 3. & *Comp.Theol. lib.*2.*cap.*10. Primò ex D.Hieron.cit. à Seraph.Doct. *lib.*2. *diſt.*2.*art.*1.*q.*3. dicente: *Tantus eſt Deus, qui non nouit fuiſſe, vel futurum eſſe.* Idemque D.Anſelmus docet, ſcilicet, per hoc æternitas Dei differt ab æternitate creaturæ, quòd illa eſt tota ſimul; iſta non, quia habet compoſitionem (addit Seraph.Doct.) ſed compoſitio in duratione ponit prius, & poſterius: ergo.

Probatvr ſecundò: Sicut vnitas, ſic & ſimplicitas Angelica deficit ab vnitate & ſimplicitate Diuina: ergo ſimplicitas Angeli habet aliquam compoſitionem, per id enim differt à Diuina: ergo & eius duratio.

Probatvr Tertiò: Menſura durationis eſt verè quantitas prædicamentalis:

Digitized by Google

mentalis: ergo habet partes. Antecedens patet, quia menſura eſt paſſio quantitatis prædicamentalis.

781. Probatur Quartò: Si æuum non eſt ſucceſſiuum, ſequitur, quod in ipſo ſit idem eſſe, fore, & fuiſſe: conſequens eſt impoſſibile: ergo. Probatur ſequela, quia vbi non eſt prius, & poſterius, idem eſt eſſe, fore, & factum eſſe. Probatur minor. Tum quia eſſet infinitum actu. Tum quia, quod fuit, potuit non eſſe, & impoſſibile eſt non fuiſſe, & poteſt non eſſe in futurum: ergo non ſunt idem. Vtque hæc ratio Seraphica intelligatur, ſumamus D. Michaëlem, quem Deus creauit in hoc inſtanti A, in quo habet potentiam ad eſſe actu in poſteriori duratione, & etiam ad non eſſe pro eodem ſigno poſteriori B: ergo ſi Deus illum conſeruet, tranſit de potentia ad eſſe pro B, ſicque eſſe D. Michaëlis ſuccedit ad ſeipſum ex ſigno A, in ſignum B, ſimulque tranſit de potentia ad non eſſe in B, ad negationem illius potentiæ, quæ in B, non eſt: pro quo ſigno enim eſt, pro illo non poteſt non eſſe: ergo eius duratio eſt in continuo tranſitu: ſed æuum eſt menſura durationis: ergo.

Respondent Ruuius, Meldul. & alij concedendo ſequelam, ſi æuum ſumitur intrinſecè, & poſitiuè, æuum enim non includit præteritum, & futurum, ſed eſt quid vnum, & indiuiſibile; nec vllum eſſe abſurdum. Si verò ſumitur extrinſecè per ordinem ad tempus verum, vel imaginarium, ſic negant ſequelam.

Contra: De ratione menſuræ veræ, & realis eſt menſurare rem, cui applicatur: ſed ſubſtantia Angeli, prout continuatur in eſſe, eſt menſurabilis: ergo per æuum menſurari debet verè, & poſitiuè: at talis ſubſtantia, prout continuatur, & durat in eſſe, importat prius, & poſterius, fuiſſe, eſſe, & fore: ergo & menſura intrinſecè hæc importat: ſed impoſſibile eſt, vt ſint ſimul: ergo impoſſibile eſt, vt intrinſecè in æuo ſint idem fore, eſſe, & factum eſſe: ſed eſſent ſimul, ſi eſſet quid indiuiſibile: ergo. Maior, & minor ſuprà probata eſt.

Probatur Quintò: Æternitas eſſentialiter diſtinguitur ab æuo: ſed æternitas in ratione æternitatis, & menſuræ eſt tota ſimul: ergo æuum non erit totum ſimul; & ſi id habet ab extrinſeco, vt docent Aduerſarij, ſequitur, quod intrinſecè non diſtinguantur ab æternitate.

Probatur Sextò: Poteſt Deus velle creare Angelum, & ſtatim illum annihilare in ſequenti inſtanti, aliàs vellet ſimul, & ſemel duo contradictoria: ergo datur prius, & poſterius in duratione, & ob id in menſura Angelica.

Respondent communiter Deum poſſe velle Angelum eſſe in hoc inſtanti poſitiuè, & ſimul negatiuè, ideſt ipſum non eſſe, & ceſſare ab eſſe, quæ non ſunt contradictoria, quia ſunt ſecundùm diuerſam rationem. Attamen reſponſio videtur implicare inintelligibilia, quia Deus vellet ſimul, & ſemel eſſe, & non eſſe in eodem æuo indiuiſibili.

Probatur ſeptimò, quia alioquin anima S.P. Franciſci tandiu duraſſet in cœlo, ſicut S. Michaël, quod eſt falſum: nec valet aſſignare diſcrimen per ordinem ad coëxiſtentiam temporis partium; nam hæc eſt denominatio extrinſeca: intrinſecè autem habet maiorem extenſionem gloria S. Michaëlis, quàm anima S. Franciſci.

Obiicies primò: Exiſtentia Angeli poteſt per actionem conſerua-

tiuam infinities poni in eſſe abſque ſui variatione: ergo & Æuum per vnum nunc idem poteſt conſeruari menſurans ipſum Angelum. Antecedens patet. Probatur conſequentia, quia menſura, & menſuratum debent eſſe vnigenea: ergo ſi ſubſtantia eſt indiuiſibilis, & æuum debet eſſe indiuiſibile.

782. Respondet Seraph. Doct. negando vtramque conſequentiam: ratio eſt, quia menſura ponitur ad menſurandam durationem ſubſtantiæ. Et ad id de indiuiſibilitate ſubſtantiæ reſpondet S.Bonau. inter æuum, durationem, & ſubſtantiam Angeli intercedere hunc proportionem, nempè quia duratio eſt cum ſucceſſione per partes priores, & poſteriores, quæ non ſunt ſimul: ſic etiam æuum habet prius, & poſterius, nec ſuas partes ſimul, ideò proportionaliter menſurat hanc durationem. Sed quia de æuo, ſicut & de tempore, nunquam habetur niſi vnum nunc, ſeu minimum indiuiſibile; hinc per hoc reſpondet proportionaliter ſubſtantiæ Angelicæ ſecundùm ſuam indiuiſibilitatem. Sed quia menſura propriè, & principaliter non reſpicit eſſentiam, ſed durationem, & modum durandi, qui eſt ſucceſſiuus, ideò & ipſa menſura. Hinc ait S. Doct. quod tantam durationem habet vnum granum milij, quantam vnus mons. Sic *loc. cit. quæſt.2.ad* 4.

Obiicies ſecundò cum Henrico: Vbi eſt prius, & poſterius, & ſucceſſio, ibi neceſſariò eſt innouatio, & veteratio: ergo erit in Angelo.

Respondet S.Bonau. negando antecedens abſolutè, menſura enim proportionatur durationi, & modo durandi; ideò vbi eſt modus durandi cum innouatione, & veteratione, ibi eſt menſura conſimilis, vt in temporalibus, vbi eſt ſine alteratione, & veteratione, ibi eſt ſucceſſio in menſura proportionata: certum enim eſt non cadere aliquam veterationem in ſubſtantia aliqua Angeli; & tamen cadit innouatio in menſura. Quare dici poteſt cadere variationem in menſura ſecundùm prius, & poſterius, non in ſubſtantia, in qua menſuratione ſaluatur proportio, vt ſuprà dictum eſt per inſtans æui reſpondens ipſi ſubſtantiæ Angeli. Sic S. Doct. *loc. cit. quæſt.2.& 3.ad arg.* Exemplum elegans affert Seraph. Doct. *quæſt.*3. in radio emiſſo à Sole, qui continuè egreditur à Sole, non quia ſemper nouum aliquid emittatur, ſed quia quod emiſſum eſt, continuatur. Vnde Solis influentia non eſt aliud, quàm continuatio dati: ſic & eſſe Angelicum continuatur in eſſe, & ratione talis continuationis, & durationis menſuratur æuo abſque veteratione, & innouatione ipſius eſſe Angelici. E contra verò fluuius continuè exit à fonte, ſed per exitum nouæ, & nouæ aquæ, & in motu aliquid deperditur, & aliquid de nouo recipitur: ſic & temporalia menſurantur per tempus cum *innouatione*, & veteratione.

783. Quæres, an eadem ſit duratio & menſura Angeli, & animæ rationalis?

Respondet S.Bonau. *lib.*1. *diſt.*17. *art.*1.*quæſt.*3.*ad* 3.& *diſt.*18.*art.*2.*q.*2. *ad* 3.& *lib.*1.*diſt.*14.*art.*1.*quæſt.*1.*ad* 4. quod duratio, & menſura Angeli, & animæ rationalis ſecundùm ſe eſt eadem, ſolúmque differunt à parte antè, non à parte poſt: quatenus verò informat corpus tranſmutabile, tempore menſuratur.

Tertia Conclusio: Tempus eſt menſura menſurans, non ſolùm ſubſtantias

ſtantias temporales, ſed & accidentia, immò & actus, & affectiones temporales Angelorum, & Beatorum. Eſt S. Bonau. *lib.2.diſt.2.part.1.art.1.q.1. in corp. & q. ſeq.2.& 3.* & *lib.2. diſt.7. part.2. art.1. quæſt.2. ad 3. & diſt.11. dub.2.* Ratio eſt, quam innuit Seraph. Doct. *loc.cit.* & *lib.2.diſt.17.& 18.ſuprà cit.* quia tempore menſurantur ea, quæ ſubiacent veterationi, & innouationi, habentque principium, & finem: ergo & ſuprà dicta.

Dices: Tempus deſumitur ex materia per ordinem ad formam variabilem: ſed accidentia, & actus Angelorum non habent materiam: ergo. Tum quia multa ex ipſis conſiſtunt in indiuiſibili: ſed tempus eſt quantitas continua diuiſibilis: ergo.

Respondetur ex eodem Seraph. Doct. concedendo maiorem, & diſtinguendo minorem: accidentia, & illi actus non habent materiam ſecundùm ſe, concedo; ſubiectiuè, nego: ideſt, recipiuntur in materia, vel in re materiata, & ratione talis materiæ ſubſunt corruptioni. Hinc, &c. Et ad illud de indiuiſibili: Reſpondet Seraph. Doct. *lib.2.diſt.2. art.2.quæſt.1. ad 4.* ſicut ſuprà dictum eſt, quod nunc temporis extrinſeci reſpondet iſtis indiuiſibilibus. Tum etiam, quia habent propriam menſuram intrinſecam proportionatam, ſicut & quælibet alia res. Quæ omnia magis elucidabuntur in ſequentibus.

QVÆSTIO III.

De Tempore. Quid ſit Tempus.

784. De exiſtentia temporis nil occurit dicendum, cùm id certum ſit experientiâ ipsâ teſte, & cùm nihil frequentiùs in ore hominum reſonet quàm tempus: ſed tamen quò faciliùs cognoſcitur eius exiſtentia, eò difficiliùs percipitur ipſius natura. Vnde dicebat D. Auguſt. *Quid eſt ergo tempus? Si nemo ex me quærat, ſcio: ſi quærenti explicare velim, neſcio.* Sic *lib.11.conf.cap.14.* Quâ difficultate tamen non obſtante, hoc opus aggredimur ſub auſpiciis Seraph. Doct.

Aristoteles igitur ſic definiuit tempus, ſcilicet: *Numerus motus ſecundùm prius, & poſterius.* Ex qua definitione ortæ ſunt variæ difficultates, & opiniones inter Philoſophos, vt v. g. de quo numero hîc loquatur Ariſt. an ſit ens reale, vel rationis; an diſtinguatur à motu, & alia plura dubia, quæ ſoluemus in ſequentibus. Vt autem explicetur allata definitio,

785. Primò ſupponendum ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.2.art.1. quæſt.1. ad 2.& art.2. quæſt.1.in corp. & diſt.1. dub.4.* & *lib.1.diſt.37. part.2.dub.3.* & *in Elench. cap.3. num.1.* quod tempus poteſt ſumi primò communiſſimè, & æquiuocè, ſicut cùm dicitur tempus pro quatuor partibus anni, conſtitutio aëris, felicitas, vel infelicitas hominis; cùm dicitur habere bonum, vel malum tempus; vel cùm dicitur menſura durationis rerum. Secundò communiter pro menſura quacunque, & ſic aptatur & Deo, æquiuocè tamen & Angelis, & temporalibus. Tertiò propriè pro menſura durationis ſucceſſiuæ, ſiue ſit ſucceſſione regulatâ, & continuâ, ſiue non: & hoc modo diuiditur in tempus intrinſecum, & extrinſecum, vt mox patebit. Quartò pro menſura tantùm ſucceſſiua, regulata, & continua, eſtque propriè tempus extrinſecum, ſiue motus primi mobilis, de quo infrà.

786. Secundò ſupponendum cum

communi ex Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 49. *part.* 2. *art.* 6. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *diſt.* 11. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 5. *ad* 4. & *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 2. & *lib.* 2. *diſt.* 7. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad* 3. & alibi ſæpe, quod tempus aliud eſt intrinſecum, aliud extrinſecum. Primum eſt, quod conuenit motui, cui ineſt, & à quo cauſatur: omnis enim motus, immò omnia habent ſuam propriam durationem, & per conſequens ſuam menſuram. Vnde etiamſi primum mobile ceſſaret, adhuc rota figuli poſſet moueri in tanto, vel tanto tempore, ait S. Doct. ex D. Auguſt. *lib.* 2. *diſt.* 2. *cit.* & *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. *fund.* 2. Tempus verò extrinſecum eſt menſura, quâ vtimur, vel ſecundùm quam alij motus ſunt menſurabiles: hoc verò communiter deſumitur à motu primi mobilis, nêpè ad menſurandum cæteros motus; ſuper enim alios motus eſt regularis, certus, & immutabilis.

787. Tertiò ſupponendum, quod numerus diuiditur in numerum numerantem, & in numeratum. Primus eſt numerus auulſus à rebus, eſtque arithmeticus, quo res numeramus, vt vnum, duo, ſeu binarius, ternarius. Secundus dicuntur res numeratæ, vt decem homines. Hîc diſquirunt in hac definitione, an numerus ſumatur pro numerante, an pro numerato. Meldul. hîc *num.* 53. & alij cum Seraph. Doct. dicunt, quod ſi ſumitur pro tempore intrinſeco, dicitur numerus numeratus, quatenus motus ſignificat diſcretionem, ſeu extenſionem duratiuam partium motus ſucceſſiuam ſecundùm prius, & poſterius: & dicitur numeratus non actualiter, ſed aptitudinaliter, & ſic tempus eſt quid reale completum. Sic S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 2. *cit.* Prout verò ſumitur tempus extrinſecè, ſic dicitur numerans, ſcilicet alios motus. Vt autem id intelligatur,

Quartò ſupponendum, quod in motu duo conſiderari poſſunt. Primum eſt eſſe motum, ſcilicet actum entis in potentia, prout in potentia, ſeu prout eſt fluxus, & tendentia ad terminum. Secundum eſt extenſio ſecundùm prius, & poſterius: hæc verò tripliciter ipſi poteſt competere, ſcilicet vel ratione mobilis extenſi, & diuiſibilis; vel ratione termini, qui ſucceſſiuè tantùm acquiritur: & his modis duobus prius, & poſterius competit ipſi motui, ſeu eius partibus per accidens. Vnde ſucceſſio ineſt ei in concreto, ideſt in partibus ſuccedentibus vna poſt aliam. Tertiò competit ei ratione ſucceſſionis in abſtracto, quæ dicit moram, & durationem in ipſis partibus priore, & poſteriore: & in hac conſiſtit ratio temporis intrinſeci, & ab hoc motus habet extenſionem duratiuam: & hinc dixit Aureolus, aliud eſſe partibilitatem in motu, aliud ſucceſſionem; vtrumque enim oritur ex diuerſo capite: primum enim habet motus, vt dictum eſt, *vel à mobili*, vel à termino: ſecundum habet à tempore, ſuntque ſeparabiles adinuicem: & hæc eſt ratio, quare motus directè non ponitur in prædicamento quantitatis, cùm de ſe nullam extenſionem habeat per ordinem ad locum (poteſt enim etiam fieri in inſtanti, vt aliàs probatum eſt.) Tempus verò habet ſuam extenſionem propriam, ob id eſt vera ſpecies quantitatis: quod & notauit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad* 4. & *fund.* 3. & 4. quod prius, & poſterius temporis cauſatur à motu, ſeu à priori, & poſteriori motûs entitatiuè ſumpti:

Digitized by Google

ſumpti : & prius, & poſterius in motu cauſatur à magnitudine, ſeu ſpatio, & à mobili per illud tranſeunte.

788. Qvintò ſupponendum, quod apud Seraph. Doct. *loc. cit. in 1. fund.* tempus conſideratur vt quid commune ad continuum, & diſcretum: & vt id intelligatur, ſciendum eſt, quod tempus poteſt cõſiderari, prout eſt quantitas indeterminata, & prout eſt determinata. Indeterminata eſt ea, quæ non eſt redacta ad certam menſuram: determinata eſt redacta ad certam menſuram: v.g. linea abſolutè conſiderata eſt indeterminata; linea verò decem palmorum eſt determinata: ſic tempus, prout conſideratur ſolùm vt eſt ſucceſſio motus ſecundùm prius, & poſterius, eſt quantitas indeterminata; prout verò eſt redactum ad certam menſuram, v.g. annos, dies, &c. eſt determinata. Iuxta priorem ſenſum eſt quantitas continua, quia nihil aliud eſt, niſi ſucceſſio, quæ eſt prioritas, & poſterioritas continuata: prout verò eſt quantitas determinata, eſt compoſitum ex continua, & diſcreta; non enim poteſt verificari, & determinari, niſi reducatur ad certum numerũ, ob idque importando quantitatem diſcretam: quod etiam verificatur de quacunque alia quantitate, vt dictum eſt de linea. Et in hoc ſecundo ſenſu à Seraph. Doct. ſuprà citato *lib. 2. diſt. 2.* tempus intrinſecum modò appellatur quid diſcretum, modò quid continuum, quia determinatur ad determinationem rei menſuratæ, & hoc conſiſtit aliquando in inſtanti, aliquando in eſſe continuo ſucceſſiuo, ſecundùm quod eſt menſurabilis res pro vno inſtanti, vel pro tempore continuo: quæ doctrina verè Seraphica tradita etiam eſt ab Aureolo *lib. 2. diſp. 2.*

Dices: Si diſtinctio currit etiam in aliis quantitatibus determinatis, quare Ariſtoteles definiuit ſolùm tempus per numerum, & menſuram, non verò alias ſpecies.

Respondetvr, quia aliæ ſpecies quantitatis habent aliquid aliud, per quod meliùs earum natura dignoſci poteſt. Tum etiam quia tempus ordinariè ſumitur pro quantitate determinata: tum etiam, quia per hunc numerum determinatum ſecundùm prius, & poſterius in motu meliùs ſecernitur ab aliis ſpeciebus; tempus enim, prout eſt ſucceſſio prioris, & poſterioris, eſt quantitas indeterminata; prout eſt menſura prioris, & poſterioris motus, eſt determinata, & ratione huius ſecundæ rationis definitur ab Ariſt. quia per hanc menſurationem meliùs nobis innoteſcit natura temporis. His prænotatis non ſolùm pro ſolutione huius quæſtionis, ſed & ſequentium,

789. Prima Conclvsio: Tempus rectè definitur ab Ariſtotelè, *Tempus eſt numerus motus ſecundùm prius, & poſterius.* Probatur, & ſimul explicatur. Dicitur *numerus*, loco generis. Dicitur *motus*, quia eſt aliquid motus, ideſt oritur à motu, & in motu primò ſubiectatur. Dicitur *ſecundùm prius, & poſterius*, loco differentiæ, nempè quia per id explicatur eius ratio eſſentialis, quæ eſt ipſa ſucceſſio paſſiua, quæ ineſt in partibus materialibus motûs; & ob id intelligitur de numero numerato, quia hîc primò definitur tempus intrinſecum, & poteſt etiam adaptari extrinſeco. Tunc eſt numerus numeratus quidem reſpectu primi mobilis, cuius motus menſuratur per ſuum tempus; ſed reſpectu alio-

rum motuum dicitur numerans. Hinc ſequitur, quod tempus vt ſic conſideratum eſt quantitas indeterminata, ſed vt applicatum tum motui primi mobilis, tum cæterorum, eſt quantitas determinata. Et hinc allata definitio poteſt ſic clariùs afferri: *Tempus eſt menſura durationis, mutationiſque ſecundùm eſſe imperfectum tendentis ad perfectum.* Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 2. *quaſt.* 1. *fund.* 3. & 4. Ex quibus patet, quomodo tempus ſit quantitas continua, & in quo ſenſu appelletur numerus, & qualiter etiam dicit aliqualiter quantitatem diſcretam. Infertur etiam, quod licèt motus, & tempus habeant maximam affinitatem, cùm nihil moueatur niſi in tempore, & nihil menſuretur tempore, niſi moueatur; attamen habent entitatem realiter diſtinctam, vt in ſequenti quæſtione patebit.

Dices Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *art.* 1. *quaſt.* 2. *in corp.* docere tempus eſſe in materia, non in motu: ergo malè ſuprà dictum eſt tempus ſubiectari in motu.

Respondetur ex eodem Seraph. Doct. *ibid.* quod tempus proximè cauſatur à motu, qui eſt endelechia, & actus entis in potentia. Sed quia motus in rebus cauſatur ex hoc, quod materia tendit ad formam, & ſubiicitur viciſſitudini, & motui; ideò à materia, & in materia radicaliter dicitur eſſe: tempus enim, ait ipſe *ibid. ad* 1. conſequitur ad variationem, & motum temporalium, quorum eſt menſura ratione illius principij, per quod ſunt entia in potentia, idque eſt materia.

QVÆSTIO IV.

An Tempus ſit ens reale, an rationis: & an diſtinguatur à motu?

790. Tempvs aliud eſt intrinſecum, aliud extrinſecum: hinc bimembris eſt hæc quæſtio. Primò enim quæritur de tempore intrinſeco, an ſit ens reale. Secundò de extrinſeco. Quæ quæſtio adæquatè non poteſt ſolui, niſi explicata differentia, quæ eſt inter tempus, & motum. Et circa hanc vltimam partem, nempè circa diſtinctionem inter tempus, & motum,

Prima Opinio eſt Nominalium cum Perer. *lib.* 12. *cap.* 1. Toleto 4. *Phyſ. quaſt.* 12. Suarez *Met. diſp.* 50. *ſect.* 9. negantium motum, & tempus diſtingui realiter, ſed tantùm ratione. Aliqui tamen iſtorum ponunt diſtinctionem ex natura rei, ſeu formalem, & virtualem, confundunt enim vnam cum alia.

Secvnda Opinio admittit diſtinctionem formalem à parte rei: ſic Fauent. *th.* 49. Cannon. Amic. aliique.

Tertia ponit diſtinctionem realem: ſic Regentes Pariſ. Auerſa, aliique cum Seraph. Doct.

Circa tempus, an ſit ens reale, an rationis?

Prima Opinio eſt D. Thomæ 4. *Phyſ.* & *lib.* 1. *ſent. diſp.* 19. *quaſt.* 4. *art.* 1. Capreoli, aliorumque affirmantium tempus eſſe ens reale fundamentaliter; completiuè verò habere eſſe in anima.

Secvnda Opinio eſt Argentinæ, Toleti, Conimbric. aliorumque ſuſtinentium materialiter eſſe ens reale, nempè prout dicit aptitudinem ad numerari;

numerari; prout verò dicit actualem numerationem, eſſe ens rationis. Eſt & Seraph. Doct.

Tertia Opinio aſſerit eſſe ens reale completum: ſic Gregor. cum aliis.

Quarta Opinio aſſerit propriè non eſſe ens reale, nec rationis: nam cùm ſit quid ſucceſſiuum, nec vllum ſucceſſiuum poſſit exiſtere; ſic dicitur tantùm eſſe ens reale, prout exiſtit in aliquo ſui, ſcilicet in indiuiſibili. Sic Baccon. Peter. Toſtat. aliique plures. Pro ſolutione quæſtionis,

791. Primò Notandum, quod circa diſtinctionem temporis à motu, quæſtio non procedit de motu primi mobilis reſpectu aliorum motuum: certum enim eſt (ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 1. quæſt. 2. in princip. corp.*) quod diſtinguuntur realiter; ceſſante enim motu primi mobilis, non neceſſariò ceſſarent alij motus: tum etiam, quia ſunt in diuerſis ſubiectis: tum quia motus primi mobilis eſt quid extrinſecum cæteris, & conſequenter, tempori, & menſuræ durationis cuiuſcunque rei. Quæſtio igitur procedit de tempore intrinſeco, an diſtinguatur à motu, in quo ineſt, vel cum quo eſt in ſubiecto.

792. Secundò Notandum, quod vt ſuprà diximus, tempus eſt de genere ſucceſſiuorum, ſicut & motus: attamen alia eſt ſucceſſio motus, alia eſt temporis: ſucceſſio enim motus conſiſtit in concreto in ipſis partibus ſibi inuicem ſuccedentibus, quatenus mobile eſt in continua tendentia ad terminum: ſucceſſio verò temporis eſt ipſa mora, & extenſio in abſtracto ſecundùm prius, & poſterius, ſecundùm quam poteſt eſſe menſura tendentiæ motus. Vnde licèt iſta ſucceſſio inſit in motu, tamen non eſt de ipſius ratione intrinſeca: nam, vt aliàs probauimus, poteſt eſſe motus in inſtanti, non verò tempus: nam motus habet extenſionem ſuarum partium tum à mobili, tum à termino: à tempore verò habet ſucceſſionem durationis: ideò ſicut intelligimus corpus priùs in ſe extenſum per quantitatem, deinde coëxtenſum in loco, ſic & motus priùs in ſe eſt extenſus per ſuas partes, & deinde coëxtenſus tanto, & tanto durationis ſpatio: ob idque hæc extenſio, cùm non ſit de ratione intrinſeca motus, eſt quid realiter diſtinctum à motu. Hincque, vt ſuprà probauimus, cùm menſura realis realiter diſtinguatur à menſurato, per conſequens & tempus ab ipſo motu. Ex quo intelligitur, quare tempus eſſentialiter eſt quantitas cōpleta, ſeu ipſius vera ſpecies, non verò motus, niſi quatenus menſuratur à tempore: & hinc dixit Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 2. quæſt. 1. ad 4. & art. 1. quæſt. 2. in corp. §. 3. opinio*, quod prius, & poſterius in motu non cauſatur à priori, & poſteriori in magnitudine: nec prius, & poſterius in tempore cauſatur à priori, & poſteriori in motu, niſi quatenus magnitudo eſt mobilis, in qua fundamentaliter ſubiectantur. Vnde, ſi duo eſſent prima mobilia, adhuc eſſet vnum tempus: ergo diuerſam rationem realem habent motus, & tempus in ſui ſucceſſione.

793. Tertiò Notandum, quod cuicunque enti reali ab alio realiter diſtincto competere debet propria exiſtentia proportionata: ſed quia entia alia ſunt permanentia, alia ſucceſſiua, ideò etiam diuerſa exiſtentia ipſis competere debet: permanentibus enim competit exiſtentia permanens ipſarum partium, ſucceſſiuis verò in

eſſe

eſſe ſucceſſiuo, & in fluxu, & tendentia. Vnde valdè decipiuntur illi, qui requirunt exiſtentiam ſimultaneam in quocunque ente reali; ſic enim eliminant à mundo entia realia ſucceſſiua, vel requirũt ad ipſorum completionem opus intellectus effingentis in illis permanentiam partium. Ex quo ſequitur, quod cùm communiter dicatur partes temporis eſſe præteritum, & futurum, id ſano modo debet intelligi; ſunt enim partes temporis ſumptæ non reduplicatiuè, quatenus ſunt præteritæ, & futuræ, ſed quatenus ſunt præſentes, non ſimultaneè, ſed ſucceſſiuè: ideſt prius tunc eſt prius, quando eſt ante poſterius, & hoc quando ſubſequitur, vniunturque per inſtãs; ideò vt vnitæ per inſtans ſunt præſentes in eſſe ſucceſſiuo. Patet id (ait S. Doct.) in verbo exteriùs prolato, quod ſimul dicitur, & euaneſcit: & ſicut ſucceſſiuè dicitur, ita euaneſcit, vt in fine nihil amplius illius exiſtat: in prima enim litera, aut in vltima non conſiſtit verbum, ſed in omnibus, ex quibus componitur, & tamen nulla earum perſiſtit. Hinc ſequitur, quod tempus ſit quid reale, cùm fuerit in principio concreatum cum aliis tribus coæuis: ergo in ſe exiſtit, & non per aliud: ſed non poteſt exiſtere in inſtanti, cùm inſtans non ſit tempus: ergo in ſuis partibus. Quam doctrinam verè egregiam, rectéque explicantem naturam ſucceſſiuorum tradit pluribus locis Seraph. Doct. & præcipuè *lib. 1. diſt. 37. part. 2. quæſt. vlt. ad 3. & ad vlt.* vbi dicit, quod motus ſucceſſiuus poteſt eſſe in ſimplici, non quidem permanenter, ſed quatenus fertur in eo ſucceſſiuè, ideſt per acceſſum, & receſſum ſecundùm prius, & poſterius. Et *lib. 1. diſt. 9. quæſt. vlt.* dicit, quod in ſucceſſiuis idem eſt fieri, & eſſe: ergo dum fiunt, ſunt, ſcilicet dum fiunt ſucceſſiuè: idemque docet *lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 1. quæſt. 3. ad 4. & 5.*

794. Qvartò Notandum, quod maxima difficultas eſt circa menſuram mutationum inſtantanearum, vt eſt generatio, illuminatio, actus intellectus, voluntatis, &c. Cùm enim conſiſtãt in indiuiſibili, videtur, quod à tempore non poſſint menſurari. Vt autem pateat, quid dicendum ſit in doctrina Seraphica, aduertendum ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 2. art. 2. quæſt. 2. corp.* quod tempus intrinſecum poteſt ſumi dupliciter. Primò prout diuidit ex æquo æternitatem, & æuum, tanquam ſpeciem alteram, ſubalternam tamen: ſecundò iuxta communem, & vſitatam acceptionem, de qua S. Doct. *lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 2. quæſt. 1.* Primo modo tempus eſt genus ad ſucceſſiuum, & diſcretum; ſic enim dicit menſuram durationis ſucceſſiuæ, & fluentis, ſiue ſit ſucceſſiua ſucceſſione regulari, & continua, ſiue non: Secundo modo eſt ſpecies tantùm quantitatis ſucceſſiuæ, & continuæ, & regulatæ. Primo modo menſurantur non ſolùm continuæ, ſed & inſtantaneæ mutationes, quia proportionatur rei menſuratæ, idque eſt tempus intrinſecum cuiuſcunque rei, ob idque conſiſtere poteſt tum in inſtanti, tum in ſucceſſione continua. Secundo modo, quia eſt tempus extrinſecum, ipſo menſurantur mutationes continuæ tantùm. His poſitis,

795. Prima Conclvsio: Tempus realiter diſtinguitur à motu. Eſt Ariſt. 4. *Phyſ. text. 94. 95. 96.* vbi probat tempus non eſſe motum. Tum quia tempus eſt communius motu, & quia habent differentias diuerſas; tẽpus enim dicitur longum, vel breue: motus

motus verò velox, & tardus. Ergo (concludit *text. 97. & 98.*) tempus non eſt motus. Idem & docet apertè D.Auguſt. *lib.11.Confeſ.cap.24.* Eſt & Seraph. Doct. contra citatos DD. & Meldul. *diſp.13.num.35.* Quod autem ſit Seraph. Doct. (quicquid dicat P. Gallicius noſter *lib.4. tract.1. quæſt.5. num.4.*)

Probatvr, quia apud Seraph. Doct.duratio diſtinguitur à re durāte realiter:ergo multò magis menſura à re menſurata;nihil enim poteſt menſurare ſeipſum,quia ad hoc,quod cognoſcatur, quanta ſit extenſio vnius quantitatis, requiritur alia quantitas nota.Tum quia ex *lib.2.diſt.2.quæſt.1.* motus reſpicit motorem, mobile, & terminum: tempus verò reſpicit ipſam durationem variam, quæ oritur ex potentia rei mobilis: ergo in ſententia Seraph. Doct. habent diuerſam originem, entitatem, & exiſtentiam. Quæ rationes concludunt non ſolùm de tempore extrinſeco, ſed & de intrinſeco (quicquid dicat Meldul.) Ex hoc igitur, quod motus, & tempus habent diuerſas differentias, & proprietates:ergo patet,quomodo diſtinguuntur realiter.Et confirmatur,quia motus eſſentia conſiſtit in tendentia ad terminnm, præſcindendo à mora, & tempore: ergo. Tum quia (vt ſuprà dictum eſt in ſecundo Notabili) idem motus poteſt ſtare cum maiori, vel minori tempore: ergo ſunt ſeparabiles. Tum etiam,quia etiam quies per ſe menſuratur tempore: ergo realiter diſtinguitur à motu.

Obiicies Primò: Tempus eſſentialiter eſt aliquid motus:ergo ab ipſo non diſtinguitur realiter. Probatur antecedens, quia tempus formaliter dicit exiſtentiam partium motus ſucceſſiuarum,connotando coëxiſtentiam alicui extrinſecæ durationi: ergo. Probatur antecedens, quia tempus eſt numerus motus, ideſt motus numeratus: ergo formaliter dicit ipſas partes motus: ergo. Hoc argumento vtitur Meldul. *num.35.*

Respondetvr negando antecedens: ad probationem primam reſpondetur negando antecedens; ad aliam probationem reſpondetur tempus dici numerū motus numeratum, non quatenus dicat formaliter ipſas partes motus, niſi pro materiali, & cauſaliter tantùm, quia ex partibus prioribus,& poſterioribus motus cauſantur partes priores, & poſteriores temporis. Vnde formaliter importat diuerſam ſucceſſionem, & menſuram ipſarum partium, vt ſuprà traditum eſt: ſic negatur conſequentia, motus enim dicit ipſas partes fluentes, & tempus dicit ipſam ſucceſſionem partium: quod & notauit Seraph.Doct. *lib.2.diſt.2.part.1.art.2.quæſt.1.fund.3. & 4.ad 4.* vbi dicit,quod prius, & poſterius in tempore cauſatur à priori, & poſteriori in motu:& hæc à priori, & poſteriori magnitudinis, prout eſt mobilis.

Obiicies ſecundò, quia ſi tempus diſtinguitur realiter à motu:ergo poterit ſeparari ab illo: conſequens eſt falſum; nam ſi non eſſet motus, nec eſſet tempus: ergo.

Respondetvr primò negando ſequelam maioris,non enim eſt neceſſe, vt omnia, quæ diſtinguuntur realiter, poſſint ſeparari, vt probauimus in tractatu Formalitatum.

Respondetvr ſecundò, tranſeat maior:negatur minor;nam idem motus poteſt ſtare cum maiori, vel minori tempore. Et hoc ſufficit.

796. Secvnda Conclvsio: Tempus intrinſecum eſt ens vnum, &

& reale, independens ab opere intellectus. Eſt S. Bonau. *lib. 2. diſt. 2. part. 1. art. 1. quæſt. 2. in corp.* & communior.

Probatvr, quia motus verè, & realiter eſt menſurabilis: ergo exigit menſuram realem; menſura enim, & menſuratum debent eſſe vnigenea. Tum quia realiter tempus denominat motum menſuratum: ergo eſt forma realis. Tum quia per hoc ens ſucceſſiuum à permanente differt, quia huius partes permanent in eſſe; illius verò partes continuò ſuccedunt: ſed tempus eſt huiuſmodi: ergo. Tum quia verè fuit creatum, vel concreatum, vel congenitum.

Obiicies primò ex Ariſt. De tempore non habetur niſi nunc: ergo realiter habet tantùm indiuiſibile.

Respondetvr, quod quando Ariſt. dixit non haberi de tempore niſi inſtans, loquitur de eſſe permanenti, & ſic verum dicit: negatur autem abſolutè antecedens, quia tempus, cùm ſit ſucceſſiuum, habet ſuas partes fluentes, non omnes ſimul: ſicut idem dicimus de motu.

Obiicies ſecundò: Tempus conſiſtit in ordine prioris, & poſterioris, ſcilicet præteriti, & futuri: ſed iſta non ſunt: ergo eſt ordo entis ad non ens: ergo eſt ens rationis.

Respondetvr concedendo maiorem, negando minorem; non enim ſumitur præteritum, & futurum ſub iſta reduplicatione, ſed vt exiſtunt ſucceſſiuè, & in tranſitu. Sic negatur conſequentia.

Obiicies Tertiò: Tempus eſt numerus numeratus: ergo præſupponit intellectum numerantem: ergo eſt ens rationis. Confirmatur, quia numerus eſt quantitas diſcreta: ergo ſi talis eſt, erit per intellectum.

Respondetvr dici numerum non propriè pro quantitate diſcreta, ſed quatenus dicit ſucceſſionem partium, quæ ſimul conſtituunt numerum, & aggregationem menſurantem partes motus: dicique numeratum, ſcilicet aptitudinaliter, quatenus ſupponit ſaltem per non repugnantiam potentiam numerantem; formaliter autem importatur per talem numerũ ſucceſſio actualis ſecundùm prius, & poſterius paſſiuè, vt numerata, & ſibi ſuccedentia. Et ad confirmationem Reſpondetur, non eſſe propriè quantitatem diſcretam, ſed dici per quandam appropriationem, vel ratione modi, quo ſunt à parte rei partes eius ſecundùm prius, & poſterius. Hinc negatur conſequentia.

797. Tertia Conclvsio: Tempus extrinſecum conſideratum reſpectu proprij ſubiecti, in quo inuenitur, eſt ens reale, menſuraque intrinſeca: conſideratum item in potentia, provt eſt capax ad menſurandũ alios motus, eſt ens reale: provt verò actu eſt menſura, eſt ens rationis. Eſt communis cum Seraph. Doct.

Prima pars patet ex præcedenti Concluſione; ſic enim eſt tempus intrinſecum, & deſumitur ex ipſa intrinſeca mobilitate cœli: ergo.

Secvnda pars probatur etiam, quia motus primi mobilis dicit entitatem cum vniformitate, regularitate, partibilitate, & velocitate certa, & ſimul diſcretionem partiũ ſecundùm prius, & poſterius: ergo ante opus intellectus habet poſſe aſſumi ad alios motus menſurandos: ergo ratione talis aptitudinis eſt ens reale; niſi enim haberet aptitudinem realem ad id muneris, non poſſet aſſumi.

Tertia Pars probatur, quia actualis menſuratio eſt comparatio facta ab intellectu ad cognoſcendam quantitate m

titatem alienam: ſed talis comparatio eſt relatio rationis: ergo. Probatur minor, quia extrema talis relationis ſunt talia tantùm actu in eſſe cognito: ergo.

Obiicies primò: Si eſt ens rationis: ergo eſt aliquid effictum ab intellectu: ſed de ente rationis non tractat Philoſophia; & tamen tractat de hoc tempore: ergo.

Respondetur non dici ens rationis Logicum, ſed tantùm quatenus exigitur cognitio, & comparatio rationis, vt mediante illâ cognoſcatur ens reale.

Vt autem id rectè percipiatur, & quare potiùs aſſumatur motus primi mobilis, ſeu eius tempus ad menſurandos alios motus, & tempora, quàm motus Angelorum, vel alterius mobilis: Sciendum, quod ſolus primi mobilis motus eſt vniformis, certus, notus omnibus, regulatus, & velociſſimus: & quia ad hoc vt aſſumatur vt menſura ad menſurandum alios motus cum certitudine, & abſque errore, debet habere præfinitionem, ſeu deſignationem, ſeu applicationem partium, & cùm ipſam non habeat actu à parte rei, exigit operationem intellectus ipſas applicantis: In quo ſenſu dictum eſt à Domino Gen. cap. 1. *Fiant luminaria, &c. & ſint vobis in ſignum:* quaſi dicat, vos conſtituite, & præfinite annos, menſes, dies in motu, & tempore. Vide S. Bonau. *lib. 2. diſt. 14. part. 2. dub. 2.* vbi affert pulcherrima. & *diſp. 15. dub. 6.*

QVÆSTIO V.

De Vnitate temporis: an tempus ſit vnum, an verò multiplex ſpecie, vel numero; & an ſit vnum inſtans.

798. Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 2. art. 1. q. 2.* ſoluit hanc quæſtionem dicens, quod ſi ſumitur tempus intrinſecum ſecundùm eſſentiam, eſt vnum vnitate homogeneitatis, quæ poteſt dici etiam numerica, vt diximus etiam de vnitate materiæ. Ratio eſt, quia licèt motus multiplicetur ad multiplicationem mobilis, & termini, vnde definitur per id, ad quod eſt; tempus tamen conſequitur ipſam durationem variam, & ſucceſſiuam, quæ venit ex potentia mobilis. Et quia tempus eſt conſimile naturæ duranti, & natura illa, ſuper quam fundatur, eſt vna numero: ideò tempus non eſt tantùm vnum ſpecie in omnibus temporalibus, immò etiã quantùm ad eſſentiam eſt vnum numero differens per eſſe. Et ratio eſt, quia tempus quidem enaſcitur ex motu: ſed motus habet eſſe ex hoc, quod materia tendit ad formam, ob idque eſt in materia ratione ſuæ potentiæ. Hinc cùm ſecundùm hanc rationem nullam habeat de ſe diſtinctionem, dicitur vnum numero, quia eſt ſine numero: quæ vnitas tamen eſt maioris capacitatis, quàm vnitas vniuerſalis. Vide S. Bonau. *lib. 2. diſt. 3. part. 1. art. 2 q. 3.* & id quod diximus in quæſtione de Vnitate materiæ *in 1. lib. Phyſ.*

799. Respondetur ſecundò, quod ſi tempus conſideratur ſecundùm eſſe exiſtentiale, vt menſura talis, vel talis durationis, multiplicatur

Digitized by Google

numericè ad multiplicationem menſuratorum: de quo vide S.Doct.*lib.*4. *diſt.*49. *part.*2. *art.*6. *quæſt.*1. *ad* 4. *&* *diſt.* 20. *dub.* 6. & *lib.*4. *diſt.*43. *art.*1. *quæſt.* 2.*ad vlt.* Ratio eſt, quia cùm ſit accidens, neceſſariò multiplicatur ad multiplicationem ſubiecti proximi, ſcilicet motus.Tum quia ſicut multiplicatur quantitas permanens ad ſuũ quantum, ita & ſucceſſiua. Vnde patet,falſum eſſe id, quod dicit Meldul. *cit.num.*36. eſſe multiplex ſpecie: falſum, inquam, ideſt, cùm ſit eiuſdem rationis in omnibus temporalibus: ſic S.Doct.*lib.*2.*diſt.*2.*cit.* Idque multò magis verificatur de tempore extrinſeco, quia ſubiectatur in primo mobili,& eſt eiuſdem rationis in omnibus menſuratis.Nec eſt par ratio de varietate motuum, vt dictum eſt, & objicit Meldul.cum aliis: nam vnitas motus non deſumitur penes potentiam materiæ, ſicut in tempore.

Advertendvm etiam eſt ex S.Bonau. *lib.*4.*diſt.*43.*art.*1.*quæſt.*4. *ad vlt.* quòd duratio, & menſura variatur ad variationem motuum, & actionum: cum hoc diſcrimine tamen, quod ſi variatio eſt circa rem permanentem, vt ſunt generatio, & reſurrectiò hominis: ſic duratio, & menſura aduenit alia, & alia, ipsâ re exiſtente vnâ numero, & eadem. Si verò eſt circa actiones ſucceſſiuas, ſic eſt alia, & alia duratio, & menſura, ſicut alia, & alia actio.

Quoad nunc Temporis.

Respondet S.Bonau. *lib.*4.*diſt.*11. *part.*1. *art.*1. *quæſt.* 5. & *lib.*2. *diſt.*1. *art.*1.*quæſt.*2.*ad* 3.*&* 4.& *loc.cit.* quod ſi inſtans conſideratur ſecundùm eſſentiam, poteſt dici vnum numero, quia inter ipſa nulla cernitur differentia numerica: ſi verò ſumuntur ſecundùm eſſe exiſtentiale,ſic poſſunt dici plura, & diuerſa, non re, ſed comparatione ad diuerſas temporis differentias. Addit S. Bonau. poteſt dici eſſe vnum inſtans in tempore inchoatiuè, dum producitur tempus: plura verò copulatiuè, quia plures ſunt partes temporis phyſicè finitæ colligatæ per inſtantia varia. Ex quibus omnibus colligitur,

800. Primò, quod æuum eſt menſura ſucceſſiua durationis Angelorũ, animarum, & entium incorruptibilium, & poſt diem iudicij omnium ſubſtantiarum elementarium.

Secvndò, quod tempus eſt menſura omnium entium corruptibilium, quæ important variationem cum ſucceſſione, & veteratione, & innouatione: ob idque & omnium motuum Angelorum.

Tertiò, quod mutationes inſtantaneæ, & affectiones Angelorum, & Beatorum, ſicut & exiſtentiæ, & eſſentiæ rerum, quæ conſiſtunt in indiuiſibili,menſurantur intrinſecè per propriam menſuram intrinſecam,quæ in his poteſt appellari tempus diſcretum,vel meliùs poteſt dici menſurari per nunc temporis: ſicut enim tempus menſurat motum, ſic nunc temporis menſurat indiuiſibilia, & inſtantanea. Sic S. Doct. *lib.* 2. *diſt.*2. *part.*1. *art.*2. *quæſt.*1. *ad* 4. *&* *quæſt.*2. *corp.*

Hìc poſſent proponi quæſtiones aliæ, quæ à pluribus agitantur *in* 7. *&* 8. *libro Phyſ.* de primo motore, & de mundi productione, & præcipuè in quo ſenſu ſit vera illa propoſitio Ariſtotelis, *Quicquid mouetur ab alio mouetur*;ex qua infert dari vnum primum motorem immobilem omnia mouentem. Attamen quia iſtæ quæſtiones habent proprium locum in

Tractatu

Tractatu de Mundo, hinc ipſas omittentes finem facimus Phyſicæ in communi: Gratias agentes Deo omnium primo motori, & Creatori, qui nobis dedit inchoare, proſequi, & perficere hunc Curſum Phyſicalem conformiter, vt credimus, ſenſui, & principiis Seraphici Doctoris: ſic det nobis, ipſo S. Doctore intercedente, & ductore, vt ex rebus phyſicis ad ſupernaturalia bona toto conatu curramus, & perueniamus, nec ſit mora in itinere, ſed ſemper ad illa moueamur, non motu violento, nec tantùm naturali, ſed ſupernaturali, vt tandem peruenientes ad Paradiſum per quatuor flumina propoſita in Deo quieſcamus, ipſoque perfruamur cum B. Virg. ſemper immaculata, B. P. noſtro Franciſco, Beatiſque Bonauentura, & Antonio in vnitate charitatis, ſicut in Cœlis vna eſt tantùm Philoſophia Beatorum, quâ verum Deum cognoſcunt, & vno, & vero perfruuntur bono, in quo conſiſtit tota Phiſophia ſupernaturalis. Amen.

TRACTATVS VNICVS

BIPARTITVS.

DE MVNDO, ET COELO.

PARS PRIMA.

De Mundo in communi.

801. ENS naturale ſuas diſſectum in partes per omnes libros Phyſicæ ſub communi ratione hucuſque examinauimus: in ſequentibus verò ad naturam cuiuſque in particulari diſcutiendam pertranſimus. Vnde primò de Mundo in communi, deinde de Corpore Cœleſti, inde de quatuor Elementis, & de mixto ſubiecto generationi, & corruptioni; & tandem de corpore animato, in quo terminat tota conſideratio Phyſica, agemus, ſequentes de more noſtro poſt præmiſſum Textum Seraphicum veſtigia, & doctrinam noſtri Doctoris, & Ductoris, Anteſignanique S. Bonauenturæ.

Digitized by Google

TEXTVS SERAPHICVS.

§. I.

802. A. MVNDVS alius eſt Archetypus, alius Senſibilis. Primus dicitur ab ἀρχὸς, ideſt princeps, & τύπος, ideſt figura, quaſi principalis figura, quia ad eius ſimilitudinem Senſibilis eſt conditus. Mundus archetypus etiam poteſt dici tripliciter, ſcilicet prout eſt in mente Diuina, quia omnia habent eſſe ideatum in eius mente, quod eſt eſſe æternum, increatum, & inuariabile: ideæ enim in Deo ſunt ipſemet Deus. Secundò prout eſt in mente Angelica; Deus enim concreauit in ipſorum mente ſpecies omnium rerum huius mundi. Et tertiò in mente humana, quatenus ſcilicet ipſe per quinque portas ſenſuum recipit ſpecies rerum. Mundus verò ſenſibilis continet omnes res creatas, & dicitur Senſibilis, non quatenus ſolùm contineat res ſenſibiles, ſed quatenus importat res à Deo ad extra creatas extra mentem; & dicitur Macrocoſmus, ideſt magnus, ſiue longus mundus: diuiditurque in Angelicum, continentem tres hierarchias, nouemque choros Angelorum: in humanum, quatenus homo dicitur Microcoſmus, ideſt paruus mundus; quia omnia, quæ continentur in mundo maiori, in hoc colliguntur in quadam puritate: conſtat enim ex quatuor elementis, ex quatuor humoribus, ex quatuor qualitatibus, ex tribus viribus perfectiuis, ſcilicet vegetabili, ſenſibili, & rationali; habet enim eſſe cum lapidibus, viuere cum plantis, ſentire cum animantibus, & intelligere cum Angelis: & tertiò diuiditur in mundum ſenſibilem conſtantem ex quatuor elementis, & ex ſubſtantia cœleſti. Mundus igitur eſt ordo, vel ſeries ordinata rerum omnium, tam ſpiritualium, quàm corporalium, habentium ſuum locum ſecundùm ſub, & ſupra, ſecundùm proportionatam perfectionem cuiuſque. Vnde ratione huius ordinis rerum tam diuerſarum iure merito comparatur pulcherrimo carmini. *Lib.2.diſt.1.part.2.art.1.quæſt.1.arg.3. & lib.1.diſt.36.art.2.quæſt.1.& 2.& in Comp. Theol. lib.2.cap.2. & lib.2. diſt.3.part.2.art.2.quæſt.1.& diſt.9.in expoſit. Textus: & Op.Itiner.ment. cap.2. & ſerm.16.Hexaëm. & Breuil. part.2.cap.3. & lib.3. diſt.2.art.1. quæſt.1.ad 4. & quæſt.2.corp.& lib.2.diſt.2.part.2.art.2.quæſt.1.corp.& lib.2.*

lib.2.diſt.14.part.1.art.1.quæſt.1.in arg.4.& in Eccl.cap.3.& lib.1.diſt.44. art.1.quæſt.3.in corp.& lib.2.diſt.16.art.1.quæſt.3. ad 4.& 5.& lib.3. diſt.35.dub.1.& lib.2.diſt.1.part.2.art.3.quæſt.1.arg.2.

§. II.

De Mundi perfectione.

B. Quare cùm mundus à Deo creatus ſit ad ſimilitudinem illius exemplaris, quod idealiter habebat in mente ab æterno, ideò ipſi & aſſimilatur, non quidem in vnitate omnimoda, continet enim multitudinem rerum differentium & numero, & ſpecie, & genere, & pluſquam genere; ſed aſſimilatur per vnitatem ordinis, quem in ſe perfectiſſimè continet. Tum etiam, quia vnus tantùm à Deo creatus, non plures mundi, vt falsò aliqui ſomniarunt. *Lib.2.diſt.1.part.2.art.1. quæſt.1.ad 3.& lib.2.diſt.19.art.1.quæſt.1.in fund.& lib.3.diſt.2.art.1. quæſt.1.ad 4.& lib.1.diſt.44.art.1.per totum,præcipuè quæſt.3.*

C. FACTVS eſt igitur hic mundus perfectiſſimus, ita quod non potuit fieri melior quantùm ad eſſentiarum nobilitatem; ſi enim variarentur, non eſſent eædem, ſed aliæ: nec item quantùm ad ordinem integralem reſpectu ipſarum partium ordinatarum inter ſe, & in ordine ad Deum; ſic enim eſt pulcherrimum carmen, quod decurrit ſecundùm optimas conſonantias, aliis partibus ſuccedentibus aliis, quovſque res perfectè ordinentur in finem: ideóque ſicut in productione rerum manifeſtatur potentia, & in ordine non entis ad ens per creationem ſumma, & infinita oſtenditur; ſic per ordinem inter ſe manifeſtatur Diuina ſapientia, & per ordinem ad finem ſumma bonitas. Hincque quia Deus in productione mundi, rerumque in ipſo exiſtentium operatus eſt à ſe, & ſecundùm ſe, & propter ſe, ideò etiam habet triplicem rationem cauſæ, ſcilicet efficientis, exemplaris, & finalis, quia nullo indiget ad extra in operando: ſicque omnis creatura conſtituitur in eſſe à Deo primo efficiente, conformatur ad exemplar, & ordinatur ad finem: ac per hoc eſt vna, vera, bona, modificata, ſpecioſa, ordinata, menſurata, diſcreta, & ponderata. Hinc iure merito mundus appellatur carmen pulcherrimum, liber ſcriptus forinſecus explicans diuerſas perfectiones, & ſimul deſcriptus in anima. *Lib.1.diſt.44.art.1.quæſt.1.2.3.& 4.& Op. Breuil. part.2. cap.1.& ſerm.12.13.& 20.Hexaëm.& in Sap.cap.13.*

§. III.

D. POTVIT tamen iſte mundus quoad aliqua accidentalia meliorari,

rari, vt verbi gratiâ quantùm ad magnitudinem, vel corruptibilia facere incorruptibilia, vel ſituari in loco nobiliori: attamen iſta melioratio ordinem pulcherrimum tolleret à mundo. Et ſi quæratur, an fœmina (quæ ab Ariſtotele dicitur mas occaſionatus, cùm à natura intendatur ſecundùm ſe generatio viri) ſpectet ad perfectionem vniuerſi? Secundò, an malum ſit de complemento vniuerſi?

Ad hoc reſpondeo primò fœminam facere ad perfectionem vniuerſi; licèt enim natura ſemper deſideret id, quod eſt melius, nempè carentiam alicuius defectus, tamen non deſiderat, quod eſt melius abſolutè, ſed ſecundùm ordinem vniuerſi: ideò per ſe natura intendit generare etiam fœminam, licèt minùs principaliter.

Secundò reſpondeo, quod de malo loquendo abſolutè, non eſt de complemento vniuerſi, immò malum, quantùm eſt de ſe, & deordinat, & deordinauit mundum: reſpectiuè verò, & ex conſequenti poteſt eſſe ad decorem vniuerſi, verbi gratiâ vel ratione ſubiecti, quod ordinatur ad Diuinæ iuſtitiæ manifeſtationem; vel ratione oppoſiti, quod magis clareſcit ex præſentia mali; vel ratione boni eliciti, v. g. Incarnationis Dominicæ. Hinc enim dicit Eccleſia: *O felix culpa*, &c. Non tamen eſt dicendum, quod ratione mali pauciores homines ſaluentur; nam iidem perueniunt ad gloriam, qui in ſtatu innocentiæ perueniſſent: vnde mali quaſi ex abundanti ſunt, nec ſunt in computatione. Igitur dicendum eſt, quod cùm malum de ſe non poſſit ordinari in bonum, ſed tantùm quatenus Deus ſumptâ occaſione ex illo ordinat vel illud, vel peccatorem ad bonum aliquid: hinc abſolutè loquendo malum ſecundùm ſe eſt de imperfectione vniuerſi. *Lib. 1. diſt. 44. art. 1. per totum, præcipuè quæſt. 3. & lib. 2. diſt. 20. quæſt. vlt. & lib. 4. diſt. 44. dub. 2. & lib. 1. diſt. 46. art. 1. per totum, præcipuè quæſt. vlt.*

§. IV.

De Mundi inceptione.

E. Mvndvs igitur vnicus factus eſt à Deo ex tempore, & ſecundùm ſe totum, & ſecundùm ipſius principia intrinſeca, quæ non ſunt ex aliis, ſed ex nihilo per creationem: & veritas huius dicti etiam naturali lumine poteſt inferri, tum ex rerum multitudine, quæ ortum habet ab vnitate: tum ex motu, & mutabilitate, quæ neceſſariò, ne detur proceſſus in infinitum, debet reduci ad vnum principium immutabile: tum ob rerum ordinem, qui ad vnum primum referri

referri habet: tum ex rerum imperfectione, quæ reduci debet ad vnum primum perfectum. Hinc patet falſitas eorum, qui dixerunt mundum eſſe factum ex Dei eſſentia; id enim eſt impoſſibile, cùm Dei eſſentia ſit omninò inuariabilis, & nobiliſſima: ergo non potuit eſſe materia mundi. Item eorum, qui dixerunt factum eſſe ex præexiſtentibus, ſcilicet ex materia & forma, formaſque priùs latêre ſecundùm eſſe completum in ipſa materia; quod tamen eſt impoſſibile, & contra rectam rationem, vt aliàs à nobis dictum eſt in quæſtione de ſeminario materiæ. Item & eorum, qui dixerunt materiam, & formas præextitiſſe ab æterno, fuiſſeque ſimul coniunctas in factione mundi: quod dictum eſt omninò improbabile, aliàs deberet admitti triplex homo, ſcilicet naturalis, mathematicus, & diuinus. Item & eorum, qui dixerunt mundum eſſe factum non ex principiis præexiſtentibus, ſed ab æterno: idque eſt contra rationem, & fidem noſtram, quæ docet mundum factum fuiſſe ex tempore ex nihilo. Primus error fuit aliquorum antiquorum: ſecundus fuit Anaxagoræ: tertius Platonicorum: quartus Ariſtotelis. Vbi autem defecit Philoſophorum peritia, ſubuenit nobis ſacra Scriptura, quæ docet omnia eſſe creata, & ſecundùm omne, quod ſunt, in eſſe producta. *Lib.2. diſt.1.part.1.art.1.quæſt.1.& 2.*

F. Et ſi quæras, an Deus abſolutè potuerit mundum facere ab æterno?

Ad hoc reſpondeo, quod ponere mundum æternum eſſe, ſiue æternaliter productum, ponendo res omnes ex nihilo productas, omninò eſt contra veritatem, & rationem, & adeò contra rationem, vt nullum Philoſophorum, quantumcunque parui intellectus, crediderim hoc poſuiſſe; hoc enim implicat in ſe manifeſtam contradictionem. Ponere autem mundum æternum, præſuppoſitâ æternitate materiæ, rationabile videtur, & intelligibile, ſicut creditur communiter Ariſt. poſuiſſe, licèt ab aliquibus excuſetur exponendo ipſum aſſeruiſſe, mundum non incœpiſſe naturaliter, ſiue naturali motu: quod ſi eſſet verum, etiam verum dixiſſet, de quo valdè dubito; nam verba eius oſtendunt mundum non incœpiſſe abſolutè, ſicque dicendum ipſum manifeſtè erraſſe, quia de neceſſitate poſteà debuiſſet ponere infinitum actu, vel animarum rationalium corruptionem, vel vnitatem, vel circulationem, & ita auferre beatitudinem, ne ſibi contradiceret. *Lib.2. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.2.& lib.1. diſt.44. art.1. quæſt.4. in corp.*

G. Qvod verò implicet contradictionem, mundum eſſe ex nihilo creatum, & fuiſſe ab æterno, patet ex eo, quod creatio importat eſſe poſt non eſſe: ergo ſi non eſſe præceſſit, habuit neceſſariò initium. *Locus ſupra cit.*

§. V.

An Mundus potuerit eſſe antiquior.

H. Et ſi vlteriùs quæras, an Deus potuerit facere mundum antiquiorem? Ad hoc reſpondeo, Deum potuiſſe facere hunc mundum antiquiorem, in quantum potuit facere tempus ante hoc factum, & in illo facere mundum: non tamen potuit facere ante tempus; id enim implicat contradictionem, vt dictum eſt. Idemque dicendum de aliis mundis; nam Deus potuit, & poteſt in proprio tempore producere mundum alium, & alium ſemper perfectiorem in infinitum; finiti enim ad infinitum eſt diſtantia infinita, quæ non poteſt abſorbere, & terminare infinitam potentiam Dei. *Lib.* 1. *diſt.* 44. *art.* 1. *quæſt.*4. *& quæſt.*1.

§. VI.

De Mundi deſitione.

I. De mundi deſitione verò hæc ſecundùm veritatem ſunt dicenda. Primò, quod cùm mundus ſit factus ex nihilo, ob idque & habeat in ſe varietatem, variabilitatem, & inſtabilitatem originalem; hinc ſi ſibi à Deo relinqueretur abſque concurſu conſeruatiuo, in nihilum cederet. Secundò, quod tandem cœlum, & terra tranſibunt in hoc ſenſu; nempè omnia mixta & corruptibilia, & remanſura tantùm ſunt quatuor elementa per ignem conflagrationis expurgata, & corpora cœleſtia: item & homines, tum ad gloriam, tum ad pœnam. Et hæc de mundo. *Lib.*1. *diſt.*8. *part.*1. *art.*2. *quæſt.*2. *ad* 7. *&* 8. *& lib.*4. *diſt.*48. *art.*2. *per totum*, *& lib.*2. *diſt.*19. *art.*1. *quæſt.*2.

Notationes ſuper textum Seraphicum hîc non ſuperadduntur; eſt enim ſatis de ſe clarus, & eò maximè clarior fiet in quæſtionibus ſequentibus. Tangit autem Seraph. Doct. plura, quæ indigerent expoſitione: ſed cùm ſint negotij Theologici, omittuntur, vt euitetur ſuperfluitas nimia.

QVÆSTIO PRIMA.

Quid ſit mundus, quotuplex, & in quo ſita ſit eius perfectio.

803. PRimò ſupponendum, mundum alium eſſe Archetypum, ſeu Intelligibilem: alium eſſe Realem, ſiue Senſibilem. Primus eſt, qui habet eſſe in mente tantùm, ſcilicet vel Dei, vel mentis rationalis, ſiue Angelicæ, ſiue humanæ: ſic S.Bonau. *in Comp.Theol. lib.2.cap.2.* aliiſque locis citatis in textu *ad litteram A.* Et dicitur etiam Intelligibilis, quia eius ratio conſiſtit in eſſe cognito tantùm: in Deo autem habet eſſe ideatum ab æterno, ob idque æternum, increatum, & inuariabile, & cum Deo identificatum: ob idque mundus ſenſibilis propriè non dicitur eſſe in Deo ſecundùm exiſtentiam, vt volunt Thomiſtæ, ſed tantùm ſecundùm eſſe cognitum, vel vt dicit S.Bonau. *lib.1. diſt.36. art.1.quæſt.2. & art.2. quæſt.2.* ſecundùm aliquid ſui, ideſt ſecundùm exemplar, & ſecundùm cauſatiuam potentiam, & ſecundùm hanc exemplaritatem Diuinam res habent aptitudinem eſſendi, & habitudinem ad inuicem, ideſt poſſibilitatem Logicam, ſecundùm quam verificantur de rebus propoſitiones æternæ veritatis. Differenti verò modo mundus intelligibilis habet eſſe in mente Angelica, quia tale eorum eſſe eſt accidentarium, ex eo quod in ipſorum mente infudit, vel concreauit Deus ſpecies omnium rerum huius mundi, ſed inamiſſibiliter. At in mente humana, cùm enaſcatur à ſui origine veluti tabula raſa, ingreditur iſte mundus per portas quinque ſenſuum, & per ſpecies de nouo receptas, ſed amiſſibiliter: ſic *in Itiner. Ment.cap.2.* aliiſque pluribus locis. Quare iure meritò appellatur liber forinſecus ſcriptus explicans diuerſas perfectiones; & liber ſcriptus in anima, *ſerm.12.13.& 20. Hexaëm.* De mundo intelligibili in mente Diuina exiſtente agunt Theologi *in lib.1.Sent.* De Angelico *in lib.2. ſent.* & S.Bonau.*diſt.3.* Et de humano agemus in libris de anima. Hîc autem eſt ſermo de mundo ſenſibili, ſeu reali, qui dicitur ſenſibilis, non in toto rigore, quaſi contineat tantùm res ſubiectas ſenſibus: ſed dicitur lato modo, ad differentiam intelligibilis, vel quia per ſenſus etiam cognoſcimus ea, quæ non cadunt ſub ſenſu; ideò iſte mundus continet totam machinam hanc creatam à Deo, vt aduertit S.Bonau. *in Breuil. part.2. cap.3.* & *in Comp.Theol. cit.* & dicitur Macrocoſmus, ideſt magnus mundus. Diuiditur autem in tria membra, ſeu partes, ſcilicet in mundum Angelicum, qui continet tres hierarchias, nouemque choros Angelorum, de quibus latè *in 2.Sent.diſt.9.* in expoſitione textus agit S. Doct. Secundò in mundum humanum, qui dicitur Microcoſmus, ideſt paruus mundus, vt dicit etiam cum communi S.Doct. *in Comp.cit.* & *lib.2. diſt.1. quæſt.* 1. Ideòque dicitur mundus paruus, quia continet in quadam puritate, & virtualiter omnes perfectiones aliarum creaturarum, ſcilicet eſſe cum lapidibus, & inſenſatis; viuere cum plantis; ſentire cum animantibus; & intelligere cum Angelis. Et tertiò in purè ſenſibilem, continentem quatuor elementa, & corpora cœleſtia: ſic S.Bonau. *lib.2. diſt.26.art.1.q.3.ad 5.* & *lib.3. diſt.35. dub.1.* & *lib.2.diſt.1.part.2.art.2.q.1. ad 3.* & *lib.3. diſt. 2. art.1. quæſt.2.* in

corp. & *Breuil. part.* 7. *cap.* 4. & *in Elench.cap.*3. *num.*17.& *ſerm.*3. *fer.*3. *Pentec.*

804. Secvndò Notandum, quod eſt quæſtio, in quo ſita ſit perfectio huius mundi, & an ita ſit completa, vt nihil illi poſſit ſuperaddi? Pro cuius ſolutione aduertendum ex eodem Seraph. Doct. *lib.*1. *diſt.*44. *art.*1. *per totum*, quod perfectio alicuius rei poteſt ſumi ſecundùm rationem formalem, & eſſentialem ipſius rei, vel ſecundùm aliquid ipſi accidentale, vt v. g. in magnitudine, ſitu, &c. Prima conſiſtit in ratione ſpecifica rerum, ipſarumque debita & eſſentiali coordinatione: ſecunda in accidentibus. His poſitis,

805. Prima Conclvsio: Mundus, qui Græcè dicitur κόσμος, ſeu ornamentum, eſt ſeries ordinata omnium rerum infrà Deum. Eſt Seraph. Doct. & communis omnium, & per ſe patet. Dicitur enim *ſeries*, loco generis. Dicitur *ſeries omnium rerum*, vt indicetur ipſius vnitas, quæ non eſt vel numerica, vel ſpecifica, vel generica, ſed eſt tantùm vnitas ordinis numerica. Sic S. Doct. *lib.*2. *diſt.*1. *part.*2. *art.*1. *q.*1. quia per hanc vnitatem, cùm non poſſit eſſe ſimilis vnitati omnimodæ archetypi, imitatur in eo, quod poteſt: ob idque cùm contentum in eo ſit multitudo rerum ordinata, hinc & iure meritò habet ſuam pulchritudinem in tali ordine, vt notat S. Doct. *lib.*1. *diſt.*44. *art.*1. *quæſt.*3. *in corp.* & *in Elench.* *cap.*3. Dicitur *infra Deum*, quia Deus propriè non includitur in mundo, ſed dicitur eſſe in mundo tanquam Dux, Rex, Gubernator, & Rector. Et hac ratione etiam nec Chriſtus poteſt propriè dici pars huiuſmodi, quia propriè non eſt creatura; hoc nomen enim creaturæ denominat perſonam, non naturam: perſona autem eius eſt verbum. S. Doct. *lib.*3. *diſt.*11. *dub.*1.

806. Secvnda Conclvsio: Perfectio huius mundi quoad materiale conſiſtit in tanta rerum multitudine; quoad formale verò in rectiſſimo ordine, ſecundùm quem ſingulæ res ſecundùm propriam exiſtentiam habent ſuum locum, ſitum, operationem: ſic cum communi Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*1. *part.*1. *art.*1. *quæſt.*1. *fund.*1. & *lib.*1. *diſt.*44. *art.*1. *quæſt.*3. & *Op. Itiner. ment. cap.*2. *&* 3. & *Breuil. part.*2. *cap.*1. *& ſeq.* Ex quibus oritur, quod mundus iure meritò appellari poſſit pulcherrimum carmen, quod decurrit ſecundùm diuerſas conſonantias, ſeu palatium creaturarum ampliſſimum, iucundiſſimum, omnibus vtique numeris abſolutum, domus admirandâ ſuppellectili inſtructiſſima, caſtrorum, & exercituum acies, ſcilicet creaturarum Deo ſuo infinito propemodum, ſtatoque ordine, ac mirâ armoniâ deſeruientium, vas admirabile, in quo immobili cuncta tamẽ ſuo modo mouentur, oriuntur, occidunt, occumbunt, quieſcunt, generantur, corrumpunturque. Teſtis denique, ſeu (vt ait Seraph. Doct. ſuprà citatus) liber expreſſiuus bonitatis, ſapientiæ, potentiæ, maieſtatis, pulchritudinis, & magnitudinis Dei ſui Creatoris, in die iudicij meritò contra inſenſatos aduocandus. Et hinc iure meritò Deus toties in Scripturis appellatur Exercituum Dominus, ex hoc quod Spiritus, & Beatorum agmina Cœli empyrei, & ſtellæ, & aſtra in Firmamento, & ſublunaria inſtar exercitus optimè ordinata cernantur.

Dices: Ariſt. 2. *de generatione anim. cap.*4. appellare fœminam mas occaſionatum,

ſionatum, nec per ſe intendi à natura: ergo non omnia ordinata ſunt in hoc mundo. Tum quia etiam multa inordinata accidunt in mundo, & multa mala committuntur contraria huic ordini. Tum quia multa ſunt animalia, aliæque creaturæ, quæ potiùs deſtructionem partium aliquarum mundi machinantur, vt feræ, ſerpentes, venena, & ſimilia: ergo non habet omnimodam perfectionem ordinatam.

807. Respondet Seraph. Doct. *lib.2.diſt.20. quæſt.vlt.* & *lib.4.diſt.44. dub.2.* & *lib.1.diſt.46. art.1.q.3.* quod falſum eſt fœminam non intendi per ſe à natura, cùm ſit de perfectione vniuerſi; ſed ideò dicitur natura per ſe intendere generationem viri, quatenus vir eſt primariò intentus: & quia aliquando mulier generatur ob debilitatem generantium, hinc quia ille defectus per ſe non intenditur, ideò dicitur & mulier occaſionaliter generata: at id non eſt verum abſolutè. Et ad id de malo, & inordinatione actuum: Reſpondet Seraphic. Doct. quod malum, & inordinatum de ſe, & ex natura ſua non ſpectat ad perfectionem vniuerſi, ſed tantùm per accidens; & ſolùm ſpectat ad ordinem vniuerſi, quatenus Deus ex malo elicit bonum occaſionaliter. Vnde malum de ſe non eſt intentum à natura, ſed tantùm aduenit per accidens. Sed quia etiam effectus per accidens, ſicut caſus, & fortuna ſpectant aliqualiter ad perfectionem vniuerſi; hinc aliquo modo etiam iſta ſpectant accidentaliter ad talem perfectionem. Ad id verò de feris, venenis, &c. Reſpondetur iſta ſpectare ad decorem vniuerſi. Tum quia creata fuerunt à Deo in obſequium, & imperium hominis: tum ad excitandum ipſum in contemplationem Diuinæ ſapientiæ, bonitatis, & potentiæ: tum ad ornatum ipſius mundi. Nec vlla creatura noxia fuiſſet in ſtatu innocentiæ, licèt occaſione peccati ad pœnam ipſius nunc noceant. Vide S.Bonau. *lib.2.diſt.15.art.2.q.1.* & *lib.1.diſt.46. cit.* & *ſerm.3. Hexaëmer.* vbi egregiè tractat hanc materiam, & moraliſſimè eam applicat ad profectum animæ. Ex quibus infertur

808. Tertia Conclvsio: Mundus quoad eſſe eſſentiale ſpecierum non potuit à Deo fieri melior, nec quoad ordinationem in finem; ſed benè quoad aliqua accidentalia, loquendo de creaturis in particulari.

Probatvr prima pars, quia ſpecies ſunt, ſicuti numeri: ergo ſi aliqua variatio eſſentialis eis ſuperueniſſet, deſtruerentur, & non eſſent ampliùs eædem. Tum quia finis ordinis ipſarum eſt Diuinæ bonitatis participatio, Diuinæ ſapientiæ, & potentiæ manifeſtatio: ergo in hoc non potuit meliorari, cùm in fine vltimo non cadat melioratio.

Secvnda Pars probatur, quia res paruæ potuerunt fieri cum maiori augmento, collocari res inferiores in altiori ſitu, res corruptibiles fieri incorruptibiles: ergo ſecundùm eſſe peculiare ipſarum potuerunt meliorari. Attamen addimus cum Seraph. Doct. quod talis melioratio eſſet etiã contra ordinem vniuerſalem mundi; ideò ſecundùm hunc reſpectum dicimus non potuiſſe fieri meliorem, id eſt meliùs ordinatum. Vide S.Bonau. *lib.1.diſt.44. art.1.per totum*, & *lib.4. diſt.3.part.2. art.1.quæſt.2.corp.* Addit S.Doct. *lib.4.diſt.12.part.1.art.1.q.2. ad 3.* quod ſi aliquando Deus præuertit ordinem particularem alicuius

rei, vt euenit in accidentibus Euchariſticis, non præiudicatur ordini vniuerſali mundi, & maximè dum creatura obedit ſuo Creatori: tunc enim quod aliàs eſſet inconueniens, fit conueniens.

QVÆSTIO II.

De incœptione mundi: quando habuerit initium, & an vnus tantùm mundus fuerit creatus; vel an alij ſint creabiles à Deo?

809. PLVRES errores non ſolùm contra Philoſophicam veritatem, ſed & contra fidem circa mundi incœptionem enumerantur à Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1. part.1. dub.2. & quæ?.1. & 2.* & maximè diſcutit de ſenſu Ariſtotelis ambiguo, an ſenſerit mundum habuiſſe initium, an non. Inclinatque Seraph. Doct. in hoc, quod verè errauerit contra fidem ponendo mundum ab æterno: de quibus erroribus poteſt videri S. Doct. & etiam in textu *ad literam E.* Qui errores etiam expenduntur communiter ab aliis, vt à Conimbric. Ruuio, P. Gallicio, &c. Et circa vnitatem mundi non defuerunt, qui aſſererent plures eſſe mundos. Plato cum Plutarcho credidit eſſe quinque mundos, ſi forſan non loquutus fuerit de partialibus, nempè de quatuor elementis, & quinta eſſentia, ſcilicet de Cœlis. Alij poſuerunt infinitos mundos, vt Diogenes, Ariſtarchus, Xenophanes, Democritus. Quibus dimiſſis,

810. PRIMA CONCLVSIO: Mundus vnicus factus fuit à Deo in tempore, ſiue ex tempore. Eſt de fide quoad initium habitum à Deo: ſed quoad eſſe vnicum factum, licèt non ſit de fide, oppoſitum tamen eſt proximum errori, & temerarium.

PROBATVR prima pars de principio mundi contra Ariſtotelem ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1. part.1. art.1. quæſt.2.* Primò ex Sacra Scriptura in Gen. cap. 1. *In principio creauit Deus cœlum, & terram:* & inde deſcribit effectionem mundi quoad omnes ſuas partes in ſex diebus: ergo eſt de fide factum fuiſſe & ſecundùm totum, & ſecundùm partes.

PROBATVR ſecundò, quia infinitum non poteſt à Deo creari, vt ſuprà probatum eſt: ſed daretur infinitum, ſi mundus eſſet ab æterno. Tum quia daretur duratio infinita, ordo in infinito, tranſitus infiniti: quæ omnia ſunt impoſſibilia in infinito, & in creatura: ergo. Vide S. Bonau. *loco cit.*

PROBATVR alia pars de vnico mundo, quia in ſacra Scriptura creatio mundi traditur ſemper in numero ſingulari. Tum quia vnicus mundus habet totam poſſibilem perfectionem, vt ſuprà probatum eſt: ergo cæteri ſunt ſuperflui. Ex quibus patet, mundum à Deo vnicum factum quoad materiam, & formam. Materia ſunt ipſæ res: forma eſt ipſe ordo: ſic eſt vnus numero ſecundùm vnitatem ordinis.

SECVNDA CONCLVSIO: Mundus habuit eſſe in tempore, & non ab æterno per creationem. Eſt de fide. An verò creatio mundi ſit naturaliter cognoſcibilis, eſt in quæſtione. Multi affirmant: Seraph. Doct. docet etiam poſſe cognoſci naturali ratione mundum habuiſſe eſſe per creationem, vt patet ex indicatis *loc. cit. lib.2. diſt.1.* nam datâ cognitione naturali primæ cauſæ infinitæ, & perfe-

ctiſſimæ,

Digitized by Google

ctiſſimæ, etiam infertur ipſi poſſe competere actionem productiuã perfectiſſimam, quæ eſt independens à ſubiecto; & hæc eſt creatio: ergo.

Obiicies primò: Quicquid fit, fit per motum, vel mutationem: ergo & motus ipſe: ſed ille motus non potuit eſſe ante ſe, nec ante ſuum mobile: ergo fuit ſimul cum ipſo: ergo eſt ſine principio. Probatur conſequentia, quia motus non potuit habere eſſe per inſtans: ergo fuit ſine principio. Confirmatur, quia motor poſitus in actu primo completo neceſſariò agit, & ponit effectum: ſed primus motor fuit talis ab æterno: ergo.

Respondet S. Sonau. *loc.cit.* quod antecedens eſt verum loquendo de motu naturali, & de effectibus, qui fiunt modo naturali. Et ad conſequẽs reſpondet, quod motus non exit in eſſe per alium motum, ſed ſeipſo, & cum alio, & in alio, nempè cum mobili, incipitque per ſui primum indiuiſibile, ſicut & tempus. Et ad id de cauſa reſpondet, quòd illa propoſitio eſt vera de cauſa creata, & neceſſaria, non de increata, quæ eſt voluntaria, operante, quomodo, & quando vult. Vide ibidem alias obiectiones conſimiles ſolutas.

811. Tertia Conclusio: Licèt ſit vnicus mundus factus à Deo, poſſunt tamen alij, & alij in infinitũ ab ipſo creari tum eiuſdem, tum diuerſæ rationis. Quæ concluſio licèt ponatur in dubium quoad alios mundos eiuſdem rationis, cùm iſte (aiunt) conſtet ex tota ſua materia: attamen id exiſtimo parum tutum in fide: nam nulla adeſt implicantia tum ex parte Dei, tum ex parte mundi, cùm Deus virtute infinita poſſit creare ex nihilo, quicquid non inuoluit contradictionem: ſed ſicuti iſte in nihilo nullam habebat repugnantiam logicam, ſic nec alij conſimiles, cùm non ſit maior ratio de vno, quàm de alio. Et ad id, quod conſtat ex tota ſua materia: Reſpondetur hanc rationem eſſe friuolam, licèt enim in hoc mundo adſit tota ſua materia, tamen ſicuti hæc extracta fuit de nihilo, ſic & alia poterit extrahi.

812. Quæres, an iſte mundus potuerit eſſe antiquior; ſeu an Deus potuerit creare iſtum mundum, antequam ipſum de facto creauit.

Respondetur ex Seraph. Doct. *lib.1.diſt.*44.*art.*1.*quæſt.*4. quod ſi ly *ante*, dicat æternitatem, ſic nec potuit creari ab æterno, quod infrà probabitur: Si verò ly *ante*, dicat tempus, reſpondetur potuiſſe ipſum creare in alio, & cum alio, & alio tempore in infinitum; non enim adeſt vlla repugnantia.

813. Quæres item, an naturali ratione poſſit cognoſci primus motor, ſeu prima cauſa producens hunc mundum.

Respondetur affirmatiuè, & hoc duplici medio, ſcilicet phyſico, & metaphyſico. Primum medium innititur illi maximæ philoſophicæ: *Quicquid mouetur, ab alio mouetur*: ergo, ne detur proceſſus in infinitum, debet omnis motus reduci ad vnum primum motorem immobilem. De cuius maximæ ſenſu aliàs *in tract. de Anima*, redibit ſermo, quamque explicat Seraph. Doct. in quolibet motu *ſerm.* 5. *Hexaëm.* & *lib.* 1. *diſt.*30. *dub.*4. & *art.*1. *quæſt.*3. & *lib.*1.*diſt.*8. *part.*1.*art.*2. *q.*1.*corp.* & *lib.*2. *diſt.*15. *quæſt.*1. & *lib.*1. *diſt.*37. *part.*2. *art.*2. *quæſt.*1. *ad vlt.* & *lib.*2.*diſt.*14. *part.*1. *art.*3. *quæſt.*2. & aliis pluribus locis. Secundum medium metaphyſicum innititur

innititur illi maximæ : *Quicquid ſit, ab alio ſit* ; nihil enim poteſt efficere ſeipſum : ergo, ne detur proceſſus in infinitum, deueniendum eſt ad vnum primum efficiens ab alio non factum, ſed omnia cauſans vt prima cauſa, à qua cæteræ dependent.

814. Qværes de deſitione, an mundus aliquando habiturus ſit finē?

Respondetvr negatiuè, loquendo de partibus conſtituentibus ipſum, vt ſunt quatuor elementa, corpora cœleſtia, homines, & Angeli : cætera mixta verò corrumpentur, & ad ſua principia reſoluentur: & iſta ex corruptibilibus reddentur incorruptibilia, & meliorata. De qua materia agitur in Theologia *in lib.4.Sent.*& S.Bonau. ipſam fusè tractat *lib.4. diſt.* 48. *art.2.per totum*, & *lib.2.diſt.19.art.1. quæſt.2.*

QVÆSTIO III.

An Mundus potuerit à Deo creari ab æterno.

815. Stabilivimvs ſuprà contra Ariſt. ſecundùm fidem Catholicam mundum de facto productum ex tempore : nunc ſeſe offert quæſtio de poſſibili, an ſaltem de potentia abſoluta à Deo potuerit creari? Et quia mundus conſtat ex duplici creatura, ſcilicet permanente, & ſucceſſiua, vt cum communi docet S.Bonau. *lib.2.diſt.15.art.2.quæſt.3.in corp.* & *diſt.19.art.1.quæſt.2.corp.* hinc quæſtio procedit de vtraque, circa quam:

Prima Opinio eſt Scoti, pluriumque aliorum apud Meldul. *in Phyſ. diſp. 14. quæſt. 1.* admittentium hanc poſſibilitatem in permanentibus, negantium in ſucceſſiuis.

Secvnda admittit poſſibilitatem dictam in vtraque creatura : ſic D. Thomas, & plures ſequaces apud Suarez *diſp.20. in Met. ſect.5.* cum Vaſquez *tract. 2. diſp.3.q.3. punct.2.* Valentia, Ruuio, &c.

Tertia negat de vtraque, ſuſtinetque omninò implicare contradictionem : ſic Albert. Magnus *lib. 2. diſt.1. art.6. & 10.* & 8. *Phyſ. cap.1.* Henric. *quodl. 1. quæſt. 7.* & *quodl. 9. quæſt. 17.* Marſil. *lib.2.diſt.1.* Richard. *lib.2.diſt.1. art.3. quæſt.4.* aliique plures, cum quibus eſt Seraphicus Doctor infrà citandus, licèt falsò, & malè ab Hurtado *diſp.16. ſect.2.* & à Bañez *in part. 1.quæſt.46.art.2.* citetur pro oppoſita ſententia. Pro ſolutione Quæſtionis,

816. Primò Notandum, quod per id differunt productiones increatæ in Diuinis à productionibus creatis, quòd illæ fiunt ſine aliqua mutatione, & nouitate eſſendi, quia in his terminus à quo non eſt carentia eſſendi, ſed ipſum producens ; & terminus ad quem eſt ipſum productum ſecundùm idem eſſe, & eandem naturam : & hæc eſt ratio, quare productiones Diuinæ ſunt æternæ, productiones verò creatæ ſemper fiunt cum aliqua mutatione, & nouitate eſſendi : ob idque terminus à quo (ſi eſt generatio) eſt priuatio eſſendi, non abſolutè, & ſimpliciter, ſed tantùm ſubiecti, ſeu in ſubiecto, quod tranſit à non eſſe formæ ad eſſe informatum : ſi verò eſt creatio, terminus à quo eſt purum nihil, & terminus ad quem eſt nouum eſſe totale. In prima, ſcilicet in generatione rerum, terminus ad quem præeſt in potentia ſubiecti : in ſecunda, ſcilicet in creatione, non præeſt in potentia ſubiecti, cùm ſit nihil, ſed tantùm in potentia obiectiua

obiectiua agentis. Sic Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1. part.1. art.3. quæſt.* 1. Ex quibus ſequitur, quod nihil poteſt produci per creationem, vel generationem, niſi cum mutatione, & nouitate eſſendi.

817. Secundò Notandum, quod creatio ſecundùm ſenſum Theologorum eſt productio totius entis ex nihilo: ſic Seraph. Doct. *lib.2. diſt.* 1. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.*1. *ad* 5. & *quæſt.* 2. *fund.vlt.* & *art.*3.*quæſt.*1. *&* 2. & *lib.*1. *diſt.*13.*quæſt.*1.*ad* 3. & alibi ſæpè. Diſſenſio autem eſt inter DD. an ly *ex nihilo*, intelligatur ex nihilo ſubiecti, ideſt quod res creata à Deo cum dependentia ab ipſo importet ſolùm independentiam à ſubiecto (quod non euenit in generatione) an verò etiam dicat ordinem, nempè eſſe poſt non eſſe; vel priùs non eſſe, poſteà eſſe: & iterum, an dato hoc ordine ſufficiat, vt tantùm non eſſe præcedat prioritate naturæ, non verò duratione; an verò etiam duratione? Aduerſarij ſuſtinent ſufficere, vt ſit ex nihilo ſubiecti, illamque nouitatem eſſe tantùm poſteriùs naturâ. S. Bonau. verò vtrumque exigit, & ex nihilo ſubiecti, & priùs duratione. Vt autem id pateat,

818. Tertiò Notandum, & ſuppoſitis iis, quæ à nobis ex Seraph. Doct. tradita fuere in primo Phyſ. *in quæſt.de ſemin.formarum*, quod ad eductionem formæ per naturalem generationem non ſufficit dependentia à ſubiecto, vt diſcernatur à creatione, quia poteſt dari ſubiectum, in quod agens agat, & producat per formam, etiam per creationem; ſed requiritur in ſubiecto præexiſtētia ipſius formæ in ſubiecto ſecundùm aliquod eſſe, ſaltem incompletum: ſic enim diſcernitur à creatione, quæ neceſſariò præexigit negationem abſolutam, & omnimodam non ſolùm ſubiecti, ſed & ipſius eſſe rei productæ. Ratio autem huius (vt dictum eſt) eſt, quia illa dependentia à ſubiecto eſt quid conſequens ad ipſam entitatem formæ, ob idque nec tollit, nec ponit ipſius generationem, vel creationem. Ibidemque diximus, quod in generatione rei ſufficit, vt ſubiectum præexiſtat priùs naturâ priuatum, licèt non tempore: hinc in creatione non ſufficiet carentia rei priùs naturâ, quia hæc eſt in ſubiecto, ex quo ſimul cum forma terminus ad quem producitur. Tum etiam quia ly *ante*, vt dicit prius naturâ, eſt in tempore, ſeu eodem inſtanti temporis, in quo res verè exiſtit creata, ob idque nec poteſt ſufficere hæc prioritas naturæ in creatione, ſed eſt merum effugium Meldul. & aliorum; quod tamen in generatione naturali non repugnat, cùm in hac ſubiectum præexiſtat tempore ſimul cum forma corrumpenda: ob idque, cùm diſpoſitiones introducantur ſucceſſiuè, ſufficit, vt in vnico inſtanti temporis inſit priuatio formæ nouæ, & poſitio ipſius ſecundùm ordinem naturæ. His præſuppoſitis,

819. Prima Conclusio: Nullum ens ſucceſſiuum poteſt fieri à Deo ab æterno. Eſt S. Bonau. qui docet implicare contradictionem de quocunque ente creato, ſiue ſucceſſiuo, ſiue permanente: ſic *lib.* 2. *diſt.*1. *part.*1. *art.*1.*quæſt.*1.*ad* 5.*&* *quæſt.*2. *per totam*, præcipuè *fund. vlt.* & *lib.* 1. *diſt.* 44. *art.*1.*quæſt.*4. *in corp.* & omnibus aliis locis, tum *in Breuil. in Compend. Theol.* quando loquitur de creatione rerum: vbi ſemper ſupponit eſſe eſſentiale creationi habere eſſe poſt non eſſe, oppoſitumque implicare contradictionem, nempè rem eſſe ab æterno. Videatur in ſupradictis locis, præcipuè

Digitized by Google

puè *lib.1.diſt.44.* vbi expreſſiſſimè docet hanc veritatem, patetque Hurtadum, & Bañez perperam citaſſe Seraph. Doct. pro contraria opinione: quod multoties euenit apud plures Authores, ex eo quod vel non percurrunt ſcripta Seraph. Doct. vel non conferunt ipſius dicta cum ſuis dictis. Hoc ſuppoſito,

Probatvr ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.1.quæſt.2.fund.1.& ſeq.* argumento demonſtratiuo, quo etiam alij apud Meldul. *n.12.* vtuntur, vel à S. Doct. deſumpſerunt. Si entia ſucceſſiua facta fuiſſent ab æterno, ſequeretur, quod duratio eorum fuiſſet infinita, & æterna: ſed hoc eſt impoſſibile: ergo. Probatur Min. (Maior enim admittitur ab Aduerſariis, ſaltem à pluribus.) Impoſſibile eſt infinito, vt infinitum eſt, poſſe addi, darique maius, & minus: ſed in dato caſu daretur additio, & maioritas in infinito; nam infinitæ reuolutiones Solis pertranſiſſent, & plures in reuolutione Lunæ, quæ duodecies omni anno reuoluitur: tum quia & infinitæ generationes tranſactæ fuiſſent, & multò plures alterationes: ſed in tali caſu vna eſſet ante aliam, & vna inciperet ab alia, ſicque daretur prima, media, & vltima, quæ implicant infinito. Idem argumentum poſſet fieri de motu cœli: nam quilibet motus, reuolutio, & generatio ſuccedens diſtat ab alia finitè, & habet principium.

820. Secvnda Conclvsio: Entia permanentia non potuerunt eſſe ab æterno.

Probatvr primò ex Seraph. Doct. *loc. cit. lib.2. diſt.1.quæſt.2.fund. vlt.* Impoſſibile eſt, id quod habet eſſe poſt non eſſe, eſſe ab æterno: ſed omnis creatura de ratione ſui intrinſeca eſt huiuſmodi ratione creationis: ergo. Minor admittitur ab omnibus quoad hanc partem de creatione, ſcilicet quod ſit id, quo habet eſſe: ſed poſteà negatur ab Aduerſariis, quod de ratione creationis ſit habere eſſe poſt nō eſſe: & ad maiorem duas reſponſiones afferunt. Prima eſt, quod ſufficit, vt non eſſe præcedat naturâ, non duratione; ſicque negant conſequentiam.

Contra primò inſurgit Seraph. Doct. loco cit. & *quæſt.1.ad vlt.* Creatio eſt productio entis ex nihilo: ly *ex*, vel ſumitur materialiter, vel cauſaliter, vel ordinaliter. Non primum, quia nihilum non poteſt habere rationem cauſæ materialis. Tum quia creatio non differret à generatione, ſi præſupponeret aliquod ſubiectum. Nec ſecundum, quia nihilum non poteſt habere vllam rationem cauſalitatis. Tum etiam, quia ſi ly *ex nihilo*, diceret tantùm pro termino à quo ipſam cauſam producentem, deberet creatura produci ex ſubſtantia Dei creantis; hæc enim eſt ratio, quare Filius producitur ex ſubſtantia Patris in diuinis: ergo tertium, ſcilicet ordinaliter: ergo ordinem importat eſſentialem ex non eſſe ad eſſe.

Respondent Meldul. Suarez & alij, quod ſufficit prioritas naturæ.

821. Contra, quia per id differt generatio à creatione, quòd illa præſupponit ſubiectum, ſaltem priùs naturâ priuatum formâ: creatio verò non poteſt præſupponere talem carentiam, cùm non adſit ſubiectum. Tum quia non poſſunt ſimul, & ſemel in eodem inſtanti temporis conuenire ſecundùm exiſtentiam proportionatam non eſſe, & eſſe, ſeu negatio entis, & poſitio entis. Probatur, quia poſitiò entis eſt in vnico inſtanti temporis: ergo in eodem non poteſt eſſe ſimul negatio; exiſtentia enim menſuratur

ſuratur tempore, ſeu inſtanti temporis: ergo exiſtentia nihili (intellige de exiſtentia proportionata ad nihilum) & exiſtentia entis non ſunt compoſſibilia. Et confirmatur totum ex doctrina aliàs à nobis allata ex Seraph. Doct. *lib*. 2. *diſt*. 1. *part*. 1. *art*. 3. *quæſt*. 2. *in fine corp*. & ex Scoto, immò ex ipſo Meldul. *in Log. diſp*. 9. *num*. 30. *& ſeq*. quia licèt inſtans temporis diuidatur in duo inſtantia naturæ, & in productione rei ambo conſiderentur; tamen primum inſtans correſpondet tantùm ipſi produci, & oriri effectus; non verò ipſi nihilo, ex quo creatur: & ſecundum inſtans reſpondet ipſi exiſtere rei: ergo reſponſio non eſt ad rem. Nec poteſt verificari de creatione ex nihilo. Confirmatur iterum, quia incompoſſibilitas duorum prædicatorum in eodem inſtanti temporis fundatur in ordine naturæ immediato, ſecundùm quem opponuntur, & conſequenter in ordine durationis, qui ſequitur ordinem naturæ: ſed naturaliter non eſſe, & eſſe ſe mutuò expellunt ab eodem ſubiecto: ergo non eſſe debet præcedere duratione ipſum eſſe.

822. Probatur ſecundò ex doctrina SS. PP. qui hac ratione contra Arium probabant Verbum Diuinum non eſſe creaturam ex eo, quod implicat aliquid eſſe creatum, & eſſe coæternum Deo, quia de ratione creaturæ eſt, quod præcedat duratione non eſſe ipſius. Sic D. Auguſt. contra Fœlicianum, & D. Damaſc. *lib*. 1. *de fide*, *cap*. 8. D. Baſil. aliique SS. PP. communiter.

Respondent communiter Meldul. aliique Sanctos Patres loqui de facto, non de poſſibili, ſcilicet ex ſuppoſitione, quod mundus factus eſt ex tempore: ex quo rectè colligitur, Verbum non eſſe creaturam. Et quia multi SS. PP. indicant repugnare creaturæ coæternitatem ad Deum, intelligendi ſunt, ait Suarez citatus *n*. 7. repugnare ab intrinſeco. Vnde vel actu, vel aptitudine exigit nouitatem eſſendi: cùm autem aptitudo poſſit priuari ſuo actu, ſic poteſt eſſe creatura abſque hoc actu.

Contra: De ratione intrinſeca creaturæ eſt nouitas eſſendi, & tranſitus à non eſſe ad eſſe: ergo ab ea non poteſt auferri actus. Probatur conſequentia, quia tunc actus ſolùm ab aptitudine poteſt auferri, quando eſt quid conſequens ad aptitudinem; eſt enim effectus ipſius: non verò quando eſt neceſſariò antecedens ad hoc, vt ſit nouum eſſe: ergo nulla reſponſio. Tum quia ſequeretur SS. PP. nec poſſe conuincere Arium efficaciter; quid enim reſponderent Ariano, ſi inſurgeret: De ratione creaturæ abſolutè loquendo, eſt poſſe eſſe ab æterno, ſeu non præcedere in ipſo non eſſe: ergo licèt Verbum ſit ab æterno, non per id ſtat, quin poſſit eſſe creatura? Amplius: Licèt de fide ſit mundum actu incœpiſſe in tempore, poteſt tamen Deus id, quod non implicat contradictionem: ergo etiamſi mundus factus ſit in tempore, tamen potuit Verbum vt creatura fieri ab æterno. Quid, inqnam, reſponderent? Ego non video reſponſionem.

Respondet iterum Meldul. ex Scoto, & eſt ſecunda reſponſio, quam ſuprà ad primam rationem innuimus de mente Meldul. & Aduerſariorum, nempè quod creatura poteſt conſiderari cauſata vel per creationem, vel per puram productionem. Primo modo dicit reſpectum, & connotat intrinſecè reſpectum ad non eſſe præcedens: non verò ſecundo modo,

nempè per puram cauſationem, quæ ab aliis dicitur emanatio, vt eſt emanatio lucis à Sole.

823. Contra primò, quia argumentum SS. PP. contra Arium nullam haberet efficaciam; potuiſſet enim Arius reſpondere ſupradicto modo de Verbo. Secundò, quia vt rectè etiam innuit P. Trigoſ. noſter *quæſt*. 20. *art*. 8. §. *Tertiò nota*, adhuc quærendum eſt, quid ſit hæc emanatio, ſcilicet an phyſica, an metaphyſica? Non ſecundum, quia ſic non diſtingueretur creatura à Deo, vel ſaltem ſubiectum, à quo emanaret, non haberet veram rationem cauſæ, ſaltem in opinione Scoti ita reſpondentis. Nec primum. Probatur, quia adhuc quærendum eſt, an per hanc emanationem creatura verè fiat, an non, ſed tantùm conſeruetur: nam ſi fit, adhuc redeunt priora argumenta: ſi non, ergo non eſt facta. Tum quia aut eſt facta ex aliquo, aut non ex aliquo; non enim datur medium. Si primum, ergo eſt generatio: ſi ſecundum, ergo creatio: ergo ex nihilo. Tum quia, vt ſuprà diximus, iſte modus productionis eſt Verbi à Patre; & ſic reſponſio erit pro Ariſt. tum quia vt rectè arguit Richard. citatus, creari eſt accipere eſſe, non de aliquo: hoc autem vel eſt habere eſſe non de aliquo ab aliquo, vel nunc primò habere eſſe ab alio, non de aliquo. Si primum, ergo creatura ſemper eſt in continua creatione paſſiua, dum conſeruatur, quod eſt falſum; conſeruatio enim præſupponit, vel connotat antecedenter eſſe: ergo ſecundum. Ergo habere eſſe primò non de aliquo, eſt non eſſe ab æterno. Tum quia accipere eſſe ab aliqua cauſa diuerſa, eſt accipere eſſe nouū, quod non habebat, dum erat in potentia obiectiua cauſæ: ergo. Tum quia ſi eſſet ab æterno creatura, haberet eſſe neceſſarium, ſicut Deus, quod eſt impoſſibile, cùm de ratione creaturæ ſit contingentia, & nouitas.

Respondent alij ſufficere, quod creatura ſit ex nihilo ſubiecti, non autem ſui.

824. Contra primò, quia per dependētiam à ſubiecto reductio formæ non ſaluatur à creatione, vt ſuprà *in* 3. *not*. probatum eſt. Contra ſecundò, ſi creatio præſupponit nihil ſubiecti: ergo & nihil ipſius formæ in ſubiecto. Tum quia ex eo res producitur, in quod reſoluitur, ex Ariſt. & S. Bonau. *lib*. 2. *diſt*. 13. *art*. 1. *quæſt*. 1. & communi Philoſophorum, continuaque experientia; ſunt enim termini, & actiones mutuò ſe inferentes: ſed creatura derelicta à Deo priuatione ſui concurſus in nihilum ſui redigeretur, etiam dato, quod à Deo ab æterno producta eſſet: ergo ex nihilo ſui producta eſt. Vide S. Bonau. *lib*. 1. *diſt*. 8. *part*. 1. *art*. 2. *quæſt*. 2. *ad* 7. *&* 8. vbi egregiè, & acutiſſimè hanc doctrinam diſcutit. Tum quia tali reſponſione fouetur error Ariſt. Platonis, Hermogenis, Manichæorum, Arij, & aliorum conſimilium, qui putabant mundum ab æterno eſſe. Tum quia poſſibilitas exiſtentiam præcedere debet: ſed poſſibilitas creaturæ eſt nihil creaturæ: ergo debet eſſe ex nihilo ſui. Tum quia ſequeretur omne nihilum rerum poſſe non eſſe nihilum ipſarum, cùm id ipſis inſit per accidens: ſed conſequens eſt falſum, cùm negationes rerum ab æterno præſupponantur. Tum quia ens increatum eſt illud, cui nec præceſſit nihilum ſui, alioquin etiamſi non haberet ſubiectum, ſemper mutatum fuiſſe conciperetur, & per conſequens

ſequens factum: ergo ens creatum vt creatum præſupponit nihilum ſui, non verò nihilum ſubiecti. Confirmatur totum, quia nihilum ſui, & eſſe ipſius termini ſunt correlatiua; creatio enim eſt mutatio ex parte termini totaliter ſumpti: ergo ex alia parte nihil ipſius termini debet præſupponi tanquam termini à quo. Probatur conſequentia, quia ad mutationem, provt eſt tranſitus, requiritur terminus à quo proportionatus: ſed terminus ad quem eſt ſecundùm eſſe ipſius totale: ergo & à parte termini à quo requiritur nihil ſui ipſius. Confirmatur iterum: Actio creatiua vel dicitur ex nihilo ſubiecti, quatenus actio non dependet à ſubiecto; & hoc non, quia etiam actio eductiua Dei à ſubiecto non dependet; vel quia terminus eius eſt independens à ſubiecto: ſed nec hoc eſt dicendum: ergo eſt fruſtratoria talis reſponſio. Probatur minor, quia nullum ens dependens à ſubiecto poſſet dici creatum, & tamen gratia Dei creatur, & formæ ſubſtantiales poſſunt à Deo ſeparatæ, & independenter immediatè creari. Tum etiam quia, vt dictum eſt, forma eſt quid abſolutum independens à materia; & ſi dependet, id ei euenit ex conſequenti per ordinem ad compoſitum, vt probatum eſt in Phyſ. in quæſtione de ſeminario materiæ.

825. PROBATVR tertiò principaliter: Sumantur omnes durationes ab initio vſque nunc, quæ ab æterno ſupponuntur (verbi gratiâ) productæ, & quæ ſuccedunt vna poſt aliam, v.g. in Petro creato ab æterno. Idem dic de collectione infinita hominũ, quorum quilibet ab alio in dicta collectione contento produceretur: quo ſuppoſito, ſic argumentor. In his durationibus, & generationibus datur aliqua illarum, quæ eſt prior, & non ab alia, ſeu ab alio, quia prima, vel primus homo ſupponitur creatus ab æterno à Deo: ergo nulla illarum poteſt eſſe ab æterno. Antecedens eſt certum, & oppoſitum eſt inintelligibile; in his enim datur vnum, quod primum eſt omnium, ex quo cætera ſuccedunt. Probatur conſequentia, tum ratione illius primæ durationis, & hominis, quia in æterno non datur primum, medium, & poſtremum, ſeu prius, & poſterius: tum ratione inceptionis illius primi, ratione cuius daretur primum inſtans, in quo incœpit, poſt quod poſſet ille homo alios generare, mouere manum, aliaſque operationes facere: ſed antequã alium generaret, deberet tranſiſſe totam æternitatem, ſicque per totam æternitatem non poſſet generare, mouere manum, &c. quod eſt contra ſuppoſitionem: tum & ratione ſucceſſionis durationum, & hominum, quæ poſſent numerari; quod non admittitur in æternitate, & in infinito. Huic argumento, quod proponunt communiter Recentiores, ſed priùs à Seraph. Doct. efficaciter efformatum fuit *loc. cit. lib.* 2. *diſt.* 1. *quæſt.* 2. *fund.* 2. & 3. mirum eſt, quàm multa coaceruant Aduerſarij, vt effugiant eius vim.

SERBELLONVS de Cœlo *quæſt.* 1. *num.* 73. & 74. & Ouied. *diſp.* 14. *Phyſ. part.* 3. *num.* 4. reſpondent admittendo hanc dependentiam vnius ab alio, ſed negant poſſe deueniri ad vltimam determinatam, quæ ſit omnium prima in æternitate, cùm id repugnet æternitati, & infinito. Quæ reſponſio cõfirmat noſtram Concluſionem; nam ſi ſupponitur primus à Deo creatus ab æterno, à quo alij traxerunt originem,

ginem, cùm ex conſenſu Aduerſariorum non poſſit aſſignari, ſequitur, quod implicet dari hoc æternum. Probatur ſequela, quia ſaltem à Deo eſt aſſignabile illud primum à Deo creatum; id enim eſt proprium infiniti cathegorematici, ſcilicet habere ſuas partes determinatas: & ſi reſponderent, nec eſſe aſſignabile illud primum à Deo. Reſponſio eſt friuola, & contra ipſorum ſententiam admittentium poſſibilitatem infiniti actu. Tum quia ſaltant ab infinito cathegorematico ad ſyncathegorematicum, in quo non eſt aſſignabilis vltima pars.

Respondent vlteriùs hoc argumentum poſſe fieri contra æternitatem Dei.

Sed contrà, quia æternitas Dei conſiſtit in vnico indiuiſibili, eſtque attributum identificatum cum Deo, in quo operationes Diuinæ non tranſeunt, nec ſucceſſionem habent, nec admittunt prius, & poſterius, vt cum communi rectè docet Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 40. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3. ob idque & extrema ſunt ſimul, non ſic in ordine creaturarum, quæ ſupponuntur incœpiſſe, & productæ à Deo.

Arriaga *diſp.* 17. *Phyſ. ſect.* 4. *ſubſect.* 2. *num.* 17. *&* 18. expendit vim huius argumenti, & poſt datas varias reſponſiones plurium, & ſolutas, tandem concludit in hoc argumento interuenire fallaciam, licèt à nobis, in quo conſiſtat, non cognoſcatur. Vnde, ait, ſolutio huius argumenti remitti debet ad aliam vitam, cùm in hac vita quò magis id profundiùs ſcrutari tentemus, eò magis difficultate opprimimur: quare (ſubdit) eius ſolutionem penitus ignoro. Idem ferè Hurtad. *diſp.* 18. *Phyſ. ſect.* 1. *num.* 6. fatetur dicens non adeſſe huic argumento ſolutionem, niſi admiſſo alio errore, dicendo primum non fuiſſe creatum; quod repugnat etiam rationi naturali. Ouied. autem profitetur ſe in hac vita poſſe ſoluere argumentum; ſed vt notat Arriaga non feliciùs eodem Arriaga, quia verè non ſoluit ipſum, vt eſt videre apud citatum Authorem.

Ecce reſponſio data ab his duobus viris verè inſignibus; ſed tamen indigna Philoſopho, cùm fateantur rationes noſtræ opinionis eſſe inſolubiles; & tamen aliam ſectantur, quæ habet rationes quidem probabiles, ſed adæquatiſſimè ſolubiles, vt mox patebit: & cùm veritas veritati non aduerſetur, ſed falſitati; hinc infertur manifeſtè noſtram Seraphicam opinionem eſſe veram.

826. Probatur Quartò: Si Deus poſſet creaturam ab æterno producere, neceſſariò, & non liberè eam produceret, & ſimul conſeruaret: conſequens eſt contra libertatem Dei, eſtque error, in quem incidit Ariſt. ergo & antecedens. Probatur ſequela, quia res, dum eſt, neceſſe eſt, vt ſit: ſed res eſt ſemper ab æterno: ergo neceſſariò eſt. Tum quia quod ab æterno exiſtit, non poteſt ab æterno non exiſtere: ergo neceſſariò exiſtit, & conſeruatur.

Hvic argumento reſpondent cōmuniter negando ſequelam. Et ad probationem reſpondent, & præcipuè Meldul. *diſp.* 14. *n.* 6. Deum creare liberè talem creaturam, quia de ſe in priori inſtanti naturæ eſt indifferens ad creandum, & non creandum.

Contra: Ergo antecedenter verè poterat non creare: ergo in illo priori non erit creata talis res: ergo tranſiit exiſtentialiter de non eſſe ad eſſe. Dico exiſtentialiter: ergo priùs duratione habuit non eſſe.

Respon

Respondent negando ſequelam, quia prioritas naturæ non importat exiſtentiam vllam.

Contrà: Ergo nunquam creatura caruit exiſtentiâ: ergo nunquam potuit Deus facere, vt non exiſteret. Addit Meldul. quòd dicendo, *Poſſibile eſt hominem eſſe ab æterno, Poſſibile non eſt hominem eſſe ab æterno*, non eſſe contradictoria propriè, quia contradictio cadit ſuper dictum, non ſuper modũ, qui eſt ly *poſſibile*: hoc autem reſpicit prius, & poſterius naturâ. Sed reuerà non ſoluit difficultatem; nam illa duo poſſibilia reſpectu libertatis, & indifferentiæ exigunt ſingula propriam durationem, ad hoc vt verè ſint in rerum natura, & ſic ſequitur, quod per aliquam durationem creatura habuerit actualiter non eſſe, cùm haberet tantum eſſe poſſibile.

Et ad aliam partem de neceſſitate conſeruationis: Reſpondet Ouiedus, quod talis neceſſitas non eſt antecedens libertati Dei, ſed conſequens, ſcilicet ex ſuppoſitione, quod velit illam creare ab æterno; nec id vllum eſt abſurdum.

Sed Contra, quia conſeruatio actiua Dei eſt actus Diuinæ voluntatis liberè continuantis ſuum concurſum: ſed liberè poteſt retrahere talem concurſum, non enim vllam neceſſitatem, vel coactionem poteſt recipere à creatura; creatio enim, & conſeruatio connotant diuerſos effectus: ſed creatio eſt libera, nec minùs eſt conſeruatio: ergo. Probatur minor, quia ad creationem paſſiuam non ſequitur neceſſaria emanatio, vel conſequutio conſeruationis, vt euenit in emanatione proprietatum à ſubiecto: ergo.

Addit Ouiedus ſe propugnare omnipotentiam Dei; ideò ipſi non eſt denegandum, niſi quod manifeſtam inuoluit repugnantiam, quæ manifeſtè non apparet in noſtra opinione, vt patet ex ſolutione noſtrorum argumentorum.

817. Sed contrà, quia Seraph. Doct. ſolidiùs propugnat omnipotentiã Dei, dum ipſi non tribuit id, quod manifeſtam continet implicantiam: manifeſta autem implicantia apparet in attribuendo creaturæ participationem attributorum Dei ſecundùm ſuã puram actualitatem, inter quæ eſt æternitas Diuina, ratione cuius Deus eſt ens à ſe ſine principio, & fine: immò in tali aſſertione negatiua magis explicatur diſtantia infinita, quæ ineſt in creatura in ordine ad Deum, eiuſque deficientia, & imperfectio: quodque magis patet ex eo, quod plures ex Aduerſariis fatentur aliqua ex noſtris argumenta eſſe inſolubilia pro hac vita, quod eſt potiſſimum ſignum contradictionis, vt inferri poteſt ex doctrina Aduerſariorum, quam tradit ipſe Ouiedus *num.* 1. & nos magis ſtabiliemus hanc veritatem ex ſolutione ſuorum argumentorum.

Obicies primò: Nulla adeſt repugnantia, quod creatura poſſit eſſe ab æterno: ergo potuit eſſe ab æterno. Antecedens probatur: Si adeſt repugnantia, hæc erit vel ex parte Dei, & hoc non ex conſenſu omnium; vel ex parte creationis, vel ex parte creaturæ: ſed neutro modo ex his: ergo. Probatur minor ex parte creationis. Tùm quia ſi eſt tranſitus à non eſſe, ſufficit, vt priùs naturâ intelligatur illud non eſſe: nec requiritur prioritas durationis. Si enim ſufficit in generatione, vt aliàs ex Seraph. Doct. diximus, ſufficere poterit in creatione. Tum etiam, quia ſufficit, vt ſit ex nihilo ſubiecti; per id enim

enim diſtinguitur à generatione, & eductione formæ ex potentia ſubiecti: ergo ex parte creationis non adeſt repugnantia. Nec ex parte creaturæ, quia de ratione creaturæ eſt, quod intrinſecè dependeat à ſua prima cauſa creante: ſed ſi crearetur ab æterno, adhuc intrinſecè etiam dependeret: ergo.

828. Respondetvr negando antecedens. Ad probationem reſpondetur concedendo, repugnantiam non eſſe ex parte Dei, ſed eſſe ex parte creationis, & ex parte creaturæ. Ad probationem illius minoris de creatione: Reſpondetur negando ſufficere prioritatem naturæ in negatione eſſe creaturæ ex rationibus adductis: nec eſt par ratio de generatione, & creatione; generatio enim eſt tranſitus à non eſſe formæ non abſolutè, ſed ſecundùm quid, ſcilicet ab eſſe imperfecto ad eſſe ſimpliciter, & perfectum: ob idque cùm non adſit contradictio abſoluta, forma enim ſupponitur præexiſtens in eſſe imperfecto in materia, vel in potentia; hinc in eodem inſtanti temporis poſſunt verificari per duo inſtantia naturæ illa duo prædicata, ſcilicet non eſſe, nempè perfecto modo, & eſſe perfectum: non ſic in creatione, per quam fit tranſitus à non eſſe abſoluto & ſimpliciter, ad eſſe ſimpliciter, ideóque non poſſunt verificari in eodem inſtanti temporis, ſed quodlibet exigit propriam durationem, & præcipuè terminus creationis, qui debet eſſe cum nouitate, & mutatione. Et ad aliud de differentia creationis, & eductionis: Reſpondetur negando differre per independentiam, & dependentiam à ſubiecto: ſed differunt per hoc, quod eductio præſupponit formam in ſubiecto in eſſe incompleto, vel in potentia: creatio verò præſupponit non eſſe abſolutè, vt dictum eſt in Phyſ. in quæſtione citata de eductione formarum.

Dices: Anima in corpore creatur; & tamen in generatione Chriſti totum factum eſt in vnico inſtanti tẽporis: ergo ſufficit in creatione prioritas naturæ, cùm non præexiſteret in eſſe imperfecto anima in corpore.

Respondetvr aliud eſſe creationem animæ, aliud eſſe generationem compoſiti: nam in creatione animæ neceſſariò præexiſtit non eſſe abſolutum animæ: in generatione compoſiti præintelligitur naturâ ipſum corpus in eſſe imperfecto, & cum priuatione animæ; prius eſt enim rem oriri, ait S. Bonau. *lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. q. 1. in fine corp.* & poſteriùs naturâ eſt exiſtere: & dũ conſideratur in produci, tunc intelligitur in eſſe imperfecto ipſum ſubiectum. Sic negatur paritas. Ad aliud de creatura creata ab æterno, negatur, quod dependeret à Deo intrinſecè; neceſſariò enim deberet eſſe ex ſubſtantia Dei, ſicut filius, ob idque ſine dependentia; hæc enim neceſſariò importat rem fieri diuerſam à producente cum nouitate eſſendi.

Obiicies ſecundò: Datur productio ab æterno ab intra: ergo poteſt dari ad extra.

Respondetvr eodem modo, vt ſuprà, negando conſequentiam, & paritatem; creatura enim importat nouitatem eſſendi.

Obiicies Tertiò: Si Deus non potuiſſet creare ab æterno: ergo coactus fuiſſet expectare per totam æternitatem: conſequens eſt abſurdum, cùm non minùs Deus ſit potens in æternitate, ac in tempore: ergo. Hoc argumentum affertur à Morando, & aliis.

Respondo

Digitized by Google

Respondetvr poſſe hoc argumentum retorqueri contra opponentes: Deus non creauit ab æterno mundum, ſed in tempore: ergo expectauit per totam æternitatem: quid reſpondebunt? Forſan, quod Deus expectauit voluntariè, & liberè? Contrà: Ergo expectauit per totam æternitatem verè & realiter: ergo currit idem abſurdum in tali expectatione, ac in noſtra aſſertione. Tum quia ſequeretur, quod ſi Deus creaſſet ab æterno, non creaſſet liberè, quod nec ipſi admittunt, ne incidant in errorem Ariſtotelis.

Respondetvr igitur directè argumento, quod ſi ly *expectauit*, ſumitur pro ſuſpenſione dicente actualem anterioritatem, ſic negatur: ſi dicit potentialitatem tantùm, quatenus poterat, vt dicit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 44. *art.* 1. *quæſt.* 4. *in corp. & ad* 2. facere aliud tempus ante hoc, ſic conceditur expectaſſe: nec vllum abſurdũ eſt in hoc, immò neceſſitas ex parte rei creabilis: quam doctrinam tradit Seraph. Doct. perbellè dicens: Infinitum à parte antè poteſt ſumi apponendo vel ſecundùm actum, vel ſecundùm potentiam. Primò dicit æternitatem, ſicque non poſſunt in ipſa eſſe ante, vel poſt, prius, & poſterius, nec partes. Secundo modo dicit quid creabile, ſcilicet potuiſſe creare aliud tempus, &c. Quare in argumento eſt fallacia, cùm non poſſint comparari ad inuicem tempus, & æternitas: cùm enim imaginamur æternitatem in infinitum ante tempus fuiſſe, intelligimus ex mala imaginatione eam vt durationem extenſam, in qua ſint diuerſa nunc, in quorum quolibet potuiſſet fieri tempus: ſed hoc omninò nihil eſt, cùm æternitas ſit quid ſimpliciſſimum, in quo cadit nulla diuerſitas, & ſucceſſio. Hæc acutiſſimè Seraph. Doct. citatus. Quâ doctrinâ patet, quàm falsò citatus fuerit à Bañez, & Hurtado pro oppoſita ſententia; ſimulque reſpondetur pluribus aliis obiectionibus conſimilibus, in quibus cadit hæc mala imaginatio de æternitate.

Obicies Quartò: Deus cognoſcit ſe ante mille annos potuiſſe creare mundum, & ante hos alios mille, ſic in infinitum: ergo per hoc euacuatur totum tempus, ſicque potuit ante omne tempus.

829. Respondet S. Bonau. eodem modo; ſi ly *ante*, dicit æternitatem, negatur aſſumptum, cùm in æternitate non ſit ante, nec poſt: ſi ly *ante*, denotat aliud tempus ab eo, quod eſt creatum, ſic conceditur: ſed nihil contra nos.

Dices: Deus ab æterno habuit actum liberum producendi Petrum: ergo ipſum potuit producere. Probatur conſequentia, quia volitio Dei moram temporis non expoſcit.

Respondetvr, quod ſi ly *ab æterno*, ſtat ex parte Dei, concedo: ſed tamen in tempore ex parte Petri, vt dictum eſt, &c.

Obicies Quintò: Non repugnat creaturæ æternitas à parte poſt: ergo nec à parte ante; non enim eſt maior ratio de vna, quàm de alia.

Respondetvr negando conſequentiam, & paritatem: nam æternitas à parte poſt non eſt propriè æternitas, ſed tantùm dicitur appropriatè, & valdè impropriè, & ſecundùm meram denominationem, ſiue ex noſtro modo imperfecto concipiendi, cùm in æternitate non detur ante, vel poſt.

Dices Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *quæſt.* 2. dicere, quod ſi materia fuerit æterna, rationabile eſſet dicere mundum

Digitized by Google

dum eſſe ab æterno: & D.Auguſt. dicit *lib.de Ciuit. Dei* 10.*cap*.31. quod ſi pes fuiſſet æternus, & puluis, in quo formatur veſtigium, eſſet æternus. Sed creaturæ exeunt à Deo per modum veſtigij: ergo ſi Deus eſt æternus, & creaturæ poſſunt eſſe ab æterno.

RESPONDET Ric. *lib.*2.*diſp*.1.*art*.3. *quæſt*.4. quod D.Auguſt.non abſolutè loquutus fuit, ſed ad mentem aliorum: ſenſumque eſſe, quod ſi pes eſſet æternus, & veſtigium in æterno foret æternum, non quidem factum, ſed conſeruatum à pede. Nos verò reſpondemus,quod data illa conditione, concedendum eſt totum illatum: ſed nihil contra nos; dato enim vno impoſſibili, alia & debent ſequi.

QVARE concludimus implicare contradictionem, mundum potuiſſe eſſe ab æterno per creationem: nec per hoc præiudicatur omnipotentiæ Diuinæ, immò potiùs exaltatur eius Diuina, infinita, & æterna maieſtas, magiſque patefit, quantùm diſtet miſerabilis creatura ex nihilo facta à Deo omnipotente Creatore, &c.

PARS SECVNDA.

De Mundo Cœleſti.

830. QVIA inter partes corporeas huius mundi integrales primum, & potiſſimum locum obtinet Cœlum, hinc ordo doctrinæ poſtulat, vt primò etiam ipſum conſideremus: de quo ſupponimus exiſtentiam, cùm ad ſenſum ſit patens. Cœlum autem (ait Seraph.Doct. *ſerm.* 8. *Hexaëm.*) poteſt pronuntiari, vel ſcribi duplici diphthongo, ſcilicet per ae, & per oe. Primo modo dicitur à cælando, ſeu ſculpendo, ſicque cœlum eſt corpus quaſi ſculptum, & ornatum luminaribus. Secundo modo dicitur à celando, vel abſcondendo: vnde in Hebræo dicitur *Rachia*, ſignificatque opertorium omnium rerum: & hinc definitur, ſeu deſcribitur à Seraph. Doct. *Cœlum eſt corpus ſublime, quantum ad ſitum, ſtabile quantum ad formam, & perſpicuum, pulchrum, & pellucidum quantum ad claritatem, omnia ſuo ambitu continens, & à ſenſibus valdè remotum:* quæ conditiones primariò Empyreo, ſecundariò verò cæteris inferioribus competunt: ſic Seraph. Doct. *lib.*2.*diſt*.2.*part*.1. *dub*.2.*& diſt*.14. *part*.2.*art*.1.*quæſt*.3. Omittimus autem varias acceptiones cœli, quibus moraliter ſignificantur variæ res, vt Apoſtoli, Martyres, Beata Virgo, quæ non faciunt ad rem, &c. Hiſque ſuppoſitis, vt habeatur exacta cognitio de quidditate, & qualitatibus Cœlorum, proponuntur quæſtiones ſequentes.

Hic

Hic Textus non ſubjicitur contra morem noſtrum, quia in quæſtionibus ſequentibus à nobis verba S. Doctoris fusè, & ad extenſum vt plurimùm ponemus.

Qvæstio Prima.

An Cœlum ſit corpus ſimplex: an verò compoſitum, & quomodo.

831. Qvæstio procedit de corpore Phyſico, non Mathematico: patet enim ad ſenſum ipſum habere trinam dimenſionem. Vnde quæritur, an ſit corpus ſimplex, nempè ſubſtantia aliqua completa carens phyſicâ compoſitione, ſcilicet ex materia, & forma; an verò ſit compoſitum ex materia, & forma: & hoc dato, an materia ſit eiuſdem rationis cum ſublunari, & cum Angelica. Vnde bipartita eſt hæc quæſtio: Prima pars diſcutit cœli ſimplicitatem, & compoſitionem: Secunda qualitatem partium ipſum componentium. Et circa primam partem,

Prima Opinio ſuſtinet eſſe corpus ſimplex: ſed iſti opinantes diuiſi ſunt inter ſe; nam multi cum Ariſt. Dur. Gabriel. aliiſque docent eſſe puram formam: Serbellon. hîc *num.* 33. vult eſſe materiam cum quantitate abſque forma ſubſtantiali diſtinctâ.

Secvnda Opinio aſſerit cœlum eſſe corpus mixtum ex quatuor elementis: ſic plures apud Serbel. hîc *quæſt.* 2. *num.* 2. inter quos noſter P. Rheita *in ſuo oculo Enoch, & Eliæ,* infrà citandus, mordicus ſuſtinet hanc ſententiam.

Tertia Opinio eſt communis Theologorum, D. Thom. Scoti, Seraph. Doct. & aliorum ferè omnium Scholaſticorum aſſerentium Cœlos eſſe quidem corpora immunia à mixtione elementorum, & in hoc ſenſu dicuntur ſimplicia; non verò à compoſitione ex materia, & forma. Scotus tamen docet cœlum eſſe formam ſimplicem corpoream ſecundùm Philoſophiam, non verò ſecundùm Theologiam: quod tamen non poteſt ſuſtineri, cùm veritas veritati non aduerſetur, niſi loquatur in ſenſu Ariſtotelico; ſic enim verum dicit. Quoad ſecundam partem

Prima Opinio eſt Thomiſt. aſſerentium cœlos habere materiam diuerſæ rationis à materia ſublunari.

Secvnda Opinio eſt Seraph. Doct. & communior, aſſerens materiam vtramque eſſe eiuſdem rationis. Pro ſolutione quæſtionis,

832. Primò Notandum ex Seraph. Doct. quod ſimplicitas alia eſt omnimoda abſque omni, & quacunque diuerſitate; & hæc ſola eſt in Deo: alia eſt, quæ eſt cum aliqua diuerſitate, & hæc eſt in creatura, maior quidem, vel minor ſecundùm maiorem, vel minorem diuerſitatem partium, ſeu componibilium: ſic Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 8. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *&* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 19. *part.* 1. *art.* 1. *q.* 4. *ad* 2. *& part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. *ad vlt.* Prima tollit in Deo quamcunque compoſitionem vel ex aliis, vel cum aliis. Secunda includit neceſſariò aliquam compoſitionem; vel enim priuat compoſitionem ex aliis, ſed non cum aliis, eſtque primorum principiorum: vel priuat compoſitionem cum aliis, ſed non ex aliis, vt eſt ens completum, quod conſtat ex ſuis principiis, ſed tamen non eſt ampliùs

menti, & ſi aliquando eis competit motus ſimplex, id non competit eis per ſe primò, ſed ratione elementi prædominantis notabiliter: Hinc, cùm corpus cœleſte careat grauitate, & leuitate, nullam habilitatem habet ad motum rectũ, vt ait Seraph. Doct. *lib.2.diſt.8. part.1.art.2.q.2.in arg.* & *lib.2. diſt.17. art.2.q.1.* quod & aliàs à nobis expendetur. His poſitis,

836. Prima Conclvsio: Non poteſt dari corpus ſimplex abſque compoſitione, nempè ſi eſt mathematicum abſque compoſitione trinæ dimenſionis: ſi eſt phyſicum ſubſtantiale abſque compoſitione ex materia, & forma. Hanc Concluſionem infero ex doctrina S. Bonau. quam ſæpè tradit de forma, & compoſito: ſic enim *lib.2. diſt.17. art.1. quæſt.2. corp.* docet, quod forma, quæ eſt hoc aliquid, & per ſe nata ſubſiſtere, & agere, & pati, mouere, & moueri, neceſſariò debet habere intra ſe fundamentum ſuæ exiſtentiæ, & principium materiale, à quo habet exiſtere; & formale, à quo habet eſſe: igitur ſi corpus habet eſſe aliquid completum, & hoc aliquid neceſſariò includit materiam, & formam: & hoc eſt fundamentum potiſſimum, quare S. Sonau. ponat compoſitionem ſubſtantialem in Angelis, & anima rationali. Idem & repetit per totam quæſtionem: & *lib.2. diſt.3. part.1. art. .q.1.* & *lib.1.diſt.8. part.2.dub.3.* & *art.1.quæſt.3.* & *ſerm.4.Hexaëm.* vbi dicit, quod forma ſimplex non poteſt eſſe ſubiectum accidentium: ideò in ea prærequiritur compoſitio ex principiis intrinſecis. Item *lib.1. diſt.4. art.1. quæſt.1. in corp.* & *diſt.5. art.1. quæſt.1. corp.* & *lib. 1. diſt.27. part.1. dub.3.* notat, quod concretum duo importat, ſcilicet ſuppoſitum, & formam, quo eſt, & quod eſt: ex quo infertur, quod etiam corpus neceſſariò duo importat, &c. nec poteſt eſſe quid ſimplex.

Probatvr autem, quia ſi daretur corpus, quod eſſet purè ſimplex, neceſſariò eſſet mobile, mutabile, paſſibile, receptiuum, conſtans ex genere, & differentia: ſed omnia iſta neceſſariò important principium intrinſecum, à quo intrinſecè iſtæ proprietates fluant: & hoc eſt materia, vt fusè probatum eſt *in Log. in quæſt.2. tract. de differentia*, aliáſque à nobis probabitur *in tract. de An. rationali*: ergo implicat, quod ſit corpus completum, & quod ſit incompoſitum ex materia, & forma. Tum quia forma non denominat ſeipſam, dicendo *Corporeitas eſt corpus*; ſed tantùm denominat concretum: ergo corpus eſt neceſſariò compoſitum conſtans ex forma, & materia, vel ſubiecto.

Obiicies: Dantur Angeli, & animæ rationales ſpirituales entia ſimplicia, & per ſe completa: ergo non implicat dari in genere corporum: & hoc eſt potiſſimum fundamentum Arriagæ *cit. num.74.* Sed

837. Respondetvr primò negando antecedens (nam vt aliàs dictum eſt, & ſuo loco probabitur) Angeli, & anima rationalis, cùm ſint entia completa, & per ſe ſubſiſtentia, neceſſariò important compoſitionem eſſentialem. Secundò reſpondetur negando paritatem de ente ſpirituali, & de corporeo: nam illud poſſet admittere (ſaltem in opinione Aduerſariorum) completionem abſque compoſitione materiali per actum, & potentiam ſolam: at ens corporeum exigit materiam corpoream, quæ ſimul cum forma conſtituat ens completum; forma enim corporea de ſe eſt

quid incompletum : & hinc Arriaga nullâ ratione probat ſuam aſſertionem, ſed tantùm ſolutione aliquarum obiectionum.

Secvnda Conclvsio : Cœlum eſt compoſitum ex materia, & forma; quæ materia ſecundùm eſſentiam eſt eiuſdem rationis cum ſublunari. Eſt S. Bonau. *lib.2.diſt.12.art.2. q.1.* & *diſt.* 14.*part.2. dub.*3. &*lib.2. diſt.*13.*art.1.q.3.ad vlt.& lib.2.diſt.3. part.1. art.1.quaſt.2.&* 3.

Probatvr prima Pars : Cœlum eſt corpus per ſe completum : ergo conſtat ex materia & forma. Conſequentia patet ex traditis in præcedenti concluſione.Confirmatur, quia Cœlum eſt ens naturale, & mobile: ergo habet in ſe principium intrinſecum motus,tum actiuum, tum paſſiuum. Tum quia eſt verè definibile ex genere, & differentia: ſed iſtæ realitates deſumuntur à diuerſis principiis intrinſecis, vt probatum eſt fusè *in quaſt. 2. cap. de Differentia*, in Logica.

Probatvr ſecunda Pars ex traditis *in Phyſ. lib.*1. *de materia :* nam ſecundùm eſſentiam eadem eſt, & vna materia in Angelis, anima rationali, & corporibus; vt ſic enim nihil continet diſtinctiuum : ergo. Tum quia eſſentiales proprietates materiæ cõpetunt æqualiter iiſdem materiatis, vt eſt mutabilitas, receptiuitas,paſſiuitas, &c. Ex quo infertur falſitas aſſertionis Serbel. recognoſcentis in Cœlis materiam tantùm : cùm enim etiam ex ipſo *num.*17. materia cœleſtis, & ſublunaris ſit eiuſdem rationis, ſequitur,quod ex parte cœli nulla datur diſtinctio, & differentia à ſublunaribus. Probatur conſequentia, quia ſecundùm ipſum in cœlis adeſt tantùm materia, & quantitas eiuſdem rationis cum iſtis, nec aliud diſtinctiuum habet : ergo.

Obiicies primò : Si cœlum conſtat ex materia, & forma, & ex materia eiuſdem rationis cum materia ſublunari, ſequitur, quod ſit corruptibile : conſequens eſt falſum ſecundùm omnes, vel ſaltem ſecundùm communiorem ſententiam : ergo.

Hvic argumento iam ſatisfactum eſt à nobis *in tract.de Materia*,in quæſtione, an materia ſit principium corruptionis, vbi dedimus fundamenta noſtræ ſententiæ, probando, quòd materia de ſe non eſt principium corruptionis, ſed ſolùm quatenus habet formam corruptibilem aſſociatam qualitatibus contrariis, & inter ſe pugnantibus,& per hoc ſatisfit etiam fundamento Ariſtotelicorum præcipuo : quarè excludunt materiam à Cœlo; Ariſtoteles enim non agnouit, vt nos habemus ex Sacra Scriptura,in principio creatam fuiſſe materiam primam, ex qua compactæ ſunt tot diuerſæ creaturæ.

Obiicies ſecundò cum Morando, & aliis: Si cœli non ſunt corruptibiles, maximè ob carentiam contrariarum qualitatum : ſed hæc ratio eſt nulla. Probatur minor, quia ſi materia illa haberet illas qualitates, & ſimul formam corruptibilem, tunc eſſet corruptibilitatis principium:ergo non ratione carentiæ talium qualitatum : ergo intrinſecè exigit. Vel ſi materia illa eſſentialiter exigit talem formam incorruptibilem cum diſpoſitionibus præſeruantibus à corruptione, ſequitur,quod differat ſpecie à ſublunari.

838. Respondetvr hoc argumentum nihil concludere contra nos; nam ſecundùm Seraph. Doct. præciſa ratio corruptibilitatis non eſt poſitio

tio illarum qualitatum, & ratio incorruptibilitatis carentia ipſarum, ſed eſt poſitio formæ incorruptibilis cum diſpoſitionibus proportionatis, inter quas potiſſima eſt indiſſolubilis nexus, qui concurrit ob perfectionem formæ quietantis appetitum formæ. Vnde in caſu allato, ſi adeſſet forma corruptibilis abſque illis qualitatibus, & è conuerſo forma incorruptibilis cum qualitatibus contrariis, adhuc compoſitum eſſet incorruptibile ſaltem ab extrinſeco, vt patet in gemmis. Quare hæc duo neceſſariò concurrunt ad actualem corruptibilitatem, ſcilicet forma corruptibilis, & qualitates pugnantes. Et ad id, quod infert: ergo materia cœlorum eſſentialiter exigit talem formam: Reſpondetur negando conſequentiam; materia enim de ſe eſt indifferens ad quamcunque formam: & ſi eſt actuata à forma inſeparabili, tunc habet potentiam & appetitum remotiſſimũ ad alias formas, non proximum: ſic negatur alia conſequentia, quod ſit diuerſæ ſpeciei: conceditur quidem illatio, ſi materia ſumitur ſecundùm eſſe, ideſt ſecundùm exiſtentiam ſub forma diuerſa.

Contra inſtas: Si eſt de ſe indifferens ad quamcunque formam: ergo ſicut poteſt educi ex materia ligni forma ignis, ſic & poterit educi forma cœli, & è conuerſo, &c. Patet conſequentia, quia ſunt materiæ eiuſdem rationis.

Respondetvr ex traditis *in* 1. *lib. Phyſ.* negando conſequentiam: & ad probationem reſpondetur, non ideò educi formam ignis ex materia cœlorum, quia ſit indifferens ad quamcunque formam, ſed quia in materia ſublunari Deus collocauit omnes formas corporeas concreatas corruptibiles, tanquam in ſeminario; non verò cœleſtes, quia eas creauit ſimul cum ſua materia. Vide S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 12. *art.* 2. *quæſt.* 1. Nec per hoc tamen ſtat, quin agens ſupernaturale poſſit deſtruere formas cœlorum, & in illa materia collocare ſublunares, ſed hîc (vt in ſimili ait S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 3. *part.* 1. *art.* 1. *quæſt.* 1. *ad* 3.) non quærimus, quid poſſit Deus, ſed quid congruat naturis.

839. Tertia Conclvsio: Cœlum non eſt mixtum, ſeu compoſitum ex elementis, nec componibile per mixtionem: in quo ſenſu appellatur corpus ſimplex. Eſt communis ferè omnium cum S. Bonau. *loc. cit.* præcipuè *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. vbi dicit, quod cœlum eſt corpus ſimplex, prout excludit mixtionem, & formas perficientes mixtum.

Probatvr primò à priori: Illud eſt corpus ſimplex, quod non reſoluitur in alia propria corpora contenta in ipſo: ſed cœlum non eſt reſolubile in elementa: ergo. Maior eſt certa: Minor probatur, quia cœlum eſt diuerſæ naturæ à mixtis, eſt & incorruptibile.

Probatvr ſecundò à poſteriori: Cœlum mouetur tantùm circulariter: ſed iſte motus eſt ſimplex: ergo & cœlum; per motus enim ſimplices agnoſcuntur corpora ſimplicia, vt dictum eſt in vltimo Notabili. Confirmatur totum, quia cœlum, ſi eſſet vnum ex elementis, vel ex ipſis compoſitum, haberet motum vel ſurſum, vel deorſum: ſed habet tantùm circularem: ergo. Tum quia vt rectè arguit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *dub.* 3. ſi cœlum eſt mixtum, talis mixtio deberet eſſe nobiliſſima, ob idque ordinata ad nobiliorem formam,

mam, ſcilicet rationalem, quod eſt falſum, vt infrà patebit.

Obiicies ex ſacra Scriptura *in Gen.cap.*1. Deum collocaſſe in cœlo aquas ſuperiores, per quas intelligitur cœlum cryſtallinum: & Eccleſiam appellare Solem igneum: ergo in cœlis ſunt elementa.

Respondet Seraph. Doct. *lib.*2. *diſt.*14.*part.*1. *art.*1.*quæſt.*1. *&* 2.quod appellantur aquei, & ignei ob ſimilitudinem aliquarum proprietatum aquæ, & ignis; aqua enim habet perſpicuitatem, frigiditatem, & grauitatem: cœli habent primam formaliter; ſecundam virtualiter, & carent omninò tertia. Ignis verò habet lucem, calorem, & leuitatem. Cœli, Sol, & ſtellæ habent primam formaliter, ſecundam virtualiter: & carent omninò tertiâ.

Contra: Si conueniunt cœli, & corpora ſublunaria in proprietatibus: ergo & in natura.

Respondet Seraph.Doct. conuenire analogicè, non vniuocè; proprietates enim cœlorum ſunt altioris ordinis, quia ſunt ſubleuatæ à quacunque contrarietate: non ſic elementares,cùm inſint in materia tranſmutabili. Vide S.Bonau.*lib.*2.*diſt.*14. *loc.cit.* & *lib.*2.*diſt.*13. *art.*2.*quæſt.*1.*in fine corp.* & *part.*2.*dub.*3. Vbi fusè demonſtrat corpora cœleſtia immunia à natura elementari; licèt enim Ariſtoteles appellet qualitates elementares primas, id tamen verificatur de actiuis, & paſſiuis, ſiue contrariis; non verò abſolutè. Ex quibus infertur incorruptibilitas cœlorum.

Obiicies ſecundò ex Recentioribus Aſtrologis,qui inferunt cœlorum corruptibilitatem, & in ipſis exiſtentiam elementorum, vel ſaltem ignis ex aliquibus cometis, phænomenis, & ſtellis de nouo productis, & deinde corruptis, in cœlo viſis: item ex maculis Solis, & Lunæ, quæ oriuntur,& deſinunt,quod eſt ſignum dari aliquam corruptionem in cœlis.

840. Vt detur ſolutio huius obiectionis, mirum eſt, quanta afferantur in medium, & inueniantur ſcripta ab Aſtronomis inter ſeſe pugnantibus, vt videre quiſque poteſt tum apud Guarinum Mutin.loquentem de hac materia *expenſ.* 3. 4. *& ſeq.* apud Arriag.alioſque Philoſophos,ſed magis apud Aſtronomos, & præcipuè apud P. Antonium Rheita Capucinum in ſuo opere, cui titulus *Oculus Enoch, & Eliæ*, qui fusè hanc materiam aſtrologicè, & philoſophicè tractat, demonſtratque tales apparentias, ſtellaſque non eſſe noniter productas, ſed ipſas moueri in ſuis maximis circulis, tandemque ingenti annorum ſpatio in ſuos perigæos ſeſe demittentes, telluri ſe pluribus millionibus leucarum ſic viciniores reddant, vt à nobis quoque cernantur; nempè eodem tempore,dum ſuorum orbium reſpectu telluris noſtræ infimum punctum perigæum tenent: & deinde diſpareant iterum, dum ſeſe denuò verſus apogæum attollunt. Admittit poſteà idem Author cum aliis pluribus,cū Guarino præcipuè, cometas cœleſtes fieri ex exhalationibus vel à terra attractis, vel à Solis flammis,recrementiſque eiuſdem Solis proflari, ac generari, ſurſumque pelli, & aliquando deorſum depelli infra Lunam. Sic *lib.*4. *cap.*1. Fundatur autem in hoc,quod tenet illa cœleſtia corpora compacta eſſe ex puriſſimis quatuor elementis: Guarinus verò docet fieri ex varia condenſatione euaporationum, & ipſarum rarefactione adueniente ipſis cœlis: quam

condenſa

condenſationem, & rarefactionem in cœlis etiam admittit ex parte Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quæſt. 1. in corp.* licèt ex diuerſis principiis. Et quoad maculas Solis, & Lunæ, docet idem P. Rheita has eſſe varias ſtellas; quod doctiſſimè probat *lib. 4. cap. 2.* Attamē communiter Philoſophi alio modo reſpondent, nempè Aſtrologos per tubum opticum, ſeu teleſcopium decipi in viſione talium apparentiarum ratione maximæ diſtantiæ, & improportione medij, debilitate, & ineptitudine inſtrumentorum: ſic Arriaga, Tanner. aliique. Et quoad maculas reſpondent eſſe tantùm apparentias non veras, ex hoc, quod (vt ait S. Doct.) illa corpora cœleſtia continent quandam heterogeneitatem, & varietatem denſitatis, & raritatis; ideò ratione reflexionis luminis, oppoſitionis, diſtantiæ, coniunctionis, aſpectuumque variorum aliarum ſtellarum apparent, & creduntur maculæ apud ſenſus noſtros ludificatos, ſed verè non ſunt. Quam reſponſionem puto veriſſimam. Vnde Keplerus *in obſeru. Aſtron. opt.* notat, quod in quadam obſeruatione Lunæ quinque, vel ſex homines ſecundùm maiorem, vel minorem acrimoniam visûs diuerſa aſpexere, quod & probat Guarin. *diſp. 5. exp. 4.* doctiſſimè, & fusè.

Instant textum ex D. Matthæo *c. 24.* deſumptum tradere corruptionem futuram cœlorum, dicente Chriſto Saluatore, *Cœlum, & terra tranſibunt*, &c. Et *in Apoc. cap. 21.* prædicit cœlum nouum futurum eſſe poſt diem iudicij. Et in Matth. *cap. 24.* ſtellæ cadent de cœlo.

Seraph. Doct. *lib. 4. diſt. 47. art. 2. quæſt. 2.* reſpondet loqui de cœlo aëreo, & igneo, non verò de ſuperiori, cùm in S. Scriptura ſæpe aër appelletur cœlum; ſic enim dicitur, *Volucres cœli, &c.* Et ad illud, *Stellæ cadent de cœlo:* Reſpondet loqui non de ſtellis cœli propriè ſumpti, ſed de cometis, & impreſſionibus meteorologicis caſuris è cœlo aëreo.

P. Rheita ſuprà citatus *lib. 4. cap. 1. memb. 5.* docet, & fusè probat omnes cœlos, excepto Empyreo, in die iudicij corrumpendos, ſimulque cum elementis, excepto Inferno, per ignem purgatis in vnum corpus lucidiſſimū, & pulcherrimum tranſmutandos, Empyreoque iungendos pro habitaculo omnium Beatorum. Vide eundem Authorem, qui hæc, & plura alia ad hanc rem affert, & diſcurrit doctiſſimè. Ex quibus tamen concludo, quod in hoc omnis homo potiùs procedit diuinando, quàm fundatè diſcurrendo, per quod dignoſci debet noſtra inſcitia, ſolúmque per hæc viſibilia Deum prætendere, vt ad inuiſibilia inhiemus, &c. totoque ſtudio per ſanctitatem vitæ præcedentem curemus, vt in praxi, & ſine velamine hæc omnia cognoſcamus, & eis perfruamur, &c.

QVÆSTIO II.

De cœlorum forma, an ſint animati.

841. Constat ex præcedenti quæſtione cœlos conſtare ex materia, & forma: nunc diſquirendum eſt, quænam ſit hæc forma. Et primò, an ſit forma viuens: Secundò, qualis ſit? In hac quæſtione primum elucidabimus, nempè an corpora cœleſtia ſint animata. In qua,

Prima Opinio fuit Platonicorum, & aliorum aſſerentium cœlos eſſe

eſſe animatos: diuiſique ſunt inter ſe; nam aliqui recognoſcunt in cœlis animam rationalem, alij animam ſentientem, alij vegetantem tantùm.

COMMVNIS tamen opinio eſt ferè omnium Philoſophorum, & Theologorum, cœlos eſſe inanimes. Sic & S. Bonau. *lib.2.diſt.14.part.2.dub.3.& part.1.art.3.quæſt.2.* qui aduertit, quod ſi aliqui SS. PP. videantur aſſerere cœlos eſſe animatos, interpretandi ſunt metaphoricè, nempè quatenus recognouerunt in cœlis formam aſſiſtentem, nempè Angelum. Et D. Auguſt. cùm priùs dixiſſet cœlos eſſe animatos, poſteà ſe retractauit: immò & D. Hieron. (ait S. Bonau.) appellat oppoſitam opinionem hæreticam, & eò magis poteſt dici talis, vel ſaltem temeraria, quia in Concil. 11. Conſtantinop. fuit definita hæc veritas, vt notat Maſtrius *diſp.2.num.63.*

PROBATVR autem Concluſio, quia ſi eſſet cœlum animatum formâ rationali, ſequeretur eſſe intellectiuum, liberum, capax meriti, & demeriti, quod nunquam in mentem alicuius venit. Tum quia cœlum eſt corpus ſimplex carens mixtione: ergo non poteſt eſſe animatum. Probatur conſequentia, quia in formis datur ordo, nec ſupremum poteſt vniri infimo abſque medio: ſed anima rationalis eſt ſuprema, corpus eſt infimum: ergo indiget medio, vt vniri poſſint: ſed hoc medium eſt eſſe mixtum, & organizatum, ob idque capax vegetationis, nutritionis, augmentationis intrinſecæ, item ſenſationis. Quæ omnia longè ſunt à cœlo, cùm ſit corpus homogeneum.

PROBATVR Secundò, quia nulla ratio nos conuincit, nec experientia ad oppoſitum: ergo ſine fundamento firmo Aduerſarij multiplicant iſta entia; quod & patebit ex ſolutione obiectionum.

OBIICIES primò, quod *in Pſal.135.* dicitur Deum feciſſe cœlos in intellectu: & *Pſalm. 148,* cœlos enarrare gloriam Dei. Sed iſti ſunt actus rationales: ergo.

RESPONDET S. Bonau. cum aliis DD. tales ſermones eſſe metaphoricos, dicique Deum feciſſe cœlos in intellectu, ideſt cum magna ſapientia: & ad aliud reſpondetur, cœlos enarrare gloriam Dei, quatenus nos excitant ad laudem Dei.

OBIICIES ſecundò: Cœlum eſt corpus nobiliſſimum: ergo ei debetur forma nobiliſſima: ergo anima rationalis. Hæc obiectio petit ſolutionem alterius quæſtionis, an cœli ſint nobiliores quocunque alio corpore, etiam viuente. In qua

CAIET. & Vtinenſis noſter reſpondent affirmatiuè, ſi ſumitur cœlum, & quodlibet aliud corpus in ratione corporis, ſcilicet in ratione corporis, vt præſcindendo à viuente, & non viuente.

VALENTIA, Perer. Marſil. & communiter Thomiſtæ apud Meldul. *diſp.2.num.109.* & P. Gallicium noſtrum aſſerunt cœlum eſſe nobilius quocunque corpore, etiam viuente, excepto homine.

842. SERAPH. Doct. *lib.3. diſt.9. art.1. quæſt. 2. ad 3. & diſt. 21. art.2. quæſt.2. ad 3.& lib.2.diſt.17. art.2.q.2. ad 6. & ſerm.5. Hexaëm.* Scotus *lib.2. diſt.18. & lib.4. diſt. 12. quæſt. 2.* Conimbric. Ruu. & communiter ferè omnes docent abſolutè corpus quodlibet viuens eſſe nobilius cœlo. Et ratio euidens eſt, quam innuit Seraph. Doct. *lib.3. diſt.9. cit.* quia vita eſt ſumma, & maior perfectio, quæ intelligitur in Deo: ergo quod magis

appropin

appropinquat, eſtque ſimilius vitæ Dei, id eſt perfectius: ſed viuentia ſunt huiuſmodi: ergo.

Dices: Viuentia multa carent incorruptibilitate: cœlum eſt incorruptibile: ergo vita corruptibilis non poteſt tribuere maiorem perfectionem.

Respondetur tranſeat antecedens, negando conſequentiam. Ratio eſt, quia incorruptibilitas eſt quædã participatio imperfecta æternitatis Diuinæ, quæ eſt attributum, & proprietas Diuina: at vita eſt de quidditate, ſeu ipſa quidditas Dei: ſic ex incorruptibilitate non poteſt inferri maior nobilitas. Hineque Seraph. Doct. docet vitam eſſe actum ſpiritualem prouenientem ſolùm à forma ſpirituali, intrinſecum in re viuente: non ſic incorruptibilitatem. Vide S. Bonauent. *lib.3. diſt.21. art.2. q.2.* & *lib.1. diſt.10. art.2. quæſt. 3.* & *lib.1. diſt. 8. part.1. dub.9. & diſt.36. art.1. quæſt.1. ad vlt.*

Dices ſecundò: Corpus in ratione corporis dicit rationem vniuocam communem omnibus corporibus, includentem tamen in corporibus ipſis gradualem perfectionem ſecundùm magis, & minùs, ex S. Bonau. Sed cœlum in ratione corporis eſt nobiliſſimum omnium: ergo & nobilius corpore viuente.

P. Gallicius reſpondet *lib.2. tr.1. quæſt.9. num.6.* negando minorem; nam corpus viuentis eſſentialiter reſpicit vitam. Quæ reſponſio tamen non poteſt ſuſtineri in via Seraphica; nam S. Doct. recognoſcit formam incompletam corporeitatis in omni materia corporali, ob idque omnia materiata in hoc ſunt æqualia. Hinc ſecundùm eadem Seraph. Principia conceditur in ratione corporis eſſe omnia corpora æqualia, non verò in ratione talis corporis: nam quia illa forma corporeitatis incompletè actuat materiam, ipſamque diſponens ad vlteriorem formam, introducendo diſpoſitiones in materiam ſublunarium ad formam mixtionis, & per eandem introducendo diſpoſitiones in materiam cœlorum ad formam propriam cœlorum: in quo ſtatu nobilius eſſe habent cœli, quàm mixta elementa. Sed quia mixtio diſponit ad formam organizationis, & per hanc diſponitur compoſitum ad formam viuentis; hinc in tali ſtatu, nempè organizationis, & vitalitatis negatur cœlos eſſe corpora nobiliora: & in hoc ſenſu poteſt ſuſtineri reſponſio P. Gallicij, ſi per formam corporeitatis intelligat formam organizationis: ſed non eſt propria loquutio in doctrina Seraphica. Quibus poſitis,

843. Directè reſpondetur argumento principali: Nobiliori corpori debetur forma nobilior, diſtinguo, in ratione corporis, nego; in ratione talis corporis, concedo, nempè quatenus illud corpus eſt nobilitatum per formam diſponentem ad perfectiſſimam formam; quæ cùm non inſit in corpore cœleſti, hinc, &c.

Obiicies Tertiò: Cœlum eſt ens naturale: ergo habet ſibi vnitum intrinſecè principium paſſiuum, & actiuum motus: ergo à ſeipſo mouetur localiter: ſed id exigit vitale principium; nihil enim mouet ſeipſum localiter, niſi habens vitam: ergo.

Respondetur concedendo antecedens, & primam conſequentiam, & diſtinguendo ſecundùm conſequens: ergo à ſeipſo mouetur, tanquam à principio per ſe ſufficienti, nego: tanquam à principio inſufficiente per ſe, concedo. Hinc cùm forma cœlorum non ſit ſufficiens ad motum, data

Digitized by Google

eſt vnicuique cœlo intelligentia aſſiſtens ipſos mouens.

Obicies Quartò: Cœli per ſuos influxus ſunt principium vitæ horum ſublunarium, tanquam cauſæ vniuerſales: ergo habent in ſe collectas omnes perfectiones inferiorum: ergo & vitam; nemo enim dat, quod non habet.

Respondet S. Bonau. *lib. 2. diſt.* 14. *part. 2. art. 2. quæſt. 2. ad* 3. quod corpora cœleſtia dant, quod habent virtualiter; nec tamen hinc ſequitur ipſos dare vitam ex ſe, ſed coadiuuant ad eductionem illius, quod eſt in potentia in actum, virtutem inferiorum cauſarum.

QVÆSTIO III.

Quænam ſit forma Cœlorum? Vbi de Luce multa enodantur.

844. Omnes ferè concedunt Cœlos habere propriam formam ſubſtantialem; ſed non explicant, quænam illa ſit, & qualiter inter ſe iſtæ formæ differant? Seraph. Doct. verò cùm doceat conſtantiſſimè lucem eſſe formam ſubſtantialem Cœlorum, hinc iure meritò diſcutienda eſt hæc quæſtio de luce. Circa quam,

Prima Opinio negat lucem eſſe formam ſubſtantialem corporum cœleſtium, ſed vult eſſe qualitatem vel realem, vel intentionalem: hancque ſequuntur ferè omnes, D. Thom. Scot. & ſequaces.

Secvnda Opinio eſt ſingularis Seraph. Doct. ſuſtinentis lucem eſſe formam ſubſtantialem communẽ omnibus corporibus, ſed in cœleſtibus eſſe in ſumma perfectione, ita quod eſt lux propria forma Empyrei. In aliis verò eſt cum minori perfectione, ob idque cum tali luce habent quodlibet propriam formam vltimò complentem. Et quoad ſubſtantialitatem lucis Seraph. Doct. imitantur (licèt cum aliqua diſcrepantia in principiis, & fundamentis) plures alij, vt Philoponus *lib. de æternitate Mundi cap.* 5. Iambelicus, Sebaſtianus Baſſonus *lib.* 2. *de Cœlo inſt.* 2. *in fundam. Phyſ. cap.* 2. Priſcianus Lydius *in theatr. de an. cap.* 19. Peter. *in Gen. cap.* 1. *lib.* 1. *ad verſ.* 14. aliique apud D. Thom. & Guarin. Mutin. *diſp.* 7. *exp.* 1. & Gallicium *lib.* 2. *tract.* 2. *q.* 3. Pro ſolutione,

845. Primò Notandum, ex Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 2. & *art.* 3. *quæſt.* 1. quod lux multipliciter poteſt ſumi. Primò pro forma ſubſtantiali dante eſſe corpori lucido, & à qua corpus luminoſum principaliter eſt actiuum, ſicut à primo mouente, & regulante intrinſeco, vt in ſole, & ſtellis, & cœleſtibus corporibus. Secundò, quatenus exit ab ipſo corpore luminoſo, & in ipſo recipitur, quâ mediante corpus luminoſum eſt ſenſûs obiectum, & operis inſtrumentum: eſtque veluti proprietas accidentalis emanans, & naturaliter conſequens ad exiſtentiam formæ ſupradictæ. Tertiò, prout diffunditur per medium, diciturque lumen, cum quo exit virtus ſubſtantialis emanans pariter à corpore luminoſo, licèt habeat modum exiſtendi accidentium: de qua vide *lib.* 2. *diſt.* 13. *quæſt. vlt. corp.* Quartò, prout diffunditur ad vnam, vel aliam partem diametraliter, & dicitur radius. Quintò, prout repercutitur in corpore opaco, diciturque fulgor. Sextò, prout recipitur in corpore opaco, diciturque lux incorporata,

rata, ſeu color. Addit Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 9. *dub.* 10. & *lib.* 1. *diſt.* 17. *part.* 1. *art.* 1. *quaſt.* 1. *corp.* quod differunt lumen, radius, & ſplendor, quòd cùm omnia dicant influentiam à corpore luminoſo, radius dicit emiſſionem ſecundùm diametralem diſtantiam; lumen ſecundùm circumferentiam, vtrinque tamen in profundum transferentes; ſplendor dicit repercuſſionem ad corpus tranſparens, terſum, & limitatum: & deinde lux in extremitate terminata perſpicui, eſtque hypoſtaſis, ſeu fundamentum coloris. Aduertit etiam *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 3. *quaſt.* 1. & 2. quod lux per medium non educitur de potentia ſubiecti, ſed diffunditur per generationem mirabilem, ſeu per diffuſionem à corpore luminoſo, mediumque ſe habet tantùm vt deferens.

846. Secundò Notandum, & memoriâ recolendum, quod in tractatu de Forma *in* 1. *Phyſ. quaſt.* 3. diximus, quod nullus actus poteſt formaliter dare eſſe alicui, niſi ſit formaliter talis; non enim ſufficit, vt forma nobilior ſit eminenter talis: nam per talem eminentialem virtutem poteſt quidem effectiuè producere effectum ſe nobiliorem, & æquiuocum, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 3. ſed non poteſt tribuere formaliter tale eſſe, vel eſſe formale, niſi ſit formaliter talis: ſic anima rationalis tribuit eſſe vegetatiuum, & ſenſitiuum, quia eſt formaliter eminentiori quidem modo talis, quàm ſit anima vegetans, & ſentiens: & quia non eſt corporea, nec eſſe corporeum poteſt dare.

847. Tertiò Notandum, quod incompoſſibilitas duarum formarum ſubſtantialium, ſiue eiuſdem, ſiue diuerſæ ſpeciei in eodem ſubiecto, non eſt ratione entitatis formalis ipſarum, vel alicuius prædicati, quod per locum intrinſecum connexionem habeat cum hac incompoſſibilitate; idque videmus in forma corporeitatis, quæ in noſtra ſententia, & communiore ſtat cum alia ſubſtantiali; & multò magis in opinione ponentium tres animas in homine: ſed talis incompoſſibilitas poterit prouenire ab extrinſeco, nempè vel ratione diſpoſitionum oppoſitarum, vel ratione terminorum, quia ſcilicet vna totaliter complebit appetitum materiæ in tali eſſe, vt non ampliùs ſit capax alterius: ex quo ſequitur, quod quando aliqua forma non valet ſubiecto tribuere totum eſſe formale, & completum requiſitum ad ſui complementum, neceſſariò natura prouidit aliam formam dantem tale eſſe, & multò magis à Deo poterunt poni in tali ſubiecto plures formæ etiam oppoſitæ ratione diſpoſitionum. Quæ doctrina eſt Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *cit.* quam & confirmat Ouiedus *in Phyſ. contr.* 8. *part.* 2. *num.* 22. Verificaturque maximè (ſubdit Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 3. & *diſt.* 18. *art.* 1. *quaſt.* 3. *in corp.*) in formis vniuerſalibus, quæ licèt entitatinè non poſſint recipere magis, vel minùs; tamen prout ſunt in tali materia, & ſubiecto, poſſunt augeri, & minui in ordine ad actuare magis, vel minùs perfectè; & hoc eſt, quod longo diſcurſu Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 18. *cit.* probat, nempè formas vniuerſales poſſe magis, vel minùs poni in actu per aliquid ſuperadditum, ſcilicet vel ratione ſubiecti, vel diſpoſitionum. Sic eſt vita eſſe animatum magis, vel minùs perfectè.

848. Quartò Notandum, quod

in omnibus corporibus eſt aliqua perfectio, & excellentia maior, vel minor, ſubſtantialis ſecundùm varios gradus, & maximè in genere actiuitatis, tum & nobilitatis, quæ etiam per virtutem actiuam dignoſcitur: idque eſt in confeſſo apud omnes, & acutiſſimè, & doctiſſimè explicat Seraph. Doct. *in Breuil. part. 2. cap. 5.* qui diſtinguit triplicem naturam à Deo diſpoſitam ſecundùm ſub, medium, & ſupra: ſupra collocat luminoſum, ex hoc quod habet multùm de ſpecie, parum de materia: infrà opacum, quod habet minimum de ſpecie; & in medio peruium, quia eſt medium inter ſpeciem, & materiam: pars ſecundùm ſpeciem eſt, quæ dicit actiuitatem, &c. Pars ſecundùm materiam eſt, quæ dicit paſſiuitatem. Quâ doctrinâ poſitâ, eſt modò quæſtio, vnde deriuatur iſta gradualis nobilitas. In animatis quidem non eſt dubium prouenire ab anima magis, vel minùs perfecta: ſed in corporibus eſt difficultas. Seraph. Doct. excellentiſſimè *lib. 2. diſt. 13. art. 2. quæſt. 2.* docet non poſſe prouenire, niſi à maiori, vel minori participatione lucis, quatenus lux dicit emanationem, ſeu proprietatem emanantem à forma lucis ſubſtantiali exiſtente in quolibet corpore ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem, & ſecundùm variam diſpoſitionem ipſorum corporum. Sic videmus, quod corpora lucidiora eo ſunt nobiliora, & etiam actuoſiora. Ratio eſt, quia iſta corpora habent parum de materia, multùm de forma.

849. Dices: Forma conſiſtit in indiuiſibili: ergo non recipit magis, & minùs.

Respondet Seraph. Doct. hîc, & *lib. 1. diſt. 17. part. 2. quæſt. 1. ad 1.* formam conſiſtere in indiuiſibili entitatiuè, non verò ſecundùm actualitatem in ſubiecto, nec recipere magis per mixtionem contrarij, ſed per acceſſum maiorem, vel minorem ad terminum, & complementum actualitatis. Hincque infert, quod licèt non poſſit inueniri lux pura abſque permixtione materiæ, eſt enim forma exigens ſubiectum; benè autem abſque permixtione opacitatis, & è contra, non datur corpus abſque tali luce: idque patet (ait Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 13. art. 2. quæſt. 2. in corp.* & *lib. 4. diſt. 49. part. 2. art. 5. quæſt. 1. in corp.*) quia vix eſt corpus tam opacum, quin per multam terſionem, & politionem non poſſit effici luminoſum: ſic ex cinere fit vitrum, & de terra carbunculus: ergo ſignum eſt, quod omnia corpora naturam lucis participant. Hinc ſequitur, quod vt diximus *in Phyſ. lib. 1. de Forma, loc. cit.* datur vna forma vniuerſalis phyſica; quæ ineſt in omnibus corporibus, ex hoc, quod fuit in principio mundi vel concreata, vel congenita cum materia: an verò ſit illamet, de qua aliàs agentes de materia, & forma ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 12. quæſt. 2.* loquuti ſumus, nempè forma corporeitatis conſtituens ſimul cum materia corpus quantum ſimul cum quantitate interminata: an verò ſit eadem, an verò ſit differens, vtrumque eſt probabile in doctrina Seraphica; non enim in hoc ſe ſatis explicat Seraph. Doct. Certum tamen eſt, vtramque recognoſcere in materia, vt patet loco proximè citato, & *diſt. 13. art. 1. quæſt. 1. in fine corp. & ad 2. in fine, & ad 6.* & *art. 2. quæſt. 1. ad vlt.* & clariſſimè in expoſitione textus *diſt. 13. in principio,* & *lib. 2. diſt. 14. part. 2. art. 2. quæſt. 1. corp. & ad vlt.* & *ibid. dub. 3.*

Sed

Sed probabilius tamen eſt ponere hanc formam diſtinctam ab illa informi forma corporeitatis, cùm lux ſit forma perfectiſſima, aliosque effectus habeat producere in corpore diuerſos ab effectibus illius corporeæ formæ: immò videtur ſe explicare in hoc Seraph. Doct. *lib.2.diſt.14.part.2. art.2. quæſt.1. ad vlt.* vbi dicit, quod lux eſt forma perficiens alias formas corporales. His poſitis,

850. Prima Conclvsio: Lux egrediens à corpore luminoſo non eſt forma ſubſtantialis, ſed eſt proprietas virtutis exiens ab ipſo. Hæc Concluſio habebit ſuam explicationem infrà *in tract.3.quæſt.1.in notab.2. à num.* 867. & eſt Seraph. Doct. qui diſtinguit inter lucem formam ſubſtantialem, & virtutem inexiſtentem in corpore luminoſo, & exeuntem ab ipſo per medium ſimul cum lumine; & vtramque docet eſſe reductiuè ſubſtantialem. Sic S. Bonau. *lib.2. diſt.13. art.3. quæſt. vlt. corp.* & *art.2. quæſt.* 2. Pro hac concluſione facit, quod traditum eſt à nobis *in lib.* 2. *Phyſ.* agentibus de cauſa efficiente *tract.3. quæſt.8. concl.* 2. vbi probauimus agens agere in diſtans per virtutem ſubſtantialem à ſe immiſſam, & ab ipſo per medium diffuſam: quod verò hæc lux emanans ſit quid ſubſtantiale, ſcilicet proprietas ſubſtantialis, reducibilis ad prædicamentum ſui ſubiecti, ſicuti eſt omnis proprietas intrinſeca,

Probatvr, quia eſt inſeparabiliter à corpore lucido emanans, & ab ipſo inſeparabilis, quod & experientiâ patet: tum etiam, quia cuilibet ſubſtantiæ ineſt propria virtus intrinſeca: ergo & corpori luminoſo: ſed hæc eſt proprietas eſſentialis ipſius ſubiecti: ergo.

851. Secvnda Conclvsio: Lux radicaliter, & propriè ſumpta eſt forma ſubſtantialis in corporibus, ſecundùm cuius maiorem, vel minorem participationem corpora habent verius, & dignius eſſe in genere entium, & ſubſtantiæ. Eſt S. Bonau. *lib.2.diſt.13. art.2.quæſt.2.* aliiſque locis citatis, & aliorum ſuprà *in princip. cit.* quos S. Doct. in principio quæſtionis appellat ſapientes. Idem & docet P. Gallicius noſter ad mentem Seraph. Doct. *lib.2. tract.2. quæſt.3. n.6. & 7.* licèt poſteà ab ipſo diſſentiat, dum pro luce exiſtente in omnibus materiatis vult intelligi vel actum, vel formam auferentem tenebras à materia: quod dictum quidem eſt etiam Seraph. Doct. agentis de tenebroſitate materiæ ſecundùm ſe conſideratæ, vt *lib.2. diſt.3. part.1. art.1. per totum.* Sed talis expoſitio non eſt ad rem pro hac concluſione; nam ibi forma dicitur lux, quatenus facit cognoſcere materiam: hîc verò ſumitur lux ſecundùm ſe, & prout eſt forma, & actus corporis lucidi, & prout habet gradum ſubſtantialem nobiliorem in genere ſubſtantiæ. In qua dicimus ex S. Doct. non ſolùm in corporibus cœleſtibus eſſe lucem formam ſubſtantialem, vt etiam fatetur ipſe P. Gallicius *cit. num.7.* ſed in omnibus corporibus.

Probatvr autem primò ex S. Scriptura *Gen. cap.1.* vbi dicitur primâ die creatam fuiſſe lucem: vbi multi ſacri Interpretes apud Perer. volunt per lucem intelligi formam ſubſtantialem aſtrorum. Et confirmatur, quia ſi quartâ die creata fuere luminaria, & in cœlo poſita: vel iſta luminaria ſunt diſtincta corpora à cœlis, vel non: ſi primum, ergo non continuantur cum cœlo; ſicque

vel

vel partem cœli deſtruxit Deus, vel primò cœlum cum illo vacuo creauit. Quæ omnia ſunt abſurda: ſi ſecundum, ergo ſunt ſubſtantia, ſicut & cœli.

Probatvr ſecundò: Non repugnat lucem eſſe ſubſtantialem formam: ergo eſt talis. Antecedens admittitur (vt arbitror) ab omnibus, nempè præſcindendo ab hac luce, de qua loquimur, ſed loquendo in vniuerſum: nulla enim implicantia poteſt aſſignari, quin lux non poſſit eſſe ſubſtantia. Probatur conſequentia, quia ex S. Scriptura habemus fuiſſe terminum creationis primæ diei, cùm dixit Deus, *Fiat lux*; ſed terminus creationis factæ in illis ſex diebus non fuit accidens, ſed ſubſtantia, ſicque exponunt hunc textum D. Auguſt. aliique plures SS. PP. ex S. Bonau. ergo. Et confirmatur à S. Doct. *loc. cit.* quia prior eſt generatio ſubſtantiæ, quàm accidentis: ergo Si lux primò creata eſt, erit ſubſtantia. Tum quia, vt docet D. Auguſt. lux eſt forma nobiliſſima inter corporeas, & eò maximè, quia maximè excedit illas, tum in aſſimilatione luci æternæ, tum in virtute, & efficacia, vt notat ex D. Dionyſio Seraph. Doct. ergo.

Probatvr Tertiò: Nullum accidens eſt cauſa ſubſtantiæ, & per ſemetipſum actiuum: ſed lux eſt cauſa ſubſtantiæ, eſt enim principium educendi animam vegetabilem, & ſentientem. Sic docet D. Auguſt. apud S. Bonau. *lib. 2. diſt. 17. art. 2. quæſt. 2. in arg.* tum etiam, quia corpus luminoſum vt tale eſt, per ſe eſt actiuum: ergo.

Probatvr Quartò: Nullum accidens facit gradum, & nobilitatem ſecundùm differentias ſpecificas propter ſui maiorem, vel minorem participationem: ſed corpora mundi ſecundùm hanc maiorem, vel minorem participationem lucis habent diuerſam nobilitatem ſecundùm eſſe ſpecificum, vt patet in corporibus mundi: ergo eſt ratione formæ ſubſtantialis. Hæc ſunt argumenta, quæ affert Seraph. Doct. quæ licèt non euidenter conuincant, reddunt tamen hanc opinionem probabilem, immò conſideratis hinc inde rationibus, probabiliorem; quod & notauit citatus P. Gallicius, qui vlteriùs hanc concluſionem probat tali pacto.

Nvllvm accidens prædicatur de ſe in concreto; non enim poteſt dici *Albedo eſt alba*, ex hoc quod abſtractum ſignificat formam in omnimoda abſtractione, & concretum ſignificat vt quod, ſcilicet formam cum ſuppoſito, ſicque mutatur *quo* in *quod*, & *quod* in *quo*. Excipe tamen quantitatem, quia ratione extenſionis, & menſurabilitatis actiuæ, & paſſiuæ admittit talem prædicationem: ſed ſubſtantia poteſt prædicari dicendo, *Homo eſt humanatus*, *Subſtantia eſt per ſe ſubſiſtens*: ſic & lux poteſt dici lucida: ergo. Quæ probatio tamen habere poteſt multas exceptiones, cùm ſemper ſit verum in quacunque prædicatione concretum non poſſe prædicari in rigore de ſuo abſtracto.

Probatvr Quintò, quia ab accidente non emanat per eſſentiam aliud accidens abſolutum: ſed à luce exit fulgor, radius, &c. Probatur tandem ex ſolutione obiectionum.

Obiicies primò: Lux eſt ſenſibilis, recipitque magis, & minus: ergo eſt accidens. Probatur conſequentia, quia forma ſubſtantialis non cadit immediatè ſub ſenſu, nec recipit maius, & minus, cùm conſiſtat in indiuiſibili: ſed obiectum ſenſus eſt tertia ſpecies

ſpecies qualitatis, & ſolùm accidens ſecundùm ſe recipit magis, & minus, & maximè lux ſecundùm intenſionem: ergo. Tum quia lux eſt de conſtitutione coloris, qui eſt accidens: ergo.

852. Respondet Seraph. Doct. ad primam partem de ſenſibilitate, quod ſicut ſubſtantia fit ſenſibilis per ſua accidentia: ſic & forma ſubſtantialis lucis per fulgorem, & lumen ab ipſa productum. Ad aliam partem, quod recipit magis, & minus: Reſpondet Seraph. Doct. vel quod augetur ratione fulgoris, vel (& eſt melior reſponſio) quod forma ſubſtantialis ſecundùm ſe, ideſt in vniuerſali, & metaphyſicè non recipit magis, & minus: habet tamen intendi, & remitti ſecundùm eſſe ipſius in materia, quod maximè verum eſt in formis generalibus, in quibus magis eſt communitas analoga, quàm vniuoca: vult dicere (vt etiam explicat Ferchius *tom.2.de Angelis, quæſt.82. à num.13.vſque ad 21.*) quod poteſt ſtare entitas, & vnitas formæ vniuerſalis inuariata, exiſtente variatâ formâ in particulari: verbi gratiâ ſpecies humana remanet eadem, etiamſi pereant indiuidua, vel augeantur: de quo ad rem *lib.2.diſt.3. art.1. quæſt.3.* Igitur poteſt recipere magis, & minus, prout eſt in hac, vel illa materia ſecundùm variam diſpoſitionem ipſius, vt patet etiam in igne, in palea, in ligno, & ferro. Sic & lux ſecundùm varias diſpoſitiones materiæ, in qua ineſt, recipit magis, & minus. Reſpondetur ſecundò ex S. Bonau. *lib.4.diſt.49.part.2.art.2.quæſt.2. corp.* quod quædam recipiunt magis, & minus per contrarij permixtionem, vt album, & nigrum; ſicque vtrumque eſt quid poſitiuum: quædam per acceſſum ad complementum, vt ſunt illa, quorum oppoſita ſunt priuationes, vt bonum, & lux. Idem repetit *lib.2.diſt.34.dub.3.* & *art.2. q.1. ad 2.* & *diſt.3. dub.3.* & *lib.3. diſt.14. dub.3.* Idem ex parte ſuſtinent Scotus, & plures alij DD. inſignes apud Maſtrium *de gener. diſp.5. quæſt.5. n.115.*

Dices: Illud eſſe in materia vel eſt idem cum eſſentia formæ, vel non. Si idem: ergo neutro modo recipit magis, & minus: ſi non eſt idem, quæro de illo, vtrum ſecundùm ſuam eſſentiam recipiat magis, & minus, vel non? Si ſic, habetur propoſitum: ſi non: ergo dabitur proceſſus in infinitum.

Respondetvr ex eodem Seraph. Doct. *lib.2. diſt.3. part.2. dub.2.* eſſe idem, & eſſe diuerſum. Eſſe idem ſecundùm eſſentiam conſideratam: eſſe diuerſum ſecundùm exiſtentiam, & ſingularitatem ſuperadditam; quia in tali ſtatu dicit relationem actualem informantis ad materiam, ad agens, & patiens, ad producens: dicit potentiam proximam ad terminare actiones generantis, corrumpentis, augentis, minuentis: dicit materiam, & formam, quæ ſunt conditiones ſingulares, quæ accidunt formæ vt ſic. Et ad aliam partem, quod lux eſt de conſtitutione accidentis, ſcilicet coloris: Reſpondet S. Bonau. eſſe de conſtitutione effectiua non formali coloris, qui eſt accidens ſimplex, de quo aliàs redibit ſermo. Et licèt adſit lux accidentalis, hæc non eſt color.

Obiicies ſecundò: Si lux eſt forma ſubſtantialis corporum: ergo vel eſt forma vltimò completiua, vel non. Si primum, ergo omnia corpora erunt eiuſdem ſpeciei, quod eſt falſum: Si ſecundum, ergo erit vel ſubordinata formæ vltimò completiuæ, vel diſparata.

rata. Si ſubordinata, ſequitur, quod ſit imperfectior quacunque forma corporea, ſicque omnia mixta erunt nobiliora cœleſti corpore : ſi diſparata, ſequitur, quod compoſitum ſit aggregatum per accidens. Quæ omnia ſunt maxima abſurda.

853. Pro ſolutione difficultatum, quæ tanguntur in hac obiectione, ſupponenda ſunt primò ea, quæ aliàs *in Phyſ. lib.* 1. tradita à nobis fuere in tractatu de Forma *quæſt.* 3. & traditur à S. Doct. hîc, *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 5. nempe duas formas poſſe eſſe in eodem ſubiecto, non quidem eiuſdem ſpeciei, ſed diuerſæ : & hoc duplici modo. Primò ita quod vna, ſcilicet inferior, ſit ſubordinata ſuperiori, vt eſt forma corporeitatis, quia ita reddit materiam corpoream, & conſtituit corpus, vt ipſam diſponat ad vlteriorem formam. Secundò ita quod ſint diſparatæ ambæ, ſed vna non tradit vltimatum eſſe compoſito, ſed tantùm afficit ſubiectum, formaſque in ipſo exiſtentes, conferendo ipſis nobilitatem propriam, & agendi maiorem efficaciam: & licèt hæc forma non ſit in ſuo vltimato eſſe, non per hoc tamen ſequitur, quod ſit ignobilior illâ, quæ dat eſſe vltimatum compoſito, cùm non ſit ipſi ſubordinata; vt ſi Deus poneret formam cœli in ligno, tunc hæc forma eſſet nobilior, & tamen non præberet vltimatum eſſe ligno: ſed id haberet à propria forma lignea, taliſque eſt lux ſubſtantialis in corporibus. Hinc in forma reſpondetur argumento diſtinguendo conſequens: lux eſt forma vltimò complens aliquod corpus cœleſte, concedo; cætera verò, nego: ſic negatur ſecunda conſequentia, quod ſint omnia corpora eiuſdem ſpeciei, cùm diſtinctio ſpecifica proueniat corporibus ratione vltimatæ formæ : nec item ſequitur, quod lux ſit ſubordinata vltimæ formæ; nam lux ponitur in corporibus, vt ſit metrum, & menſura nobilitatis omnium aliarum, non in actuando vltimatè, ſed in agendo : ſic negantur aliæ conſequentiæ, quæ inferuntur in argumento, & præcipuè quod ſequatur in compoſito aggregatum per accidens ; hoc enim prouenit ex pluribus formis vltimò complentibus.

Dices : Si lux ponitur forma nobiliſſima perficiens, & nobilitans cæteras formas ſecundùm maiorem, vel minorem participationem : ergo in vnoquoque corpore eſt vnum optimum : ergo vltimò complens : ergo aliæ ſunt ei ſubordinatæ.

Respondetvr ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 3. *cit.* & *lib.* 2. *diſt.* 24. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 1. *ad vlt.* quod duplex eſt optimum, vel ſecundùm eſſe primum, & ſpecificum, vel ſecundùm benè eſſe ſecundarium: conceditur, quod in vnaquaque ſpecie eſt vnum optimum quoad eſſe ſpecificans vltimatè, & hoc non eſt lux (excepto Empyreo) quæ tribuit eſſe ſecundarium, nempe nobilitatem eſſendi, & perfectionem in agendo: ſic negatur conſequentia.

Obiicies Tertiò : Lux eſt immediatum principium agendi : ergo eſt qualitas, & accidens. Probatur conſequentia ex S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 3. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. Ideò enim ponuntur in ſubſtantia qualitates accidentales actiuæ, vt per eas poſſit agere, cùm non ſint immediatè actiuæ : ſic etiam exiguntur potentiæ, per quas ſubſtantia agit.

Respondet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *cit. ad vlt.* negando conſequentiam; datur enim forma ſpecialis, quæ per ſe, & immediatè eſt actiua : tum

etiam,

etiam, quia poteſt dici actiua mediante fulgore, tanquam inſtrumento.

Obiicies Quartò, quia ſequeretur formam ſubſtantialem eſſe diuiſibilem in varias partes: conſequens eſt falſum, cùm formæ conſiſtant in indiuiſibili: ergo.

Respondet Aureolus *lib. 2. diſt. 30. quæſt. un. art. 1.* concedendo eſſe diuiſibilem quoad entitatem, non quoad realitatem, ideſt non quoad exiſtentiam in ſubiecto per maiorem, vel minorem actualitatem, vt euenit in mixtis, in quibus remanent elementares formæ ſecundùm realitatem, & in eſſe refracto; idque explicat exemplo literæ in ſyllaba, verbi gratiâ litera *S*, extra ſyllabam habet ſuam entitatem, & realitatem ſuam: in ſyllaba verò, vt *Semper*, *Sem* habet totam realitatem, ſed non totam entitatem: nam in ſyllaba aufertur aliquid ipſius, verbi gratiâ, *Es*, & vertitur in *Sem*, &c. Sed breuiùs reſpondetur ex S. Doct. *lib. 2. diſt. 13. cit. ad 5.* quod dicitur diuiſibilis ſecundùm magis, & minùs actualitatis, & ſecundùm perfectionem indiuidualem; non verò ſecundùm ſpecificam, quæ conſiſtit in indiuiſibili. Vnde forma lucis eſt perfectior in ſuo corpore, quàm in alio corpore, ratione maioris, vel minoris actualitatis ſecundùm exiſtentiam in hoc, vel illo ſubiecto, quam diuerſimodè habet: quæ doctrina etiam ab Auerr. & pluribus DD. admittitur in cæteris formis, vt diximus in loco citato *in Phyſ.* de pluralitate formarũ.

Obiicies Quintò, quia ſequeretur diuerſitas ſpecifica in eadem materia ob diuerſitatem formarum: ſed hoc eſt impoſſibile, quia materiæ potentia eſt limitata: tum quia ea ſunt vnum numero, quorum materia eſt vna, ex Ariſt. *5. Met. cap. 9.* ergo.

Respondetur ex traditis negando ſequelam maioris. Ad probationem reſpondetur diuerſitatem ſpecificam oriri ex parte determinabili, & determinante vltimatè: negatur autem potentiam materiæ eſſe limitatam, immò illimitatam, & ratione huius illimitationis eſt capax plurium formarum, vel ſupernaturaliter, vel naturaliter. Supernaturaliter, ſi ſunt vltimò completiuæ: naturaliter, ſi non ſunt vltimò completiuæ, vt diximus in citato loco de pluralitate formarum. Et ad textum Ariſt. reſpondetur illa eſſe eadem numero, quorum materia eſt vna, ideſt quorum differentia indiuidualis eſt vna; ibi enim non loquitur de materia partis, ſed de differentia indiuiduali: quod & docet Scotus *lib. 2. diſt. 3. quæſt. 6.* & nos *in cap. de Subſtantia*, ex Seraph. Doct. diximus agentes de principio indiuiduationis.

Obiicies ſextò: Species ſpecialiſſima in re deſumitur ex eo, quod eſt in ipſa re nobiliſſimum: ſed lux eſt forma nobiliſſima: ergo ab ea in quocunque corpore deſumi debet ſpecies ſpecialiſſima, ſicque omnia corpora eſſent eiuſdem ſpeciei.

Respondet Seraph. Doct. *lib. 3. diſt. 2. art. 2. quæſt. 3. ad vlt.* quod ſpecies deſumitur ex eo, quod eſt nobiliſſimum, ſecundùm quod res eſt in genere tali: negando de eo, ſecundùm quod non ponitur res in genere, ſed ob alios reſpectus, vti eſt lux; aliàs in opinione tenentium formam ignis eſſe in ferro candente, ferrum amitteret propriam ſpeciem, eſſetque ignis.

854. Tertia Conclvsio: Lux forma ſubſtantialis, licèt inſit in omnibus materiatis ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem, in Empyreo verò eſt in ſumma actualitate, ob

idque eſt ipſius forma propria ſpecificans ; in cæteris verò corporibus cœleſtibus, & luminaribus , licèt ſit cum maxima perfectione, tamen non eſt vltimò ipſa complens,cùm quodlibet habeat propriam formam vltimò complentem. Eſt S.Bonau. *lib.2. diſt.13. art.2. quæſt.2.ad 5. & quæſt.1. ad 5.* & *lib.2.diſt.14. part.2.art.1.q.3. corp.* & *art.2. quæſt.1. ad vlt.* & *lib.2. diſt.2. part.2. art.1. quæſt.1. & 2.* & *in Breuil.part.2. cap.3.* docet quod Empyreum eſt lux pura , ob idque eſt vniforme , & immobile : in cæteris verò non eſt lux pura, licèt ſit totalis perſpicuitas , & multiformitas. Sic & *Centil. part.3. ſect.11. & 12.*

Probat Seraph. Doct. id *ex Gen. cap.1.* vbi dixit Deus, *Fiat lux*,nempe hæc forma ſubſtantialis, quæ immixta materiæ ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem , poſtea eduxit formas, vt per ipſam lucem & nobilitarentur,& efficaciam agendi reciperent ; ideò ſecundùm quod corpus habet magis de ſpecie,& luce, & minùs de materia, maiorem etiam gradualem nobilitatem continet.Sed primum locum in cœlis tenet Empyreum, deinde firmamentum, & inter ſtellas Sol : ergo cùm Empyreum ſit omnium nobiliſſimum , ergo & lux ei eſt pro forma ſpecificante : ſed cætera corpora cœleſtia , & ſtellæ ſpecie diſtinguuntur ab Empyreo,& inter ſe : ergo vltra lucem habent propriam formam diſtinguentem.Et hinc maior, vel minor nobilitas cœlorum deſumenda eſt à luce ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem. Sic *lib.2. diſt.14. part.2. art.2.quæſt.1. in corp. in fine* , vbi dicit : Lux eſt vna forma communis reperta in omnibus luminaribus,& ſecundùm cuius participationem maiorem, vel minorem ſunt magis,& minùs nobilia;& ideò, cùm iſtam formam diuerſimodè participent,diuerſos gradus habent completionis , ideò & diuerſas formas completiuas. Confirmatur:tum quia datur in genere entium,& formarum maior , & minor nobilitas ; tum & maior, & minor efficacia in agendo. Sed hæc diuerſitas non poteſt deſumi ab ipſis formis, cùm vniuocè conueniant in ratione formæ, & corporeitatis : ergo aliunde. Sed aliud non eſt aſſignabile præter hanc lucem,& experientiâ patet : quò enim corpora ſunt lucidiora,eò nobiliora,& actuoſiora, vt patet in igne : ergo.

Et ſi dicas : Ergo cœli , & ſtellæ erunt eiuſdem ſpeciei , cùm habeant eandem formam lucis in ſuo eſſe puriſſimo ex Seraph.Doct. *lib.2.diſt.13. art.2. quæſt.1.ad 5.* & *q.2.ad 5.*

Respondetvr negando conſequentiam (de qua infrà.) Ratio eſt, quia vt notat Seraph. Doct. *locis cit.* in cœlis inferioribus Empyreo duplex forma adeſt, & communis , & propria. Prima eſt lux : ſecunda eſt propria ſpecifica. Sic *lib. 2. diſt. 13. art.2.quæſt.2.ad 5.in fine.* In Empyreo verò (ait *lib.2. diſt.2.cit.*) eſt tantùm propria forma,quæ eſt lux: ſed quando eſt cum alia forma (licèt abſque opacitate , & tenebra) tunc non eſt in ſuo ſummo , vt eſt in Empyreo. Vnde lux Solis comparata Empyreo eſt veluti candelæ lumen reſpectu Solis. Addimus , quod lux , ſeu lumen ſenſibile , quod eſt in corpore luminoſo , & quod etiam diffunditur per medium , eſt accidens ipſius corporis:quod in ſequenti tractatu patebit.

QVÆSTIO

QVÆSTIO IV.

An corpora cæleſtia ſint diuerſa ſpecie, & quot ſint.

855. BIPARTITA eſt quæſtio; ſed tamen ambæ partes ſunt inter ſe ita connexæ, vt vna ſit via aliam intelligendi. Primò autem explicandus eſt numerus cœlorum: ſecundò, an differant inter ſe, & quomodo.

ET circa numerum Cælorum variæ ſententiæ inter Philoſophos, & Mathematicos circumferuntur; nam

ALIQVI SS. PP. vt Chryſoſtomus *hom.4.in Gen.* & 2. *ad Pop. Antioch.* & Theodor.Tertul.Origen.vidétur vnicum tantùm cœlum admittere ex eo, quod in S.Scriptura dicitur in numero ſingulari,Deum creaſſe cœlum,& terram. Pro qua opinione citatur Seraph.Doct. à Serbellon. *diſp. vnic. de Cælo art.5. num.* 83. ſed malè, vt infrà patebit, cùm S. Doct. plures cœlos patentiſſimè adnumeret. Ipſe autem explicat *lib.2. diſt.2. dub.2.* ſenſum iſtorum Patrum, nempe ipſos numeraſſe cœlum ſpiritualé cum corporalibus, nempe diuinitatem, quæ in S. Scriptura ſignificatur nomine cœli ſimul cum cœlis corporalibus ſub vnica ratione ratione conuenientiæ proprietatum, ſcilicet quoad eſſe ſurſum, contentiuum, ſecretum, & quietum: nec iſtos Patres philoſophicè, vel mathematicè loquutos eſſe.

ITER Philoſophos, & Mathematicos verò multiplex eſt opinio. Aliqui octo tantùm cœlos conſtituunt, alij decem; & nunc communiter vndecim præter Empyreum.

SERAPH. Doct. *lib.2.diſt.14.part.2. art.1. quæſt.3.* docet vltra ſeptem orbes planetarum eſſe Firmamentum: deinde primum mobile, quod dicitur Cryſtallinum,ſeu aqueum,& cum Empyreo conſtituit numerum denarium. Pro ſolutione quæſtionis,

856. NOTANDVM eſt, quod Cœlum poteſt ſumi primò lato, & extenſo nomine pro corpore contentiuo, & perſpicuo: ſic etiam aër,& ignis in Scriptura computantur pro cœlo: ſecundò propriè pro corpore ſuperelementari dicente continentiam, perſpicuitatem, & quietem; & hoc ſolùm eſt Empyreum. Tertiò pro quocunque corpore ſuperelementari, & hoc eſt multiplex, nempe vel ratione diſcontinuitatis, vel ratione diuerſorum motuum, & quietis. His poſitis

857. PRIMA CONCLVSIO: Si cœlum ſumitur latè,& extenſè pro corpore ſublimi, & perſpicuo, diuiditur in tria membra, nempe cœlum æthereum, ſydereum, & Empyreum. Primum continet, quidquid interjicitur inter vltimam ſuperficiem terræ, & aquæ, & concauum Lunæ, nempe aërem, & ignem: in quo ſenſu dicitur in ſacra Scriptura, *Volucres cæli, cataractæ cæli.* Secundum ſtellatum continet primum mobile cum Firmamento continente ſtellas in vltima,& octaua parte. Sic *lib.2.diſt.14. part.2. dub.3.in fine,* Lunam in infima,& cæteros planetas in medio; & dicitur Firmamentum, ſeu Aplane. Tertium eſt Empyreum, de quo dicitur in Geneſi, *In principio creauit Deus cœlum, & terram,* ideſt Empyreum, & materiam primam; & de hoc etiam dicit D.Paulus ſe raptum fuiſſe vſque ad tertium cœlum, & *in Pſ.* dicitur, *Cœlum cœli.* Sic D. Ambroſ. Molina, pluresque SS. PP. cum Seraph. Doct.

Doct. *lib.2. diſt.2. part.2. dub.2.* qui *ibid.* tradit alias acceptiones cœli, applicando ipſum ad diuinitatem, ad Empyreum, ad aërem, &c. Addit tamen S. Bonau. *lib.2. diſt. 14. part.2. art.1. quæſt.3.* quod cœlum æthereum poteſt diuidi in aërem, & igneum; aëreum verò in olympum, æthereum, & aëreum. Primum eſt ſuprema pars contigua cum igne: ſecundum eſt medium: tertium eſt inferius contiguâ aquæ, & terræ ſecundùm tres regiones aëris.

858. Secvnda Conclvsio: Cœlum propriè ſumptum diuiditur in tres cœlos, in Empyreum, in primum mobile, ſeu cryſtallinum, & ſydereum, ſeu firmamentum: ſic S. Bonau. *lib.2. diſt.14. part.2. art.1. quæſt.3.* & *Op. Breuil. part.2. cap. 3.* & *Centil. part.3. ſect.11.* Ratio eſt, quia natura cœleſtis aut eſt vniformis, & immobilis; & hæc eſt Empyreum, quia lux pura; aut mobilis, & multiformis, & ſic eſt firmamentum; aut mobilis, & vniformis, & ſic eſt cryſtallinum. Quartum membrum verò, quod ſcilicet ſit multiforme, & immobile, non poteſt ſtare, quia multiformitas diſponit ad motus varietatem, non ad vniformem quietem. Primum cœlum eſt ſedes Beatorum: ſecundum faciens ad conſeruationem rerum corporalium, ideò eſt habile ad motum, cùm ſit primum mobile. Tertium ad tranſmutationem rerum inferiorum. Vide S. Bonau. *in Breuil. part.2. c.3. & 5.* & *Centil. part.3. ſect.11. & 12.* & *loc. ſuprà cit.* vbi acutiſſimè deſcribit rationes diſtinctionis trium cœlorum, eorumque influxus.

859. Tertia Conclvsio: Cœlum ſumptum ſecundùm varietatem motuum, & luminarium, ſic tertium cœlum diuiditur in octo ſphæras, ſcilicet in firmamentum; & in ſeptem cœlos continentes ſeptem planetas, Lunam, Mercurium, Venerem, Solem, Martem, Iouem, & Saturnum: ex quibus cum aliis duobus, ſcilicet Empyreo, & Cryſtallino conficitur numerus denarius. Vide S. Bonau. in locis citatis.

Addimvs tamen, diligenti obſeruatione Aſtrologos recentiores inueniſſe aliud cœlum, cui competit motus trepidationis, ſiue acceſſus, & receſſus, ſiue librationis. Quare vltra Empyreum datur vndecimum cœlum, quod eſt primum mobile, ſeu cryſtallinum, quod ſpatio vigintiquatuor horarum gyrat vniuerſum, ſecumque trahit omnes cœlos inferiores motu raptus: qui cum tali motu cùm continuentur ad primum mobile, ſintque fluidi, mouentur quodlibet proprio motu ab occidente in orientem, nempe ſeptem cœli planetarum, firmamentum, & aliud, quod motu librationis mouetur, ſicque conficiunt duodenarium numerum. Et hæc quoad primam partem Quæſtionis.

860. Secvnda pars eſt de diſtinctione ſpecifica cœlorum, & ſtellarum. In qua,

Prima Opinio eſt Auerroïs, & aliquorum aliorum omnia corpora cœleſtia eſſe eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſimæ, differre verò ſolùm numero.

Secvnda Opinio docet differre ſpecie, ſcilicet tres cœlos ſupradictos, Empyreũ, Cryſtallinũ, & Firmamentum ſimul cum orbibus planetarum: ſtellas verò planetas differre etiam ſpecie, alias verò in Firmamento collocatas eſſe eiuſdem ſpeciei. Sic S. Bonau. *lib.2. diſt.14. part.2. art.2. q.1.*

&

Digitized by Google

& communior DD. apud P. Gallicium noſtrum *quæſt.* 3. *tract.* 1. Meldul. *diſp.* 2. *quæſt.* 2. *art.* 4. qui tamen cum oppoſita opinione aſſerit ſecundùm Ariſt. omnes cœlos, & omnia ſydera ſpecie differre inter ſe: ſecundùm veritatem verò cœlos ſolo numero inter ſe differre, ab aſtris verò ſpecificè, & ipſa aliqua differre ſpecie, alia tantùm numero. Pro ſolutione quæſtionis,

861. Primò Notandum, quod cùm ſpecies, & differentiæ ſpecificæ rerum ſint nobis ignotæ, nobis innoteſcunt vtplurimùm per accidentia, & proprietates, & ſecundùm diuerſitatem horum effectuum arguimus diuerſitatem ſpecierum: ſic cum communi Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 1. *part.* 2. *art.* 3. *quæſt.* 2. *in fine*. Et hinc orta etiam eſt nominum diuerſitas à primo imponente, vt per talem diuerſitatem explicarentur naturæ diuerſæ.

861. Secundò Notandum, quod cùm certum ſit cœlos, & ſtellas in hunc inferiorem mundum influere, & quia in hoc mundo varij, & plures effectus diuerſi accidunt, hinc & ipſis cœlis varia debuit natura exhiberi: videtur enim impoſſibile, quod tot cœli, & ſtellæ vnicam virtutem haberent, à qua tam diuerſa prodirent. His poſitis,

863. Prima Conclusio: Cœli diuiduntur rectè in tres ſpecies diuerſas, ſcilicet in Empyreum, in Cryſtallinum, & Stellatum, ſiue Firmamentum. Sic S. Bonauent. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 3. & *art.* 2. *quæſt.* 1. & *in Breuil. & Centil. cit.* & P. Gallicius noſter.

Probatur tum ex eo, quod habent à Deo nomina diuerſa indicantia diuerſitatem naturarum, aliàs eſſent nomina ſynonyma, quod nemo dicet. Tum quia forma cœli primi, ſcilicet Empyrei, eſt lux: aliorum verò eſt forma differens ſecundùm naturam: ergo. Probatur antecedens: In mundo collocata ſunt omnia corpora in diuerſis locis ſecundùm maiorem, vel minorem perfectionem ſpecificam: patet id in elementis: ergo multò magis in cœlis, aliàs ordo cœlorum eſſet inferioris naturæ, ac ordo elementorum. Tum quia ſi eſſent eiuſdem ſpeciei, eſſent etiam eiuſdem virtutis: virtus enim ſequitur naturam: ergo fruſtra multiplicarentur tot virtutes numero, ſi vna ſufficeret.

Obiicies cum Meldul. nullam neceſſitatem adeſſe multiplicandi has ſpecies: ergo. Probatur antecedens ex ſolutione obiectionum; nam rationes adductæ non inferunt neceſſariò diſtinctionem ſpecificam, ſed tantùm accidentalem, vt patet de duobus circulis ligneis, quorum vnum eſſet auro ornatum, aliud nequaquam; vnus altius altero. Sed

864. Respondetur negando antecedens: & ad probationem reſpondetur, quod ſi non valet inferri diuerſitas ſpecifica ex diuerſitate effectuum, ſitus, ordinis, & proprietatum, poterunt negari in mundo infinitæ ſpecies, quæ ab omnibus admittuntur, quod & ipſe Meldul. notat etiam *num.* 104. *in fine*. Sed addit nobis non eſſe notum cœlos expoſcere determinatos ſitus, ordinem, motum, &c. Sed reſpondetur nobis eſſe hæc nota ex effectibus. Hinc S. D. concludit *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *q.* 3. quod per diuerſitatem formarum, & naturarum diſtinguendi ſunt cœli; aut enim viget in eo natura perfectæ luminoſitatis, ſic eſt habile ad ſtatum gloriæ, ideò eſt quietum, ſic eſt Empyreum:

Digitized by Google

pyreum: aut viget in eo natura perfectæ perſpicuitatis ſimul,& effectiuæ frigiditatis; ſic eſt cryſtallinum,quod facit ad conſeruationem corporalium rerum,ideóque eſt habile ad motum: aut viget in eo natura perſpicuitatis, & luminoſitatis, & effectiuæ caliditatis; ſicque eſt ſydereum,quod facit ad tranſmutationem rerum inferiorum: ideò eſt multiforme, & mobile; tum & ratione diuerſitatis luminarium in ipſis exiſtentium.

865. SECVNDA CONCLVSIO: Planetæ, ſeu luminaria differunt ſpecie à ſuis orbibus, & etiam inter ſe. Eſt S.Bonau.*lib.2.diſt.14.part.2.art.2. quæſt.1*. P. Gallicius docet, diſtingui ſpecie ratione lucis exiſtentis ſecundùm diuerſos gradus in ipſis: ſed pace tanti viri hæc non eſt ratio S. Bonau. nec in eius doctrina poteſt ſaluari, nec eſt vera, quia in Phyſicis magis, & minùs non variat ſpeciem,ex S.Bonau. *lib.2.diſt.42.art.3.quæſt.1.ad arg.* & *lib.3. diſt.34. art.2. quæſt.1. part.2. ad* 2.nec eſt ad mentem Seraph.Doct. vt videre eſt *lib.2.diſt.14.part.2.art.2. quæſt.1.in fine corp.* vbi dicit,quod lux eſt vna forma communis, ſecundùm cuius participationem maiorem, vel minorem habetur nobilitas corporum; & ſecundùm quam gradualem participationem luminaria habent diuerſas formas completiuas.Et in medio corporis dicit,quod illa aggregatio maior, vel minor lucis aptat corpus ad ſuſceptionem diuerſarum formarum.

PROBATVR, tum quia habent diuerſa munera: tum quia Sol conſtat ex tota ſua materia: ſed ſi Sol non differret, niſi ſolo numero ab aliis, non conſtaret ex tota ſua materia, quod eſt falſum,cùm ſit vnus: tum ex ratione perſpicuitatis, & opacitatis. Prima eſt in ſole; ſecunda in Luna: tum quia ſi terra eſt ornata variis lapidibus, plantis, & animalibus ſecundùm ſpeciem, multò magis id dicendum de cœlis, tum ex diuerſitate influentiarum.

DICES,Solem,& alios planetas eſſe in ſuis orbibus ex eo, quod in illis partibus eſt maior denſitas: quod & aſſerit S. Bonau. *loc. cit.* ſed denſitas non facit ad diſtinctionem ſpecificam: ergo.

RESPONDET S. Bonau. quod quidem eſt ratione denſitatis materiæ; ſed tamen hanc eſſe diſpoſitionem ad recipiendam diuerſam formam.Vnde illa aggregatio lucis eſt ratio tantùm diſpoſitiua ad diuerſitatem formarũ.

DICES ſecundò: Illa corpora ſunt homogenea: ergo habent vnam formam.

RESPONDETVR eſſe homogenea,ſed non omninò;per id tamen non tollitur, quin poſſint habere diuerſas formas ob diſcontinuationem, vt patet etiam in elementis.

866. TERTIA CONCLVSIO: Cœlum ſtellatum eſt vnum ſpecie cum cœlis inferioribus planetarum. Eſt S. Bonau. qui id docet *lib.2. loc.cit.* nec enim vlla apparet ratio conuincens ponendi diuerſitatem ſpecificam inter ipſos orbes planetarum. Tum quia habemus in S. Scriptura Paulum raptum fuiſſe ad tertium cœlum, ſcilicet ad Empyreum: ergo vltimum cœlum inferius erit ſtellatum. Tum quia conueniunt omnes in hoc,quod ſunt locus ſtellarum. Tum quia conuenit omnibus idem motus ab Oriente ad Occidentem. Et licèt poſteà ipſi diuerſo, & contrario motu moueantur, id tamen non cogit ponere hanc diuerſitatem. Tum quia Deus poſuit Solem, & Lunam in firmamento

cœli,

cœli, vt dicit Scriptura: ergo Firmamentum continet omnes cœlos vſque ad Lunam.

Dices, eſſe inintelligibile idem corpus continuum moueri ſimul diuerſis motibus: ergo ex hac diuerſitate non poteſt inferri diuerſitas cœlorum inferiorum.

Respondetur negando antecedens, quod & infrà probabitur; nec eſt inintelligibile in eodem continuo fluido, quale eſt Firmamentum cum inferioribus orbibus poſſe moueri ſecundùm diuerſas partes diuerſis motibus, vt experientiâ continuâ patet in aëre, & aqua.

Quæres, an ſtellæ exiſtentes in Firmamento fixæ ſint omnes eiuſdem ſpeciei.

Respondetur S. Doct. probabiliorem exiſtimare affirmantem; attamen oppoſita non minùs eſt probabilis ex rationibus adductis de Planetis, nempè tum ob diuerſitatem virtutum, & influxuum; tum ob maiorem ornatum cœlorum.

PARS TERTIA.

De Proprietatibus Cœlorum.

EXPLICATA quidditate, & principiis intrinſecis corporis cœleſtis, ſupereſt, vt de conſequentibus proprietatibus agamus, quarum aliæ reſpiciunt materiam, vt durities, denſitas, raritas, pelluciditas, & opacitas: aliæ formam, vt lumen, motus, & influxus. Sed quia lux, ſeu lumen eſt inter omnes præcipua, ideò primo loco naturam, & effectus lucis expendemus, deinde cæteras omnes indiſcriminatim ſecundùm ordinem doctrinæ. De his, & aliis Cœlorum proprietatibus agit S. Bonau. *in Op. de Eccleſiaſtica Hierarchia, part. 4. per totam.*

Quæstio Prima.

Quid ſit Lux accidentalis, & Lumen: vbi multa dubia de luce expendentur, & ſoluentur, & præcipuè, an lumen ſit qualitas realis, an intentionalis.

867. Svpponendvm primò, hîc non eſſe quæſtionem de luce ſubſtantiali; nam ſuprà in tractatu

præcedenti ſatis explicata eſt ipſius natura: ſed ſermo eſt de luce, quæ exit à corpore lucido, quæ dicitur lumen, quod per medium diffunditur: & quæritur, an ſit ſubſtantia, an corpus, an accidens? Et dato, quod ſit accidens, an ſit reale, an intentionale?

Prima Opinio eſt aliquorum citatorum à Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt.* 1. aſſerentium, quod tam lumen, quàm radius in medio eſt corpus, & quid ſubſtantiale Solis, & aliarum ſtellarum ab ipſis emiſſum

eo modo, quo aqua à fluuio egreditur, nec ob id tamen conſumitur, ex hoc quod reſtauratur ex vaporibus, quos ad ſe attrahit. Quam opinionem rejicit tanquam contrariam Philoſophiæ, & recognoſcentem corruptibilitatem in Sole.

SECVNDA Opinio eſt aliorum aſſerentium lumen, & radios eſſe aliquid ipſius ſtellæ ipſi vnitum, & veluti ramos ex arbore prodeuntes. Quæ opinio tamen non poteſt ſuſtineri; nam ſi Sol obſcuraretur, vt factum eſt in Chriſti morte, tunc neceſſariò ipſi rami deberent renouari.

TERTIA Opinio docet eſſe corpus, cuius materia immediatè à Deo creatur, & forma à Sole producitur: quæ opinio etiam eſt ſine fundamento, vt mox patebit.

QVARTA Opinio eſt aſſerentium lumen in medio eſſe qualitatem intentionalem, nempè ſpeciem lucis, per quam potentia viſiua tendit in lucem, vt in obiectum. Sic Ægidius *lib.* 2. *diſt.* 13. & Gabr. *ibid.*

QVINTA Opinio eſt Seraph. Doct. & communis, eſſe qualitatem naturalem, & ſimul intentionalem: hanc docent plures apud P. Gallicium *q.* 6. Pro ſolutione Quæſtionis,

868. PRIMÒ Notandum, quod quando quæritur, an lux ſit ens reale, an intentionale, hîc non ſumitur ens reale, provt opponitur enti rationis: nam idem poteſt eſſe ens reale, & ſimul intentionale, vt ſunt ſpecies intentionales, quæ ſunt entia realia. Sed ſumitur hîc ens reale pro qualitate reali ſenſibili, & provt eſt idonea effectui producendo, verbi gratiâ ad mouendum ſenſum, & eſt illa, in quam tendunt ſenſus, & potentiæ, vt in obiectum: habetque eſſe in materia, in qua ſubiectatur, & à qua educitur: Intentionalis verò dicitur, quod ab obiecto defertur per medium, ideò per comparationem ad ipſum medium, ſeu aërem non habet modum exiſtendi naturalem, ſed per modum habitus; nec eſt forma naturalis, ſed potiùs ſimilitudo eius. Vnde in medio non habet principium materiale ex quo, ſed potiùs originale, à quo fluit, & ad quod redit, cùm in medio deſinit; taleſque ſunt ſpecies intentionales. Sic Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt. vlt.* & dicuntur intentionales, quia per ipſas potentiæ ipſæ tendunt in obiectum: intentio enim, ait Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 38. *quæſt. vlt.* eſt ratio in aliud tendendi: quare dato, quod iſtæ ſpecies caderent ſub ſenſu, quod in tractatu de anima examinabimus, ſimul eſſent & reales, & intentionales.

869. SECVNDÒ Notandum ex S. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt.* 1. *&* 2. & *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. quod lumen eſt nomen æquiuocum, diciturque multipliciter, quia primò vel nominat ipſam lucem ſubſtantialem, de qua in præcedenti quæſtione: ſecundò vel nominat ipſam lucem accidentalem imbibitam in corpore luminoſo, quæ eſt veluti proprietas emanans ab ipſa luce, ſeu à corpore informato à luce ſubſtantiali, & ab ipſo corpore inſeparabilis. Tertiò vel nominat ipſam virtutem, quæ egreditur à corpore luminoſo, per quam corpus luminoſum agit, & quam diffundit generando, vel diffundendo ſuum ſplendorem per medium vſque ad ſpatium determinatum, quamdiu ſe protendit illa virtus; & hæc virtus eſt corpori ſubſtantialis, reductiuéque ſpectans ad ſubſtantiam, neque cadit ſub ſenſu: quæ virtus facit ad eductionem omnium ſenſuum in actum proprium; quod

quod & docuit D. Auguſt. & fusè S. Bonau. *in Op. de reduct. artium*, & hîc *lib.2.diſt.*13. *art.*3. *q.*2. & *lib.*1.*diſt.*3. *part.*2.*art.*1.*quæſt.*3. & de qua egimus de cauſa efficiente *lib.*2. *Phyſ. tract.*3. *quæſt.*8. Quare P. Gallicius noſter, licèt aliàs vtplurimùm fideliſſimus diſcipulus Seraph. Doct. non rectè ad mentem S. Doct. dixit *lib.*2. *tract.* 2. *quæſt.*4.*num.*4. hanc virtutem appellari ſubſtantiam, intelligendo pro ſubſtantia ens reale, ſeu accidens reale eo modo, quo appellatur quidditas accidentis realis ſubſtantia; hæc enim interpretatio eſt contra mentem Seraph. Doct. vt patet conſideranti textum *lib.*2. *diſt.*13. & *lib.*1. *diſt.* 3. *cit.* quia patenter diſtinguit inter hanc virtutem ſubſtantialem, & lumen accidens reale, & intentionale: quare quartò ſumitur lumen pro qualitate ſenſibili, quæ eſt obiectum viſus, eſtque accidentalis, & de tertia ſpecie qualitatis: quod lumen diffunditur per medium vſque ad terminum virtutis, per quam generatur; & ſi aliquando per corpus obiectum impeditur, fit repercuſſio non per colliſionem, vt dum duo corpora ſibi inuicem obuiant, vt pila repercutitur in pariete: ſed oritur ex ineptitudine patientis ad ſuſcipiendam virtuté agentis: cùm enim Sol, vel aliud corpus habeat virtutem diffundendi lumen vſque ad terminum limitatum, ſi ſuſceptibile ſit idoneum, ſi ante terminationem illius virtutis obuiat aliquod corpus opacum, hoc ipſo lumen, cùm non poſſit ſe multiplicare anteriùs, multiplicat ſe retrorſum, non ex virtute corporis reſiſtentis, ſed ex virtute primi mouentis; ſicque per accidens mouetur radius retrorſum: per quod ſoluitur illa dubitatio, an lumen moueatur verè, an non: patet enim propriè non moueri, ſed generari, & diffundi per medium; & ſi aliquando in ſpeculo, vel vitro ad motum ſpeculi moueatur, id ei eſt per accidens. His poſitis,

870. Prima Conclvsio: Lumen quocunque modo, ſed præcipuè ſuprà quarto modo ſumptum, non eſt corpus, nec de genere ſubſtantiæ, nec quantitatis. Eſt communis cum Seraph. Doct. *lib.*2.*diſt.*13.*art.*3.*quæſt.*1. ex Ariſt. 2.*de An.*

Probatvr primò, quia oppoſitorum eſt eadem diſciplina: ſed oppoſitum lumini non eſt corpus, eſt enim tenebra: ergo. Confirmatur, quia tenebra eſt priuatio formæ: ergo lumen eſt forma. Tum quia corpus naturaliter non poteſt localiter moueri inſtantaneè, ſed lumen per quodcumcunque magnum ſpatium ſubitò mouetur: ergo.

Dices moueri in tempore imperceptibili.

Contra, quia tunc in maiori ſpatio poſſet ſentiri ſucceſſio, vt patet in ſono: ergo non eſt corpus. Tum quia nullum corpus velociùs in mundo mouetur primo mobili: ſed lumen citiùs mouetur, ſeu diffunditur: ergo. Tum quia mouetur ſimul ad omnes partes circum, ſuprà, infrà, &c. quod non poteſt corpus. Tum quia impoſſibile eſt duo corpora naturaliter ſe penetrare abſque augmentatione: ſed lumen miſcetur aëri abſque augmentatione: ergo. Tum quia lumen habet eſſe tantùm in continuè fieri, ita quod eius fieri non poteſt ſeparari à ſua exiſtentia: ſed nullum corpus id habet; eius enim eſſe remanet, & diſtinguitur à ſuo fieri. Tum quia ſi eſt corpus, aut eſt ex aliquo, aut ex nihilo: non ſecundum, quia eſſet per creationem, nec primum,

quia ſi eſt ex aliquo, aut eſt à corpore luminoſo, à quo exit, aut à ſubiecto, in quo eſt. Sed patet non eſſe ab aëre, lumen enim non producitur ex aëre: ergo à corpore luminoſo;& hoc modo ſi eſt ab ipſo, erit per generationem, ſicque per deperditionem ſubſtantiæ lucidæ, & ſic corpora cœleſtia erunt corruptibilia.

Obiicies primò: Omne, quod per ſe mouetur localiter, & dimenſiuè, eſt corpus;eſt enim ens naturale compoſitum ex materia, & forma, & quantitate: ſed lumen egrediens à ſole mouetur ab oriente in occidentem: ergo.

871. Respondet Seraph. Doct. *loc.cit.* & *lib.* 1. *diſt.*37.*quaſt.vlt. ad* 1. quod motus per locum eſt duplex, ſcilicet vel per tranſitum eiuſdem corporis à termino à quo ad quem; vel per diffuſionem, & ſui multiplicationem, ſeu generationem. Conceditur maior de primo: negatur de ſecundo motu; hocque pacto mouetur lumen, ſed non eſt motus iſte localis, ſed diffuſionis, & generationis, multiplicationiſque. Et licèt videatur moueri à cœlo in terram, tamen iſte motus eſt per accidens, & impropriè motus. Idemque euenit in ſpecie cauſata à colore, quæ diffunditur per ſui multiplicationem per medium:& ſi in ſpeculo videatur moueri, id ei eſt per accidens.

Obiicies ſecundò. Lumen repercutitur, & repellitur à corpore, & refrangitur, & interſecatur: ergo eſt corpus; repercuſſio enim, & fractio eſt tantùm corporum per reſiſtentiam vnius ad aliud.Huic obiectioni ſuprà ſatisfactum eſt in ſecundo notabili; nam illa repercuſſio non eſt propria, ſed aliud lumen, quod impeditum à corpore opaco, redeundo retrorſum ſe multiplicat ſecundùm virtutem, per quam ſe multiplicare poteſt.

Instas: Impoſſibile eſt non corpus à corpore repelli: ergo.

Respondet Seraph.Doct. impoſſibile eſt non corpus, quod eſt purè ſpiritus, repelli à corpore; non verò id quod non eſt corpus, ſed accidens, & qualitas neceſſariò indigens corpore deferente: vnde repellitur ratione aëris deferentis, idque patet in ſpecie, quæ relucet in ſpeculo ob appoſitionem plumbi cum vitro, quod eſt corpus opacum. Idemque dicendum de refractione, & interſecatione radiorum ex repercuſſione luminis ad ſpeculum concauum.

872. Qvod explicat S. Doctor, dicens refractionem fieri ratione aëris coniuncti, qui ex virtute radiorum ibi concurrentium habet ſubtiliari,& moueri; & hac ratione etiam dicuntur radij confringi, dum ex multiplicatione ſecundùm oppoſitas vias per progreſſum, & regreſſum fit multiplicatio,& aggregatio luminis, & ſubtiliatio aëris circa corpus terſum: ex qua contingit radij calorem effectum intendi,& ignem ex aëre ſic ſubtiliato per caloris intenſionem generari. Vide S.Bonau.*lib.*2.*diſt.*13. *art.*3.*quaſt.*1. *ad argum.*

Obiicies tertiò: Lumen habet trinam dimenſionem, quia diffunditur per omnem partem: ergo eſt corpus.

Respondetvr dici habere trinam dimenſionem ratione aëris,non de ſe, vt etiam albedo in niue.

Obiicies quartò: Si ſol eſſet, & circa ipſum eſſet vacuum, diffunderet per illud vacuum radios, in quo non eſſet corpus deferens: ergo de ſe habet dimenſionem. Probatur antecedens, quia Sol non haberet aliquid

quid

quid impediens diffuſionem radiorum: ergo.

Respondet Seraph. Doct. ex traditis ſuprà de Vacuo, negando antecedens; ſol enim non poſſet diffundere, non ob præſentiam impedientis, ſed ob carentiam deferentis; vt ſi quis habens magnam famem, & carens cibo, non poſſet comedere, non quia impediatur, ſed quia non adiuuatur.

Obiicies quintò: Lumen generat corpus, verbi gratiâ ignem: ergo eſt corpus.

Respondetvr ignem generari à corpore luminoſo per ſuam virtutem, & per lumen tanquam per ſuum inſtrumentum diſponens.

875. Secvnda Conclvsio: Lumen habet etiam aliquam rationem accidentis intentionalis, quatenus ſcilicet ad modum ſpeciei habet aliud pro cauſa, ſcilicet corpus luminoſum, à quo generatur; & aliud pro ſubiecto deferente, ſcilicet aërem, & corpus, ad quod terminat. Quæ Concluſio tamen eſt contra Thomiſtas, alioſque aſſerentes educi de ipſo ſubiecto, in quo ineſt.

Probatvr, quia ab eo habet eſſe, à quo in eſſe dependet: ſed dependet à corpore luminoſo, non verò à ſubiecto, immò ipſum immutatum tranſire poteſt de ſubiecto in ſubiectum, vt experientiâ patet: ergo. Sed in hoc conſiſtit ratio intentionalis, licèt non plenè, & totaliter: ergo. Tum quia ipſum eſt, per quod obiecta ſunt ſubiecta viſui: ergo. Tum quia impoſſibile eſt duo accidentia eiuſdem ſpeciei realia eſſe in eodem ſubiecto (accidens enim numeratur ad numerationem ſubiecti:) ſed duo lumina ſunt in eodem aëre: ergo lumen non eſt accidens reale aëris, ſeu ſubiecti. Tum quia lumen non habet ortum à ſubiecto, in quo eſt, nec in ipſum reſoluitur: ergo non eſt reale accidens ſubiecti.

Obiicies primò: Lumen eſt accidens: ergo educitur de potentia ſubiecti: ergo eſt accidens reale. Probatur conſequentia, quia ſi recipit eſſe, recipit neceſſariò per generationem, & eductionem: ergo.

Respondetvr, vt dictum eſt, lumen eſſe accidens reale, quatenus non habet eſſe per opus intellectus; ſed poſteà eſt intentionale ex hoc, quod non educitur de potentia ſubiecti, ſcilicet medij, in quo eſt. Vnde non eſt in quo, ſed ex quo, habetque per generationem diffuſiuam (vt loquitur Seraph. Doct. *ſerm. 11. Hexaëm. poſt medium*) per quam repræſentatur generatio Verbi in Diuinis, licèt deficiat æqualitas; lumen enim non æquatur luci, ſeu corpori luminoſo, vt euenit in Diuinis.

Obiicies ſecundò cum Toleto: Ens intentionale non denominat ſubiectum; ſic enim ſpecies non denominat aërem, vel potentiam: ſed lumen denominat aërem, & ſubiectum: ergo.

Respondetvr concedendo maiorem de ente intentionali puro, non de eo, quod eſt ſimul qualitas vera, vt eſt lumen, quod, prout eſt à ſuo principio, eſt qualitas; prout eſt in medio, vt in deferente, dicitur intentionalis.

Ex quibus omnibus infertur primò, quod ſit propriè lux, & lumen ex Seraph. Doct. *in Comp. Theol. lib. 2. cap. 6. & lib. 2. diſt. 13. loc. cit.* Nam lux originaliter eſt forma ſubſtantialis corporis lucidi, ipſi tribuens & virtutem actiuam, & nobilitatem ſubſtantialem in ratione corporis. Lu-

men verò radicaliter eſt virtus egrediens à corpore luminoſo, eſtque ſubſtantialis, per quam corpus attingit productionem ſubſtantiarum: lumen verò accidentale eſt qualitas ſenſibilis ſecundùm circumferentiam ſe extendens, & diffundens per medium.

Et ſi quæras, quomodo differat propriè lumen vt accidens naturale à lumine vt ens intentionale.

Respondet P. Gallicius ex Seraph. Doct. lumen propriè eſſe illam qualitatem à corpore luminoſo egredientem, & ſe diffundentem per medium; & in hoc ſenſu eſt accidens naturale. Dicitur verò intentionale ratione claritudinis, quæ in medio diffunditur, vbi non pertingit lumen Solis, quæ etiam perſpicitur, antequam Sol ſupra horizontem perueniat; & hæc dicitur ſpecies luminis, quæ à lumine diffunditur: quæ claritudo tamen habet ſuo modo eſſe naturale, licèt non tam perfectum ac ipſum lumen directè productum à Sole. Quæ reſponſio tamen non eſt ad mentem Seraph. Doct. Hinc ex eodem Seraph. Doctor. ideò dicitur intentionale accidens, quia eſt ſimilitudo corporis luminoſi, à quo exit: ſic *lib.* 1. *diſt.* 9. *art.* 1. *quaſt.* 1. *corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quaſt.* 2. quod patet, ſi vniatur in corpore opaco, in quo repræſentat verbi gratiâ Solem ipſum, vel aliud luminoſum.

QVÆSTIO II.

De origine lucis; & an educatur de potentia ſubiecti: & an lux ſit generatiua alterius lucis.

874. Primò ſupponendum, hîc poſſe moueri quæſtionem de luce forma ſubſtantiali, & etiam de accidentali, ſeu de lumine. Et quoad formam ſubſtantialem ſuprà in præcedenti quæſtione dictum eſt, hanc fuiſſe concreatam, & immixtam in materia corporea; ob id ſecundùm variam rerum generationem, & ipſam quoad exiſtentiam generari, ſeu recipere nouum modum exiſtentialem ſecundùm maiorem, vel minorẽ actualitatem corporis luminoſi diaphani, vel opaci, vt etiam infrà dicetur. Quare præcipua difficultas reducitur ad formam accidentalem, vnde trahat ſuam originem; & an à ſubiecto educatur, in quod inuenitur.

Prima Opinio eſt Suarez *in Met. diſp.* 10. *ſect.* 2. Heruæi, Richard. *lib.* 2. *diſt.* 43. *art.* 2. *quaſt.* 1. aliorumque apud citatum Suarez, & apud P. Gallicium noſtrum *lib.* 2. *tract.* 2. *quaſt.* 6. *num.* 6. aſſerentium quodcunque lumen, ſiue quamcunque formam accidentalem educi de potentia ſubiecti, & ob id lumen in medio ab ipſo educi. Idem aſſerunt Baccon. Conimbric. Ruu. *in Phyſic.*

Secvnda Opinio eſt oppoſita, nẽpè lucem, & lumen produci à corpore luminoſo effectiuè, non verò educi de potentia medij: ſic S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 9. *dub.* 10. & *quaſt.* 1. *corp. quaſt. vlt. ad vlt.* & *lib.* 2. *diſt.* 13. per totam ſparſim, ſed præcipuè *art.* 1. *quaſt.* 1. & *art.* 3. *quaſt.* 1. & 2. & *lib.* 2. *diſt.* 10. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 3. & *lib.* 2. *diſt.* 26. *art.* 1. *quaſt.* 2. & *lib.* 1. *diſt.* 14. *art.* 2. *quaſt.* 2. *ad* 2. & *lib.* 4. *diſt.* 10. *part.* 2. *art.* 2. *quaſt.* 1. *corp.* & *ſerm.* 11. *Hexaëm.* aliiſque pluribus locis. Eſt & Alenſ. Ægidij, D. Thom. *part.* 1. *q.* 67. *art.* 3. *ad* 1. Scoti *lib.* 2. *diſt.* 13. aliorumque plurium. Pro ſolutione quæſtionis

875. Primò Notandum, quod ad eductionem naturalem formæ, quæ diſtingua

Digitized by Google

diſtinguatur à creatione, requiritur neceſſariò, quod forma educta dependeat dependentiâ eſſentiali, ſcilicet ex his, & ab his, nempè à ſubiecto, & ipſius principiis: quando autem deficit hæc dependentia, licèt concurrat dependentia cum his, tunc non eſt verè eductio formæ ex ſubiecto, quod ex Seraph. Doct. fusè tradidimus *in quæſt. 2. tract. 4. de forma, lib. 2. Phyſ.* Vnde forma, dum per generationem educitur ex ſubiecti potentia, neceſſariò exigit in materia tranſmutabilitatem, quæ vt notat D. Bonau. *lib. 2. diſt. 1. part. 1. art. 3. quæſt. 1. & 2.* præexigit diſpoſitiones antecedentes, & mutationem cauſarum in ſubiecto ratione alterationum, priuationis formæ antecedentis, & poſitionis nouæ formæ: item & dependentiam ipſius formæ in eſſe, in fieri, & conſeruari: ob idque debet communicare in materia tranſmutabili, vt experientiâ patet; forma enim, quæ dependet à ſuo ſubiecto, induitur etiam, & afficitur iiſdem qualitatibus exiſtentibus in eodem ſubiecto: ſed quia aliquæ ſunt formæ accidentales, quæ adueniunt ſubiecto abſque hac dependentia, vt ſunt ſpecies intentionales, lux, & lumen; hinc inferri debet non educi ab eodem ſubiecto, ſed aliud habere pro cauſa, aliud pro ſubiecto: ſic videmus lumen idem non coinquinari fæcibus ſubiecti; idem remanens mutare ſubiectum, verbi gratiâ aërem; lapidem non corrumpi ad corruptionem ſubiecti: hinc iſta recognoſcere debent ſuum principium, à quo recipiunt eſſe per productionem, ſeu diffuſionem, ſeu emanationem, ſeu generationem actiuam, de quo diſcrimine vide Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 1. cit.* & *lib. 1. diſt. 37. part. 1. dub. 6. & art. 1. q. 1. ad 1.* & *ibid. part. 2. q. vlt. ad 1.* & *lib. 2. diſt. 14. part. 1. art. 2. q. 2. ad 3.* & *lib. 2. diſt. 26. art. 1. quæſt. 3. & quæſt. 4. ad vlt.* His poſitis,

876. Prima Conclusio: Lux forma ſubſtantialis ſecundùm eſſentiam creata fuit à Deo, & immixta materiæ ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem, educiturque ab eſſe imperfecto ad perfectum per agẽs naturale in his ſublunaribus: in cœleſtibus verò incorruptibilibus collocata fuit in ſumma actualitate. Hæc Concluſio eſt S. Bonau. *lib. 2. diſt. 13. art. 2. quæſt. 1. & 2.* præcipuè *ad 5.* & ſuprà probata eſt, & dependet etiam eius cognitio à quæſtione de ſeminario Formarum *lib. 2. Phyſ.* Seraph. Doct. verò ibidem, præcipuè *dub. 2. & art. 2. quæſt. 1. ad 6.* notat, quod prima die facta eſt lux, & immixta materiæ, & ex hac materia formata fuit veluti nubecula lucida, ex qua facta ſunt poſteà luminaria, & cœli.

Secunda Conclusio: Lux, & lumen accidentale non educitur de potentia ſubiecti, ſeu medij, ſed originem trahit à corpore luminoſo per actionem productiuam, & diffuſiuam. Eſt Seraph. Doct. *loc. cit.*

Probatur ex doctrina ſuprà tradita Seraph. Doct. quia nihil poteſt naturaliter educi niſi per realem alterationem, & tranſmutationem ſubiecti: ſed lumen per ſolis virtutem producitur abſque alteratione ſubiecti: ergo. Maior eſt certa in Philoſophia. Minor patet in ſtellis, in quibus generatur lux à Sole abſque alteratione; quòd & euenit in quocumque ſubiecto.

Respondet Suarez negando conſequentiam; nam alteratio, & tranſmutatio intrinſeca ſubiecti de vna forma ad aliam eſt per accidens: ſed ad eductionem ſufficit introductio

nouæ

Digitized by Google

nouæ formæ in ſubiecto, ſiue fiat cum abiectione contrarij, ſiue fiat ſine tali abiectione.

Contra: Tum quia talis tranſmutatio in quacunque eductione naturali ſemper concurrit, vt notat Seraph. Doct. *lib.2.diſt.1.cit.* neceſſariò enim concurrit & motus,& mutatio, ſeu tranſmutatio ſubiecti, & productio. Tum quia aliàs etiam poſitio animæ rationalis eſſet per eductionem,cùm per eam fiat mutatio in ſubiecto taliter, vel taliter diſpoſito: at productio luminis non exigit peculiarem diſpoſitionem, & fit independenter à medio: ergo falſum eſt,quod dicit Suarez,noſtram ſententiam nullâ niti firmâ ratione, ſed potiùs eiuſdem ſententia.

877. Probatvr ſecundò principaliter, quia duæ formæ numero differentes ſimul exiſtentes in eodem ſubiecto non educuntur de potentia ſubiecti: ſed duo lumina ſimul ſunt eiuſdem in eadem parte medij: ergo. Maior patet ex Phyſica, quia ratione dependentiæ à ſubiecto numerantur penes ipſum ſubiectum. Minor etiam patet,ait S.Bonau. *lib.1.diſt.19.part.1. art.1.quæſt.4.ad 2.* ex ablatione luminaris, quod trahit ſecum ſuum lumen: idem docet *lib.1.diſt.17.part.2. art.1.quæſt.2.ad 4.* & *lib.2.diſt.13.quæſt. vlt.* aliiſque locis citatis.

Obiicies primò: Omne quod producitur, vel creatur, vel generatur. Primo modo eſt ex nihilo: ſecundo modo eſt ex præſuppoſito ſubiecto: ergo & lumen. Patet conſequentia, ait Suarez,quia in omni naturali productione tria principia debent concurrere, ſcilicet priuatio, materia, & forma non ab extrinſeco adueniens.

Sed ad hæc, & ſimilia obiecta: Reſpondetur ex Seraph. Doct. tum *loc.cit.* tum *lib.4.diſt.16.part.1.art.3. quæſt.1.ad 4.* quod duplex eſt generatio,alia ſtrictè ſumpta,& hæc eſt ſubſtantiæ,& in hac currunt ea,quæ obiiciuntur, & quæ aliàs tradita ſunt à nobis *lib.1.& 2.Phyſicorum.* Alia largè ſumpta,vt eſt generatio accidentium, & in his non eſt neceſſe ſemper, vt ſit principium ex quo, ſed ſufficit principium à quo, & ſubiectum, in quo ſubiectatur, vt ſunt lumen, gratia, ſpecies intentionales,quæ ſi corrumpuntur, non omninò in non ens cedunt; ſed quia cauſantur à principio effectiuo ſolùm,ideò redeunt ad ſuam originem,in qua ſaluatur eorum poſſibilitas obiectiua. Vide S.Bonauent. *lib.2.diſt.26.art.1.quæſt.4.ad vlt.*

Dices: Ergo erit creatio.

Respondetvr cum Argentina negando conſequentiam, quia neceſſariò præſupponitur ſubiectum, in quo tales formæ recipiantur: quod non contingit in actu creationis. Tum quia habet eſſe per ſolam virtutem creatam.

QVÆSTIO III.

Soluuntur plures difficultates de Luce.

878. Qvia lux (ait Seraph.Doct. *in comp.Theol. lib.2.cap.6.*) eſt cœli purpura,maleficorum inimica,nauigantium directio,oculus mortis,facies omnium rerum, decorem tribuens omnibus rebus, vitam, motum, ſenſum, aliaque mirabilia continet: hinc ad ipſius naturam dignoſcendam meliùs aliqua dubia in hac quæſtione breuiter proponemus, & ſoluemus ex Seraph.Doct.

Primò

Primò quæritur, quomodo generetur lux, an inſtantaneè, an ſucceſſiuè, & quomodo remotior generetur, an per lumen anterius, an immediatè à corpore luminoſo.

Respondet S. Bonau. quod lux, ſeu lumen dicitur in inſtanti produci, ideſt vel ita quod priùs intelligatur naturâ eſſe, & poſteriùs agere, & illuminare, vel in tempore imperceptibili, licèt verè citiùs ad proximiora perueniat, quàm ad remotiora: vtrumque eſt probabile apud S. Bonau. *lib.* 1. *diſt.* 37. *quæſt. vlt. ad* 1. ſed probabilior tamen eſt, quod non in inſtanti rigoroſo educatur, ex eo quod tradit Seraph. Doct. *lib.* 4. *diſt.* 16. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 4. nempè quia lux habet partem, & partem; ſed quia nullum habet contrarium poſitiuum, ſed tantùm priuatiuum in materia, ſeu ſubiecto, cùm adueniat illi ab extrinſeco, hinc in inſtanti largè ſumptó, ſcilicet in tempore imperceptibili diffunditur, non ſic aduenit in accidente, quod educitur de potentia materiæ, quia ibi habet contrarium poſitiuum, cum quo conuenit genericè, ideò educitur ſucceſſiuè. Affert Seraph. Doct. *lib.* 1. *diſt.* 37. *part.* 2. *q. vlt.* aliam rationem, nempè quia eius motus non eſt localis propriè, ſed diffuſionis, ſiue generationis; hinc producitur citiſſimè. Vide *lib.* 1. *diſt.* 9. *quæſt. vlt.* & *art.* 1. *q.* 1. *corp.* & *lib.* 2. *diſt.* 13. *cit.* Et ad aliud, an lux remotior generetur ab alio antecedente: Reſpondetur negatiuè; ſed cùm originaliter habeat ortum à corpore luminoſo, à quo exit virtus ſubſtantialis ſucceſſiuè, ſeu inſtantaneè ad diffuſionem talis virtutis, etiam generatur per medium, per extenuationem, ſeu dilatationem, & expanſionem. Sic ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 3. *quæſt.* 1. *ad* 2. Ex quibus patet, lumen in medio poſſe dici ens permanens, quatenus idem continuatur per continuum influxum à corpore luminoſo; poſſe & magis propriè dici ens ſucceſſiuum, cùm conſiſtat in continua extenſione, & dilatatione ſecundùm virtutem extenſam à corpore luminoſo: Tum etiam, quia videmus lucem & moueri, & fluctuare, & concuti, & ſi impeditur retrorſum, reuerti ad varium motum corporis luminoſi.

879. Secundò quæritur, An lux in ſubiecto poſſit conſeruari abſque corpore luminoſo, & qualiter ſe habeant ad lucem ſubiectum diaphanum, & opacum.

Ad primam partem faciliter reſpondemus ex noſtris Seraphicis principiis negatiuè: & ratio eſt ex traditis, quia lux, ſeu lumen à luce ſubſtantiali emanat ſimul cum virtute innata, tanquam à propria origine: & cùm talis lux ſit in omnibus corporibus ſecundùm maiorem, vel minorem actualitatem, hinc & ſecundùm proportionatam diſpoſitionem etiam ſenſibiliter fit apparens lumen. Sic Seraph Doct. *lib.* 2. *diſt.* 13. *art.* 2. *quæſt.* 1. *&* 2. Quâ doctrinâ ſatisfit faciſſimè dubio illi, quod mouent DD. ſuper lapides aliquos conſeruantes lucem, & præcipuè ſuper illum lapidem, qui inuenitur in agro Bononienſi in monte Parerno, quem appellant Litoſphorum, ſeu lucis bibulum, ſeu ſpongiam Solis, vel lucis, qui purgatus, & calcinatus, & poſitus ad ignem per aliquas horas lucem conſeruat: ſuper quod naturæ miraculum varij varia dicunt. Sed ex Seraph. Doct. dicendum, quod illud lumen prodit foras ex luce ſubſtantiali, quando ſcilicet illa materia eſt diſpoſita, & tamdiu ſenſibiliter durat,

quamdiu conſeruatur diſpoſitio ad extra per vim ignis completa: & huius ſignum manifeſtum eſt,quia cùm de ſe ſit graueolens, mordax, & valdè humidus, recedente igne, vel Sole in ipſum agente, faciliter redit ad ſuam opacitatem: quam doctrinam ex parte etiam tradit Guarinus *diſp.2. de luce exp.6.* licèt ex diuerſis principiis. Addimus, quod corpus diaphanum eſt,quod habet parum de materia, & multùm de forma; ideſt, quod habet partes raras, & ſubtiles;& quò magis ſunt tales, eò lucidiores,& capaciores lucis:opacum verò habet ex denſitate, ſed cum diſcrimine, quod in cœleſtibus coporibus raritas prouenit ex dilatatione, & extenſione partium;& denſitas ex compreſſione: ideòque ſtellæ conſtant ex partibus corporis cœleſtis conglobatis, ratione cuius denſitatis exigunt etiam diuerſam formam. At in ſublunaribus raritas prouenit ex calido diſſoluente; & denſitas ex frigido condenſante, & conſtringente. Sic S. Bonau. *lib.2.diſt.14.part.2. art.2.q.1.* & inter opaca illud eſt magis tale, quod inæqualiùs, & tumultuariè habet ſuperficies compoſitas.

880. Tertiò Quæritur,an lumen, & lux recipiat magis, & minùs per intenſionem, & remiſſionem.

Respondetvr ex Seraph. Doct. affirmatiuè, quod verificatur de luce ſubſtantiali, quia habet eſſe magis,& minùs actuale in ſubiecto vario.Item & propriè de lumine accidentali, quod tamen explicat S. Bonau. *lib.1. diſt.17.part.2. art.1.quæſt.4.ad 2.& 3.* & *lib.1. diſt.19. part. 1. art.1. quæſt.4. ad* 2. dicens,quod lumen augeri,verbi gratiâ in aëre, eſt dupliciter,ſcilicet vel per aëris clarificationem (idem & dic de quocunque ſubiecto) vel per luminum aggregationem. In primo modo ſtatum habet; poteſt enim ita aliquod ſubiectum illuminari, vt etiamſi ſuperueniat aliud lumen,non tamen fiat magis clarificatio. In ſecundo modo ſic non habet ſtatum; plura enim lumina ſunt ſimul in eodem puncto, nec ſe angustant,nec ſe expellunt, vt multæ ſpecies in vno oculo; quia diſtinguuntur non penes ſubiectum, ſed penes ſuam originem. Ipſum tamen lumen poteſt augeri quoad extenſionem in infinitum ſecundùm ſe, dummodò adſit virtus ipſum augmentans: quoad intenſionem verò habet ſtatum, & eſſe ſummum, vt eſt in Empyreo: attamen infrà ſummum intenditur ad proportionem virtutis, cum qua à corpore luminoſo egreditur, vt aliàs dictum eſt.

881. Qvartò Quæritur,per quod diſtinguuntur inter ſe lumina, & an numericè tantùm,an ſpecificè.

Breviter reſpondetur quoad diſtinctionem ſpecificam, ſi ſumuntur abſtractè ſecundùm ſe ſunt in ratione luminis eiuſdem ſpeciei. Ratio Seraph. Doct. eſt, quia opponuntur vni priuationi eiuſdem rationis: cùm enim priuationes diſtinguantur ratione ſui oppoſiti,vt ait Seraph.Doct. *lib.2.diſt.42.art.3.quæſt.1.corp.*& *lib.2. diſt.27.art.1.q.2. corp.* ſequitur, quod ſi eſt vna priuatio, etiam & vnus habitus: tum etiam, quia conueniunt ab eadem origine: ſi verò ſumuntur, prout ſunt in ſubiectis variis, ſic extrinſecè poſſunt dici diſtincta ſpecificè. Quoad numericam verò diſtinguuntur penes ſua principia,à quibus originantur, non penes ſubiecta, in quibus ſunt: ſic Seraph. Doct. *lib. 1. diſt.19. part.1. art.1. quæſt.4. ad 2.* & *lib.1.diſt.17. part.2.art.1.quæſt.2.ad 4.*

Ratio

Ratio eſt, quia cùm non educantur à ſubiecto, nec ab ipſo non dependeant in eſſe, vel conſeruari, ſed tantùm vt à deferente, hinc nec vnitatem ab ipſo deſumunt; idque patet, quia ſi corpus luminoſum auferatur, defert ſecum ſuum lumen.

882. Qvintò quæritur, An lux, & lumen ſit corruptibile, & quomodò deſinat.

Respondetvr quoad lucem ſubſtantialem ipſam ſecundùm ſuam exiſtentiam incompletam, ſeu ſecundùm ſuam eſſentiam eſſe incorruptibilem eo modo, quo diximus de cæteris formis corporeis: corrumpitur autem quoad eſſe completum ad corruptionem compoſiti, in quo ineſt. Ratio verò eſt, quia cùm concreata fuerit à Deo, vt ait Serap. Doct. *lib. 2. diſt. 13. art. 2. quæſt. 1. ad 6.* in materia, ibi remanet inſeparabiliter ſecundùm illud eſſe originale, ſolúmque per diuerſas exiſtentias compoſitorum mutationem ſecundùm magis, & minùs accipit: quæ incorruptibilitas omnimoda maximè verificatur in corporibus cœleſtibus.

Qvoad lucem, & lumen accidentale: Reſpondetur ex Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 26. art. 1. quæſt. 4. corp. & ad arg.* & *lib. 2. diſt. 13. art. 3. quæſt. 1. corp. & ad 2.* quod lux accidentalis non ſe extendit in infinitum, ſicut dicunt aliqui, ſed tantùm quanta eſt virtus exiens ſecum à corpore luminoſo: quæ virtus, cùm ſit finita, affert etiam ad ſui terminationem deſitionem lucis, in qua deſitione cedit in nihil, nec aliquid ipſius remanet, niſi eius principia, in quibus ſecundùm potentiam obiectiuam ineſt. Cùm enim non educatur de potentia ſubiecti, in quo eſt, vt in deferente, nec etiam in ipſo remanet, ſed tantùm in principio à quo. Idemque dicendum de gratia Diuina, & de ſpeciebus intentionalibus.

Dices cum Bulialdo apud Guarinum *diſp. 8. exp. 2.* Lux fit in inſtanti, & in inſtanti protenditur per omnem partem: ergo ſi non adeſt impediens corpus, extendetur in infinitum.

Respondetvr tranſeat antecedens, de quo ſuprà dictum eſt: negatur conſequentia, quia extenditur quantùm virtus permittit, quæ ſecum à corpore luminoſo exit.

Et hæc de luce.

QVÆSTIO IV.

De Motu Cælorum, & Aſtrorum: an moueantur, & à quo principio? Vbi etiam de figura ipſorum.

883. Antequam ad ſolutionem quæſtionis deueniamus, ſupponendum, cœlos eſſe figuræ ſphæricæ, ſeu rotundæ. Sic S. Bonau. *lib. 2. diſt. 14. part. 1. art. 2. quæſt. 1.* cum communi. Et probatur ab eodem Seraph. Doct. Tum quia in quacunque parte à nobis videatur, ſemper æqualiter diſtat à terra: ſed hoc eſſe non poſſet, niſi eſſet orbicularis figuræ; nam anguli remotiores apparerent. Tum quia corpori nobiliſſimo, ſimpliciſſimo, maximè contentiuo, perfectiſſimo, velociſſimo in motu debetur proportionata figura: ſed hæc eſt ſphærica: ergo. Idemque dicendum de Empyreo, & de omnibus ſtellis ob rationes adductas; immò & de tota mundi machina. Licèt enim terra perfectè non ſit rotunda ob montium cacumina, vallium demiſſionem; attamen ſimul cum elementis conficit figuram perfectè ſphæricam,

& ob id in S. Scriptura communiter appellatur *Orbis terrarum.*

Dices D. Ioan. *in Apoc.* aſſerete ciuitatem ſupernam eſſe in quadro poſitam: & *in Pſal.* 113. dicitur, *Cœlum extenſum ſicut pellem.*

Respondetvr ex Seraph. Doct. dici in quadro metaphoricè propter ſuam ſtabilitatem & æternitatem: & dici extenſum ſicut pellem, prout apparet ſenſui noſtro, & ſecundùm noſtrum modum imperfectum intelligendi, ſcilicet vt detur nobis aliqualis notitia illius cœleſtis corporis.

Dices ſecundò. Sequeretur, quod etiam corpus humanum, cùm ſit inter omnia perfectiſſimum, deberet eſſe ſphæricæ figuræ.

Respondetvr negando ſequelam; nam non ſolùm tributa eſt figura ſphærica cœlo ob ſui nobilitatem, ſed ob alias rationes, nempè vt eſſet omnium contentiuũ, & aptius motui: at corpus humanum exigit omnem aliũ motum, & varietatem organorum, ideò non debuit eſſe figuræ ſphæricæ: quam tamen etiam habet in capite, vbi reſidet virtualiter, & viget omnis virtus diſperſa per totum.

884. Secvndò ſupponendum, maximam controuerſiam verſari inter DD. an Cœli ſint ſolidi, an fluidi, vt eſt verbi gratiâ aqua? Antiqui, aliique plures recentiores aſſeruerunt eſſe ſolidos: è contra Recentiores peritiſſimi Aſtrologi docent eſſe fluidos: idque plures SS.PP. apud Arenſium *lib.1. de gener. quæſt.* 23. *ſect.* 7. & P. Rheitam noſtrum *lib.4.c.1.memb.4.* vbi etiam vltra SS.PP. affert varia loca S. Scripturæ. Seraph. Doct. *lib.2. diſt.14. part.2. art.1. quæſt.1. ad 2.* docet ſphæram vltimam eſſe fluidam, ſcilicet ſubtilem, & raram ſicut aqua, aër: quæ ſphæra vltima eſt ex Seraph. Doct. *lib.2. diſt.14. part.2. art.1. quæſt.3. & dub.3. in fine*, Firmamentum, in quo poſitæ ſunt ſtellæ, includens ſeptem orbes planetarum, cum quibus conficit ſimul vnum corpus continuum. Et ratio eſt, tum quia in S. Scriptura ponitur pro vnico cœlo, nempè pro Firmamento: at in ipſo adſunt plures motus oppoſiti; quod non poſſet verificari, niſi eſſet vnum corpus continuum fluidum, admittens in diuerſis partibus varios motus, alioquin non poſſent moueri abſque fractione ipſorum cœlorum: tum ex motu, qui fit ipſorum planetarum intra ſuos orbes, qui non poſſet fieri, ſi non eſſent fluidi: quod obſeruatum eſt à Mathematicis, præcipuè in ſtellis comitibus Iouis, quæ modò apparent infra, modò ſupra, modò circa Iouem ipſum. De Empyreo verò, an ſit ſolidum, an fluidum? Seraph. Doct. non determinat expreſsè aliquid; attamen ex deſcriptione ab ipſo data de hoc cœlo, tum *lib.2. diſt.2. art.1. q.1. & 2.* & *lib.2. diſt.14. part.2. art.1. quæſt.3.* inferri poteſt ipſum eſſe ſolidum; tum ex hoc, quod eſt ſedes Beatorum vniformis, & ſtabilis. De cœlo Cryſtallino, ſeu primo mobili, nec aliquid determinat expreſsè: probabile tamen eſt, ipſum eſſe ſolidum, ſicut & ſtellas: cùm enim ſit corpus diſcontinuum à Firmamento, & velociſſimè moueatur trahens ſecum omnes cœlos, credendum eſt ipſum eſſe ſolidum. Quæ omnia potiùs tamen dicuntur diuinando, quàm cum certitudine procedendo. Nec enim poteſt aſſignari ratio conuincens plenè dictos cœlos eſſe ſolidos, & non fluidos, cùm poſſint etiam eſſe fluidi abſque eo, quod ſequatur vllum inconueniens. Immò cùm fluxibilitas cœlorum proueniat

ex

Digitized by Google

ex raritate, & ſubtilitate, ex Seraph. Doct. *lib.2.diſt.14. art.1.quæſt.1.ad 2.* & *art.2. quæſt.1.* quæ arguit maiorem nobilitatem, hinc probabiliſſimè etiã poteſt aſſeri omnes cœlos eſſe fluidos. Et quia ſtellæ ſunt plures denſæ, quàm ſint ipſi cœli, nempè ex compreſſione, & maiori vnitate partium lucidarum; hinc poteſt aſſeri ipſas eſſe ſolidas, licèt oppoſitum ſit etiam probabile.

Dices ex Iob: Cœli ſunt ſolidiſſimi, & firmi quaſi ære fuſi: ſic *cap.37.* Ergo falſum eſſe ipſos eſſe fluidos.

Respondet S.Bonau. *lib.2.diſt.14. part.1. art.2. quæſt.1. ad 3.* cœlos dici ſolidiſſimos, & firmos ob carentiam mobilitatis ſurſum, & deorſum ſecundùm motum rectum: poteſt etiam dici cum Morando, & aliis, dici ſolidiſſimos ob incorruptibilitatem ſuã. His poſitis tanquam neceſſariò prærequiſitis, deueniendum eſt ad quæſtionem propoſitam de motu cœlorum. Quæritur igitur, an cœli, & ſtellæ moueantur? & an à propria forma, an verò à motu extrinſeco, ſcilicet an à Deo, an ab intelligentiis, ſeu Angelis? Et circa motum cœlorum

885. Prima Opinio fuit Copernici, quam & ſequutus poſtea fuit Galilæus de Galilæis, & antiquitus fuit Pythagoricorum, nempè terram moueri ab occaſu in ortum ſpatio 24. horarum, circa Solem, quem ponebant centrum mundi immobile cum octaua ſphæra, ſeu Firmamento immobili, quæ à S.Inquiſitionis Congregatione damnata fuit die 5. Martij 1616. Quâ opinione miſsâ, & contra quam tractant fusè DD. præcipuè Guarin. Maſtrius, aliique, & omnes fuſiùs, & magis fundatè, & mathematicè noſter P.Rheita *lib.4. cap.2.memb.7.* & ſuppoſito ad ſenſum motu cœlorum,

Secunda Opinio docet omnes cœlos moueri vnico motu naturali ab oriente in occidentem; ſed quia non omnes orbes mouentur eadem velocitate ac primum mobile, quod mouetur ſpatio 24. horarum æqualiter, & pari velocitate, & vniformi, & perpetuâ, ſed diuerſa; hinc apparet habere motum oppoſitum; quod tamen eſt falſum. Ita plures Aſtronomi, Philoſophi, & Theologi cum Scoto apud Maſtrium *diſp.2. quæſt.4. art.1.*

886. Tertia Opinio eſt multorum DD. tum Aſtronomorum, tum Philoſophorum, tum Theologorum docentium cœlos omnes habere motum quidem diurnum ab oriente in occidentem, ſed ſimul habere alium oppoſitum, nempè primum mobile moueri proprio motu ab oriente in occidentem ſpatio 24. horarum, & ſuâ velocitate trahere ſecum cæteros cœlos inferiores: attamen iſti inferiores habent poſteà ſuum motum naturalem ab occidente in orientem, varium quidem ſecundùm diuerſam velocitatem, quâ mouentur: nam vt docet S. Bonau. *in Comp. Theol. lib.2. cap.7.* cœlum Lunæ peragit ſuum curſum naturalem ab occidente in oriẽtem ſpatio 27. dierum, horarum 7. & min.43. Cœlum pariter Mercurij, Veneris, & Solis diebus 365. hor. 5. min.49. circiter. Cœlum Martis diebus 313. horis 22. Cœlum Iouis diebus 313. horis 17. & vltrà annis vndecim. Cœlum Saturni annis 29. diebus 155. horis 8. Firmamentum annis 25798. & diebus 120. Nonam ſphæram librationis motu ab ortu ad occaſum, & è contra, annis 1715. diebus 302. Decimam ſphæram li-

brationis motu à Septentrione in Auſtrum, & è contra, annis 3431. diebus 239. & primum mobile, vt dictum eſt, ab ortu ad occaſum horis 24. Hanc opinionem ſequitur Seraph. Doct. qui *lib.2. diſt.14. part.2. dub.4. & Op. compend. Theol.lib.2.c.5.* dicit,quod duplex eſt motus luminarium: vnus eſt ad motum vltimæ ſphæræ ſuper polos principales ab oriente in orientem per occidentem: & ſecundùm hunc modum diuidunt diem,& noctem. Alius eſt motus proprius,quem habent naturaliter in obliquo circulo, ſcilicet in Zodiaco, in quo duodecim ſigna deſcribuntur,& ſecundùm motum Planetarum in illis ſignis, & maximè Solis fit ſignatio, & diſtinctio temporum, & dierum, & annorum. Diſtinctio temporum fit, quia quatuor ſunt anni tempora,Ver,Æſtas,Autũnus, & Hyems, quæ diſtinguuntur per motum Solis in Zodiaco, prout ad nos accedit, & à nobis elongatur. Diſtinctio dierum fit ſimiliter per eundem motum,quia modò dies creſcunt, modò decreſcunt, ſecundùm quod per illum motum dupliciter accipitur Solſtitium, ſcilicet æſtiuale, & hyemale; & duplex æquinoctium, ſcilicet vernale, & autumnale. Sunt etiam motus in diſtinctione annorum ſecundùm ſeruationem illius motus Solis in obliquo circulo. Hæc Seraph. Doct. & idem repetit quoad varietatem motuum ſupradictam *lib.1. diſt.14. ibid. art.1.quæſt.1. ad 3.& 4.* & *quæſt.2.*vbi ponit etiam opinionem ſupradictam, aliiſque item locis ſupponit hanc ſententiam.

887. Circa motum Aſtrorum: Prima opinio negat ſtellas moueri in ſuis orbibus: Secunda affirmat.Hanc duplicem opinionem ponit Seraph. Doct. *lib.2. diſt.14. part.2. art.1. q.2.* Primam dicit eſſe conformiorem Philoſophiæ: ſecundam doctrinæ Mathematicorum.

Circa motorem verò cœlorum, & aſtrorum opinio eſt multiplex ex S.Bonau. *lib.2. diſt.14. part.1. art.3. quæſt.1. & 2.*

Prima enim aſſerit cœlum à propria forma moueri circulariter abſque vllo extrinſeco principio actiuo. Ita Maior 2. *Cæli, cap.5.* Albert. de Saxonia 8.*Phyſ. quæſt. vlt.* & nouiſſimè Euſtachius *Phyſ. part. 2. tract. 1. quæſt.2.*

Secunda ſententia aſſerit ſolùm moueri cœlos ab extrinſeco principio, paſſiuéque tantùm ipſum concurrere: ſic plures Philoſophi, & Theologi. Ruu.2.*Cæli, quæſt.*8. Auerſa, qui oppoſitum impoſſibile iudicant.

Tertia ſententia mediat inter has duas; concedit enim ab extrinſeco moueri, ſed tamen cum concurſu etiam ipſius formæ cœleſtis partiali. Sic Valeſ. *contr.9. Phyſ.* Hanc & eſſe Seraph. Doct. infrà probabo. Quare ſecunda, & tertia opinio cùm conueniant in aſſignando principium extrinſecum mouens cœlos, poſteà diſconueniunt in numero, & qualitate huius principij extrinſeci. Nam aliqui admittunt tantùm vnicam intelligentiam omnes cœlos mouentem, hancque vel creatam, vel increatam. Creatam vult Fracaſt.apud Maſtrium: increatam Leſſius *part.1. de perfect. diu. lib.11. cap.8.* Alij tot intelligentias motrices recognoſcunt, quot cœlos, & orbes, inter quos ponunt Deum etiam vt immediatũm motorem primi mobilis,vt Ariſt.cum pluribus Conimbric.Ruu.aliiſque.Communis tamen opinio negat Deum immediatè,

Digitized by Google

mediatè, ſed tantùm mediantibus intelligentiis mouere cœlos: ſic D. Thom. Suarez *diſp.* 35. *Met. ſect.* 1. Scotus, & ſequaces, & Seraph. Doct. infrà citandus. Pro ſolutione huius multiplicis quæſtionis,

888. Primò Notandum ex S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 1. *& dub.* 4. quod ad hoc vt corpus ſit capax diuerſorum motuum ſimul, & ſemel ſecundùm diuerſas partes, non eſt neceſſe, vt ſint illæ partes diſcontinuæ, ita quod ſuperficies vtriuſque ſint terminatæ, vt eſt in corpore ſolido; ſed ſufficit, vt ſit vnum corpus rarum, & ſubtile, vt eſt aqua, & aër, quæ ſunt vnum corpus continuum; & tamen videmus aliquando vnam partem moueri ad vnam poſitionem, alteram ad alteram partem: quare dato, quod cœli ſint corpora fluida, rara, & ſubtilia, poterunt ſecundùm diuerſos orbes moueri ad diuerſas partes, & maximè quando mouentur, prout dependent à diuerſis polis, vt euenit in ipſis, quæ mouentur ab oriente per occidentem ad motum primi mobilis, quod mouetur ſuper polos mundi; alia verò inferiora, prout ſunt innixi ſuper polos zodiaci.

889. Secundò Notandum ex traditis *in Phyſ. lib.* 3. *tract.* 1. *quæſt.* 6. & *lib.* 2. *tract.* 1. *quæſt.* 1. *in* 4. *&* 5. *notab.* quod cùm mobile neceſſariò debeat in ſe habere principium intrinſecum paſſiuum, & actiuum motus, ſcilicet materiam, & formam, & ſecundùm primum, ſcilicet materiam, cùm ſit capax cuiuſcunque motus, nullus motus propriè dicitur violentus, ſed tantùm per ordinem ad formam, quando ſcilicet eſt omninò contra inclinationem propriam, ſed quando indifferenter ſe habet ad talem motum, tunc forma actiuè etiam aliqualiter concurrit, licèt quando non eſt ſufficiens principium per ſe motus, tunc indiget adiutorio externo: ſic S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 1. *art.* 3. *quæſt.* 2. *per totam*, & præcipuè *ad* 2. vbi notat, quod in motu grauis concurrit grauitas intrinſeca corporis, ſimulque aliud extrinſecum principium, nempè virtus loci attrahentis, loci expellentis, & influxus cœleſtis: & cùm hæc non adſint in motu orbium cœleſtium, ideò requiritur motor extrinſecus ſpiritualis: & hinc ad 4. infert S. Doct. quod ad motum per ſe requiritur motor ſufficiens, ſiue poſteà vnitus ſit mobili intrinſecè, & phyſicè, ſiue ſecundùm virtutem tantùm: id enim eſt per accidens, ſufficitque vt vno ex his duobus modis ſit vnitus, ſecundùm quod mouens, & mobile differunt ad inuicem.

890. Tertiò Notandum, quod motus naturalis completus, & perfectus eſt ille, qui eſt à principio intrinſeco, & propter indigentiam: ſi verò non eſt ob indigentiam, licèt ſit ab aliquo principio intrinſeco, tunc dicitur naturalis, ſed incompletè, taliſque eſt motus cœlorum, licèt dicatur motus naturalis ille, qui in primo mobili fit ab oriente in occidentem; id tamen minùs propriè dicitur, cùm omne cœlum ſit indifferens ad quamcunque partem: ſed dicitur naturalis ad differentiam motus inferiorum cœlorum, dum rapiuntur à primo mobili, qui ob id dicitur motus raptus, ſeu præternaturalis.

891. Quartò Notandum, quod circa motum Aſtrorum in proprio Cœlo Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. eſt problematicus, licèt rationabiliorem appellet ſententiam Philoſophorum negantium aliquod aſtrum moueri per ſe:

vt

vt tamen habeatur cognitio vtriuſque ſententiæ, & præcipuè Aſtronomorum, ſciendum eſt, quod ſtellæ aliæ dicuntur fixæ, aliæ errantes. Fixæ ſunt omnes, quæ poſitæ ſunt in firmamento, ſeu cœlo ſydereo; iſtæ enim ex ſenſibili experientia eandem diſtantiam,& æqualem proportionem inter ſe ſeruant, vt apparet in via lactea, & aliis partibus albicantibus. Errantes verò ſunt illæ, quæ vel apparenter tantùm, vt vult Seraph. Doct. *lib.2. diſt.14. part.2. art.1. quæſt.2. & ſerm.1. de vno S.Doct.* & *in Comp.Theol. lib.2. cap.5.* ſiue verè, & realiter, vt volunt plures Mathematici, variant inter ſe motus, & diſtantias, modóque ſuprà, modóque infrà apparent, & tales ſunt planetæ, & aliquæ aliæ poſitæ in orbibus planetarum. Et licèt abſque tali motu poſſit ſaluari cum vniformitate ſtabili talis varietas (ait Seraph. Doct.) attamen vt habeatur aliqualis, licèt imperfecta cognitio ſenſus Aſtronomorum,

892. QVINTÒ Notandum, quod Aſtronomi effingunt duplex centrum in orbibus cœleſtibus, & multos circulos, ſecundùm quos Planetæ dicuntur retrogradi, progreſſiui, & ſtationarij, vt notat S. Bonau. *in Comp.Theol. lib.2. cap.5.* Primum centrum eſt vniuerſi, eſtque terra, vel medium terræ: ſecundum eſt centrum peculiare vniuſcuiuſque circuli, ſiue ſit commune cum centro vniuerſi, ſiue extra ipſum. Et hinc circuli, quos effingunt in orbibus per ordinem ad tale centrum vniuerſi, appellantur vel excentrici, vel concentrici. Circulus excentricus vel eſt talis ſimpliciter, quia ſecundùm ſe totum, ideſt ſecundùm ſuperficiem concauam, & conuexam habet centrum peculiare diuerſum à centro vniuerſi; vel eſt talis ſecundùm quid tantùm, & hoc quia habet centrum differens à centro vniuerſi; vel ſecundùm ſuperficiem tantùm concauam, vel ſecundùm conuexam tantùm. Concentricus verò eſt, qui habet commune ſuum centrum cum vniuerſo, & cum toto orbe. Epiciclus denique eſt paruula ſphærula, vel corpus rotundum poſitum in parte determinata circuli excentrici, in cuius parte affixus eſt planeta, & in quo epiciclo ſuper circulum excentricum defertur ipſe planeta. Hinc Mathematici iſtos tres circulos effingunt in quolibet orbe, per quos intendunt ſaluare varietatem motuum apparentium, diſtantiam, acceſſum, eleuationem, retrogradationem, latitudinem, & longitudinem planetarum, quæ conſpiciuntur in ipſis facta à planetis in ſuis orbibus, maximè ſolidis: quæ omnia tamen ſunt apparentia, & vana, aît Seraph. Doct. cùm nec etiam poſſint cum talibus imaginationibus ſaluare tot motus varios abſque fractione, vel penetratione ipſorum corporum cœleſtium, immò rediguntur ad tales anguſtias, quod corruptibilia ipſa aſſerere tenentur, & effingere etiam nouos alios circulos; nec tamen ob id inſimul conueniant, cùm quilibet videatur addictus tantùm ad inueniendas nouitates, vt videre eſt apud eoſdem Mathematicos. Vide Guarin. de hac materia fuſiſſimè, & doctiſſimè tractantem, & noſtrum P. Rheitam *lib.1. cap.1.* Vnde cum diuerſitate motuum ipſorum cœlorum optimè ſaluantur iſtæ diuerſitates, ait S. Bonau.

793. SED de hac materia pro Mathematicis videatur P. Maſtrius, qui fusè ipſam tractat *diſp.2. de cœlo, q.1. art.2.* & P. Rheita noſter in ſuo opere *Oculus Enoch, & Eliæ, lib.1. cap.1. memb.2.*

memb. 2. & 3. qui abſque tantis inuolucris tradit modum facillimum conciliandi iſtas contrarietates: & nouiſſimè P. Guarinus *diſp.* 5. *exp.* 2. & 3. aliâ tamen viâ procedens. Aduertendum tamen pro Mathematicis, quod non eſt mirum, ſi recognoſcant in quolibet Orbe tot circulos; nam craſſities, & profunditas inter duas vltimas ſuperficies eſt mirabiliter grandis; nam vt docet Euſtachius craſſities cœli Lunaris eſt milliarium 99504. cœli Mercurij eſt 334208. Veneris 3097251. Solaris cœli eſt 325000. Martis eſt 24882000. Iouis eſt 39427354. Saturni eſt 18541250. Firmamenti 65357500. Seraphicus verò Doct. *in Comp. Theol. lib.* 2. *cap.* 3. docet diſtantiam à terra ad Lunam eſſe milliaria 15625. à Luna ad Mercurium milliaria 7612. cum ſemiſſe: à Mercurio ad Venerem tantumdem: à Venere ad Solem 24433. à Sole ad Martem 15625. à Marte ad Iouem 6812. à Ioue ad Saturnum tantundem: à Saturno ad Firmamentum 24422. à terra ad Stellatum 109375. In qua magnitudine mirabiliter relucet Diuina Omnipotentia & ſapientia. His poſitis,

894. Prima Conclvsio: Licèt probabilis ſit opinio Mathematicorum tribuentium omnibus cœlis tantùm motum ab Oriente in Occidentem; eſt tamen rationabilior ſententia Ariſt. & Philoſophorum recognoſcentium in cœlo ſydereo motum naturalem ab Oriente in Occidentem, & in cæteris vltra motum raptus eodem modo etiam proprium motum oppoſitum, ſcilicet ab Occidente in Orientem ſecundùm maiorem, vel minorem velocitatem vniuſcuiuſque. Eſt S. Bonau. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.* 2. *dub.* 4. & *art.* 1. *quæſt.* 2. P. Galli. R.P. Bart. de Caſtro vetro Phil. *P. II.* cij *lib.* 2. *tract.* 3. *quæſt.* 5. pluriumque aliorum cum Ariſt. & ſequacibus.

Probatvr primò variis experiẽtiis planetarum, & præcipuè Lunæ, quam videmus cum ſuo cœlo moueri motu diurno ad motum primi mobilis: ſed ipſa Luna ſeruat oriendo, & occidẽdo idem punctum, tum in tempore, tum in horizonte: ergo dicendum eſt ipſam habere alium motum: ſed non poteſt ſaluari hæc differentia ſine aſſignatione motus oppoſiti ab occidente in Orientem per alios polos à polis mundi; cùm impoſſibile ſit idem mobile vnico motu moueri per duas lineas diſtinctas, nempè per æquatorem, & polos mundi, & per circulum zodiaci per polos ipſius: ergo. Nec valet dicere, poſſe ſaluari hos motus diuerſos per circulos diuerſos & epiciclos in eodem orbe poſitos. Nec valet, tum quia Mathematici diuerſiſſimi ſunt inter ſe in aſſignatione ipſorum circulorum. Tum quia, vt notat Guarinus, adhuc non poſſunt ſaluari varij motus abſque aſſignatione nouorum circulorum præter dictos tres. Tum quia vt rectè notat Blancanus in ſua Sphæra *lib.* 8. *cap.* 4. inuentio horum circulorum fuit facta tantùm ex hypotheſi, & ſuppoſitione, non abſolutè ab antiquis: ſed poſteà aliqui vt venditarent ignaris iſtas inuentiones chimæricas pro veris, eas publicarunt, & poſteà in ſucceſſu temporis pro veris aſſertæ fuerunt, licèt nullum eſſe verum, & reale habeant. Deinde licèt cum talibus circulis poſſit ſaluari maior, vel minor diſtantia, vt rectè notat Bagata *diſp.* 1. *ſect.* 3. tamen non poſſunt aſſignare rationem, quare Mars modò ſit ſupra Solem, modò infra, vt optimè obſeruauit Ticho Brahæ: cùm enim cœlum Martis circum ambiat totam ſphæram Solis, quo-

probat Seraph. Doct. quia licèt Deus immediatè concurrat ad omnes motus, tamen quando aliqua actio non excedit virtutem creaturæ, ipſi creaturæ communicat illam virtutem: ſed virtus cœli, & mobilitas eſt finita: ergo ipſe peculiariter non mouet cœlos.

Secunda Pars eſt contra Auerroëm, alioſque ponentes cœlos animatos, contra quos ſuprà egimus. Eſt & contra alios, præcipuè contra Euſtachium, docentes moueri à propria forma, licèt inanimata.

Probatur, quia forma, quæ eſt principium intrinſecum motus, eſt determinatæ virtutis, & ad determinatum motum: ſed motus cœlorum eſt determinatus; eſt enim in aliquibus velociſſimus, in aliis tardus, & ad omnem partem. Tum quia ad hoc vt aliquid moueatur à propria forma, hæc debet eſſe motor ſufficiens, & diſtare à mobili, ideſt ſecundùm vnam partem moueri, & ſecundùm aliam eſſe immotum: ſed hoc eſt impoſſibile in cœlis, aliàs idem eſſet in actu, & in potentia ſimul. Tum quia forma extenſa non poteſt eſſe motor ſufficiens. Tum quia motus à propria forma eſt ob indigentiam, quæ non eſt in cœlis. Tum quia quieſcerent in die iudicij violenter. Tum quia motus localis non poteſt emanare à forma vt à principio intrinſeco totali, niſi terminus eius ſit naturaliter debitus tali formæ, vel compoſito propter formam: ſed nulla præſentia eſt magis debita cœlo eâ, quam habet, ſecluſo motu, vt de ſe patet: ergo motus non pendet effectiuè à forma, vt à cauſa totali.

Tertia Pars meliùs non poteſt probari, quàm communi authoritate SS. PP. Theologorum, & Philoſophorum, qui in hanc veritatem omnes conſpirant. Tum quia Deus vtitur miniſterio Angelorum ad obſequium hominum, ad quod facit etiam motus cœlorum. Probatur etiam, quia Deus ordinauit, vt à mediis ima gubernentur, & media à ſupremis. Quod verò concurrat etiam forma, patet ex traditis *in notab.* 2. & 3. vt docet S. Bonau. *loc. cit. q.* 2. *ad* 1. cooperatur enim virtus intrinſeca extrinſecæ, & eo maximè, quia habent lucem in ſumma actualitate, quæ eſt ſummè actiua.

Obiicies primò: Cauſa prima mouet cauſatum primum, quod eſt cœlum; primi enim mobilis debet eſſe primum mouens: ergo.

Respondetur concedendo de concurſu immediato, ſed vniuerſali; negando de peculiari.

Obiicies Secundò: Natura eſt principium motus, & quietis: ergo & forma cœli. Confirmatur, quia ignobiliora, vt grauia, & leuia, mouentur à propria forma: ergo multò magis cœlum.

Respondetur concedendo antecedens, quando forma eſt per ſe ſufficiens, quæ tamen ſemper concurrit actiuè cooperando motori ſufficienti. Et ad id de grauibus, & leuibus. Reſpondetur, grauia, & leuia moueri à propria forma, ſed concurrente virtute extrinſeca, vt eſt virtus loci attrahentis, expellentis, & influxus cœli, cùm illa forma non ſit per ſe ſufficiens: ſic & in cœlis concurrit virtus extrinſeca, quæ quia non eſt per ſe ſufficiens, indiget motore extrinſeco.

Obiicies Tertiò: Ad complementum motus ſpectat, vt ſit à principio intrinſeco, vt patet in animantibus, quorum motus eſt completus: ergo idem in cœlis.

Respondetvr, quod ad completionem motus non facit vnio principij cum mobili, niſi accidentaliter, ſed benè quod ſit à motore per ſe ſufficiente, & perfecto, diſtante ab ipſo mobili; hinc negatur antecedens, & conſequentia.

897. Qværes, quomodo vnitur Intelligentia cum mobili, & cœlo.

Respondet S.Bonau. *lib.2. diſt.2. part.2. art.2. quæſt.2. ad 1. & 2.* quod operatur per ſuam præſentiam immediatè in immediatiori parte cœli, & per virtutem per totum cœlum: vnde mouendo illam partem mouet totum, vt euenit in motu rotæ per manum facto, quodque fieri poteſt vel immediatè, ſcilicet mediante motu immediatè, & ſucceſſiuè recepto à motore: vel per impulſum impreſſum in vna parte, quâ motâ moueatur totum, & ad cuius impulſus durationem durat & motus: vterque modus eſt probabilis; ſed hic ſecundus eſt probabilior in via Seraphica: ſed de hac materia agitur in ſecundo libro Sententiarum.

898. Qværes ſecundò, an tot intelligentiæ aſſiſtant, quot ſunt cœli.

Respondetvr ex Seraph. Doct. *ſerm.5. Hexaëm.* affirmatiuè; nec per hoc tamen impeditur, quin vnus motor poſſit plures orbes ſimul mouere, vt docet *lib.2. diſt.8. part.2. art.1. q.1. ad 3.* ex hoc, quod licèt vna forma non poſſit plura ſubiecta perficere, poteſt tamen vnus motor plura mobilia mouere, cùm ab ipſis non dependeat.

Qværes Tertiò, an motus cœli ſit naturalis?

Respondetvr ex principiis Seraphicis, quod ſi reſpiciamus materiam, & formam cœlorum, & ipſorum indifferentiam ad quamcunque partem, poſſunt dici illorum motus naturales: ſi reſpiciamus ad carentiam indigentiæ, ob quam non mouentur, nec moueri poſſunt, dicuntur præternaturales. Et per hoc ſoluitur aliud dubium.

An motus cœlorum aliquando finem habiturus ſit?

Cvi reſpondet S. Bonauent. *lib.4. diſt.48. art.2. quæſt.2.* affirmatiuè; cùm enim cœli ſint indifferentes ad motum, & quietem, ad vtrumque enim habent naturam; hinc ſi mouentur, mouentur ob finem extrinſecum, ſcilicet ad beneficium hominis, & ob mundi ſublunaris generationes: hinc his ceſſantibus debet & ceſſare motus, licèt ſecundùm principia naturalia ſit interminabilis, & indifferens.

QVÆSTIO V.

De Influxu Cælorum, & Aſtrorum.

899. Certvm eſt corpora cœleſtia influere in hæc ſublunaria, quicquid dixerint aliqui antiqui in contrarium: videmus enim acceſſu, & receſſu Solis variari tempora, creſcere, & matureſcere fruges, arbores folia, & fructus proferre: item in plenilunio lunaticos plerumque laborare, ligna inciſa in plenilunio carie infici: item ad ortum quorundam ſyderum pluuiam, aut ventos generari, tempeſtates in mari, vbertatem, & ſterilitatem in terra, & alios huiuſmodi effectus quotidie experimur: ſignum euidens, corpora cœleſtia in hæc inferiora influere. Hîc autem quæritur, quomodo, & per quid cauſent hos effectus, nempè influendo in cauſam, & ſimul in effectum:

ctum: an verò ſolùm coadiuuando cauſas, & hoc an per motum, an per lucem, an per calorem, an per alias qualitates occultas, & an concurrant ad omnes effectus ſublunarium. Vt autem diſtinctim hanc quæſtionem ſoluamus, quæ continet plures partes, aduertendum, quod quæſtio poteſt proponi primò per ordinem ad ipſa corpora cœleſtia, ipſa comparando cum cauſis inferioribus: an iſtæ ſint eſſentialiter ſubordinatæ in agendo ab ipſis cœleſtibus corporibus: ſecundò, an omnia cœleſtia corpora influant, tam cœlum Empyreum, quàm Sydereum; & etiam tam aſtra omnia fixa, quàm errantia in hæc inferiora. Tertiò in ordine ad effectus, ſcilicet tam ad accidentia, & qualitates producendas, quàm ad corpora inanimata, vt elementa, mixta; & animata, vt planetæ, & animalia; & rationalia. Quartò quibus inſtrumentis, an per motum an per lucem, vel aliquid aliud.

Et circa hæc eſt etiam multiplex ſententia DD. & quoad primum, nempè in comparatione ipſarum cauſarum:

Nam Suarez citans pro ſe alios *in Met. diſp. 22. ſect. 5. num. 9. & 10.* docet cauſas, & agentia hæc inferiora corporea non ita eſſe ſubordinata corporibus cœleſtibus, quin poſſint abſque ipſorum concurſu actuali agere, & producere ſuos effectus.

Alii, vt Iauellus 12. *Met. q. 13.* aliique Thomiſtæ oppoſitum docent, nempè neceſſariò, & intrinſecè ſubordinari in agendo.

Qvoad ſecundum communiter conueniunt omnes, Cœlos & Aſtra influere in hæc inferiora: ſolùm de Empyreo eſt dubiũ. Seraph. Doct. eſt problematicus *lib. 2. diſt. 2. infrà cit.*

Qvoad Tertium de qualitatibus, communis etiam eſt conſenſus omnium, produci per ſe à corporibus cœleſtibus. Circa formas verò ſubſtantiales procedendum eſt eo modo, quo à nobis dictum eſt *in lib. 2. Phyſ. de ſemin. formarum,* nempè cœlos non poſſe concurrere ad productionem ſubſtantiarum, ſed tantùm ad exitum illarum ab eſſe imperfecto ad eſſe perfectum, diſponendo, &c. Quoad influxum verò in rationalia dicetur infrà conſequenter ad noſtra principia, & Catholica.

Qvoad Quartum eſt quæſtio, an per motum, & lucem cœlum producat effectus. Aliqui, vt Thomiſtæ, dicunt motum eſſe conditionem ſine qua non; ſed per lucem vt per proprium inſtrumentum attingere hos effectus.

Alii, vt Scotus, & ſequaces apud Meldul. *diſp. 2. num. 229.* dicunt ſolum motum requiri vt conditionem, ad hoc vt cœlum extendat ſuos effectus vndique. Itidem iſti dicunt, non per lucem, ſed per aliam virtutem iſtos effectus producere: ſic Meldul. *num. 239.* cum quibus eſt Seraph. Doct. Et circa influentias licèt aliqui eas negent eſſe diſtinctas à luce, vt Iandunus, Auerſa, Zimara, aliique Ariſtotelici: communis tamen opinio eſt oppoſita S. Bonau. & aliorum Theologorum, & Philoſophorum. Pro ſolutione quæſtionis,

900. Primò Notandum, quod dependentia, quam habet cauſa inferior ſubordinata ad ſuperiorem, vel eſt omnimoda, & hæc eſt in omni creatura reſpectu Dei ex hoc, quod Deus eſt cauſa primordialiſſima, & maximæ influentiæ in cauſas ſecundas; & creatura eſt deficiens tum in eſſe, tum in operari: de quo S. Bo-

nau. *lib.*2. *diſt.*37. *art.*1. *quæſt.*1. Alia eſt non omnimoda, eſtque inter creaturas; Deus enim ordinauit omnia creata inter ſe, ita vt potentiora, & nobiliora ſupra alia ſitum haberent, vt illa in inferiora influerent, vt notat S.Doct. *lib.*2.*diſt.*14. *part.*2.*art.*3. *quæſt.*2. ſed quia hæc dependentia non eſt omnimoda, ideò nec in omnes effectus, nec in omnes cauſas influentiam immittunt, nec eodem modo: de quo dicetur infrà.

901. Secundò Notandum, quod Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 14. *part.*2. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. reſpondens ad quandam obiectionem, quâ ex S. Scriptura, & D. Damaſc. intenditur probari, quod cœli, & luminaria ſunt quidem ſigna temporum, dierum, & annorum, non verò cauſæ: Reſpondet S.Doct.S.Scripturam non dicere, quod ſunt tantùm in ſignum, ſed dicit eſſe ſigna principaliter: cum quo ſtat tamen, quod ſunt etiam cauſæ, magiſque exprimi, quod ſint ſigna, quàm quod ſint cauſæ, ex eo, quod nec cauſant ſufficienter, nec neceſſariò, quia operantur vt cauſæ vniuerſales, quæ per particulares indigent adiuuari, & poſſunt impediri. In quibus verbis (nota) S.Doct. dicere cœlos non cauſare neceſſariò, non quòd non ſint neceſſariæ influentiæ ipſorum ad hæc inferiora, vtplurimùm, & ferè in omnibus actionibus; ſed quia, vt notat ipſe, cùm cauſa vniuerſalis creata ex S.Doct. *lib.*1. *diſt.*45. *art.*2. *quæſt.*2. & *diſt.*40. *dub.*7. ſit de ſe inſufficiens ad producendum effectus particulares, indiget enim concurſu potiori cauſarum particularium, quo deficiente, & ipſæ vniuerſales impediuntur à productione effectuum; hinc dicuntur inſufficientes, & cauſantes non neceſſariò, & infallibiliter.

902. Tertiò Notandum, quod vt diximus ex Seraph. Doct. *in lib.*2. *Phyſ.* agentes de concurſu cauſæ primæ cum ſecundis: Prima cauſa concurrit cum ſecunda, non aliquid in ipſam immittendo, per quod poni debeat in actu primo; ſed cùm de ſe ſit ſufficienter in actu primo, quoad eſſe exigit concurſum immediatum, & ſimultaneum in operando ad hoc, vt producere valeat effectum, ita quod (vt docet Seraph. Doct. *lib.*1. *diſt.*45. *art.*2. *quæſt.*2. *ad* 1.) totus effectus eſt à prima, & totus à ſecunda, ſed ob rationes diuerſas. Idem pariter dicendum eſt proportionaliter de cauſis creatis vniuerſalibus. Vnde *lib.*2. *diſt.*15. *art.*1. *quæſt.*1. *ad* 4. ait, quod forma, quæ erat in potentia materiæ, educitur ad actum per virtutem agẽtis particularis, ac per adiutorium corporis cœleſtis actiuè concurrentis ad talem effectus productionem. Idem expreſſiùs docet *lib.*2. *diſt.*14. *art.*2. *quæſt.*2. *ad* 2. Vnde hæc eadem eſt opinio ſuprà allata Suarez: quod & docet P.Gallicius *lib.*2. *tract.*4. *quæſt.*2. *num.*8. licèt non rectè ſentiat, aſſerens Suarez diſſentire à Seraph. Doct. & à Richardo.

903. Quartò Notandum, quod motus quilibet terminatur ad aliquid; ſed cum hac differentia, quod ſi eſt localis, eſt tantùm ad ſitum, ſeu locum: ſi verò eſt augmentationis, vel alterationis, vel generationis, eſt ad formam vel accidentalem, vel ſubſtantialem. Sic S.Doct. *lib.*1. *diſt.*37. *dub.*2. *part.* 2. Vnde per motum cœlorum præcisè non poteſt produci effectus aliquis in creaturis ſublunaribus: quia verò eſt in ipſis in ſumma actualitate lux, à qua virtus ſubſtantialis, lumen, ſplendor, & radius oritur, & per medium diffunditur, &

quæ

Digitized by Google

quæ tribuit ipſis corporibus ſummam actiuitatem, & cùm habeant in ſe alias virtutes mirabiles; hinc dicendum eſt, per lucem, & per iſtas qualitates cœlos producere omnes effectus: ſic Seraph. Doct. *lib.2. diſt.14. art. vlt.* & *diſt.13. art. 2. & 3.* His poſitis,

904. Prima Conclvsio: Omnia corpora inferiora eſſentialiter dependent in agendo à ſuperioribus, & ab ipſorum influxu, abſque eo tamen, quod aliqua influentia neceſſaria immittatur in ipſas cauſas particulares. Eſt S.Bonau. *loc.cit. in 1.& 2.notab.*& *in Breuil. part.2.cap.4.* & *Centil.part.3. ſect.11.* & *in Comp. Theol. lib.2. cap.4. & ſeq.* & *in Sap.cap.7.* P.Gallicij citati, & communior aliorum.

Probatvr prima pars à S. Doct. *lib.2.diſt.14.art.vlt.quæſt.1.* quia Deus ordinauit vniuerſum ſecundùm ſub, & ſuprà, vt inferiora eſſent ſubordinata ſuperioribus non ſolùm in eſſe, ſed & in operari: ſed ſuperiora habent potentiorem, & vniuerſaliorem virtutem in operando: ergo inferiora ab eis dependent. Tum quia ſicut in motu locali venitur ad vnum primum mouens immobile; ita in motu alterationis ſecundùm qualitatem, neceſſe eſt venire ad vnum alterans inalterabile ſecundùm eaſdem qualitates: ſed elementa, & mixta ſecundùm primas qualitates ſunt alterantia, & alterabilia: ergo debent reduci eorum influentiæ ad vnum primum alterans inalterabile, à quo dependeant. Tum quia cauſæ ſecundæ peculiares dependent ab vniuerſalibus, ſaltem in operando: ergo.

Probatvr ſecunda Pars, quia ſi cauſæ ſecundæ non indigent influentiâ aliquâ à prima increata cauſa, ad hoc vt ponantur in actu primo, multò minùs indigent influentiâ à cauſis vniuerſalibus creatis. Tum quia, vt ait Seraph. Doct. concurrunt cœli ſolùm excitando, regendo, conſeruando & adiuuando: ergo ſolùm concurrunt ad actiones, & effectus.

Obiicies ex P.Gallicio *cit.num.6.* Nullus effectus per ſe ſequitur naturam cauſæ per accidens: ſed cauſa tantùm adiuuans eſt cauſa per accidens in ordine ad effectum: ergo ſi cœli ſunt tantùm cauſæ adiuuantes effectus, non erit per ſe ab ipſis. Tum quia cauſa adiuuans quò magis adiuuat, eò citiùs effectum producit. At effectus ſecundæ cauſæ ſemper iiſdem periodis, vel vtplurimùm conſummantur: ergo cœlum eſt cauſa tantùm per accidens.

905. Respondetvr concedendo maiorem, & diſtinguendo minorem: cauſa ſolùm adiuuans eſt cauſa per accidens, conſiderata per ordinem ad cauſam peculiarem, concedo; ſic enim effectus comparati ad cauſam peculiarem, & ad vniuerſalem dicuntur eſſe per ſe à peculiari, non ab vniuerſali: conſiderata verò per ordinem ad effectum, nego minorem: nam ad productionem ipſorum effectuum cauſa peculiaris indiget adiutorio cauſæ coagentis ſecum. Et ad aliud per idem patet reſponſio; nam reſpondetur, quod cauſa quò magis adiuuat, eò citiùs, addo & perfectiùs, producit effectum: idque patet continuâ experientiâ; nam ex defectu multoties influentiarum cœleſtium proueniunt effectus imperfectiores; & è contra ex concurſu perfecto ipſarum effectus perfectiores: ſed tamen cum periodis ordinatis à natura, cùm cauſa vniuerſalis creata per ſe non poſſit producere effectus abſque concurſu potiori, & particulari cauſarum particularium,

Digitized by Google

ticularium, quæ ordinatè operantur, vt docet Seraph. Doctor *lib.* 1. *diſt.* 45. *cit.*

Addimvs tamen ex S.Doct. quod ſi ceſſarent influentiæ cœleſtes, ſtatim non ceſſarent omnes motus entium naturalium inferiorum, ſed paulatim deficerent, modo quo infrà dicetur in vltimo quæſito huius quæſtionis, in fine.

906. Secvnda Conclvsio: Empyreum influit in hæc inferiora, ſicut & inferiores Cœli, & omnia Aſtra. Prima pars eſt contra aliquos, præcipuè Maſtrium, Aureol. alioſque apud P. Gallicium *quæſt.* 5. *tract.* 4. *num.* 3. Eſt tamen Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 2. *art.* 1. *quæſt.* 2. vbi tamen etiam probabilem exiſtimat oppoſitam. Secunda pars eſt communis DD.

Probatvr Prima pars, quia ad eſſe ſequitur proportionata virtus, & operatio: ſed eſſe Empyrei eſt nobiliſſimum, virtuoſiſſimum, & actuoſiſſimum omnium aliorum: ergo.

Probatvr minor, quia habet lucem in ſumma actualitate pro forma propria, quæ tribuit gradum nobilitatis in genere corporum, & actiuitatem, ex traditis ſuprà: ergo. Et confirmatur, quia ſi habet virtutem operatiuam, debet operari non in quod eſt ſibi ſupra, vel iuxta, cùm ſit ſupra omnia alia corpora: ergo in id quod eſt infra. Tum quia omnia corpora facta ſunt in hominis obſequium: ſed iſte finis non poteſt haberi, niſi aliquid influat. Tum quia corpus quo eſt ſuperius, eſt nobilius, & virtuoſius: ergo.

Secvnda Pars eſt communis, & experientiâ continuâ patet, tum ratione ordinis vniuerſi, tum quia diuerſa, & oppoſita accidentia eueniunt in mundo ſublunari: ergo exigunt diuerſitatem virtutum in pluribus corporibus ſuperioribus.

Obiicies Primò. Empyreum non mouetur, nec diffundit lumen in hæc inferiora: ergo nec influentiam; nam cætera corpora influunt per motum, & per lumen, vt infrà patebit.

Respondetvr primò, motum præcisè non influere: Secundò negando aliam partem de diffuſione luminis, & caloris; nam licèt manifeſtè ſuo calore, & lumine non illuminet iſta inferiora, occultè tamen id facit; hæc enim pertranſit non ſolùm diaphanum, ſed & opacum, vt patet in influxu cœlorum, & Solis in mineralia, vt docet Seraph. Doct. *lib.* 2. *diſt.* 2. *part.* 1. *art.* 2. *quæſt.* 2. *ad* 1. Tum etiam, quia ſuâ influentiâ poteſt vigorare inferiores cœlos, ſicque mediatè in hæc ſublunaria influere.

Obiicies ſecundò, quia influentia Empyrei nullam habet conformitatem ad hæc inferiora: ergo. Probatur antecedens, quia eſt locus, & ſedes Beatorum, quieta, vniformis, immobilis: tum quia influentia ipſius debet proportionari ipſius Empyrei nobilitati; ſicque eſſet nobiliſſima influentia, & improportionata his inferioribus. Hoc argumentum ſi valeret de conformitate, poſſet etiam fieri contra influentiam aliorum cœlorum. Sed

Respondetvr negando antecedens; habet enim conformitatem ad vitam rationalem, ad quam diſponere habet corpus ſuâ influentiâ. Reſpondetur ſecundò, quod hæc influentia cùm ſit corporea, eſt conformis indigentiæ corporum inferiorum. Addimus tamen, quod munus Empyrei principale eſt locare Beatos, & Angelos; ideò habet duas partes, & ſuperficies extimas ſolidas; mediam verò

verò liquidam ad modum auræ cœleſtis,ad hoc vt ſit ſonus, cantus,&c.vt probabilitet docet Seraph.Doct.*lib.4. diſt.49.part.2.art.3.q.1.* de quo videri poteſt Leſſius *de ſummo bono lib.3.c.8.*

Obiicies primò contra ſecundam partem Concluſionis, quia ex D.Damaſceno apud S.Bonau. *lib.2.diſt.14. part.2. art.2.q.2.* cœli non ſunt cauſa eorum, quæ corrumpuntur: ergo.

Respondetvr D. Damaſcen. non negare abſolutè hanc influentiam,ſed tantùm ipſos cœlos eſſe totalem, & per ſe ſufficientem cauſam horum effectuum.

Obiicies ſecundò: Cœli non habent iſtas formas ſublunares: ergo nec poſſunt ipſas cauſare; nihil enim dat,quod non habet.

Respondetvr, Tranſeat antecedens,negatur conſequẽtia;habent tamen & influentiam,quã tranſmittũt, habent & virtutem. Vnde nihil dat, quod non habet, vel formaliter, vel virtualiter: tum etiam, quia vt infrà dicetur, cœli non producunt formas, cùm ſubſtantiales fuerint concreatæ in materia; ſed adiuuant peculiares ad ipſarum eductionem, & ad productionem accidentalium:nec eſt neceſſe, vt producant ſibi ſimilia, cùm ſint agentia æquiuoca, non vniuoca: ſed in ſequenti concluſione magis patebit hæc veritas.

907. Tertia Conclvsio:Cœli non producunt ſubſtantias, ſed tantùm agunt diſpoſitiuè ad ipſarum productionem: accidentia verò comproducunt cum cauſis ſecundis. Eſt S.Bonau. *lib.2. diſt.14. part.2. art.2. quæſt.2.per totam*,præcipuè *ad 3.& q.3.* In quo ſenſu tamen verificatur axioma commune, *Sol, & homo, & leo generant hominem, & leonem, &c.*

Prima pars aliàs in Phyſica probata eſt: tum quia agens creatum non poteſt producere ſubſtantiam: tum quia omnes formæ corporeæ concreatæ ſunt à Deo in principio mundi in ſeminario materiæ: ergo ſi cœli concurrunt ad generationes rerum,id faciunt tantùm diſponendo, & educendo de eſſe imperfecto adeſſe exiſtẽtiale perfectum.Tum quia ex traditis animantia ſunt perfectiora cœlis:ergo ad ipſa non poſſunt pertingere illa producendo. Tum quia id nõ poſſunt intelligentiæ:ergo multò minùs cœli.

Secvnda pars etiam patet ex S. Script.*in Iob cap.37.* tum & experientiâ, vt ſæpe dictum eſt: & probatur, quia productio accidentium non excedit cœlorum virtutem: tum quia producunt qualitates, calorem, frigus, humidum, & ſiccum, & per conſequens etiam ſecundas qualitates, vt experientiâ patet.

Dices: Ergo elementa de ſe non habent ſuas innatas qualitates.

Respondetvr negando conſequentiam, ſed tantùm cœlos concurrere ad productionem iſtarum qualitatum de nouo in mixtis. Sic S. Bonau. *lib.2.diſt.14.part.1.art.1.quæſt.2. & part.2.art.2. quæſt.2.ad 2.*

Et ſi quæras in ſpeciali, quid verè producant cœli, & ſtellæ, & ad quos effectus ſpecialiter pertingant?

908. Respondetvr primò, luminaria poſita eſſe in ſignum, & diſtinctionem temporum, dierum, & annorum, vt fusè ſuprà explicatũ eſt in quæſtione præcedenti & in principio,ex S.Bonau. *lib.2. diſt.14. part.2. dub.4.* ſed hæc influentia in tempora eſt magis rationis, quàm rei, vt notat rectè P.Gallicius *quæſt.2.* requiritur enim intellectus diuidens totum gyrum cœlorum in tempora, dies, & annos, licèt quoad mutationem tempo

Digitized by Google

temporum verè, & realiter influant. Reſpondetur ſecundò ex Seraph. Doct. *in comp. Theol. lib. 2. cap. 7.* quod planetæ habent diuerſas virtutes, & ob id etiam cauſant diuerſos effectus in his ſublunaribus: nam Saturnus eſt à nobis remotiſſimus, & virtualiter frigidus, & ſiccus: ex vicinitate eius calor Solis remittitur: ex coniunctione eius cum Ioue clarior efficitur, cùm naturaliter ſit pallidus. Nociuus eſt, & ipſo dominante fœtus naſcitur mortificatus, aut debilis. Moratur in quolibet ſigno triginta menſibus: ex quo ſequitur, quod curſum ſuum complet 30. annis.

Ivpiter eſt clarus, & quaſi ad inſtar lactis candidus: in qualitatibus eſt benè temperatus, eſt enim calidus, & humidus. In ſuperiori parte ſuæ abſidis temperat malitiam Saturni: cùm aſcendit circulum Saturni, contrahit pallorem, licèt ſit clarus. In quolibet ſigno moratur per annum, & ita complet ſuum curſum in 12. annis. Vide S. Bonau. *lib. 2. diſt. 14. part. 2. quæſt. vlt. ad arg.* quid operetur coniunctio maxima Iouis, & Saturni.

Mars calidus eſt, & ſiccus, & ideò nociuus. Ex proprietatibus ſuis homines incitat, & prouocat ad bellandum: ex interpoſitione Veneris, & Iouis eius nociuitas reprimitur. Igneus apparet, & radioſus. In quolibet ſigno moratur 40. diebus, ſicque complet ſuũ curſum diebus 313. horis 22.

Sol dicitur maior terrâ decies: & ſecundùm Ptolomæum 140. vicibus maior terrâ: eſt calidus, & luminoſus, eclypſim patitur: communis eſt omnibus: nube cælatur, ſolus per ſe lucet, quod nulli ſyderi magis competit. Vnde dicitur ſolus Sol. Stellas illuminat, licèt quoad apparentiam per ſuam præſentiam lumine ipſas priuet. Medius eſt planetarum, odioſus ægris oculis, ſed amabilis puris. Tempora diſtinguit, locis immundis non inquinatur: teſtea conſolidat, gelida reſoluit: flores aperit, fructus maturat, corpora diaphana penetrat: non quieſcit, viſum retundit, vapores eleuat, hemiſphæria viciſſim perluſtrat: appropinquans nobis æſtatem facit, recedens verò hyemem efficit: oculus eſt mundi. In quolibet ſigno moratur 30. diebus & 10. horis: curſum per annum facit motu proprio, ſed diem perficit motu primi mobilis.

Venvs eſt Lucifer calidus, & humidus: malitiam Martis temperat, ſemper comitatur Solem, ſed cùm præcedit, dicitur Lucifer, & ſtella matutina; quando ſequitur, dicitur Veſper. Colorem habet candentem, & refulgentem electro ſimilem. Inter ſydera plus ſplendet: complet curſum ſuum in 348. diebus. Alij tamen aliud tempus aſſignant, vt dictum eſt ſuprà. De hac ſtella litteraliter, & myſticè tractat S. Doct. *ſerm. 2. de Apoſt.*

Mercvrivs ſemper cum Sole graditur, nunquam ab eo plus 30. gradibus diſtat: colorem habet radiantem, rarò ob vicinitatem Solis cernitur: eloquentia ſub ipſo eſt: aquis dicitur dominari, & præeſſe ſeminibus: complet curſum 338. diebus. Alij aliud tempus ei aſſignant, vt dictum eſt ſuprà. Addimus recentiores Aſtrologos negare Mercurio, & Veneri proprium cœlum, ſed volunt volui non circa terram, vt cæteri planetæ, ſed circa Solem, tanquam circa proprium centrum: de quo vide Maſtrium *diſp. 2. n. 89.*

Lvna noctem illuminat, lumen mutuat, augmentum, & detrimentum patitur: infima eſt inter plane-

tas:

tas : eclypſim patitur, & efficit : maculas habet ob coniunctionem eius cum inferioribus. Item corniculata interdum apparet ex eo , quod pars eius illuminata à nobis abſconditur. Item Regina cœli appellatur ; quia Sol tanquam Rex , & medius planetarum participat omnes proprietates omnium , & eas ad Lunam cum lumine ſuo tranſmittit : ipſa verò Luna , quæcumque à Sole recipit , influit. Vnde Luna quando primò incenditur , optimum eſt ſemina iacere , quia tunc virtutes planetarum, quas inferioribus influit, incipit colligere. Frigida eſt , & humida ; quia enim ex virtute ſibi indita cum adiutorio luminis aſpectum habet ſuper humorem, ideo per ſuam influentiam humidum augmentat. Sic S. Doct. *lib.2.diſt.14. part.2. art.2.quæſt.1.corp.* & frigus cauſat : vnde,ſi non temperaretur à Sole,cauſaret quolibet menſe hyemem , *ſerm.4. & 5. de vno S. Martyre.* & *ſerm.1. de S. Antonio de Padua.* Solem præcedens minuitur, ſed eundem ſequens creſcit , & ab eo elongatur. Acceſſus, & receſſus maris per eam cauſatur. Signa autem zodiaci quolibet menſe percurrit. Vide etiam *lib.2.diſt.14. part.2.dub.3. & 4.* & *ſerm.13.& 20. Hexaëm.*

Et quia dictum eſt Solem , & Lunam eclypſim pati : ſciendum eſt,ait S.Bonau. *lib.1.diſt.45. dub.7.op.de Eccleſ. Hierarch. part.4.cap.4.in Compend. Theol. lib.2. cap.5.* & *ſerm.3.de Apoſt.* & *ſerm.1.de vno S.Doctore,* & *ſerm.22. Hexaëm. in fine* , quod licèt omnes ſtellæ eclypſentur, vel à ſeipſis, vel à terra , vel à planetis interpoſitis inter nos, & ipſas ; tamen illarum eclypſis non conſideratur , ſed tantùm Lunæ & Solis , vt excedenter apparentes. Solis autem eclypſis ſuccedit,quando inter Solem, & nos interponitur corpus lunare impediens ſecundùm magis , & minùs emiſſionem radiorum in hoc mundo : idque euenit in vigeſimaquarta , & in ipſa coniunctione Solis cum Luna in eodem ſigno, gradu , & minuto : omne enim ſignum habet 30.gradus,& quilibet gradus 60. minuta , & quodlibet minutum ſexaginta ſecunda : hincque in Chriſti morte eclypſis Solis fuit miraculoſa , cùm Luna eſſet in quartadecima , & in perfecta diſtantia à Sole. Tum quia eclypſis non poteſt omninò auferre lumen omnibus partibus terræ, nec poteſt per tres horas durare. Sic S. Doct. *in Luc. cap. 23. num.44.* Lunæ verò eclypſis interuenit, quando inter Solem , & Lunam Soli oppoſitam , in ſumma ſcilicet diſtantia intermediat terra , ſcilicet in vigeſimaquarta ; quod euenit in capite , vel cauda Draconis : ſunt enim duæ interſectiones in cœlo ſuper eclyticam , per quam tranſit Luna ; & illa, quæ eſt versùs Aquilonem vocatur caput Draconis(Draco autem vocatur figura illa propter aliquas ſtellas , quæ faciunt circulum , quaſi tenens caudam in ore) quia Sol nos magis lædit , quando eſt ibi , quia magis diametraliter vrit nos , ſicut draco eſt peior in capite. Cauda autem eſt versùs meridiem , & minùs Sol lædit nos , quando eſt in parte illa , quia magis à nobis elongatur. Et quando Sol eſt in vna parte,& Luna in puncto alio ſibi opponitur , vt in plenilunio , tunc eclypſatur Luna. Seraph. autem Doct. hanc doctrinam tradit ad mores, oſtendens infelicitatem animæ eclypſatæ per peccatū, & gratiæ lumine priuatæ in loco citato , & in Ioan. *cap.13.verſ.30.*

909. Qvarta Conclvsio:Cor-

pora cœleſtia influunt in hæc inferiora per motum, & lucem, & quaſdam virtutes occultas. Eſt S.Bonau. *lib.2.diſt.14. part.2.art.2. quæſt.1.& 2.* & *diſt.24.part.1. art.2.quæſt.1. ad 7.* & *in Comp.Theol. lib.2.cap.5.* aliiſque locis *in Breuil.& Centil.*

Adverte tamen ex eodem Seraph. Doct. quod diuerſimodè concurrunt ſupradicta ad effectus: nam motus eſt conditio principalis; quare ſtellæ in vniuerſo influunt diuerſimodè. Lux eſt quidem inſtrumentum, per quod producuntur effectus:ſed quia in hac omnes conueniunt ſecundùm magis, & minus, ideò ratione virtutum ſibi ſpecialiter datarum, provt deputatæ ſunt ad regimen inferiorum, hinc etiam diuerſos effectus producunt in hæc inferiora. Sic Seraph.Doct.*lib.2. diſt.14.cit. quæſt.1.ad 4. & 6.* & *lib.2. diſt.2. part.2. art.1. quæſt.1.* Idem & fatentur D.Thom. 2. *cœli t.42.* & Thomiſtæ cum Ariſt. contra aliquos admittentes tantùm id fieri per lucem, & motum.

Probatvr autem,quia lux & motus eſt communis omnibus corporibus cœleſtibus, & ab ipſis proueniũt in hæc inferiora varij, & multoties oppoſiti effectus: ergo hæc diuerſitas oriri debet aliunde ac à luce, & motu: tum etiam,quia cùm diſtinguantur illa corpora ſpecie, neceſſariò debent habere etiam diuerſas ſpecie proprietates: ergo.

Obiicies cum Peterio,quia noſtra opinio eſt nouiter inuenta ad ludificandum,cùm ad quemlibet effectum, cuius cauſa ignoratur, poſſit afferri pro ratione hæc virtus occulta, quæ ignoratur. Tũ etiam, quia impoſſibile eſt corpus ſimplex, & homogeneũ (in quo omnia cœleſtia conueniunt) habere diuerſas proprietates.

Respondetvr negando antecedens; nam cùm habeamus ex continua experientia diuerſos effectus, & oppoſitos à ſtellis prouenientes, rationabiliſſimè etiam inferre debemus ineſſe multiplicem virtutem occultam, quam ignoramus; hæc enim eſt cognitio ſcientifica à poſteriori. Nec officit ſimplicitas ipſorum corporũ; cùm enim habeant diuerſas formas ſpecie, etiam ipſis competere debet neceſſariò diuerſitas proprietatum.

910. Qvinta Conclvsio: Stellæ, & cœli non influunt, nec operantur directè,& per ſe in animam rationalem, nec diuerſitatem morum. Eſt communis S.Bonauent. *lib.2. diſt.14. part.2.art.2.q.2.* D.Thomæ,aliorumque Theologorum:immò eſt de fide.

Probatvr autem à Seraph.Doct. ex Sacra Scriptura *Deut.* 4. vbi dicitur, quod Deus Solem, & Lunam,& omnia aſtra cœli creauit in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cœlo ſunt: ſed quod eſt creatum in miniſterium hominis, non prædominatur ei in regimine, & virtute, alioquin eſſet creatum in dominium,& non in miniſterium:ergo homo habet dominium ſuper ipſorum influentiam ratione libertatis. Tum quia ſapiens dominatur aſtris, quod & ipſe Prolomæus docuit: tum quia cùm influxus cœlorum, & ipſorum effectus ſint neceſſarij, ſequitur, quod neceſſariò homines agere debeant ſecundũ aſtrorum prædominium, conſequens eſt hæreticum, ergo. Sed de hoc vide S. Bonau. *loc.cit.* vbi optimè, & doctiſſimè refutat opinionem Aſtrologorũ, quam & appellat falſam, hæreticam, & diabolicum figmentum. Et *lib.2. diſt.7.part.2.art.1.q.3.* Vide & Sixtum Senenſem *lib.5.Bibliot.annot.10.* Suarez *de relig. tom.1.lib.2.de ſuperſtit.& cæ*

Digitized by Google

Obiicies primò: Tum quia à multis admittitur fatum, quatenus dicit virtutem poſitionis ſyderum, ſub quibus quis naſcitur, & cognoſci poteſt, qualis futurus ſit. Tum quia ad coniunctionem magnarum ſtellarum Iouis, & Saturni regna vacua facta ſunt, & terræ depopulatæ, vt docet Ariſt. Tum quia Magi cognouerunt ortum Chriſti ex apparitione ſtellæ, & frequenter in mortibus Regum apparet cometa.

911. Respondetvr ex Seraph. Doct. concedendo fatum, provt dicit ordinem cauſarum à Dei prouidentia diſpoſitarum: negando, prout dicit influentiam colorum in animam, & in mores hominum, ſicut ſuprà in fine ſecundi libri Phyſicorum dictum eſt. Et ad id de depopulatione regnorum ob bella, &c. Reſpondet Seraph. Doct. quod ſtellæ habent quidem quandam influentiam in corpora, & ipſorum humores diſponentes ad rixas, quas ſi homines liberè ſequuntur, tunc effectus tales eueniunt: ſed id prouenit indirectè ex ſtellis, non quòd influát in voluntatem, & animam. Vnde in Concluſione diximus, per ſe, & directè non influere in animam; concedimus enim aliquam diſpoſitionem remotam in corpus: hincque fit, quod multoties Aſtrologi prædicunt vera, quia vtplurimùm homines mundani ſectantur ſuas paſſiones & prædominium ipſarum; ſed id prædicitur potiùs diuinando, vt infrà dicemus. Et ad id de ortu Domini negatur natum fuiſſe ſub conſtellatione; ſed illa ſtella fuit ſignum miraculoſum, per quod Magi à Deo illuminati ducti ſunt ad ipſum adorandum. Et ad id de Cometis, reſpondet Seraph. Doct. ipſos non eſſe ſignum infallibile mortis Regum, niſi forſan ex iuſſu Dei, vt multi DD. docent: de quo vide ibidem S. Doct. qui exactè hanc materiam tractat, & *Comp. Theol. lib. 2. cap. 9.*

912. Qværes, an Aſtrologi poſſint ſcientificè vera prædicere?

Respondet Seraph. Doct. *lib. 2. diſt. 14. part. 2. quæſt. vlt. ad* 4. quod aliqua ſcientificè poſſunt prædicere, nēpè quæ ſpectant ad motum cœleſtium corporum, vt patet de eclypſi Solis, & Lunæ. In his verò effectibus in inferiora probabiliter tantùm, vt ſunt tempeſtates, ſerenitates, & huiuſmodi. In his verò, quæ ſunt liberi arbitrij, frequenter ita dicunt falſa, ſicut vera; & ſi aliquando dicunt vera, hoc eſt vel caſu, vel diabolico inſtinctu, & Diabolus libenter ſe immiſcet in his diuinationibus. Aduertendum tamen pro ſolutione exacta huius quæſiti:

Primò quod effectus prouenientes à cœlis, licèt ſint naturales, & ob id neceſſarij reſpectu ipſorum; tamen quia dependent à Deo, vt à cauſa libera, ideò ſunt contingentes.

Secvndò, quod in omnibus corporibus poteſt ſpectari inclinatio, & actus: inclinatio eſt ab intrinſeco; actus verò eſt ab ipſa cauſa intrinſeca: ſed multoties dependet & ab aliis circumſtantibus, & præcipuè à voluntate, quando eſt in agente libero.

Tertiò, quod ad prædictionem ſcientificam effectnum requiruntur ſequentes cognitiones. Primò cognitio virtutis omnium aſtrorum, quæ vtplurimam ſunt inter ſe contrariæ. Secundò motuum ipſorum, & cœlorũ. Tertiò contrarietatis elementarium qualitatum, & mixtorum. Quartò cōiunctionis cum ſpontaneo motu pendente multoties ex cognitione, & appetitu ſenſitiuo, vel libero humano, & Diuino. Quintò naturalis inclinationis ex quidditate interna corporũ

emanantis. Ex quibus infertur Aſtrologos non poſſe vera ſcientificè prædicere ex ſolo aſpectu aſtrorum, cùm effectus pendeant etiam ab aliis cauſis, idque procedere eſt per fallaciam non cauſæ, & cauſæ. Vide S. Bonau. *lib.2.diſt.7.q.vlt.* & *diſt.8.part.2.art.1. quæſt.3. & ſeq.ad 6.* vbi ſparſim tangitur de deceptione Dæmonun circa iſtos euentus, & ex profeſſo *diſt.14.cit.*

913. QVÆRES ſecundò, an aſtra à Sole mutuent omnem lucem, an aliquam ex ſeipſis habeant?

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. *lib.2.diſt.14.part.1.dub.3.& 4.& art.2. q.2.ad 5.& 6.*& *ſerm.13.Hexaëm.* quod, vt ſupra traditum eſt, omnes cœli, & ſtellæ habent formam ſubſtantialem lucis ſecundùm maiorem, vel minorẽ actualitatem, & per conſequens etiam habent & aliquam lucem, & irradiationem accidentalem: Sol autem omnia illa corpora excedit, excepto Empyreo; hinc & omnia mutuant lucem à Sole ipſa irradiante: magis autem Luna, cùm enim habeat maiorem opacitatem cæteris ſtellis, recipit lumen à Sole, & ad nos diffundit; habet enim (ait S. Doct.) participationem naturæ tranſparentis, cùm id habeant cætera corpora cœleſtia: habet & naturam corporis opaci, quia illæ partes ita denſantur, vt nec radiis viſualibus, nec ſolaribus præbeant tranſitum: habet & naturam ſpeculi in hoc, quod ſic recipit lumen, vt etiam reddat, licèt imperfecto modo.

914. QVÆRES Tertiò, an ceſſante motu cœlorum, ceſſarent omnes actiones inferiorum corporum?

RESPONDETVR ex Seraph. Doct. quod cùm multiplex ſit genus operationum horum inferiorum, & multiplex etiam genus creaturarum, non omnes actiones, nec omnes creaturæ deſinerent abeſſe; ait enim ex D. Auguſt. *lib.2.diſt.2.part.1.art.1.q.2.* quod ceſſante motu cœli non ceſſaret rota figuli. Hinc actiones independentes à motu cœli, ipſiuſque influentia, non neceſſariò ceſſarent, vt ſunt actiones intentionales, aliæque peculiares multæ, licèt ceſſarent omnes, quæ ſpectant ad generationes rerum, cùm ad iſtas neceſſariò debeant concurrere & motus cœli, & ipſius influentiæ, &c.

Hîc ſubjiciendus eſſet Tractatus de Sphæra, pro qua multa poſſint excerpi à ſcriptis Seraph. Doct. Sed quia traditur à multis, & præcipuè à doctiſſimo P. Bauduno noſtro, ideò ne actum agam, remitto Lectorem ad hunc doctiſſimum virum.

De Mundo Elementari.

AD complementum Tractatus de Cœlo, & Mundo, videtur neceſſariũ ſuperaddere Tractatum de Mundo Elementari: ſed quia de Elementis, & Mixtis agendũ eſt in libris de Generatione, & Corruptione, hinc ab ipſorũ conſideratione ſuperſedemus, finem ſimul facientes huic ſecundæ Parti noſtri Seraphici Curſus Philoſophici pro ſecundo Anno, gratias agentes Deo omnium bonorum largitori, Beatæ Virgini Immaculatæ, B. P. Franciſco, & Bonauenturæ Ductori, Doctori, & Magiſtro, ipſos enixè deprecantes, vt ſicut dedit inchoare, & pro modulo ingenioli noſtri ſecundùm ipſius Seraphica principia proſequi, & perficere hanc ſecundam Partem pro ſecundo Anno Philoſophico; ſic & det idem & perficere in tertio, & ſequentibus annis ad ipſius Seraphici Doctoris maiorem laudem, & gloriam. Amen.

ELENCVS

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
Huius ſecundæ Partis Curſus Philoſophici, & Tractatus de Cœlo, & Mundo.

Prior nota arithmetica numerum marginalem ſignificat, poſterior verò Paginam denotat.

A.

Abſolutum.

ABſolutvm in effectu conſequitur abſolutum, in cauſa. n.345.p.224

Accidens.

Accidentis agens producens eſt vel ſubſtantia, vel accidens. num.445. p.279.

Accidens non poteſt producere ſubſtantiam, nec virtute ſua, nec ſubſtantiæ. n.350. & 422. p.226. & 267.

Accidentia alia habent pro ſubiecto idem, & pro cauſa; alia habent vnum pro ſubiecto, aliud pro cauſa. n.344.p.223

Accidens eſt bonum alij, ſubſtantia ſibi. n.81.p.59

Accidens poteſt ſeparari à ſubiecto. n.95.p.67.

Accidentia contraria quomodo poſſunt ſimul eſſe. n.245.p.155

Accidens poteſt ſuſtentare alia accidentia, & quomodo. num.430. p.271.

Accidentales formæ. V. *Forma.*

Actio, Actus, Agens.

Actus triplex datur triplici potentiæ reſpondens.n.68.& ſeq.p.52.& 53

Actus entitatiuus, & exiſtentialis quomodo differant. n.70. & ſeq. p.54.

Actus, & potentia ſunt modi entis. n.97.p.68.

Actio eſt nomen æquiuocum. n.341. p.222.

Actio immanens, & tranſiens quid. n.342.p.222.

Actio tranſmutatiua, & productiua quid. n.ibidem p.ibidem.

Actionem conſequitur relatio, non enim eſt relatio. n.343.p.223

Actio, & paſſio eſt vnus motus realis. n.347.p.225

Actio eſt cauſalitas agentis. n.345. p.224.

Actio præciſè ſumpta non habet ſubiectum in quo, ſed tantùm a quo, & ſolùm eſt Paſſio. n.344. & 351. & ſeq.p.223.& 227.

Actio alia naturalis, alia ſupernaturalis. n.394.p.252

Actio conſeruatiua Corporis Chriſti quid ſit. n.382. & 736. p.245. & 467.

Actio alia productiua, alia adductiua in Euchariſtia. n. 736. & ſeq. p.467.
Actio conſeruatiua quid ſit. n.364. p.234.
Agere in diſtans poteſt eſſe tribus modis. n.417.p.265
Agere immediatione, & mediatione virtutis, & ſuppoſiti quid ſit, & quot modis. n.419.p.266
Agens in diſtans an agat per medium eadem actione. n.420.p.266
Agens creatum producit per ſuam virtutem ſubſtantialem. num.422. p.267.
Agens naturale, & artificiale, & infinitum qualiter differant. n.198. p.128.

Æuum.

Æuum quid ſit, eſt ſucceſſiuum, differt à tempore, & æternitate. n.690.& ſeq.p.441.

Alter.

Alter, alius, & aliud quid differant. n.318.p.211.

Angelus.

Angelorum materia quomodo appetit formas. n.121.& 125.p.83.& 84
Angeli ſpectant ad ſubiectum Philoſophiæ ob materiam, qua ſunt compoſiti. n.20.& 21.p.15
Angeli non poſſunt educere ex ſeminario formarum formas corporeas viuentium perfectorum, ſed tantùm diſpoſitiuè imperfectorum. n.220.p.142.
Angeli habent in ſe principium intrinſecum motus, ſcilicet materiã, & formam. n.295. & 299. p.185. & 186.

V. *Natura.*

Angelus ex potentia obedientiali poteſt recipere accidentia corporea. n.44°.p.279.
Angeli habent quantitatem veram. n.575.& ſeq.& 586.p.361.& 368.
Angelus naturaliter poteſt penetrare corpus, non alium Angelum.n.54. p.44.
Angeli plures non poſſunt naturaliter eſſe in eodem loco. num.724. p.462.
Angelorum menſura eſt æuum ſucceſſiuum. n.780.& ſeq.p.496.
Angeli ſunt compoſiti ex materia, & forma. n.747.p.477

Anima.

Anima rationalis habet in ſe materiam, & formam principium motus. n.95.& 847.& 20.& 21.p.67. & 541.& 15.
Anima quælibet eſt indiuiſibilis. numero 247. p.156.
Anima exigit determinatam quantitatem in corpore organico. n.639. p.404.

Animal.

Animalia alia perfecta, alia imperfecta. p.220.n.142
Animalium formæ quænam poſſint educi ab Angeli. n.ibidem.p.ibid.
Animalia annuloſa diuiſa, quomodo viuant. n.247.p.156

Annihilatio.

Annihilatio eſt mutatio indiuiſibilis. n.213.p.137.

Appetitus.

Appetitus quotuplex. n.119.p.81
Appetitus materiæ. V. *Materia.*
Appetitus in materia eſt duplex, ſcilicet ad bonum vniuerſale, & ad particulare rerum. n.296.p.186

Ars.

Ars quid ſit, & qualiter differat ab agente naturali, & quibus conueniat. n.308.p.195
Artificialis forma quid ſit. n.ibidem p.ibidem.
Ars non poteſt facere opera naturæ. ibid.

Axioma.

Axioma.

Axioma, Nihil eſt in intellectu, quin priùs fuerit in ſenſu, explicatur. n.8.p.9.

B.

S. Bonauentura.

SAncti Bonauenturæ textus quare à pluribus Authoribus perperam citati. n.738.p.296

S. Bonauenturæ textus circa materiam quomodo legendus. num.60. p.48.

S. Bonauenturæ opiniones quomodo eruendæ ex ſuis ſcriptis. n.738. p.469.

Bonum.

Bonum aliud eſt honeſtum, aliud delectabile, aliud vtile. num.474. p.296.

Bonum eſt ſolùm motiuum cauſæ finalis, & voluntatis. n.307.& ſeq. p.194.

Bonum aliud tranſcendentale, aliud finalizans. n.474.p.296

Bonum honeſtum & delectabile appetitur propter ſe; vtile propter aliud. n.476.p.297

C.

Caput.

CApur quomodo differt à principio. V. *Principium.*

Caput reciſum à corpore ſaltat, & non eſt animatum. n.82.p.60

Caſuale, & Caſus.

Caſus, & fortuna quid ſint. n.483. & ſeq.p.300.& ſeq.

Caſuales effectus quinam ſint.n.488. p.302.

Cauſa.

Cauſa, & principium qualiter differant. num.32.& ſeq. & 316.& ſeq. p.31.& ſeq.& p.210.& ſeq.

Cauſæ definitio traditur, & explicatur. n.309. & ſeq. & 316. & ſeq. p.197.& ſeq.& 210.& ſeq.

Cauſa in vniuerſum eſt quadruplex, ſcilicet materia, forma, efficiens, & finis. n.325.& ſeq.p.213

Traditur multiplex ſubdiuiſio. n.328. p.214.

Corpus phyſicum, & metaphyſicum. n.227.p.146.

Cauſa efficiens, & finalis ſunt extrinſecæ; Materia & forma intrinſecæ. n.32. & ſeq. & 317. & ſeq. p.31.& ſeq.& 210.& ſeq.

Cauſæ ratio propria non admittitur in Diuinis. n.318. & n.32. & ſeq. p.211. & 31.& ſeq.

Cauſalitas materiæ, & formæ explicatur. n.275. & 330.& ſeq. p.117. & 215.& ſeq.

Cauſalitas, & effectus diſtinguuntur realiter.n.272.& ſeq.& 319.p.169. & ſeq.& 211.

Cauſa dicit reſpectum tranſcendentalem ad effectum. n.319.p.211

Cauſa reſpicit indeterminatè omnes effectus. n.321.p.212

Cauſæ quo ſenſu poſſint eſſe ſibi inuicem cauſæ. n.324 p.213

Cauſæ quomodo poſſunt in idem coincidere. ibid.

Cauſa per ſe, & per accidens quid. n.328.p.214.

Cauſa efficiens definitur.n.334.p.218

Eius conditiones quænam.num.352. p.227.

Cauſa efficiens multipliciter diuiditur. n.335.p.218

Cauſa principalis, & inſtrumentalis quid ſit. ibid.

Cauſa prima, & ſecunda quænam, & quotuplex. n.337.& 394.p.220. & 235.

Cauſa totalis totalitate cauſæ, & effectus quid. n.338.p.220
Cauſa vt quo, & vt quod. ibid.
Cauſa phyſica, & metaphyſica quænam. n.339.p.220
Cauſalitas cauſæ efficientis quænam. n.340.& ſeq.p.221.& ſeq.
Cauſæ primitas ad effectum qualis. n.354.& ſeq.p.229.& ſeq.
Cauſæ exiſtentia eſt neceſſaria, vt cauſet. n.356.p.230
Cauſa vniuoca & æquiuoca quomodo continet effectus.n.336.& 366. p.219.& 235.
Cauſa habet indifferentiam ad quemlibet effectum proprium, & vice verſa effectus ad quamlibet cauſam propriam. n.371.p.238
Cauſa per ſe poteſt eſſe cauſa per accidens in ordine ad effectum per ſe. n.88. & 368. & ſeq.& 374. p.62. & 236.& ſeq.& 239.
Cauſa libera æqualiter reſpicit omnes effectus ſuos. n.385.p.247
Cauſæ primæ concurſus examinatur. n.388.& ſeq.p.249.
Vide *Concurſus*.
Cauſa omnium prima naturaliter cognoſcitur. ibid.
Cauſa prædeterminans quænam ſit. n.395.p.252.
Cauſa creata verè agit. n.398.p.254
Cauſa prima increata an concurrat concurſu immediato, an mediato, defenditur vtraque pars problematicè. num.400. & per totam quæſtionem. p.256.
Cauſæ appellatio poteſt eſſe ex quatuor rationibus, & modis. n.407. & ſeq.p.260.
Cauſa principalis, & inſtrumentalis quomodo differunt. n.432.p.273
Cauſa inſtrumentalis quid ſit, & quotuplex, & an habeat actiuitatem. n.442.p.278
Cauſa Idealis, & Exemplaris quid, & quotuplex. n.459.p.288
Cauſa finalis quid, & quotuplex, & quænam ſit eius cauſalitas. n.463. & ſeq.p.291.
Vide *Finis*.
Cauſa accidentalis, & per accidens quid ſint, & quomodo differant. n.486.p.301.

Chriſtus.

Chriſtus non producit ſeipſum in Euchariſtia. n.364.p.234
Chriſtus in pluribus hoſtiis an ſit in pluribus locis. n.735.p.467
Chriſtus an ſit in hoſtia modo productiuo, an adductiuo.ibid.& ſeq.

Circulus.

Circulorum effictio in Cœlis qualis ſit. n.894.p.304
Circulus minor non continet tot puncta, quot maior. num. 603. p.380.

Ciuitas.

Ciuitas Cœleſtis dicitur in quadro poſita, licèt ſit ſphærica, & quomodo. n.783.p.498

Cælum.

Cœlum dicitur quodcunque corpus ſuperius. n.830.p.530
Cœlum latè ſumptum comprehendit aëris, & ignis ſphæram. n.855.& ſeq.p.549.
Sunt corpora ſimplicia,licèt compoſita & quomodo. ibid.& 532
Cœli ſunt compoſiti ex materia & forma. n.836.p.533
Cœli ſunt incorruptibiles, & quomodo. n.840.p.536
Cœli non ſunt animati, & minùs nobiles animatis. num.841.& ſeq. p.537.
Cœlorum forma ſubſtantialis quænam. n.854.p.547
Cœlorum numerus qualis. n.858. & ſeq.p.550.

Cœli,

Cœli,& ſtellæ differunt ſpecie.n.862. & ſeq.p.551.
Cœlum ſtellatum eſt vnum ſpecie cum inferioribus. n.863. & 866. & 884.p.551.& ſeq.
Cœlorum figura ſphærica. n. 883. p.562.
Cœlorum ſoliditas, & fluxibilitas quænam. n.886.p.565
Cœlorum motus duplex. num.786. & 794.p.499.& 504.
Cœlorum motus eſt à forma propria, & ſimul ab intelligentia. n.895. & 898.p.570.& 572.
Cœlorum craſſities qualis. n. 893. p.568.
Singulis Cœlis ſunt ſingulæ aſſiſtentes intelligentiæ. n.898.p.572
Cœli, & ſtellæ quomodo ſint in ſigna, & tempora. n.901.p.574
Cœlorum influxus qualis. ibidem & n.907. & ſeq.p.577.
Cœlorum influxus, ſi ceſſaret, quid eueniret. num.906. & 914. p.576. & 582.

Cometa.

Cometæ quomodo generantur. numero 840.p.536.
Idem compoſitum poteſt habere ſimul plures formas ſubſtantiales. n.241.& ſeq.p.153.

Conceptus.

Conceptus formalis, & obiectiuus quinam ſit. n.460.p.289

Concurſus.

Concurſus cauſæ primæ cognitio ad quid deſeruiat. n.388.p.249
Concurſus immediatus, & mediatus quid, & quotuplex. n.ibid.& ſeq. p.ibid.
Vterque defenditur problematicè. n. ibidem, & 391. &ſe q.p.ibidem & 250.
Concurſus immediatus Dei, ſed non identificatus cum concurſu creaturæ à S.Bonauentura [illegible] conditur. n.396.& ſeq.p.252.
Concurſus Dei ad actiones malas explicatur. n.403.p.257

Confeſſio.

Confeſſio peccatorum poteſt reiterari. n.382.p.245

Connotata.

Connotata poſſunt eſſe plura in aliquo,& vnum formale. n.118.p.81

Conſeruatiuum.

Conſeruatiua actio quid. n.89.p.63

Contactus.

Contactus duorum corporum fit ſucceſſiuè, definitque inſtantaneè. n.553.p.348.

Continentia.

Continentia virtualis, & eminentialis differunt. n.366.p.235
Continuitas, & ſucceſſio ſunt diuerſæ rationes in motu. n.513.p.328
Continui compoſitionis cognitio eſt omnium difficillima. ibid. & n. 590.p.371.
Continuum quænam exigat. n.595. p.374.
In continuo ſunt indiuiſibilia diſtincta realiter. n.ibid. & 602. p.ibid. & 379.
Continuum non componitur ex indiuiſibilibus mathematicis, ſed phyſicis. n.605.& ſeq.p.382
Continuum habet partes aliquotas, & non aliquotas. n.593.p.373

Contrarietas.

Contrarietas quid, & quotuplex, & qualis adſit in principiis naturalibus. n.42.& ſeq.p.37

Corpus.

Corpus conſtituitur per formam corporeitatis diuerſam à quacunque elementari, aliaque. V. *Forma corporeitatis*. Neceſſariò debet eſſe compoſitum. n.844.& 846.p.540. & ſeq.

Digitized by Google

Corpus ſphæricum ... ... planum in puncto. n.620.p.392
Corporum penetratio quænam ſit naturalis, & quæ miraculoſa.n.716. vſq.ad 729.p.458.& ſeq.
Corporis exiſtentia ſimultanea in pluribus locis probatur poſſibilis. n.734.& ſeq.p.466.
Corpus in loco poteſt eſſe adæquatè, & inadæquatè. n. ibidem & 130. p.ibid.& 87.
Corpus exiſtens in vno loco non exhaurit totam locabilitatem.n.744. p.474.
Corpora plura poſſunt eſſe ſimul in eodem loco. n.718.& ſeq. p.459. & ſeq.
Corpora ſimplicia ſunt quinque. n.845.p.540.
Corpora inferiora dependent à ſuperioribus. n.900.p.573

Corruptio.

Corruptio non oritur præcisè ex materia vel forma,ſed ex contrarietate qualitatum. n.136. & ſeq. vſque ad 142.& n.837.p.90.& ſeq.& 533

Creatio.

Creatio quid ſit.n.717.& 720.& 722. & ſeq.& 207. p.458.& 460.& ſeq.
Creatio non tollitur per dependentiam cum hoc. ibidem & n.206. p.ibid.& 133.
Creatio quomodo à generatione differat. n.ibid.& 208.& ſeq. p.ibid. & 134.
Creatio an exigat tria principia naturalia. n.45.& ſeq.p.36
Creaturarum proprietates aliæ priuatiuæ, aliæ poſitiuæ. n.138.p.91
Creatura non poteſt producere rerum principia. n.419.p.266
Nec poteſt creare. n.50. & ſeq. p.42. & ſeq.
Creatura in ſummo perfecta non poteſt dari. n.666.p.420

D.

Defatigatio.

Defatigatio animalium vnde oriatur. n.305.p.193

Dependentia.

Dependentia quotuplex. n.90.& ſeq. & n.202.& 207.& ſeq.p.64.& ſeq. & 131.& ſeq.
Dependentia formæ à materia qualis. n.ibid.p.ibid.

Deſitio.

Deſitio rerum, & incœptio explicatur. n.562. vſque ad 572. & 631. p.353.& 401.

Determinatio.

Determinatio cauſæ ad hunc effectum numero eſt à Deo. num.386. p.248.

Deus.

Deus ſolus eſt immunis à motu.n.13. & ſeq.p.12.
In Diuinis non cadit ratio vera cauſæ. n.318.& n.32.p.211.& 31
Deus non poteſt ſupplere cauſalitatē materiæ, & formæ. n.333.p.217
Deo non eſt denegandum quod manifeſtè non implicat. n.383.p.246
Deus propriè non eſt in loco, nec in ſpatio imaginario. n. 709. & ſeq. p.453.& ſeq.
Deus producit liberè creaturas. numero 726.p.463.

Differentia.

Differentiæ vtplurimum cognoſcuntur à poſteriori. n.861.p.551

Diſtantia.

Diſtantia eſt quid poſitiuum. n.712. p.456.
Diſtantiæ locorum à Coſmographis vnde deſumantur. n.789.p.501
Diſtinctio realis & modalis quomodo differant. n.172.& ſeq.p.112

In

in quibus adſit. n.270.p.169
Diſtinctio realis eſt etiam ſi vnum extremum non poſſit conſeruari. n.665.p.419.
Diſtinctio realis inter totum, & partes explicatur. n.272.& ſeq.p.169

Diuiſio.

Diuiſio phyſica & mathematica differunt. n.96.& 137.p.68.& 90

Dola.

Dolæ & Durandi opinio de concurſu mediato Dei defenditur. n.388. & ſeq.p.249.

Duratio.

Duratio quid, & quotuplex. n.658. & 660.& 662.& ſeq. p.415.& ſeq.
Duratio diſtinguitur realiter à re durante. ibid.& 770.p.491
In Deo vero non diſtinguitur, n.767. p.489.

E.

Eclypſis.

Eclypſis ſolis, & lunæ explicatur. n.908.p.577
Eclypſis aliarum ſtellarum non percipitur. n.ibid.p.ibid.

Educere.

Educi formam ex materia explicatur ad ſenſum Seraph. Doct. contra ſenſum communem aliorum. numero 201.& ſeq.p.130.& ſeq.

Effectus.

Effectus qualem dependentiam habeat ad ſuam cauſam. n.322.p.212
Effectus quomodo ſit poſterior ſua cauſa. n.354.& ſeq.p.229.& ſeq.
Effectus neceſſariò habet potentiam logicam. n.359.p.232
Effectus idem poteſt ſimul produci à pluribus cauſis totalibus per potentiam Dei. n.365.& ſeq.ad 374. & 378.& 382.& ſeq.p.234.& ſeq. & 243. & 245.& ſeq.
Effectus debet contineri virtualiter in vna cauſa. n.365.& ſeq. p.234. & ſeq.
Effectus importat indifferentiam vniuerſalem ad omnes cauſas eiuſdem rationis, nec expletur per cauſalitatem vnius. ibid. n.367. 373. & 378.p.236.& 237.& 239.
Effectus hic numero determinatur à Deo. n.370.& ſeq.p.237.& ſeq.
Idem effectus numero poteſt à Deo reproduci. n.382.p.245

Elementum.

Elementum quid ſit. num.32. & ſeq. p.31.& ſeq.

Empyreum.

Empyreum eſt locus communis omnium creatorum. n.686. & 713. p.440.& 456.
Empyrei forma ſubſtantialis eſt lux. n.754.p.480.
Empyreum influit in hæc inferiora. n.906.p.516.

Ens.

Ens incompletum phyſicum habet ſuas proprietates. n.99.p.69

Eſſe.

Eſſe eminenter, exiſtentialiter, in potentia, in actu quid. n.97.p.68
Eſt, poteſt dicere exiſtentiam prædicati, & veritatem propoſitionis. n.159.p.103.

Euchariſtia.

In Euchariſtiæ corruptione creatur materia. n.55.p.44

Ex.

Ex qualem vim habeat. n.36. & ſeq. p.33.& ſeq.
Exemplaris cauſa explicatur. n.459. p.288.

Exiſtentia.

Exiſtentia quiſnam actus ſit, reſpondetque potentiæ obiectiuæ. n.68. & ſeq.p.52.& ſeq.
Eſt effectus eſſentiæ. ibid.

Exiſtentia formarum alia completa, alia incompleta. n.210.p.135

Extenſio.

Extenſio eſt nomen æquiuocum. n.576.& ſeq.p.361.

Extenſio qualis ſit ratio formalis quantitatis. n.ibid.p.ibid.

Extenſio phyſica & mathematica differunt. n.588.p.370

Extenſio & diuiſibilitas ſunt diuerſæ rationes. n.611.p.386

F.

Fatum.

FAtum quid ſit. n.495.p.305

Finis.

Finis quid ſit, & quotuplex. n.463. p.291.

Finis quomodo moueat agens, diciturque cauſa cauſarum. num.465. p.292.

Eſt primus in intentione, & vltimus in exequutione. n.ibid.p.ibid.

Finis eſt cauſa metaphorica. n.466. & 441.p.293.& 295.

Finis quomodo importat entitatem rei, & eſſe cognitum. n.357.& ſeq. & 467.p.230.& 293.

Finis qualem effectum producat.ibid. num.469. & ſeq. & n.484. p.294. & 300.

Finis coincidit cum efficiente. ibid. & n.471.& ſeq.p.295.

Finis ſemper habet rationem boni, nunquam mali. n.473.p.296

Finis quo ordine cauſat. n.477.p.297

Finis diſcrimen quale in rationalibus, & irrationalibus. n.481. & ſeq.p.299.

Plures Fines eidem actioni qualiter poſſint præfigi. n.485.p.301

Fœmina.

Fœmina an ſit mas occaſionatus, & an ſit de perfectione vniuerſi. n.807.p.517.

Forma.

Forma eſt quid ſimplex, nec poteſt eſſe corpus. n.843.& 838. p.532. & 534.

Forma ſubſtantialis eſt principium intrinſecum rerum naturalium. n.40.p.36.

Forma qualem appetitum habeat ad materiam. n.128.p.86

Forma corporeitatis eſt coæua materiæ. ibid. n.148. & ſeq. & 228. & 233.p.97.& 146.& 148.

Forma variis nominibus explicatur, & quare ſic appellatur. num.190. & 194.p.123.& 125.

Formam ſubſtantialem dari eſt euidens. n.191.p.123

Forma ſubſtantialis non inhæret materiæ, ſed tantum accidentalis. numero 194.p.125.

Formæ ſubſtantiales ſe mutuò expellunt, non ratione contrarietatis. n.ibid.p.ibid.

Forma ſubſtantialis facit ſubſtantialiter diſtinguere res. n.190.& 194. p.123.& 125.

Forma ſubſtantialis definitur. n.193. p.125.

De Formarum eductione variæ ſententiæ. n.195.& ſeq.p.126

Quid ſit Formam educi de potentia materiæ apud Seraph. Doctorem. n.201.& ſeq.p.130.

Formæ dependentia à materia eſt quid ipsâ poſterior. Ibidem, & n.202. p.ibid.

Formæ omnes ſubſtantiales corporeæ fuerunt concreatæ cum materia in ipſius ſeminario. ibid.& ſeq. & n.212.& ſeq.p.ibid.& 137.

Formæ exiſtentia duplex, ſcilicet incompleta, & completa. num.215. & 218.p.139.& 141.

Formæ in ſeminario materiæ non numerantur. n.217.p.141
De Formarum accidentalium eductione. n 222.& 240.p.143.& 153
Formæ ſubſtantiales corporeæ extenſæ ſunt per accidens. n.227.& ſeq. & 576.& 589.p.141.& 361.& 371
Formæ diſparatæ, & ſubordinatæ quænam. n.230.p.147
Forma ſolùm quæ eſt formaliter talis dat eſſe formale. n.ibid.p.ibid.
Formarum incompoſſibilitas vnde oriatur. ibid.n.231.p.148
Formæ duple effectus, primus eſt informatio, ſecundus eſt expulſio alterius. n.ibidem, & 236.& 245. p.ibid.& 150.& 155.
Formæ ſubſtantiales corporeæ præter formam corporeitatis quænam. n.234.& ſeq.p.149.
Forma embrionis quid ſit. num.236. p. 150.
Forma rationalis non poteſt dare eſſe corporeum. n.237.p.151.
Forma eſt formaliter talis vt quo. n.240.p.153.
Forma quomodo poſſit ſuperuenire compoſito. n.ibid.& 241.p.ibid.
Formæ plures ſubordinatæ quomodo poſſunt eſſe in eodem compoſito, item & plures diſparatæ. n.ibidem & ſeq.p.ibid.
Vna Forma naturaliter non poteſt informare plures materias diſiunctas, bene autem ſupernaturaliter. n.246.& ſeq.p.156
Forma eſt vera natura.
Vide *Natura.*
Formæ cauſalitas explicatur. n.229. & ſeq.p.147.
Forma quæcunque accidentalis per potentiam obedientialem poteſt à Deo collocari in quocunque ſubiecto, ſic forma ſpiritualis poteſt poni in corpore,& è contra forma corporalis in ſpirituali ſubſtantia. n.446.& ſeq.p.281.
Fortuna, & caſus quid. n.486.& ſeq. p.301.

G.

Galilæi.

GAlilæi opinio de motu terræ damnata. n.885.p.565
Generatio.
Generatio vt actio, & vt mutatio differunt. n.34.& 39.p.32.& 35
Generatio eſt mutatio totius in totum & quomodo. n.55.p.44
Generatio naturalis quid exigat. n.182.& ſeq.& 306.& 382.p.118. & 193.& 245.
Generatio viuentium, & non viuentium differt. n.369.p.237
Grauia.
Grauia, & leuia à quo moueantur. n.542.& 557.p.34..& 351.

I.

Ideale.

IDealis cauſa explicatur. num.459. & ſeq.p.288.
Idealis cauſa an ſit formalis conceptus, an obiectiuus. ibid. & n.460. & ſeq. p.ibid.& ſeq.
Idem.
Idem non poteſt producere ſeipſum. n.368.p.236.
Immobilitas.
Immobilitas loci explicatur. n.685. & ſeq.ad 692.p.439.& ſeq.
Vide *Locus.*
Immenſitas.
Immenſitas Diuina explicatur. ibid. n.692.p.443.

Digitized by Google

Impenetrabilitas.

Impenetrabilitas non eſt proprietas quantitatis. n.577. & 716. & ſeq. p.362.& 458.

Inceptio.

Incœptio, & deſitio rerum explicatur. n.562.& ſeq.p.353

Incœptio rerum ſucceſſiuarum differt à permanentibus, item & deſitio. n.567.& ſeq.p.355

Indiuiſibile.

Indiuiſibilia in continuo explicantur. n.5 5.& ſeq.p.374

Indiuiſibilia ad contactum corporum ſunt neceſſaria. n.601.p.378

Indiuiſibilia duo immediata quando dantur. V. *Priuatio.* V. *Inſtantia.*

Indiuiſibilia phyſica quænam.n.592. & 624.& ſeq.p.372.& 395.

Indiuiſibilia immediata in continuo non dantur, nec inflata. n.604. & ſeq.p.381.

Infinitum.

Infinitum quid ſit, & quotuplex. n.594.& 612.& 644.vſque ad 648. & 604.p.373.& 387.& 408.& ſeq.

Infiniti proprietates explicantur. numero 648.& ſeq.p.410.

Infinitum actu creatum non poteſt dari. n.659.& ſeq.p.415

Ingenerabilitas.

Ingenerabilitas, & incorruptibilitas vnde oriatur. n.130.& ſeq.p.87

Inhærentia.

Inhærentia, & exiſtentia differunt. n.83.p.60.

Inſtans.

Inſtantia duo immediata quomodo dentur in contiguis actionibus. n.181. 186. & 558. 565. & 572. p. 118.& 121.& 351.& 354.& 359.

Intellectus.

Intellectus quænam recipiat per ſenſus. n.8.p.9

Intentio.

Intentio quid, & quotuplex. n.479. & ſeq.p.298.

Intentionis priuatio in actibus qualiter fiat. n.488.p.302

L.

Leuia.

Leuia, & grauia à quo moueantur. n.542.& ſeq.p.342

Locus, & Locatio.

Eſſe in Loco quot modis dicitur. n.578.& 703. & 710.& 730.& ſeq. p.362.& 450.& 454.& 465.

Locationis ratio fundamentalis eſt quantitas. n.703.& ſeq.p.450

Locus multipliciter dicitur. n.671. p.423.

Locus definitur. n.681.p.436

Loci proprietates explicantur.n.678. p.434.

Locus qualiter differat à ſuperficie. n.682.p.437.

Locus non eſt ſpatium imaginarium. n.683.p.438.

Loci immobilitas fusè explicatur. n.683.& 692.p.438.& 443.

Locatio actiua, & paſſiua quænam. n.694.& 707.p.444.& 452.

Locus primus eſt Empyreum. n.686. & 702.p.441.& 449.

In Loco neceſſariò ſunt omnia creata, non verò Deus. n.704. & 708. & 714.& ſeq.p.451. & 452.& 457.

Locorum diſtantiæ apud Coſmographos vnde deſumuntur. n.689. p.440.

Plura corpora quomodo poſſunt eſſe in eodem loco. num.718. & ſeq. p.459.

Vnum corpus quomodo poſſit eſſe in pluribus locis. num.639. & ſeq. p.404.

Eſſe

Eſſe in loco demonſtratiuè, & diſcretiuè differunt. n.732.p.466

Lux, & Lumen.

Lumen eſt nomen æquiuocum, nec eſt corpus. n.868.& ſeq.p.554.
Lumina plura in aëre quomodo diſcreta ſunt. n.881.p.562
Lux, & lumen quot modis. n.845. p.540.
Lux qualis eſt forma ſubſtantialis, & qualis euidens. n.854.& 869. & 868.p.547.& 554.
Luminaria differunt ſpecie. n.865. p.552.
Lux accidentalis quomodò eſt forma naturalis, & ſimul intentionalis. n.868.& ſeq.p.554.
Lux, & lumen non educuntur de ſubiecti potentia. n.875.p.588
Lux an in inſtanti generetur. n.878. p.560.
Lux producitur per generationem abſque eductione ex ſubiecto. numero 875.p.588.
Lux an conſeruari poſſit in ſubiecto ſine ſua cauſa. n.879.p.561
Lux quomodò ſe habeat ad corpus opacum, & diaphanum. n. ibid. p.ibid.
Lux quomodò recipiat magis, & minus. n.880.p.562
Lux,& lumen propriè non ſunt corruptibilia,ſed annihilantur. n.881. p.562.

M.

Magi.

MAgi in deſerto quomodò eduxerunt formas ſerpentium. n.199.& ſeq.p.129.

Magnes.

Magnes quomodò agit per medium. n.421.p.267.

De Materia.

Circa materiam admonitio in lectione Text.Seraph. n.60.p.48
Materia plura nomina ſortitur in S. Scriptura. n.57.p.45
Quid materia in qua ex qua, & circa quam. n.49.p.41
Dari materiam primam eſt euidens, & quomodò. n.54.& ſeq.p.44
Quid ſit materia ſecunda. ibid.n.28. p.25.
Quid phyſica, & metaphyſica materia. n.60.p.48
Materia quid ſit, expenditur eius definitio. n.56.p.45
Traduntur varia placita philoſophorum. n.58.p.46
Eſt ſimplex entitas abſoluta,& ingenerabilis. n.57. & 61. & 67. p.45. & 48.& 51.
Eſt principium intrinſecum rerum naturalium. n.38.p.34
Eſt terminus ſolius creationis. n.51. & 55.p.42.& 44.
Quomodò eſt entitas completa,& incompleta. n.81.p.59
Non eſt corpus, ſed abſtrahit à corpore & ſpiritu. n.64.& ſeq.p.50
Eſt natura. n.13.p.12
Materia quomodo eſt cognoſcibilis. n.53.p.43.
Materia ſortitur diuerſa prædicata de ſe, & ſub forma. n.62.p 49
Materia habet ſuas proprietates.n.99. p.69.
Materiæ vnitas explicatur fusè. numero 104.& ſeq.p.72.
Materia includit relationem tranſcendentalem ad formam. n.60. & ſeq.p.48.& ſeq.
Materia dicit indifferentiam ad omnes formas. n.117.p.80
Materiæ potentia an ſit ipſius eſſentia, an proprietas, & an ſit vna, an multiplex ad formas plures. num.61.

num.61.& ſeq.& 109.& ſeq.p.48. & ſeq.& 75.& ſeq.
Materia rectè dicitur pura potentia, & tamen habet actum entitatiuum, & exiſtentialem de ſe. n.70.& ſeq. & n.79.p.54.& 58.
Materia dat formæ exiſtere. num.76. p.56.
Materiæ exiſtentia eſt in potentia ad exiſtentiam formæ. n.82.p.60
Materia habet ſuam ſubſiſtentiam. n.86.& ſeq.p.62.
Materia naturaliter non poteſt eſſe ſine forma, benè autem ſupernaturaliter. n.89.& ſeq.p.63.& ſeq.
Materiæ cauſalitas ad formam, & compoſitum quænam, & an poſſit ſuppleri à Deo. num.332. & ſeq. p.216.& ſeq.
Materia magis inclinat ad vnam, quam ad aliam formam. num.118. p.81.& ſeq.
Materiæ potentia ſuſtentatiua, & receptiua eſt vna. n.ibid.p.ibid.
Materiæ appetitus ineſt intrinſecè ad omnes formas, non tamen æqualiter. n.121.& 126.p.83.& ſeq.
Non tamen eſt conceptus formalis ipſius. n.122.p.83
Eſt proprietas ipſius. n.123.p.83
Materiæ appetitus ad formas quas habet, qualis. n.124.p.84
Materia Angelorum qualem appetitum habet ad formas. num.121. & 125.p.85.& ſeq.
Materia quomodò dicitur ingenerabilis, & incorruptibilis. num.129. & ſeq.p.86.& ſeq.
Quomodò generabilis. numero 134. p.88.
Materia in quo ſenſu eſt nobilior formâ. n.114.p.78
Mutabilitas,& immutabilitas quotuplex. n.137.p.90
Materia propriè non eſt principium corruptionis,& in quo ſenſu poteſt dici talis. n.141.p.92
In materia eſt quantitas interminata cum forma corporea coæua. n.148. vſque ad 153.p.100.
Materia de ſe nec eſt corporea, nec ſpiritualis. n.150.p.98
Materia origo quantitatis. num.151. p.98.
Materia de ſe non importat priuationem, ſed tantùm ſecundariò. n.156.p.102.
Materia poteſt conſiderari ſecundùm eſſentiam, & ſecundùm eſſe. numero 172.p.112.
Materia quomodò dicitur priuata formâ. n.214
Materia, & forma ſunt de quidditate compoſiti. n.260.p.164
Ex materia, & forma quomodò fiat vnum per ſe; non verò ex forma accidentali. n.ibid.p.ibid.
Materia, & forma includuntur eſſentialiter in compoſito, non per identitatem. n.270.p.169
Materia, & forma non tranſeunt in tertiam entitatem, ſed retinent propriam. n.277.p.173
Materia, & forma, licèt includantur eſſentialiter in toto, diſtinguuntur tamen realiter. n.270.p.169
Materiæ diuiſibilitas explicatur. numero 578. & 582. & ſeq. p.362. & 365.

Mathematica.

Mathematica, & Phyſica diuiſio differunt. n.588.& 610.& 619.p.370. & 386.& ſeq.

Maximum.

Maximum, & minimum quod ſic, & quod non, quid, & quotuplex. n.631.p.401.

Menſura.

Menſura quid, & quotuplex. n.672. p.424.

Menſuræ conditiones enarrantur. n.ibid.p.ibid.
Menſurarum diuerſitas vnde. n.775. p.494.
Menſura rerum permanentium, & ſucceſſiuarum explicatur. n.776. p.494.

Morula.

Morulæ in motu reijciuntur. n.607. p.384.

Motus, & Mobile.

Motus phyſicus quid ſit, & quotuplex. n.496. & ſeq. & 501. & 541. p.306.& 320.& 342.
Eius euidentia ſenſibilis explicatur. n.501.p.320.
Quidquid eſt ſubiectum motui, ſpectat ad phyſicum. num.12. & ſeq. p.11.
Eſt compoſitum ex materia,& forma. n.13.& ſeq.p.12.
Solus Deus non eſt ſubiectum motui. n.ibid.& 14.p.ibid.
Motus principium eſt natura, & quomodò. n.294.& ſeq.p.184
Paſſiuum eſt materia, actiuum eſt forma. n.302.p.291
Mouere, & moueri eſt cuiuſcunque entis compoſiti. n.295.p.185
Motus violentus an detur apud Seraph.Doct. n.297.& ſeq.p.187
Motus contra naturam an detur ad impediendum Vacuum. num.106. p.193.
Motus continuitas, & ſucceſſio vnde proueniant. n.512.& ſeq.p.327
Non ſunt differentiæ eſſentiales motus. n.522.p.331
Motus verus poteſt dari in inſtanti,& quomodò. n.512.& ſeq.p.327
Motus habens totam realitatem motus,& termini,quid. n.515.p.328
Motus ſimul dicit priuationem, & terminum. num.518.& ſeq.p.329. & ſeq.
Motui eſt eſſentiale continuitas ex parte ſubiecti, & termini. n.521. & 518.p.330.& 329.
Succeſſio eſt ratio differens à continuitate. n.18.p.14
Motus, & mutatio eſſentialiter non differunt. num.527. & 518.p.334. & 329.
Motus ad quæ prædicamenta ſit. n.528.p.334.
Motus, & mobile diſtinguuntur realiter. n.529.p.334
Motus vnitas vnde proueniat. n.531. p.337.
Motus habet diuerſos reſpectus ad mototem, mobile, & terminum. n.532.p.337.
Motus ſurſum, & deorſum continui non ſunt duo. n.536.p.339
Motus reflexio quomodò fiat. n.541. p.342.
Motus velocitas proiectorum vnde. n.544.& 547.p.345.
Item grauium, & leuium. num.542. p.342.
Mouens, & motum dicunt diuerſas rationes. n.543.p.343
Motus à quo habeat deſinere. n.545. p.344.
Motus reflexus à quo proueniat, numero 546.p.345.
In puncta reflexionis non datur quies. n.549.p.346
Motus primum, & vltimum quænam ſint. n.549.p.ibid.
In motibus contrariis dantur duo inſtantia immediata. n.558.p.351
Motus ſpecificatio vnde. num.560. p.352.
Non ponitur in prædicamento.n.505. p.324.
Motus in vacuo non poteſt fieri, n.772.p.492.
Motus terræ à Galilæo inuentus,damnatus. n.885.p.565

Digitized by Google

Motus Cœlorum, & aſtrorum explicatur. n.886.& ſeq.p.585

Mundus.

Mundus ſenſibilis, & archetypus quid. n.802.& 805.p.515.& ſeq.
Mundus ſenſibilis comprehendit etiã ſpiritualia. n.ibid.p.ibid.
Mundi perfectio in quo ſita ſit. n.814.& 806.p.516.& ſeq.
Mundus an potuerit fieri à Deo melior. n.808.p.517
De mundi inceptione plures errores. n.809.p.518
Mundi vnitas numerica an ſit de fide. n.810.p.518
Mundus factus eſt in tempore. n.ibid. p.ibid.
An potuerit fieri antiquior. n.812. p.519.
Mundi prima cauſa non poteſt naturaliter cognoſci. num.ibid.& 813. p.519.
De deſitione mundi agitur. n.814. p.520.
Mundus non potuit fieri ab æterno. ibid.& n.819.p.ibid.& 521.

N.

Natura.

Natura multipliciter ſumitur. n.291.p.182.
Quid natura naturans, & naturata. n.ibid.p.ibid.
Naturale, violentum, voluntarium, & ſupernaturale quid. num.292. p.183.
A natura eſſe, ſecundùm naturam, præter naturam, & contra, quid. n293.p.184.
Natura eſt principium motus entis creati. n.295.& 299.p.185.& 188.
Definitur. n.10.p.10
Natura eſt materia, forma, & compoſitum. n.301.p.190
Natura vniuerſalis phyſica datur. n.306.p.193.

Negatio.

Negatio extra genus, & in genere quænam ſit. n.156.p.102

O.

Obedientiale.

Obedientialis potentia quid. Vide *Patentia obedientialis.*

Oculus.

Oculus corporeus non poteſt eleuari ad videndum Deum. n.454.p.285

P.

Pars.

Pars aliquota, & non aliquota quid ſit. n.593.p.373
Partes vnitæ quomodò cauſant compoſitum. n.274.p.171

Peccatum.

Peccatum quomodò cognoſcatur, cùm ſit priuatio. n.170.p.110

Penetratio.

Penetratio naturaliter fieri poteſt, quid ſit, & quotuplex.n.716.p.458
Per ſe quid importet. n.192.p.124

Philoſophia.

Philoſophiæ nomen quid ſignificat, ipſius Inuentor. n.2.& 3.p.7
Philoſophia quotuplex. n.5.p.8
Philoſophia eſt ſcientia propriè. n.6. vſque ad 9.p.8.& ſeq.
Eius vnitas qualis. n.10.p.10
Eius obiectum. n.13.p.12
In ipſius ſubiecto continentur Angeli. n.20.& ſeq.p.15

Phyſica.

Phyſica, & Mathematica compoſitio differũt.n.610.& 612.p.386.& ſeq.

Planeta.

Planeta.

Planetæ qualem influxum habeant in inferiora. n.907.p.577

Singulorum proprietates explicantur. n.ibid.p.ibid.

Potentia.

Potentia materiæ. V. *Materia.*

Potentia alia logica, alia obiectiua, alia ſubiectiua. n.68.p.52

Potentia, & actus quomodò faciant vnum per ſe. n.262.p.164

Potentia obedientialis quid. n.435. p.274.

Quotuplex ſit. n.449.p.282

Potentia obedientialis actiua, & paſſiua quid. n.437. vſque ad 441. & 453.& 731.p.215.& ſeq.& 284. & 465.

Potentia obedientialis an ſit in quolibet ad quodlibet. n.444. & ſeq. & 452.p.279.& ſeq.

Prædictio.

Prædictiones ex ſtellis qualiter ſint veræ. n.810.& ſeq.p.518

Principium.

Principium quot modis ſumitur. n.32.& ſeq.p.31.

Differt ab elemento, & cauſa.n.ibid. p.ibid.

Principium in communi definitur. n.34.p.32.

Principium generationis quid. n.36. p.33.

Principia rerum naturalium in fieri ſunt tria, in facto eſſe duo. n.38. & ſeq.p.34.

Eorum conditiones quales. num.44. p.38.

Principiorum naturalium contrarietas explicatur. n.42.p.37

Principiorum incorruptibilitas explicatur. n.48.p.41

Principia rerum naturalium ſunt terminus ſolus creationis. num.419. p.266.

Prioritas.

Proritas naturæ,temporis & originis explicatur. n.353. & ſeq. p.228. & ſeq.

Priuatio.

Priuatio quid ſit, & quomodo differt à negatione. n.156.& 160.p.104

Quotuplex, eius cauſæ. n.155. & ſeq.p.101.

Eſt realis entis non ens.n.161.& ſeq. p.104.

Eſt in ſubiecto,non in forma. n.165. p.107.

Quomodò diſtinguatur à materia, eſt principium rerum naturalium, & quando eſt. n.182. & 184. & 40. p.118.& ſeq.

An recipiat magis, & minus. n.187. p.122.

An ſit nobilior negatione. num.188. p. 122.

Productio.

Productio quæcunque creata eſt cum mutatione.n.50.& 130.p.42.& 87

Productio quælibet ad tria capita reducitur. n.ibid.p.ibid.

Productio creata, & increata quomodò differunt. n. ibid. & 360. & 716.p.232.& 458.

Producere.

Producere ſeipſum eſt impoſſibile. n.361.p.232.

Proiectum.

Proiectorum motus explicatur. numero 544.& ſeq.p.343.

Propoſitio.

Propoſitio vniuerſalis non poteſt inferri ex pluribus ſingularibus, ſi non omnes ſint compoſſibiles. n.663.p.418.

Proprietas.

Per proprietates innoteſcit diuerſitas rerum ſpecifica, tum etiam ex diuerſitate operationum ab ipſis prouenientium. n.861.p.551

Proprietates emanant à ſubiecto. numero 99.p.69.
Proprietates creaturarum aliæ poſitiuæ, aliæ defectiuæ. numero 138. p.91.

Punctum.

Punctum reflexionis an habeat quietem. num.55.& 62.& 548.& 555. p.350.
Puncta propriè non ſunt in loco. n.622.p.394.

Q

Qualitas.

Qualitates primæ quomodò ſunt prima contraria. numero 44. p.38.
Qualitatum contrarietas eſt radix corruptibilitatis. num.136.& ſeq. p.90.

Quantitas.

Quantitas interminata quid ſit. numero 146.p.96.
Eſt inſeparabilis à materia naturaliter. n.148.vſq. ad 151.p.97.& ſeq.
Quantitas ſe tenet ex parte materiæ. n.ibid.p.ibid.
Quantitas reſpicit duplex ſubiectum, ideſt inhæſionis, & denominationis. n.154.p.100
Quantitas realiter diſtinguitur à re quanta. n.579.p.362
Quantitas alia ſpiritualis, alia corporea. n.574.& 560.p.371
Quantitas ordinat rem ad locum. n.567.& 582.& 744.p.355.& 365. & 474.
Quantitatis proprietas non eſt impenetrabilitas. n.577.p.362
Quantitas alia continua, alia diſcreta. n.590.p.371
Quantitatis continuæ compoſitio explicatur. n.604.p.381
Quantitatis datur vltima pars.n.632. p.422.

R.

Radij.

Radij exigunt medium deferens. n.872.p.556.
Radiorum refractio quomodò fiat. n.ibid.p.ibid.

Raritas.

Raritas, & denſitas quid, & vnde oriantur. n.817.p.521

Reflexio.

Reflexio in motu non eſt cum quiete. n.548.& 555.p.345.& 350.

Relatiua.

Relatiua quomodò ſunt ſimul naturâ. n.355.p.228

Res.

Rerum inceptio, & deſitio explicatur. n.562.& ſeq.p.353

S.

Sacramenta.

Sacramenta non cauſant phyſicè gratiam. n.357.p.230

Scientia.

Scientia quomodò dependeat à ſenſibus. n.8.p.9

Seminale.

Seminalis ratio quid ſit. n.219.p.142

Seminarium.

Seminarium, ſemen, ratio ſeminalis, & cauſalis differunt. n.199.& ſeq. p.129.
Seminarium formatum in materia explicatur ad mentem S. Doct. n.ibid.& ſeq.p.ibid.

Simplicitas.

Simplicitas quotuplex numero 732. p. 646.

Simplicia

Digitized by Google

Simplicia corpora quænam ſunt. n.735.p.467.

Spatium.

Spatium imaginarium eſt purum figmentum. n.706.& ſeq.p.451

Species intentionales quomodò numerantur. n.217.p.141

Stellæ.

Stellæ differunt ſpecie. n.765.p.488

Stellæ quomodò moueantur. n.781. vſque ad 797.p.497.& ſeq.

Stellæ aliæ fixæ,aliæ errantes.n.791. p.503.

Stellæ quomodò dicuntur retrogradæ, progreſſiuæ, & ſtationariæ. n.792.p.503.

Stellæ influunt in hæc inferiora. n.807.p.517.

Stellæ non influunt in animam. numero 810.p.518.

Stellæ an lumen recipiant à Sole.numero 813.p.519.

Ex Stellarum poſitione quænam prædictiones poſſint fieri.n.810.& ſeq. p.518.& ſeq.

Subiectum.

Subiecti ſcientiarum conditiones explicantur. n.12.& ſeq.p.11.& ſeq.

Subiectum aliud integrale, aliud radicale, aliud vniuerſale. n.ibid. & 16.p.ibid.& 14.

Subiectum philoſophiæ. V. *Philoſophia.*

Subſiſtentia.

Subſiſtentia triplex datur, & quænam materiæ, & formæ. num.88. p.62.

Subſiſtentia, ſuppoſitalitas, inhærentia, & exiſtentia differunt. n.83.& ſeq.p.61.

Subſtantia.

Subſtantia eſt obiectum ſcientiæ. n.8.p.9.

Subſtantia qualem extenſionem habeat. n.5... p.365

Subſtantia eſt bonum ſibi, accidens alij. n.81.p.59

Subſtantia dicitur prior accidentibus, & quomodò. n.154.p.100

Subſtantiæ ſpecies intentionalis recipitur in intellectu. n.8.p.9

Subſtantia agendo immittit à ſe virtutem ſubſtantialem. n.418.p.265

Subſtantiæ nihil eſt contrarium. n.43.p.38.

Succeſſio.

Succeſſio,& continuitas in motu ſunt diuerſæ rationes. n.513.p.328

Suppoſitalitas.

Suppoſitalitas multiplex explicatur. n.243.& ſeq.p.154.

T.

Tarantula.

Tarantula quomodò agat per medium. n.421.p.267

Tempus.

Tempus quid ſit, eius cognitio difficillima.n.784.& ſeq.p.499.& ſeq.

Eſt ens reale. n.796.p.505

Tempus intrinſecum, & extrinſecum quale. n.783. & ſeq. p.499. & ſeq.

Tempus qualis menſura. n. ibidem, p.ibid.

Tempus eſt commune ad continuum, & diſcretum. n.788.p.501

Temporis prioritas, & naturæ quomodò differunt. n.353.p.228

Tempus diſtinguitur à motu. n.787. & 791.p.500.& 503.

De Tempore non habetur niſi inſtans. n.796.p.505

Temporis ſucceſſio differt à ſucceſſione motus. n.792.& ſeq.p.503

Tempus habet duo inſtantia immediata, & quomodò. n.181.& 186. p.118.& 121.

V. *Inſtans.*

Tempus

Tempus vnde deſumat vnitatem. n.198.& ſeq.p.129.

Tempus quomodo differt ab æuo, & æternitate. n.776.& ſeq.p.494

Terminus.

Termini magnitudinis, & paruitatis rerum explicantur. n.631.p.401

Terra.

Terræ motus à Galilæo poſitus, damnatus. n.885.p.565

Theologia.

Theologia quomodò dicitur ſola ſcientia. n.8.p.9

Totum.

Totum quotuplex, & quale cathegorematicum, & ſyncathegorematicum. n.263.p.163

Totum diſtinguitur realiter à ſuis partibus vnitis. n.277.& ſeq.p.173

V.

Vacuum.

VAcuum quid ſit, quotuplex, an poſſit dari naturaliter, & in eo motus. n.748. & 296. & 307. & 872.p.478.& 186.& 194.& 556

Vbi.

Vbi quid, quotuplex, eiuſque proprietates explicantur.n.693.& ſeq. p.443.

Violentum.

Violentum quid, & an propriè poſſit dari. n.247.& ſeq.p.156

Viuens.

Viuentia quomodò augentur, eorumque termini. num.635. & ſeq. p.403.

Vnio.

Vnio non eſt principium rerum naturalium. n.34.p.32

Vnio ſubſtantialis quid ſit, & quotuplex. n.251.& 267.p.159.& 167

Vnio eſt quid ſuperadditum extremis. n.268.& ſeq.p.167.& ſeq.

Vnionis ſubiectum quodnam. n.257. p.162.

Quomodò producatur.n.258.& 278. p.163.& 173.

Vnio ex materia, & forma an ſit omnium maxima. n.262.p.164

Vnio, vnitas, & compoſitio differunt. n.262.271.& 279. p.ibidem, & 169.& 174.

Vnitas.

Vnitas multiplex. n.101.p.71

Vnitas indiuidualis quotuplex. num. ibid.& 533.p.ibid.& 537.

Vnitas materiæ quænam. n. 104. & ſeq.p.72.

Vnitas motus vnde. n.534. & 537. & ſeq.p.338.& ſeq.

F I N I S.

Digitized by Google